Anna cu ochii verzi

Sveva Casati Modignani

*

Nemira Damen
Tango

Milano, anii '80, o dimineață geroasă de ianuarie: la funeraliile lui Cesare Boldrani, unul dintre cei mai puternici și influenți oameni ai vremii, toți ochii sunt ațintiți asupra Annei, unica fiică a marelui industriaș și moștenitoare deplină. Propulsată brusc la cârma uriașului imperiu economic Boldrani, Anna trebuie să-și înfrunte nu numai propriul trecut, dar mai ales pe cel al tatălui său. O fascinantă călătorie în timp, în care povești pasionale de iubire se împletesc cu evenimente misterioase și drame existențiale. O istorisire intensă, încărcată de sugestii și simboluri, în stilul unic și irezistibil al Svevei Casati Modignani.

www.nemira.ro

SVEVA CASATI MODIGNANI (pseudonimul artistic al lui Bice Cairati) s-a născut la Milano, în casa bunicii sale, pe care a moștenit-o și unde trăiește și în prezent. După o carieră jurnalistică materializată în mai multe cărți-anchetă publicate în anii '70, a debutat în 1981 cu romanul *Anna cu ochii verzi*, devenit în scurt timp bestseller. Succesului de debut i-au urmat alte 17 romane, traduse în peste 20 de țări și vândute în peste 10 milioane de exemplare, multe dintre ele fiind ecranizate. Dramele prezentate în romanele sale, diverse și surprinzătoare, își au sorgintea în realitatea familială, cu ambient, personaje și decoruri „ușor de recunoscut".

Anna cu ochii verzi

SVEVA CASATI MODIGNANI

*

Traducere din limba italiană
EMANUEL BOTEZATU

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASATI MODIGNANI, SVEVA
Anna cu ochii verzi / Sveva Casati Modignani ;
trad.: Emanuel Botezatu - București: Nemira & Co., 2008
ISBN 978-973-143-303-5

I. Botezatu, Emanuel (trad.)

821 131.1-31=135.1

Sveva Casati Modignani
ANNA DAGLI OCCHI VERDI

Redactor: Ioana MARCU
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

ISBN 978-973-143-303-5

ANNA, 1980

Piazza San Babila era înțesată de limuzine și vehicule grele, blindate, ale Poliției. Menținerea ordinii era ceva obișnuit. În schimb, excepțional era faptul că asemenea măsuri de securitate fuseseră luate înainte de ivirea zorilor, la o oră la care orașul încă dormea. Blindatele păreau niște uriașe jucării abandonate.

Femeia a înțeles că ceva nu era în regulă. Un polițist în civil i-a blocat drumul.

– Îmi pare rău, *signora*, i-a spus.

Omul părea sincer.

– De ce? l-a întrebat ea.

Era o doamnă în vârstă, cu zâmbet prudent și privire blândă, îmbrăcată cam demodat, cu mersul ușor și sever al persoanelor rezervate și totodată mândre de rezerva pe care o afișează.

– Întotdeauna trec pe aici, a adăugat ea. De ce?

– Nu se poate, i-a răspuns polițistul în civil.

Întunericul nopții se înmuia spre cenușiu, iar leul lui San Babila, blazonul medieval al Porta Orientale,

stătea cocoțat pe soclul vechi de două sute de ani asemenea unui gardian obosit. Cerul părea un plafon jos și moale, încărcat de nea.

– Dar eu trebuie să merg la biserică, a spus femeia, slăbindu-și puțin gulerul călduros, din blană de vulpe.

L-a cercetat pe tânărul necunoscut din fața sa cu aerul celui rătăcit prin ceață.

– Nu se poate, a insistat el.

Polițistul avea datoria s-o convingă să se întoarcă din drum. Dar era amabil, discret, zâmbindu-i mereu.

– Înțeleg, a murmurat ea.

În realitate, nu înțelegea deloc rostul unei asemenea interdicții, iar asta o tulbura. A privit lung formele în stil romanic, renovate, ale bazilicii, apoi străzile care se intersectau în depărtare, literele albe pe fond roșu de la intrarea în stația de metrou, l-a învăluit cu privirea sa blajină pe omul legii din fața sa, apoi a făcut stânga-mprejur și s-a îndepărtat umilită.

Polițistul s-a întors în mașină, unde domneau căldura și fumul gros de țigară.

– Ce voia? l-a întrebat colegul său, prin ceața albăstruie.

– Să meargă la mesă, a răspuns el, aprinzându-și o țigară. Pentru că în dimineața aceea fusese nevoit să sară peste ritualul cafelei, țigara i s-a părut dezgustător de acră. S-a strâmbat, apoi a adăugat: Nu voia altceva decât să meargă la mesă.

– La ora asta!... a făcut celălalt, ridicând din umeri.

– Mi s-a părut o femeie de treabă, a spus primul, pe un ton convins.

Femeia îi amintea de bătrânele din satul său natal, de departe, care se trezeau înainte să se ivească zorii ca să meargă la slujbă. Pe când era copil, fusese şi el de câteva ori – în diminețile de mai.

– Gusturile nu se discută, a rânjit colegul.

La stația radio se auzeau, răgușite, ordine care nu-i priveau. Păreau mesaje venite de pe altă planetă.

– Spune și tu dacă ți se pare normal, s-a lamentat polițistul, ca pentru o înmormântare, în vremurile noastre, să fie blocate piața, biserica și pe deasupra să fie mobilizată o adevărată armată?!

Inhalând fumul de țigară, a început să tușească greoi, din rărunchi.

– Pentru rău nu există niciodată limite, a replicat celălalt, pe un ton sentențios, cu inconfundabilul său accent sicilian.

Pe chipul său obosit se putea citi înțelepciunea antică a oamenilor din insulă.

Erau doi tineri oacheși, cu înfățișare de maghrebieni, părul negru, sprâncene și mustăți stufoase, cu chipuri încordate și somnoroase.

Din corso Europa, pe contrasens, au zărit sosind o furgonetă funebră, escortată de două mașini de poliție. Urma un cortegiu format din limuzine silențioase

conduse de şoferi în uniformă. Fiecare dintre ele era ocupată de unul sau doi bărbaţi eleganţi, care însă aveau înfăţişarea caracteristică gărzilor de corp. Imitau la perfecţiune personajele similare din filme.

– Spectacolul se apropie de sfârşit, a zis agentul de poliţie, uşurat.

– Continuă cu defilarea finală a gorilelor, a replicat celălalt, făcând-o pe spiritualul.

Felinarele de pe stradă s-au stins, iar în lumina tristă a dimineţii au început să cadă lin primii fulgi de nea.

În ochii verzi ai Annei se reflectau reverberaţiile tremurătoare ale sutelor de lumânări care, arzând, formau o cortină scăpărătoare în jurul figurilor sfinţilor din biserică; privirea ei profundă, de smarald, înregistra imaginile acelui eveniment de la care ziarele ar fi plătit cu aur să aibă câteva imagini. Ochii verzi ai Annei, care văzuseră până atunci tot binele şi tot răul din lume, priveau fără să vadă nimic. Tabloul era complet. Până şi ultima piesă a puzzle-ului era la locul său.

Biserica era o explozie de garoafe, trandafiri şi suave flori de câmp. Arhitectul Mauro Sabelli Contini transformase bazilica într-o scenă de teatru monumentală şi, în momentele acelea îşi admira capodopera de la înălţimea locului rezervat pentru organist. Acea parte a societăţii pe care oamenii de rând o numesc

bel mondo – pentru a o distinge de restul lumii – venise acolo să-i aducă ultimul omagiu unuia dintre cei mai bogați și puternici bărbați. Pentru ultimul drum al acestuia, rafinatul decorator răscolise toate serele renumite din regiune, alegând florile una câte una.

Un tânăr seminarist blond și suav, cu privire solară și o expresie fermecată, executa pe clapele orgii cel de-al treilea act din *Marșul funebru* de Chopin. În notele acelea tragice se simțea ceva care semăna cu triumful. Totul era perfect: decorul, oamenii, muzica ce prindea viață din degetele subțiri ale tânărului organist, încetineala studiată a celebrării dinaintea catafalcului. Seminaristul a privit cu coada ochiului spre arhitect și a fost izbit de frumusețea, puțin trecută și vag mascată, a bărbatului elegant de lângă el.

Armoniile severe ale orgii s-au înmuiat, fără însă să se stingă, să au continuat să umple imensitatea bazilicii, cu discreția caldă a focului mocnit.

Funeraliile lui Cesare Boldrani, care se stinsese la vârsta de optzeci de ani la clinica particulară Mater Divinae Gratiae, în ciuda îngrijirii atente și pline de afecțiune a unei competente echipe medicale, se desfășurau cu solemnitatea cuvenită. Anna Boldrani Valli di Tavernegno stătea în genunchi în primul rând de bănci, încadrată de soțul său, Arrigo, și de omul de încredere al defunctului, avocatul Domenico Scaglia,

căruia copiii îi spuneau, familiar, Mimmo. Asta chiar dacă purta și astăzi pe umeri porecla sa din tinerețe – Pazienza.

Copiii familiei Valli di Tavernegno, Filippo – zis Lippy – și Maria, stăteau în dreapta mamei. Lippy sosise cu doar o zi înainte din Statele Unite, iar Maria venise de la Geneva. În celelalte bănci se aflau prieteni de familie, rude, oameni politici, un fost prim-ministru, un reprezentant al statului Kuwait, industriași, bancheri, un funcționar al Ambasadei Chinei la Roma și Pat Watson, funcționar la Casa Albă.

– Mai durează mult? i-a șoptit Lippy surorii sale.

Era un tânăr uscățiv, cu expresia indolentă a băieților de bani gata, cu ochii albaștri ai familiei Boldrani, fără însă a avea siguranța tăioasă care strălucise în privirea bătrânului. Lippy nu nutrise niciodată o pasiune pentru bunicul său, omul care făcuse multă lume să tremure, iar sfârșitul lui nu suscita în el decât o nevoie vagă, generică, de a părea afectat. Moartea bărbatului nu îl privea și nici nu își punea vreodată întrebări existențiale asupra vieții și a morții. Traversa acea perioadă a vieții când tinerețea și iubirea te fac să te crezi nemuritor și nu spera decât ca tot circul acela să se termine odată, iar el să părăsească țara aceea plină de teroriști, de oameni care provoacă confuzie, de corupți și parveniți duhnind a provincialism. Abia aștepta să se întoarcă acasă, în Statele Unite.

Sora sa l-a fulgerat cu privirea.

– Încetează! i-a șuierat.

Maria avea șaisprezece ani, cu doi mai puțini decât el, și își iubea nespus bunicul, masiv ca un urs. O încerca o mare durere și n-ar fi dorit să-l vadă zăcând așa, mort, căci, spre deosebire de fratele său, imaginea morții o înspăimânta.

În spatele atriumului, în apropierea intrării, stătea în picioare Aldo Robbiati, zis Riccio. Avea optzeci și doi de ani, era înalt, robust și drept ca bradul. În ochi îi străluceau lacrimi de emoție, dar un surâs tineresc îi lumina chipul măsliniu, cu un nas proeminent, acvilin, și brăzdat de riduri. Era ultimul prieten din copilărie al lui Cesare Boldrani care mai trăia; cu ilustrul bătrân avea în comun rădăcinile autentic populare, temperamentale, amintirile răscolitoare ale cartierului rău-famat în care copilăriseră, cartier plin de răufăcători, prostituate și cerșetori, construit și organizat asemenea unui *casbah*[1] în jurul pieței Vetra. Cu toată condiția sa modestă, Riccio reușise și el să facă avere din comerțul cu vinuri pe care acum le exporta în toată lumea.

---

[1] *Casbah*, denumire, în orașele din Africa de Nord, pentru cartierele rău-famate care se dezvoltă în jurul centrului urban, pe seama activităților economice de aici (n. tr.).

– E numai un „la revedere“, a murmurat el, căci trebuie să existe undeva un loc bun unde să ne întâlnim din nou.

Certitudinea asta îl făcea să zâmbească, la fel cum moartea prietenului său îi provoca o suferință adâncă. Apoi, adresându-se în gând micuței și atent selecționatei asistențe care ocupa jumătate din bazilică, a cugetat sentențios: „De acum încolo, n-aveți decât să faceți cum vă taie capul!“

Când se răspândise vestea morții lui Cesare Boldrani, al cărui imperiu economic nu reușise nimeni să-l evalueze, nici măcar cu o vagă aproximație, câțiva miniștri în funcție se întâlniseră în cea mai mare taină, noaptea, într-o casă din zona anticei via Appia, iar secretariatele tuturor partidelor politice intraseră în alertă maximă. A doua zi după ce s-a dat alarma, bursele au început să fluctueze, mai multe titluri au înregistrat pierderi vizibile, iar brokerii unor persoane mult prea cunoscute au început să-și controleze valabilitatea pașapoartelor, luând în calcul eventualitatea unor călătorii de lungă durată.

În momentele acelea, toate privirile erau ațintite spre vălul negru care acoperea chipul Annei Boldrani, moștenitoarea universală a bogăției și a puterii, și asupra coamei albe – într-o vreme de un negru ca pana corbului – a avocatului Domenico Scaglia, zis Pazienza, omul de încredere și consilierul pe probleme

legale al bătrânului, cunoscător al unor secrete care – spuneau mulți – ar fi putut dezechilibra *statu-quoul* economic și politic din țară.

Bazilica era supraîncălzită, parfumul florilor se împletea cu cel de tămâie care se ridica în elegante volute din cădelniță. Preotul care celebra slujba, îmbrăcat cu toată pompa veșmintelor solemne, s-a apropiat de un pupitru din vecinătatea catafalcului pe care se afla sicriul strălucitor din lemn negru și a început să vorbească despre omul bun pe care nimeni n-avea să-l uite vreodată, despre sufletul ales care urma să se alăture corului de îngeri, în lumina Domnului. Arhitectul Mauro Sabelli Contini cunoștea foarte bine vocea aceea care declama sub arcadele și ogivele bazilicii: era o voce fermă și plină de virilitate, puțin aspriță de atâtea psalmodieri, pe care el o auzise adesea și în alte circumstanțe – în saloanele din înalta societate, implicată în dispute de o mondenitate cât se poate de profană.

– Mâinile tale sunt pline de flori, a declamat sacerdotul, ochii tăi reflectă bucurie pentru că au văzut moartea murind. Apoi a citit un fragment din *Epistola întâia către corinteni* a Sfântului Pavel: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură

de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă."

Fostul preşedinte al Consiliului de Miniştri nu s-a lăsat emoţionat de cuvintele acelea despre iubirea aproapelui, pe care el, unul, n-o simţise niciodată pe căile întortocheate ale politicii. Se gândea la bărbatul căruia i se celebra viaţa când era mort: în mâinile lui nu văzuse niciodată flori şi nici coruri de îngeri prin vecinătatea întinsei lui proprietăţi. Deodată, în liniştea solemnă s-au auzit scrâşnetul băncilor pe pardoseală, accese de tuse reprimate îndelung şi respiraţia uşurată a celor prezenţi.

Anna s-a ridicat cea dintâi, iar toţi ceilalţi i-au urmat exemplul. Bărbaţii purtau costume confecţionate la comandă la Roma, Londra sau Milano, iar doamnele renunţaseră la stilul frivol marca Valentino pentru linia mai sobră purtând semnătura lui Mila Schön. Bijuteriile, puţine, dar relevante, erau de la Bulgari şi Winston. Pantofii şi genţile erau semnate de Ferragamo sau Hermes. Toţi cei prezenţi se perindau prin faţa Annei, afişând o expresie de compătimire demnă. Lumina, care se răspândea moale şi diafană ca într-un tablou renascentist, îi scotea în evidenţă chipul şi silueta.

Era o femeie de patruzeci de ani fermecătoare, zveltă, cu ţinută aristocratică şi privire încrezătoare şi luminoasă. Trăia încă splendoarea plenitudinii pe care ţi-o oferă vara vieţii, deşi o boare autumnală se

putea intui în maturitatea expresiei sale, în cearcănele străvezii de sub celebrii săi ochi verzi. Se zăreau primele semne de oboseală a pielii, iar Anna se vedea nevoită să se fardeze, mimând prospețimea înșelătoare a trandafirului deschis. Cu demnitatea severă a unei regine, a suportat dovezile oarecum agresive de afecțiune ale celor prezenți, care și-au exprimat condoleanțele în cuvinte puține și îmbrățișări scurte, îndepărtându-se apoi.

– Curaj, mamă, i-a zis Lippy.

Tânărul a sărutat-o pe obraji. Era însă nerăbdător să respire aerul rece al dimineții: simțea că se sufocă înăuntru.

În schimb, Maria s-a strâns la pieptul ei.

– Oh, mamă! a spus ea, printre lacrimi.

Anna a mângâiat-o pe creștet.

– Nu face asta, a rugat-o, îndepărtând-o.

Prin voia defunctului, ceremonia oficială se termina acolo. Doar Anna urma să însoțească sicriul până la cimitirul Caravaggio, unde bătrânul Cesare Boldrani avea să fie depus în capela familiei. Regina a continuat să strângă alte mâini, a ascultat alte cuvinte de compasiune, apoi s-a îndepărtat de grup. Nu trebuia să rostească nici un cuvânt ca să fie înțeleasă: era suficient un gest, o bătaie imperceptibilă a pleoapelor, o ușoară încrețire din buze, o umbră trecând pe obraz.

Arhitectul Mauro Sabelli Contini, mare maestru de ceremonii, savura acel final demn de cele mai bune filme ale lui Visconti. Liturghia pentru cei din înalta societate constituia încă un spectacol demn de apreciat. Ieșirea din scenă a tuturor acelor bărbați și femei, cu un rol bine conturat în scenariul său, avea ceva care amintea de un grandios spectacol de teatru: figuranții alunecă tăcuți în spatele cortinei, lăsându-l pe actorul principal singur, în luminile rampei. În aer se simțea tensiunea crudă a momentelor care preced judecata finală a publicului.

Micul grup s-a îndreptat spre ieșire, iar Mauro Sabelli s-a pregătit să își prezinte și el omagiile, convins că era ultimul supus care îngenunchează la picioarele reginei. Însă o siluetă pe care a întrezărit-o cu coada ochiului l-a făcut să se cutremure, tulburat. O femeie a apărut de după un pilastru în stil gotic din partea stângă și a străbătut biserica aproape pustie în direcția Annei, care îi aștepta pe cei ce urmau să poarte sicriul. Femeia înainta cu mersul ezitant, în echilibru precar, al unei copile care învață să facă primii pași.

– Anna, a spus ea, înțepenind în fața reginei, iartă-mă!

Anna a privit-o. Părea să aibă în jur de cincizeci de ani, era îmbrăcată foarte elegant și avea în ochi teama curtezanului căzut în dizgrație și care și-ar da

și viața ca să intre din nou în cercul magic unde se urzesc intrigile, dar în care supraviețuiesc legăturile de solidaritate secrete și complicitățile subtile. Anna continua să se uite lung la femeia care se umilea în fața sa, cerșind iertarea păcatelor. Stăteau aproape, una în fața celeilalte, în timp ce catafalcul din fundal părea să se dilate în palida strălucire tremurândă a sutelor de lumânări. În aer se simțea un parfum subtil, dar amețitor, care părea s-o afecteze doar pe femeia nou-venită, pe al cărei chip – cam veștejit – se stingeau ultimele raze ale apusului, lăsând loc umbrelor serii.

– Sunt sincer îndurerată, a spus ea.

Avea un ton rătăcit, nesigur. Anna a lăsat-o s-o îmbrățișeze, în semn că îi accepta gestul de supunere.

– Sper că așa e, a răspuns.

– Îți cer iertare în fața lui, a implorat-o femeia.

Lumini și umbre se perindau pe chipul său.

– Ești iertată, a spus Anna, după o pauză de câteva secunde care celeilalte i s-a părut o eternitate.

– Cu adevărat?

I se părea că visează. Deodată, o rază de lumină se aprinsese în întunericul din viața ei.

– Te poți întoarce să locuiești în oraș.

Anna își mișca buzele imperceptibil, dar vocea sa era muzicală și plină, străbătută de vagi accente

exotice, tonuri insesizabile care dau timbrul special al unei voci.

Femeia ar fi vrut s-o îmbrățișeze din nou pe Anna, dar o privire aspră a făcut-o să înțeleagă că scurta întrevedere luase sfârșit.

– Mulțumesc, a zis, apoi s-a îndepărtat.

Rămăsese acolo doar Mauro Sabelli: văzuse totul și se simțea ca și cum ar fi asistat la un act de spovedanie și căință. L-a observat și Anna. În clipa aceea a avut certitudinea că cercurile concentrice ale defăimărilor urmau să se întindă foarte repede, atingând țărmuri nebănuite. La urma urmei, asta și voia.

Din bazilică a ieșit și ultimul martor. Regina a acordat grațierea, s-a gândit el.

În capela familiei, ghemuită pe pernuțele antice de mătase ale scăunelului de rugăciuni, Anna încerca să găsească în mintea-i confuză câteva rugăciuni. A privit statuia lui Hristos răstignit care domina altarul, dând capelei o perspectivă mistică, și a încercat să descopere în expresia severă a Mântuitorului promisiunea vieții de dincolo. Rămăsese singură în fața maiestuozității morții și nu mai era nevoie să se prefacă. Comportamentul său de regină ascundea, de fapt, o femeie îndurerată și confuză. De afară se auzea zgomotul făcut de gropari, care băteau nerăbdători din picioare în zăpada de pe aleea cimitirului Caravaggio.

Așadar, acela era sfârșitul tuturor patimilor, luptelor și al fricii? Oare ce se afla dincolo de groapa întunecată care lăsa să se întrezărească lemnul lucios și mânerele aurite ale sicriului? A căutat în zadar o rază în acea gaură neagră din fața ochilor săi, căci era convinsă că lumina trebuia să irumpă de undeva, dincolo de viață. Fusese învățată că, pentru a judeca un om, trebuie să-l vezi jucându-și ultimul act, până când marele regizor îl obligă să părăsească scena. Iar ea asistase, secundă după secundă, la finalul reprezentației și îl privise pe bătrân surâzând până la cea din urmă suflare și încercând să o pregătească pentru marea despărțire. Doctorii se minunau de agonia lentă și de perfecta lui luciditate, iar bătrânul le citea mirarea în priviri. „Cel care știe să inventeze viața, spunea el, se stinge întotdeauna cu o clipă prea târziu." La bărbatul acela temut, venerat, dar și urât, admirase mai presus de orice demnitatea supremă pe care o avusese în fața morții.

Și-a amintit de clipa în care, ajuns la capătul puterilor, îi spusese surâzând: „Eu o să mă duc, Anna." Nu îl mai auzise până atunci rostind cuvinte de despărțire. Bătrânul nu fusese nevoit să le spună, căci nu plecase niciodată de lângă ea. „Ce tot vorbești acolo?" Îi dăduse un răspuns vag, mai mult ca să nu tacă. El nu o contrazisese; detesta prefăcătoria. „Sunt fericit că ești fiica mea", i-a zis apoi, căci în ea își

pusese toate speranțele. Anna își mușcase buzele ca să nu izbucnească în plâns. Bătrânul începuse să respire din ce în ce mai greu, gâfâind. Profesorul Giuseppe Conti, o mare personalitate medicală, intrase în cameră însoțit de doi asistenți, pregătindu-se să-l consoleze pe pacientul său, care însă nu avea deloc dorința de a-l auzi. Cesare Boldrani închisese ochii. Medicul îi controlase pulsul și apoi clătinase din cap. „Vreau să vină un preot", îi ordonase, pe neașteptate, bătrânul fiicei sale. „Monseniorul Pasini?", întrebase Anna. „Nu. Un preot. Un preot oarecare. Primul care îți iese în cale." Fuseseră ultimele sale cuvinte.

– O fiică bună, a repetat Anna, cu voce stinsă, privind în bezna adâncă a mormântului.

Nu vărsase nici o lacrimă de când murise bătrânul și nici măcar în clipa aceea, evocându-i amintirea, nu reușea să plângă. În schimb, s-a lăsat copleșită de nostalgia verii din Rio de Janeiro, pe care fusese nevoită s-o abandoneze pentru mohorâta iarnă milaneză. O fiică bună. A zâmbit, continuând să scruteze întunericul de dinaintea ochilor.

– Oare de ce a trebuit să dai atât de multă importanță legăturii acesteia de sânge?

Se gândea la mare, tânjea după căldura soarelui care o aștepta la celălalt capăt al lumii și vorbea de parcă bătrânul ar fi putut-o auzi și ar fi fost în stare să hotărască dacă să o grațieze sau să o condamne.

– De ce? De ce? De ce? a implorat. M-ai fi iubit dacă ți-aș fi spus că nu ești tatăl meu?

Și-a acoperit fața cu mâinile și și-a plecat capul, ca și cum ar fi așteptat un semn. Într-un târziu, s-a ridicat și a privit din nou spre adâncul gropii.

– Nu sunt fiica ta, a murmurat. Nu sunt fiica ta și nu am lacrimi să te plâng, dar Dumnezeu mi-e martor că te-am iubit așa cum nici un alt copil nu-și iubește părintele.

A ieșit din capelă sperând că el îi auzise mărturisirea, că le iertase – pe ea și pe mama sa – pe a cărei trădare se baza averea pe care o moștenise.

Mercedesul albastru, dotat cu geamuri antiglonț și radiotelefon, gonea silențios pe lunga alee mărginită de tei, lăsând urme apăsate în zăpadă. În capătul aleii, ca într-un tablou impresionist, se distingea conturul unei vile din secolul al XIX-lea. Anna se gândea la bătrân aproape cu veselie și i s-a părut că aude vocea oceanului pe plaja de la Ipamena. La volanul limuzinei se afla un tinerel blond, atletic cu ochi străvezii și reci și cu trăsături severe. Lângă el stătea altul, care părea fratele său geamăn, și el impecabil, musculos și plin de agilitate. Erau gărzile de corp ale Annei, doi germani care urmaseră un curs foarte dur de antrenament antitero. Se numeau Hermann Seebar și Kurt Stein, conduceau mașina cu rândul și o urmau pe Anna peste tot. Contele Arrigo Valli di Tavernengo

îi adusese în țară atunci când în Italia începuseră să fie răpite persoane, încredințându-le paza propriei soții. De atunci, Hermann și Kurt deveniseră umbra Annei.

De dragul liniștii conjugale, ea se supusese dorinței contelui, dar bătrânul Boldrani primise hotărârea ginerelui său zâmbind cu bonomie: „Nu cu gorile se împiedică o răpire." A fost singurul comentariu pe această temă. Cesar Boldrani și-ar fi putut permite o întreagă armată personală, însă refuzase întotdeauna să aibă escortă: avea itinerarii precise, conform unor vechi obiceiuri, dar nu i se întâmplase niciodată nimic rău. Iar genul acela de invulnerabilitate suscitase supoziții diabolice.

Anna, pierdută în tumultul amintirilor, uitase de prezent. Continua să ningă, neaua așternându-se domol, imaculată peste câmpurile care de-abia se zăreau printre fulgii argintii: tot ce se vedea de jur împrejur era acum al său. A privit lung fulgii mari care cădeau leneș și i s-a părut că recunoaște zăpada copilăriei sale.

– Hermann, *halten Sie her*, oprește aici! i-a cerut ea șoferului, începând să privească în jur cu un interes parcă renăscut.

Bărbatul de la volan s-a supus, ezitând: o clipă cererea i s-a părut extravagantă. Se aflau în plin câmp, era iarnă, ningea și nu părea să existe nici un motiv serios care să justifice acea oprire. Dar neamțul nu

era plătit ca să reflecteze la ciudățeniile doamnei, ci ca să i se supună și s-o protejeze.

Când Anna a dat să coboare, Kurt se afla deja în fața portierei. A deschis-o larg, scrutând împrejurimile, cu mâna pe mânerul pistolului Smith & Wesson pe care îl purta sub sacou, la subsuoară. Hermann a verificat cealaltă latură a aleii care ducea la vila din depărtare. În liniștea imaculată a câmpurilor pustii, atâtea măsuri de precauție frizau grotescul.

Supravegheată de la distanță de cei doi, Anna a făcut agale câțiva pași pe câmp, lăsând urme în zăpadă. S-a oprit, ridicându-și gulerul mare de vizon sălbatic, în vreme ce coama neagră și înfoiată se albea încetul cu încetul, ca într-o ficțiune cinematografică. A rămas nemișcată și a încercat-o o plăcere nespusă simțind pe obraji atingerea suavă a fulgilor de nea, asemenea unor aripi albe de fluturi. A închis ochii și a adulmecat mirosul iernii la țară: era același miros ca în urmă cu foarte mulți ani, când Anna, pe atunci doar o copilă, în ziua de Anul Nou, se aventurase pentru prima dată de-a lungul aleii cu tei, spre vila de secol XIX.

Războiul impunea un ritm diferit de viață. Orașul era la pământ, plin de dărâmături după nenumăratele bombardamente. La vârsta de cinci ani învățase să recunoască bărbații după uniforme: fasciști, nemți,

partizani. Lumea purta îmbrăcăminte improvizată, paltoane uzate, cârpite.

Chiar și mama sa, Maria, maiestuoasa Maria, cu trupul ca de statuie antică și chipul frumos, cu ochi cafenii, era îmbrăcată cu haine refăcute, modificate de nenumărate ori, cu multă răbdare. Ea, Anna, era înfofolită într-un palton greoi, confecționat dintr-o pătură cazonă maronie, iar capul și gâtul îi erau înfășurate într-un șal gros, făcut din resturi de pulovere de lână.

Rebegită, copila implora:

– Mamă, te rog, hai să ne întoarcem acasă.

Maiestuoasa Maria îi ținea strâns mânuța firavă în mâna sa aspră, muncită, ca și cum ar fi vrut să-i transmită propria forță și propria convingere care o mânau înainte, pe aleea cu tei.

– Mai avem numai câteva minute, îi spusese, dând cuvintelor sale învăluirea unei calde promisiuni.

Fata cunoștea bine caracterul mamei și se lăsa purtată de mâna puternică și de corpul ei statuar spre o țintă care n-o interesa absolut deloc; nu simțea decât frigul și că era sleită de puteri.

Maiestuoasa Maria nu se oprise până când nu ajunsese în ampla piațetă a vilei.

– Privește!

În ochii ei mari, cafenii, lucea scânteia triumfului apropiat.

Neputându-se sustrage voinței implacabile a mamei, Anna observase îndelung eleganta fațadă galben-pal a casei. Era o construcție splendidă prin sobrietatea sa, dar copila nu era în măsură să înțeleagă asemenea lucruri.

– Da, privesc, răspunsese, ca să-i facă pe plac.

Maiestuoasa Maria o luase apoi în brațe, arătând cu degetul spre casă.

– O vezi bine? o întrebase cu o insistență pur și simplu maniacală.

– O văd bine, mamă.

Copila era pe punctul să izbucnească în plâns.

– E splendidă, nu-i așa?

Maria zâmbea, cu o mulțumire evidentă pe chip.

– Da, mamă.

Anna nu-și dorea decât o cameră încălzită și un foc aprins.

– Face multe milioane. Și va fi a ta într-o zi.

Maria păruse să vorbească cu ea însăși, mai mult decât cu Anna. Atunci Anna o privise cu ochii umflați de plâns.

– Eu nu vreau vila asta, spusese.

– Nu o vrei?! se scandalizase mama, iar trăsăturile îi deveniseră parcă și mai aspre.

– Vreau să ne întoarcem acasă, se lamentase micuța. Mamă – o implorase – du-mă acasă!

Privirea femeii devenise brusc rece și tăioasă.

– Ei bine, trebuie s-o vrei. Trebuie să vrei casa asta! ripostase ea, nemiloasă. Pentru că e a ta. Tu nu vei trăi în mizerie, adăugase, pentru că animalul de povară care sunt eu, propria ta mamă, va face din tine o regină.

– Da, mamă, răspunsese fetița resemnată, obosită și aproape degerată. Dar acum hai să mergem acasă. Mamă, te rog, du-mă acasă.

La una din ferestrele de la parter se arătase un bărbat cu o înfățișare simpatică. Era majordomul, mirat că, pe un asemenea frig, o femeie și un copil se aventuraseră pe jos până la vilă.

– Aveți nevoie de ceva? strigase el, dar nu cu aroganță, ci ca să se facă auzit.

– Noi nu, răspunsese Maria cu voce fermă. Dar tu?

Așa era Maria, maiestuoasa Maria – slujnică în casa domnilor și mama protectivă pe care Anna o revedea acum cu ochii minții, într-o secvență pe care i-o evocase zăpada de pe câmp.

Contesa Anna Boldrani Valli di Tavernengo și-a frecat ochii, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis și s-a întors spre Mercedes. Kurt i-a deschis portiera și ea s-a așezat pe locul său din spate.

– *Sie könen weiter fahren,* i-a spus ea lui Hermann. Conduceți mai departe, i-a repetat în italiană.

Câteva clipe mai târziu, limuzina ajungea ușor în piațeta din fața uriașei vile. Bătrânul majordom i-a deschis portiera zâmbind.

– *Buongiorno,* a zis el.

Era bărbatul care, în urmă cu treizeci și cinci de ani, se oferise să le dea – mamei sale și ei – o mână de ajutor.

– Ce mai faci, Giovanni?

– Nu ne putem plânge, *signora,* dar...

Nu și-a terminat fraza. Ar fi vrut să-și exprime condoleanțele pentru moartea bătrânului, dar nu-și găsea cuvintele.

Anna a observat că cineva se mișca dincolo de perdelele fine ale ușilor de sticlă de la intrare și a făcut o grimasă. A întrebat:

– Cine e?

– Domnul conte. Și copiii. Și avocatul Scaglia, a răspuns Giovanni.

– Le-am spus că vreau să fiu singură.

Era iritată, agasată și îl privea înmărmurită pe bătrânul care aștepta răbdător în ninsoare. Nu se hotăra dacă să coboare sau nu din mașină.

– Eu nu știu nimic, *signora.*

Majordomul avea o înfățișare surâzătoare, blândă și demnă de încredere ca a unui câine credincios.

– Eu plec, Giovanni, i-a spus ea, zâmbind, dar cu aerul că-și cere scuze.

– Și eu ce să le spun? a întrebat bărbatul, referindu-se la cei din casă.

– Spune-le că am uitat să fac un comision.

Nu avea nevoie de cuvinte complicate ca să-și justifice atitudinea.

Bătrânul a salutat-o respectuos și a închis portiera.

– Voi face așa cum dorește *signora*, a spus.

– Ne întoarcem, i-a poruncit Anna șoferului.

Era bogată, puternică și independentă, iar acest exercițiu al puterii îi dădea iluzia momentană că reușește să fugă de propria singurătate.

– Unde? a întrebat Hermann.

– Acasă la doctorul Masci.

Da, probabil că asta era cea mai bună idee. S-a sprijinit de spătarul moale și a închis ochii.

În clipa în care Gianfranco Masci a intrat în redacție, rumoarea conversațiilor a încetat brusc, țăcănitul mașinilor de scris s-a accentuat, iar graficienii s-au arătat dintr-odată preocupați de creioanele și colile din fața lor. Singura pe care a surprins-o făcând ceva util era secretara de redacție: uda cu devoțiune plantele ornamentale cu nume dificile și frunze strălucitoare care constituiau mirajul unei oaze în cenușiul inexorabil al mobilierului de birou Olivetti. Dar, deși firma cheltuise destui bani pentru acea adevărată pădurice, plantele nu reușeau să alunge atmosfera ternă de birou.

– Unde e Piero? a întrebat Gianfranco Masci, mai mult ca să se audă vorbind.

– La automatul de cafea, cred, a răspuns secretara de redacție, ridicându-și privirea șireată și arogantă din pagina la care lucra.

Avusese o aventură cu Gianfranco și ținea ca toată lumea să știe asta.

– De unul singur?

Era o întrebare retorică. Știa oricum răspunsul.

– Niciodată să nu stai singur în fața automatului de cafea, a replicat ironic tânăra.

Distribuitorul automat de băuturi calde era kilometrul zero al celor mai infame intrigi.

Gianfranco Masci și-a arcuit trupul atletic peste masa uriașă pe care se montau paginile din *Personalità,* revista casei editoriale controlate de grupul Boldrani. Mâinile sale curate și atent îngrijite, cu degetele lungi, dar puternice, au început să răscolească un teanc de fotografii. Le-a cercetat cu un aparent dezinteres.

Cel puțin optsprezece din cele douăzeci de persoane prezente în imensa sală – ceva între un pavilion de târg expozițional și un labirint de la Luna Park – și-ar fi dat și viața numai ca el să le adreseze măcar o vorbă. Public, îl adulau, în particular însă îl făceau albie de porci. Sub platoșa protectoare a consiliului de redacție îi disecau viața și îl acuzau de toate relele pământului. El era perfect conștient de asta, dar nu-i păsa nici cât negru sub unghie. Se adapta oricărei

situații, asemenea pantalonilor largi și cardiganului Armani pe trupul său musculos, de pușcaș marin.

Atunci când a rostit: „Să facem o mică ședință“, toate chipurile s-au ridicat spre el și toate privirile l-au fixat cu atenție. Până și conspiratorii de la automatul de cafea s-au ițit din capătul sălii și s-au apropiat cu pași iuți, strecurându-se printre birouri, planșe și dulapuri.

Directorul și-a plimbat privirea peste publicul care îl sorbea din priviri și, atunci când se stinse și ultimul murmur, și-a început reprezentația. Avea vocea clară, pătrunzătoare, și vorbea pe un ton calm în care i se ghicea o urmă de ironie; își calcula atent pauzele, asemenea unui histrion din Antichitate. Își rotea de jur împrejur faimoșii săi ochi de culoarea oțelului și, din când în când, își trecea degetele prin părul negru, înfoiat. Zâmbea foarte rar și, de fiecare dată când o făcea, avea grijă să nu fie decât un surâs fugar, ca atunci când aprinzi și stingi imediat un bec. Prin urmare, chipul său degaja mereu o seriozitate alarmantă pentru cei din jur. Cu toții îi recunoșteau talentul și autoritatea, dar se temeau de șiretenia lui de felină și de răceala de reptilă. Nu se folosise de recomandări și proptele ca să ajungă în vârful ierarhiei pentru că știa să îmbine perfect ingredientele care fac dintr-o revistă o publicație de succes.

Deodată, a sunat telefonul, aflat chiar pe masa graficienilor de care se sprijinea directorul. Se putea spune că era un eveniment de-a dreptul extraordinar și toți au rămas surprinși: ședințele de redacție erau sacre și inviolabile. Fără să schițeze nici un gest de nemulțumire, a ridicat receptorul, l-a dus la ureche și a ascultat cuvintele rostite de la celălalt capăt al firului. Discursul interlocutorului s-a dovedit scurt, mult mai concis și autoritar decât cele ținute de el în fața subalternilor: trei sau maximum patru cuvinte, la care el a răspuns, simplu: „Bine." A lăsat receptorul în furcă și, fără ca pe chipul său să transpară nici cea mai mică emoție, fără să schițeze nici un gest de salut, a ieșit din redacție, lăsându-i pe toți cu gura căscată.

– Von Karajan și-a întrerupt reprezentația, a spus ziarista cu privire șireată și arogantă care avusese odată o aventură cu el și ținea să o afle toată lumea.

Anna a auzit zgomotul ușii închizându-se, apoi pașii sacadați ai bărbatului care traversa atriumul uriaș – o sinteză a designului modern: pereți stacojii, mobilier negru, lăcuit, scaune purtând semnătura lui Vico Magistretti și mese joase de la Artemide. Era apoteoza unor gusturi pe care Anna, solid ancorată în concepția clasică despre stiluri și interioare, le detesta din toată inima. Dar în adâncul ei urla nevoia de eliberare sexuală, iar manierismul acela formal era

absolut necesar. Era un ambient pe care îl considera aproape grotesc, dar nu-i inhiba în nici un fel dorința imposibil de controlat pentru masculul care, supunându-se unui ordin precis, venea acum spre ea cu caraghioșii săi pantaloni largi și mirosind a lavandă și a tutun fin. Îl aștepta, goală, sub cearșaful roșu-aprins, luând aminte la bătăile tumultuoase ale inimii și la sentimentele amestecate care o încercau.

– Vreau să trăiesc, i-a spus Anna, cu o voce aspră.

Gianfranco i-a zâmbit și a început să se dezbrace lent, așa cum îi plăcea ei, până când trupul său puternic și armonios s-a eliberat complet de oribilele veșminte. Era frumos – o frumusețe virilă, ca a unui zeu grec. Nuditatea Annei – cu pântecele plat și pietros, cu sânii mici și rotunzi, coapsele lungi și zvelte – reprezenta imaginea unei splendori fără vârstă. Părul negru și moale îi cădea pe umeri, încadrându-i chipul aprins de dorință.

– Vino, i-a spus, întinzându-și mâinile spre el.

Falusul bărbatului, rigid, plin, avea consistența marmurei și dulceața mătăsii. Anna a îngenuncheat în fața bărbatului, mângâindu-i trupul cu degetele subțiri și lungi, l-a simțit fremătând și vibrând, apoi și-a apropiat buzele de glandul umed și cald, sărutându-l lung, cu o duioșie infinită. Omul a tras-o în sus, spre el, apoi a luat-o în brațe și a așezat-o cu delicatețe pe pat. A penetrat-o brusc și hotărât, ca un mascul,

dezmierdând-o apoi îndelung, cu voluptatea extenuantă a unei femei; a așteptat ca ea să vină de departe pentru a o conduce către înălțimi intangibile, înainte ca, la rândul lui, să-și descătușeze pasiunea înăbușită în pântecele fierbinte și îmbietor al femeii. În pragul orgasmului, Anna a izbucnit într-un plâns frenetic, nereținut, lăsând să-i șiroiască pe obraji toate lacrimile acumulate până atunci.

Gianfranco a sărutat-o, apoi a acoperit-o cu cearșaful roșu-aprins, s-a îmbrăcat și s-a făcut nevăzut, la fel de tăcut precum sosise. Nu era nevoie de cuvinte: când femeia va mai fi avut nevoie de el, avea să îl cheme din nou. Iar el avea să-i răspundă cu promptitudine.

Bătrâna Ausonia, care o avea în grijă pe Anna încă de la venirea ei pe lume, devenindu-i apoi guvernantă, o aștepta în fața uriașelor uși de sticlă de la intrarea în vila Caravaggio.

– La ora asta se vine? i-a reproșat ea. Ia te uită ce ude îți sunt picioarele! Treci înăuntru.

Și a luat-o înainte, clătinând nemulțumită din cap.

– M-am plimbat puțin prin zăpadă, s-a justificat Anna. Apoi a întrebat brusc: Cine e acasă?

– Nimeni, a răspuns Ausonia. Au plecat cu toții. Ei, spune tu dacă ăsta e un comportament normal! a insistat, ca și cum Anna ar fi fost o copilă iresponsabilă. A împins-o spre un colț al vastului salon, unde

focul ardea mocnit în cămin. Așază-te în fotoliu, i-a spus, învârtindu-se pe lângă ea cu un aer grijuliu, matern.

Când Anna venise pe lume, Ausonia avea douăzeci și cinci de ani și era deja văduvă. Bărbatul ei, muncitor într-o oțelărie, murise pe vremea războiului din Abisinia: cablul de oțel al unei macarale cedase și omul fusese strivit de o încărcătură de lingouri de fier. De atunci, nici un bărbat nu mai dormise în patul ei, iar Ausonia nu mai căutase niciodată căldura masculină în patul altcuiva. Conform unui obicei străvechi, purta întotdeauna la piept fotografia miniaturală a soțului său, prinsă cu un lănțișor de argint, venerând-o ca pe o relicvă sfântă. Nu-i mai rămăsese pe lume decât Maria, maiestuoasa Maria și prietenia ei generoasă, căreia i se dedicase trup și suflet. Era orfană și puținele rude pe care le avea erau departe din toate punctele de vedere: atât ca legătură de sânge și sentimental, cât și geografic, întrucât locuiau într-un cătun pierdut prin văile regiunii Bergamo al cărui nume nici măcar nu-l cunoștea. Ausonia trăise venirea pe lume a Annei ca pe nașterea propriei fiice și îi fusese mereu alături, atât în clipele sale fericite, cât și atunci când soarta îi fusese potrivnică.

Trunchiul uscat ardea mocnit în șemineu, trosnind și aruncând ciorchini de scântei incandescente, absorbite de un vârtej de aer care le purta în sus, pe coș, asemenea unui molcom foc de artificii. Bombănind

întruna, cu gesturi lente și afectuoase de doică devotată, Ausonia își făcea de lucru în jurul Annei, care se lăsase să cadă în fotoliul comod de catifea azurie. I-a scos pantofii fini de lac, creație Ferragamo, ciorapii de mătase Dior și i-a adus papucii de casă calzi și moi de catifea albă. Anna făcuse o adevărată pasiune pentru papucii de casă: își cumpărase nenumărate perechi, de toate tipurile și culorile. Trosnetul molcom al focului din vatră, bombănitul părintesc al Ausoniei, căldura moale care începea să-i învăluie tot corpul îi induseră o stare de pace interioară la care, cu câteva ore mai devreme, nici nu îndrăznea să spere.

Ochii verzi ai Annei, care nu aveau nimic din albastrul intens al ochilor lui Boldrani și nici nu aminteau de cei de culoarea alunei ai mamei, au fixat îndelung cele două lebede dispuse față în față în centrul uriașului covor bej cu marginile încărcate de motive florale exotice în tonalități azurii și de ocru. În toată lumea mai exista un singur covor similar: cel executat de manufacturile de la Savonnérie pentru salonul Joséphinei Bonaparte din palatul de la Malmaison.

Pereții salonului, în zugrăveală venețiană de un bleu-pal, erau împărțiți în ample suprafețe dreptunghiulare, delimitate de rame de ipsos alb, încadrând fiecare câte o pictură din secolul al XIX-lea; Cesare Boldrani le cumpărase nu atât pentru valoarea lor artistică – destul de apreciabilă, totuși –, cât pentru

scenele ce îi evocau amintiri îndepărtate, umplându-i inima și mintea de emoții. Astfel, portretul unei femei din popor realizat de un maestru francez îi amintea de propria mamă. Personajul tabloului era o femeie în vârstă, cu părul strâns sub o scufie albă tivită cu o dantelă cam boțită, purtând pe umeri o maramă întunecată la culoare, cu o expresie încordată, privirea severă și dulce în același timp, oglindind umilințele și privațiunile care, de-a lungul vieții, o făcuseră să-și plece supusă capul fără s-o doboare însă. Lângă portretul bătrânei, un fabulos joc de clarobscur conferea o expresie foarte sugestivă lucrării unui artist german, o pictură în ulei pe lemn ce reproducea figura unei fetișcane pe care Cesare o iubise nespus de mult în vremea tinereții sale.

Ca și cum ar fi parcurs cu o lentoare studiată un album cu amintiri, ochii verzi ai Annei au zăbovit îndelung asupra tabloului preferat al tatălui său, capodopera unui cunoscut impresionist francez.

Pictura părea sinteza plină de parfum și culoare a primăverii triumfătoare, zugrăvită așa cum numai tinerii îndrăgostiți o simt, fără să știe însă s-o exprime: o sărbătoare deloc provocatoare de culori, estompate delicat pe alocuri, câțiva copaci pe un câmp cu iarbă crudă, ramurile cu muguri fragezi, pregătindu-se să îmbobocească, și silueta străvezie, eterică, abia schițată, dar atotcuprinzătoare, ce părea să vină drept spre

privitor, învăluită într-un veșmânt cu transparența unui voal și purtând în brațe un buchet mare de narcise proaspăt culese. Cesare recunoscuse în viziunea artistului imaginea frumoasei sale Maria, pe vremea când străbătea în fugă parcul vilei Caravaggio venindu-i în întâmpinare și oferindu-i, cu zâmbetul său dulce ca mierea, florile pe care abia le culesese. Totuși – s-a întrebat Anna –, dacă tatăl ei fusese fericit, iar mama radia de bucurie, de ce ea, copilă fiind, fusese nevoită să sufere de parcă n-ar fi dorit-o nimeni? Chiar și acum, în ciuda faptului că devenise o femeie bogată și invidiată de toată lumea, de fiecare dată când se așeza în fața focului din salon îi revenea în minte, vie și crudă, amintirea anilor copilăriei, când locuia împreună cu fratele său Giulio în modestul apartament al bunicii, o umilă călcătoreasă: două camere mizere într-o veche casă colonială din corso Vercelli, cu terasă comună, la fel ca toaleta din capătul coridorului; își amintea mereu de mizeria acelui loc plin însă de viață, de vocile și poveștile care începeau și se amplificau dincolo de fiecare ușă, de curtea interioară care fremăta de vitalitate. Își amintea de zilele în care picioarele degerate i se umflau și o dureau, iar înainte de culcare bunica o obliga să-și facă nevoile într-o oală de noapte de smalț alb cu bordură albastră. „Ai făcut tot?" o întreba bătrâna. „Da, bunico." Atunci o așeza pe un taburet în fața oalei, spunându-i:

„Bagă-ți picioarele înăuntru! Hai, repede, până nu se răcește!“ Anna făcea întocmai, cu supușenia copiilor de altădată. „Dar acum mă usturā și mai tare“, se văita ea, iar lacrimi mari îi șiroiau pe obraji. „Asta pentru că își face efectul și-ai să te faci bine, o încuraja bunica. Îți pune sângele în circulație, iar mâine ai să fii vindecată.“ Anna își ținea picioarele la înmuiat până când lichidul se răcea, apoi bunica i le ștergea cu un șervet umed și cald, o încălța cu botoși de lână aspră și o culca în patul încălzit cu o buiotă cu apă fierbinte pusă sub cearșaf, înfășurând-o în pături. Copila se lăsa dezmierdată de căldura moale a așternuturilor, fixându-și privirea asupra tabloului cu Madona, pruncul și un sticlete care îi observa curios, ținându-le companie. Scena îi aducea întotdeauna zâmbetul pe chip, înseninând-o și o avea în fața ochilor și în întuneric, atunci când, după ce stingea becul care atârna din tavan, bunica se culca lângă ea, îngăduindu-și somnul ușor al bătrânilor.

Anna părea să caute din nou cu ochii minții inocența suavă a Fecioarei Maria, dar în verdele intens și luminos al ochilor săi s-a oglindit poezia uriașei picturi în ulei semnate de Corot, fixate deasupra șemineului: un râu, o luntre ancorată de trunchiul unui copac gros, malurile râului unite de un pod și câmpia zugrăvită în culorile toamnei.

– O bei sau ți-am făcut-o degeaba? a spus Ausonia cu severitate protectoare, întinzându-i ceașca de Limoge plină-ochi cu o infuzie de mușețel.

– Mă uitam la tablou.

Anna i-a mulțumit cu un gest din cap și a luat ceașca. Îi era recunoscătoare Ausoniei pentru grija pe care i-o purta și mai ales pentru că nu adusese vorba despre moartea bătrânului.

– E un tablou foarte frumos, a admis guvernanta. Tatăl tău ținea mult la el. L-a cumpărat cu mulți ani în urmă pentru că îi amintea de lunca râului Naviglio, în ținutul Ticinese, care pe vremea noastră străbătea leneș câmpia. Apoi, Ausonia a îndemnat-o: Acum odihnește-te, copila mea.

Anna a început să soarbă cu înghițituri mici ceaiul său preferat, iar în câmpul său vizual a apărut pentru prima dată tava mare de argint plină cu telegrame de condoleanțe. Nu simțea deloc nevoia să le deschidă și să le citească, cu atât mai mult cu cât cunoștea genul mesajelor elaborate de birourile de presă ale marilor companii sau de asistenții personali ai politicienilor. Știa pe de rost și comunicările banale și ușor amuzante ale colaboratorilor mai puțin importanți, care își anunțau „trăirea“ intensă a durerii adânci pentru ireparabila pierdere. Însă legile nescrise ale lumii în care era protagonistă trebuiau respectate: Anna a luat scrisorile și a început să citească mesajele de compasiune

venite de la rude, prieteni, oameni de afaceri și bancheri, multe dintre ele scrise în engleză, franceză sau germană. S-a oprit îndelung asupra cărții de vizită completate cu caligrafia frumoasă a unui fost președinte de Consiliu de Miniștri. Scânteile focului din șemineu se reflectau în privirea sa dură și intensă de smarald.

– Prima mutare îți aparține, a murmurat încrețindu-și nasul ferm și drept, fixând cu privirea cartonașul alb din mâna sa.

Se lăsase seara, iar salonul era luminat doar de reflexiile focului, care părea să arunce limbi roșii pe tapiseriile prețioase, pe piesele de mobilier și tablouri. Anna și-a lăsat piciorul pe covorul scump, s-a împins și s-a răsucit cu fotoliu cu tot, postându-se în fața unui perete învăluit în întregime de o draperie confecționată din aceeași catifea azurie care acoperea canapeaua și fotoliile. A apăsat pe un buton, iar draperia a început să alunece într-o parte cu un foșnet delicat, dând la iveală un imens geam antiglonț, montat de o firmă belgiană specializată. O lumină palidă ca un răsărit de soare artificial s-a oglindit treptat în geam, provenind dintr-o sursă invizibilă. Parcul vilei, delimitat de arbori seculari încărcați de zăpadă, se dezvăluia încetul cu încetul privirilor Annei. În moliciunea imaculată de afară, două perechi de dobermani zvelți, viguroși și negri ca niște diavoli, au început să

salte și să alerge, năuciți de perspectiva neașteptată a noii zile inventate de Anna pentru ei, dar și pentru propria vanitate de femeie bogată și admirată de toată lumea, care – inconștient – avea tendința de a poseda lucruri la care alții nici nu visau.

Ausonia a intrat în salon și a văzut-o pe Anna distrându-se cu unul din jocurile sale preferate. S-a apropiat de ea și a zâmbit.

– Anna, copilă dragă, a chemat-o cu voce scăzută. Au trecut ore bune de când stai aici singură-cuc. Vrei să-ți pregătesc ceva?

Anna și-a ridicat brusc privirea spre bătrână, iar părul ei bogat, negru și încărcat de bucle, a sclipit spectral în lumina care pătrundea prin vitrină.

– Cum vrei, a răspuns fără să clipească.

A apăsat din nou pe butoanele telecomenzii electronice, stingând grandioasa sa jucărie. Draperia a acoperit peretele de cristal, iar Ausonia a aprins lampadarul Tiffany cu abajurul ca o pânză de păianjen și baza de mozaic, sticlă și bronz – cadou din partea unor prieteni americani.

Anna s-a îndreptat spre ușă urmărită de privirea maternă a guvernantei. Înainte de a ieși, a privit lung portretul femeii din popor.

– Leit Maria, a observat Ausonia.

– Leit ea, a încuviințat Anna.

– Așa cumpăra tatăl tău tablouri. Le voia numai pe acelea care îi aminteau de persoanele și locurile cele mai dragi.

Anna s-a îndepărtat, iar Ausonia a zâmbit, înțelegând ce avea să facă în seara aceea copila sa. Anna a străbătut un coridor lung, cu pereți azurii. La ușa din capăt, a atins discret clanța, iar aceasta s-a deschis, învăluind-o în notele solemne și melodioase ale unei muzici de orgă. Intrând în micuța capelă construită din voia tatălui său, a fost cuprinsă de o emoție intensă, cu toate că înăuntru nu se găseau decât o bancă simplă de rugăciune și o statuie din lemn cu Răstignirea lui Iisus Hristos, pe peretele din față.

Anna a auzit în spatele său pașii ușori ai Ausoniei.

– A venit domnul acela care apare mereu la telejurnale, a anunțat-o bătrâna fără nici o urmă de entuziasm în voce.

Știa că bărbatul care abia sosise fusese odată președintele Consiliului de Miniștri, că acum era ministru, îi știa și numele, ba chiar și manevrele de culise al căror protagonist era, dar cu toate acestea încerca pentru el o aversiune atât de pronunțată, încât nu-l numea altfel decât „domnul acela care apare mereu la telejurnale“.

– Spune-i să intre și să se facă comod, a spus Anna, care, deși îl aștepta, nu își închipuise că va veni atât de curând.

Fața ei aristocratică dezvăluia o umbră de oboseală. Nimic mai mult. Ochii aveau calmul profund al mării după furtună.

– Spune-i să se facă comod, a repetat. Și adu-ne ceva de mâncare. Mor de foame.

Ultima sa întâlnire cu fostul prim-ministru avusese loc în Ajunul Crăciunului la vila Caravaggio. Stătuseră de vorbă toți trei: ea, politicianul și Cesare Boldrani, încă într-o formă excelentă, în ciuda celor optzeci și unu de ani bătuți pe muchie; nimic nu anunța moartea sa, doar două săptămâni mai târziu. Înaintea ministrului sosise cadoul de Crăciun pentru Anna, omagiu din partea sa și a „prietenilor" politici. Era un ceas de masă din aur și smalț, un Van Cleef & Arpels datând din secolul al XIX-lea, scos la licitație de Casa Sotheby's, la Londra. Mișcarea politicianului se dovedise abilă, fiind pe măsura vanității Annei și asigurându-i totodată și gratitudinea lui Cesare Boldrani, care se dovedea mărinimos cu cei ce reușeau să-i aducă propriei fiice zâmbetul pe buze.

Bătrânul și omul politic discutaseră circa cincisprezece minute de față cu Anna; când, printr-o privire plină de subînțelesuri, musafirul își manifestase

disconfortul față de prezența ei, Cesare Boldrani îi replicase explicit:

– E cazul să vă obișnuiți cu prezența ei. Când eu nu voi mai fi, Anna va fi singura cu care veți discuta afacerile noastre. Doar cu ea, subliniase bătrânul.

Politicianului nu-i lipsea abilitatea dialectică ce-i permitea să se adapteze oricărei situații: remediase totul din mers, cu mult sânge rece.

– Vorbe goale, îi replicase bătrânul, anihilând cu un gest brusc al mâinii sale puternice și noduroase eleganta construcție verbală a ministrului.

Discutaseră despre depozite în aur, despre participații de acționariat, raporturi internaționale și finanțări pe termen scurt, despre necesitatea de a acoperi deficitul petrolier de care păreau să depindă stabilitatea guvernului și credibilitatea unei anumite părți a eșichierului politic.

Bătrânul Boldrani îi replicase cu obișnuitul său stil direct:

– Veți beneficia de medierea de care aveți nevoie, iar petrol se va găsi din belșug. Finanțările vor sosi la timp, pe căile știute.

Ministrul încuviințase cu o seninătate diplomatică pe chip, deși răspunsul interlocutorului său îi făcuse inima să-i tresalte de bucurie.

– Știam că putem conta pe dumneavoastră. De fapt, pe domniile voastre, precizase el, înclinându-și respectuos capul.

Preț de o clipă, Anna se umflase în pene auzind generalizarea făcută de ministru, care în acest fel îi accepta implicarea, recunoscându-i autoritatea.

În ochii albaștri ai bătrânului scânteie brusc o ironie juvenilă.

– Totuși, țineți cont că până la sfârșitul anului vă voi prezenta nota de plată, spusese.

– Până la sfârșitul anului... repetase ministrul zâmbind doar pe jumătate.

Nu șovăise și nu-și pierduse nici o secundă expresia impasibilă de pe chip, însă sentința bătrânului îi alungase brusc valul de bucurie care-l cuprinsese câteva clipe mai devreme.

Odată cu replicile acelea, întrevederea luase sfârșit, iar Cesare Boldrani rămăsese singur în salon; se lăsase pe spătarul fotoliului de catifea azurie de lângă șemineu.

– Cu toate greșelile de până acum, murmurase el, indivizii ăștia nu au înțeles că lucrurile trebuie făcute cu seriozitate. Apoi se minunează că, la rândul ei, populația nu ia în serios nici măcar o criză profundă ca aceea prin care trecem. Prea multă superficialitate, prea multe debite, prea multe datorii neachitate.

El știuse întotdeauna să-și regleze conturile la timp. Era unul din secretele succesului său. Cu un gest lent, aproape ritualic, își scosese din buzunarul vestei orologiul de argint cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. Pe carcasă era incrustată în relief figura unei femei înfășurate într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi: zeița Fortuna. Apăsând un buton, carcasa se deschidea acționând o cutie muzicală miniaturală care executa notele vesele ale *Marșului alla turca* de Mozart și care revela inscripția „Geneve–1880". Ceasul acela de argint îi amintea de prima datorie achitată din viața sa, când nu avea decât cincisprezece ani; un debit care fusese închis prin moartea unui om.

CESARE, 1914

1

Lumina palidă a zorilor pătrundea timid printre obloane, fără să reușească să alunge complet întunericul din bucătărie. În clarobscurul incert al încăperii, Cesare Boldrani a văzut-o pe mama sa ivindu-se în ușa camerei în care dormea împreună cu cei trei copii mai mici ai săi: Augusto, de opt ani, Anacleto, de patru, și Serafina, care abia împlinise un an. Cesare a rămas nemișcat sub pătura verde-pal de lână aspră, pe salteaua confecționată din frunze uscate de porumb. Și-a privit mama lung, cu afecțiune.

Elvira Colombo, văduvă Boldrani, avea chipul încă tânăr, marcat de somnul scurt, dar adânc. Purta o fustă de bumbac încrețită în talie și lungă până la călcâie și o cămașă înflorată bleu, cu mâneci bufante pe care și le ținea mereu suflecate, lăsând să i se vadă brațele subțiri, dar musculoase, de spălătoreasă. În

picioare, peste șosetele de makó negru își pusese o pereche de saboți cu talpă de lemn și fețe de stofă. Nu fără o urmă de cochetărie, și-a aranjat buclele moi, castanii, adunându-le într-un coc spre ceafă. Palmele ei mari și aspre știau să exprime gingășie și iubire.

– *Mamm*, a chemat-o Cesare.

Toți copiii săi o strigau așa, la fel cum îi spunea și ea propriei mame, conform unui străvechi obicei lombard.

– Vorbește încet să nu o trezești pe soră-ta, l-a avertizat Elvira cu voce scăzută.

Giuseppina avea paisprezece ani și era o fetișcană de o frumusețe delicată, cu o constituție fragilă. Dormea într-un culcuș identic cu al lui Cesare: două capre de lemn care susțineau câteva scânduri robuste, deasupra cărora fusese aranjată o saltea umplută cu frunze uscate de porumb. I se spunea *paglione* – patul săracilor.

– *Mamm*, a repetat Cesare în șoaptă, te ajut?

S-a mișcat în pat, făcând să foșnească frunzele din saltea.

– Lasă, mai dormi și tu puțin.

Elvira și-a spus că fiul său nu avea decât puțin peste cincisprezece ani, totuși era nevoit să plece din casă la cinci și jumătate dimineața, străbătând pe jos câțiva kilometri buni ca să ajungă la fabrică înainte de ora șapte.

– M-am trezit și nu mai pot dormi.

A dat deoparte pătura aspră, s-a ridicat în şezut și şi-a sprijinit tălpile pe pardoseala de lut; salteaua din frunze uscate a părut că plesneşte sub el. Cesare era un băiețandru subțirel, dar robust pentru vârsta sa, cu o expresie dârză, nasul ferm și bine proporționat moștenit de la tată, cu buzele moi ale mamei şi ochii albaştri, profunzi, ai celor din neamul Boldrani. S-a dus spre fereastră cu intenţia s-o deschidă: scena familiară de afară - curtea interioară a casei comune în stil colonial, păşunile şi copacii - care se deschidea dincolo de persienele verzi, uzate, îi stârnea mereu curiozitatea, asemenea unui mister imposibil de desluşit, dar tocmai de aceea exaltant. Avea sentimentul că fiecare nouă zi ar fi putut aduce o surpriză nemaiîntâlnită.

- Nu deschide.

Mama se aşezase lângă vatră, aranjând surcelele uscate pregătite de cu seară: a luat un chibrit de sulf dintr-o cutie galbenă, l-a frecat de scăpărici până s-a aprins şi a aşteptat până a ars sulful; apoi a apropiat flacăra de ghemotocul de hârtie, iar flăcările au muşcat lacom din grămăjoara de vreascuri care trosneau vesel, ajungând la uscăturile mai mari, până când limbile de foc au cuprins ceaunul de aramă pentru mămăligă prins de pirostrie cu un lanţ înnegrit de funingine. În bucătăria largă s-a răspândit un miros plăcut de lemn ars.

– *Mamm*, astăzi trebuie să te sărbătorim.

Băiatul stătea în picioare lângă fereastră, scrutând împrejurimile printre șipcile cojite și mâncate de cari ale persienelor.

– Să mă sărbătoriți?

Pentru ea, sărbătoare era atunci când, seara, izbutea să-și hrănească copiii, culcându-se în camera unde dormeau cei mai mici dintre ei cu certitudinea că erau suficiente mămăligă și slănină pentru a doua zi.

– Astăzi e ziua ta.

Cesare se apropiase de patul în care dormea Giuseppina. Lângă perete, la spatele fetei, se vedea coperta săptămânalului *Domenica del Corriere* desenată de Beltrame, înfățișând naufragiul *Titanicului;* alături, un afiș al multinaționalei Casa Stuchi & C. reprezentând mașina de cusut Labor, model familial, plătibilă în șaisprezece rate lunare a șase lire cincizeci, și almanahul popular în dialect milanez.

– Oh, e deja 16 iunie.

Vorbele femeii păreau lipsite de interes: cu mâna dreaptă presăra mălaiul galben în apa clocotită din ceaun, în timp ce cu făcălețul lucios din mâna stângă amesteca vârtos compoziția. Împlinea treizeci și cinci de ani. Se născuse în 1877 și își amintea bine sfârșitul secolului trecut: atunci îl adusese pe lume pe Cesare și avusese loc solemnitatea de deschidere a Anului Sfânt. Apoi, în 1900, pe vremea când era însărcinată

cu Giuseppina, stătea în genunchi pe lespezile spălătoriei când celelalte femei veniseră cu știrea că, la Monza, un anarhist îl ucisese cu trei focuri de pistol pe regele Umberto I. Odată, Angelo, bărbatul ei, adusese acasă o pagină din *Domenica* cu desenele unor mașini de cusut care lucrau singure, cu ajutorul energiei electrice, al unui instrument care usca părul și chiar al unei mașini de spălat care funcționa prin rotirea unei manivele. Apoi însă, Angelo murise doborât de o dublă pneumonie, iar în casa familiei Boldrani din Ticinese ajungeau din ce în ce mai rar pagini vechi de ziar, pe care Giusepinna le lipea ordonat pe peretele de lângă patul său. Elvira, al cărei șal negru era cel mai prețios obiect de îmbrăcăminte, visa demult la un jerseu de lână așa cum purtau doamnele înstărite, dar era o dorință pe care nu îndrăznise niciodată să și-o manifeste. Erau în 1914, iar cea mai nouă fustă a sa avea peste zece ani.

– *Mamm*, diseară îți aduc un buchet de flori, i-a promis Cesare, străduindu-se să-și aranjeze sub cracul pantalonilor chiloții de pânză lungi până la genunchi, prinși în talie cu un cordon roșu.

Era doar un băiețandru, însă purta haine de bărbat: chiar și cămașa de pânză cu dungi albe și roșii pe care a îmbrăcat-o peste bluza uzată și peticită care îi aparținuse odată tatălui său.

– Lasă-le-ncolo de flori, i-a răspuns Elvira, refuzându-și, ca de obicei, o bucurie la care în adâncul inimii năzuia.

Era ziuă deja, însă soarele nu-și făcuse apariția. O lumină rozalie se închega înspre răsărit, mângâind parcă fereastra bucătăriei. Cesare s-a apropiat de femeie, simțindu-i mirosul matern, apoi trase adânc în piept mireasma familiară a focului din vatră și a mămăligii fierbinți. Simțea o dorință de nestăpânit să-și îmbrățișeze mama: pe fruntea ei răsăreau întruna minuscule picături de sudoare pe care și le ștergea cu dosul palmei. Nu a avut însă curajul s-o facă, temându-se că Elvira avea să-l respingă. Caracterul ei sever și rezervat, bazat pe străvechile cutume țărănești, îi descuraja pe copiii mai mari – care nu deveniseră încă adulți, dar care nu mai erau nici copii – să-și exteriorizeze sentimentele, chiar dacă era de la sine înțeles că afecțiunea reciprocă îi lega pe toți membrii familiei, ținându-i uniți. Cesare păstra în inimă amintirea îndepărtată în timp, dar de neuitat, a îmbrățișării materne, a pielii moi și albe, a obrajilor și buzelor dulci, mirosind a mentă.

Clopotul bisericii San Lorenzo a bătut, emițând un dangăt domol, muzical: era ora patru și jumătate. Elvira a apucat ceaunul de toartă, ridicându-l din cârligul pirostriei, apoi l-a dus cu un gest amplu spre

masă și, folosindu-se de un ștergar, a răsturnat mămăliga fierbinte pe un fund de lemn.

– Ce frumoasă e! a exclamat Cesare, cercetând cu luare-aminte și admirație sinceră terciul auriu, învăluit de aburi.

– O să ne ajungă toată ziua, a remarcat Elvira cu mulțumire în glas.

Și-a strâns lucrurile într-o boccea mare și s-a pregătit să plece spre spălătorie, împingând un cărucior albastru plin cu rufele familiilor cu stare pe seama cărora câștiga puținii bănuți ce cu greu îi permiteau să-și hrănească cei cinci copii. Iarna, când pleca de acasă era încă întuneric, iar primele ore spăla la flacăra lumânării; acum însă, vara sosise în sfârșit, iar munca era mai puțin deprimantă.

Cesare a ajutat-o să împingă căruțul până în capătul aleii, apoi a privit-o cum se îndepărtează de-a lungul străzii pustii. S-a dus la pompa din curte, a umplut cu apă o găleată de zinc și s-a spălat pe mâini, pe față și pe gât, suflând zgomotos în apa rece din palmele făcute căuș. Ceilalți locatari ai casei se treziseră și ei de mult: vocile lor se auzeau de la ferestre, întretăindu-se pe coridoare și în curte. Câțiva bărbați înjugau o pereche de boi la o căruță cu platformă și o bârnă lungă folosită pe post de cârmă. Un grup de cosași s-a îndreptat spre câmp, trecând pe lângă șirul de plopi albi ce parcă țâșneau spre cer în întâmpinarea

primelor raze de soare. Era prima zi de coasă din vara aceea: urmau să dea piept cu pajiștea ce se zărea în depărtare, înaintând lent, pe toată lățimea ei, cu gesturi ritmice și solemne, iar aerul avea să se umple de mirosul proaspăt de iarbă crudă, tăiată.

După ce s-a șters bine cu un prosop aspru, Cesare a intrat din nou în casă. Giuseppina dormea încă, și în somn a tușit sec de câteva ori, amintindu-i de tusea tatălui său, răpus de pneumonie. A tras un sertar al bufetului și a luat un calup de slănină cu marginile îngălbenite din cauza căldurii; tăind însă din ea, mirosul de rânced dispărea, revelând o pulpă albă, înmiresmată cu vinișoare rozalii. Din suportul de vase de pe chiuvetă a ales o tigaie de fier, în care a aruncat o bucățică de slănină, punând-o apoi pe jarul încins. Când slănina a început să se topească sfârâind, a tăiat o felie de mămăligă cu ajutorul unui fir alb de ață, a pus-o în tigaie și a învârtit-o cu meticulozitate, în așa fel încât să absoarbă cât mai uniform toată grăsimea lichidă și aromată. În cele din urmă a tras tigaia din vatră, a ieșit în curte, s-a așezat pe băncuța de lângă intrare, a luat scândura rezemată de perete pe care și-a sprijinit-o pe genunchi, așezând vasul fierbinte pe ea. A tras adânc în piept aerul îmbălsămat de mireasma ierbii proaspete care cădea ritmic sub lama lungă a coaselor, adulmecând deopotrivă aroma mămăligii fierbinți cu slănină.

Când a simţit prima îmbucătură pe limbă, un fior de bucurie nemărginită l-a traversat din cap până-n picioare: şi-a spus că, probabil, era un sentiment apropiat de fericire.

Foamea băiatului părea străveche, iar voracitatea sa incontrolabilă îl făcea să nu se poată bucura niciodată până la capăt de plăcerea unor momente ca acela. Pe vremea când tatăl său încă mai trăia, putea spera uneori şi la câte un pahar sănătos de vin bun; acum însă, vinul devenise un lux pe care nu şi-l mai puteau permite, iar mama îl învăţase să-l înlocuiască adăugând într-un pahar cu apă câteva picături de oţet. A băut o cană mare şi, brusc, s-a simţit sătul şi mulţumit. Când s-a întors din nou în casă, clopotul bisericii bătea ora cinci. S-a apropiat de patul Giuseppinei şi i-a pus o mână pe umăr.

– Eu plec, i-a spus.

Dezmeticindu-se, fata l-a privit surprinsă cu ochii săi mari, întunecaţi şi dulci ca ai mamei, apoi s-a sprijinit pe coate, căznindu-se să se scoale. Părul lung şi negru îi încadra chipul senin, iar buzele sale moi au schiţat un surâs stingher, în semn de scuze pentru faptul că în dimineaţa aceea dormise mai mult decât de obicei.

– Atunci, ne vedem diseară, a spus ea, cu vocea uşor răguşită, încă somnoroasă.

Creatura aceea fragilă și lipsită de apărare îl făcea pe Cesare să se simtă puternic, important, un bărbat adevărat. I-ar fi plăcut s-o îmbrățișeze, transmițându-i astfel o fărâmă din siguranța sa de sine, dar probabil că ea nu ar fi înțeles gestul; era convinsă că atunci când un bărbat și o femeie se îmbrățișează – fie ei frate și soră – la mijloc se află întotdeauna ceva necurat. Cesare și Giuseppina își purtau unul celuilalt o iubire frățească sinceră, de nestrămutat; o știau bine amândoi și nu aveau nevoie de gesturi sau cuvinte ca s-o demonstreze.

În vreme ce fetișcana se străduia încă să se dea jos din pat, Cesare a închis ușa de la intrare după el. A ocolit edificiul în care se afla modestul lor apartament și s-a îndreptat spre gardul viu din arbuști de soc care delimita o grădină cultivată. Printre straturile de roșii mari și arătoase, se ițea o construcție de scânduri uzate și urât mirositoare. Deschise ușa și păși înăuntru să-și facă nevoile. Câteva muște mari, cu irizații verzi-albăstrii, își împărțeau lespezile de piatră învinețită sau bâzâiau iritant în aerul îmbibat de o miasmă dezgustătoare, dar care nu mai deranja pe nimeni, întrucât locatarii se obișnuiseră cu ea. Cu pantalonii în vine, Cesare a început să încropească planuri grandioase de viață: se imagina bogat și puternic; însă pentru mintea sa de adolescent, cea mai mare avere la care putea ajunge era proprietatea asupra conacului în care

locuiau la comun cu alții, a pajiștilor din împrejurimi, a grădinii și a grajdurilor. Dacă toată bogăția aceea lăsată de Dumnezeu s-ar fi aflat în mâinile sale, și-a spus băiatul, atunci ar fi avut grijă ca Giuseppina să scape de corvoada creșterii fraților mai mici și ar fi eliberat-o pe propria sa mamă de munca înrobitoare de la spălătorie. Un muscoi mare și gras i s-a așezat pe dosul palmei stângi; cu un gest fulgerător, l-a prins în căușul mâinii drepte și l-a zdrobit de lespedea de piatră. Era un semn bun, și-a spus Cesare; un fel de prevestire de bun augur. Și-a aranjat ținuta, apoi a ieșit, iar aerul dimineții părea mai proaspăt și mai parfumat decât cu câteva minute mai devreme.

Soarele urca pe cer, iar câmpia vibra în toată splendoarea sa. Întors în curte, Cesare și-a scos bocancii grei de piele, i-a legat de șireturi, agățându-și-i de umăr. Ca să ajungă la fabrică la ora șapte trebuia să meargă două ore pe jos, ieșind din Porta Ticinese și traversând pajiștile până la Opera, nu departe de Milano, unde funcționa una dintre primele fabrici de fonografe cu cilindru. Era plătit cu o liră douăzeci pe zi și se considera norocos, de vreme ce ceilalți băieți de vârsta lui nu primeau decât o liră. El însă era mai răsărit și mai îndemânatic decât ceilalți, și nu lăsa niciodată ciocanul din mână. S-a asigurat că bocancii erau bine legați. Erau de calitate bună, dar s-ar fi uzat repede din cauza kilometrilor parcurși

zilnic; prefera să meargă desculț: talpa piciorului nu se uza niciodată.

Strecurându-se printr-o spărtură din gardul viu de soc, Cesare a pătruns în grădină și a cules trei roșii mari și coapte, le-a vârât în sân, apoi a ieșit în drumul prăfuit din fața ultimelor case ale cartierului, sfârșindu-se în câmp. A intrat la brutărie, cumpărându-și de cinci centime o pâine aurie, proaspăt scoasă din cuptor. S-a oprit pe marginea străzii, scoțându-și din buzunar un ștergar mare în carouri roșii și albastre, a învelit roșiile și pâinea cu el, înnodându-i apoi colțurile.

– Ai ajuns mai devreme, i s-a adresat, venindu-i în întâmpinare, un băiețandru cam de vârsta lui, cu părul creț, căruia toți îi spuneau Riccio[1].

Cesare l-a privit cu un aer de mulțumire pe chip și l-a salutat cu un gest: Riccio era cel mai bun prieten al său, vecin și coleg de serviciu. Ducea o boccea identică cu a sa, iar bocancii legați de șireturi îi purta tot pe umeri, lovindu-i pieptul la fiecare pas. Avea șaisprezece ani, însă diferența de un an dintre ei era greu de observat: fiul Elvirei era înalt și robust pentru vârsta sa și un puf întunecat la culoare îi umbrea buza superioară. Pusese ochii deja pe aparatul de ras Puma al tatălui și se hotărâse ca peste câteva luni să înceapă să se bărbierească.

---

[1] *Riccio* (lb. it.), „creț“ (n. tr.).

Fără să scoată nici un cuvânt, cei doi prieteni pășeau umăr la umăr pe strada care ducea spre câmp. Soarele începea să le bată în ceafă. Cu ochii săi albaștri, vioi și inteligenți, Cesare a scrutat cerul până la orizont, apoi a trântit o înjurătură:

– S-o ia dracu' de treabă! Să vezi că nici azi n-o să plouă!

Vorbind, Cesare gesticula cu hotărâre, ca mușteriii tavernelor.

– Mă întreb de ce ți-o fi păsând atât de mult dacă plouă sau nu.

Riccio afișa expresia pragmatică și sarcastică a unui om trecut prin școala vieții. A prins o piatră de pe drum între degetele de la picioare și i-a făcut vânt dincolo de șanț.

– Mi-e dor de o furtună de vară.

Băieții discutau de câteva minute, însă fiecare părea că vorbește cu sine însuși.

– Mda, și uite-așa, pământurile tale vor da rod mai bogat.

Riccio se voia ironic, însă Cesare se obișnuise să nu acorde prea mare importanță vorbelor prietenului său.

– De ce, ție ce ți-ar plăcea? i-a replicat el, iritat. Oare cum e posibil ca pe tine să nu te entuziasmeze nimic?

– Eu pot spune că am avut totul de la viață.

Lui Riccio îi sticleau ochii. Ascundea o taină și ardea de nerăbdare să se fălească în fața amicului său.

– Ce să spun, le-ai trăit pe toate, l-a înțepat Cesare, știind că mai devreme sau mai târziu Riccio avea să cedeze.

Au trecut prin fața tavernei *Osteria della Noce.* La bucătărie se lucra deja cu frenezie: în aer se răspândea o aromă îmbietoare de tocăniță cu ceapă și carne prăjită la foc scăzut. Un ospătar mătura pardoseala de lut a terasei de sub umbrar; câteva rândunele șfichiuiau aerul cu zborul lor iute. Cesare a privit cu nostalgie mesele de fier cu tăblie de marmură: odată fusese acolo cu tatăl său – un bărbat aspru și viguros ca stejarul – și băuseră vin cu sifon. Apoi privirea i-a fost atrasă de cotiga încărcată cu nisip care trecea pe lângă ei. Calul înainta cu pas lent și resemnat, părând că știe deja drumul, în vreme ce căruțașul moțăia, tolănit sub coviltirul de paie. Bărbatul avea la urechea stângă un cercel rotund de argint, așa cum obișnuiau să poarte țiganii nomazi. Nu părea însă țigan. Și bunicul lui Cesare – *nonno* Colombo – purta un astfel de cercel: era un talisman împotriva bolilor, iar băiețandrul nu-și putea reține unda de invidie care îl rodea.

– Ieri am devenit bărbat: i-am tras-o Mirandei, a spus deodată Riccio.

Şi-a dat capul pe spate, şi-a mijit ochii mimând indiferenţa şi i-a aruncat o privire vicleană, pişicheră. Apoi nu a mai scos nici un cuvânt.

Cesare nu ştia cu certitudine ce însemna să „i-o tragi“ unei femei, însă intuia că în acţiunea aceea era un tumult care îi punea sângele în mişcare doar gândindu-se la asta; era ceva ce-i amintea de împreunările frenetice ale animalelor din grajduri sau de pe pajişti. Miranda era o fetişcană din via Vetraschi, fiica hangiului de la *Ca' di Can*, bine cunoscută pentru graţia şi comportamentul său dezinvolt. Într-o cârciumă din via Vetraschi, cea mai rău-famată stradă a cartierului, băieţii întrezăriseră printre persiene bărbaţi şi femei care se atingeau voluptuos şi cu subînţeles, exprimându-se prin cuvinte grosolane şi ciudate, capabile să le trezească emoţii ascunse şi să le aprindă simţurile. Dintre femeiuştile din via Vetraschi, Miranda părea să fie cea mai libertină, aşezându-se pe genunchii clienţilor şi dansând un ritm drăcesc numit cancan, în care îşi expunea în văzul tuturor coapsele lungi şi suple, în ciorapi de mătase negri sau roşii, prinşi în partea de sus cu jartiere multicolore, dincolo de care se întrevedeau chiloţii de dantelă albă. Clienţilor li se tăia respiraţia, iar reprezentaţiile Mirandei provocau oftaturi adânci, murmure de plăcere şi aplauze frenetice.

– Hai să fim serioşi! Tu şi Miranda! De unde până unde! şi-a manifestat îndoiala Cesare, provocându-şi prietenul – fără doar şi poate mai priceput decât el – cu scopul de a înţelege din reacţia sa ce anume însemna să „i-o tragi" unei femei.

– Adică nu mă crezi? l-a întrebat celălalt, gata să ofere amănunte.

– Bineînţeles că nu, i-a răspuns Cesare, fidel tacticii sale de provocare.

– Ţi-o jur! a exclamat Riccio, iar pe faţă i s-a aşternut o expresie serioasă. S-a oprit brusc, întorcându-se spre prietenul său şi încrucişându-şi degetele arătătoare în dreptul buzelor. Ţi-o jur, a repetat pe un ton solemn. M-a dus acasă la ea, m-a spălat, m-a dezbrăcat la piele, apoi nu am mai reuşit să înţeleg nimic din ce se petrecea, pentru că şi ea era goală-puşcă şi m-am trezit respirând gâfâit între ţâţele ei mari şi moi, iar între picioare mi se părea că mi-a crescut un trunchi de copac. Când a început să mă tragă înainte şi înapoi în culcuşul umed şi cald dintre picioarele ei, am simţit că pur şi simplu îmi ia foc capul. Şi îmi spunea: „Trage-mi-o, trage-mi-o din toate puterile tale, pentru că niciodată n-o să mai fie atât de frumos ca prima dată."

– Şi tu?

Cesare se înroşise, avea faţa congestionată, copleşit de fierbinţeala soarelui şi de povestirea norocosului

său prieten. Riccio crescuse brusc în ochii săi, căpătând calități supranaturale.

– Eu? Eu mi-am dat drumul imediat, a mărturisit celălalt, cu aceeași precipitare cu care istorisise întâmplarea, retrăind-o cu aceeași intensitate.

– Și cum e? Bine?

Cesare știa că răspunsul nu putea fi decât unul de natură intimă, pe care fiecare îl trăia în felul său, însă ideea de a se împreuna cu Miranda, târfa cartierului, îl năucea.

– Ai impresia că mori pentru a te naște din nou, i-a răspuns, adăugând pe un ton superior: Tu însă ești prea mic ca să înțelegi asemenea lucruri.

Și și-a înălțat trufaș capul, pășind ca un gigolo.

Însă Cesare înțelegea foarte bine și, în plus, simțea că viața pur și simplu îi exploda în pantaloni.

Pe suprafața limpede a apei se zăreau din loc în loc libelule care păreau să se împreuneze, iar câmpia scăldată de soare fremăta într-un fel aparte. Băiețandrul era lac de sudoare, iar ochii îi sticleau.

– Și pe urmă? a întrebat, lacom să afle urmarea și abandonând orice fel de tactică.

– Apoi m-a sărutat peste tot, s-a dezlănțuit Riccio, și mi-a spus că n-a mai făcut asta cu nimeni până atunci. Că era prima dată când i-a supt-o cuiva. Că primele noastre două partide de sex nu le vom uita niciodată.

Vorbind, Riccio își pierduse treptat expresia șmecherească de pe chip, privirea lui sălbatică umplându-se brusc de stupoare infantilă. Avea în minte câteva cuvinte citite într-un foileton. Își spuse în gând: „O iubesc.“ Rosti însă:

– Îmi place de ea.

Și roși violent.

Cesare i-a întins lui Riccio bocceaua sa, apoi a traversat din câteva salturi ulița prăfuită, refugiindu-se în spatele unui tufiș. Simțea nevoia să se elibereze de îndată de senzația aceea apăsătoare și să atenueze umflătura voluminoasă care îl apăsa în pantaloni. Și-a descheiat șlițul și falusul său întărit a țâșnit din pantaloni drept și țanțoș ca o lance. Era umed, scăldat într-un lichid cald, necunoscut. Și-a masat pielea de pe gland, așa cum făcea dimineața când, abia trezit din somn, simțea nevoia să urineze, iar mătărânga îi era tare ca piatra. De data aceasta însă, rezultatul s-a dovedit a fi total diferit: a simțit cum elimină un nod dinăuntru, iar în clipa următoare dorința a explodat pur și simplu în membrul de acum matur al adolescentului; sămânța albă a țâșnit spre văzduh, în vreme ce voluptatea difuza în cercuri concentrice în tot trupul, care primi cu lăcomie plăcerea; ca într-un joc magic de oglinzi, undele de voluptate purtau cu ele ochii Mirandei, coapsele lungi și zâmbetul ușuratic al femeiuștii, pieptul său dulce ca mierea, sexul ei

înrourat și cald. Apoi, deodată, s-a simțit gol ca o trestie, satisfăcut, rușinat și trist.

– Ce-ai făcut acolo?

Riccio i-a observat cu nemulțumire roșeața din obraji, fruntea transpirată și umbra de stânjeneală din priviri.

– Nimic, a bolborosit. Ce face cineva în spatele unui tufiș? a mințit el apoi cu agresivitatea tipică celui ce se simte cu musca pe căciulă.

– Te-ai gândit la Miranda, i-a reproșat Riccio cu gelozie mânioasă în glas. Te-ai gândit la ea și la ce am făcut eu cu ea.

– M-am gândit la dracu' să te ia, i-a replicat Cesare cu violență. N-am crezut nici cât negru sub unghie balivernele pe care mi le-ai turnat.

Riccio a înțeles că orice încercare de a-și face prietenul să recunoască gândurile mârșave care-l mânaseră atât de repede în spatele tufișului era inutilă. În ciuda vârstei necoapte, Cesare avea un caracter dârz, de neclintit.

– Hai să mergem, a spus.

Și și-au continuat drumul.

Treptat, li se alăturau alți și alți băiețandri, tineri mai răsăriți și bărbați în toată puterea cuvântului: cu toții se îndreptau spre fabrica de fonografe cu cilindru de la Opera, un sătuc situat la sud de Milano. Cesare și Riccio și-au potrivit pașii cu noii tovarăși de drum

căci aproape mărşăluiau, cu capetele plecate şi privirile în pământ, de parcă n-ar fi existat nici cerul deasupra lor, nici linia orizontului în depărtare. Păşeau desculţi, ducându-şi încălţările pe umăr.

Din spatele lor, din capătul nevăzut al şoselei a ajuns până la ei vuietul motorului unui automobil care se apropia din ce în ce mai mult, urmat de un nor uriaş de praf. Era Fiatul Labor decapotabil, cu patru locuri, al domnului inginer Mario Galbiati, proprietarul fabricii. Maşina a depăşit grupul claxonând frenetic, iar apariţia aceea zgomotoasă a avut darul de a suscita admiraţia muncitorilor, care se retrăseseră de-o parte şi de alta a drumului, mai degrabă din respect decât de teamă că ar putea fi loviţi de bolid. Nici unuia dintre ei nu i-ar fi trecut prin cap să fie invidios sau să-i poarte resentimente lui Galbiati: era firesc ca patronii să călătorească cu automobilul, iar muncitorii să meargă pe jos, cu bocancii pe umăr. Doar Cesare Boldrani s-a văzut la volanul acelui automobil, cu impermeabilul deschis la culoare, casca de piele şi ochelarii uriaşi de pilot – unul din visele sale interzise.

Grupul de muncitori se afla deja la porţile fabricii, o construcţie joasă şi lungă de culoarea cărămidei, cu ferestre pătrăţoase şi mari, înconjurată de un zid cenuşiu murdar. Un paznic cu gesturi sprintene şi pline de reverenţă s-a grăbit să deschidă porţile larg, lăsând

să treacă mașina patronului. Apoi porțile s-au închis la loc și au rămas așa, în mod inexplicabil, și după ce grupul de muncitori a ajuns în fața fabricii.

– Oare ce să însemne asta? s-a întrebat unul dintre cei mai în vârstă, în timp ce în privirile celorlalți începu să se citească o urmă de îngrijorare.

– Eu cred că nu se anunță nimic bun, a intervenit altul, clătinând din cap.

– Mă interesez eu imediat, a anunțat un al treilea, făcând câțiva pași în față.

Părea cel mai autoritar din tot grupul, un uriaș cu mustăți stufoase: era șeful de echipă. Bărbatul a bătut la ușa încastrată în poarta cea mare de la intrare, iar paznicul i-a deschis îndată. Ceilalți au așteptat, neliniștiți. Câteva minute mai târziu, pe ușă au ieșit proprietarul fabricii și șeful de echipă. În cele din urmă, domnul inginer Galbiati și-a început discursul, în vreme ce toți ceilalți îl fixau nerăbdători cu privirea.

– Nu vă aduc vești bune, a început el. Apoi a adăugat: Ne merge rău. După cum știți și voi, de câteva luni bune, comenzile scad continuu.

Era un bărbat arătos, abia trecut de treizeci de ani, elegant; purta cravată albastră la cămașa albă cu guler bine apretat. Cuvintele sale, scurte și concise, exprimate cu voce limpede și hotărâtă nu constituiau începutul unor tratative sau al unei discuții oarecare: comunicarea nu prevedea și nici nu admitea replică.

– Unii dintre voi, a continuat Galbiati, răspunzând întrebării nerostite care le stătea tuturor pe buze, se vor întreba dacă nu cumva această criză prin care trecem se datorează faptului că acum clienţii preferă fonografele cu discuri în locul celor cu cilindru. Cei de la Pathé construiesc fonografe cu disc fără pâlnie și trebuie să recunosc că momentan se bucură de succes. Asta pentru că oamenii se lasă subjugați de noutate și nu dau importanță faptului că cilindrii noștri reproduc vocea cu mai multă fidelitate decât discul. În plus, aparatele noastre costă mai puţin. Eu nu le acord mai mult de un an: anul următor, pe vremea asta, aparatul cu discuri va fi doar o amintire. Discul nu are nici un viitor. Până una-alta, însă, mă văd nevoit să renunț la zece dintre voi. Un murmur a străbătut mulțimea de bărbaţi din faţa porții, dar Galbiati a continuat, ridicând vocea: Dacă nu reducem costurile, fabrica se va închide, și atunci s-a terminat pentru toată lumea. Nu-mi place deloc măsura aceasta, dar credeți-mă pe cuvânt că e singura soluție. Trebuie să vă spun că este o situaţie temporară. În toamnă, când lucrurile se vor mai așeza, vă veţi recăpăta locurile de muncă.

Odată misiunea îndeplinită, patronul s-a făcut nevăzut pe poarta fabricii.

A rămas afară șeful de echipă, care ținea o foaie în mână.

– Acum o să încep să citesc cu voce tare lista celor ce vor fi trimiși acasă. Nu am alcătuit-o eu. Așa că, cine-și aude numele, asta e, i-a anunțat el, declinându-și cu prudență orice responsabilitate.

Muncitorii din grup aveau înfățișarea unor prizonieri de război care așteptau să fie executați.

– Brambilla Giovanni, a rostit șeful de echipă primul nume.

Un bărbat în jur de cincizeci de ani a făcut un pas înainte. Avea zece copii și numai doi dintre ei lucrau pe câmp cu ziua.

– Banfi Arturo.

Era un omuleț firav, cu picioarele strâmbe, căsătorit cu doi ani în urmă și a cărui nevastă era însărcinată cu al doilea copil. A făcut și el un pas în față, cu o expresie resemnată pe chip. Șeful nu era nevoit să-și ridice ochii din foaie ca să-i identifice pe cei pe care-i striga: îi cunoștea pe fiecare în parte și le știa viața, cu bucuriile și necazurile lor.

– Boldrani Cesare, a anunțat.

Băiețandrul țâșni din mijlocul celorlalți ca un buldog înfuriat.

– Asta e o porcărie! a strigat, trântind cu năduf de pământ bocceaua cu pâinea aurie și cele trei roșii și postându-se cu picioarele răşchirate în fața șefului de echipă, într-o atitudine războinică.

– Patronul a hotărât așa, spre binele fabricii, i-a răspuns bărbatul, uitându-se la el cu bonomie paternă. Nimeni nu protestează, nici chiar cei care au o familie de întreținut.

– Ei, bine, cu toate astea, eu vă spun că e o porcărie! a exclamat celălalt neînduplecat, abținându-se să adauge că și el, la rândul său, avea o familie de întreținut, deși nu era decât un adolescent.

– Dă-te la o parte, i-a spus namila, ignorându-l și pregătindu-se să reia lectura listei.

Cesare și-a cules bocceaua de pe jos și s-a îndepărtat de platoul din fața fabricii. De la distanță îl auzi pe șeful de echipă strigând și numele lui Robbiati Aldo: fusese dat afară și Riccio.

– Hai să ne întoarcem acasă, a căutat să-l îmblânzească acesta când l-a ajuns din urmă.

– Tu du-te și trage-i-o Mirandei, i-a strigat Cesare peste umăr și s-a depărtat din nou, alergând peste câmp, propulsat de furia care fierbea în el.

Abia când picioarele au început să-l trădeze, băiețandrul a catadicsit să încetinească și să meargă, întorcându-se să-i mai privească o dată pe ceilalți muncitori concediați care așteptau să li se facă lichidarea pentru zilele lucrate.

De la depărtare nu-i mai recunoștea: nu erau decât o pată întunecată pe un platou prăfuit din fața unei fabrici. El nu putea nici măcar să năzuiască la

consolarea de care ceilalţi aveau parte pentru că la începutul săptămânii i se aprobase un avans de şase lire. A rupt-o din nou la fugă şi a alergat până i s-a tăiat respiraţia; în cele din urmă, s-a trântit istovit în iarba înmiresmată, sub soarele arzător al mijlocului de iunie. Folosindu-şi bocancii pe post de pernă şi învăluit de aerul cald al dimineţii, a căzut într-un somn de plumb.

Când s-a trezit, a realizat, judecând după poziţia soarelui şi după foamea care îi măcina stomacul, că trebuia să fie ora prânzului. S-a ridicat în şezut, a desfăcut nodul ştergarului în carouri roşii şi albastre, deschizându-l cu băgare de seamă. Roşiile crăpaseră şi pâinea aurie era îmbibată de zeama lor, dar acestea erau amănunte nesemnificative în comparaţie cu crampele de foame care îi sfâşiau stomacul. A înfulecat cu lăcomie, mâncând tot, până la ultima firimitură şi abia când s-a simţit sătul, cu burta plină, s-a surprins gândindu-se la Elvira, maică-sa, şi la durerea pe care i-o va pricinui vestea că fusese concediat. Totuşi, sentimentul că i se făcuse o nedreptate era mai pregnant decât compasiunea pentru propria mamă şi pentru fraţii săi mai mici. Furia i se mai domolise, însă, oricât s-ar fi străduit, nu găsea nici o justificare plauzibilă hotărârii luate de patron.

Oare cum era cu putinţă, s-a întrebat el, ca cineva să rămână, de pe o zi pe alta, fără loc de muncă şi

fără posibilitatea de a-și întreține familia? Cu întrebarea aceea măcinându-i creierii, Cesare și-a pus în picioare bocancii care-i ținuseră loc de pernă și s-a întors la fabrică. A dat roată de câteva ori clădirii joase de culoarea cărămizii, ascultând loviturile ritmice de ciocan ale foștilor săi colegi din secția unde se confecționau pâlniile de fonograf. Și-a spus că băieții de seama lui de dincolo de poartă – cu unii dintre ei era chiar prieten – munceau în clipa aceea pe brânci, însă aveau să ducă bani acasă, în vreme ce el, pentru prima dată în viață, era încercat de disconfortul – imposibil de exprimat în cuvinte, dar oglindit într-o furie neputincioasă – al celui exclus, măcinat de perspectiva sărăciei lucii. Îi promisese mamei că seara avea să le ducă pâine celor de acasă, însă în buzunar nu avea nici măcar o para chioară.

Paznicul l-a văzut și i-a spus:

– Tu crezi că dacă te învârți pe aici o să te cheme înapoi la lucru?

Se referea la patron. Omul ieșise pe poarta mică a fabricii, amplasată lângă cea mare, și nu părea să împărtășească deloc furia băiețandrului.

– Nu cred nimic.

Se plimba încoace și-ncolo, ca o sălbăticiune în cușcă.

– Atunci e mai bine să te duci acasă.

Era un sfat prudent și pertinent: nu rezolva nimic dacă rămânea acolo.

– Mă duc unde vreau eu și când vreau eu, i-a replicat cu insolență Cesare. Strada asta e a tuturor.

Era mai mult decât nimic: își revendica totuși un drept, chiar dacă unul ce nu îi aducea nici un avantaj.

– Nu-ți imagina că s-a terminat totul.

Paznicul s-a apropiat de el, cu intenții vădit prietenești, însă băiețandrul a avut grijă să păstreze distanța, făcând câțiva pași înapoi, asemenea unui animal încolțit.

– Dar, pentru mine s-a terminat totul, a spus, gândindu-se numai și numai la el.

– Tu, măcar, ești tânăr. Nu ai de ținut o familie în spate, a încercat paznicul să-l consoleze din nou. Diseară însă patronul va concedia alți zece muncitori. Iar aceia au neveste și copii de hrănit.

Cesare nu i-a răspuns; cu bocancii săi grei, de care acum nu-i mai păsa nici cât negru sub unghie, a luat la șuturi o piatră de pe drum, stârnind un val de praf. S-a îndepărtat încet în direcția orașului.

2

Soarele asfințea, iar dinspre apus, în capătul drumului plin de praf se vedea un bărbat sosind agale. Era desculț și înainta cu pași obosiți, legănându-și brațele vânjoase pe lângă corp de parcă ar fi urcat un deal. Bocancii cu tălpile uzate și-i trecuse pe după umeri, iar acum îi loveau pieptul în ritmul pașilor; cămașa de pânză cu dungi verticale era plină de sudoare.

Cesare a țâșnit în întâmpinarea lui. Sub cămașa umflată se vedeau câteva frunze verzi. Bărbatul s-a oprit să-l aștepte.

– Ce ai furat?

Mâna bărbatului, tremurând ușor din cauza efortului, a arătat spre cămașa băiatului.

– N-am furat nimic, a răspuns Cesare, vârându-și mâna în sân și scoțând de acolo o legătură de salată sălbatică. E plină pajiștea de buruiană.

A omis să-i spună că mai culesese și câteva vârfuri de urzică: fierte cu orez, erau un deliciu.

Bărbatul a stat puțin pe gânduri, apoi și-a spus părerea:

– Ai nevoie de pâine. Și de slănină. Buruiana e bună pentru vite.

– Și bani? i-a replicat băiatul. De unde bani?

– Mda, așa e. Te-au trimis acasă.

Omul a făcut un gest de lehamite și și-a reluat mersul.

Cesare ar fi vrut să-l întrebe de colegii care avuseseră aceeași soartă: s-a ținut o vreme după el, nereușind să-și facă curaj. Apoi, când la orizont s-au profilat primele case și maidanele pe care câțiva copii jucau țurca, Cesare și-a uitat brusc gândurile negre, distras de chiuiturile vesele ale prichindeilor care se întreceau cu rândul să lovească din zbor o surcea de lemn cu o bâtă: câștiga cel ce reușea s-o expedieze într-o cutie așezată pe pământ.

Băiețandrul s-a oprit să-i privească, iar ochii i-au alunecat peste zdrențele decolorate și peticite cu care erau îmbrăcați și spre picioarele desculțe. I s-a făcut brusc chef să se încingă la joc cu ei, însă și-a dat seama că soarele apunea și că nu mai putea întârzia prin sat: probabil că era deja așteptat acasă.

Își continuă drumul până la Porta Ticinese și trecu din nou pe lângă *Osteria della Noce*. Mesele cu tăblie de marmură de pe terasa de sub umbrar erau pustii.

Clienții urmau să se adune mai târziu: câțiva ca să ia cina, dar cei mai mulți ca să încingă o partidă de cărți sau ca să bea o cinzeacă, un sfert de vin sau – cei care își permiteau – o carafă de jumătate de litru. În prag a zărit o copilă care nu părea să aibă mai mult de opt ani: o brunetă bine hrănită, cu fața rotundă și bronzată, cu părul tăiat scurt și breton pe frunte. Purta, cu naturalețea unei copile plesnind de bunăstare, un sarafan de bumbac cu carouri alb-negre și o pereche de cizmulițe negre de lac, cu o mulțime de capse nichelate dispuse ordonat, care i se modelau pe gleznele robuste. Strângea în brațe o păpușă uriașă căreia îi vorbea întruna, părând complet detașată de ce se petrecea în jurul său.

Cesare a privit pe rând, cu luare-aminte, la copilă, apoi la hainele sale noi și arătoase, și la păpușa pe care-o ținea în brațe. S-a oprit.

– *Ciao*, i-a spus.

I-ar fi plăcut să schimbe câteva vorbe cu ea, s-o cunoască mai bine.

Copila își ridică ochii întunecați spre el, cercetându-l curioasă, în tăcere.

– Ce faci?

Se simțea încercat de o simpatie bruscă și vivace pentru copila aceea necunoscută, cu înfățișare senină, care habar nu avea ce înseamnă sărăcia și grija zilei de mâine.

Ea continua să-l privească fără să rostească nici un cuvânt, strângând și mai tare păpușa la piept, ca și cum s-ar fi temut că băiatul voia să i-o ia.

Se însera. Văzduhul era brăzdat de rândunici iuți ca săgeata, iar de sub streșinile caselor, țâșniseră într-un zbor bizar, dezordonat, câțiva lilieci.

– Știi, azi-dimineață cei de la fabrică mi-au închis poarta-n nas.

Oare ce sens avea să-i povestească trista întâmplare prin care trecuse unei fetițe necunoscute, s-a întrebat Cesare. Bineînțeles că nu avea nici un sens, însă, împins de o pornire imposibil de înfrânat, a adăugat:

– Au mai fost concediați și alții. Mulți.

Copila a întins păpușa spre el cu un gest solemn, de parcă i l-ar fi arătat – spre a-l privi cu luare-aminte – pe pruncul Iisus. A spus:

– O cheamă Gisella.

– E un nume superb pentru o păpușă, a recunoscut Cesare, care nu-și amintea să mai fi văzut vreodată alta la fel de frumoasă.

– Trebuie s-o îngrijesc, altfel începe să plângă, i-a explicat fata.

– Și bine faci, a replicat el. Apoi a întrebat-o: Dar pe tine cum te cheamă?

– Memore, i s-a răspuns, iar Cesare s-a văzut nevoit să recunoască în gând că avea un nume și mai frumos decât al păpușii. Vrei să te joci cu mine? l-a

întrebat candid Memore, de parcă el ar fi fost de-o vârstă cu ea.

– Din păcate, acum trebuie să mă întorc acasă, a informat-o el, vorbindu-i ca și cum ar fi fost o persoană adultă, capabilă să-l înțeleagă. Mă așteaptă frații mei. Știi, la masa de seară mai avem o bucată de mămăligă, însă mâine va trebui să fac pe dracu-n patru pentru niște bani ca să cumpăr pâine.

Brusc, copila i-a întors spatele și l-a abandonat în mijlocul drumului fără nici un cuvânt de salut, dispărând după perdeaua roșie din ușa tavernei.

Cesare nu se simțea jignit: la urma urmei, era doar un gest capricios al unei fetițe alintate și plesnind de bunăstare. Se minuna însă de el însuși, pentru că figura ei simpatică, bretonul provocator și ochii săi întunecați și sfredelitori îl atrăseseră ca un magnet. Și-a reluat drumul, pășind agale, însă după câțiva metri a simțit că-l trage cineva de mânecă. Era Memore.

– Uite, ia asta, i-a spus, întinzându-i o pâine mare, parfumată.

– Mulțumesc, a murmurat el, mișcat, luând pâinea. Asta da cadou.

Fetița i-a zâmbit.

– Eu am mai multă, i-a explicat, cu aerul că ar vrea să minimizeze importanța gestului.

– Când voi găsi de lucru o să ți-o restitui, i-a promis Cesare, îmbujorându-se.

– Păi, eu ți-o fac cadou, a insistat Memore.

Și a dat să plece.

Băiețandrul a prins-o de braț.

– Numele meu e Cesare. Și îmi voi aminti mereu de tine, Memore, a proclamat el solemn.

Apoi și-a văzut de drum, impresionat de gestul unei copile pe care n-o mai văzuse niciodată până atunci.

Elvira topise o bucată de slănină în tigaie, ca să condimenteze salata, iar cu vârfurile de urzică gătise o supă gustoasă. Copiii mai mici își umpluseră castroanele și ieșiseră să mănânce în curte. Elvira, Giuseppina și Cesare stăteau în jurul mesei din bucătărie. Atârnată de un cui din tavan, o lampă de petrol din faianță albă răspândea o lumină slabă: fitilul era redus la maximum, iar imediat după cină lampa urma să fie stinsă. Elvira purta pe cap o basma neagră, înnodată la ceafă. Pe chipul său palid, marcat de munca istovitoare și de cele cinci sarcini, ochii căprui, limpezi, îi ieșeau în evidență. A sorbit cu meticulozitate toată supa din castron, până la ultima lingură: oricât ar fi vrut, de mâncare nu se putea lipsi. Apoi s-a șters la gură cu un colț al șorțului, și-a pus coatele pe masă și și-a împreunat mâinile deformate de reumatism și înăsprite din cauza contactului permanent cu apa și leșia de la spălătorie.

– Nu-ți mai face atâta sânge rău pentru că te-au concediat, a spus. Ce desface Dumnezeu tot Dumnezeu face la loc.

Ar fi putut spune multe atunci, însă acelea erau singurele cuvinte pe care ținuse să le rostească în fața propriilor copii.

– N-ar strica să facă ceva mai repede, a replicat Cesare, cu duritate.

– O să ne bată Dumnezeu pe toți dacă mai vorbești așa, i-a întors vorba Elvira, făcându-și repede semnul crucii. Săptămâna viitoare, Giuseppina va începe lucrul la Castelli. E o fabrică de săpun și loțiuni medicinale.

– Să lucreze? Giuseppina?

Era o mare surpriză, întrucât Giuseppina era o fată delicată și, în ciuda chipului ei matur, avea un trup firav și neîmplinit de adolescentă.

– Cine ți-a găsit de lucru? a întrebat-o Cesare.

– Părintele paroh, a răspuns soră-sa. Don Oreste s-a interesat mereu de soarta noastră. La urma urmei, am și eu paisprezece ani și pot foarte bine să-mi câștig singură pâinea, a rostit ea cu mândrie în glas.

– Aș fi preferat să stai acasă.

Cesare nu s-ar fi dat înapoi să bată cu pumnul în masă, așa cum făcea taică-său pe vremuri, când rămânea fără argumente, dar voia să-și impună punctul de vedere. S-a abținut.

– Or să-i dea o liră și douăzeci de centime pe zi, a spus Elvira.

Era același tarif cu care fusese plătit Cesare la fabrică.

– Și copiii? a întrebat, evidențiind ultima piedică.

– Augusto are opt ani și suficientă minte încât să aibă grijă de doi frați mai mici, a răspuns mama, cu hotărâre în glas.

Cesare și-a spus că, de fapt, maică-sa avea dreptate. Și Memore era o fetiță de numai opt ani și se dovedise capabilă să-i dea un ajutor nesperat.

– Mă duc să mă culc, a zis într-un târziu.

Cu toate că în ziua aceea nu muncise deloc, se simțea obosit din cauza tensiunii acumulate și a hoinărelii de pe câmpuri. Și-a propus ca a doua zi să plece în căutarea altei slujbe, fiind convins că o să găsească ceva. Și a adormit cu acest gând.

3

O stea căzătoare lăsa în urma ei o dâră aurie între Ursa Mare și constelația Leului. Dar, oare, chiar era o stea căzătoare? Elvira Boldrani, născută Colombo, nu-și amintea să mai fi văzut stele căzătoare în luna iunie, când pe pajiști pâlpâiau încă licuricii. Razele lunii cădeau pe fotografia-tablou atârnată în dreptul patului ei și care data de pe vremea când era fată de măritat. Cadrul surprindea o imagine din ziua nunții. Șaisprezece ani trecuseră de atunci: era august, iar stelele păreau o pulbere de aur pe cer. Ascuțită ca o seceră, luna ajunsese la zenit și parcă îi răscolea curioasă în intimitatea ei tainică. Aceeași lună care fusese de față când își pierduse fecioria și care scotea acum la iveală, dintr-o fotografie îngălbenită de vreme, o mulțime de amintiri.

Fusese o ceremonie simplă, de oameni săraci, dar demni și cu frică de Dumnezeu. Don Oreste binecuvântase căsătoria ei cu Angelo Boldrani în biserica San Lorenzo; ea, Elvira, nici măcar nu se străduise să-și rețină lacrimile în vreme ce rostea acel „da" care, în fața Domnului, o unea pe vecie de namila aceea cu chip de copil pe care îl iubea din toată inima, dar căruia nu-i spusese niciodată „te iubesc", așa cum citise ea de câteva ori în povestirile de dragoste descoperite în puținele pagini de ziar pe care avusese posibilitatea să le răsfoiască. Lumea de prin părțile sale nu știa să conjuge verbul „a iubi", ci știa să iubească pur și simplu, cu devotament și până la sacrificiu, știa să ierte iubind, însă nu știuse niciodată să găsească cuvintele prin care să exprime acel sentiment.

Când Angelo le ceruse consimțământul părinților săi ca s-o ia de soție, aceștia o invitaseră să-și spună părerea despre propunerea acelui tânăr pe care cu toții îl cunoșteau ca pe un muncitor neobosit și un bun creștin. Elvira le răspunsese, roșind:

– Dacă voi mi-l recomandați ca soț, atunci eu mă căsătoresc bucuroasă cu el.

Fraza aceea conținea un adevăr și o minciună: și-l dorea cu toată ființa sa, dar formula găsită îi permitea să nu se lase descoperită, protejându-și sub un văl de pudoare iubirea, un sentiment ce îi privea doar pe ea și pe mirele pe care soarta i-l alesese.

S-a revăzut, tânără și frumoasă, în rochia nouă de nuntă, de culoare gri-perlat, cu mânecile lungi și strânse pe braț, închisă la gât cu o broșă de aur primită în dar de la Angelo. De sub fusta bufantă, cu falduri largi și lungă până la călcâie, se ițeau cizmulițele negre din piele de vițel care îi cuprindeau glezna, prinse cu un șir lung de butoni roz. Voalul de mătase, cu dantelă neagră cu motive în formă de trandafiri mici, îi cădea în valuri până peste umeri. Maică-sa se ocupase de pieptănătura ei, periindu-i îndelung, cu meticulozitate, coama bogată, împletindu-i-o apoi într-o coadă voluminoasă pe care i-o strânsese la ceafă, într-un coc vârtos, lucitor, fixat cu fibule groase de baga.

Fusese a treia oară când mama, cu gesturile sale lente și sigure, o pregătise pentru o ceremonie: înaintea nunții se mai organizaseră două festivități în cinstea ei – confirmarea și prima împărtășanie. Și în acele ocazii i se făcuseră o mulțime de recomandări, dar nici una cu vorbe atât de dure ca înaintea nunții. „Diseară, când te vei retrage în dormitor împreună cu mirele, să-ți faci semnul crucii și să ceri iertare Domnului nostru Iisus Hristos pentru păcatele voastre." Era obligația ei, a femeii, să ceară iertare pentru păcatele pe care bărbatul avea să le comită asupra sa. Totuși, care erau acele păcate? Odată, după o vizită pe care el i-o făcuse acasă, îl condusese la ușă și îi simțise buzele fierbinți pe obraz: un val de sânge îi

împurpurase obrajii, iar venele de la tâmple începuseră să-i zvâcnească cu furie. Oare acela să fi fost un păcat? încercase ea atunci să descifreze misterul. Își amintea cuvinte de neînțeles susurate pe furiș la ureche, jumătăți de frază rostite cu subînțeles de prietenele mai experimentate în materie, avertismente șuierate cu fereală: „O să-ți dai seama la momentul potrivit, copilă!"

Angelo defila semeț în sacoul său din makó lăcuit, cu vesta din același material peste cămașa cu dungulițe roșii, cu guler și manșete albe, scrobite. Părea un domn în toată puterea cuvântului, cu ținuta sa țanțoșă, mustățile perfect tăiate și părul înfoiat și pomădat.

După ceremonie, cortegiul nupțial – alcătuit numai din martori, părinți și câțiva prieteni apropiați – se îndreptase spre *Osteria della Quercia*, pentru obișnuitul toast de bun augur. Acolo, sub umbrar, la masa lungă acoperită cu o față curată de pânză de casă, Angelo, sub pretextul toastului în cinstea mirilor, o strânsese de talie brusc, dar cu afecțiune; apoi, cum toată lumea începuse să râdă – fie din cauza vinului care curgea în valuri, fie gândindu-se la ce lăsa să se întrevadă gestul acela –, Angelo prinsese curaj și o sărutase. Gestul o lăsase fără grai: o sărutare apăsată pe obrazul catifelat, o sărutare ingenuă, dar îmbibată de o dorință profundă și de ațâțarea pe care bărbatul de lângă ea o emana prin toți porii. Era fericită că

devenise soția lui Angelo, însă după sărutarea aceea își pierduse seninătatea cumpătată avută în fața altarului. Devenise neliniștită, confuză și oarecum înspăimântată de perspectiva iminentă a unei împreunări binecuvântate de Dumnezeu, dar care ascundea totuși acel păcat ce o obliga să-i ceară iertare aceluiași Dumnezeu, deși El își dăduse consimțământul.

– Să nu te lași mai prejos, frumoasa noastră mireasă, strigaseră câțiva meseni, chicotind zgomotos și schițând gesturi aluzive care o făcuseră să roșească.

Ah, de câte ori simțise pornirea să-l sărute pe Angelo al său! exclamase ea în gând atunci. De multe ori îl sărutase cu foc în propriile-i închipuiri, însă nu s-ar fi simțit niciodată capabilă s-o facă în public.

Îi spusese soțului său, cu voce scăzută:

– Știți bine că-mi sunteți drag, dar de ce trebuie să facem lucrurile acestea în fața tuturor?

Chiar și acum, când admira luna nopții de iunie ce îi evoca amintirea îndepărtată a acelei zile, Elvira își răsucea gânditoare pe deget verigheta lată și bombată de aur roșu pe care Angelo i-o pusese pe deget, pe interiorul căruia un bijutier gravase o dedicație cu litere cursive, caligrafice: *Elvirei, de la Angelo – 1897.*

Atunci, la masă, mama o scosese din încurcătură pe Elvira, punându-i în brațe o tavă ovală din alamă argintată, decorată fin cu motive florale, plină cu *confetti* de migdale.

– Treci pe la fiecare invitat și împarte *i benis,* o îndemnase zâmbitoare.

Elvira se executase de îndată, trecând pe rând, prin fața fiecărui mesean: oamenii își afundau cu lăcomie mâinile în bomboanele care alunecau printre degete asemenea unor pietricele netede de râu, răspândind o aromă îmbietoare de vanilie. Din privirile pofticioase ale invitaților nu era greu de înțeles că fiecare dintre ei ar fi vrut să-și umple gura și buzunarele cu minunățiile acelea dulci; în schimb, absolut toți respectară uzanțele oamenilor simpli, puțin avuți, luând numai câte trei bomboane: două ca să le mănânce atunci și o a treia ca s-o păstreze ca amintire și să le aducă noroc.

Pentru Angelo Boldrani ziua nunții era cea mai importantă din viața sa și hotărâse s-o sărbătorească în stil mare, programând, nici mai mult, nici mai puțin, decât o ședință foto la studioul lui Vicenzo Ramelli, fotograful din Porta Ticinese. Ținea cu tot dinadinsul ca obiectivul să imortalizeze pentru totdeauna momentul acela unic, irepetabil, în așa fel încât copiii lor să admire frumusețea mamei îmbrăcată în rochie de mireasă și ținuta sa impozantă, bărbătească. Elvira fusese luată prin surprindere, căci Angelo se înțelesese cu mult timp înainte cu proprietarul prestigiosului studio Ramelli, negociind îndelung prețul și dimensiunile fotografiei-tablou.

Elvira a zâmbit privind imaginea mângâiată de razele lunii și și-a amintit de sosirea sa în studioul fotografului, de așteptarea stingheră din platou, în timp ce artistul pregătea ultimele detalii ale regiei și efectele scenografice. Mai întâi amenajase un fundal ce reprezenta un lac și un foișor cu coloane, în care trona un ghiveci mare de ferigi tropicale. După mai multe probe, fotograful o așeză pe Elvira într-un jilț ponosit de damasc, deteriorat în mod iremediabil. Angelo își manifestase imediat nemulțumirea, temându-se că vechitura aceea jerpelită avea să fie transmisă posterității. Ramelli își dusese mâna în dreptul inimii. „Părțile uzate vor fi în afara câmpului vizual", îi asigurase el. Fusese o frază care avusese darul să sporească starea de confuzie, dar tonul și expresia de pe chipul fotografului îl convinseseră pe Angelo; se postase, rigid ca un pește congelat, în spatele Elvirei, cu o mână în șold și cu cealaltă sprijinită pe umărul ei stâng; ea, în schimb, împietrise într-o poziție artificială, cu chipul crispat din cauza tuturor acelor priviri ațintite asupra ei, simțind sudoarea ce îi scălda combinezonul și îi înroura fruntea. De fiecare dată când Ramelli scotea capul de sub pânza grea ca o cortină din spatele mașinăriei fotografice, fața îi era din ce în ce mai congestionată din cauza căldurii și a lipsei de oxigen. În cele din urmă, înfățișarea omulețului devenise atât de jalnică, încât Elvira, brusc indiferentă

față de solemnitatea momentului, izbucnise într-un hohot nestăpânit de râs, surprins pe placa de cupru a aparatului: un surâs proaspăt pe chipul încântător al unei mirese lombarde. Apoi însă, viața nu avea să le mai ofere multe ocazii de veselie.

După ședința fotografică, Angelo o dusese în grădina Diana din Porta Venezia, să mănânce înghețată: fusese încununarea unei zile memorabile. Elvira era copleșită de tot luxul care îi era oferit, dar și oarecum scandalizată de faptul că Angelo irosea puținii bani pe care îi aveau; însă bărbatul zâmbea, mulțumit să se simtă – fie și numai în ochii ei, fie și numai pentru o zi – stăpânul lumii.

– Dumneata ești regina mea, îi spusese el atunci, cu mândrie în glas.

Elvira îi mulțumise aruncându-i o privire încărcată de emoții: nu-i venea încă să creadă că avea să-și petreacă tot restul zilelor alături de vlăjganul acela blond, cam cheltuitor și zburdalnic care muncea paisprezece ore pe zi într-o cărămidărie, cu palme bătătorite, late și puternice ca două lopeți, și cu spinarea arsă de soare, dar care duminica știa să se îmbrace ca un domn, vizitând-o acasă și aducându-i cadouri de poveste: o cutie cu săpunuri franțuzești cu parfum de lavandă, un val de mătase azurie, cercei de argint și de aur. Pentru ziua nunții cheltuise nici mai mult, nici mai puțin de șaizeci și cinci de lire pentru o broșă

de forma unui coș plin cu flori de aur, ornată cu mici perle și bucăți de coral roz, confecționată la renumitul atelier de bijuterii Moggi din corso Vittorio Emanuele. Nu erau cheltuieli pe care să și le permită orice muncitor, cu atât mai mult cu cât se putea spune că avea mai degrabă o viață de sclav. Supraviețuia doar datorită forței sale supranaturale și rezistenței ieșite din comun. Avea o slujbă și avea o femeie – și nu una oarecare, ci pe aceea pe care și-o dorise dintotdeauna: nu-i mai lipsea nimic ca să fie fericit.

Era vremea în care, urmând exemplul Angliei și al Statelor Unite, oameni importanți – gândindu-se mai degrabă la viitorul burgheziei decât la interesele reale ale muncitorilor – începuseră să dezbată problema zilei de lucru de opt ore, un deziderat la care clasa muncitoare din țările cu o economie mai avansată ajunsese deja. Angelo era la curent cu discuțiile pe acea temă, însă era conștient de faptul că orice revendicare implica tratative riscante, întâlniri, ciocniri și lupte de stradă. Citise undeva că oameni importanți ai țării luaseră poziție împotriva salariilor mici și a zilelor de lucru prea lungi, care șubrezeau sănătatea muncitorilor. Însă Angelo se gândea în primul rând la el însuși – ajutându-și prietenii aflați în dificultate atunci când putea – și nu se lăsa subjugat de noile idei și curentul declanșat de acestea. Se simțea capabil să răstoarne munții cu forța lui fizică și știa

bine un lucru: cu cât muncea mai mult, cu atât câștiga mai mult. Nimic altceva nu era mai important.

Elvira și-a amintit cum atunci, în ziua nunții, se lăsase prinsă în vârtejul evenimentelor care se succedaseră fără întrerupere de dis-de-dimineață. La terasa Diana, un chelner curtenitor, în frac, îi trăsese scaunul cu un gest plin de reverență, făcându-i loc să se așeze la o masă situată chiar în mijlocul grădinii, iar în jurul celorlalte mese clienți de vază erau prinși în conversații aprinse. Persoane elegante din înalta societate schimbau complimente, își zâmbeau sau ascultau notele valsului *Dunărea albastră.*

Oh, Doamne, ce muzică! exclamase ea în gând, căindu-se imediat pentru că invocase numele lui Dumnezeu pentru un lucru atât de neînsemnat.

Însă niciodată până atunci imaginația n-o purtase atât de departe: avea sentimentul că amețește și îi vâjâie capul, de parcă s-ar fi aflat în vârful unei scări înalte. Nu se simțea în largul său acolo, în ambianța aceea exclusivistă. Dacă cineva i-ar fi spus atunci: „Nu aveți ce căuta aici", s-ar fi ridicat de îndată, și-ar fi cerut scuze și ar fi dispărut. În schimb, îl văzuse pe chelner făcându-i o reverență în clipa în care le servise cupele de cremă densă, înghețată, cu aromă și culori îmbietoare. Angelo zâmbise plin de mulțumire, iar ea prinsese curaj și începuse să privească curioasă de jur împrejur, admirând doamne tinere, cu pielea

delicată și obrajii pomădați discret cu pudră de orez. Își amintise cum, acasă fiind, ascunsese ca pe o taină rușinoasă articolul decupat dintr-o revistă cu sfaturile unei oarecare contese Lara, care le sugera cititoarelor sale să-și curețe pielea cu lapte și suc de chitră, tonificând-o apoi cu o picătură de oțet aromatic diluat în apă.

Pe buzele sale moi răsărise atunci un surâs. Angelo era fericit, căci teama care pusese stăpânire pe Elvira părea să se fi risipit, iar chipul miresei sale iradia o bucurie nemaiîntâlnită. Se priviseră cu afecțiune, însă mâinile lor, deși atrase de un fir invizibil, nu se căutaseră în văzul lumii: ea ar fi murit de rușine.

O prietenă îi spusese odată că adevăratele doamne făceau baie în „cada-balansoar“, nu în hârdău, ca ele, femeile din popor. Era un recipient al cărui desen îl văzuse într-o reclamă din ziar, construit pe principiul balansoarului, care-ți permitea să te lași mângâiat de valurile relaxante ale apei, fără să lase să curgă pe pardoseală nici o picătură de apă. Fără îndoială – își spusese atunci – că doamnele de pe terasa din grădina Diana aveau acasă și o „cadă-balansoar“, de vreme ce erau atât de elegant îmbrăcate, încărcate de bijuterii și priveau de jur împrejur prin monocluri rotunde cu ramă de baga. În câteva ore văzuse mai multe lucruri noi decât în toată viața sa de până atunci, dar fusese suficient de precaută încât să stingă lampa fermecată

înainte de a se lăsa absorbită de un vis imposibil de realizat, de iluzia că ar fi putut aparține și ea acelei lumi de basm. Ajunsese și așa prea departe cu gândul, așa că ceruse în gând iertare Celui-de-Sus.

Se întorseseră acasă pe jos, fără să scoată o vorbă, în timp ce primele umbre ale înserării se lăsau, dense, peste incredibilele întâmplări ale acelei zile de neuitat. Angelo o trecuse pragul casei, aceeași casă în care locuia și astăzi, cu cei cinci copii. Pe atunci însă erau alte vremuri: aveau siguranța zilei de mâine și nemuritoarele speranțe. Angelo fusese cel care negociase chiria cu proprietarul, *signor* Pessina.

Primul lucru pe care îl zărise Elvira fusese o pagină de ziar, iar privirea îi căzuse pe o reclamă la oalele de aluminiu - metalul viitorului - de o irezistibilă culoare argintie, rezistente, care se uzau foarte greu, dovedindu-se așadar mai igienice, economice deoarece folosindu-le consumai mai puțin combustibil decât cu oalele de cupru. Într-o zi, Elvira o însoțise pe maică-sa pe corso Vittorio Emanuele, la magazinul lui Claudio Zecchini, ca să admire oalele de aluminiu și să întrebe de preț. Se holbaseră la vitrine vreme îndelungată, dar nu mai îndrăzniseră să intre. Cum să fi întrebat cât costă un miraj? Patul matrimonial era nou, cu tăblia de la căpătâi din lemn de nuc – exact așa cum îi plăcea ei –, cu aplice de lemn pe margini și cu măciulii impozante în vârf. Lăzile

pentru lenjerie erau cadou de nuntă din partea unui prieten al lui Angelo, în vreme ce saltelele din păr de cal, cu huse de bumbac cu dungi maronii şi albe, le primiseră în dar din partea martorilor de cununie.

Acolo, în mijlocul bucătăriei mari prin care se trecea pentru a ajunge în dormitorul conjugal, ritualul zilei se blocase brusc. Elvira înțepenise pe neașteptate în centrul încăperii, iar Angelo o împinsese ușor spre cameră, cuprinzându-i mijlocul cu brațul său robust. Avea sentimentul că lucrurile palpabile, reale – oricât de neplăcute ar fi fost – nu i-ar fi transmis niciodată atâta neliniște şi teamă ca acțiunea misterioasă ce o aştepta în seara aceea în casa pe care ar fi trebuit s-o simtă a ei. Câtă vreme anticipase acea zi se simțise fericită, în schimb atunci, când sosise momentul, era tulburată peste măsură, paralizată de frică, mirată că liniștea amenințătoare a nopții nu irumpea într-un urlet de deznădejde.

Într-un mod straniu, licuricii de iunie și luna ca o seceră continuau să-i readucă în memorie noaptea aceea de august; și mai erau zumzetul țânțarilor, cântecul greierilor, orăcăitul broaștelor, un câine lătrând în noapte, un tânăr fredonând un cântec pe drumul spre casă...

Privise din nou patul matrimonial pe care tronau, în toată splendoarea lor, pătura de creton alb și lenjeria de in țesute de maică-sa și pe care ea însăși le

tivise cu broderie albă cu motive florale. Pe fețele de pernă erau schițați doi porumbei în zbor care duceau în cioc o flamură pe care scria „Noapte bună".

– Îmi închipui că ești obosită, îi spusese Angelo, tutuind-o pentru prima dată de când se cunoșteau. Nu crezi că ar trebui să te bagi în pat?

Și îi simțise brațul puternic cuprinzând-o de după umeri, în vreme ce cu mâna cealaltă o strângea de mijloc, punându-i în pericol corsetul din os de balenă.

„Mi-e frică", își spusese atunci în gând, rostind în schimb:

– De-acum s-a lăsat întunericul.

Celelalte gânduri care o măcinau nu ar fi avut nici o importanță pentru bărbatul din fața sa.

Luna ca o seceră înțepenită parcă la zenit revărsa o lumină azurie asupra lenjeriei imaculate a patului conjugal. Angelo se desprinsese de ea și începuse să se dezbrace, împăturindu-și meticulos hainele și depunându-le una câte una pe scaunul de la picioarele patului. Apoi îl auzise scăpărând un chibrit de sulf și, câteva secunde mai târziu, lumina palidă a lămpii de petrol se răspândea timid în cameră. După ce închisese geamurile și persianele ferestrelor, bărbatul se apropiase de ea, o prinsese de umeri și o întorsese spre el, cercetându-i chipul cu afecțiune și strângând-o cu putere la piept.

– Nu vrei să vii în pat?

În vocea lui se simțea un vag reproş.

– Vreau să-mi fac datoria de soție, începuse ea, tulburată, dar cu hotărâre în glas.

– M-aş simți mai bine dacă datoria aceasta ar fi totodată şi o plăcere, îi răspunsese el şi râsese, dezvelindu-şi dinții puternici care străluceau sub reflexiile flăcării din lampă.

– V-am luat de soț ca să vă fiu alături, continuase ea.

Însă patul cel nou i se părea un loc total neobişnuit pentru intimități.

– Atunci, vino, o invitase Angelo, dând semne de nerăbdare.

Elvira îşi sprijinise fruntea în scobitura umărului lui, ca să-i dea de înțeles că îi era alături, dar şi ca să-şi ascundă roşeața care-i ardea obrajii. Cu încetineală, începuse să-şi desfacă şirul lung de butoni care îi încheiau bustiera rochiei. Îşi plecase privirea ca să nu vadă goliciunea lui Angelo atunci când acesta se vârâse în aşternut, de unde se uita la ea cu priviri lacome, de mascul nesățios.

– Vă rog să vă întoarceți, îl implorase.

– Eşti frumoasă.

Vocea lui devenise joasă, iar respirația din ce în ce mai greoaie.

– Mi-e ruşine, spusese, dominată de un sentiment mai puternic decât teama.

– De soțul tău?!

Exclamația de uimire era cât se poate de legitimă, din punctul de vedere al lui Angelo.

– Vă rog, stingeți lampa, stăruise ea, sperând că întunericul avea s-o ajute.

Angelo îi făcuse pe plac, gândindu-se că era singurul mod prin care putea s-o scoată din blocajul în care intrase. Elvira se strecurase în pat cu precauția cuiva care se aventurează într-un lan de urzici. Bărbatul întinsese mâna pe sub pătură ca s-o mângâie, iar în clipa următoare aproape că strigase:

– Doamne-Dumnezeule, femeie! Trebuie să-ți scoți chiloții ăia până la genunchi!

Elvira sărise din pat și, cu greu, înlăturase și ultima barieră, iar în cele două-trei minute care lui i se păruseră un secol, iar ei o fracțiune de secundă, își amintise de cuvintele mamei: „Bărbații sunt ca animalele. Nu vor să audă justificări, iar biata femeie trebuie să suporte bestialitatea soțului și să-i ceară iertare Domnului nostru, Iisus Hristos." Și alte femei măritate spuneau același lucru. Dar oare de ce – se întrebase ea – relația cu propriul bărbat trebuia să fie una de supușenie și suferință din partea ei, o nenorocire, o legătură murdară dusă dincolo de granițele păcatului? Era adevărat că unele fete de vârsta ei mureau fie de ftizie, fie la naștere, fie din cauza infecțiilor, dar era în natura firească a lucrurilor, la fel cum pentru ea trebuia să

predomine iubirea, un sentiment ce făcea parte și el din natura firească a lucrurilor.

– Așadar, vrei sau nu să vii în pat?

Era o voce întunecată, nerăbdătoare și fremătând de dorință.

– Vin acum.

Se resemnase. La urma urmelor, ce se putea întâmpla?

– Vino aici, îi spusese bărbatul, înșfăcând-o brutal și trăgând-o sub el.

– Nu... nu așa... încercase ea un gest minim de rezistență, însă forța omului de deasupra ei era implacabilă.

Nu fuseseră nici vorbe frumoase, nici fraze drăgăstoase șoptite la ureche, nici sărutări ușoare pe ici, pe colo, nici declarații de iubire care s-o facă să roșească, stârnindu-i tulburarea și dorința; nu fusese decât o lungă și sfâșietor de dureroasă penetrare, scăldată în sânge de fecioară și sământă de bărbat, care se descărcase într-un final cu tresăriri scurte și violente, marcându-și supremația.

Rămăsese cu un gust dulceag de vin și tutun pe buze, o durere insuportabilă în pântece, o profundă umilință în suflet, în vreme ce lângă ea, necunoscutul care o siluise căzuse într-un somn adânc.

Se dăduse jos din pat, deschisese larg fereastra încredințând nopții frânturile visului său spulberat,

dar luna ca o seceră și stelele căzătoare ca o pulbere de aur printre constelații nu reușiseră să-i transmită decât mâhnire și deznădejde.

Se dusese în bucătărie, vărsase apă dintr-o găleată de zinc într-un lighean alb, smălțuit, și se spălase pe îndelete, în tăcere, ștergându-și de pe trup, dar nu și din suflet, semnele violenței la care fusese supusă. Oare aceea să fi fost iubirea? se întrebase ea. Substanța aceea vâscoasă și respingătoare amestecată cu sângele ei? Se întorsese în dormitorul nupțial, care își pierduse semnificația străveche și, sub clar de lună, își aranjase îndelung părul în fața oglinzii cu ramă întunecată atârnate de perete. În lumina palidă, azurie, a razelor lunii se văzuse frumoasă, dulce și maternă, își admirase splendizii săi ochi mari, întunecați, din nou plini de iubire și înțelegere, sprâncenele lungi, frumos desenate, nasul discret, de domniță și buzele moi pe care mai zăboveau încă urmele unui tremur vag. Apoi își împletise părul bogat într-o coadă lungă ce îi cădea pe spate și se întinsese lângă bărbatul care dormea dus în latura dreaptă a patului, fără nici o umbră de tulburare sau remușcare pe chip, fără nici cea mai mică bănuială că, în realitate, nu făcuse altceva decât să o maltrateze. Zărise pe fața omului ei expresia vulnerabilă, abandonată, a unui copil adormit, care respira împăcat și inocent. Ah, cât de diferit era în clipa aceea Angelo de masculul ce-i sfâșiase cu

forța misterul feciorieі, care ar fi avut nevoie de multe cuvinte dulci și atingeri delicate ca să se dezvăluie în toată splendoarea sa. Ce rost mai aveau regretele? se întrebase atunci. Lacrimile se uscaseră pe obrajii ei catifelați, și Elvira rămăsese să asculte respirația calmă a mirelui său care zăcea lângă ea, să-i cerceteze capul adâncit în perna pe care o brodase cu atâta dragoste și chipul senin, brăzdat vag de o grimasă copilărească. Ezitând, întinsese mâna spre el și-i mângâiase fruntea netedă și obrajii care reflectau dârzenie, simțind deodată cum o inundă un sentiment matern. Oare unde dispăruse violența lui care o rănise într-un mod atât de barbar? se întrebase în gând. În clipa aceea înțelese că, în realitate, ea trebuia să-l prindă de mână pe bărbatul acesta aparent puternic, ghidându-l și învățându-l totul despre viață; ea, care știa atât de puțin despre viață.

În noaptea călduță de iunie, Elvira a izbucnit în lacrimi amintindu-și de noaptea nunții din acel august îndepărtat. Bărbatul puternic, de o forță ieșită din comun și capabil să răstoarne munții, fusese răpus de un vrăjmaș invizibil, care purta un nume complicat: bronhopneumonie. Iar ea, fragila și răbdătoarea Elvira, care dăruise căsniciei sale toată iubirea de care era capabilă, se trezise dintr-odată singură, pradă necazurilor fără ieșire, cu cinci copii de crescut.

Odată fusese tânără, frumoasă şi fericită. Vremurile acelea trecuseră însă demult, lăsând în urmă o făptură resemnată, epuizată de munca istovitoare şi de trecerea anilor, legată fără putinţă de scăpare de o existenţă mizeră, fără vise, fără speranţe, fără certitudini. O femeie sărmană care, cu privirile pierdute spre cer, îşi amintea de îndepărtata noapte de august când începuseră să moară, unul câte unul, visele sale de fetişcană. A ascultat dangătul prelung al clopotului bisericii San Lorenzo care bătea miezul nopţii, apoi a adormit.

4

Când clopotul din turnul bisericii San Lorenzo a bătut de cinci ori, Cesare s-a trezit din obișnuință, și-a trecut picioarele dincolo de marginea patului și și-a mijit ochii. Elvira plecase deja la lucru, iar Giuseppina încă dormea. Bucățile de mămăligă și pâine rămase de cu seară erau strânse în mijlocul mesei. Băiețandrul s-a dezmeticit doar atât cât să-și poată pune în ordine ideile, amintindu-și că nu mai trebuia să se ducă la fabrică. Nu l-a mai cuprins deznădejdea, ca în ziua precedentă – la urma urmelor, n-ar fi servit la nimic –, ci simțindu-se oarecum ușurat s-a întins din nou în pat, căzând într-un somn adânc și liniștit.

L-a trezit cineva care-l striga din curte. Era Riccio. Cesare a sărit din pat și, desculț și în chiloți, a ieșit în pragul ușii. Din bucătărie se ieșea direct în curte, acolo

unde razele soarelui scăldau adunătura de găini și copii gălăgioși ieșiți la joacă. Cei mari era deja la lucru.

– Am noutăți.

Riccio era vesel, iar coama lui de sălbăticiune îi scotea în evidență expresia vicleană de pezevenghi de cartier.

– Îmi închipui eu ce fel de noutăți ai.

Cesare avea un caracter cu totul diferit: acumula totul în suflet, exteriorizându-se rar, căci de cele mai multe ori când se lăsase dus de valul optimismului, realitatea îl contrazisese.

– Grăbește-te, a insistat Riccio. Avem de luat hotărâri importante.

– Așteaptă-mă două minute să mă îmbrac și vin, i-a răspuns, închizând ușa la loc.

Și-a tras pe el pantalonii de stofă și cămașa de pânză, și-a luat de pe masă porția de pâine pe care Giuseppina i-o lăsase lângă castron și s-a dus la prietenul său. Avea un aer stânjenit de parcă ar fi fost prins cu mâța-n sac; simțea căldura razelor de soare care scăldau curtea plină de țipete de copii, un spectacol la care nu mai asistase din ziua în care începuse să lucreze la fabrică. Reflexiile strălucitoare ale dimineții îi jenau privirea, obligându-l să-și mijească ochii.

– Ia spune, ce hotărâre așa de importantă avem de luat? l-a întrebat pe prietenul său, potrivindu-și pașii cu ai lui.

– Hai, vino cu mine, îți povestesc pe drum.

Au luat-o spre centru, ținându-se pe marginea drumului ca să lase loc căruțelor, șaretelor și puținelor automobile care începuseră deja să circule prin zonă.

– La Crescenzago, începu Riccio, s-a deschis de curând o spălătorie. Se cheamă „Spălătoria modernă". Am auzit că angajează băieți.

– Asta-i treabă de femei, a comentat Cesare cu gura plină. Spălatul, a repetat, e o treabă pentru femei.

– Zici că-i treabă pentru femei pentru că te gândești la o spălătorie ca aceea de la Naviglio, i-a explicat Riccio. Însă una modernă e cu totul altceva. Astea au o mulțime de mașinării și instalații. E ca în fabrică, singura diferență e că se spală munți de haine în timp scurt.

– Nu mă convinge explicația ta.

Cesare și-a spus că, din moment ce fonografele cu disc fabricate de Pathé puseseră la pământ industria aparatelor cu cilindru, era de așteptat ca o spălătorie de mari dimensiuni ca aceea să le lase pe spălătorese fără loc de muncă.

– Mașinăriile astea noi iau pâinea de la gura oamenilor sărmani, a concluzionat el.

– Ia te uită cât de departe ai ajuns! a exclamat Riccio. Apoi i-a tras o palmă în spate, i-a adresat un zâmbet pișicher clătinând din cap cu o expresie oarecum disprețuitoare și a continuat: Chiar că ești papagal! La spălătoriile moderne se lucrează angro. Spală rufe

și cazarmamentul tuturor unităților militare din Milano: pături, uniforme, turetci și obiele, fețe de pernă, lenjerie...

– Ha, de parcă soldații dorm în paturi cu lenjerie și fețe de pernă! a observat Cesare, acid.

– Nu, dar mai sunt și ofițeri, subofițeri, nu-i așa? Cei cu grade o duc împărătește în armată.

– Se poate.

Cesare nu voia să recunoască, însă explicația prietenului său mai mare îl convinsese. S-a aplecat brusc și a smuls un smoc de iarbă de pe marginea drumului.

– Ascultă-mă pe mine: ar putea fi o ocazie de aur pentru noi.

Riccio ținea cu tot dinadinsul să-l înduplece.

– Și unde e spălătoria asta?

Când Cesare cerea informații, era un semn bun.

– Ți-am spus deja: la Crescenzago, în apropiere de Cascina Gobba, a răspuns Riccio, salutând apoi distrat un trecător.

– Păi, e cale lungă până acolo! s-a arătat Cesare dezamăgit.

– Ei, și ce? Până la Opera nu era cale lungă? i-a replicat celălalt.

– Crescenzago e cu cel puțin o jumătate de oră în plus de mers.

Aveau obiceiul să măsoare distanța în ore, nu în kilometri.

– Ia te uită, te pomenești c-o să-ți dai duhul pe drum!

Riccio era pur și simplu entuziasmat și, încetul cu încetul, îl molipsea și pe Cesare.

Înainte de a ajunge în piața Domului și-au luat bocancii de pe umeri punându-și-i în picioare, ca să nu pară chiar năpăstuți de soartă; apoi, în loc s-o apuce, ca de obicei, pe corso Venezia ca să ajungă pe corso Buenos Aires și dincolo de Porta Orientale, au străbătut corso Montforte, ajungând în Porta Vittoria. Calculând distanța dus-întors, au constatat că lungiseră drumul cu o oră, însă aveau în sfârșit ocazia să vadă structura impunătoare de metal și sticlă a noii piețe angro de fructe și legume; toată lumea vorbea în termeni elogioși despre noua construcție. Era vară, soarele strălucea pe cer, ei erau tineri și aveau în față o zi întreagă, numai a lor.

– A meritat ocolul, nu-i așa?

Riccio se oprise să admire minunăția minunățiilor, afișând atitudinea plină de orgoliu a celui care, într-un fel sau altul, participase la ridicarea edificiului. Era mândru că era locuitorul unui oraș în care se realizau opere ca aceea pe care tocmai o admirau.

– E mare, într-adevăr, a comentat Cesare.

Bulevardul larg care trecea prin fața construcției de oțel și sticlă fusese invadat de căruțe, șarete, hamali, vechili, clienți și samsari – un du-te-vino de furnicar –,

toți aflându-se acolo pentru a profita la maximum de inepuizabila rezervă de fructe și legume.

Au zăbovit îndelung, încântați și plini de admirație, rezistând cu greu tentației de a-și umple buzunarele și sânul cămășilor cu piersici, pere sau mere, așa cum mai făceau când descopereau o livadă nepăzită. Apoi, fierbințeala soarelui care se înălțase pe cer le aminti că trebuiau să plece mai departe, pentru că se făcuse târziu și mai aveau un drum lung de făcut.

– Și uite-așa, ați vrea să lucrați aici. Femeia părea să-i cântărească cu privirea pe cei doi băiețandri. Avea căutătura sigură a persoanelor obișnuite să dea ordine.

– Da, asta ne-am dori, a răspuns Riccio cu hotărâre în glas.

În schimb, Cesare o cerceta fără să scoată nici un cuvânt. Era o femeie frumoasă, cam de treizeci și cinci de ani, cu o față luminoasă, albă ca laptele, surâzătoare, poate un pic cam necizelată, însă sinceră. Băiețandrul nu s-a putut abține să nu arunce câteva priviri hoțești spre sânii ei generoși, gleznele frumos modelate, talia strâmtă, buzele senzuale, cerceii mari de aur care-i atârnau la urechi și negul catifelat din bărbie, pe care stratul gros de pudră nu reușise să-l camufleze. Podoaba ei capilară îi dădea un aer delicat, oarecum nostim: șuvițele de păr fin și blond aveau reflexii de aramă, fiind adunate la ceafă într-un conci umflat.

Muncitorii îi spuneau „patroana", iar ea le știa tuturor numele. Părea o femeie dintr-o bucată, cordială, sigură pe ea, ca oamenii de succes. Parcă își afișa văduvia ca pe o decorație, iar medalionul cu fotografia miniaturală a răposatului ei soț îi pendula pe pieptul opulent la cea mai mică mișcare. Din când în când, mai ales când vorbea, își ducea mâna automat la medalion, parcă pentru a se asigura că era la locul lui.

– Veniți cu mine.

Și o luă înainte, îndreptându-se spre spălătoria propriu-zisă.

Era o hală zidită pe trei dintre cele patru laturi ale sale, care dădea spre o pajiște, unde se zăreau întinse la uscat pături, lenjerie și uniforme militare. În interiorul halei se aflau numeroase cuptoare de dimensiuni mari, pe care clocoteau cazane uriașe pline cu rufe; câteva femei roteau neîncetat cu câte un baston în rufăria din cazane, străduindu-se în același timp să-și păstreze echilibrul pe taburetele înalte pe care se cocoțaseră. Mirosul de leșie era asfixiant, iar aburul, căldura, insuportabile.

– Eu zic așa, a început patroana, adresându-i-se lui Riccio. Tu ai putea avea în grijă cuptoarele. Nu trebuie să faci decât aprovizionarea cu lemne, să aprinzi focul dimineața și să îl ții așa pe tot parcursul zilei.

Riccio a privit-o surprins.

– Singur? a întrebat, fără nici o urmă de ironie în voce.

– E o misiune dificilă, știu asta, însă te văd puternic și ascuțit la minte. Plata e bună: o liră cincizeci pe zi. Slujba e sigură. Aici își aduc cazarmamentele la spălat toate unitățile militare din Milano. Iar cum soldați vor exista întotdeauna, nu vei duce lipsă de muncă niciodată. Apoi femeia s-a întors spre Cesare, care o cerceta cu un aer suspicios, și a spus: Și tu, *bambin?*

Întrebarea fusese rostită cu afecțiune maternă amestecată cu un strop de malițiozitate.

Cesare a roșit auzind apelativul jumătate mitocănesc, jumătate afectuos cu care i se adresase patroana.

– Eu? Eu pot să fac orice, a replicat luându-și inima-n dinți, căci frumusețea desăvârșită a femeii îl stânjenea.

– Îmi închipui, a zâmbit mulțumită văduva cu chipul alb ca laptele. În cazul ăsta, vei avea în grijă rufăria întinsă la uscat pe pajiște. Le păzești ca să nu le fure cineva. Le strângi una câte una pe măsură ce se usucă. Și de două ori pe săptămână o să mă însoțești cu căruța în turul cazărmilor, ca să predăm marfa curată și s-o luăm pe cea murdară. Îți convine?

Era o întrebare care nu putea avea decât un singur răspuns.

– Îmi convine, a rostit. Apoi, învingându-și încă o dată timiditatea, a întrebat: Și plata?

– O liră pe zi, a decretat văduva, cercetându-l cu o privire curioasă.

– Dar el... a avut Cesare o tentativă timidă de protest, arătând spre Riccio.

– El face o muncă de om mare, i-a retezat brusc avântul femeia, tratându-l în mod deliberat ca pe un copil.

– Bine.

Nu avea ce să negocieze. Oferta era clară, iar răspunsul trebuia să fie da sau nu.

– Însă tu vei lucra și duminica, așa că te vei alege cu o liră în plus, a adăugat patroana aranjându-și părul cu un gest cochet.

– Și când începem? a intervenit Riccio, grăbindu-se să încheie discuția.

– Chiar acum, a răspuns ea, făcându-i pe plac.

– Dar nici măcar n-am apucat să mâncăm, a sărit ca ars Cesare.

De foame, începuse să aibă crampe la stomac.

– Am eu grijă de asta, i-a închis gura patroana, zâmbind. Apoi a adăugat: Și poate că dacă ai să mănânci ceva n-ai să mai fii așa țâfnos.

Cesare și Riccio au mai întârziat jumătate de oră, așezându-se direct pe pământ, sprijiniți de peretele halei; au mâncat pâinea și brânza oferite de patroană, apoi și-au început prima zi de lucru la noua slujbă.

5

Elvira și Giuseppina stăteau stinghere pe marginea scaunului, de parcă s-ar fi aflat în fața unor străini atotputernici și temuți.

– Așadar, cum procedăm? s-a auzit vocea stridentă a lui Enrico Pessina. Vreți sau nu să-mi plătiți chiria?

– Bineînțeles că vrem să plătim, *signor* Pessina, i-a răspuns Elvira, care, deși intimidată de prezența proprietarului, era hotărâtă să-i țină piept. Întotdeauna am plătit.

Femeia își duse instinctiv mâna la lobul urechilor, unde erau găurile făcute de o vecină pe vremea când era de-o șchioapă: cerceii de aur moșteniți de la mama sa și de la bunica serviseră la plata ultimelor două rate ale chiriei.

– Știu bine că întotdeauna ați plătit, însă până una-alta au trecut deja trei luni de când v-am lăsat să locuiți aici pe încredere.

Brusc, glasul îi devenise mieros. Chiar şi când stătea pe scaun, cu silueta sa lungă, deşirată aplecată în față, și cu coatele sprijinite pe masă, semăna cu o pasăre de pradă: avea nasul lung şi subțire, ochii mici şi negri care scânteiau lacom.

– Noi suntem oameni cinstiți.

Deși spuse și răspuse, Elvira rostea cuvintele cu patos.

– Dacă n-ar fi fost așa, nu m-aş afla acum aici, încercând să rezolv situația.

I se adresa femeii, însă privirea sa scrutătoare căuta în ochii copilei cu părul lung ca mătasea un semn de capitulare; nu a părut să găsească ce-și dorea, aşa că a început să cerceteze scrutător rochița Giuseppinei, sub care se ghiceau primele semne ale feminității necoapte.

– Mai păsuiți-ne două săptămâni şi ne vom achita datoriile. De săptămâna viitoare, Giuseppina se duce și ea la lucru.

Elvira ar fi vrut să întrerupă cu un „la revedere" brusc interesul dezgustător al omului pentru Giuseppina, care stătea nemișcată, cu privirea în podea, protejată doar de propria inocență: o barieră mult prea fragilă.

– Eh, o săptămână e lungă.

Pessina și-a împins pălăria pe ceafă, iar buzele cărnoase i-au dezvelit dinții rari și ascuțiți, de sălbăticiune.

– Dar dumneavoastră sunteți bogat, a găsit Elvira curajul să-i spună. Nu depinde decât de dumneavoastră.

Din când în când, câte un vecin trecea prin curte către dependințele casei coloniale, aruncând pe fugă o privire spre bucătărie.

– Eh, dacă ar depinde de mine... a spus bărbatul, făcând un gest elocvent cu mâna osoasă, apoi s-a ridicat. Purta un costum de postav negru lucios, ca și pălăria de fetru de care nu se despărțea niciodată, indiferent de anotimp. Dacă ar depinde de mine, nu m-aș da în lături să vă fac o favoare, a adăugat el, fără să-și dezlipească privirea de la Giuseppina.

– Totuși, dumneavoastră sunteți proprietarul, nu-i așa?

Elvira știa că Pessina era genul de bărbat care obținea întotdeauna ceea ce-și dorea.

– Nu tot ce strălucește este aur, i-a replicat omul, desfăcându-și larg brațele, în semn de neputință. Când ești în situația mea, îți rămân ceva bani în buzunar, e adevărat, însă se întâmplă că unul îți cere să-l mai păsuiești, altul vrea un împrumut și tot așa. Banii se duc, în vreme ce grijile și datoriile rămân. Mie nu-mi face nimeni credit pe ochi frumoși.

Brusc se transformase în victimă.

– Atunci, cât timp ne dați? l-a întrebat femeia pe un ton rugător.

– Două zile începând de astăzi.

Afară se auzeau vocile vecinelor care își chemau copiii la masă. Era ora cinei.

– Și dacă nu reușim să plătim?

Elvira spera că, lungind conversația, îl va determina să se răzgândească, alungând perspectiva evacuării.

– În cazul acesta, va interveni legea.

Bărbatul îi spulberase brusc orice speranță.

Elvira și-a acoperit fața cu palmele și a început să murmure:

– Oh, Doamne! Oh, Doamne!

Pentru familia Boldrani, evacuarea din apartamentul acela echivala cu perspectiva sărăciei lucii, dar și cu aceea a rușinii extreme.

În clipa aceea a intervenit Giuseppina, făcând o propunere pe care cu greu a reușit s-o rostească:

– Sunt dispusă să lucrez pentru dumneavoastră. Eu lucrez, iar dumneavoastră ne păsuiți cu plata chiriei.

Roșeața din obrajii copilei i-a aprins privirea bărbatului, iar sângele a început să-i fiarbă.

– Asta rămâne de văzut, a răspuns el. Da, da, ar putea fi o soluție.

Elvira țâșni în mijlocul încăperii ca o fiară care își apără puiul.

– Una ca asta n-o să vedeți în vecii vecilor! a exclamat ea cu o voce aspră pe care nici Giuseppina nu i-o cunoștea.

– Atunci să văd banii, a concluzionat Pessina cu un zâmbet sarcastic.

– Vom face tot posibilul.

Era inutil să mai piardă timpul.

– Încercați să faceți tot posibilul în următoarele două zile, le-a avertizat bărbatul cu înfățișare de cerșetor și aroganță de bogătaș. Iar dacă vă veți răzgândi în ceea ce o privește pe fată...

Și-a lăsat fraza neterminată în mod intenționat și, fără să mai aștepte răspunsul, și-a dus un deget la borul pălăriei uzate și a ieșit.

Elvira s-a apropiat de fiica sa și, cu toate că viața o învățase să nu-și exteriorizeze sentimentele, a strâns-o în brațe cu putere, protector.

– De ce, mamă?

O femeie a apărut în cadrul ușii, vrând să le dea binețe, dar, văzând scena, a dispărut fără să scoată nici un cuvânt.

– Pentru că picioarele tale nu sunt făcute ca să o apuce pe calea pierzaniei, i-a răspuns evaziv Elvira.

Nimeni nu putea spune ceva precis despre viața lui Enrico Pessina, care trăia singur, fără rude sau prieteni cunoscuți; legendele cartierului îl descriau însă ca fiind un obsedat sexual ce prefera fetișcanele.

În serile când se făcea de veghe la grajduri, bărbații din cartier istoriseau cu glas scăzut povești despre mame care închiseseră un ochi sau de altele care îi închiseseră pe amândoi și despre faptul că, după ce fiicele lor se întâlniseră în particular cu Pessina, nimeni nu mai auzise vorbindu-se despre datoriile la plata chiriei. Elvirei nu-i trecuse niciodată prin minte să verifice autenticitatea acelor povești, însă acum fusese cuprinsă de teamă.

Cesare a intrat vesel și surâzător, de parcă ar fi tras lozul cel mare.

- *Mamm*, a strigat el din prag, mi-am găsit de lucru.

Apoi s-a dus drept la găleata cu apă și a băut pe nerăsuflate o cană plină.

– Ce desface Dumnezeu tot Dumnezeu face la loc, a comentat Elvira.

– M-am întâlnit pe drum cu domnul Pessina: a trecut cumva și pe aici?

Băiețandrul se așezase la masă și mesteca hămesit porția sa de mămăligă cu slănină.

– Chiar la noi a venit.

Elvira și Giuseppina au început să deretice prin bucătărie.

– Pentru chirie? a întrebat el, cu gura plină.

– Suntem cu trei luni în urmă, a observat maică-sa. Dacă stau și mă gândesc, un pic de dreptate are și el.

– În maximum două săptămâni o să-i plătim, a spus Cesare, plin de optimism.

– Ne-a dat răgaz două zile.

Cuvintele mamei i-au înghețat brusc entuziasmul.

– Două zile?

A lăsat lingura în farfuria aproape golită și a privit-o fix.

– Iar dacă nu plătim, va interveni legea. Așa a zis.

Elvira și-a însoțit cuvintele de un gest larg.

– Asta nu se poate, a spus Cesare, împingând farfuria. Și noi unde să ne ducem?

Perspectiva pierderii casei îl făcea să se simtă neputincios.

Elvira ar fi vrut să repete cuvintele de mai devreme – ce desface Dumnezeu tot Dumnezeu face la loc – însă și-a dat seama că termenul de două zile era prea mult chiar și pentru Atotputernicul. Așa că a preferat să nu răspundă.

– O să mă duc eu să vorbesc cu el, a spus băiatul, cu hotărâre în glas.

– Tu?

Elvira era surprinsă de reacția lui, căci îl considera încă un copil.

– Eu.

Era ferm, de neclintit, cu palmele aproape înfipte în tăblia mesei, într-o atitudine determinată care îi amintea de tatăl său.

Giuseppina îl privea cu admirație, simțindu-se protejată.

– La uma urmei, tu ești bărbatul în casa asta, a recunoscut Elvira.

După moartea lui Angelo, băiatul se dovedise matur și capabil să preia, treptat, responsabilitățile tatălui său. Femeia era plăcut surprinsă de hotărârea care se citea pe chipul lui și decise să-i dea dreptul de a se ocupa de o problemă de viață și de moarte pentru toată familia.

– Când te duci? l-a întrebat.

– Acum, în clipa asta.

Cesare s-a ridicat de la masă și a ieșit.

Elvira și Giuseppina s-au privit cu subînțeles și, brusc, s-au simțit mai puțin neajutorate. Femeia și-a făcut de lucru în jurul lămpii cu petrol, apoi a hotărât să n-o mai aprindă, ca să facă economie: la urma urmei, mergeau cu toții la culcare.

6

– Hai, intră, fă-te comod.

Enrico Pessina stătea la masă în dreptul ferestrei. Avea în față un castron de fasole cu șorici. Locuia într-un apartament aflat în una din cele două case coloniale al căror proprietar era, dincolo de Porta Ticinese, unde se constituise un cartier mic, fără pretenții.

– Deranjez?

Cesare își pierduse siguranța de sine pe drum și acum își mototolea nervos basca.

– De deranjat nu mă deranjezi, a răspuns cu sinceritate bărbatul, continuând să înfulece cu lăcomie din castron. Mi se întâmplă rareori să mănânc în compania cuiva. Lumea zice despre mine că sunt un lup singuratic. Cui îi pasă ce zice lumea? Lup sau nu,

eu mănânc de trei ori pe zi ce am poftă. Ei, în schimb... Aştepţi să fii servit?

Era o invitaţie concretă.

– Nu, *signor* Pessina, mulţumesc. Am mâncat deja.

În oricare altă situaţie, lui Cesare i-ar fi lăsat gura apă în faţa unei farfurii ademenitoare de fasole, dar în clipa aceea parcă ar fi avut câlţi în gât.

– Dar n-ai mâncat fasole cu şorici, nu-i aşa?

De afară răzbăteau voci şi diverse zgomote.

– Mămăligă, a mărturisit Cesare, rămânând în picioare, ca un subaltern îndatoritor.

– Ehe, am mâncat şi eu multă mămăligă la viaţa mea. Uneori mai chem pe cineva să-mi gătească o porţie, în amintirea vremurilor de demult.

Şi-a lăsat o clipă lingura în farfurie şi şi-a turnat un pahar de vin dintr-un clondir mare, prăfuit; apoi a băut cu înghiţituri lacome, a plescăit mulţumit, s-a şters la gură cu dosul palmei şi a râgâit zgomotos.

– Hai, dă-te aproape, l-a îndemnat pe Cesare. Ia un pahar de pe chiuvetă. Fac cinste.

Băiatul s-a supus. S-a îndreptat spre chiuvetă şi a luat de acolo un pahar, pe marginea căruia se aşezaseră câteva muşte.

– Mulţumesc, *signor* Pessina, a spus, întorcându-se la masa unde proprietarul continua să mănânce cu poftă.

I-a turnat vin de-un deget, a privit paharul, apoi și-a ridicat ochii pătrunzători spre băiețandru.

– Ei, s-o ia naiba de zgârcenie, a spus, continuând să toarne. Hai, stai jos și bea.

S-a așezat pe un scaun, ducându-și paharul la buze. Vinul era veritabil, cu un gust bogat și intens, iar Cesare a simțit că se revigorează chiar după prima înghițitură.

– Bun, așa-i?

Omul l-a privit cu expresia mulțumită a celui care face gesturi caritabile cu scopul de a i se arăta recunoștință.

– Da, e bun, a recunoscut Cesare, care nu avea deloc chef să joace rolul celui miluit.

– Păi, vezi? a replicat Pessina, nemulțumit, întrucât se așteptase la manifestări zgomotoase de mulțumire. Acum să-mi spui de ce ai venit la mine, a adăugat, deși știa foarte bine.

– Pentru chirie.

Sorbind din nou din pahar, Cesare a simțit că vinul îi rămâne în gât.

– Ai găsit bani?

Omul era necruțător în concretețea sa.

– Am venit să vă spun că nu avem bani, a început băiețandrul.

– Asta am aflat-o deja de la maică-ta.

Continua să înfulece cu nesaț.

– Ştiu.

În clipa aceea a simţit că-l urăşte, dar nu atât pentru felul în care mânca, cât pentru că se ghiftuia în timp ce familia sa risca să ajungă în stradă.

– Oricum, v-am mai lăsat două zile, nu-i aşa?

Pessina începuse un joc de-a şoarecele şi pisica.

– N-o să avem bani nici peste două zile.

Avea prea puţine argumente ca să poată trece de indiferenţa de piatră a celuilalt.

– Şi eu ce să fac?

Şi-a mijit ochii mici, de pasăre de pradă, mângâindu-şi mustăţile sure.

– Mai păsuiţi-ne o săptămână. Două cel mult.

Nu i se părea deloc o cerere exagerată.

– Crezi oare că n-aş face-o, dacă aş putea?

S-a şters cu mâneca hainei la gură.

– Nu ştiu, a răspuns Cesare, convins că, dacă ar fi vrut, proprietarul i-ar fi putut aştepta şi un an sau doi. Dumneata eşti bogat.

Trecuse brusc de la „dumneavoastră" la „dumneata", diminuând fără să-şi dea seama autoritatea interlocutorului.

Enrico Pessina s-a lăsat cu toată greutatea pe spătarul scaunului de nuiele, a ales o jumătate de trabuc toscan, l-a adulmecat, i-a umezit un capăt între buze şi, în cele din urmă, l-a aprins, savurându-i aroma puternică, seacă.

– E foarte uşor să arăţi pe cineva cu degetul şi să comentezi: „Ăla e bogat“, a spus apoi, încruntându-se cu aroganţa celor care se ştiu intangibili. Apoi a început să povestească, trăgând cu voluptate din jumătatea de trabuc toscan, din care ieșeau nori de fum urât mirositor: Se spune despre mine că ascund saci întregi cu țechini de aur, însă nimeni nu i-a văzut. M-ar bate Dumnezeu dacă m-aş plânge de viaţa mea. Iar eu nu mă plâng. Se spune că fac cămătărie, iar când trec pe lângă ei, oamenii scuipă în urma mea sau își întorc capul în altă parte. Apoi însă vin la mine și se vaită, și plâng, şi mă roagă să le împrumut bani amanetând ceva. Eu mă achit de sarcina mea aşa cum trebuie. Le-am înapoiat întotdeauna lucrurile atunci când banii mi-au fost restituiţi la timp. Ce altceva ar mai trebui să fac? Să le tot împrumut celor care nu-şi achită niciodată datoriile?

Cesare a recunoscut în sinea sa că discursul bărbatului fusese cât se poate de logic.

Pessina a tras din buzunarul vestei un orologiu de argint cu cadranul smălţuit și orele însemnate cu cifre romane. Pe carcasă era incrustată silueta unei femei înveșmântate într-o robă, cu plete bogate căzându-i pe umeri, legată la ochi. A apăsat un buton şi carcasa s-a deschis, acționând o cutie muzicală minusculă, din care au răzbătut notele dulci ale unei melodii. Pessina

a privit îndelung cadranul smălțuit, apoi s-a uitat la băiețandru, așteptându-se la o reacție de stupoare.

Cesare a știut să-și ascundă uluiala și a mimat indiferența.

– Dacă cineva nu poate plăti, atunci nu poate și gata! a replicat el.

Cunoștea mai bine decât oricine efectele sărăciei lucii și nu putea împărtăși argumentele proprietarului.

– Da, îți dau dreptate, a admis bărbatul, vârând dezamăgit orologiul la loc. Însă și cel mai cinstit om din lume trebuie să-și plătească datoriile, a continuat, trăgând din trabuc cu plăcere evidentă. În fața lui Dumnezeu suntem toți egali, dar în fața lumii – să ții minte asta! –, dacă tu nu-mi dai ce mi se cuvine, eu nu-ți pot oferi altceva la schimb.

Cesare resimțea o aversiune profundă față de cinismul omului din fața sa, însă își dădea seama că sălașul Răului nu era acolo: în cuvintele lui Pessina recunoștea injustiția întregului mers al lumii.

– Dar noi vrem să plătim, a spus el. Nu cerem decât să plătim peste două săptămâni, nu peste două zile. Care e diferența?

– Diferența este că se duc dracului toate regulile, a răspuns bărbatul, ridicând vocea și izbind cu pumnul în masă. Două săptămâni devin două luni și două luni un an. Asta niciodată! S-au făcut deja trei luni de când vă țin pe datorie. Doar cu promisiuni, nimeni

nu obține nimic niciodată. Eu am afacerile mele. Cine nu vrea să facă afaceri cu mine n-are decât să se ducă în altă parte. Casele mele trebuie să aducă profit. Banii mei trebuie să facă pui. Pessina a suflat în jarul trabucului ca să-i uniformizeze arderea, a sorbit două înghițituri de vin și a continuat: Dacă trăiești ca un lup singuratic, oamenii te urăsc, dar te respectă: asta e regulă. Dacă o faci pe sfântul, mai întâi te divinizează, apoi te distrug. Când un bogat își împarte averea celor săraci, rezultatul este că în cele din urmă va exista un cerșetor în plus.

– Doar o săptămână.

Cesare se ridicase de pe scaun și aștepta, țeapăn, un răspuns.

– Îți repet ce i-am spus mamei tale. Peste două zile ori îmi plătiți, ori vă arunc în stradă.

Cesare a roșit până la rădăcina părului.

– Cât vă datorăm cu exactitate? a întrebat.

– Trei luni a câte opt lire pe lună fac exact douăzeci și patru de lire.

– Vă veți primi banii.

– A, asta da vorbă de bărbat!

Gluma sa era batjocoritoare: știa bine că banii nu se scot din piatră seacă, deși în clipa aceea ochii limpezi, albaștri ai băiatului spuneau adevărul.

Cesare a ieșit, făcându-se nevăzut în întunericul catifelat, înstelat, străbătut de voci difuze. Departe,

spre centru, s-a auzit scrâşnetul metalic şi soneria ca un clopoţel a tramvaiului electric. Şi-a amintit cum de Crăciun tatăl său îl dusese să facă un tur al oraşului cu tramvaiul: cheltuise zece centime, iar el fusese foarte emoţionat. Pe cerul întunecat se reflectau luminile multicolore din centrul oraşului, acolo unde existau teatre, restaurante, unde lumea avea parte de bucurii şi de aventură şi unde existau domni bogaţi care îşi permiteau să cheltuie douăzeci şi patru de lire într-o singură noapte de bacanale. Ferestrele deschise ale apartamentelor din cartier dezvăluiau interioare modeste în contrast cu tumultul din inima sa. Oare de ce universul nu se cutremura de indignare când o familie era pe cale de a fi aruncată în stradă? s-a întrebat, amintindu-şi însă că şi el, văzuse adesea căruţe încărcate cu lucruri sărăcăcioase înaintând agale, fără ţintă şi că nu le învrednicise decât cu o privire distrată.

Trebuia cu orice preţ să facă rost de douăzeci şi patru de lire în două zile, dar de unde? Şi cum? Nici vorbă să fi existat cineva care să-l împrumute. Ca să-i strângă avea nevoie de timp. Din capătul străzii s-au auzit, ca o îngânare, acordurile melancolice ale unei armonice, acompaniate de pasul cadenţat al unui cal ce trăgea agale o căruţă ţigănească. Chemarea armonicei a strâns în jurul căruţei un număr mare de gură-cască şi o liotă de copii, care au prins să roiască

în noaptea caldă de vară în jurul ineditului ansamblu: cal, căruță, muzică.

Cesare s-a apropiat de spectacolul itinerant, observând pe platforma carului o fetişcană subţirică, cu părul negru, care ţinea în lesă un urs de proporţii gigantice care dănţuia greoi, cu botul strâns într-o botniță confecționată din fâşii împletite de piele. Animalul mergea în urma căruței dănţuind, atras ca un magnet de fata cu părul negru care, surâzătoare, îi vorbea întruna. Apoi, pe platforma căruței și-a făcut apariția o namilă de bărbat cu o barbă uriaşă, neagră, şi cu plete, care a început să vorbească, îmbiind respectabilul public în piața della Vetra, unde, chiar din seara aceea, divina Salomé avea să distreze cetățenii urbei cu reprezentația ursului dresat. Salomé i-a vorbit din nou, iar animalul s-a plecat în fața ei, scuturând din cap în semn de salut. Clopoţeii prinşi de zgardă au emis clinchete vesele, iar copiii au început să aplaude, în timp ce spectatorii maturi au schimbat între ei priviri surprinse.

Fetişcana, ursul şi armonica s-au dovedit o diversiune perfectă pentru gândurile negre ale lui Cesare, care s-a lăsat dus de valul de curioşi în urma circarilor ambulanţi. La urma urmei – şi-a spus el – dacă ar fi continuat să se frământe gândindu-se la necazuri, tot n-ar fi rezolvat nimic.

7

Țigăncușa cu păr de mătase și ochi catifelați i-a venit în întâmpinare, urmată de ursul dănțuitor, care acum nu mai mormăia, ci cânta cu o minunată voce baritonală o melodie în vogă. De jur împrejur era lume elegantă, cu stare, iar la un moment dat au început cu toții să arunce țechini de aur la picioarele fetișcanei. Cesare a rămas stană de piatră privind la grămada de aur, fără să aibă curaj să se atingă de el, dar țigăncușa, cu un gest grațios și o privire elocventă, l-a invitat să-l strângă. S-a aplecat să culeagă prețioasele monede, iar în clipa când a atins-o pe prima, un dangăt de clopot a reverberat cu putere; același sunet s-a auzit și când a luat a doua monedă, apoi pe a treia... Cesare s-a trezit cu degetele contractate, copleșit de sentimentul dorinței nesatisfăcute care îi amăra și mai mult inima la început de zi. S-a sculat

fără zgomot, și-a mâncat mămăliga cu slănină de la micul dejun și, tot amărât, s-a pregătit să iasă în curte înainte ca Riccio să fi sosit și să-l strige ca să meargă la lucru, la spălătoria din Crescenzago. Razele de lumină care răzbeau printre obloane păreau mai slabe ca în zilele precedente, iar băiatul a intuit că afară era înnorat și că ziua se anunța ploioasă. Până și vremea era în ton cu gândurile sale negre.

– Nu-ți mai face griji, Cesare.

Vocea șoptită a Giuseppinei l-a făcut să tresară.

– Credeam că dormi, a spus.

S-a îndreptat grăbit spre patul ei și a privit-o schițând un zâmbet.

– Te-am auzit foindu-te și vorbind prin somn, a murmurat ea, ridicându-se în capul oaselor.

– Probabil că am visat urât, i-a tăiat-o scurt fratele său.

– Ce ai visat?

– Nu-mi mai amintesc. Culcă-te la loc și mai dormi, dacă poți. E încă devreme.

– Iar tu nu-ți mai face griji, dacă poți.

Vocea fetei avea acum un ton matern.

– Griji pentru ce? a întrebat-o Cesare, cu toate că știa răspunsul.

– Pentru banii de chirie.

Giuseppina se gândise toată noaptea la asta.

– Și de ce să nu-mi fac griji, mă rog? a răbufnit el.

Băiatul se folosea de pretext ca să-și manifeste indispoziția printr-o reacție bruscă.

– Pentru că într-un fel sau altul se va rezolva.

Giuseppina vorbea de parcă ar fi găsit soluția problemei.

– Vorbești ca *mamm*, i-a răspuns Cesare pe un ton aspru, strângând masa. Ce desface Dumnezeu tot Dumnezeu face la loc; numai că dacă noi nu mișcăm nici măcar un deget... Hai, culcă-te la loc. Eu trebuie să plec.

Cerul era mohorât: norii negri înaintau spre sud, împinși de un vânt aducător de furtună.

L-a văzut pe Riccio venind: făcea salturi dintr-o parte într-alta a străzii.

– Ți-a murit pisica? l-a întrebat în glumă, ca de obicei, părând să adulmece aerul.

– Da.

Și nu a mai adăugat nimic, începând să pășească tăcut, umăr la umăr cu prietenul său.

– Ai rămas același tip sărit de pe fix pe care-l știu dintotdeauna.

Riccio nu a mai adăugat nimic, închizându-se în sine și întrebându-se prin ce mister era atât de apropiat de băiatul acela impenetrabil, încât să-i suporte mereu caracterul îndărătnic, posac.

– Eu mă întorc, a spus deodată Cesare cu hotărâre în glas, deși ajunseseră deja la jumătatea drumului.

– Ți-ai pierdut mințile.

L-a privit cu atenție, încercând parcă să-i descopere pe chip semnele unui acces brusc de demență.

– Da, mi-am pierdut mințile, totuși trebuie neapărat să mă întorc, a repetat Cesare, făcând cale întoarsă.

– Păi, nu-ți dai seama că îți riști slujba?

Riccio nu a catadicsit să-l întrebe de ce face asta: știa că n-ar fi reușit să scoată nici o vorbă de la căpățânos.

– Nu-mi risc slujba dacă inventezi o scuză potrivită, i-a strigat celălalt peste umăr, lăsându-l năuc în mijlocul drumului.

– Ce rahat de scuză să inventez? i-a răspuns ridicând și el vocea, în timp ce Cesare se îndepărta cu pași mari.

– Ce vrei tu. Și numai dacă vrei.

Ura să ceară favoruri.

– Uf, bătu-te-ar Dumnezeu! Și bătu-m-ar și pe mine, că mă iau după tine.

Riccio a încremenit în mijlocul drumului, livid de furie, apoi și-a trântit basca de pământ.

Cesare și-a continuat drumul cu hotărâre, ca întotdeauna când avea un plan. A făcut un ocol larg, evitând anumite case și oameni cunoscuți și a străbătut cele câteva străduțe rău famate care duceau spre biserica San Lorenzo. Cunoștea bine lăcașul Domnului și obiceiurile lui don Oreste, încă de pe vremea când se ducea la slujba de duminică și participa la Via

Crucis. Şi mai ştia că sub statuia sfântului din naos se afla o casetă specială, destinată donaţiilor, care se deschidea o singură dată pe an, în luna iulie. Cu un an înainte, don Oreste numărase mai bine de o sută cincizeci de lire; Cesare s-a gândit că, fiind deja la jumătatea lui iunie, cutia ar fi trebuit să fie plină cu bănet. Auzise de câteva ori vorbindu-se de profanatori, însă şi-a spus că nu era cazul lui: se afla într-o situaţie de necesitate extremă, iar dacă Dumnezeu vedea într-adevăr totul însemna că ştia problemele familiei sale şi cu siguranţă nu era de acord ca mama, surorile şi fraţii săi să sfârşească în stradă.

Trecând pragul bisericii, Cesare a simţit că-şi pierduse o bună parte din siguranţa de sine de mai devreme, însă era la fel de hotărât. Şi-a spus că, dacă fapta lui era un păcat, atunci îl comisese deja în clipa când îi venise ideea: fără îndoială că nu era o idee cu care să se mândrească, însă era cea mai pragmatică. Biserica era pustie la ora aceea, iar lumina filtrată prin vitralii îi conferea multă solemnitate. În aer persista un amestec de parfum de tămâie, ceară şi flori. De obicei, mirosul discret din biserică îl învăluia aducându-i pacea sufletească, însă de data aceea i-a transmis o stare de nelinişte profundă.

A îngenuncheat sub statuia sfântului, lângă cutia milei. S-a gândit să se roage lui San Lorenzo, însă după o evaluare rapidă a situaţiei, i s-a adresat direct

lui Dumnezeu: „Probabil că sunt pe cale să comit o nedreptate, însă aici, în cutie, sunt banii necesari pentru plata chiriei. În clipa aceasta, Ție nu-ți folosesc acești bani, în timp ce noi nu ne putem lipsi de ei. Doamne, eu n-am furat nimic niciodată și nici nu am de gând să mă apuc de furat. Nu fac decât să-Ți cer un împrumut. Doamne, eu zic așa: Tu mă împrumuți astăzi cu banii pentru chirie, iar într-o bună zi eu ți-i voi restitui, cu dobândă cu tot. Te prinzi?" Apoi, vreme de câteva secunde, a rămas într-o așteptare mută, nădăjduind să primească un răspuns. „Și tăcerea e un răspuns", și-a spus. Apoi, în liniștea netulburată a bisericii, băiatul a contractat împrumutul său profanator înlăturând încuietoarea fragilă a cutiei cu lama unui briceag și numărând monede și firfirici până la suma de douăzeci și patru de lire. A ieșit cu inima împăcată, încredințat că statornicise o înțelegere pe care avea s-o onoreze cu orice preț.

Drumul lung pe care îl parcursese, planul și punerea lui în practică făcuseră ca timpul să se scurgă pe nesimțite; când a ieșit din biserică ceasul din turn arăta că era trecut de ora zece. A simțit nevoia să o ia la fugă ca să ajungă la timp, cu toate că mai erau încă douăzeci și patru de ore până la termenul fixat de Pessina pentru plata chiriei. Și-a înfrânat pornirea și a mers mai departe indiferent, cu pas zvelt, silindu-se să nu atragă atenția nimănui. A ajuns acasă înainte

de ora unsprezece. Augusto era ocupat cu frații săi mai mici, care, împinși de curiozitatea specifică vârstei, mișunau de colo-colo, tinzând mereu să iasă din câmpul lui vizual. Cesare și-a spus că Augusto era un copil de ispravă, care își luase în serios rolul de frate mai mare.

– Păi, tu nu trebuia să fii la școală?

Cesare a simțit cum, brusc, este din ce în ce mai îngrijorat.

– Giuseppina mi-a spus să am grijă de ei.

A arătat spre Anacleto și Serafina, care, lângă pompa din curte, frământau țărână cu apă.

– Și ea unde e?

– A plecat.

– Unde?

Era o întrebare simplă, dar care lui Cesare i s-a părut că prefigurează o dramă.

– Nu știu.

Copilandrul privi temător chipul încordat al lui Cesare, crezând că fratele său mai mare avea să-i stragă o scatoalcă.

– Încotro a luat-o?

– Încolo, i-a răspuns grăbit, arătând cu mâna sa micuță în direcția clădirii în care locuia și Enrico Pessina, proprietarul.

Îngrijorarea lui Cesare s-a transformat brusc în panică și nu s-a mai sfiit s-o ia la fugă: din câteva salturi a străbătut strada care îl despărțea de vizuina lupului.

La jumătatea drumului însă a zărit-o pe Giuseppina. Stătea la umbra unui stejar viguros: părea mai frumoasă, mai fragilă și mai lipsită de apărare decât de obicei. Se vedea că plânsese, dar lacrimile i se uscaseră pe obraji: privirea îi era pustie, chipul înroșit ca și cum și l-ar fi frecat de scoarța stejarului, rochia ei de duminică, din bumbac, boțită, și părul vâlvoi.

– Te-ai dus la el?

Cesare s-a așezat lângă ea, aranjându-i șuvițele de păr cu gesturi afectuoase.

– Da.

Pe fratele său nu îndrăznea să-l mintă niciodată.

– De ce?

Cesare suferea îngrozitor, ca un animal sălbatic prins în capcană, simțind că tot pământul se învârte cu el, ca în ziua în care căzuse, lovindu-se la cap.

– Credeam că nu se poate altfel.

Rostea cuvintele cu o voce impersonală, pe care nu și-o recunoștea.

– Ai fi putut să te sfătuiești cu mine.

Nu avea intenția să-i facă reproșuri, căci era inutil să mai adauge durere la durerea Giuseppinei, rușine la rușinea ei, umilință la umilința suferită.

– Credeam că nu se poate altfel, a repetat fata. Mi-a zis că suntem chit pentru cele trei luni de chirie.

– Hai acasă.

A ajutat-o să se ridice și au pornit încet spre casă.

– Vei putea să mă ierți vreodată?

Își ținea capul plecat, cu privirile în pământ.

– Nu am de ce să te iert.

Ochii lui, scânteind de ură, priveau drept înainte.

– Credeam că nu se poate altfel.

Era singura frază pe care reușea s-o rostească.

– Trebuie să te străduiești să uiți.

O rază de soare străbătu printr-o crăpătură a norilor, luminând ulița.

– O să mă călugăresc.

Era dulce, patetică, deznădăjduită.

– Despre asta o să mai vorbim. Acum însă trebuie să-mi promiți că întâmplarea aceasta va rămâne secretul nostru.

– Va rămâne secretul nostru.

Și-a ridicat, în sfârșit, fruntea și l-a fixat cu o privire neajutorată.

– Te-a văzut cineva?

– Nu, nu m-a văzut nimeni.

Cesare a dus-o acasă și a ajutat-o să se întindă în pat.

– Mi-e frig.

Giuseppina tremura ca și cum ar fi fost cuprinsă de febră.

– Nu-i nimic. O să-ți treacă. Important e să nu afle mama, a avertizat-o el.

– O să mă scol înainte să ajungă ea acasă, a promis soră-sa.

A pus câteva pături peste ea, apoi a sărutat-o pe frunte. A refăcut orbește drumul spre biserica San Lorenzo, traversând acum un univers întunecat, deformat și total diferit; s-a oprit la cutia milei, a îngenuncheat și a pus banii la loc, până la ultima centimă.

Inima îi bătea cu putere, încercată de deznădejde și umilință.

– Suntem chit, Doamne, a murmurat. Acum însă am de încheiat conturile cu Diavolul.

– Începem cum nu se poate mai bine, nu-i așa, flăcău?

Patroana l-a luat în primire, ridicând vocea.

– Nu se va mai întâmpla niciodată.

Chipul băiețandrului exprima hotărârea unui om matur.

– Sper din toată inima să fie așa, spre binele tău.

Tonul văduvei părea mai afectat decât era necesar, ca și cum ar fi vrut să se apere de forța emanată de caracterul greu de descifrat al lui Cesare.

– Pot să-mi iau locul de muncă în primire? a întrebat-o cu hotărâre în glas.

Voia să evite alte întrebări, ca să nu fie nevoit să mintă.

– Caută să-ți faci treaba cum trebuie și să-ți meriți salariul pe care ți-l dau.

Tonul ei aspru ascundea o afecțiune neobișnuită pe care, în mod misterios, o simțea pentru băiețandru.

– Voi face ceea ce trebuie. Și nu veți mai avea niciodată motive să vă plângeți de mine.

Îi dădea de înțeles că trebuia să înceteze să-l mai trateze ca pe un copil.

Pe pajiștea cu rufe întinse la uscat, Cesare a muncit pe brânci tot restul zilei, împingând încolo și-ncoace cărucioarele pline-ochi. A considerat istoveala și transpirația muncii grele ca pe un tratament, totuși nu a reușit să-și găsească liniștea nici seara, când, doborât de oboseală, a adormit. Visele urâte i-au tulburat somnul, făcându-l să tresară speriat, să se ridice și să asculte cu luare-aminte respirația ușoară a Giuseppinei, întrebându-se dacă nu cumva sora sa se prefăcea că doarme, continuând să-și trăiască în tăcere drama.

A fost o noapte de coșmaruri atroce, de gânduri și frământări interioare, iar când s-a crăpat de ziuă, de pe chipul lui Cesare dispăruse orice urmă a întâmplării din ziua precedentă. Inima însă și-o simțea paralizată de durere; și-a spus că așa era normal să fie, căci disconfortul sufletesc îi amintea clipă de clipă de datoria pe care trebuia să i-o plătească diavolului în persoană.

8

Ziarele nu vorbeau decât despre războiul care înghițea întreaga lume. Giuseppina nu citea jurnalele, însă știa un lucru: războaiele le duc oamenii, a căror părere nu contează. Așa se întâmplase și în Libia, cu câțiva ani înainte: cel puțin așa își amintea că spunea tatăl său, atunci când, rareori, aducea acasă câte un ziar, comentând știrile scrise acolo. Totuși – s-a întrebat ea – ce sens avea să se vorbească atât de mult despre un eveniment asupra căruia hotărau doar câțiva oameni, în vreme ce restul lumii trebuia să accepte situația? Din cazarma situată în via Lamarmora a văzut ieșind patru ofițeri: discutau despre coordonarea navală, Tripla Alianță, perfecționarea pactelor militare și iminenta intrare în război a Marii Britanii. Erau arătoși, eleganți, tineri, însă în clipa în care a ajuns în dreptul grupului, și-a dat seama că

nu erau deloc diferiți de restul bărbaților: ofițerii s-au dat într-o parte făcându-i loc să treacă și Giuseppina a avut sentimentul că le simte privirile dezgustătoare prin țesătura rochiei. Apoi l-a auzit pe unul dintre ei făcând un comentariu despre dragoste și război, despre războaiele pierdute pe câmpul de luptă și cele câștigate în alcov. Giuseppina a grăbit pasul îndepărtându-se, și în câteva minute a ajuns în via Commenda, dând colțul apoi spre via Guastalla, unde Achille Castelli – de curând întors din America cu noutăți științifice și plin de entuziasm – înființase primul laborator farmaceutic milanez, fiind acum în căutare de mână de lucru feminină pentru prepararea și ambalarea produselor sale.

În fața portarului autoritar care i-a ieșit în cale, fetișcana s-a pierdut cu firea. Era o namilă cu ochii scânteietori, mustața stufoasă, obrazul proaspăt ras și nasul mare, coroiat și roșu.

– Ce vrei? a întrebat-o aruncându-i o privire feroce.

– Am o scrisoare.

Giuseppina i-a întins un plic pe care îl ținea de o margine, cu aceeași grijă cu care un preot îi întinde enoriașului împărtășania.

– Dă-mi-o mie.

Portarul a luat plicul care era deschis, a tras scrisoarea afară și a privit-o puțin, deși copila ar fi preferat ca omul s-o citească cu atenție.

– Secția de ambalare, a rostit bărbatul în cele din urmă, înapoindu-i scrisoarea de recomandare a lui don Oreste pe frontispiciul căreia trona adnotarea unuia din funcționarii întreprinderii.

– Unde anume?

Giuseppina avea sentimentul că se afla la intrarea într-un labirint.

– La demisol, a răspuns namila, arătându-i scara din capătul coridorului.

La demisol intră într-o sală lungă, cu arcade de cărămidă, rece, joasă și umedă: o fostă cramă folosită pentru păstrarea vinurilor transformată în secție de ambalare. Din prag, Giuseppina l-a recunoscut pe *signor* Paolo Frontini, șeful de echipă și totodată enoriaș în parohia lui don Oreste: știa că bărbatul contribuise și el la angajarea sa. Omul îi zâmbi bonom, ca un preot de țară, ceea ce probabil că ar fi putut să devină dacă și-ar fi urmat vocația și s-ar fi înscris la seminar. În timp ce taciturnul don Oreste era subțire și fragil ca o egretă, Paolo Frontini era rotofei, cu pielea întinsă și rozalie ca a unui purcel de lapte, și gureș ca un vrăbioi.

– Să stai întotdeauna la locul tău, a catehizat-o el, și să nu te lași influențată de sfaturile rele. A, și ține-te departe de clevetelile celorlalte femei.

– Da. Adică, nu.

Era obișnuită să dea ascultare predicilor.

– Ia să vedem, a continuat bărbatul, dându-i roată. Ai o rochie frumoasă. Şi şorţul e potrivit.

Peste rochia simplă *princesse* din bumbac scoţian cu tonalităţi albăstrii care îi cobora până la glezne, fetişcana purta un şorţ alb lucrat de mâna mamei sale dintr-un cearşaf uzat.

– Când trebuie să încep?

Era nerăbdătoare să afle ce soartă va avea.

– Imediat ce sosesc şi colegele tale. Mai durează câteva minute, a anunţat-o Frontini, întinzându-i o scufie albă. Puneţi-o pe cap, a îndemnat-o el.

– Da.

Nu ştia dacă scufia trebuia purtată pentru igiena produselor sau pentru protecţia propriei podoabe capilare, însă era hotărâtă să respecte întocmai prevederile, regulile de la locul de muncă.

– Ştii să citeşti?

Era o întrebare obligatorie la angajare, întrucât analfabetismul era foarte răspândit.

– Da, a răspuns ea, cu o undă de mândrie în voce.

Bărbatul a dus-o în faţa afişului cu regulamentul de ordine interioară de la intrarea în secţie.

– Citeşte, i-a spus pe un ton autoritar. Citeşte cu atenţie şi să nu uiţi niciodată ce scrie aici. Citeşte, a repetat, observând că fata, în loc să se uite la afiş, continua să-l fixeze cu o privire umedă, bovină.

– Cu voce tare sau în gând? a întrebat ea.

– Cu voce tare, în gând, cum vrei tu, i-a răspuns, arătând spre afiș.

A citit murmurând cuvintele. Primul articol spunea: „Se interzic fumatul, limbajul trivial, înjurăturile, deplasarea în fabrică în alte scopuri decât cele de serviciu. Nu se plătesc avansuri pentru lucrări neterminate sau pentru săptămânile de lucru incomplete." Un alt articol interzicea categoric apartenența la organizații sau societăți care încurajau ura în locul actelor de caritate. „În afara laboratorului, muncitoarele trebuie să aibă o conduită cuviincioasă, în limitele moralei; în eventualitatea unor reclamații privitoare la comportament, pedeapsa aplicată va fi concedierea."

– Astea sunt chestii care nu te privesc, a observat Frontini.

– Da, a încuviințat Giuseppina, din ce în ce mai dezorientată.

Între timp, celelalte muncitoare își făceau apariția pe rând, salutându-l scurt și ceremonios pe șeful de echipă și îndreptându-se spre masa de lucru. Când *signor* Frontini a observat că efectivul era complet, le-a prezentat-o pe tânăra colegă.

– Numele ei e Giuseppina, a spus el, și e o fată de ispravă. Aveți grijă să n-o scandalizați cu limbajul vostru fără perdea. E ca o butelcuță goală, dați-vă osteneala s-o umpleți cu exemple demne de urmat.

Şi, brusc, a făcut stânga-mprejur şi a ieşit pe uşă, lăsând-o şi mai confuză în compania unor necunoscute.

– Vino-ncoace, Butelcuţo, a chemat-o pe un ton glumeţ una dintre muncitoarele mai în vârstă, arătându-i scaunul de lângă ea.

Câteva dintre femeile mai tinere au chicotit.

– Dacă nu mă înşel, butelcuţa e chiar el, a observat alta, făcând aluzie la faţa rotundă a lui Frontini.

– Ia lăsaţi-o mai moale, le-a tăiat-o prima cu asprime. Era o femeie plăcută, cu un corp armonios, la vreo treizeci de ani, care îşi pierduse soţul cu câţiva ani în urmă şi nu se recăsătorise, deşi nu avea copii şi nici nu dusese lipsă de curtezani.

– Hai, nu mai sta acolo ţeapănă ca un jandarm, a continuat ea, adresându-i-se Giuseppinei. Aşază-te aici, lângă mine.

Câteva clipe mai târziu, sala a fost învăluită de rumoarea vocilor în surdină.

Fetişcana s-a aşezat pe scaunul de nuiele şi a privit cu timiditate de jur împrejur. Era singura care avea părul lung, strâns în două cozi legate apoi la ceafă. Celelalte muncitoare erau tunse scurt şi purtau părul ondulat, cu cărare într-o parte.

– Ce trebuie să fac?

Ar fi vrut să se mişte cu dezinvoltura celorlalte; se simţea pregătită să facă orice sacrificiu ca să ajungă la nivelul lor.

– Se învață mai repede cu ochii decât cu urechile, i-a explicat femeia, zâmbindu-i cu simpatie. Privește ce fac eu și te iei după mine.

Cărămida netencuită a pereților halei revela jocul arhitectonic inteligent al arcurilor și pilaștrilor pe care se sprijinea întreg edificiul. Razele de soare care pătrundeau prin luminatoarele lungi și înguste, considerate ferestre de proprietar, nu erau suficiente ca să alunge obscuritatea uriașei încăperi, așa că în tavan fuseseră montate trei lămpi electrice, deasupra bancului de lucru central – o masă mare la care lucrau circa douăzeci de muncitoare.

Femeile stăteau pe taburete de nuiele și, ca să se ferească de umiditatea pardoselii de pământ bătătorit, își sprijineau picioarele de stinghiile de lemn prinse în cuie de picioarele mesei. Într-un colț al încăperii trona un monumental boiler nemțesc, de fontă, care în perioada rece alimenta cu abur fierbinte atât moderna instalație de încălzire a fabricii, cât și secția de ambalare de la subsolul clădirii. Pe peretele din spate fusese fixat un crucifix, sub care ardea o candelă. În dreptul pereților laterali stăteau aliniate mai multe rafturi grosolane, pe care fuseseră ordonate instrumentele și materialele pentru ambalarea produselor.

În aer se simțea un damf care Giuseppinei îi amintea de moarte, de moartea tatălui său. A pălit brusc,

iar ochii săi mari, de căprioară rănită, păreau să-i iasă din orbite.

– Ți-e rău? s-a interesat muncitoarea mai în vârstă.

– Din... din cauza mirosului, s-a scuzat.

– Poți să-i spui duhoare, nu se supără nimeni.

Comportamentul direct și cordial al femeii o îmbia la confesiuni.

– Ce e?

Giuseppina ar fi vrut să știe despre ce substanță era vorba.

– Gudron. Astăzi ambalăm pastile de gudron. De aceea miroase de-ți taie nasul. Când însă vine rândul să ambalăm săpun, se schimbă situația.

Câteva muncitoare tinere au chicotit.

Giuseppina cunoștea săpunurile Castelli, întrucât le văzuse în vitrinele magazinelor de parfumuri: *Extrait Rose* sau *Extrait Violette* erau produse cu ambalaj oval, elegant, care reproducea chipuri încântate de domnițe romantice cu păr moale și pufos, chipuri catifelate încadrate de inflorescențe pastelate. Cutiile de săpun simbolizau bunăstarea, bunele maniere și respectul pentru propria persoană; Giusepinna și le dorise cu ardoare și, uneori, le visa coborând dintre nori: în schimb, realitatea era că proveneau dintr-un subsol umed, puțind a gudron, transpirație și aer închis.

Pe masa lungă stăteau aliniate pungi de hârtie neprelucrată, cutii, etichete, recipiente cu substanțe adezive și mii de flacoane de toate dimensiunile.

– Știu cum arată pastilele de gudron, a spus Giuseppina, prinzând curaj.

– Cum așa?

De data aceasta, colega ei era curioasă.

– Le cumpăram pentru tatăl meu, a răspuns fetișcana cu o expresie melancolică pe chip.

– Și i-au folosit la ceva?

În hală se auzea zgomotul difuz și ritmic al cutiilor umplute și închise.

– Nu. A murit.

Giuseppina s-a forțat să nu-și arate tristețea.

– Marfa asta face bine numai celor de deasupra noastră, a spus muncitoarea mai în vârstă, înfuriindu-se brusc și arătând spre tavan. Ei le produc și le vând pe bani frumoși. Împrăștie vorba că e un medicament miraculos, un remediu american importat din California de fratele patronului. Domnii de vază nu iau pastile, pentru că nu-i apucă niciodată tusea. Tusea e boala săracului.

– Ba, lui tata îi făceau bine, a contrazis-o Giuseppina. Dacă lua gudron, nu mai tușea o vreme.

– Și atunci, dacă îi făceau așa de bine, de ce a murit? a obiectat cealaltă.

– Pentru că așa i-a prevestit preotul din Rattanà.

Rumoarea de voci s-a stins brusc și chipurile curioase ale celorlalte muncitoare s-au întors spre ea.

– Preotul din Rattanà are har ceresc, a confirmat o tânără din capătul opus al mesei.

– Ce vrea să însemne asta? a întrebat o alta.

– Înseamnă că îți spune ce ai fără să fie nevoie nici măcar să te privească. Știe ce soartă îi este rezervată fiecăruia.

Giuseppina devenise brusc protagonista zilei.

– Astea-s povești, a spus muncitoarea mai în vârstă, simțind însă un fior rece pe șira spinării.

O muncitoare tânără, blondă și pipernicită, a început să povestească:

– Eu aveam o umflătură la umăr care creștea din ce în ce mai tare. Mama m-a dus la el. M-a privit fix în ochi și a spus: „Ăsta e un lipom. Se vindecă cu zeamă de cuțit!“ Adică cu bisturiul. De altfel, m-au operat la spital. Și, într-adevăr, era un lipom.

Deodată, în hală a intrat șeful de echipă.

– Lăsați vorbăria și treceți la muncă, a spus. Nu mă obligați să vă dau amenzi, pentru că după aceea e inutil să vă plângeți.

Și a dispărut la fel de repede cum apăruse.

Pentru o vreme s-a așternut liniștea: nu se auzeau decât respirația muncitoarelor care acceleraseră ritmul de lucru și foșnetul ambalajelor. Giuseppina nu și-a putut reprima amintirea nopții de groază în care

tatăl său, nereușind să respire, se învinețise brusc și începuse să horcăie, căutând deznădăjduit să tragă în piept viața care părea să se îndepărteze de el. Elvira își aruncase pe umeri șalul negru și îi spusese: „Ai grijă de cei mici. Eu mă duc să-l caut pe preotul din Rattanà. Poate că el va reuși să mi-l vindece."

Preotul acela răspopit era un personaj de pomină, la fel de faimos la Milano ca legendarul Rasputin. Unii îl adorau, și mai mulți îl urau, însă cu toții se temeau de puterile sale oculte. Trăia singur, asemenea unei sălbăticiuni, într-o casă veche din piața Fontana, însă poseda multe case și vile în oraș, oferite în dar de oamenii de vază pe care îi vindecase. Giuseppina îl zărise de la fereastră sosind cu pași mari și repezi în friguroasa noapte de iarnă; ca să poată ține pasul cu el, maică-sa pur și simplu alerga în urma lui. Era un bărbat musculos, îndesat, cu pielea brună și ochii întunecați, purtând mereu aceeași sutană ponosită, lipsită de potgalțul alb al preoților catolici, întrucât fusese caterisit. Își trata foarte rău pacienții, mai ales pe femeile din popor asupra cărora arunca invective murdare și blesteme înfricoșătoare. Totuși venise la căpătâiul lui Angelo fără să rostească vorbe de ocară și refuzase să primească vreun ban, însă în clipa în care îl văzuse, spusese: „Resemnează-te, femeie, pentru el nu mai e nimic de făcut. Dă-i pastile de gudron, ca să-i mai calmeze tusea." Elvira izbucnise în lacrimi,

însă bărbatul păruse nepăsător: se obișnuise cu răul din jurul lui și nu putea să se întristeze pentru toate suferințele lumii. În schimb, se apropiase de Giuseppina, care, hipnotizată de personajul ieșit din comun din fața ei, îl fixa cu ochii săi mari de căprioară rănită, și îi zâmbise cu compasiune. Își trecuse degetele prin părul ei, spunându-i: „Tu, micuța mea, nu vei avea parte de o viață ușoară. Vei vedea culoarea propriului tău sânge înainte de vreme. Vei fi părăsită de cei dragi. Unul dintre ei însă te va răzbuna și te va salva, continuând apoi să te apere de rele. Iar când vei închide ochii, vei fi înconjurată de belșug." Giuseppina fusese profund impresionată de cuvintele bărbatului, care, deși nu aveau un înțeles prea deslușit, aveau o încărcătură aparte. Câteva luni mai târziu, una din profețiile răspopitului se adeverise: văzuse înainte de vreme culoarea propriului sânge, însă nimeni n-o răzbunase încă.

9

Cesare se simțea privit; știa și cine îl privea, însă nu a făcut nici o mișcare bruscă, ca să nu se observe nici un semn al agitației care începea să-l cuprindă. A continuat să privească admirativ chipul fermecător al țigăncușii din fața sa, ochii ei negri andaluzi, sprâncenele frumos arcuite, genele lungi, care îi mângâiau privirea senină, nasul mic și bine proporționat, obrajii catifelați, urechile ei de copilandră, străvezii, de care atârnau doi ciorchini fini de monede subțiri de aur, fruntea acoperită de un breton pe care lumina felinarului din apropiere se reflecta în scânteieri arămii. În apropierea ei, ursul fremăta nerăbdător, cu balele curgându-i prin botnița de piele ce lăsa să i se vadă limba aspră, monstruoasă. Era un animal impunător, mai înalt decât un bărbat de statură mare, îndesat la trup și puternic.

În așteptarea spectacolului de seară, ursul a adulmecat aerul, diferențiind mirosurile și, a mulțumit, și-a scuturat capul uriaș făcând să răsune clopoțeii prinși de zgardă. Era sâmbătă și în seara aceea erau așteptați mai mulți spectatori ca de obicei; deocamdată însă, în piața veche a cartierului nu se aflau decât fetișcana, Cesare, ursul și alte câteva persoane, printre care și un bărbat ce se uita la Cesare încordat, cu o expresie indescifrabilă.

Bărbatul îl privea pe Cesare ca pe un obstacol interpus între el și țigăncușa abia trecută de vârsta adolescenței, cu degetele moi și firave de copilă, cu sâni îndrăzneți și sfârcuri mici roz, care se ițeau și dispăreau prin cămașa transparentă de voal, în funcție de mișcările ei dezinvolte: o promisiune de senzualitate suavă și pură pe care bărbatul o cerceta scrutător, cu lăcomie, fără însă să piardă din vedere umerii lați ai lui Cesare. Băiatul îl cunoștea bine pe bărbat – îi știa și numele, și inima pervertită –, însă continua să se comporte ca și cum n-ar fi observat nimic.

– E mare piața asta, a remarcat țigăncușa.

Avea o voce proaspătă, melodioasă.

– E tristă, a completat-o Cesare. Apoi a adăugat, zâmbind: Dar e frumoasă.

– E mare, a repetat fetișcana.

Era prima dată când pășea într-un oraș mare ca Milano și nu văzuse niciodată o piață de asemenea dimensiuni.

Cesare se întâlnea cu tânăra țigancă de câteva seri și ajunseseră să se cunoască destul de bine. Numele ei era Dolores, se născuse în urmă cu paisprezece ani, chiar în carul acela care îi ducea de colo-colo prin lume, iar maică-sa murise chiar în ziua în care o adusese pe lume. Crescând alături de tatăl său – bărbatul mătăhălos cu părul negru și creț care cânta la vioară și armonică –, nu găsise timp să-și plângă mama.

Ursul s-a lăsat brusc pe labele dinapoi și și-a plecat ușor capul, ca să se uite mai bine cu ochii săi mici la chipul lui Dolores.

– Îmi dă impresia că-ți zâmbește, a spus Cesare.

Câțiva spectatori se strânseseră deja în jurul lor, dar la distanță.

– Chiar îmi zâmbește, l-a asigurat fata.

– Nu ți-e frică de el?

– De Grizzly?

Grizzly o iubea pe Dolores la fel cum un câine își iubește stăpânul.

– Așa îl cheamă? Grizzly? a întrebat-o Cesare, impresionat de numele exotic.

– Da. Și mi-e ca un frate. Mi-e și mamă, și tată, a spus ea, privind în ochii bestiei cu afecțiune. Ia încearcă să mă atingi, l-a provocat apoi.

– Poftim, i-a făcut Cesare pe plac, întinzând mâna spre braţul ei ars de soare, frumos conturat.

Ochii mici ai lui Grizzly s-au transformat deodată în două lame tăioase, iar în clipa următoare sălbăticiunea înfuriată a emis un răget acut, ca o lamentaţie şi un strigăt de război. Din fiinţa jucăuşă şi paşnică, ursul se transformase brusc într-o fiară agresivă şi bănuitoare. Ghearele lungi şi încovoiate ca nişte căngi au început să-i tremure, iar membrele sale anterioare, groase şi puternice, erau pregătite să lovească necruţător.

– Fii cuminte, Grizzly, l-a îmbunat Dolores cu vocea sa blândă.

Liniştindu-se ca prin farmec, ursul a început din nou să-şi legene căpăţâna masivă, sunând din clopoţeii prinşi de zgardă: clinchetul lor îi chema pe spectatori în piaţă.

– Mi-a fost frică, a mărturisit Cesare.

Se albise la faţă şi stătea ca pe ghimpi.

– Nu trebuie să-ţi fie frică dacă sunt cu tine, l-a asigurat ea. Dacă nu ai de gând să-mi faci rău, nu trebuie să te temi de Grizzly.

Era cald ca la tropice, iar picăturile de transpiraţie apăreau întruna ca nişte perle pe dosul mâinilor, pe braţele şi la rădăcina nasului lui Dolores, care din când în când îşi trecea o batistă peste frunte. Ursul duhnea a sălbăticiune, oamenii a transpiraţie şi muncă

istovitoare. Aerul părea imobil, roşiatic şi arid, încălzind pielea şi devenind din ce în ce mai puțin respirabil. Grizzly pufnea şi mormăia, suportând greu căldura înăbuşitoare şi umedă, ieşită din comun chiar şi în cazul unui oraş ca Milano, obişnuit cu veri caniculare.

În schimb, Cesare nu resimțea căldura cu aceeaşi intensitate: privirea sa părea neclintită, iar pielea îi era perfect uscată. Şi-a amintit lugubrele poveşti din bătrâni despre execuțiile publice făcute în numele dreptății pe eşafodul din piaţa Vetra, lângă statuia lui San Lazzaro unde se afla şi el acum. Însă dreptatea, după cum ştia tot din auzite, avea întotdeauna mai multe fețe, fiind în slujba mai-marilor vremii. Pentru dreptate i-au fost frânte oasele pe roată unui om din popor ca Gian Giacomo Mora, bărbierul din Milano acuzat de „răspândirea ciumei prin intermediul pomezilor sale", însă privirile se întorceau în altă parte atunci când cei care încălcau legea erau la putere.

În fierbinţeala acelei după-amiezi, biserica San Lazzaro şi căsuțele străvechi, dărăpănate ale cartierului – într-o vreme sălaş şi loc de muncă pentru tagma fabricanţilor de vopsele şi a tăbăcarilor, acum cuibul lumii interlope – stăteau faţă în faţă ca nişte structuri de ceară aflate pe punctul de a se lichefia.

– N-o să vină prea multă lume nici azi, a spus fetișcana cu amărăciune în glas.

– Ba o să vină, a asigurat-o Cesare. Sărăcimea vine să se uite la un urs care dansează pentru că a rămas una din puținele distracții pe care și le mai poate permite.

– Atunci, mai avem o speranță, nu-i așa? a zâmbit fata, arătându-și dinții mici și strălucitori.

S-a urcat pe o măsuță arăbească octogonală, înaltă și îngustă, cu incrustații întunecate combinate cu unele deschise la culoare și decorată cu frunze de sidef dispuse într-o evanescentă simetrie maură. Și-a sprijinit brațele de balustrada colorată de lemn care delimita platforma carului. Între timp, ursul se tot mișca încoace și-ncolo, întorcându-se însă întruna spre stăpâna sa, ridicându-și botul spre ea cu o atitudine de adorație supremă. Dolores i-a oferit o pară pe care ursul a mâncat-o cu lăcomie, plescăind zgomotos. Lipsa altor distracții, căldura umedă a serii și perspectiva de a vedea o țigancă făcând ursul să danseze aduceau din ce în ce mai mulți spectatori în piață. Mulțimea respira aerul fierbinte visând la o ploaie sănătoasă.

– Ploaie, ploaie, numai să nu se stârnească mânia Celui de Sus, a observat un țăran, privind cerul fără stele din care părea să se scurgă căldura.

– Când aerul arde și stă pe loc, a intervenit altul, tornadele se formează cu ușurință.

– Anul trecut, în Piemonte, s-a amestecat în discuție al treilea, furtuna a scos copacii din rădăcină și a smuls acoperișurile caselor.

O bătrână de poalele căreia se țineau doi țânci și-a făcut semnul crucii.

– La noi, a spus altcineva, a căzut atât de multă grindină, încât a trebuit s-o adunăm cu lopata.

Din cele mai vechi timpuri, vremea era o temă potrivită pentru închegarea unor conversații care duceau apoi la te miri ce subiecte de discuție: începeau pașnic, cu previziunile meteorologice, ajungându-se într-un târziu la viziuni apocaliptice pentru care se întrevedeau semnele: păcatele omenirii. Altă explicație nu era!

– Suntem abia la început, s-a amestecat în discuție bătrâna cu copiii agățați de poale, ducându-și din nou degetele împreunate la frunte, piept și umeri.

– E începutul sfârșitului, a adăugat alta, repetându-i gestul.

– La fel crezi și tu? l-a întrebat Dolores.

În zâmbetul ironic al fetei, Cesare a intuit răspunsul pe care îl aștepta. Dolores purta o fustă galbenă de mătase, lungă până la picioarele desculțe, micuțe și frumos modelate, și o cingătoare maronie de mătase înnodată pe talie. Un ilic cu două rânduri de câte nouă nasturi pe care îl purta descheiat dădea la iveală cămașa albă de voal.

– Întotdeauna există un sâmbure de adevăr în legendele povestite de bătrâni, i-a răspuns Cesare. Este totuși adevărat că uneori exagerează.

– Celor în vârstă le place tare mult să vorbească despre lucruri înspăimântătoare.

În vocea lui Dolores se putea distinge o notă de reproș amestecată cu teamă.

– Și viața, și istoria sunt pline de întâmplări înspăimântătoare, i-a replicat Cesare, care avea obiceiul să citească pe nerăsuflate orice tipăritură îi pica sub ochi.

– Se pare că știi multe lucruri.

Privirea încărcată de curiozitate a țigăncușei era o invitație limpede la dialog.

– Dacă toate lucrurile din lume ar fi bune și frumoase, fii convinsă că bătrânii nu ar mai istorisi povești înfricoșătoare, a comentat Cesare, pierdut în propriile sale gânduri sumbre.

Piața se populase cu lume pestriță, iar peste numai câteva minute tatăl lui Dolores avea să înceapă să cânte, după care fetișcana urma să facă ursul să dănțuiască. Cesare a avut brusc sentimentul că privirea bărbatului care-l fixa de câteva minute bune devenise apăsătoare. S-a întors alene, trezindu-se față în față cu *signor* Pessina. Gura senzuală a proprietarului de case trăgea din jumătate de trabuc toscan, împrăștiind un fum acru amestecat cu miasme de vin, usturoi și ceapă.

– Salutare, *padrone*, i s-a adresat Cesare.

– Salutare, a răspuns celălalt, cu o mină suspicioasă. Apoi, ferm convins că întâmplarea cu Giuseppina era la fel ca toate celelalte povești cu fetișcane care își oferiseră favorurile în schimbul achitării unor împrumuturi sau a chiriei, și-a dezvelit dinții de sălbăticiune într-un rânjet triumfător. A tras din buzunar ceasul cu cadran albastru, smălțuit, a deschis carcasa, iar minuscula cutie muzicală s-a făcut auzită. Acordurile dulci ale melodiei s-au răspândit de jur împrejur. Și țigăncușa le-a perceput, cuprinsă brusc de o teamă inexplicabilă: înțelesese că nu avea să uite niciodată melodia aceea.

– Dolores! a chemat-o tatăl său.

Fetișcana a coborât de pe platforma cu balustradă multicoloră de lemn și s-a dus în spatele căruței, urmată de Grizzly. Înainta cu dezinvoltură, cu pas ușor, desculță, părând că plutește fără să atingă pământul: umerii și bustul erau la fel de imobili ca aerul fierbinte dimprejur. Când a ajuns în dreptul bărbatului, s-a întors spre Cesare și i-a zâmbit. Băiatul a salutat-o fluturându-și ușor mâna.

– E prietena ta? l-a întrebat Pessina, trăgând cu poftă din trabuc, dar fără să scuture jarul amestecat cu cenușă.

– E una, i-a răspuns Cesare cu o indiferență totală.

– Cum adică „una"? O ce? i-a replicat bărbatul.

– O țigancă.

A pus în cuvintele acelea tot dezinteresul prefăcut de care era capabil.

– Dar îți place? a insistat celălalt.

– Mie îmi place ceea ce nu am.

Trecuse o lună de când Giuseppina fusese siluită, dar era prima dată când Cesare stătea față în față cu bărbatul care abuzase de sora sa. O întâlnire cu totul întâmplătoare, bineînțeles, dar dacă vrei ca hazardul să-ți aducă marele premiu la loterie, trebuie să cumperi cât mai multe bilete cu putință – și-a spus el. Era o cugetare care ilustra perfect propriul său plan: ca să câștige premiul cel mare al loteriei pe care o avea el în minte, trebuia să strângă toate biletele care se iveau în calea sa și a altora din jurul său.

– Și ce anume nu ai? Ce-ți lipsește, mă rog? a întrebat Pessina.

– Un bilet câștigător la loterie, a răspuns tânărul.

– E destul de greu să-l găsești la mine, a zis bărbatul, cu o voce plină de speranțe.

– Printre lucrurile care-mi lipsesc se numără și banii. Buzunarele mele cam plâng de dorul lor, ca să nu spun că, de fapt, prin ele flutură vântul.

Pe latura dinspre răsărit a pieței, persienele de la ferestrele caselor străvechi, dărăpănate, au început să fie deschise de persoanele aflate în căutarea unui

firicel de aer proaspăt. Unul câte unul, locatarii ieşeau la ferestre.

– He, he, tare-ţi mai plac paralele, nu-i aşa?

Pessina se simţea pe teren sigur.

– Oare cui nu-i plac, zău aşa? Dumitale nu-ţi plac? a insistat Cesare, afişând un aer de puşlama.

– N-aş fi zis că eşti atât de...

– Atât de cum? a întrebat băiatul, condescendent.

– Uns cu toate alifiile, a rostit omul în cele din urmă, fără să suspecteze nimic.

– Dacă zici dumneata.

Cesare l-a privit cu respect. Însă era respectul pe care i-l arăţi unui mort.

– Da, eu o zic.

Trabucul continua să ardă, consumându-se între buzele omului.

– Trebuie să trăim într-un fel sau altul.

Băiatul căuta să-i mulţumească aşteptările, aducând discuţia unde îşi dorea el.

– Mda, toţi trebuie să trăim într-un fel sau altul.

Pe chipul său de pasăre de pradă a înflorit expresia dispreţului pe care indivizii abjecţi îl încearcă faţă de cei ce se dedau unui comerţ mai josnic decât al lor.

Cesare era liniştit ca un filozof.

– O cheamă Dolores, a spus, convins că atinsese punctul sensibil al interlocutorului său.

– Ţiganca? a întrebat celălalt.

– Da.

Pessina a scuipat chiştocul morfolit al trabucului, devenit între timp o masă clisoasă, a pescuit altul din buzunarul bogat ca un bazar al hainei sale ponosite şi l-a aprins cu un chibrit de sulf. În faţa viciului lor secret, cartoforul, violatorul şi exhibiţionistul simt că le fuge pământul de sub picioare, îşi pierd simţul realităţii şi sunt dispuşi să facă orice ca să-şi potolească dorinţa ce-i devorează, chiar dacă satisfacerea propriilor pofte se sfârşeşte într-o spirală descendentă care-i duce la pierzanie.

– Cât costă ţiganca? a întrebat omul.

– Mult.

I se părea de necrezut că-l prinsese în capcană cu atâta uşurinţă.

Armonica ţiganului răspândea în aer notele melancolice ale unui vechi cântec unguresc, în vreme ce fetişcana şi ursul se mişcau cu graţie în cercul din piaţă delimitat de spectatori. Oamenii erau fascinaţi mai cu seamă de contrastul dintre protagonişti, care o transforma pe fată într-o creatură mai frumoasă şi atractivă decât în mod obişnuit, în vreme ce animalul era privit ca un adevărat monstru.

– Cât? a stăruit bărbatul.

– Cincizeci de franci, i-a răspuns Cesare, fără să i se clintească nici un muşchi de pe faţă.

– Eşti un ticălos! l-a apostrofat celălalt.

– Dacă aşa crezi dumneata...

Şi-a desfăcut larg braţele a neputinţă şi a dat să se îndepărteze.

– Când?

Şi l-a prins de braţ, reţinându-l.

– Aici, imediat, acum.

A pronunţat cuvintele cu lentoare, sacadat, ca şi cum ar fi fost cele trei virtuţi teologale.

– Şi cine îmi dă asigurări că ea va fi de acord?

La urma urmei, se vindea şi se cumpăra ceva, aşa că era nevoie de garanţii.

– Nimeni în afară de mine. Hai, *padrone,* te prinzi? Totul sau nimic.

– Şi taică-su?

Siguranţa afişată de băiat era năucitoare.

– Nu există nici un risc, i-a replicat el. Cu cincizeci de franci cumperi orice.

– Unde ar trebui să mă întâlnesc cu ea?

– Într-un loc din vecinătate, unde campează peste noapte.

– Unde anume?

Era excitat la maximum, incapabil să mai raţioneze.

– Paralele, a spus Cesare, întinzând mâna dreaptă şi privindu-l drept în ochi.

– Fiu de căţea ce eşti! a exclamat bărbatul care, în clipa în care băiatul scosese la vânzare marfa interzisă,

simțea că îl avea la mână din punct de vedere moral, chiar dacă el cumpăra.

– Paralele, a repetat implacabil Cesare, fără nici un semn de șovăială pe chip.

Pessina a tras din buzunarul pantalonilor o batistă murdară, trecându-și-o peste frunte.

– Hai să mergem mai încolo, s-a hotărât el, arătând spre un zid pietruit, situat dincolo de mulțimea în mijlocul căreia se produceau fetișcana cu ursul.

Bărbatul și băiețandrul s-au făcut nevăzuți în spatele zidului care mărginea o stradă pavată cu piatră cubică, cu două benzi de pavele pe mijloc pentru căruțe și trăsuri.

Pessina a început să numere bancnotele de zece lire pe care le extrăgea meticulos dintr-un portofel mare de piele prins de vestă cu un lanț; a pus cinci bancnote în palma lui Cesare, aranjându-le atât de minuțios, încât la sfârșit păreau o unică bancnotă.

– Unde, a întrebat înainte ca tânărul să apuce să-și retragă mâna întinsă și să-și îndese în buzunar cele cinci bancnote.

– Pe „câmpul spânzurătorii".

– Și cum ajung la locul acesta cu un nume atât de vesel?

– Merg eu cu dumneata.

– E departe?

– Este locul unde țiganii își petrec noaptea, situat între Porta Vigentina și Porta Lodovica. Oricum nu vă veți rătăci, întrucât vă conduc eu.

– Fără glume proaste, ne-am înțeles?

– Vi se pare că unul ca mine își poate permite să glumească pe seama unuia ca dumneata?

Pessina a părut convins.

10

Frunzele late ale castanilor de pe marginea bulevardului erau imobile, asemenea cerului de deasupra oraşului, asemenea aerului umed, irespirabil, şi prafului de pe străzi care parcă nu se mai aşeza odată ce era ridicat de la pământ de paşii puţinilor trecători.

– Nu-mi amintesc să mai fi trăit o căldură ca asta, a observat Pessina.

– Toată lumea spune asta, i-a replicat băiatul.

Drumul lor s-a intersectat cu cel al unui câine de pripas, care i-a ocolit, de teamă să nu fie luat la şuturi.

– Mai avem mult de mers? a întrebat bărbatul.

– Nu, nu mai e mult, a răspuns celălalt. Dar fie că mai e sau nu mult de mers, întâlnirea e programată la miezul nopţii. Cât e ceasul?

Pessina a tras din buzunarul vestei orologiul de argint şi a aprins un chibrit de sulf ca să vadă mai

bine. De data aceasta, Cesare a privit curios cadranul smălțuit și orele însemnate cu cifre romane.

– Mai sunt douăzeci de minute până la miezul nopții, a spus bărbatul.

– În cazul ăsta, putem să rărim pasul, și-a dat cu părerea băiatul. Apoi a adăugat: Frumos ceas.

– Cu meseria pe care o practici, ți-ai putea cumpăra oricând unul la fel.

– Da, așa cred și eu, a convenit adolescentul, fără să-i tresară nici un mușchi pe față.

Îl impresionase imaginea femeii desenate în relief pe carcasa de argint.

– Dacă apeși pe un buton, începe să cânte, l-a informat Pessina cu mândrie în glas.

– Cum așa? a devenit curios Cesare.

– Are înăuntru un mecanism care se cheamă *carillon,* i-a explicat celălalt, răbdător. Îl întorci, iar când apeși pe buton începe să cânte.

Băiatul a avut o clipă impresia că zărise un fulger la orizont. Câteva secunde mai târziu, când s-a auzit freamătul unui tunet îndepărtat, și-a dat seama că nu se înșelase. În numai câteva minute, s-au făcut simțite alte câteva zeci de fulgere și tunete, din ce în ce mai apropiate; o rafală de vânt a izbit în plin coroanele verzi ale castanilor, împroșcând parcă abur în fața celor doi trecători întârziați. Apoi, vântul s-a întețit din ce în ce mai mult, cerul a devenit plumburiu, iar

copacii au început să se încovoaie sub forța furtunii care trimisese deja primele picături mari de ploaie. Pe lângă cei doi a trecut agale o cotigă, cu felinarul de siguranță fluturând ca un drapel: părea o bărcuță în derivă pe o mare înfuriată.

– Ajungem imediat.

Ca să se facă auzit, băiatul s-a văzut nevoit să strige; fulgerele neîntrerupte luminau neîncetat, ca în plină zi, copacii, câmpurile, casele, învăluindu-le într-o aură spectrală, ireală.

– Uite, acolo e locul.

Nu departe de drum se zărea un stejar singuratic în mijlocul unei pajiști.

La gândul iminentei aventuri, o excitație intensă a pus stăpânire pe bărbat. A zărit chipul fermecător al țigăncii, ochii ei negri, andaluzi, trupul mlădios și parcă mai voluptuos.

– Ne așteaptă? a întrebat.

– Vă așteaptă, a precizat băiatul.

– Dacă totul va decurge cum trebuie, îți promit că vom mai face afaceri împreună.

– Totul va decurge cum trebuie, *padrone,* i-a garantat băiatul.

Ajunși pe platou, au zărit căruța țiganilor, calul priponit cu o funie lungă și o colibă din crengi uscate cu acoperiș de tablă ondulată.

– E acolo, înăuntru, a spus băiatul.

Omul s-a dus glonț la ușa colibei. Când era pe punctul s-o deschidă, din spate a auzit din nou vocea băiatului, care l-a chemat pe un ton ferm, limpede:

– Enrico Pessina!

S-a întors, iar Cesare a continuat:

– Asta e pentru sora mea.

Și, adunându-și toate forțele, l-a izbit în cap cu o bâtă noduroasă de frasin. A auzit limpede scrâșnetul sinistru al craniului spart și l-a văzut căzând pe spate, cu ochii ieșiți din orbite și cu brațele desfăcute. Pessina s-a prăbușit ca un pietroi, rămânând nemișcat. Cu un efort supranatural și dovedind o forță de necrezut pentru vârsta lui, Cesare a ridicat corpul omului și l-a aruncat peste ursul din colibă. Simțindu-se atacată în noaptea aceea de haos primordial, fiara a prins să scoată răgete înfiorătoare, sfâșiind cu ghearele sale trupul fără viață al lui Pessina. Când țiganul cel vârstnic și Dolores au sosit luminându-și calea cu un felinar, carnajul fusese deja încheiat.

Fetișcana a reușit cu greu să liniștească sălbăticiunea, scoțând-o din colibă și ducând-o prin ploaia torențială de vară spre căruță. Băiatul, țiganul în vârstă și fiica acestuia s-au adăpostit apoi sub coviltir, așezându-se pe băncuțele din jurul mesei, lângă mica terasă. În spatele căruței fuseseră așezate două paturi.

– Ce nenorocire! Ce nenorocire! Cum e posibil să se fi întâmplat una ca asta? se lamenta țiganul.

– Era beat, a mințit Cesare, și a vrut să se pună cu ursul. Eu am crezut că glumește.

– Grizzly nu a omorât pe nimeni, niciodată, a spus printre lacrimi Dolores.

– Ce ne facem acum? a întrebat țiganul, cu deznădejde în priviri.

– Ar trebui să chemăm poliția.

Era mai degrabă o observație decât o propunere, o frază aruncată deloc întâmplător, cu scopul ca unul dintre interlocutori să i se opună.

– Chiar și în cazul în care ar crede că a fost vorba despre un accident, pe Grizzly tot l-ar omorî, a spus Dolores.

– Iar pe mine m-ar arunca în închisoare, a concluzionat țiganul.

– Aș putea depune mărturie în favoarea voastră, s-a oferit băiatul.

– Nimeni nu poate depune mărturie pentru doi țigani și un urs când e vorba de moartea unui om, a observat bărbatul.

Picăturile mari de ploaie continuau să bată cu violență în acoperișul și pereții căruței, în timp ce fulgerele săgetau văzduhul, urmate de tunete seci ce reverberau sinistru în depărtare. Furtuna violentă de vară atinsese apogeul, iar în curând avea să se potolească.

Cesare avea destul de puțin timp la dispoziție ca să-l convingă pe țigan de planul său ascuns.

– Mortul e bun mort, a spus. Polițiștii n-or să-l aducă înapoi. Chiar dacă or să omoare ursul și pe voi vă vor arunca în temniță, mortul nu mai învie.

– Așa, și atunci?

Cu toții se gândeau la același lucru.

– Atunci, eu zic să-l îngropăm, dar trebuie s-o facem imediat. La urma urmei, nici unul din voi nu poartă vreo vină pentru ce s-a întâmplat, a continuat băiatul, rostind adevărul. Dacă așa i-a fost destinul, nu trebuie să plătiți voi pentru asta.

– Copiii lui și nevasta or să-l caute, a obiectat țiganul.

– Nu are nici nevastă, nici copii. N-o să-l plângă nimeni. Asta dacă nu cumva vreți voi să stați aici și să-l plângeți.

Vorbea calm, dar se grăbea să-și ducă planul la bun sfârșit.

Țiganul și Dolores s-au privit în ochi fără să scoată nici un cuvânt.

– Oare ce m-aș face eu singură pe lume, a rostit copila cu lacrimile șiroindu-i pe obraji, fără tine și fără Grizzly?

– O să-l îngropăm, s-a hotărât brusc țiganul.

Au pus leșul lui Pessina într-o pânză de sac și, folosindu-se de ea ca de o targă, l-au transportat lângă un pâlc de plopi; cu un hârleț au săpat o groapă adâncă,

în care au depus mortul și obiectele lui personale, apoi l-au acoperit cu meticulozitate, aruncând în apa unui canal din apropiere țărâna rămasă. Au nivelat cu grijă terenul și au camuflat locul cu frunze uscate. Întreaga operațiune s-a desfășurat la adăpostul furtunii de vară, care în cele din urmă s-a potolit la fel de brusc cum începuse; prin spărturile dintre nori începuse să se zărească licărirea palidă a stelelor.

Aerul devenise din nou limpede, proaspăt și ușor ca inima lui Cesare, care scăpase de povara grea a umilinței suferite de familia sa. Nici o lege, cu atât mai mult o lege făcută de oameni, nu trebuie să lase nepedepsit pe unul ce molestează trupul și mintea celui mai slab ca el – și-a spus Cesare. Nu știa dacă cineva faimos scrisese sau nu cuvintele ce-i treceau atunci prin minte, însă era încredințat de un lucru: se făcuse dreptate în numele propriei sale legi.

– Ține, i-a spus țiganului, punându-i în palmă un teanc de bancnote.

Nu catadicsise să le numere, însă era convins că acolo trebuia să fie o sumă considerabilă.

– De ce eu?

Ajunseseră deja în apropierea căruței. Vântul împingea norii spre vest. Recunoscându-l pe țigan, ursul începuse să se legene, cu intenții conciliante.

– Ai fi vrut să-i îngrop odată cu el?

Era o observație cât se poate de pertinentă.

– Dar de ce eu și nu tu?

– Eu mi-am luat deja partea.

Țiganul i-a mulțumit.

– Nu-i spune nimic despre bani lui Dolores, l-a sfătuit băiatul înainte de a se îndepărta în direcția orașului.

A trecut pe lângă locul în care îl izbise cu bâta în cap pe violatorul surorii sale: apa și vântul șterseseră orice urmă a delictului. Se îndreptă agale către casă; la un moment dat, când lumina stelelor devenise mai puternică, a scos din buzunar ceasul de argint cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. Pe carcasă era incrustată în relief figura unei femei înfășurate într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi: zeița Fortuna. A căutat butonul și, apăsându-l, carcasa s-a deschis și din cutia muzicală invizibilă s-a auzit o melodie veselă, vivace. Abia după mulți ani avea să afle că era *Marșul alla turca* de Mozart. Însă în clipa aceea cântecul nu reprezenta altceva decât sigiliul pus pe prima reglare de conturi din viața sa. O răzbunare sau un act de dreptate. „Depinde din ce unghi privești", și-a spus.

11

Trecuseră câteva zile bune de la dispariția lui Enrico Pessina, proprietarul caselor coloniale din Porta Ticinese, una dintre numeroasele „zone gri" – cartiere structurate ca un sat, dar populate de muncitori ai fabricilor din Milano – care începuseră să răsară în zona industrială a metropolei. Chiar și ziarele scriseseră despre misterioasa dispariție a lui Pessina. Nimeni nu reușise să-i dea de urmă bărbatului urât de mulți, neiubit de nimeni, dar de care toată lumea se temea. Discutaseră despre întâmplare și muncitoarele secției de ambalare a societății de produse farmaceutice Achille Castelli; lansaseră presupuneri, își exprimaseră părerile și apoi uitaseră întâmplarea, răzbite de orele lungi de lucru din pivnița lungă și joasă, cu un grad de umiditate cât se putea de potrivit pentru

păstrarea vinurilor, dar periculos pentru viața salariatelor ce munceau din greu pentru sănătatea altora.

Când aflase vestea, Giuseppina fusese pe cale să leșine, dar se dezmeticise rapid și, în cele din urmă, găsise o explicație pentru cele întâmplate, una logică și mulțumitoare: preotul din Rattanà. Bărbatul acela musculos, cu ochii din care țâșneau fulgere, cu pielea brună și părul întunecat, cu barba rasă neîndemânatic, purtând mereu o sutană preoțească ponosită – fără potgalț alb pentru că i se interzisese să practice serviciul divin –, bărbatul acela o răzbunase. Oricine i-ar fi știut povestea i-ar fi dat dreptate – își spusese Giuseppina. Întregul Milano era la curent cu întâmplările al căror protagonist era preotul răspopit din Rattanà. Odată, conductorul tramvaiului refuzase să-i dea bilet și îi ceruse să se dea jos. „Eu cobor, a spus atunci preotul, dar tu tramvaiul nu-l mai miști de aici." Și așa a și fost: tramvaiul s-a blocat pe șine și a fost tractat la depou. Altădată, s-a întâmplat ca un hoț să taie câțiva copaci de pe un petic de pământ pe care preotul din Rattanà îl deținea în apropiere de piațeta Loreto. Omul avusese nevoie de lemne de foc și își justificase astfel gestul: „La urma urmei, preotul e bogat și nu are nevoie de copacii ăștia." Când o cunoștință l-a informat pe preot despre cele întâmplate, acesta a exclamat: „Duceți-vă la el și-i spuneți să facă bine ca, din copacii pe care mi i-a furat, să-și

construiască coșciugul." Și, într-adevăr: hoțul a căzut la pat lovit de febră și în câteva zile a murit.

Iar ei ce-i spusese preotul din Rattanà? „Nu vei avea parte de o viață ușoară. Vei vedea culoarea propriului tău sânge înainte de vreme. Vei fi părăsită de cei dragi. Unul dintre ei însă te va răzbuna și te va salva."

În schimb, Cesare nu se mai gândea deloc la Enrico Pessina; pentru el, violatorul surorii sale parcă nici nu existase.

Era într-o duminică de iulie. Soarele strălucea pe cer, însă aerul proaspăt adus de adierea vântului din nord îi mângâia cu delicatețe pielea. Era vară, vara care rămâne în privire și în amintiri, cea după care tânjești atunci când ceața și frigul pun stăpânire pe oraș: zborul rândunelelor, stoluri de porumbei care par să-și schimbe culoarea în văzduhul cristalin, dialoguri melodioase și vesele între clopotele bisericilor din cartier, voci de copii, oameni în straie de sărbătoare, chipuri senine, arome de bucate alese care se simt chiar și de la ferestrele caselor mai sărăcăcioase.

Rufele întinse dis-de-dimineață în curtea din spatele spălătoriei se uscaseră și emanau un miros plăcut, curat. Cesare le-a strâns una câte una, împăturindu-le cu grijă și punându-le în ordine pe stelajele rezervate albiturilor spălate. Lucra la bustul gol, cu o seninătate ieșită din comun, în vreme ce soarele îi încălzea umerii, iar aerul proaspăt îl revigora. Mușchii frumos

desenați îi zvâcneau la fiecare mișcare pe sub pielea bronzată. Nenumărate albine continuau să bâzâie netulburate în jurul inflorescențelor de pe pajiște, așezându-se când și când, liniștite, pe câte o corolă. Părul negru, înfoiat și ondulat, îi aluneca pe frunte, iar el și-l aranja din când în când trecându-și degetele prin el. Era liniștit și fericit.

Când a terminat de aranjat rufele, Cesare a închis poarta mare a spălătoriei răsucind de patru ori cheia în încuietoare și a traversat strada, îndreptându-se spre o vilișoară destul de elegantă, situată la vreo sută de metri distanță. Trebuia să-i predea cheile patroanei.

A bătut de două ori, dar nu i-a răspuns nimeni. A apăsat clanța și ușa s-a deschis, dezvăluind privirii un mic coridor cufundat în penumbră, din care se pătrundea în sala de prânz și în bucătărie. Clarobscurul casei, cu care ochii băiatului s-au obișnuit treptat, îi conferea un sentiment de pace și belșug, o impresie de împăcare și siguranță. Se simțea o aromă de mirodenii și alimente necunoscută lui până atunci. Într-o latură a zărit scara care ducea la etaj și a prins curaj.

– *Signora,* a ridicat el vocea. Sunt Cesare.

A auzit un zgomot confuz de pași și, în cele din urmă, văduva s-a arătat pe palierul de sus al scării, mărginit de un parapet din fier forjat pe care era fixată balustrada de lemn lucios, închis la culoare.

– Ce e? a întrebat femeia.

– Cheia, a răspuns băiatul, privind în sus și întinzând mâna cu cheia spre ea.

Femeia a izbucnit într-un hohot de râs:

– Ai impresia că dacă mi-o întinzi de acolo, eu pot să ajung la ea?

– Nu, dar...

Fusese cuprins brusc de o stare de confuzie, copleșit de imaginea ei de femeie adevărată și atrăgătoare, ce reprezenta pentru el o țintă supremă și imposibil de atins.

– Ai încuiat bine? a vrut ea să se asigure.

– Am cheia aici, a răspuns el, arătându-i dovada.

Îi zâmbea, amuzată de tremurul din vocea lui și de starea de stinghereală care pusese stăpânire pe el.

– Nu te-am întrebat dacă ai cheia, l-a înțepat pe un ton vesel, ci te-am întrebat dacă ai încuiat bine.

Vocea îi era caldă, muzicală, plină de viață.

– Am încuiat, a confirmat Cesare, aparent îmbufnat, trădat însă de vocea care i se pierdea din cauza uscăciunii din gât.

– Hai, vino sus.

O măgulea stupefacția băiatului în fața imaginii ei și îi plăcea să se joace cu candoarea lui de pe poziția sa relativ superioară de stăpână și totodată de sclavă a forței masculine pe care el o emana, a tinereții vijelioase ascunse dincolo de încântătoarea stângăcie și de expresia lui infantilă.

– Eu? s-a crucit el.

– Da, tu. Hai odată! La urma urmei, e duminică și pentru tine, nu-i așa?

Nu era nici un echivoc în cuvintele femeii.

Cu pași șovăitori, Cesare a început să urce treptele spre palierul de unde văduva continua să-l fixeze cu privirea. La cea de-a patra s-a împiedicat. Ea a izbucnit într-un hohot nestăpânit de râs, iar el s-a rușinat la fel de tare ca atunci când se visase gol-pușcă în mijlocul unei mulțimi.

– Ei, na! a exclamat, recăpătându-și echilibrul.

În clipa aceea o ura pe femeia îmbrăcată numai în furou care îl lua peste picior.

– Vino, *bambin*, l-a îndemnat ea din nou.

Furoul din batist alb lăsa vederii mai mult decât ar fi trebuit să ascundă. Brațele și gâtul îi erau dezgolite, la fel ca și pieptul, până la crăpătura sânilor; pielea părea moale și luminoasă în penumbra încăperii. Cesare adulmeca lacom mirosul femeii, același pe care-l simțise când intrase în casă: un amestec de mirodenii, hrană, glicină și primăvară.

Când au ajuns față în față, ea i-a luat cheia din mână, agățând-o într-un cui, laolaltă cu altele.

– Vino, *bambin*, a repetat, zâmbindu-i, parcă pentru a-l asigura că de data aceasta îl lua în serios.

Cesare a urmat-o în dormitorul mobilat cu piese severe și masive, iluminate slab de puținele raze de

soare care reușeau să se strecoare printre persiene. Ea continua să-l fixeze cu ochii săi negri și mari, în vreme ce el părea hipnotizat de picăturile de transpirație pe care le zărea răsărind în zona decolteului ei larg, ce lăsa vederii aproape toată partea superioară a sânilor.

Văduva a râs cu malițiozitate.

– Hei, la ce te uiți tu aici? La Peppino al meu? l-a întrebat chicotind.

Cesare și-a dat seama abia în clipa aceea că în locul unde se îmbinau sânii, drept la mijloc, trona fotografia miniaturală a răposatului și mărinimosului ei soț.

– Nu mă uitam la nimic, s-a apărat el rămânând nemișcat, în vreme ce turul pantalonilor i se umplea de o virilitate intensă.

– Acum, pe Peppino o să-l punem în sertar.

Cu un gest natural, dar respectuos, ca al copilelor care își scot înainte de culcare medalia primită în ziua confirmării, văduva a depus vestigiul în sertarul noptierei.

– Te deranjează? l-a întrebat apoi.

– De ce să mă deranjeze?

Cesare roși brusc, violent.

– Ești frumos, i-a murmurat ea, prinzându-i fața între palmele ei moi și calde. Apoi a adăugat: Dar probabil că ești și bun.

– Nu știu.

Nimeni nu-i mai spusese până atunci că era frumos sau bun. Sau, cine știe – și-a zis –, poate că i-o fi spus-o cineva pe vremea când era de-o șchioapă, dar trecuse atât de mult timp de atunci, încât nu-și mai aducea aminte nimic. Și, pe urmă – a continuat el în gând –, ce sens avea ca un bărbat să fie frumos sau bun? Un bărbat trebuia să fie bărbat și-atât!

– Mă crezi pe cuvânt?

Femeia a tras din conciul înfoiat prins la spate două bețe de baga, iar părul său blond și fin i s-a revărsat pe umeri, încadrându-i chipul și făcând-o să pară mai tânără, mai atrăgătoare, mai feminină.

– Dacă vă face plăcere...

Nu avea importanță ce spunea sau ce gândea ea. În clipa aceea, el oricum era mulțumit.

– Ai putea să-mi vorbești cu „tu".

L-a sărutat ușor pe colțul gurii, mângâindu-i apoi cu propriile buze sprâncenele, urechile și gâtul, făcându-l să se încordeze ca un arc, amețit și confuz.

– Dacă așa vreți...

Continua să stea nemișcat, rugându-se în gând să nu-l trezească nimeni din visul acela în care el, adolescent, era pe cale să devină bărbat.

– *Mamma mia!* a exclamat ea trecându-și mâna peste turul pantalonilor lui. Oare marfa de preț pe care o ascunzi aici e toată a ta?

– Dar eu...

Rămăsese fără cuvinte.

– Ia lasă-mă să văd dacă am dreptate.

A început să-i descheie nasturii având expresia mamei care nu dă crezare justificărilor propriului copil. I-a descheiat, unul câte unul, până când sexul băiatului, eliberat în sfârșit din strânsoare, a țâșnit maiestuos în sus, aproape vibrând. Picăturile de sudoare din despicătura sânilor femeii se multiplicaseră.

– *Santa Madonna!* a exclamat ea din nou. Poți spune ce vrei, de sănătate însă văd că nu duci lipsă.

L-a dezbrăcat la piele, apoi și-a dat și ea jos furoul de batist alb. Între picioare a simțit o plăcere umedă de care abia dacă-și mai amintea. Oare să fi fost vina celor câtorva ani de singurătate? s-a întrebat. Nu, și-a răspuns imediat, era o senzație complet nouă. Continua să mângâie glandul erect al băiețandrului de parcă abia în clipa aceea descoperise sensul iubirii, bărbatul, lumea. Apoi s-a întins pe pat, trăgându-l pe Cesare peste ea; și în poziția aceea, băiețandrul continua să-și păstreze rigiditatea.

– Trebuie să împingi, *bambin*.

Câteva secunde mai târziu a simțit glandul lui congestionat făcându-și loc printe labiile sale umede.

– N-o să-ți fac rău? a întrebat-o cu îngrijorare inocentă.

– Împinge, *bambin*. Cât despre mine, voi încerca să supraviețuiesc.

Îi venea să plângă gândindu-se la emoționanta precauție a băiețandrului. Pe vremea când trăia, bărbatul ei nu obișnuia niciodată să bată înainte de a intra, și nici nu-l preocupase vreodată dacă ceea ce făcea cu ea în pat îi stârnea vreun sentiment: nici măcar în noaptea nunții.

– Așa?

Cesare penetra prima femeie din viața sa cu lentoarea surprinzătoare și tactul unui amant versat.

– O, da, *bambin*, așa.

Plângea de emoție, de duioșie, de o plăcere niciodată cunoscută până atunci, în timp ce băiatul îi sorbea lacrimile, îi frământa buzele și îi căuta cu limba sfârcurile întărite, mângâindu-i umerii, apoi pe șolduri și mai jos, între coapse, descoperind puțin câte puțin semnificația sexului în femeia pe care o poseda și al cărei prizonier era.

– Să continui?

Era dulce, delicat în vâltoarea furioasă a sexualității sale, domolită de respectul pentru cea care în clipele acelea îi deslușea noile orizonturi ale cunoașterii propriei persoane.

– Cât vrei tu, *bambin*.

L-a lăsat să se manifeste după pofta inimii în primul ritual de împerechere din viața sa, iar el s-a dovedit în continuare suav, prudent și respectuos, chiar și atunci când, ajuns la apogeu, a avut senzația

unei explozii violente în cap și în pântece, care a părut să-i răscolească însăși esența vieții, sorbindu-i o parte din ea.

– Asta e?

– Ce anume, *bambin?*

– Dragostea.

Era încă acolo, înăuntru, sprijinindu-se în mâini deasupra ei de teamă să n-o strivească sub greutatea sa; apoi a început să-i mângâie chipul frumos scăldat de lacrimi și sudoare, și iluminat de plăcerea trăită.

– Asta aș vrea să aflu și eu, *bambin.*

În timp ce se îmbrăca, femeii i-a trecut prin minte să-l întrebe dacă o făcuse într-adevăr pentru prima dată. Cu câteva minute mai devreme fusese încredințată că așa stăteau lucrurile, dar în clipa aceea nu mai știa ce să creadă: băiețandrul din fața sa, cu forța, delicatețea și hotărârea sa, o înfricoșa și o domina. A încercat chiar să se justifice.

– De când am rămas văduvă, aceasta a fost prima dată, a spus, făcându-și de lucru cu bețele de baga.

Cu stângăcie, căuta să redea înfățișării sale un aspect decent.

– Regretați?

Băiețandrul părea acum un cadet de Gasconia străduindu-se să repare o gafă.

– Nu, i-a răspuns ea surâzând. De ce ar trebui să regret?

– Nu știu. Și eu... și pentru mine a fost prima dată.

Se îmbrăcase și acum se simțea el în inferioritate.

– Mai bine cu mine decât cu o târfă de stradă, a spus ea cu amărăciune în glas.

Cesare nu a înțeles aluzia.

– Nu-mi place să vă aud vorbind așa.

– Aș putea să-ți fiu mamă.

A scos un oftat atât de profund, încât a părut un geamăt.

– Nu, s-a opus el. Asta nu.

Ea nu a înțeles dacă băiatul se arătase atât de contrariat din cauza mamei, din cauza ei sau din cauza amândurora.

– Las-o baltă.

– Trebuie să vă cer iertare?

– Acum? În clipa asta? l-a întrebat ea, redevenind brusc veselă, jovială. Apoi l-a sărutat apăsat pe obraz și a continuat pe același ton: Ai fi putut evita bacanala asta și nu mai erai nevoit să-ți ceri iertare. Of, pentru ce vrei să-ți ceri iertare, din moment ce eu am fost capul răutăților? Totuși – a concluzionat văduva, recăpătându-și deodată expresia serioasă și autoritară –, trebuie să stabilim bine un lucru: totul s-a terminat aici. Ne-am înțeles?

Pe cât de hotărâtă era să pună capăt poveștii, pe atât de puternică era dorința de a izbucni în plâns,

de a i se arunca din nou în brațe și de a o lua de la capăt în clipa următoare.

– Ne-am înțeles, *signora,* a răspuns el, supus.

– Acum du-te acasă. Iar mâine dimineață încearcă să ajungi la timp la slujbă.

Băiețandrul ieși, iar femeia se aruncă înapoi în pat, îmbrățișând așternuturile care îi mai păstrau încă mirosul, urmele și amintirea gingășiei lui virile.

12

În duminica aceea de iulie, Cesare trăia o stare de beatitudine cum nu-l mai încercase niciodată: nu simțea nici foame, nici sete și nici nu era în căutare de distracții; era mulțumit cu el însuși. Amintirea primei experiențe de dragoste îi umplea viața în întregime. Peste măsură de bucuros, a început să înainteze lovind cu piciorul o conservă goală găsită pe marginea drumului; a abandonat-o abia când din capătul opus al străzii au început să apară alți trecători, ca să nu pară un copilandru.

În fața locandei *Osteria della Frasca* l-a zărit pe Riccio, îmbrăcat în straiele de duminică, stând de-a-ndăratul pe un scaun, cu brațele sprijinite de spătar și cu basca pe cap. Părea că doarme. Cesare a încercat să treacă pe lângă el și să-și continue drumul numai în compania propriei sale persoane, însă prietenul

său, care în realitate cerceta împrejurimile cu coada ochiului, i-a surprins manevra.

– Trebuie să stăm de vorbă, i-a spus. Apoi s-a îndreptat de spate, i-a privit scrutător chipul, ca și cum atunci îl vedea pentru prima dată și l-a întrebat mirat: Ce-ai făcut?

– Nimic, de ce mă-ntrebi?

Și-a pipăit obrajii, căutând ceva neobișnuit.

– Ai aerul unuia care a câștigat la loterie, i-a mărturisit Riccio.

– Și cum arată unul care a câștigat la loterie?

– Are o față exact ca asta pe care o scoți tu acum la înaintare.

– Ești mare coțcar tu, Riccio.

Lăsase să-i transpară pe față sentimentele, iar asta îl îngrijora. Nimeni nu-l învățase în mod special cum să se comporte în anumite situații, însă era convins de un lucru: există unele lucruri pe care un bărbat adevărat nu trebuie să le împărtășească nici celui mai apropiat prieten al său.

– Ce vrei de la mine? l-a întrebat.

– Să-ți vorbesc, i-a repetat sec celălalt.

– Păi, hai, vorbește, l-a invitat Cesare.

– Nu aici, i-a spus Riccio pe un ton prudent, conspirativ.

– De când ai devenit atât de dificil?

Locanda *della Frasca* fusese dintotdeauna locul întâlnirilor secrete.

– Vino.

Riccio s-a ridicat și a luat-o pe via Vetraschi, urmat de Cesare, care alesese să-i dea ascultare ca să evite discursul justificativ necesar pentru a fi singur. Au ajuns în capătul străzii și și-au continuat drumul pe o cărare ce tăia câmpul: o explozie de inflorescențe galbene și albastre pe un fond de verde-matur care, dincolo de ultimele case ale periferiei, se întindea cât vedeai cu ochii. Cesare se simțea ușor, încercat de dorința irezistibilă de a zbura; era aproape convins că, dacă ar fi încercat s-o facă, ar fi reușit să se ridice câțiva centimetri de la pământ.

Riccio a rupt un fir de iarbă și l-a mușcat, savurându-i gustul dulceag. A spus:

– O persoană cu care am făcut cunoștință caută doi tipi descurcăreți pentru o slujbă.

– Și m-ai făcut să merg câțiva kilometri ca să-mi spui asta?

A zâmbit. Nici o extravaganță nu ar fi reușit să-i schimbe starea de spirit.

– Numai că e o slujbă aparte, a precizat celălalt, accentuându-și expresia șmecherească de pe chip și pescuind dintr-un pachet ca un plic o țigară „populară“. Cu țigara în colțul gurii simțea că emană mai multă autoritate.

Ideea că trebuia să renunțe la starea de beatitudine de care se înconjurase îl irita pe Cesare. Însă de el depindea dacă să se implice sau nu în discuție.

– Nu există slujbe aparte, a replicat. Există slujbe curate și slujbe murdare.

Prinsese din zbor ideea din spatele cuvintelor lui Riccio. Soarele se îndrepta spre asfințit, iar în jurul celor doi prieteni nu se auzea decât zumzetul molcom al câmpiei. Cesare s-a așezat pe marginea unui fir de apă limpede. Din când în când, pe stradă apăreau trecători, în special bărbați, cu pălăria trasă pe ochi, mâinile în buzunare și pasul târșâit al celui care și-a petrecut duminica la cârciumă. Printre ramurile de dud mișunau păsări de toate felurile.

– E o slujbă a-ntâia, ascultă-mă pe mine, a insistat Riccio.

Trăgea cu o expresie dezgustată fumul acru al țigării, care îi dădea curaj.

– Mai bine ai încerca să-mi spui despre ce e vorba, i-a replicat Cesare, adulmecând fărădelegea propunerii pe care urma să i-o facă celălalt.

Riccio a tușit, apoi și-a curățat gâtul și a mai tras un fum.

– E vorba despre un lucru nu prea voluminos, dar foarte prețios, pe care trebuie să-l luăm de undeva.

– Să-l luăm? a cerut precizări Cesare, fără să pară scandalizat.

– Să-l luăm și să-l predăm cuiva. Plata la predare. Bani peșin. Cinci sute de lire de căciulă.

Apoi a răsuflat ușurat: până la urmă reușise să-i spună tot.

– Cinci sute de lire înseamnă o căruță de bani, a observat Cesare, înainte de a aprofunda, la rândul lui, semnificația unei sume atât de mari.

A făcut un calcul mental rapid. Cinci sute de lire însemnau șase luni de muncă, poate chiar un an. Cu cinci sute de lire ar fi putut face o mulțime de lucruri. Ar fi fost suficienți bani încât să-i permită Elvirei să rămână acasă, să se odihnească și sorei sale Giuseppina să renunțe la slujba istovitoare din pivnița fabricii din via della Guastalla. Ar fi putut să-și cumpere un costum și o pereche de pantofi noi, poate chiar și o bicicletă la mâna a doua, cu care să se ducă la Monza, unde însăși regina pedala uneori pe aleile din parcul castelului regal. Ar fi putut să-și ofere o perioadă de repaus, să se bucure de libertate și să privească mai atent lucrurile din jurul său.

– Nimeni – a continuat el – nu-ți dă cinci sute de lire pentru o muncă oarecare.

– Dar nu e o muncă oarecare, a obiectat Riccio.

– Vorbește clar. Ce trebuie să furăm?

– Păi, uite, cum să-ți spun... Conții Spada, cei din via Venezia, dau sâmbăta viitoare o recepție. Masă și dans. Vor fi cu toții la primul etaj. Mă urmărești?

– Cum să nu?

Era numai ochi şi urechi.

– Trebuie să sărim un gard. Joacă de copii. Apoi traversăm grădina, ne căţărăm până la etajul întâi, sărim peste pervaz şi intrăm în camera de lucru a contelui Spada. De acolo trebuie să prelevăm un mic tablou.

– Adică să-l furăm, vrei să zici.

Obişnuia să spună lucrurilor pe nume. Nu, printre alternativele asupra cărora meditase în scurta sa existenţă, furtul nu-şi găsise locul niciodată, dar nici nu fusese întru totul exclus. Codul său moral era preţios datorită clarităţii şi simplităţii sale. Nu riscul îl speria: tocmai îşi asumase de curând unul mult mai mare. Întrebarea era alta: oare rezultatul ar fi meritat? Probabil că cinci sute de lire nu i-ar fi schimbat cursul existenţei; aceasta era dilema.

– Da, să-l furăm, a confirmat Riccio, înfruntându-i privirea. Ce, te-ai speriat?

– Nimic nu mă sperie, a răspuns Cesare cu hotărâre în glas.

– Şi atunci?

Cum era oare cu putinţă – s-a întrebat Riccio – ca băieţandrul acela să se înconjoare mereu de atâta mister?

– Trebuie să mă gândesc. O să-ţi dau un răspuns.

Şi s-a ridicat, îndreptându-se spre casă.

13

Când a ajuns acasă, Cesare a găsit focul din vatră stins, bucătăria pustie și masa nepregătită, în vreme ce frații cei mici se jucau încă prin curte, deși era ora cinei. S-a dus în camera mamei și a găsit-o pe Elvira culcată pe o parte în patul matrimonial. Femeia și-a desprins privirea de la tabloul-fotografie din ziua nunții, l-a privit în tăcere și i-a adresat un zâmbet stins. Respira cu greutate. Străduindu-se să nu pară alarmat, Cesare s-a așezat lângă ea, pe stinghia patului: nu o văzuse niciodată culcându-se înainte de ora obișnuită.

– Te simți rău? a întrebat-o cu o urmă de compasiune în voce.

– N-am nimic.

A întins mâna ca să-l mângâie pe obraz, însă nu a avut forța să-și ducă gestul la bun sfârșit.

– Crezi că e nevoie să cerem ajutorul cuiva?

Nu a rostit cuvântul „doctor“ pentru că ar fi însemnat să admită gravitatea situației și să-și asume un efort financiar mult peste puterile lor.

– Asta ar mai lipsi, a răspuns înspăimântată Elvira, intuind gândurile fiului său.

– Mâine o să te simți mai bine.

De câtva timp, maică-sa nu mai era femeia dârză de odinioară. Cesare o observase cu atenție în ultimele zile, în timp ce pregătea masa de seară – era mai trasă la față, gesturile îi erau lente și vlăguite, buzele zăvorâte într-o tăcere impenetrabilă și ochii stinși, încercănați de oboseală.

– Da, mâine mă voi simți cu siguranță mai bine, a admis femeia ca să-i facă pe plac și să-l liniștească. Dacă ți-e foame va trebui s-o aștepți pe Giuseppina. Eu, în seara asta, nu am poftă de mâncare.

– Pot să-mi gătesc singur și aș putea face ceva de mâncare și pentru cei mici, s-a oferit Cesare.

Privirea mamei a devenit brusc severă.

– Asta e treabă de femei, i-a reproșat. Tu ești bărbat. Și trebuie să ai conduita unui bărbat. Tatăl tău era un adevărat bărbat, atât de puternic, încât putea crăpa cărămizi cu pumnul. Ah, dacă n-ar fi fost nenorocirea aceea care să ni-l ia...

Și-a trecut dosul palmei peste pleoape, ștergându-și câteva lacrimi invizibile: până și ochii îi secătuiseră.

– Ce s-a întâmplat, *mamm?* a întrebat-o băiatul.

– Ți-am spus că sunt obosită.

– Totuși, dincolo de oboseală – a continuat el s-o chestioneze –, dincolo de oboseală ce e?

Ea a schițat un zâmbet obosit.

– Ei, cum le ştii tu pe toate! Nimic nu-ţi pot ascunde. Tu ai ochi care văd departe, băiete.

– Ce s-a întâmplat, *mamm*?

– S-a întâmplat că astăzi i-am dus lui madam Martinelli toate rufele și lenjeria pe care mi le dăduse la spălat, a început să povestească Elvira, rostind cuvintele lent, cu vocea pierdută, venită parcă de departe.. O ştii, nevasta bijutierului de la Carrobbio... Uite-aşa, chiar ea. Cu soarele arzător și cerul limpede de astăzi, am reuşit să le spăl şi să le usuc în timp util. Eram mulțumită, pentru că urma să-mi plătească spălatul pe toată luna. În schimb, ea a avut multe obiecții și mi-a aruncat în față toate rufele, urlând. N-a vrut să-mi plătească nici o centimă, și acum trebuie să i le spăl pe toate din nou.

– Nu e nevoie să faci asta, *mamm*.

A mângâiat-o pe frunte și i-a zâmbit. Dacă și-ar fi dat frâu liber furiei care fierbea în el, n-ar fi făcut decât să înrăutățească lucrurile. O cunoștea bine pe madam Martinelli, o creatură ignobilă, țâfnoasă și arogantă, încercată de o plăcere sadică atunci când îi obidea pe cei săraci, fără apărare; îi ținea minte tonul disprețuitor cu care i se adresa Elvirei și mulțumirea

haină ce i se citea pe față atunci când găsea motive să nu-i plătească nici măcar acele câteva centime pe care i le datora pentru spălatul lunar al rufelor.

– Cum adică, nu e nevoie? a întrebat Elvira.

– Riccio a făcut rost de o slujbă suficient de bănoasă, încât să ne permitem să nu te mai chinui cu spălatul rufelor.

De vreme ce avea o motivație, era pregătit să facă orice.

– Tu ești un băiat de nădejde, a murmurat ea. Și vei fi și un bărbat de nădejde, la fel ca tatăl tău.

Cesare s-a abținut s-o contrazică pentru că era mult prea trudită, mâhnită și, probabil, bolnavă. A dat din cap în semn de încuviințare, însă în realitate nu era de acord cu ea. În felul său, poate că era într-adevăr un băiat de ispravă, însă cu siguranță că aspirațiile sale nu erau să devină un bărbat de nădejde, așa cum fusese tatăl său.

14

Dimineață, la ora cinci, când Cesare s-a trezit ca să se ducă la slujbă, a observat că patul mamei era gol, dar aranjat cu scrupulozitate. Instinctiv, a interpretat acel semn în mod pozitiv: din moment ce plecase la spălătorie înainte de răsăritul soarelui, însemna că Elvira învinsese răul, și că înfățișarea ei alarmantă din seara precedentă se datorase oboselii și umilinței pricinuite de madam Martinelli. Ar fi putut presupune și că mama hotărâse să ducă boala pe picioare, însă Cesare a preferat să aleagă ipoteza cea mai optimistă.

Pe drumul spre Crescenzago nu a adus nici o clipă vorba despre propunerea lui Riccio din ziua precedentă, și nici prietenul său nu i-a cerut vreun răspuns: știa foarte bine că atunci când Cesare avea să hotărască într-un fel sau altul, va afla.

La spălătorie, văduva s-a dovedit fidelă promisiunii făcute în ziua precedentă, comportându-se ca și cum nu se întâmplase nimic între ei. La rândul său, băiețandrul a avut o atitudine bărbătească, nimic din expresia și conduita sa netrădând emoții sau stări sufletești străine de obligațiile de la locul de muncă.

Pe înserat, când a aranjat ultimele piese de lenjerie pe stelaj, întâlnindu-se apoi cu Riccio la poarta spălătoriei, a observat că luminile vilei erau deja aprinse; în seara aceea însă nu mai avea prilejul s-o vadă pe patroană, întrucât în timpul săptămânii cheile i le ducea cea mai în vârstă dintre spălătorese.

Când a ajuns în curtea casei coloniale era singur: Riccio o luase înainte, refuzând să facă vreun popas pe drum, nici măcar cât să bea apă. Augusto, frățiorul său de opt ani, îl aștepta în pragul bucătăriei și, când l-a zărit, i-a alergat în întâmpinare.

– Mama! a strigat el, răsuflând cu greutate.

– Ce e cu mama?

Îndoielile, temerile și remușcările i-au năvălit brusc în minte.

– Mama e la spital. Giuseppina e cu ea, a spus fratele mai mic, cu simplitatea sintetică a copiilor.

– Cum adică la spital?

– La spital, a repetat copilandrul, desfăcându-și brațele în semn de neputință, descumpănit de întrebarea celuilalt.

– Și copiii?

Se referea la mezini.

– Sunt în casă. Acum mănâncă. După aceea îi bag în pat, la culcare.

Roiuri de țânțari zumzăiau fără încetare.

O femeie s-a apropiat de Cesare, ducând o legătură voluminoasă.

– Avea febră mare, i-a explicat ea, referindu-se la Elvira. Bătea câmpii – a continuat –, spunea lucruri fără sens și a început să delireze. Știi și tu: că dacă nu ai ce trebuie ca să chemi doctorul – și a făcut un gest semnificativ frecându-și degetul mare și arătătorul mâinii drepte –, nu vine nimeni să te vadă. Așa că Tonino s-a dus tocmai până în Porta Venezia și a chemat asistența sanitară publică.

– Au fost bolnicerii aici?

În dialect li se spunea *galoppini:* erau brancardieri care împingeau pe străzi o năsălie montată pe patru roți de fier învelite în cauciuc turnat. Alcătuiau serviciul de prim ajutor al sărăcimii: Cesare se intersectase de multe ori pe străzi cu acei mesageri ai suferinței, care transportau – cât de repede puteau cu forța și rezistența lor fizică – bolnavii către spital. Își amintea limpede de giulgiurile mizere în care erau depuse persoane lovite de ictus, doborâte de boli cronice sau de accidente; i-a trecut prin fața ochilor imaginea

limbilor de pânză fluturând în aer, asemenea unor drapele ale deznădejdii.

– Nu, s-a întâmplat la spălătorie.

– Ce s-a întâmplat?

– A leșinat. Apoi și-a revenit, dar noi am considerat de cuviință să chemăm brancardierii ca s-o ducă la Ca' Granda.

Era spitalul vechi al orașului, iar cei conștienți că nu sunt nemuritori aveau încă mare încredere în instituția aceea unde, în afara faptului că aveau șanse să se vindece, puteau dormi într-un pat cu lenjerie curată, puteau mânca de trei ori pe zi și își regăseau pacea întru Dumnezeu pentru că se spuneau multe rugăciuni.

– Ați făcut bine. Vă mulțumesc. Dacă veți putea, mai aruncați din când în când un ochi la copii, a rugat-o, știind că oricum cel puțin o femeie din vecini avea să-i supravegheze pe cei mici până când el sau Giuseppina se vor fi întors acasă.

– Nu-ți face griji pentru asta, l-a asigurat femeia, întinzându-i legătura voluminoasă pe care o ținea în brațe. Uite, aici sunt albiturile doamnei Martinelli, nevasta bijutierului din Carrobbio. Mama ta vrea cu orice preț tu să i le înapoiezi înainte să te duci la spital. Și a mai spus să nu-ți faci griji, pentru că la Ca' Granda or s-o pună din nou pe picioare.

– Bineînțeles.

Cuprins brusc de furie, primul impuls al lui Cesare a fost să desfacă bocceaua și să arunce albiturile în colbul din curte, însă a izbutit să se stăpânească.

– I le duc îndată, a continuat, fără ca pe chipul său plăcut și limpede ca o oglindă să se întrevadă vreo urmă din sentimentele de răzbunare care îi clocoteau în suflet. Am eu grijă să pun lucrurile la punct.

A luat-o pe drumul folosit de cărăuși ca să ajungă pe malul râului Naviglio și, cu chipul schimonosit de dorința aprigă a răzbunării, a strâns cu mâna toată balega de cal pe care a găsit-o. A luat cearșafurile, perdelele și fețele de masă brodate din legătura destinată lui madam Martinelli și le-a mânjit cu murdăria de animal, al cărei miros îi era familiar, întrucât adunase de nenumărate ori de pe drumeaguri pe vremea când tatăl său își făcea de lucru cultivând un petic de pământ din apropiere.

Cesare a tras de mânerul de alamă de la poartă și a auzit ecoul soneriei în apartamentul de la primul etaj al unei impunătoare case senioriale, în care locuiau câteva familii bogate.

La fereastră și-a făcut apariția o femeie care părea să fie camerista.

– Să știi că sună și dacă nu rupi mânerul, i-a strigat.

Cesare și-a dat seama că fusese prea energic.

– Mie nu mi se pare că am tras de mâner atât de tare încât să-l rup.

– Data viitoare vei şti. Ia spune, ce vrei?

– Sunt băiatul Elvirei. Am adus albiturile pe care doamna Martinelli i le-a dat mamei la spălat.

– Cobor să le iau. Doamna chiar a întrebat de ele.

– Nu vă deranjaţi. Dacă îmi deschideţi poarta, urc eu. Mama mi-a spus să i le încredinţez direct doamnei Martinelli.

Luată prin surprindere, femeia a ezitat câteva secunde, apoi s-a hotărât.

– Fie, a răspuns.

Şi a acţionat dispozitivul mecanic care permitea deschiderea porţii din casă.

Ajuns pe palier, Cesare a constatat că era aşteptat de aceeaşi femeie care, de aproape, părea mai degrabă un gardian decât o cameristă.

– Dă-mi-le mie, i-a zis pe un ton aproape poruncitor.

– V-am spus adineauri că trebuie să-i înmânez personal marfa doamnei Martinelli, i-a replicat băiatul, cu o voinţă de neclintit întipărită pe chip.

– Iar mie doamna mi-a spus că nu are timp de pierdut cu tine.

Uşa era deschisă suficient de mult cât să se vadă, dincolo de holul de la intrare, covoare valoroase, mobilier de epocă, perdele groase şi plante ornamentale.

Băiatul a îmbrâncit-o pe femeie, s-a repezit ca o furtună pe ușă, a dezlegat uriașa boccea și, ținând-o de două colțuri, a desfășurat-o cu o zvâcnitură, împrăștiind bălegarul de cal pe pereți și până în colțurile elegantului salon. Încăperea a căpătat brusc o imagine deplorabilă și un miros fetid: balega ajunsese pe toată pardoseala de marmură albă, pe covoare, pe perdele, pe măsuțele elegante și mobilierul de epocă. Servitoarea a început să urle de deznădejde, în vreme ce stăpâna casei, venită într-un suflet să vadă ce se întâmpla, s-a holbat incredulă la imaginea dezastrului din salon pentru o clipă, iar în următoarea, s-a prăbușit pe pardoseală, leșinată.

– Eu mi-am făcut datoria, a spus Cesare zâmbind malițios și făcând o plecăciune batjocoritoare.

Camerista nu știa ce să facă mai întâi: să găsească sticluța cu săruri pentru stăpână sau să cheme garda de stradă. În timp ce își rotea descumpănită privirea de jur împrejur, Cesare Boldrani s-a făcut nevăzut.

15

I se părea că uriașa încăpere boltită în care pătrunsese era fără sfârșit. Puținele becuri din interior, atârnate de cabluri electrice împletite și prevăzute cu abajururi de metal smălțuit de un alb incert, răspândeau o lumină chioară de-a lungul interminabilului coridor mărginit de două rânduri de paturi de fier. În aer plutea o mixtură de mirosuri – urină, medicamente, cloroform –, al cărei rezultat era un indescifrabil damf de boală. Ferestrele cu arcade erau camuflate cu draperii grele, de culoare neagră.

Venind din celălalt capăt al coridorului, maica Teottima înainta șchiopătând, pentru că avea un picior mai scurt din naștere. Probabil că acea eroare a naturii îi influențase alegerea mai mult decât vocația religioasă, care se manifestase brusc și plenar după ce constatase că toți băieții de vârsta ei, amorezați

de ea văzând-o la fereastră, încetaseră să-i mai vorbească după ce se întâlniseră cu ea față în față. Era un stigmat de care nu se putea lepăda nici în confesional, pentru că nu știa ce păcat era nevoită să ispășească. Odată cu trecerea timpului, nu mai rămăsese decât o vagă neliniște care îi apăsa pe suflet. Ajunsese să șchiopăteze aproape cu eleganță, imperceptibil, așa cum înainta și acum spre Cesare, înveșmântată cu rasa sa monahală albă, mirosind a camfor, în vreme ce crucifixul de bachelită cu figura de argint a lui Iisus Hristos răstignit îi pendula la piept.

– Domnul fie lăudat, a rostit ea pe un ton scăzut.

– Laudă numelui Său, i-a răspuns băiatul.

– Nu ai voie să stai aici, știai asta?

– O caut pe mama, a replicat Cesare pe un ton ferm.

– Există un orar de vizite, a ripostat cu blândețe sora. Acum e noapte.

Avea un chip străbătut de riduri dese, ochi mici și rotunzi, dar inexpresivi, iar pe cap purta o scufie albă.

– Se numește Elvira, a continuat Cesare. Elvira Colombo, văduvă Boldrani. Brancardierii au adus-o aici după-amiază. Sau poate spre seară, a precizat apoi, calculând mental timpul de care ar fi avut nevoie sanitarii ca să împingă cotiga din Porta Venezia până la spălătoria din Porta Ticinese și de acolo până la Ca' Granda.

– Acum e târziu, i-a amintit din nou sora, dar pe un ton compătimitor.

– Trebuie s-o văd.

Nu ridicase vocea, nu implorase, însă din acele câteva cuvinte se înțelegea limpede că nimeni nu l-ar fi putut împiedica să-și vadă mama.

Călugărița, care nu ar fi cedat nici unei izbucniri violente, nici rugăminților înlăcrimate, s-a dat brusc într-o parte, lăsându-l să treacă.

– Sora ta e acolo, cu ea, i-a spus.

Deblocaseră situația în câteva clipe și în puține cuvinte, fără ca băiatul să i-o ceară în mod direct și fără ca femeia să fi cedat în mod explicit.

Cesare se îndreptă cu pași hotărâți spre capătul coridorului, scrutând prin clarobscurul încăperii fiecare pat de pe ambele laturi, ascultând vaietele bolnavilor, strigătele de ajutor, blestemele rostite cu glas înfundat și chiar câte o înjurătură pe ici-pe colo.

Sora Teottima și-a potrivit pasul cu al lui.

– Te conduc la mama ta.

În cele din urmă, a văzut-o. Elvira, cu capul sprijinit pe albul imaculat al pernei și cu o cârpă înmuiată în apă și oțet pe frunte, respira cu greutate, ținându-și ochii închiși.

La căpătâiul său era un taburet pe care stătea Giuseppina. Fata a simțit pe cineva în spatele său și s-a

întors. Recunoscându-și fratele, lacrimi tăcute au început să-i șiroiască pe obraji.

– Tocmai a plecat preotul, a murmurat ea.

– Preotul? Ce să facă preotul aici?

Știa foarte bine răspunsul.

– Pentru sfântul maslu.

Cesare își îndreptă atenția către măicuța care își făcea de lucru în jurul unei casolete de metal de pe noptiera pe care erau aliniate câteva flacoane cu medicamente.

– În spitalul acesta nu se poate chema și un medic? Numai preotul? a apostrofat-o el.

Chipul sorei Teottima a părut că se încrețește și mai rău și că dispare sub scufia prea largă. Ochii săi mici oglindeau o compasiune nemărginită.

– Doctorul Baisini a vizitat-o de câteva ori până acum.

Nu avea intenția să se justifice sau să se scuze, însă băiețandrul din fața ei trebuia să afle că cel mai bun medic de la Ca' Granda – cel mai bun din toate punctele de vedere, pentru că îngrijea în primul rând omul, și abia apoi maladia de care acesta suferea – făcuse tot ce-i stătea în putință pentru mama sa.

– Și ce a spus doctorul Baisini?

– A făcut deja tot ce s-a putut.

– Iar dumneata te-ai gândit că a sosit clipa intrării în scenă a preotului.

– M-am gândit la asta. Și l-am chemat pe don Filippo.

– Preotul se cheamă pentru cei care nu mai au nici o șansă de vindecare.

Privirea îi era aridă, gura uscată și fruntea scăldată de sudoare.

– Nimeni nu poate spune: persoana aceea se va vindeca. La fel cum nimeni nu se poate pronunța zicând: omul acela va muri. Doar Dumnezeu, care ne-a dat viața, ne-o poate lua. Și tot El ne-o poate reda, atunci când suntem pe cale să ne-o pierdem, dacă nu ne-a sosit încă ceasul. Dumnezeu e milostiv și căile Domnului sunt infinite.

– Asta înseamnă că numai o minune o poate salva? a întrebat Cesare ca și cum ar fi pronunțat o sentință. Pentru noi, ăștia săraci, Cel-de-Sus face puține minuni!

– Nu huli, l-a avertizat sora Teottima. Faptul că noi ne aflăm acum aici, respirând și uitându-ne unii la alții, nu e oare o minune?

Brusc, devenise plină de forță, hotărâtă și sigură pe ea.

– Poate că da, totuși mama trage să moară.

Percepea iminența sfârșitului pentru adorata sa mamă, dar pe chipul său nu se vedea nici un semn al suferinței care-i schilodea sufletul.

– Ea e bolnavă și trage să moară, a adăugat.

– Și eu voi muri, dar nu pentru că sunt bolnavă, ci pentru că trăiesc. Și aceasta este tot o minune, dacă

Dumnezeu îmi va primi la El sufletul, binecuvântându-l cu pacea cerească, în vecii vecilor. Mama ta are nevoie acum doar de rugăciuni; ele o vor ajuta fie că Domnul nostru va hotărî s-o mai lase printre noi, fie că va dori s-o ia la El, smulgând-o din oceanul de suferință al acestei lumi.

Vorbea ca o femeie cu o credință profundă, și fără încrâncenarea fanaticilor. A întins mâna descărnată cu degete subțiri și noduroase ca să îndrepte o cută a cearşafului şi a adăugat:

– Confortul și medicamentele de care avea nevoie i-au fost oferite. Am aranjat locul acesta doar pentru ea. Pe bolnava care dormea aici am pus-o în pat cu o alta. Aici bolnavii sunt mulți, iar paturile puține. Uită-te în jurul tău: în multe dorm câte doi.

Femeia rostea adevărul: în câteva paturi se vedeau de sub pătură câte două capete, iar bolnavele dormeau pe o parte, ca să ocupe mai puțin loc.

– Iertați-mi nepolitețea, a îngăimat Cesare.

– Două bolnave într-un pat e o nedreptate, știu bine, și-a reluat discursul sora Teottima, fără să-l ia în seamă, dar cum aş putea refuza pe cineva care suferă? Acum vă las și mă voi preface că nu știu că sunteți aici, fiindcă nu sunt permise vizite la ora aceasta. Voi însă să nu cumva să profitați de bunătatea mea.

Apoi s-a îndepărtat.

Cesare s-a întors spre Giuseppina.

– Trebuie să te duci acasă, să vezi de copii. O veghez eu pe mama.

Giusepinna s-a aplecat şi a atins cu buzele obrazul descărnat al mamei. A spus:

– Să-i schimbi compresa din zece în zece minute. Îi uşurează suferinţa.

– Aşa o să fac.

Cesare s-a aşezat pe taburet, în locul Giuseppinei.

– Ai să vezi că în curând o să-şi revină, a încercat ea să-l încurajeze.

– Voi face tot ceea ce trebuie făcut. Tu ai grijă de copii.

Giuseppina s-a întors şi s-a îndreptat cu paşi obosiţi şi resemnaţi spre ieşire, privind de câteva ori peste umăr înainte de a dispărea dincolo de uşă.

Cesare a privit de jur împrejur, dezorientat: boala şi suferinţa erau acolo, lângă el, pe chipurile şi în vaietele pacienţilor, în mirosul şi în lumina aceea albăstruie. Trecuseră două secole de când intrase în vigoare interdicţia de a pune doi bolnavi în acelaşi pat, însă în cazurile de urgenţă regula era încălcată. Ca' Granda, spitalul milanezilor, avea o vechime de patru sute cincizeci de ani. Fusese înfiinţat special pentru cei săraci de Francesco Sforza şi de soţia sa, Bianca Maria Visconti, care încredinţaseră proiectul şi construcţia edificiului marelui arhitect al vremii Filarete, contra fabulosului salariu de douăzeci de florini pe lună.

De-a lungul secolelor, în spital fuseseră tratați bolnavi de ciumă, de sifilis, favus, pietre la rinichi și multe altele; în timpul dominației spaniole, în uriașa curte interioară erau organizate jocuri cu mingea și turniruri în onoarea Mariannei de Austria. Vreme de mai mulți ani, aici avuseseră loc extragerile publice ale loteriei, iar în coridoarele lungi ale clădirii se sărbătorea anual carnavalul, cu festinuri și ornamente luminoase, în timp ce printre paturi ciuguleau găinile și păsările de curte.

Acum însă, lucrurile se schimbaseră: progresul se făcuse simțit și apăruseră medici asemenea doctorului Carlo Baisini, supranumit „doctorul săracilor", care impuseseră moralitatea, igiena și spiritul umanitar ca elemente esențiale ale actului medical. Minunile rămăseseră o prerogativă divină, iar interpretarea și clasificarea lor erau relative – asta în cazul în care pacienții nu preferau filozofia sorei Teottima.

Cesare a mângâiat mâna aspră a mamei și dintr-odată a simțit deznădejdea singurătății. În popor se spunea că atunci când cineva ajungea la Ca' Granda în cotiga trasă de brancardieri, speranțele lui de supraviețuire erau foarte mici. Cu toate acestea și în ciuda cuvintelor măicuței, care se încredea orbește în Providența divină, vorbind despre moarte ca despre un incident care se poate petrece oricând, băiatul continua să refuze ideea că era pe cale să-și piardă mama.

A privit cu atenție simbolul spitalului brodat pe cearșaf, același pe care-l zărise și la intrare: o porumbiță ce ținea în cioc o flamură pe care era scris mottoul: *Ave gratia plena*. O columbă. Iar Colombo era numele care li se dădea copiilor abandonați pe care spitalul îi îngrijea până la perioada înțărcării. Și tot Colombo era și numele de fată al mamei sale.

– Colombo, a spus, fără să-și dea seama că gândea cu voce tare.

– Cesare, l-a chemat Elvira, cu voce limpede.

– *Mamm*. Cum te simți?

Fusese o întrebare idioată, își dădea seama, însă alta nu-i venise în minte.

– De ce ai zis Colombo?

Părea că reînnoadă o discuție întreruptă mai devreme.

– Pentru că am văzut columba brodată de pe cearșaf.

– Și pe mine mă cheamă Colombo.

– Nu are importanță, s-a îngrijorat el. Nu te mai gândi la asta, o să te obosească.

– De vorbă nu obosește omul niciodată. Eu mă numesc Colombo – a murmurat femeia, cu aerul că face o mărturisire –, la fel ca fiii acestui spital.

– E doar o întâmplare, *mamm*.

Devenise curios, însă n-ar fi vrut ca ea să-și irosească puținele forțe pe care le mai avea.

– Nu, nu e o întâmplare, a început ea să povestească, ca și cum nu s-ar fi aflat într-un pat de spital, ca şi cum nu s-ar fi zbătut între viață și moarte, ca și cum ar fi avut suficient timp la dispoziție ca să explice totul până la cele mai mici amănunte. Bunicul tău – a continuat cu o energie nebănuită – era un *fioeu de l'ospedaa*, un copil al spitalului. El, bunicul tău, a primit numele columbei spitalului Ca' Granda.

– Ce importanță crezi că mai are asta acum pentru dumneata sau pentru mine, *mamm?* Hai, lasă, ai să obosești.

– Ba are importanță, are importanță, s-a împotrivit femeia, iar când o să obosesc îți promit că mă voi opri. Mama lui, biata străbunică-ta, Dumnezeu s-o odihnească, era o țărancă din Caravaggio care trăia de pe-o zi pe alta adunând frunze de dud pentru viermii de mătase din crescătoriile contelui Casati.

– Să-ți schimb compresa de pe frunte? a întrerupt-o băiatul, încercând să-i distragă atenția.

– Schimbă ce vrei tu, numai lasă-mă să vorbesc. Acest conte Casati avea un fiu de vârsta însurătorii. Era un tânăr cât se poate de normal, cu excepția faptului că avea un ochi uriaş, de bou. De altfel, lumea îi spunea *oecch de boeu*. Casati cel tânăr își ascundea diformitatea sub borul unei pălării uriașe, care îi acoperea jumătate de față. Și era un băiat bun la suflet,

numai că nu se găsea nici o fiică de marchizi sau de conți dispusă să-l ia de bărbat.

– Nu vrei să te odihnești? a încercat din nou Cesare. A luat o cană de aluminiu de pe noptiera de metal smălțuit și a întrebat-o: Ți-e sete?

– Da, dă-mi puțină apă.

Avea senzația că se simte mai bine.

Cesare i-a apropiat cana de buze, iar ea a sorbit cu înghițituri mici.

– Acum, odihnește-te, a încercat el s-o convingă cu voce afectuoasă.

– Voi avea timp suficient să fac asta, băiete.

În clipa aceea, lumina s-a stins, rămânând totuși aprinse câteva becuri mici, albăstrui.

– Mă vezi, Cesare?

– Da, *mamm*.

– Atunci apleacă-te spre mine, ca să mă auzi, chiar dacă o să vorbesc mai încet, i-a spus, pregătindu-se să-i dezvăluie adevărata poveste a familiei lor. Bietul conte tânăr, pe cât de cumsecade, pe atât de nenorocit de soartă, de fiecare dată când se ducea la vila familiei din Caravaggio le arunca bănuți copilandrilor pe care-i întâlnea pe drum. Fetele îl evitau. Doar străbunica ta nu simțea repulsie față de el și îi zâmbea cu compasiune, ca unui bun creștin. Dacă el o saluta sau intra în vorbă cu ea, se prefăcea că nu observă ochiul lui uriaș, de bou. În cele din urmă, contele

Casati s-a îndrăgostit de ea. Și au devenit soț și soție fără să fi fost miri. El era îndrăgostit-lulea de străbunica ta și voia s-o ia de nevastă așa cum se cuvine, însă familia sa s-a opus din răsputeri. Iar când s-a născut bunicul tău, familia contelui l-a încredințat spitalului. Ea a fost trimisă la mănăstire, să le slujească pe călugărițe. Tânărul conte a murit la scurt timp după aceea, de inimă rea, în vila în care fusese exilat.

– Și ce sens are să te gândești acum la toate nedreptățile din trecut? a întrebat-o Cesare.

– Chiar și suferința are un sens – te ajută să înțelegi cine ești de fapt. Tu ai fi putut fi nepotul contelui Casati. Și deși n-a fost să fie, toți conții Casati din lumea asta nu pot nega faptul că prin venele tale curge sânge din sângele neamului lor.

Povestea femeii avea darul să alimenteze furia băiețandrului pentru o altă nedreptate suferită de familia sa, și nu una oarecare, ci care o aruncase în cele din urmă pe maică-sa în sala aceea întunecoasă, unde avea să moară după o viață plină de încercări și suferințe.

– De multe ori, a spus Cesare, copiii abandonați inventează tot felul de povești despre viața lor ca să se simtă mai puțin singuri.

– Bunicul tău nu avea nevoie să inventeze povești ca să nu se simtă singur. Iar ceea ce ți-am spus am auzit și de la el, dar și de la mai multe verișoare. Chiar

și de la una care era măicuță la mănăstirea din Caravaggio unde a fost trimisă străbunica ta.

– Lasă, odihnește-te acum. Cum te simți?

– Obosită, de parcă aş fi muncit pe brânci. Mă chinuie capul și mă dor toate oasele.

– Înainte însă îți era mult mai rău, i-a scăpat băiatului, care căuta febril cuvintele prin care să-i aducă femeii liniștea. Mai devreme nici nu realizai că sunt aici, cu tine.

– Mi se pare că m-am întors de undeva, de departe, dintr-un loc în care mă simțeam bine, împăcată. Și cred că am obosit mult ca să refac drumul. Când ai ajuns tu, eu eram deja departe pe drumul acela al liniştii depline.

Cesare a crezut că mama sa a început din nou să delireze.

– Ce tot spui dumneata acolo?

– Că am refăcut tot acest drum numai pentru că trebuia să-ți vorbesc. Eram obligată să-ți mărturisesc vina mea, păcatele mele.

– Dumneata? Mie?

Tâmplele îi zvâcneau și inima părea că vrea să-i iasă din piept.

– Ah, câți copii am adus pe lume, obligându-i să trăiască în sărăcie! s-a lamentat ea.

– Lasă, gândește-te să te însănătoșești. Vom scăpa de sărăcie.

– Sărăcia te face să devii sclav. Tatăl tău era convins că putea schimba singur bucățica de lume care îi fusese încredințată. Dar lucrurile nu stau așa. Un om nu poate schimba nimic de unul singur. Iar sărăcia rămâne și provoacă noi și noi nenorociri. Tatăl tău a murit din cauza sărăciei. Iar eu o să mor tot din cauza sărăciei.

– Dumneata o să te însănătoșești, i-a promis Cesare.

– Eu. Ceea ce a mai rămas din mine. Ce s-a ales din mine și din viața mea? Am fost odată o copilă fericită, care acum nu mai este. Apoi a venit o fetișcană lipsită de griji, care s-a dus și ea pentru totdeauna. Voi nu m-ați cunoscut atunci, însă eu am fost fericită pentru o zi. Ce s-a ales de fetișcana aceea zâmbitoare îmbrăcată într-o rochie de mireasă lungă până la glezne? Îți amintești fotografia? l-a întrebat Elvira, gândindu-se la tabloul de lângă patul de acasă.

– Da, *mamm*.

Băiatul a revăzut cu ochii minții fotografia mare, îngălbenită de vreme, la care se uitase de nenumărate ori.

– Tânărul arătos și fetișcana din fotografie nu mai există. Au fost uciși de tuse, de febră, de bronșită, de sărăcie, de viața tumultuoasă. Nu viața mea va lua calea liniștii absolute, ci doar niște rămășițe. Ucisă de sărăcie. De-să-ră-ci-e.

– Voi câștiga suficient pentru toți, a promis Cesare.

Femeia a pipăit cu mâna înfierbântată de febră compresa ce-i acoperea fruntea.

– Poate că tu vei reuși, a murmurat, pentru că în ochii tăi albaștri sclipeşte inteligenţa. Pentru că nu ţi-e frică de frica însăşi. Şi pentru că ai învăţat să te descurci în beznă. Însă iată, sora ta a fost distrusă de un nelegiuit tocmai pentru că suntem săraci.

– Nu-i adevărat, a minţit el.

– Ba da, e adevărat. Ce fel de mamă aş fi fost dacă n-aş fi ştiut ce se întâmplă cu copiii mei? Cum ți-ai putut închipui că nu-mi voi da seama ce a păţit sora ta? Însă, până una-alta, Domnul nostru Iisus Hristos l-a pedepsit.

– Şi eu cred acelaşi lucru, *mamm*, s-a grăbit el să confirme. Apoi a schimbat vorba, încercând s-o îmbărbăteze: Acum nu te mai gândi la altceva decât să te faci bine. Îţi promit că de acum încolo viaţa noastră se va schimba. Vei deveni o doamnă. Giuseppina va avea un viitor. Nici unul dintre copiii tăi nu va mai trăi în lipsuri și toți te vor respecta. Crede-mă pe cuvânt, *mamm*.

– Te cred, Cesare. Tu ești un băiat de nădejde, care își respectă promisiunile. Eu însă, am ajuns la capătul drumului. Vă voi urmări de acolo, de departe. Angelo al meu mă cheamă la el.

Mama, istovită, fragilă și vulnerabilă, femeia umilă, răbdătoare, izolată de lume, îl învăța cum trebuie să

moară un om, îl învăța cât de important era să se familiarizeze cu acea situație întâlnită o singură dată în viață.

Nu a plâns, nu a blestemat, nu a rostit vorbe grele și nu a încercat s-o mai țină cu el. A sărutat-o pe obraz drăgăstos, și i-a strâns cu afecțiune mâna.

Elvira a surâs pentru ultima oară. Iar Cesare nici măcar nu și-a dat seama că mama zâmbea fără să-i zâmbească și că îl privea fără să-l vadă. Murise.

Sora Teottima a apărut cu pași neauziți, i-a închis ochii și i-a acoperit fața cu cearșaful, recitând *Requiem aeternam.* Apoi și-a pus o mână pe umărul băiatului.

– A ajuns în împărăția Domnului și nu mai are nevoie de noi. Tu, în schimb, ai nevoie acum de o ceașcă mare de cafea cu lapte. Vino cu mine în sala de mese.

Cesare a părăsit Ca' Granda la răsărit. A traversat curtea mare a spitalului săracilor, ieșind pe poarta monumentală dinspre via Francesco Sforza. S-a sprijinit cu o mână de zid și a vomitat tot laptele pe care milostiva călugăriță i-l dăduse. Adierea proaspătă a vântului de dimineață îl făcu să se simtă mai bine. A străbătut cu pași repezi drumul spre colonada bisericii San Lorenzo și s-a îndreptat spre casă.

16

Cesare contempla coşciugul din lemn de brad din mijlocul capelei sărăcăcioase a spitalului: acolo erau rămăşiţele pământeşti ale mamei. Femeile din vecini o îmbrăcaseră în rochia sa de mireasă, aşa cum îşi dorise. Don Filippo, care se dovedise un bărbat milostiv şi un preot cu har – şi, prin urmare, sărac –, preluase trupul neînsufleţit din coridorul lung al spitalului şi, în conformitate cu ritualul canonic, îl încredinţase bisericii, iar acum celebra cu devoţiune prohodul[1].

Totuşi, slujba a fost de scurtă durată, întrucât peste noapte alţi trei creştini internaţi la Ca' Granda trecuseră la cele sfinte şi aveau dreptul la aceleaşi rânduieli ca Elvira, la fel cum avuseseră dreptul să se spovedească şi împărtăşească – paşaportul lor pentru

[1] În original: *exequias persolvere* (lb. lat.) (n. tr.).

eternitate – și la sfântul maslu – recomandarea lumii pământești pentru sufletul ajuns în lumea de dincolo.

Preotul a binecuvântat trupul neînsuflețit al Elvirei, apoi și-a reluat rugăciunea cădelnițând și răspândind în aer volute de tămâie frumos mirositoare. Liturghia urma cu sfințenie canoanele Bisericii, cu toate că Elvira și ceilalți morți de la Ca' Granda, fiind incluși în categoria săracilor, erau înmormântați pe cheltuiala spitalului. Nu venise multă lume la slujbă: copiii Elvirei, câteva spălătorese și Riccio.

Dacă i-ar fi stat în putere, Cesare ar fi vrut ca prohodul să fie celebrat la biserica San Babila, unde fusese într-o duminică împreună cu ai săi ca să asculte mesa: avea convingerea că San Babila este cea mai frumoasă biserică din lume. Ar fi vrut să-și fi permis să împodobească naosul cu flori multicolore și să plătească un organist care să cânte pe toată durata slujbei. Chiar și spre lumea de dincolo – și-a spus Cesare –, unde toți sunt egali, erau două porți: una principală, pentru cei bogați, și cea de serviciu, pentru sărăcime. Oare cum putuse să creadă că în fața morții suntem toți egali, din moment ce rugăciunile, fastul slujbelor, sacramentele și solemnitatea înmormântărilor aveau, toate, prețul lor? Iar dacă veșmântul omului în fața lui Dumnezeu era umilința, de ce bogații erau îmbrăcați pompos chiar și în fața maiestuozității morții? Involuntar, a comparat mental

evenimentul cu o garnitură de tren, cu vagoane de clasa întâi și a treia: stația finală era aceeași pentru toți călătorii, numai că unii ajungeau acolo tolăniți pe catifeaua moale a pernelor brodate cu danteluță albă, în vreme ce ceilalți se căzneau pe lemnul băncilor comune.

Până și Giuseppina încetase să mai plângă; nu vărsau lacrimi nici femeile ce-i aveau în grijă pe mezinii care participau involuntar la jocul acela de neînțeles, în care cei mari aveau cu toții expresii teribil de serioase. Doar Augusto se străduia să-i imite pe adulți, exprimând o oarecare implicare.

A venit și rândul maicii Teottima: o clipă furată suferinzilor din spital pentru a recita un *Requiem* și a-și face semnul crucii la căpătâiul Elvirei.

– Nu voi putea fi cu voi în cortegiul care va însoți sicriul la cimitir, a spus ea, însă mă voi ruga pentru sufletul său bun.

Giuseppina a sărutat mâna călugăriței, Cesare i-a mulțumit cu recunoștință, iar cei mici au privit-o cu ochi încărcați de curiozitate: era un alt personaj inedit în seria aceea de noutăți neașteptate.

Brancardierii spitalului au depus sicriul pe un dric asemănător cotigii cu care *galoppini* transportau bolnavii, însă mult mai sinistru, lugubru chiar. Câțiva ciocli au împins căruciorul de-a lungul zidurilor până în Porta Romana, la depoul de tramvaie, de unde

societatea de transport punea la dispoziție două vagoane speciale pentru transportarea celor decedați la Ca' Granda; după ce se încărcau patru sau cinci sicrie, tramvaiul pornea cu scrâșnete metalice spre Musocco – cimitirul celor săraci; personalitățile erau înmormântate la cimitirul Monumental.

Au ajuns la depou cei dintâi, iar după un timp și-au făcut apariția și dricurile cu celelalte trei sicrie, fiecare cu cortegiul său restrâns. Bărbații cu uniforme negre și însemnele primăriei au aplicat pe fiecare coșciug câte un cartonaș cu numele defunctului, apoi le-au încărcat în vagonul mortuar. Erau bărbați care-și făceau veacul prin cârciumi, cu nasurile roșii și cu vinișoare roz în albul ochilor, însă demonstrau un respect demn pentru durerea celorlalți și o teamă reverențioasă în fața morții.

– Rudele, a explicat pe un ton grav și oarecum autoritar șeful cioclilor, pot lua loc în vagonul din spate.

Grupurile au urcat pe rând, adulții stingheriți, dar curioși, iar copiii cu entuziasm moderat; pentru cei mai mulți dintre ei, călătoria cu tramvaiul electric cu belvedere era prima aventură a vieții și, poate, una irepetabilă.

Membrii cortegiilor s-au așezat pe băncile de lemn. Bărbații și-au descoperit capetele și și-au pus pălăriile pe genunchi, femeile îmbrăcate în negru își treceau degetele peste mărgelele mătăniilor și murmurau

rugăciuni într-o latinească stâlcită învățată după ureche de la mesa duminicală. Numai copiii erau brusc însuflețiți, așteptând cu atenția încordată a unor veverițe ca șeful expediției funebre să le dea vatmanilor ordinul de plecare.

Precedat de trei bătăi de clopoțel, vagonul mortuar a plecat primul, urmat la o distanță de zece-cincisprezece metri de cel în care se aflau rudele și cunoștințele celor decedați. Ambele înaintau agale, cu viteza redusă impusă de eveniment.

Cesare a remarcat resemnarea demnă de pe chipurile vecinilor de drum, năpăstuiți de soartă ca și el. În clipele acelea, oricât de mult s-ar fi străduit, nu reușea să se gândească la mama sa, moartă. Trecătorii de pe stradă salutau cortegiul ridicându-și pălăria și făcându-și semnul crucii. Părea să se fi stabilit o solidaritate tacită, dar aproape palpabilă, între pasagerii tramvaiului și trecători: aparțineau aceleiași categorii și păreau să se recunoască unii pe alții.

Era a doua oară când Cesare călătorea cu tramvaiul electric. Prima dată fusese însoțit de tatăl său, cheltuiseră zece centime și fusese foarte emoționat.

Când Riccio și-a îndreptat privirea spre el, Cesare i-a spus că afacerea despre care vorbiseră îi convenea: se hotărâse să accepte.

Maică-sa nu trebuia să rămână multă vreme sub peticul de pământ negru pe care primăria i-l repartizase în cimitirul din Musocco.

17

Cesare a simțit o mâncărime iritantă în fundul gâtului și a făcut un efort ca să-și rețină accesul brusc de tuse care l-ar fi putut trăda: reușise să sară gardul în grădina palatului conților Spada și se camuflase perfect într-un colț întunecos, sub un arbore viguros de magnolie, protejat de un gard viu des de mirt. Luna strălucea și bolta cerului era înstelată, iar luminile de la primul etaj al palatului, unde petrecerea era în toi, accentuau luminozitatea care îmblânzea bezna nopții. Când orchestra începea să cânte, muzica acoperea vocile musafirilor; în pauze, ajungeau până la urechile sale discuțiile aprinse ale invitaților, punctate de hohote de râs, exclamații și chicotelile doamnelor. Semnul S al conților Spada putea fi zărit peste tot, chiar și în centrul porților monumentale din fier forjat, cu lănci aurii, lucrate de cei mai renumiți meșteri.

La intrarea dinspre corso Venezia, servitorii în uniformă de gală continuau să primească invitați întârziați, care de obicei sunt și oaspeții cei mai de seamă.

Cesare urmase cu precizie planul stabilit cu Riccio, respectând întocmai etapele și timpii; se cățărase peste gardul de fier forjat imediat după ce patrula de stradă dăduse ocol vilei pentru că știa că se vor întoarce abia peste o oră. Nu avea deloc emoții și aștepta liniștit semnalul, trăgând adânc în piept miresmele grădinii și încercând să-și imagineze fastul recepției, pornind de la puținele lucruri pe care le putea vedea din locul în care se ascunsese. Era puternic impresionat, crea scene mentale vagi, care frizau fantasticul, întrucât viața celor bogați și a nobililor era pentru el o poveste încă necunoscută. Întrezărise imaginea somptuozității o singură dată, în ziua când intrase cu gând de răzbunare în apartamentul lui madam Martinelli, nevasta bijutierului din Carrobbio. Însă ea aparținea altei clase. Visa la culori pastelate, covoare fabuloase, argintării și parfumuri îmbătătoare, reușind cu greu să se desprindă din încâlceala de senzații noi provocate de propria fantezie.

Odată se dusese cu Riccio la cinematograful Centrale, sub porticurile din partea de nord a pieței Domului; văzuseră un film american. Una dintre scenele care îl impresionaseră cel mai mult fusese cea a unei petreceri desfășurate în casa unui milionar. Dar în

imaginile acelea era ilustrată America, un continent îndepărtat și nedefinit.

Deodată, a auzit zgomotul unei persiene care se deschidea exact deasupra capului său: era semnalul convenit. Trebuia să ajungă la primul etaj cățărându-se pe ramurile agățătoare ale unui arbust de glicină la fel de vechi ca palatul; prin fereastra pe care Riccio tocmai o deschisese pentru el, urma să pătrundă în cabinetul de lucru al contelui Spada.

Planul, elementar, dar deloc simplist, fusese pus la punct până la cel mai mic detaliu de inițiatorul furtului, un pungaș din cartierul Vetra care se bucura de mare respect în rândul lumii interlope datorită faimei sale de aventurier care cutreierase lumea în lung și-n lat. Numele său era Alfredo Brina, dar era supranumit „Artistul", pentru relațiile sale cu lumea pictorilor și sculptorilor. Se spunea că fusese obligat să fugă din Franța din cauza unei istorii cu dame și jocuri de noroc. „Artistul" îi procurase lui Riccio o uniformă de chelner, pentru ca acesta să se amestece cu ușurință printre membrii personalului de la restaurantul Savini care asigura mâncarea la banchet și de la cofetăria Marchesi, care asigura dulciurile și băuturile. Tot „Artistul" îi făcuse rost și de un plan al edificiului, în așa fel încât, trecând prin mulțimea de pe palier, să poată ajunge fără să dea de bănuit în cabinetul de lucru al contelui Spada și să deschidă

fereastra; de acolo, intra în acțiune Cesare, care trebuia să escaladeze peretele exterior folosindu-se de burlan și de ramurile agățătoare ale arbustului de glicină, să desprindă un tablou de dimensiuni reduse de pe peretele de deasupra șemineului și să refacă drumul în sens invers, cu trofeu cu tot. Era tot ce li se cerea celor doi băiețandri în schimbul a zece bancnote de o sută de lire. Ceea ce nu era deloc puțin.

Escaladarea în sine nu prezenta dificultăți aparte: Cesare înfruntase cu succes riscuri mult mai mari, iar tensiunea psihică nu îi putea îngreuna situația. S-a urcat pe fațada clădirii la fel de ușor ca și cum s-ar fi cățărat într-un copac ca să fure fructe sau să verifice cuiburile de păsări. Oare ce ar fi trebuit să-l înspăimânte în aventura aceea? s-a întrebat el în gând. Ceea ce s-ar fi putut întâmpla dacă l-ar fi surprins cineva? S-ar fi ocupat de asta la momentul potrivit. Nu era genul de persoană care să se lege la cap fără să-l doară.

Strecurându-se ca o felină, tăcut și hotărât în mișcări, a ajuns rapid la pervazul ferestrei, ajutându-se de burlan și ramurile de glicină. Dintr-o săritură, a intrat în cabinet. Ochii săi, obișnuiți cu lumina palidă a lunii, au cercetat încăperea, reperând lucrurile esențiale dinăuntru și identificând imediat tabloul de deasupra șemineului. Parfumul de glicină, care în luna august înflorea a doua oară, se amesteca cu izul plăcut

de mobilă veche și catifea curată, cu mirosul de parchet ceruit și cărți legate în marochin și cu mireasma pielii fotoliilor tapițate și aroma tutunului de calitate. Era o combinație pe care credea că o emană toate casele oamenilor importanți, mirosul nobilimii și al bunului-gust.

S-a îndreptat cu pași ușori spre șemineu, a luat tabloul de pe perete tăindu-i coarda de susținere cu un briceag și, urmând întocmai indicațiile lui Riccio, a desprins pânza de pe ramă fără s-o deterioreze și a ascuns-o sub cămașă, înfășurându-și-o în jurul trupului, așa cum făcea cu pagini de ziar iarna, ca să se protejeze de vântul rece. Rumoarea plăcută a petrecerii de dincolo de ușa cabinetului, muzica și conversațiile punctate cu râsete vesele i-au atras atenția pentru o clipă. Și totuși, dacă intra cineva în cabinet tocmai în clipa aceea? s-a întrebat. O asemenea eventualitate l-a lăsat pur și simplu indiferent, însă pentru prima dată în viață a meditat la lipsa sa naturală de reacție în fața pericolului, a autorităților și chiar a morții; comportamentul lui îi uluia pe cei din preajma sa, impunându-le un profund respect. Totul este previzibil – urmările unei forțe ieșite din comun, plăsmuirile unei inteligențe monstruoase, însă nimeni nu poate prevedea de ce este capabil cel ce nu mai are nimic de pierdut. Cesare își iubea frații, prietenii și ardea de dorința de a-și trăi viața, însă se comporta

ca o persoană care nu mai are nimic de pierdut, ca și cum ar fi fost pregătit în orice moment să restituie viața și sentimentele pe care le primise cu împrumut.

Se pregătea să coboare pe același drum pe care venise, când o strălucire fulgerătoare dinspre policioara de deasupra șemineului i-a atras atenția. Scânteierea aceea neașteptată l-a țintuit locului, vrăjindu-l, ca pe o coțofană hoață. Cu o plăcere senzuală insolită, a pipăit conturul unei casete de cristal ce conținea o cutiuță metalică în care razele lunii se reflectau cu luciri scurte, multicolore. Nu mai văzuse niciodată un obiect lucrat cu atâta meșteșug și care să-i stârnească o dorință arzătoare de a-l avea. A vrut să ridice capacul casetei, dar a constatat că era închis cu cheia; atunci a potrivit lama cuțitului în încuietoare și a forțat-o, iar caseta s-a deschis. Cesare a înșfăcat cutiuța strălucitoare, ireală ca un obiect magic, a strâns-o preț de o clipă în palmă, apoi a strecurat-o în buzunar.

Un nor a acoperit luna chiar în momentul în care băiatul a încălecat pervazul și a coborât din nou în grădină, ținându-se de ramurile de glicină și de burlan. Era un semn bun. A escaladat gardul împrejmuitor și s-a îndreptat cu pași relaxați spre podul San Babila, unde avea întâlnire cu Riccio.

Și-a găsit prietenul plimbându-se de colo-colo, foarte agitat.

– Doamne-Dumnezeule, cât a durat! a murmurat Riccio răsuflând uşurat. Pot să ştiu şi eu ce ai făcut atâta timp acolo?

– Mai este un sfert de oră până trece din nou rondul, a spus Cesare.

– Unde e tabloul?

Riccio se calmase.

– Aici, a spus celălalt, arătând cu degetul spre piept.

– S-o ştergem de aici înainte să fim descoperiţi.

Au intrat pe corso Vittorio Emanuele, au traversat piaţa Domului şi au luat-o pe via Torino, străbătând apoi un labirint de străduţe mizere, mărginite de-o parte şi de alta de case dărăpănate, construite una lângă alta, care comunicau între ele prin nenumărate pasaje secrete – paradisul comercial subteran al lumii interlope.

Când a considerat că se aflau în siguranţă, Cesare l-a prins pe Riccio de braţ, silindu-l să se oprească.

– Ia-ţi tabloul, a spus, trăgând pânza de sub cămaşă.

Riccio a luat-o fără să arunce nici măcar o privire picturii: lumina palidă a unui felinar aflat departe de ei nu-i permitea să vadă mare lucru şi, în orice caz, nu se pricepea la artă. I se ceruse un tablou în schimbul a o mie de lire şi el se executase. Atâta tot.

– Tu nu vii? l-a întrebat pe Cesare.

– Unde?

– La „Artist".

– Treaba mea se sfârşeşte aici. Cei de acasă mă aşteaptă. Ştii bine.

Cuvintele băieţandrului aceluia îndărătnic şi imprevizibil spuneau totul. Riccio înţelesese că nu avea rost să mai insiste.

– O să-ţi aduc mâine partea ta, s-a limitat el să precizeze.

– Nu-i nici o grabă, i-a răspuns. Apoi, ca şi cum îşi adusese aminte brusc de ceva a adăugat: Am mai luat de acolo ceva care mi-a plăcut foarte mult.

Şi i-a înmânat cutiuţa furată de pe policioara şemineului.

– Ce-i chestia asta? a întrebat Riccio, luând obiectul şi trecându-l de câteva ori dintr-o mână într-alta, ca şi cum ar fi vrut să scape de el.

– Nu ştiu, a mărturisit celălalt, însă cred că dacă o să încerci să i-o vinzi „Artistului“, se va declara dispus să-ţi dea bani frumoşi pe ea.

Riccio părea aproape furios.

– „Artistul“ mi-a cerut un tablou, nu un tablou şi o cutiuţă, a încercat să riposteze.

– În schimb, tu ai să încerci să-i vinzi şi cutiuţa asta. S-ar putea s-o plătească bine.

– Mă întreb de ce mai stau eu aici să-ţi ascult flecăreala. Nu m-aş mira să-mi zici că ştii şi câţi bani ne poate da pe un lucru la care nici măcar nu visează.

Ia spune-mi, cât crezi c-ar trebui să ne dea pe parascovenia asta?

Parcă-l mușcase un șarpe.

– Eu zic că valorează cel puțin șase mii de lire. Și mai zic că pe cutiuța asta „Artistul“ o să-ți dea fără probleme șase mii de lire.

– Ți-ai pierdut mințile? a răbufnit Riccio, însă în vocea sa era doar o mică parte din furia pe care ar fi vrut să și-o reverse asupra celuilalt. Nimeni nu dă atâta bănet pe un flecușteț furat de doi găinari.

– Vorbește pentru tine, i-a replicat Cesare pe un ton tăios. Eu am furat un obiect de valoare. Și vreau pe el șase mii de lire.

– Du-te și te spânzură, a bombănit Riccio.

Se simțea prins la mijloc între graba de a-și duce misiunea la bun sfârșit și dorința de a încerca să priceapă motivele care îl împingeau întotdeauna pe prietenul său să ia inițiative, care îl sileau pe el, Riccio, să le accepte deoarece era pus în fața faptului împlinit. Cesare nu ridica niciodată vocea, nu gesticula decât în cazuri extreme, însă dârzenia și răceala din privirea sa îl țineau întotdeauna la distanță. Nu făcea nimic special ca să pară mai important decât era în realitate, însă impunea respect.

– Și dacă „Artistul“ n-o să vrea? a întrebat Riccio, jucând totul pe ultima carte. Dacă n-o să vrea, ce facem cu asta? O ținem de bibelou în casă?

– Eu zic c-o să vrea, a insistat băiatul, pe un ton imperturbabil.

– Şi dacă oferă mai puțin?

– Nici o centimă mai puţin. Dacă îți oferă şase mii de lire fără o centimă, nu i-o dai. Însă eu sunt convins c-o să-ți dea exact cât îi ceri.

Riccio i-a întors spatele fără să-i mai răspundă, a parcurs încă vreo cincizeci de metri și a dispărut în spatele unei porți vechi.

18

Titlul paginii de eveniment local din *Corriere* echivala cu un elogiu oficial. Aproape târându-l pe Riccio după el, Cesare se dusese până în gară ca să cumpere ziarul.

– Te-ai convins acum?

Cesare nu părea că ar vrea să-i reproșeze ceva.

– Bineînțeles că m-am convins.

Riccio era uluit de premoniția și intuiția prietenului său.

Titlul era explicit: *Arsene Lupin la palatul Spada.*

– Și cine e Arsene Lupin ăsta? a întrebat Riccio, nedezmeticindu-se încă.

– Un hoț-gentilom, i-a răspuns Cesare care, atunci când îi pica o carte în mână, o citea din scoarță-n scoarță.

– Păi, ori ești hoț, ori gentilom, a observat Riccio, cu realismul omului din popor.

– Vorbește pentru tine, l-a avertizat celălalt, continuând să citească articolul.

Jurnalistul abordase întâmplarea cu voluptatea celui ce a descoperit subiectul la care a visat dintotdeauna. Descrisese particularitățile somptuoasei petreceri, realizând profile de personaje, cariere sau toalete ale invitaților, și apoi se oprise îndelung asupra personalității hoțului, care în viziunea lui era cu certitudine un profesionist, un răufăcător cu mănuși galbene, urmaș demn al lui Arsene Lupin. De altfel, în opinia jurnalistului, hoțul-gentilom reușise să se amestece printre personalitățile care aparțineau cremei aristocrației lombarde. Se vorbea în articol despre dame răscolite de privirea magnetică a unui cavaler necunoscut apărut în toiul banchetului preț de o clipă și de negăsit după aceea. „În orice caz“, preciza autorul, „este neîndoielnic faptul că răufăcătorul cunoștea la perfecție palatul și știa exact ce căuta. De altfel, el a luat din cabinetul de lucru al nobilului milanez cele două obiecte care aveau cele mai mici dimensiuni, dar care erau și cele mai prețioase: un tablou venețian din secolul al XVIII-lea, atribuit lui Pietro Longhi – *Damă odihnindu-se* – și o neprețuită tabacheră din aur și smalț, ornată cu cele mai pure diamante, creație a renumitului bijutier francez Charles Ouzille, care

și-a și semnat capodopera, incrustând pe capac și anul: 1760. Tabachera era unicat și făcea parte din colecția de patruzeci de piese lăsate moștenire de Napoleon Bonaparte fiului său. Contele Spada intrase în posesia capodoperei bijutierului francez (a cărei valoare pare să nu fie mai mică de șaizeci de mii de lire) cu câțiva ani în urmă, la o licitație desfășurată la Londra..."

– Iată de ce „Artistul" nici măcar nu a clipit atunci când i-am cerut șase mii de lire, acceptând pe loc! a exclamat Riccio fără invidie, ci bine dispus. Apoi s-a întors spre Cesare, spunând: Am putea pretinde ceva în plus, nu crezi?

– I-am cerut atât cât am crezut noi de cuviință. Și chiar dacă i-am cerut mai puțin decât merita, tot nu ne putem încălca cuvântul. Am fi luați drept niște lichele; or noi suntem doar niște hoți de conjunctură.

– Totuși nu ne-am descurcat deloc rău pentru niște începători.

Îl măgulea peste măsură faptul că, în opinia lui, prin articolul din *Corriere* i se recunoștea statutul de hoț internațional.

Lucraseră toată ziua la spălătorie, dar nu simțeau oboseala. De două sau de trei ori Cesare se intersectase cu văduva, simțind cum privirile ei îi ardeau pielea, dar nu reacționase în nici un fel – nici măcar nu-i adresase vreun cuvânt. Îi stăruia în minte concluzia întâlnirii lor amoroase: „Totul s-a terminat

aici." Dacă ea ar fi vrut ceva de la el, i-ar fi dat un semn – şi-a spus tânărul. Se apropia *ferragosto*[1], însă de atunci, din splendida duminică de iulie, văduva îi vorbise doar pentru a-i adresa condoleanţe pentru pierderea mamei. Fericirea descoperirii iubirii şi suferința morţii se succedaseră într-un timp infim, însă Cesare descoperea cu mirare că, în ciuda eforturilor lui, suferinţa pentru tragedia familiei sale părea să se dilueze, în vreme ce amintirea primei experienţe amoroase, pe care ar fi dorit s-o uite, se dilata şi i se răspândea în toată fiinţa, aprinzându-i dorinţa.

– Mergem şi noi la o cafenea? i-a propus Riccio, făcând să zornăie monedele din buzunar.

– Nici o cafenea, i-a replicat cu duritate Cesare. Nici cafenele, nici bani, nici alte cheltuieli decât cele pe care le facem zi de zi. Ţine-ţi în buzunar cincizeci de centime şi restul banilor pune-i la loc sigur. Nici măcar maică-ta nu trebuie să ştie că avem atâta bănet.

– Dar eu n-am decât cele cinci sute de lire de la tablou pe care o să le pun la loc sigur. Cred că ştiu o ascunzătoare perfectă, a spus zâmbind resemnat.

– Ba, vei pune la loc sigur şi jumătate din banii de pe tabacheră, atunci când ţi-i va da „Artistul".

[1] *Ferragosto* (din lat. *Feriae Augusti*, „odihnă de august") este o sărbătoare tipic italienească, cu rădăcini în cultura Romei antice. Teoretic, în această zi, orice activitate încetează. Coincide cu sărbătoarea creştină a Adormirii Maicii Domnului (15 august) (n. tr.).

– Păi, a fost ideea ta. Eu m-am opus din răsputeri. Nu, fără doar și poate, istoria cu tabachera nu mă privește.

Cesare l-a fixat cu o privire sinceră.

– Într-o zi o să ai tu o idee bună, iar atunci, eu voi accepta jumătatea pe care mi-o vei oferi. Dar ca să se întâmple așa, se cuvine ca acum să împărțim câștigul.

– Vrei să spui că am putea accepta și alte comenzi? N-ar trebui să excludem întru totul posibilitatea: la urma urmei, avem oarecare experiență, nu-i așa?

Articolul din *Corriere* îl convinsese că sunt infailibili.

– Eu vorbeam de idei, nu de furtișaguri, l-a readus Cesare cu picioarele pe pământ. Am furat o dată și pot spune că a fost distractiv. Însă nu am furat pâinea de la gura unui sărăntoc. Eu nu am de gând să mai fac asta niciodată. Am dus afacerea la bun sfârșit pentru că am avut noroc, însă zeița Fortuna nu-ți surâde întotdeauna.

Podoaba capilară a lui Riccio se clătină dintr-o parte în alta.

– Știi, eu pur și simplu nu reușesc să te înțeleg, a remarcat el, dezarmat. Spui ceva, apoi îți retragi vorbele, după care te apucă predicile. Probabil că ai dreptate – a continuat pe un ton respectuos –, însă nu reușesc să te înțeleg. De ce să renunțăm la furat, când e atât de ușor și, pe deasupra, devenim celebri?

– Dacă te ţii de furturi, ajungi la închisoare. Eu, în schimb, vreau să devin bogat. Bani ca să încropim ceva avem. Probabil că şi bogătaşii au furat cândva ca să aibă un cheag de început, dar pe urmă au făcut altceva. Încă nu ştiu ce anume, dar voi afla cu certitudine. În orice caz, concluzia e următoarea: banii pe care am reuşit să-i strângem acum trebuie să facă pui.

Riccio avea expresia unei puşlamale căreia i-a pus Dumnezeu mâna-n cap.

– Singurul lucru pe care ştiu eu să-l fac cu banii – a spus – este să-i cheltuiesc. Sau, cel mult, să-i ascund sub un bolovan.

– O să te învăţ eu cum să-i investeşti, i-a răspuns Cesare. Apoi, întinzând mâna, i-a spus pe un ton ferm: Dă-mi cele cinci sute ale tale. O să le păstrez eu acasă, la loc sigur.

Chipul lui Riccio a trecut brusc de la o expresie comică la una tragică.

– Şi de ce ar trebui să fac asta, mă rog? s-a arătat el îngrijorat. O, nu, să ne-nţelegem – s-a grăbit să precizeze –, am încredere în tine, numai că vreau să înţeleg. Şi pur şi simplu nu reuşesc.

– Atunci, să-ţi explic. (Ajunseseră în zona Porta Venezia şi începeau să se arate primele umbre ale serii.) Furtul a fost anunţat la poliţie în zori. Diseară, când te întorci la tine, în Vetra, o să găseşti cartierul înţesat

de vardişti, care percheziţionează casele, interoghează oameni, arestează suspecţi şi indivizi cu antecedente.

– Şi ce, tu ai impresia că hoţii-gentilomi frecventează cartierele rău-famate ca Vetra?

Lui Riccio i se păruse o obiecţie logică şi o aruncase pe un ton sobru.

– Vardiştii nu citesc ziarele, i-a replicat celălalt. Mai întâi trec prin sită cartierul, fac percheziţii, bagă la beci trei-patru indivizi cu antecedente şi abia apoi se pun pe raţionat. Şi trebuie să recunosc că au mai multă minte decât jurnaliştii. Dă-mi banii, a repetat apoi, pe un ton fratern.

Au căutat un colţ ferit, printre ziduri.

– Uite-ţi banii, a spus Riccio, întinzându-i mai multe bancnote.

– E ca şi cum i-ai avea în buzunar, l-a asigurat Cesare, făcând bancnotele să dispară iute în propriul buzunar.

– „Artistul" mă aşteaptă acasă la el pe la ora nouă, în seara asta. Trebuie să-mi dea banii pe tabacheră! a exclamat vesel Riccio.

– N-ai să te duci nicăieri diseară.

Era un ordin.

– Cum adică nu mă duc nicăieri?

Descumpănirea pusese din nou stăpânire pe el.

– Şi dacă vei fi găsit pe drum cu tot bănetul acela în buzunar, ce-ai să le spui vardiştilor? l-a atenţionat Cesare.

– Mda, asta cam aşa e, a admis Riccio, jucându-se cu şuviţele cârlionţate. Atunci cum facem?

– Vom aştepta până când se calmează apele. Odată ce întâmplarea va fi dată uitării, te vei duce să ceri partea ce ni se cuvine.

– Şi dacă nu mai vrea să ne plătească?

Cesare l-a privit fix cu ochii săi limpezi, albaştri, şi a zâmbit muşcându-şi buzele.

– Eu sunt încredinţat că o să ne dea banii, a spus.

Şi Riccio era convins că „Artistul" nu o să-i înşele, chiar dacă ar fi trecut câteva luni sau câţiva ani. Pentru că băieţandrul acela cu trup de bărbat şi zâmbet de copil ştia să-şi ceară drepturile cu aerul unuia care nu avea nimic de pierdut. Şi, cu certitudinea aceea reciprocă, s-au despărţit.

19

Ca în fiecare seară, la ora opt fix frații Boldrani se așezau la masă: Cesare stătea pe locul tatălui, iar Giuseppina ședea pe scaunul mamei. Viața mergea mai departe în același ritm, respectând rutina zilnică, ordonată și precisă. Părea că nimic nu se schimbase: nici măcar obișnuitul terci de la cină.

– Domnul fie lăudat, a spus don Oreste.

– Lăudat să-i fie numele, i-au ținut isonul Giuseppina și Cesare, urmați de Augusto și ceilalți doi frați mai mici.

– Să vă servesc cu ceva? l-a invitat Cesare, în timp ce preotul îi binecuvânta din pragul încăperii.

– Un pahar cu apă, a acceptat bărbatul, așezându-se pe taburetul pe care Giuseppina se grăbise să i-l ofere.

Sutana îi era plină de praf, pantofii uzați de atâta umblătură, iar în jurul potgalțului purta o batistă în carouri roșii și albastre, care-l proteja de transpirație.

– Ce putem face pentru dumneavoastră?

Întrebarea lui Cesare, formulată cu convingere, pe un ton serios, i-a stârnit zâmbetul.

– Ca să fiu sincer, a răspuns don Oreste, venisem aici ca să aflu același lucru.

Cu barba sa lungă și începutul de chelie, cu ridurile adânci care-i brăzdau fruntea și ochii marcați de oboseală, preotul părea că are mai mult de cincizeci și opt de ani.

– Păi, noi nu avem nevoie de nimic, l-a asigurat Cesare, rămas cu lingura în aer.

– Dar copiii?

Mai avea câteva vizite de făcut înainte de căderea nopții și știa că era inutil să discute pe ocolite cu băiatul din fața lui.

– Copiii, a replicat Cesare, mănâncă, beau, dorm, nu sunt mai murdari decât eram noi la vârsta lor. Iar când va veni vremea, cei doi mai mărișori vor merge la școală.

– Sunt pirpirii, subnutriți, a ripostat preotul.

– Sunt copii, nu s-a lăsat mai prejos băiatul, folosind un ton din ce în ce mai ferm. Toți copiii sunt pirpirii. Și eu eram pirpiriu când eram de-o șchioapă. Apoi, pe măsură ce am crescut, am devenit din ce

în ce mai viguros. Toți copiii sunt mai întâi pirpirii, pentru ca apoi să prindă puteri.

– Îndărătnic mai ești, a bombănit don Oreste, încleștându-și fălcile. Când îți pui ceva în minte, ești mai tare ca piatra. Cât timp crezi că vor mai putea femeile din vecini să se îngrijească de frații tăi mai mici? Au și ele copiii lor, pe care trebuie să și-i crească așa cum se cuvine. Viața e grea, Cesare, iar viitorul nesigur. Împărțim cu toții o pâine care în realitate nu ajunge nici pentru o singură gură flămândă. Of, bietul de tine!

Și-a desfăcut batista în carouri roșii și albastre de la gât, și-a șters sudoarea de pe frunte, apoi a vârât-o într-unul din buzunarele largi ale sutanei. Copiii continuau să mănânce zgomotos terciul din ulcelele din fața lor, șicanându-se din când în când, însă fără să deranjeze discuția celor mari.

Cesare contracara cu calm toate obiecțiile parohului: părea liniștit, lucid și sigur pe el. A spus:

– Prietenele mamei ne ajută cu plăcere, iar atunci când nu vor mai putea s-o facă, vom ști să avem singuri grijă de noi.

– Copiii ăștia au nevoie de asistență și de îndrumare în viață, a observat preotul, încercând să nu-și piardă cumpătul.

– Să dăm cărțile pe față, don Oreste, a replicat Cesare, cu tonul unei persoane mature care încearcă

să înțeleagă gândirea confuză a unui adolescent. Ce v-ați pus în minte în legătură cu frații mei?

– Trebuie să le oferim protecție. Asta mi-am pus în minte.

Era un mod convențional, o formulă eufemistică de a spune că mezinii trebuiau trimiși la orfelinat.

– Unde? La Martinitt?

Era unul din așa-zisele colegii pentru copiii orfani, cunoscut în tot orașul, supranumit și casa fiilor din popor. La Milano funcționau două orfelinate: Martinitt – pentru băieți, iar pentru fete cel de pe lângă mânăstirea Santa Maria della Stella.

– La Martinitt au traiul asigurat. Există și învățători care se ocupă de educația lor. Îi învață o meserie.

Cesare îi zărise de nenumărate ori pe copilandrii triști, cu pantaloni lungi de uniformă, pelerină, șepci cu cozoroc și vestoane încheiate riguros până la gât, veșnic tunși la piele, cu mâinile vinete de frig iarna și cu priviri deznădăjduite, ca ale animăluțelor neajutorate care trebuie să se apere de toată lumea: atât de semenii lor, cât și de păsările de pradă. Îi văzuse – băieți și fete – însoțind disciplinați cortegiile funerare – fie ele de vază sau nu –, obligați să se roage pentru sufletul unor necunoscuți ale căror rude vărsau obolul stăpânilor casei fiilor din popor. Erau nevoiți să se roage și să-i mulțumească lui Dumnezeu pentru că îi adusese pe lume, binefăcătorilor lor care

le puneau pe masă un castron cu terci, domnului director care le îndruma pașii în viață, supraveghetorilor care îi însoțeau la înmormântări, fie vară, fie iarnă. Fetele trebuiau de mici să-și țină privirile plecate – căci numai așa puteau ajunge femei neprihănite –, în vreme ce băieții învățau respectul față de superiori: cu toții acumulau de-a lungul anilor motive de furie și frustrări care, în cele din urmă, fie erupeau în revolte ale marginalizaților societății, fie se transformau într-o resemnare perenă, specifică spiritului de turmă. Arareori, câte unul reușea să-și depășească condiția.

Toate aprecierile acestea îi trecuseră prin minte lui Cesare într-o fracțiune de secundă. În ciuda acestor aspecte, nu se îndoia de bunele intenții ale parohului, pe care chiar și mama sa îl stimase, în timp ce toți locuitorii cartierului îl iubeau pentru bonomia sa. Și i-a imaginat apoi pe frații săi mai mici, obișnuiți cu libertatea din curtea și împrejurimile casei, ducându-și traiul în regimul auster, de închisoare, al orfelinatului. Nu era adeptul vorbelor lungi și meșteșugite, iar în scurta sa existență învățase că nici cele mai întemeiate argumente nu aveau darul să schimbe ideile preconcepute. Don Oreste nu avea să-i împărtășească niciodată părerea – și-a spus Cesare –, așa încât, la fel de rapid precum gândise, a formulat cu voce tare, răspicat, sinteza raționamentului său complex.

– Frații mei nu vor merge la orfelinat, a rostit sacadat, rotunjind cuvintele ca să fie bine înțeles.

Parohul și-a sprijinit bărbia în palmă și a început să și-o frământe, ca și cum ar fi vrut s-o demonteze din locul ei.

– Venisem să-ți ofer un sfat bun, a spus, încercând să-și mascheze dezaprobarea cu vorbe senine, neîncrâncenate. Speram că-ți dai seama în ce situație vă aflați și aveam încredere în spiritul tău de prevedere.

– Și mama a refuzat mereu să-și dea copiii la orfelinat, i-a amintit Cesare.

– Da, așa e. Când bietul taică-tău s-a stins, am venit să-i fac aceeași propunere. Ea a refuzat. Mi-a spus: „Mai bine murim; măcar murim împreună." Chiar așa mi-a spus.

– Ei, bine, eu zic altfel: mai bine trăim împreună, a replicat băiatul semeț.

– Copiii nu pot fi lăsați în voia sorții: așa spune legea, a declamat don Oreste, pe un ton mai dur. Înainte mama oferea o garanție pentru ei.

– Iar acum suntem eu și Giuseppina. Eu voi împlini curând șaisprezece ani, iar ea cincisprezece.

– Da, dar voi lucrați.

– Slavă Domnului, i-a replicat cu spontaneitate băiatul.

– Lucrați zi-lumină. Nu sunteți deloc acasă.

Spunând acestea, sacerdotul a sorbit o înghițitură de apă.

Cesare și-a sprijinit palmele de tăblia mesei, imitând instinctiv atitudinea răposatului său tată.

- De mâine, Giuseppina nu mai merge la fabrică. Va avea grijă de cei mici.

Don Oreste l-a privit lung, cu suspiciune: familia aceea trăise mereu de azi pe mâine, iar acum, dintr-odată, băiatul făcea o afirmație de-a dreptul năucitoare.

- Și din ce-o să trăiți? a întrebat.

- O să ne-ajungă cât câștig eu. I-am făgăduit mamei că mă voi ocupa de familie și intenționez să-mi țin promisiunea. Cu orice preț.

- Cu o liră și douăzeci de centime pe zi nu se întreține o familie, l-a avertizat preotul.

- Nu a zis nimeni că voi munci toată viața la spălătorie, pe salariul acela de mizerie. Am spus că voi lucra și câștiga suficient cât să ne ducem traiul așa cum trebuie.

- Dar sper că nu vei fi nevoit să plătești prețul dezonoarei, a ripostat don Oreste, împungându-l cu degetul.

Cesare și-a fixat privirea ochilor săi albaștri și transparenți în cei negri și vâscoși ai preotului. Ar fi putut să-i răspundă că dezonorant este să-i faci pe cei săraci sclavi ai mizeriei, să-i umilești pe cei slabi și fără apărare, să-i pui la muncă pe copii de dimineața

până seara pentru câțiva bănuți găuriți sau să silești copilele să se prostitueze în contul chiriei pentru casă. Dar Cesare nu era omul care să țină discursuri lungi, atunci când putea să spună ce avea de spus în numai câteva cuvinte.

– Dezonoarea este aproape întotdeauna un păcat al bogătașilor și a adăugat: Dacă totuși noi, cei săraci, vom mai cădea din când în când în ispită, Dumnezeu, preamilostiv cum este, va ști să ne ierte.

– Amin, a completat don Oreste plecându-și fruntea și făcându-și semnul crucii.

Era un băiat foarte ciudat – și-a spus în gând preotul; avea ceva aparte în expresia chipului, în priviri, în comportament. Și-a adus aminte de povestea cu rățușca cea urâtă, însă comparația i s-a părut puerilă, cu toate că era convins că fiul Elvirei avea să se transforme într-o lebădă superbă. Singura nelămurire pe care o avea era legată de culoare, pentru că lebedele sunt și albe, și negre, iar bietul paroh n-ar fi știut să precizeze cum aveau să evolueze personalitatea și viitorul băiatului din fața sa. Cât despre faptul că avea să devină o lebădă, nu avea nici o îndoială.

– Pot face ceva pentru voi? a întrebat în cele din urmă, ridicându-se.

– Aș vrea să ne ajutați să facem rost de un cal și o șaretă. Pentru o singură zi, dar de dimineața până seara.

Cesare își formulase cererea cu aceeași simplitate cu care ar fi cerut permisiunea să bea o cană de apă de la fântână.

Don Oreste s-a lăsat din nou pe scaun.

– Un cal? s-a mirat el. Și o șaretă? Ce să faceți cu ea?

– Mâine e *ferragosto*.

I se părea un motiv suficient de puternic, însă nu era singurul.

– Și oamenii au nevoie de cal și șaretă de *ferragosto?* a întrebat preotul, prinzându-și capul cu palmele.

– Aș vrea să-mi duc frații și surorile în pelerinaj la sanctuarul Maicii Domnului din Caravaggio. Mama vorbea cu multă cucernicie de locul acela. Și avem cu toții câte o binecuvântare de cerut Celui de Sus. Nu poate să ne facă decât bine dacă bem câteva înghițituri din apa sfântă care curge la poalele sanctuarului.

– De asta sunt și eu convins, a admis preotul. Apoi a cerut lămuriri: Totuși, de unde știi că te-aș putea ajuta tocmai eu să faci rost de cal și șaretă?

– E greu ca unele lucruri să nu se afle, cu atât mai mult dacă se petrec în parohie.

– Și uite-așa, ai aflat că...

– Că Tito Sozzini... iertați-mă – s-a corectat Cesare –, domnul Tito Sozzini v-a făcut cadou un cal și o șaretă.

– Nu l-aş numi cal, a explicat zâmbind don Oreste, ci mai degrabă o bestie mătăhăloasă, iar şareta e mai degrabă o căruţă. De altfel, tu îl cunoşti bine. Ai slujit câteva săptămâni la el, atunci când i s-a îmbolnăvit surugiul.

– Îmi plac caii, a mărturisit Cesare cu inocenţă infantilă.

– Şi poţi oare să-mi spui de ce ar trebui să-ţi împrumut calul meu, pentru care grăunţele şi nutreţul m-au costat până acum o avere, fără să-l fi înhămat nici măcar o dată?

– Pentru că sunteţi preotul nostru. Pentru că sunteţi un preot bun. Pentru că ne iubiţi.

Don Oreste s-a ridicat brusc.

– Treci pe la mine mâine dimineaţă la prima oră. O plimbare o să-i facă bine şi calului. Dumnezeu să vă aibă în pază, copii.

Privirile mezinilor treceau incredule de la don Oreste la fratele mai mare şi înapoi, strălucind ca ochii de porţelan ai păpuşilor. Aventura care li se pregătea depăşea chiar şi cele mai fantastice închipuiri ale lor.

20

Giuseppina radia de fericire și trebuia să se străduiască din răsputeri să-și mascheze emoția în spatele unui zâmbet prudent și al unei priviri umile; în realitate, ardea de nerăbdare să se împăuneze cu rochia neagră de percal a mamei pe care o modificase și care venea ca turnată pe trupul său tânăr, cu rotunjimi timide. Stătea țeapănă, pe lavița șaretei, plecându-și privirile atunci când se intersectau cu alte trăsuri, iar oamenii în straie de sărbătoare se pregăteau să salute. Copiii exultau, erau proaspeți, îmbrăcați cu haine curate, fericiți. Nici pe vremea când părinții lor erau în viață nu trăiseră o experiență atât de electrizantă: cu numai o zi în urmă, imaginea lor într-o șaretă, într-o splendidă dimineață de vară mergând spre sanctuar, în ritmul trapului viguros și trufaș al unui armăsar, li s-ar fi părut o simplă poveste. Giuseppina îi

spălase pe cei mici frecându-i vârtos cu săpunul și peria, iar aceștia nu îndrăzniseră să protesteze: la gândul nesperatei aventuri de a doua zi, suportaseră supliciul.

Cu pălăria așezată șmecherește pe ochi, îmbrăcat cu cămașă de pânză cu dungulițe, potgalț alb, vesta și pantalonii buni de postav ai răposatului său tată – cea mai frumoasă pereche, cea pe care o purtase în ziua nunții –, Cesare ținea hățurile cu o mână expertă; le lăsa pe crupa lucioasă a calului când mergea la drum întins sau trăgea energic de ele când se intersectau cu vreun automobil și se vedea nevoit să încetinească, ferindu-se spre marginea drumului ca să lase cale liberă acelor monștri gălăgioși conduși de persoane echipate cu chipiu, haină lungă de vânt și ochelari uriași ce păreau din altă lume. Copiii scoteau exclamații de bucurie, își agitau mâinile mici în aer, salutând și trimițând bezele nepăsători la norii de praf care îi învăluiau la trecerea bolizilor; din când în când, Giuseppina încerca să-i potolească, dar fără prea multă convingere. Cesare scotea rareori câte un cuvânt, părând absorbit de propriile gânduri, însă trăia la fel de intens ca frații săi mai mici atmosfera electrizantă de vacanță, bucurându-se de razele mângâietoare ale soarelui și de câmpurile inundate de flori. Pe miriștile aurii, bărbați și femei cu pălării mari de paie stăteau aplecați și căutau cu răbdare spicurile de grâu lăsate în urmă de mașinile de treierat. Se vedeau și

copii care îi priveau cu admirație pe frații Boldrani în drumul lor spre sanctuar în minunata șaretă verde (în realitate era mai degrabă căruță decât șaretă) trasă de un armăsar viguros, neobosit.

Plecaseră dis-de-dimineață și au intrat în Caravaggio când soarele era aproape de zenit. În schimbul câtorva bănuți, Cesare s-a înțeles cu un sătean să țină șareta la umbră, în curte, și să-i dea calului apă și fân.

Aliniați ca elevii de școală, cei cinci frați Boldrani s-au îndreptat spre piața sanctuarului unde numeroși pelerini se perindau prin fața tarabelor care vindeau medalii-suvenir sau mici statuete ale Fecioarei Maria închise în globuri de sticlă; întorcând globul, statueta albăstrie era învăluită de fulgi albi, ca de zăpadă. Pentru Giuseppina și copii, obiectele de pe tarabe s-au dovedit a fi cea mai înaltă expresie a artei, frumuseții și magiei.

Nu puțini erau cei ce se tocmeau cu vânzătorii de pepeni galbeni – cultivați pe scară largă în zonă –, care se plimbau de colo-colo prin piață, ducând în brațe coșuri mari încărcate cu fructele dulci și parfumate. Un negustor de cafea cu un șorț ce-i trecea dincolo de genunchi umplea pahare cu lichidul aromat turnat din coaja unui pepene galben. Vânzătorul de bomboane își etala marfa pe o tavă mare, dreptunghiulară, de lemn, pe care o ținea atârnată de gât cu o curea lată. Un cârd de copilandri roiau în jurul

lui, ridicându-se pe vârfuri și întinzându-i câte o monedă de cinci centime în schimbul unui pachețel cu bile de zahăr colorat.

– Du-i în biserică, i-a spus Cesare surorii sale. Pe urmă, cumpără-le ceva de mâncare. Ne revedem aici, în piață, pe la prânz.

– Pe la prânz, a repetat supusă Giuseppina.

Era pentru prima dată singură într-un loc necunoscut, asumându-și responsabilitatea îngrijirii fraților mai mici. Nu se așteptase ca Cesare să o lase de izbeliște însă dacă el îi poruncise într-un fel, nu avea să-i iasă din cuvânt.

Pe arcada de deasupra portalului de la intrarea în monumentala clădire stătea scris cu litere tăiate în piatră: COLEGIUL *SACRO CUORE DI GESÙ*. Fațada edificiului nu era atât de impunătoare pe cât se așteptase Cesare, însă nici foarte austeră. Înființat la jumătatea secolului al XVIII-lea ca pension religios pentru domnișoarele de familie bună, la colegiul Sacro Cuore di Gesù erau vizibile încă în arhitectura sa îndrăzneață semnele acelei epoci oarecum frivole. Călugărițele congregației Sacre Coeur conduceau școala de mai bine de un secol și, în opinia lor, rarele momente când reușeau să convingă câte o fetișcană să renunțe la viața lumească și să depună legămintele evanghelice nu puteau fi decât rodul unei binecuvântări

cereşti. În vremea aceea însă, vocaţia religioasă a fecioarelor de viţă nobilă şi cu stare, care aduceau dintotdeauna prestigiu şi bani congregaţiei, se afla într-un serios declin.

Cesare s-a oprit pe platoul din faţa clădirii, un rondou uriaş de un alb strălucitor sub razele fierbinţi ale soarelui. Mânerul soneriei, în mijlocul unei cupe de alamă, lucea cu reflexii aurii. A tras de el cu prudenţă; mai întâi a auzit vibraţia cablului ce ajungea la o sonerie îndepărtată, apoi a perceput un clinchet vioi. A aşteptat o vreme - perioada de timp necesară unei călugăriţe în vârstă să-şi târşâie paşii de la chilia portăresei până la uşă. Viziera din centrul uşii s-a deschis încadrând chipul unei măicuţe ajunse la o etate venerabilă.

- Domnul fie lăudat.

Cesare a repetat cu naturaleţe singura formulă pe care i-o inoculaseră ai săi pentru situaţiile în care avea de-a face cu oameni ai Bisericii. Îşi scosese şi pălăria de pe cap.

- Ce vrei, băiete? i s-a adresat bătrâna cu o voce marcată de trecerea anilor.

Întrebarea i s-a părut superfluă: de vreme ce ajunsese până acolo, era clar că voia ceva, însă în nici un caz nu avea de gând să-şi depene povestea vieţii sau să-şi exprime esenţa gândurilor care îl frământau prin viziera uşii.

– Vreau să vorbesc cu preacuvioasa maică superioară, a explicat el în cele din urmă.

– Ehe, a exclamat bătrâna, zâmbind cu o urmă de ironie în priviri și scoțând astfel și mai mult în evidență rețeaua de riduri care pleca de la colțul pleoapelor. Da' știu că nu îndrăzneala îți lipsește, băiete. Zici că vrei să vorbești cu maica superioară? Oare știi tu câtă lume vrea asta? Ai măcar idee?

Pe chipul bătrânei apăruse o expresie în care curiozitatea tipic feminină se amesteca cu buna-cuviință a măicuțelor de rang inferior.

– O cunoști pe maica superioară? a continuat ea.

Îl chestiona pe tânărul din fața sa, însă nu se hotăra să închidă viziera și să descuie ușa.

– Nu, soră, a recunoscut Cesare, fără urmă de iritare în voce, n-o cunosc.

– Așadar, vezi că aveam dreptate? i-a replicat monahia, schimbându-și întruna mimica facială în cadrul scenei sale miniaturale. Și despre ce anume ai vrea să discuți cu ea?

– Vreau să-i cer unele informații.

Bătrâna se lăsa greu convinsă.

– Adică ai vrea s-o deranjez pe maica superioară numai pentru că tu vrei să-i ceri „unele informații"? Ce fel de informații? a continuat bătrâna șirul întrebărilor, cuprinsă de o curiozitate deloc monahală.

– Soră, oi fi având un motiv, nu credeți? i-a răspuns Cesare cu voce fermă. Numai că nu pot să ți-l spun dumitale.

– Aha, asta era! Îndrăzneț, dar și bădăran pe deasupra, i-a reproșat bătrâna clătinându-și capul. Așteaptă! a exclamat ea apoi, închizând brusc viziera.

A petrecut câteva minute interminabile în liniște în fața porții înfricoșătoare a colegiului, sub soarele fierbinte. Dinspre piață se auzeau voci și cântece de sărbătoare. În cele din urmă, ușa s-a deschis, iar gureșa și simpatica măicuță i-a făcut semn să intre.

– Da' știu că nu-ți lipsește îndrăzneala, băiete, a bombănit bătrâna, învârtindu-se în jurul lui, cu pași mici, mustind de curiozitate. Dorești s-o vezi pe maica stareță pentru o informație, dar nu numai atât, pretinzi s-o vezi de îndată și fără să ai programare măcar.

Cuvintele sale nu mai aveau iz polemic, ci acum încerca să tragă de timp, ca să-l cerceteze mai îndeaproape, ca și cum ar fi căutat în fizionomia, în vocea și în silueta băiatului aceluia o amintire care încetul cu încetul părea să iasă din galeria lucrurilor demult uitate și să capete formă.

Pentru Cesare, faptul că reușise să treacă de poarta de la intrare reprezenta un progres notabil.

– Oare mă poate primi? a întrebat-o.

- Asta rămâne de văzut, i-a răspuns călugărița, continuând să-i studieze chipul. Şi totuşi, ochii ăştia... a murmurat ea schimbând brusc vorba.

- Care ochi? s-a arătat descumpănit băiatul.

- Ochii tăi, a insistat bătrâna. Eu am mai văzut ochii ăștia albaştri.

Cesare și-a spus că vârsta și tendința naturală a bătrânilor de a se pierde în amintiri îi jucau o festă femeii din fața sa.

- Oare mă poate primi? a repetat el întrebarea.

- Cine?

Maica cea bătrână a început să-i îndepărteze cu gesturi grijulii câteva fire de praf de pe vestă.

- Maica superioară, a replicat răbdător Cesare.

- Tu aşteaptă deocamdată aici. Acuși o să-ți spun dacă da sau nu.

În clipa următoare, Cesare s-a trezit din nou singur, într-o curte interioară mică, pătrată, un claustru înconjurat de coloane zvelte, unite în partea de jos printr-un parapet pe care stăteau aliniate ghivece cu mușcate multicolore. Alei cu pietriş mărunt și alb delimitau geometric câteva răzoare. În centru era o fântână rotundă, având forma unei cupe pe un postament de granit pe marginea căreia patru porumbițe de marmură albă eliberau pe cioc un jet de apă. Susurul apei din fântână și liniştea înmiresmată de flori

și iarbă îi creau un sentiment de pace interioară pe care nu-l mai încercase niciodată până atunci.

Din capătul îndepărtat al colonadei, ca și cum ar fi ieșit dintr-un tablou sau dintr-o plăsmuire a minții, a văzut înaintând spre el o siluetă firavă, îmbrăcată în negru, cu mâinile ascunse sub mânecile largi ale reverendei monahale. Pe măsură ce silueta se apropia, prindeau formă trăsăturile feței, ochii săi limpezi și severi, nasul puternic, dar bine proporționat, și gura cu buze subțiri. Avea pasul ușor, tineresc, iar pielea părea de o puritate ireală; o panglică lată, imaculată, îi încadra fruntea și obrajii, în vreme ce capul îi era acoperit de un voal negru: părea să transmită bunătate, pace, curățenie și siguranța lucrurilor perene, imuabile – același sentiment pe care îl trăise mai devreme.

– Veniți cu mine, i-a spus fără să se oprească, iar Cesare a urmat-o.

Vocea sigură, moale și muzicală, a femeii l-a dus aproape de o stare de extaz; era o voce pură, fără urmă de accent sau inflexiuni dialectale.

Au străbătut tot culoarul de sub porticuri, au urcat la primul etaj și au pătruns într-un coridor răcoros; călugărița a deschis o ușă masivă, dar nu foarte înaltă care, coborând două trepte de marmură, dădea spre o încăpere largă, cufundată în semiobscuritate și învăluită într-un parfum vag de spice de grâu și lemn vechi. Pereții erau văruiți în alb, iar mobila era alcătuită

numai din piese esențiale: o masă întunecată din lemn de nuc și scaune cu spătar înalt. Dincolo de masă trona un crucifix din lemn. Maica superioară s-a așezat pe scaunul său din spatele mesei cu neînchipuită grație, fără ca veșmântul său înfoiat să facă vreo cută, cu bustul țeapăn și degetele mâinilor pregătite să se împreuneze, ca pentru rugăciune.

- Vă ascult, i-a spus.

Cesare era intimidat de ambianță și de prezența autoritară a tinerei măicuțe care îl privea drept în ochi cu agresivitate, subliniind cu un surâs amabil, dar lipsit de echivocuri, distanța dintre cele două lumi din care făceau parte.

- Chiar sunteți maica superioară? a întrebat-o, necrezându-și ochilor.

- Sunt maica superioară și am venit până aici ca să vă ascult. (Era prima dată când lui Cesare îi vorbea cineva cu „dumneavoastră".) Nădăjduiesc să n-o lungim prea mult, pentru că avem încă foarte multe de făcut.

- E o poveste oarecum ciudată, preacuvioasă maică. (A ezitat puțin, dându-și seama că i se adresase călugăriței din fața sa cu apelativul „maică", în timp ce pe bătrâna puțin ramolită de mai devreme, cea care aranjase întâlnirea, o numise „soră".) Eu însă mă voi strădui să fiu cât mai scurt, cu atât mai mult cu cât cred că o asemenea istorie nu are cum să vă intereseze.

În consecință, mă voi rezuma să vă pun o întrebare. Sunt convins că aveți aici documente foarte vechi. Eu aș vrea să aflu dacă odată, cu mulți ani în urmă, a viețuit aici o slujnică cu numele de Isolina.

Maica superioară l-a privit fără să manifeste nici un interes aparent.

– De ce vreți să aflați una ca asta? a întrebat.

– Pentru că era străbunica mea.

Cesare simțea că nu izbutește să-și mențină calmul impus de situație.

– Și spuneți că lucra aici, în acest colegiu?

Vocea monahiei devenise mai tăioasă.

– Așa mi s-a spus.

Cuvintele sale se rostogoleau în liniștea atotcuprinzătoare din încăpere.

Chipul maicii superioare era atât de imobil, încât părea pictat, iar fundalul alb și crucifixul confereau scenei profunzimea și puterea de sugestie a unui tablou.

– Ar trebui să ne întoarcem mult în timp, a rostit ea gânditoare. Undeva în secolul trecut. După știința dumneavoastră, între ce ani s-a aflat această Isolina aici, la noi?

– Cu exactitate nu știu nici eu. Țineți cont – a spus Cesare, adresându-i-se și el cu „dumneavoastră“ – că mama s-a născut în 1876, iar tatăl ei undeva în jurul anilor 1850. Probabil că străbunica mea se afla deja aici în perioada aceea.

O văpaie roșie a inundat chipul maicii, iar ochii au fulgerat de indignare.

– Nici o femeie care a viețuit aici nu a procreat vreodată, a spus.

Vocea sa proaspătă, dulce, fără inflexiuni stridente contrasta cu expresia iritată de pe chip.

– Se poate să se fi întâmplat înainte să fi ajuns aici, a îndrăznit băiatul pornit în căutarea adevărului despre propriile origini.

– Noi știm foarte bine cine calcă în casa Domnului, a precizat ea, amenințător.

– Mă gândesc că dacă vă voi relata de-a fir a păr toată povestea, vă veți da seama despre cine e vorba, a insistat Cesare.

– Nu sunt aici ca să ascult poveștile altora, a replicat ea ridicându-se brusc în semn că discuția se încheiase.

Dădea senzația că știa bine totul, însă se ferea să vorbească despre asta.

– Considerați-o o spovedanie, a încercat s-o preseze pentru ultima oară băiatul, refuzând să depună armele.

– Pentru spovedanii există preoți, i-a tăiat-o ea scurt. Apoi a adăugat, arătându-i ușa: Îmi închipui că știți drumul spre ieșire.

– Am înțeles, a murmurat băiatul, dezamăgit. Oricum, vă mulțumesc că m-ați primit.

S-a ridicat şi el de pe scaun, a părăsit încăperea fără să mai privească înapoi şi a auzit uşa grea închizându-se cu zgomot în urma lui. Era din nou singur, de data aceasta pe coridorul de la primul etaj al străvechiului colegiu, care se deschidea spre claustru printr-o serie neîntreruptă de ferestre arcuite prin care se zăreau acoperişurile de ţiglă roşie ale celorlalte corpuri de clădire. Căldura sufocantă a lunii august rămânea departe de acel petic de rai, unde se respira într-o atmosferă de seninătate deplină care, într-un fel sau altul, trebuie să se fi asemănat cu pacea cerească. Îi ajungea la urechi ecoul stins al unei rugăciuni recitate pe note muzicale, în cor: *Salve Regina, mater misericordiae, vita, dulcedo, spes nostra, salve...* Abia perceptibil, în scurtele pauze dintre stihuri se auzea susurul mângâietor al fântânii.

– Ai văzut că am avut dreptate? l-a dojenit maica bătrână care îi deschisese uşa.

Apăruse pe neaşteptate, ca şi cum ar fi stat la pândă.

– Nu voiam decât o informaţie, a ripostat Cesare după o clipă de descumpănire.

– Cum să nu, a spus zâmbind ironic monahia cu faţa mascată de riduri şi de curiozitate. Cu ochii aceia albaştri pe care ştiam eu că i-am mai văzut... Ochii albaştri ai Isolinei.

– Aşadar, ştiţi povestea?

Se afla mai aproape decât crezuse de adevărul despre propriile origini.

– Vino, băiete, l-a invitat bătrâna călugăriță, îndreptându-se spre ieșire.

21

– Ai venit ca să afli de Isolina, nu-i așa?

Bătrâna vorbea într-un stil impur, de mahala, cu inflexiuni dialectale și inconfundabilul accent al celor ce au trăit lângă oamenii din popor, atât la bucurie, cât și la necaz. Îmbătrânise în pacea claustrală a mănăstirii, însă crescuse în sărăcia celor mulți, acolo unde un blid de terci și un codru de pâine sunt considerate o binecuvântare divină.

– Da, aș vrea să aflu, a spus Cesare încordat și nerăbdător.

– O țin minte pe Isolina, cum să nu? a mărturisit călugărița. Mi-o amintesc de parc-ar fi aici; o cunoșteam și avea ochii tăi, curiozitatea ta, dar nu și impertinența pe care o dovedești tu. (Ochii negri ai bătrânei, brăzdați de vinișoare roșii, fixau chipul mirat al băiatului.) Eu am memoria celor în vârstă, care atunci

când vorbesc despre ce a fost odată spun „ieri". Memoria trecutului. A ceea ce am fost odată. (În fotoliul uriaș în care se așezase, părea mai împuținată la trup și mai plăpândă decât crezuse Cesare.) Din ziua de azi nu țin minte nimic. Doar ochii tăi, pentru că în ei i-am revăzut pe cei ai Isolinei și mi-am revăzut tinerețea. Totuși, tu cine ești? Nepotul ei? Strănepotul?

– Îi sunt strănepot, soră, a răspuns Cesare.

Se aflau în chilia vârstnicei monahii, cea mai bătrână din comunitatea de la colegiul Sacro Cuore di Gesù; era o chilie mică, văruită în alb, pe atât de luminoasă și primitoare, pe cât de largă și misterioasă era cea a maicii superioare. În încăpere nu se aflau decât un pat, un crucifix și o măsuță pe care stăteau o candelă și o carafă cu apă. Camera era luminată printr-o fereastră largă, protejată de o plasă de țânțari. Cesare se așezase pe un scaun de nuiele în fața măicuței, pregătit să-i asculte povestea.

– Strănepotul, a repetat bătrâna. Biata Isolina. (Și-a rezemat cotul de brațul fotoliului, apăsându-și tâmpla cu degetul mare și masându-și fruntea cu restul degetelor. Avea fața descărnată, încărcată de riduri, ochii afundați în orbite și nasul subțire, aproape străveziu.) Era slujnica noastră, a spus. Era slujitoarea Domnului și era tare bună la suflet – a continuat, părând că vorbește singură, pierdută în amintiri. Depusesem de puțină vreme legământul. Eram o fetișcană.

Isolina, în schimb, era femeie în toată puterea cuvântului. O dată pe an îi dădeau permisiunea să meargă la Milano să vadă un copilaş internat la colegiul Martinitt. Dar nu se ducea niciodată singură. O însoţea întotdeauna o soră de-a noastră.

Odată am fost şi eu cu ea şi în timpul călătoriei mi-a mărturisit păcatul care-i încărca sufletul. Un păcat grav, a continuat bătrâna, gesticulând. Fusese dezonorată de un tinerel, iar conţii Casati – persoane cu stare şi marii noştri binefăcători – au trimis-o aici ca să-şi ispăşească păcatul, întrucât ţineau la mântuirea sufletului ei.

– Eu ştiam că s-a întâmplat altcumva, a obiectat Cesare, aplecându-se spre ea.

– Tu să taci, antihristule! l-a repezit bătrâna. Isolina şi-a ispăşit toate păcatele. Muncea de dimineaţă până seara şi se ruga de la asfinţit până la răsăritul soarelui. Uneori plângea. Şi în ziua aceea, când am însoţit-o la Milano, a plâns. Eu o întrebam: „De ce plângi, Isolina? Ar trebui să fii bucuroasă că mergem cu barca la Milano şi că o să vedem atâtea şi atâtea grozăvii." Ehe, băiete, pe vremea aceea încă se mergea cu bărci la Milano. Atunci mi-a dezvăluit taina ce-i muncea sufletul. Mi-a spus că se ducea la Milano ca să vadă un copil, dar nu unul oarecare. Iar partea cea mai tristă a poveştii este că nici copilul internat la Martinitt nu ştia că femeia care venea o dată pe an să-l

vadă era chiar maică-sa. Poate că nu însemna mare lucru, însă de fiecare dată ea îi ducea câteva pere, o grămăjoară de castane uscate și o cutie mare de biscuiți. Cu excepția acelor momente în care își întâlnea copilul, viața ei era un chin nesfârșit.

– Și cine era tatăl copilului? a întrebat Cesare, dorind să confrunte răspunsul măicuței cu propriile informații.

– Isolina mi-a spus că era tânărul conte Casati, cel care a murit de inimă rea în vila unde fusese surghiunit. Uite-o, acolo e, a spus bătrâna arătând spre fereastră. (Avea degete groase și noduroase, cu unghii late, turtite.) Jos, în vale, clădirea arătoasă, a precizat.

Era o construcție elegantă, amplasată la capătul unei alei lungi și largi. Cesare a privit cu atenție într-acolo, însă din cauza reflexiilor intense ale soarelui nu a reușit să vadă clar.

– Se numea vila Carlotta, a vorbit mai departe măicuța, după contesa-mamă, care a și construit-o. Însă de când contele Cesare s-a închis acolo pentru a-și sfârși zilele între zidurile ei, țăranii au început să-i spună *La silenziosa*. Așa i-a rămas numele. Biata Isolina mi-a cerut să-i promit că nu voi povesti nimănui asta. Eu mi-am ținut cuvântul dat. Astăzi vorbesc pentru prima dată despre ce s-a întâmplat, și o fac pentru ochii tăi, care sunt asemenea ochilor ei. Cu toate acestea, băiete, mi-am dat seama încă de atunci

că istoria asta devenise o adevărată legendă, aflându-se pe buzele tuturor. Vorbeau despre ea femeile care își așteptau rândul la confesional și bărbații care erau la priveghi la capul vreunui mort. Se făcea referire la ea în predici, cu aluzii și cuvinte rostite cu subînțeles. Am auzit povestindu-se că, în fiecare noapte, contele Cesare așeza o lumânare aprinsă la fereastra care dădea spre mănăstire, iar Isolina urca noaptea în pod, privind de departe flacăra unicei sale iubiri și a unicului, marelui său păcat. Stătea ore în șir acolo, sus, rugându-se, plângând și cerând îndurare. Se mai vorbea că el ar fi avut un beteșug - un ochi de bou -, însă inima îi era tare bună.

Cu siguranță că nu era un înger - a continuat bătrâna -, din moment ce a nenorocit-o pe biata fată. Într-o noapte, lumânarea nu s-a mai aprins, și nici în nopțile următoare: tânărul conte murise. Câteva luni mai târziu, s-a stins și Isolina. Unii spun că în nopțile cu furtună i-au auzit pe amândoi chemându-se, plângând și implorând iertarea divină. Însă toate astea - Doamne iartă-mă! - sunt superstiții. Vezi, așadar, câte lucruri triste se întâmplă în viață? Chiar și aici, înăuntru, între aceste ziduri unde trăim cu toții în pacea întru Iisus Hristos ajung ecourile suferințelor oamenilor. Era tatăl tău copilul acela care nu și-a cunoscut niciodată părintele?

– Era bunicul, a precizat Cesare, dar cred că ceva-ceva a știut el. Pe mine mă cheamă Cesare. Ca pe contele Casati.

– Dacă e să judecăm drept, oare ce importanță are, de vreme ce suntem cu toții copiii Domnului?

Bătrâna monahie a dat din mână, obosită.

Cesare s-a aplecat spre ea, i-a sărutat mâna cu degete noduroase și a spus:

– Mulțumesc, soră.

Simțea nevoia s-o îmbrățișeze ca pe propria bunică.

– Cred că am făcut foarte puțin pentru tine, băiete. Și n-aș vrea să fi răscolit pizme vechi.

– Adevărul nu poate fi decât folositor, s-a trezit băiețandrul filozofând, ca urmare a unor lecturi recente.

– Acum du-te, băiete, și Dumnezeu să-ți binecuvânteze pașii, i-a spus bătrâna în loc de rămas-bun. În venele tale curge sânge bun, să nu rătăcești calea.

Se apropia ora amiezii când Cesare s-a oprit în fața micului cimitir din Caravaggio. Nu întârziase: chiar dacă se mai oprea câteva clipe, era convins că, atunci când clopotele aveau să bată ora douăsprezece, el se va fi întâlnit deja cu frații săi în piața sanctuarului, așa cum promisese. Prin gardul de fier forjat, Cesare a privit cu luare-aminte o alee mărginită de chiparoși care se sfârșea în fața unei elegante capele mortuare,

înconjurată, la rândul ei, de un alt gard de fier forjat. Pe frontonul de marmură fuseseră inscripționate două cuvinte cu litere majuscule, care acum luceau sub razele soarelui: FAMILIA CASATI. Înălțându-se printre morminte simple, marcate cu cruci din fier forjat sau cu lespezi de marmură, sau gropi obișnuite cu pământ bătătorit, capela familiei Casati – unica din cimitir – părea mai mare și mai impunătoare decât era în realitate.

Cesare s-a gândit la propria mamă, la tatăl ei și la sărmana Isolina: rămășițele lor nu odihneau în capela din fața sa pentru că purtau numele copiilor abandonați, ai fiilor nimănui: Colombo. Și-a spus că și Elvira ar fi avut dreptul la un mormânt în acel cimitir. Ar fi vrut să le aducă omagiul cuvenit tuturor morților din familia sa; privind cu luare-aminte capela, a avut sentimentul că vede dispărând treptat cuvintele „FAMILIA CASATI", peste ele suprapunându-se cele ale propriului său nume: „FAMILIA BOLDRANI."

22

Sosise toamna, întâi cu zvonuri, apoi cu vorbe și fapte de război: umbra morții se întindea peste întreaga Europă. Vestea asasinatului de la Sarajevo trecuse ca amenințarea sumbră a unei comete prin cartierele din zona Vetra și prin casele coloniale locuite de nevoiași. Moartea arhiducelui Franz-Ferdinand al Austriei și a soției sale Sofia fusese urmată de alte masacre sângeroase, pline de cruzime, dincolo de limitele rațiunii și de neoprit: jumătate din țările Europei luau parte la uriașul carnagiu. Cu numai două focuri de pistol, studentul sârb Gavrilo Princip transformase lumea într-un imens câmp de luptă.

– Ți se pare posibil una ca asta? a întrebat Riccio.

– Ce anume? a zis în cele din urmă Cesare, care detesta discuțiile de la bodegă.

– Că sunt suficiente două focuri de pistol pentru ca tot universul să se întoarcă cu josul în sus.

– Depinde cine apasă pe trăgaci. Și când apasă.

Era unul din răspunsurile în răspăr ale lui Cesare, însă Riccio nu s-a declarat mulțumit. În noaptea rece de octombrie, cei doi prieteni străbăteau ulițele din zona Oltrepo cu intenția de a multiplica prin intermediul comerțului cu vin cele câteva bancnote de o mie de lire primite în urma furtului de la palatul conților Spada.

Ideea îi aparținuse lui Riccio, un fel de fiu al străzii, care dormea la bunici, dar își făcea veacul la han, acolo unde îl atrăgeau bătăile iscate între meseni, buna dispoziție și chefurile, precum și afacerile – mai mult sau mai puțin licite – care se încheiau în fața unei sticle cu vin.

– Până una-alta, noi nu participăm la război, a încercat să se consoleze Riccio.

– De ce? Pentru că suntem mai cu moț? a obiectat Cesare, încercând să-și găsească o poziție mai comodă pe scândurile căruței.

– Pentru că Italia s-a declarat neutră, a răspuns Riccio cu orgoliul persoanei bine informate.

– Ce să spun! a bombănit Cesare. Ca și cum „da"-urile sau „nu"-urile guvernelor ar avea în ele vreun dram de sinceritate.

Își amintea limpede de cetele de intervenționiști dezlănțuiți care umpleau străzile și piețele publice, proclamând războiul singura alternativă pentru progresul țării. Mulți fluturau steaguri în vânt, scandând lozinci nechibzuite: își spuneau ba maximaliști, ba reformiști, ba sindicaliști, radicali, socialiști, garibaldini, la care se adăugau intelectuali, poeți, oameni de litere.

– Dii, Gigia, dii! și-a îndemnat Riccio bidiviul care încetinise pasul. Apoi a comentat: A fost cumsecade Matilde că ne-a împrumutat calul și cotiga.

Matilde era patroana spălătoriei.

– Într-adevăr, a admis Cesare.

Și-a amintit de trupul femeii, de mireasma pe care o răspândea, de săruturile ei și de picăturile de sudoare de pe sânii plini de iubirea pe care i-o purta, de lacrimile ei duioase, buzele, plăcerea care irumpsese în el ca o uriașă vâlvătaie.

– Eu cred că n-ar fi împrumutat altcuiva calul și cotiga, a adăugat Riccio malițios, așteptând cu interes reacția celuilalt.

– Tot ce se poate, a răspuns laconic Cesare, dezamăgindu-și prietenul.

Nori diafani traversau agale bolta cerească, estompând ca un voal strălucirea stelelor; insectele amorțiseră odată cu primul val de frig: doar în jurul lămpii de petrol ce pendula la capătul oiștii se adunaseră roată

câțiva fluturi de noapte. Rândurile de plopi de pe marginea drumului păreau să le vină în întâmpinare cu lentoarea undelor râului din apropiere. În depărtare s-a auzit șuieratul unui tren, urmat de urletul prelung, sinistru, al unui câine. Riccio a încercat să fredoneze primele note din cântecul Rosettei, însă vocea îi era uscată de frig, fum și somn.

– Nu vrei să mâncăm ceva? l-a întrebat pe Cesare.

Răspunsul era previzibil, iar Riccio făcuse propunerea doar ca să nu lase conversația să lâncezească.

– Nu, a răspuns sec Cesare, fără chef de vorbă.

– Eu cred că am procedat bine înhămându-ne la acest gen de comerț, a observat Riccio, în căutarea unor cuvinte de apreciere din partea tovarășului său.

– Pentru început, da, a admis Cesare.

I-ar fi plăcut să-și continue drumul în tăcere, adâncit în propiile gânduri. N-ar fi scos o vorbă până la Broni și Stradella și înapoi, la Milano.

În schimb, vinul și cârciumile păreau să fie destinul lui Riccio. Pe vremea când era de-o șchioapă, la întrebarea „Ce vrei să te faci când ai să fii mare?" răspundea invariabil: „Cârciumar". O făcea cu aceeași naturalețe cu care ceilalți copii din cartier răspundeau: „Hoț, la fel ca tata." Certitudinea vocației sale se manifestase plenar în clipa în care se îndrăgostise lulea de Miranda, cea mai zvăpăiată dintre femeiuștile din via Vetraschi, dar și cea mai genuină – ceea

ce nu se putea spune despre vinul pe care tatăl său, cârciumar, îl îndoia cu apă în pivnița de la *Ca' di can*, locul în care fetișcana cânta, dansa, întreținea clientela, retrăgându-se apoi împreună cu Riccio în odăița ei, pentru dulci și neuitate partide de amor.

Dărăpănată cum era, cârciuma *Ca' di can* nu mai constituia un punct de referință pentru Riccio: acum visa la o „întreprindere" de primă clasă, un local nou-nouț, arătos, cu restaurant alături și cu Miranda tronând la casa de marcat, îmbrăcată în straie alese și încasând paralele clienților de vază care aveau să treacă pragul luxosului stabiliment.

– Acum, când am început și noi să facem nițel cheag, războiul ne-ar mai lipsi, a remarcat Riccio.

– Ai să te îmbolnăvești de atâtea gânduri.

Cesare părea pe punctul de a ațipi.

– Uită-te la el, s-a înfuriat celălalt. Toți spun că vine sfârșitul lumii, iar pe el îl doare-n cot.

– Ia dormi, mai bine, l-a sfătuit Cesare. Calul știe drumul și singur.

– Da, poate că-i mai bine, s-a resemnat Riccio.

Era convins că din comerțul cu vin se puteau îmbogăți. Nu-și irosise complet timpul petrecut prin taverne: pricepuse cum funcționa sistemul. Înțelesese că o damigeană de vin bun, cumpărată cu cincizeci de lire, putea aduce pe parcursul etapelor succesive – turnatul vinului în sticlă și din sticlă în pahare – un

profit de sută la sută. Și mai aflase că damigeana vândută cârciumarului cu cincizeci de lire îl costa pe intermediar douăzeci și cinci, iar pe angrosist numai cincisprezece. Ideea era simplă: dacă săreau peste intermediari, livrându-le cârciumarilor vinul cumpărat direct de la țărani, câștigau astfel treizeci și cinci de lire la fiecare damigeană. De ce să nu fi reușit, din moment ce toate cârciumile din zonă îi erau familiare? Ba probabil că le cunoștea pe toate din Milano... De propria afacere se ocupau de sâmbăta seara până luni dimineața, folosindu-se de calul și cotiga Matildei. Dacă Riccio se pricepea ca nimeni altul la vânzarea mărfii, Cesare era un cumpărător foarte eficient, reușind să obțină cel mai bun vin la prețul cel mai avantajos. În decursul câtorva luni, cei doi tineri reușiseră să distribuie damigene cu vin chiar și în localuri din alte cartiere. La inițiativa lui Cesare și în ciuda opoziției lui Riccio, cumpăraseră pe te miri ce un depozit situat într-un vechi edificiu din via Piopette. Acolo, Miranda le ținea celor doi asociați evidența, ocupându-se de registrele de intrări și ieșiri de marfă. Clădirea era dărăpănată, însă pivnițele și magaziile erau ample și răcoroase, parcă special construite pentru păstrarea vinului. Riccio, care punea bani deoparte ca să cumpere o tavernă nou-nouță, plânsese o vreme la gândul visului său amânat, dar mai târziu, când prețul imobilelor a început să crească,

și-a dat seama că prietenul său - „constipatul" acela de Cesare, cum îi spunea - făcuse o afacere a-ntâia în numele amândurora.

– La câtă treabă avem de făcut, războiul ne-ar lipsi, a sărit ca ars Riccio, furios pe răspunsurile în doi peri ale celuilalt.

– Se poate, a început Cesare să filozofeze, se poate întâmpla ca unul să călătorească pe mări răvășite de furtună, să naufragieze, să ajungă cu ultimele puteri pe o insulă pustie și să dea acolo peste o comoară. La fel cum se poate întâmpla ca un altul, stând bine-mersi acasă la el, să facă infarct și să moară.

– Citești prea multe cărți, a observat Riccio, ridicând din umeri.

Apoi și-a amintit că pe la sfârșitul lui august, armatele unui oarecare general Von Moltke îi învinseseră pe francezi la Charleroi și se îndreptau spre Paris.

– Tu crezi c-or să învingă friții? a formulat vioi o nouă întrebare.

– Din punctul meu de vedere, din războaie nu iese nimeni învingător, a declarat Cesare.

– În *Corriere* scrie că francezii pierd.

Riccio nu părea dispus să-i lase nici o clipă de răgaz.

– Mai bine dormi, Riccio, că ne așteaptă două nopți și două zile pline.

– Dacă războiul ăsta îmi ruinează afacerea, sunt în stare să fac moarte de om, a amenințat celălalt. Mi

se pare absurd să existe persoane care să-și dorească războiul. La Milano este de mâncare pentru toată lumea și se găsește de lucru. Filippo Turati a spus că Milano e Anglia Italiei.

– Păi, tu nici măcar nu știi unde-i Anglia, l-a înțepat Cesare.

– Și ce-are a face? Știe Turati, s-a apărat celălalt cu demnitate.

Nu erau altceva decât discuții de birt. Cesare a zâmbit: țelul său era altul. Era pregătit să meargă zi după zi, neobosit, pe drumul ales și al cărui punct terminus nu îl vedea încă la orizont, dar pe care îl intuia; era convins că nici un război nu avea să-i schimbe planurile și că nu avea să închidă ochii până când nu avea să fie scrisă și ultima filă a cărții destinului. Citea suficient de mult ca să știe că trăia într-o țară situată la răscruce de vânturi și ruptă în două, care alimenta industrializarea mondială exportând forța de muncă în schimbul valutei forte de care toate țările aveau nevoie pentru a putea urni din loc marele carusel. Iar războiul avea să multiplice capitalurile, făcându-i uriași pe cei deja mari, urcându-i cu o treaptă pe cei de nivel mediu și dându-le chiar și celor mici posibilitatea să prospere. Pentru mulți, migrarea spre îndepărtatele Americi putea fi o soluție, însă nu și pentru el, care despre Europa și America nu știa mare lucru și nici nu nutrea vreo curiozitate aparte

în privința lor; nu avea nici un fel de ambiție de acest fel și nu-l interesa câtuși de puțin să se mute de colo-colo. Lumea lui era acolo: casa, cartierul, orașul. Iar dacă într-o zi cineva urma să aibă nevoie de el, va ști unde să-l caute, pentru că numele Cesare Boldrani avea să fie cunoscut de toate persoanele importante. Și atunci aveau să sosească de peste tot - din Franța, din Anglia sau din America - și i s-ar fi adresat cu reverențiozitate cerându-i favoruri sau sfaturi, depunând în schimb la picioarele sale comori fabuloase. Tatăl său avea să-l privească cu admirație, iar mama avea să-i zâmbească, spunând: „Am știut-o dintotdeauna, Cesare: ești un băiat care știe să-și respecte promisiunile. Acum, mulțumită ție, suntem cu toții fericiți: frații tăi nu vor mai avea de suferit și chiar și Giuseppina va avea un viitor."

- Hai, Cesare, dă-te jos că am ajuns, l-a scuturat de umăr Riccio, întrerupându-i brusc visul. Dă-te jos din căruță.

A coborât din cotigă și s-a frecat la ochi: era frig și se crăpa de ziuă. S-a uitat de jur împrejur: se opriseră în curtea interioară a unei mari case coloniale. Un câine i-a venit în întâmpinare dând din coadă și frecându-și cu afecțiune botul de pantalonii săi. O namilă cu o pălărie de paie uriașă, trasă pe frunte, l-a salutat, în vreme ce el încerca să dezlege o enigmă fundamentală, ce avea să-l frământe până la sfârșitul

zilelor: „Oare de ce omul nu reușește să-și amintească niciodată clipa în care adoarme? De ce nu s-a dovedit nimeni capabil să descrie granița imperceptibilă dintre veghe și somn?“

Au început să negocieze prețul vinului, în vreme ce câțiva zilieri încărcau damigenele în cotigă.

23

Cesare nu se hotărâse încă să plece de la spălătoria Matildei, unde rolul său se schimbase mult între timp: controla și organiza fluxul tehnologic, asigura relația cu cazărmile, îndeplinind pe deasupra și sarcini administrative. Trupele își măreau efectivele, instrucția soldaților se intensifica și se perfecționa, iar contingentele de recruți învățau, pe rând, să cânte: *Addio, mia bella, addio, l'armata se ne va. E se non partissi anch'io sarebbe una viltà*[1].

Banii se înmulțeau, însă nici el, nici Riccio nu știau dacă să renunțe sau nu la vechile lor slujbe. Toamna

[1] Trad. aprox: „Adio, draga mea, adio, ostașii mei plecară. De nu mă duc și eu, mi-e viața de ocară"; strofă dintr-un cântec revoluționar (*L'addio del volontario*, „Cântecul de rămas-bun al voluntarului") scris în 1860 de Carlo Alberto Bosi (1789–1870), în cinstea Expediției celor O Mie de Cămăși Roșii a lui Garibaldi (n. tr.).

trecuse, apoi și iarna, iar soarele de mai strălucea acum în toată splendoarea sa peste câmpurile năpădite de flori și de insecte. Stoluri de rândunele brăzdau văzduhul.

„Oare de ce oamenii țin cu tot dinadinsul să se lupte?" s-a întrebat Matilde, trăgând în piept aerul înmiresmat al dimineții.

A intrat în hala mare a spălătoriei și s-a uitat lung la băiat: era la bustul gol, îmbrăcat doar cu pantalonii de pânză. Își făcea de lucru pe lângă un boiler care nu funcționa la capacitate maximă. Îl sorbea din priviri: pielea îi lucea de sudoare și din când în când picăturile i se scurgeau de-a lungul șirei spinării; sub pielea tânără, elastică, mușchii umerilor săi lați tresăltau cu vioiciune.

– De ce nu merge? l-a întrebat.

Cesare și ridicat spre ea chipul frumos, zâmbindu-i cu toată fața.

– Un nenorocit de șurub care nu mai ține, a răspuns el.

– O să chem mecanicul chiar azi să-l repare, a spus Matilde.

Vorbea despre mașinărie, însă gândul îi era la tânărul bărbat din fața sa, care emana un miros masculin pur. A simțit o amețeală stranie.

– Pot să-l repar și eu, s-a oferit el. Ce mare brânză? Nu trebuie decât un șurub nou. O nimica toată.

Muncitoarele ieşiseră în pauza de masă, astfel că în hala încălzită de aburul boilerelor nu se aflau decât ei doi: băiatul, într-o aşteptare spasmodică, şi femeia oscilând între dorința nestăpânită de a se arunca în brațele lui și jurământul pe care şi-l făcuse sie înseşi de a nu se mai lăsa dusă de val. De multe ori își spusese: „Femeie, nu ești o târfă. Ești o văduvă respectabilă și trebuie să te comporți ca atare.“ Sperând într-un ajutor miraculos, continua să frământe cu degetele minuscula fotografie de la gât a răposatului său soț, ca și cum ar fi putut reprezenta un antidot pentru patima trupească care o devora.

„Mâine îl concediez“, și-a promis în gând. „Îi dau toți banii pe care îi mai are de luat, numai să plece de aici. Așa nu mai pot trăi.“

– Astăzi mă duc să cumpăr șuruburi, a spus Cesare privind-o fix în ochii parcă mai dulci, mai strălucitori.

Atraşi de un magnetism invizibil, bărbatul şi femeia se apropiară unul de celălalt: el zâmbea, ea era pe punctul de a izbucni în plâns, clătinând vizibil din cap ca și cum ar fi refuzat o propunere nerostită, în timp ce privirile îi ardeau de dorință, iar sânul rotund și pietros se ridica și cobora repede, din ce în ce mai repede, în ritmul respirației întretăiate.

Au căzut în genunchi pe câteva piese din lenjeria încă umedă și mirosind a leșie, și s-au iubit cu exaltare, la limita conștientului, extaziați, incapabili să se

gândească că cineva ar fi putut intra chiar atunci, surprinzându-i. S-au iubit ca și cum ar fi fost singuri pe lume, iar în clipa în care cineva chiar a intrat în hală, s-a întâmplat să fie atât de răvășit, încât nu a observat tulburarea celor doi amanți, care încercau să-și aranjeze cât de cât ținuta.

– Șefa, șefa, a izbucnit războiul! a strigat femeia care tocmai intrase, cu ochii înecați în lacrimi. O să murim cu toții. Bărbații noștri or să plece și or să moară pe front.

– Cine a spus că a izbucnit războiul? a întrebat văduva care, reușind să se desprindă din vârtejul pasiunii, era mai preocupată acum să evite un scandal personal decât un conflict internațional, cu atât mai mult cu cât acesta din urmă se declanșase deja.

– A venit plutonierul-șef de la cazarmă, a hohotit femeia.

– Unde e?

– Afară, vă așteaptă.

În clipa aceea, Cesare și-a amintit de grupurile de zurbagii intervenționiști, indivizi care-și umpleau gurile de cuvinte patriotarde și brațele de brasarde: patrie și tricolor, ardoare și cocarde. Ar fi vrut să afle câți asemenea eroi pe care-i zărise scandând furioși prin piețe în favoarea războiului aveau să ajungă în tranșee sau în marșurile spre front. Erau ușor de identificat acei feciori de bani gata, în costum și canotieră, scriitorași țâfnoși și vanitoși, artiști în căutare de trăiri

noi, ratați fără mamă, fără tată, femeiuști pierdute de adorația pentru divinul D'Annunzio[1], devoratoarele romanelor lui Pittigrilli[2], întărâtate de dorința de a păcătui, însă lipsite de curajul de a o face cu adevărat.

– Țin foarte mult la tine, i-a spus Cesare hotărât.

– De ce, *bambin?* a întrebat Matilde, emoționându-se brusc.

– Pentru generozitatea ta, pentru curajul de care dai dovadă.

Femeia care îi anunțase că izbucnise războiul îi privea năucă, fără să înțeleagă ce se petrecea.

– Eu ce trebuie să fac, șefa?

– Spune-i domnului plutonier că vin imediat. Du-te, i-a poruncit. Apoi s-a întors spre Cesare și a zis: Eu nu prea am curaj, *bambin*.

– Dacă tu ai fi de acord, eu nu aș mai pleca niciodată de lângă tine.

Matilde a zâmbit, apoi câteva lacrimi i-au șiroit pe obraji: a plâns râzând și a râs plângând.

– A izbucnit războiul, iar eu plâng și râd pentru că un băiețandru mi-a spus că ține foarte mult la mine.

---

[1] Gabriele D'Annunzio (1863–1938), scriitor și om politic, simbol al decadentismului și erou al Primului Război Mondial. Un spirit eclectic și excentric, s-a bucurat de o largă susținere populară și este considerat unul din precursorii fascismului (n. tr.).

[2] Pittigrilli (Dino Segre) (1893–1975), scriitor de romane populare picante (n. tr.).

24

Plecau la război unul după altul – flăcăi și tați de familie, lăsând femeile și copiii pradă deznădejdii. Era un cataclism pe care îl acceptau ca pe un cutremur sau un potop, însă puțini erau cei care credeau că înțeleg ce se întâmpla și, în consecință, fie apărau cauza războiului, fie o condamnau. Femeile îndrăgostite de D'Annunzio, devoratoarele romanelor lui Pittigrilli arzând de dorința de a păcătui, dar lipsite de curajul de a o face confecționau diferite mărunțișuri inutile și împleteau șosete pentru soldații de pe front, continuând să preacurvească cu gândul, delegându-și viciile eroinelor din povestirile deșucheate.

Și pentru Riccio a sosit momentul plecării.

– Așa deci, n-ai reușit să te dai la fund, a glumit Cesare zâmbind.

– Mai bine zis, n-am vrut să plătesc prețul datului la fund, i-a replicat Riccio.

Se așezaseră într-un colț ferit al tavernei gălăgioase, încărcate de fum și de răsuflarea grea cu iz de vin a mușteriilor, într-o atmosferă irespirabilă, punctată adesea de sudalme cauzate de o mână slabă la jocul de cărți și de hohote groase de râs în cazul unui punct câștigat. Comandaseră vin roșu și gros de Piemonte și fumau dintr-un pachet de Indigene, țigările cele mai tari și mai bine cotate pe piață. Își omorau timpul discutând aprins, dar cu voce scăzută, purtând în suflet regretul pentru prezentul promițător întrerupt brusc.

– De-acum e inutil să-ți mai plângi de milă.

Cesare avea o conduită fatalistă, iar în minte avea o idee bine conturată.

– Se spune că în tranșeele de la Carso e un adevărat măcel.

Mintea lui Riccio plecase deja la război și, oricât ar fi negat, tânărul trăia latura epică a conflagrației încă dinainte de a fi chemat pe front.

– Dacă ți-a sunat ceasul, mori oriunde te-ai afla.

– Vorbești așa pentru că tu nu pleci pe front.

Avea tonul autoritar al bărbatului matur care vrea să-și demonstreze superioritatea în fața unui tinerel cu caș la gură.

– Asta nu stă scris nicăieri, a replicat Cesare, ironic.

– Când unul are șaptesprezece ani, nu-l trimite nimeni la război.

– Poate că voi ajunge la vârsta potrivită înainte de terminarea războiului.

– Baliverne: când ai să devii tu major, lucrurile vor fi fost deja rânduite.

Riccio a luat o gură de vin, a tras adânc un fum din țigara urât mirositoare și a scuipat, nimerind scuipătoarea situată la câțiva metri distanță: era un sport pe care-l practica încă de când bătea cârciumile din cartier și până atunci nimeni nu reușise să-l întreacă.

– Era mai bine dacă plecam în America acum doi ani, cum mă învăța Miranda. Eram emigrant, dar măcar nu m-aș fi implicat în războiul ăsta care nu mă privește.

– Războiul îi privește pe toți, a ripostat celălalt. Îi privește pe cei care și-l doresc, dar mai cu seamă pe cei care nu-l vor, dar îi suportă consecințele. Îi privește pe învingători, la fel cum îi privește și pe învinși. Îi privește și pe cei ce se îngrașă de pe urma lui, dar și pe cei care mor sub ploaia de gloanțe.

Riccio a făcut un gest grăbit, ducându-și degetele la șliț.

– Moare pe dracu' să te ia! a înjurat.

– Cu siguranță că tu n-ai să mori.

Cesare era convins de adevărul propriei afirmații.

– Tu râzi, dar să știi că Miranda a găsit un ștab mare și dacă ea ar fi vrut, ăla mă trimitea la Marelli și mă făcea scăpat de oaste cu scuza că muncesc pentru industria de război. Cel puțin eram sigur că nu ajung pe front, înțelegi?

– Să nu-mi spui c-ai refuzat din dragoste de patrie.

– Mi se rupe de patria lor, de tot. Patria mea e acolo unde se adună fișicurile de lire, iar pe front nu se găsește nici o liră.

– Asta rămâne de văzut, a intervenit Cesare, pe obișnuitul său ton fatalist.

– Pe urmă, eu sunt un laş. Mă doare pe mine în cot de austrieci sau de nemți, însă de Miranda nu. Ştiu, e nebunatică şi zvăpăiată, dar are suflet bun. Iar ăla, ștabul de care-ți ziceam, nu mă trimitea în nici un caz la Marelli pentru că am ochi frumoși. Dacă mă scăpa de front, voia să se distreze o vreme cu femeia mea. Or asta e singura mârșăvie pe care eu n-o suport. Până la urmă, vorba ta: poate că asta mi-e soarta.

– Când pleci?

Cesare trase din buzunarul vestei orologiul de argint cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. L-a întors ca să privească cu atenție, ca și cum atunci o vedea pentru prima dată, figura în relief a zeiței Fortuna, înfășurată într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi.

– Mâine plec, doar știi.

Perspectiva despărțirii bloca din start orice posibilitate de conversație.

Cesare știa asta, însă simțise și că dialogului lor îi lipseau replicile cele mai importante, pentru că Riccio, fidel vechiului său obicei, aborda subiectul care-l interesa pe ocolite.

– Atunci, eu te salut, a spus.

– Aș vrea să-mi faci un serviciu.

În sfârșit, Riccio se hotărâse să lase prudența deoparte.

– Și două, dacă pot.

– Trebuie s-o supraveghezi pe Miranda. Tu o cunoști bine pe femeia mea.

– O cunosc, cum să nu.

– Nu poate sta singură. (Voia să spună că nu poate dormi singură, însă a preferat doar s-o gândească.) Se teme de singurătate la fel cum se tem păsările călătoare de zăpadă.

– Dac-o să fie nevoie, o să am eu grijă de ea, i-a promis Cesare. Numai că nu o să fie cazul. Te iubește.

– Asta știu.

S-a întristat brusc.

– Ea știe că te duci la război, l-a încurajat celălalt, și va pătimi suficient la gândul asta ca să-i mai ardă de trăsnăi.

Oamenii intrau și ieșeau, făcând să scârțâie ușa tavernei, în timp ce curentul de aer stârnit mișca o clipă fumul gros din încăpere. Jucătorii izbeau în mese cu pumnii atunci când etalau cartea câștigătoare.

Riccio a părut mulțumit de explicații, abandonând discuția despre gelozie. Cuvintele prietenului său fuseseră convingătoare și îi liniștiseră zbuciumul sufletesc.

– Să ai grijă și de profiturile afacerii noastre, a spus. Miranda e la curent cu tot: numărul de damigene din depozit, credite, livrări. Nu e exclus ca unii, știindu-mă plecat, să încerce s-o tragă pe sfoară.

– Asta e greu, își dădu cu părerea Cesare, pentru că pe Miranda nimeni n-a putut s-o înșele vreodată. În orice caz, sunt eu aici.

– Da, însă tu ești prins cu munca la spălătorie.

A sorbit o gură de vin și s-a aplecat spre prietenul său cu un aer complice, încredințat că circumstanțele delicate îi dădeau dreptul să afle răspunsul la întrebarea care îl rodea demult.

– Totuși, a întrebat, tu Matildei i-ai tras-o sau nu?

– Slujba la spălătorie e sigură și îmi asigură traiul de zi cu zi, i-a răspuns Cesare privindu-l fix în ochi și încheind astfel definitiv subiectul.

– Nu mi-ai spus ce vei face atunci când ne vom dubla sau – Doamne ajută! – tripla capitalul.

– Cu siguranță n-o să mă fac cârciumar și nici patron de spălătorie.

– Și atunci? Ce-ai să te faci?

– Constructor, a spus hotărât.

– Constructor de ce?

– De case: frumoase, mari, impozante.

– Glumești? Păi, știi că pentru a construi case ai nevoie de zeci, dacă nu cumva de sute de bancnote de o mie?

– O să mai vorbim despre asta când se va termina războiul.

– Ferice de tine că nu te duci pe front, a spus Riccio, mai degrabă cu plăcere în glas decât cu invidie.

– Cine știe! a exclamat Cesare.

– Cine știe ce?

– Cine știe, a repetat, zâmbind.

Riccio a scuturat din cap, așa cum făcea de fiecare dată când atitudinea prietenului său, jumătățile lui de fraze, cuvintele nerostite și aluziile lui scăpau puterii sale de înțelegere. Și-au luat rămas-bun în fața ușii, ca întotdeauna, însă știau că de data aceea era diferit. A doua zi nu aveau să se mai întâlnească.

25

Cesare trăia vremurile de restriște ale războiului urmându-și instinctul, ghidându-se după superstițiile și fatalismul care, în opinia lui, guvernau sensul vieții. Clarvăzătoarea Sibiglia – o vrăjitoare smintită din cartier care dădea în cărți prezicând viitorul – îi spusese: „Văd o flintă și cel ce o duce în spate ești chiar tu. Gândește-te de două ori înainte să scapi de ea, pentru că ar fi ca și cum ți-ai da norocul din mână." Sibiglia, bătrâna ghicitoare cu trecut aventuros – probabil născocit în cea mai mare parte –, susținea că trăise mult timp în haremul unui sultan arab, de unde fugise cu un explorator englez, aducând pe lume șase copii înainte ca acesta s-o părăsească, lăsând-o de izbeliște la Cairo; longeviva Sibiglia părea de-o seamă cu timpul însuși și se întorsese în Europa însoțită de un beduin cu fese rotunde și tari ca două mere, după ce

învățase să gătească inflorescențe exotice, să prepare filtre de iubire și moarte, să facă farmece și să ghicească în cărți destinul oamenilor.

Toată lumea cunoștea legenda Sibigliei, cea cu o sută de vieți, însă nimeni nu știa de unde venise și cum de se aciuase în cartierul cel mai rău famat din Milano. Cesare o văzuse prima dată când era țânc și încă de pe atunci ea era bătrână, cu pielea subțire, încrețită și uscată, ca de pergament. Locuia într-o cameră mare, mizerabilă, plină de pisici, în care duhoarea excrementelor de animal se amesteca cu parfumurile orientale, aroma acră a narghilelei din care pufăia încontinuu și mirosul tămâii care ardea într-un găvan de bronz. Se hrănea numai cu terciuri din ierburi doar de ea cunoscute și lapte. Cei mai în vârstă puneau mâna-n foc că Sibiglia depășise suta de ani, iar cei mai superstițioși susțineau că nu avea să moară niciodată.

În ziua aceea, Cesare se simțise atras în mod irezistibil spre antreul larg în care nemuritoarea Sibiglia stătea turcește pe două perne de mătase de o culoare nedefinită, în fața unei măsuțe arăbești, înconjurată de pisicile sale. Purta pe cap un voal inexplicabil de alb, diafan ca aerul însuși, curat și cu broderii misterioase.

Bătrâna aranja pe măsuța din fața sa cărțile de tarot, una câte una, aliniindu-le, și nici măcar nu-și

ridicase ochii ca să-l privească pe băiețandrul din fața ei care-i zâmbea cu simpatie.

– Ți s-a făcut dor de ducă și nu știi de ce, îi spusese.

– Nu știu nici măcar ce vreau de la viață.

În clipele acelea rostise purul adevăr pentru că în mintea sa persista o stare de confuzie totală.

– Ia o pernă și așază-te colo, în fața mea.

Cesare luase perna, alungând cu un gest brusc motanul care lenevea încolăcit pe ea; bestia țâșnise destinzându-se ca un arc și se refugiase într-un colț întunecos.

– Am venit să-mi iau rămas-bun, nu să-mi ghicești viitorul, îi explicase el.

Bătrâna chiromantă își întorsese ochii aproape stinși spre băiațandru, în vreme ce își trecea vârful degetelor descărnate peste cărțile de tarot.

– Iar eu îți voi da oricum în cărți, pentru că ești o persoană ce-și trăiește viața și nu lași nimic de azi pe mâine. Intuiești deja că viața trece pe lângă noi ca ceva ce nu ne aparține și că fiecare din noi începem să murim puțin câte puțin încă din ziua în care venim pe lume.

– Ce trebuie să fac?

– Tu vei ajunge la casa ta și vei trăi regește, pentru că știi să faci diferența între două lucruri asemănătoare. Ai darul să observi răul din spatele aparențelor favorabile și binele acolo unde-i rău. Dar mai întâi...

Mai întâi ai să te duci la război. Viitorul tău îmi arată o flintă și cel ce o duce în spate ești chiar tu. Gândește-te de două ori înainte să scapi de ea, pentru că ar fi ca și cum ți-ai da norocul din mână.

26

Într-un colț al tranșeei, veteranii își făceau nevoile de față cu toți ceilalți, într-un acces de exhibiționism uman care îl făcea pe băiețandru să regrete naturalețea – parcă mult mai tolerabilă – a animalelor. Era frig, era umezeală, era mizerie. Obielele putrezeau pe picior, jambierele se destrămau, cazarmamentul era plin de noroi și îmbibat de apă, urină și sânge.

– Milano, mai dă-mi o țigară, că o să ți le înapoiez eu odată și-odată.

Era un soldat tânăr, ghemuit sub peretele de pământ al tranșeei, cu capul înfășurat cu un bandaj însângerat: își sfâșiase urechea în sârma ghimpată.

– Uite, îți dau jumate, i-a răspuns Cesare, rupând o țigară Indigena în două și întinzându-i o bucată.

– Ești un adevărat prieten, i-a mulțumit rănitul, un bărbat de vreo treizeci de ani din Bergamo, care

le arăta atât de des camarazilor fotografia nevestei și a copiilor, încât o tocise. Căcăcioșii ăștia nu fumează altceva decât mahorcă toscană. Dacă mai stau mult pe aici, or să ajungă să-și fumeze rahatul.

În depărtare, ca o bombăneală, se auzea bubuind înfundat un tun. Din când în când, mai aproape, răsuna câte un foc de flintă. Pușcașii trăgeau în tot ce mișca: frunze tresărind în bătaia vântului, ghemotoace de hârtie, umbre ce apăreau doar în propria lor închipuire.

Când „băieții din '99" fuseseră mobilizați în grabă, pentru umplerea golurilor lăsate în rândul trupelor de îngrozitorul masacru de la Caporetto, Cesare nu făcuse absolut nimic ca să rămână acasă, deși îndeplinea criteriile ce-i permiteau să fie scutit de serviciul militar: era orfan, cap de familie și avea patru frați în îngrijire. Astfel, după o lună de instrucție superficială, fusese trimis pe front.

– Zici c-o să ieșim din haznaua asta? a întrebat bergamascul, sugând cu lăcomie capătul jumătății lui de țigară.

– Pe mine ți-ai găsit să mă întrebi? a protestat Cesare.

Ideile îi erau bine conturate în minte, însă nu avea chef să stea la discuții.

– Ai aerul unuia care știe cum merg treburile, i-a răspuns celălalt, cu o undă de respect în voce.

– Mai bine dormi, dacă poți.

Era un sfat prietenesc.

– Tocmai asta e, că nu pot să dorm. Urechea asta blestemată mă doare îngrozitor. Când trece infirmierul pe aici, o să-i cer o pastilă de dormit. Crezi că o să se infecteze? a insistat omul, atingându-și cu precauție bandajul însângerat.

– Da' de unde, i-a replicat sec, cu intenția de a pune capăt dialogului. Apoi a adăugat: Atunci, lasă-mă pe mine să dorm.

Și și-a ridicat reverele mantalei în dreptul urechilor.

Se trezise înrolat într-un regiment de infanterie unde existau mai mulți păduchi decât muniție de război, se confruntase cu aroganța și ineficiența gradaților, luptase cu deznădejdea, cu mitocăniile și dezorganizarea trupei care era alcătuită din tineri asemenea lui. Erau împreună la bine și la rău, chiar dacă fiecare combătea propriul său război, încercând să-și salveze propria piele. Totul era însă o iluzie, întrucât singuri nu reprezentau nimic, iar împreună nu făceau altceva decât să se repeadă orbește înainte, spre o moarte sigură, rezultatele vizibile fiind medaliile ce răsăreau la pieptul superiorilor lor, ofițeri cinici și incompetenți.

Își încredințaseră viața capriciilor hazardului și prostiei ce domnea în statele-majore. Cesare petrecuse Crăciunul într-o tranșee, cu picioarele în noroi și apă

rece ca gheața, laolaltă cu veteranii ce-și făceau nevoile de față cu toată lumea, fără nici o urmă de pudoare, istorisind în gura mare povești revoltătoare referitoare la generalul Cadorna, pe când ceilalți camarazi încinseseră întreceri de păduchi: câștiga cel pe care se aciuaseră cei mai mulți paraziți. Îl văzuse pe rege, însoțit de socrul său, regele Nikola al Muntenegrului - sau „unchiul Nicola“, cum era supranumit cu dispreț -, trecând în revistă un cârd de zdrențăroși din rândul cărora făcea și el parte. Și i se făcuse rușine: pentru el însuși, pentru oamenii care mergeau la moarte fără să se întrebe de ce, pentru regele acela mărunt și nevolnic în numele căruia sute de mii de bărbați riscau să fie măcelăriți.

A încercat să recitească unele fragmente din scrisoarea ferfenițită pe care o primise de la Matilde pe vremea când era încartiruit într-o cazarmă din Udine: „Acum, că tu, iubitul meu copilandru, nu mai ești cu mine, viața mea e goală...“ Cuvintele acelea fără rezonanță îl iritau, pentru că nu emanau căldura ei, grija maternă ce i-o purta, parfumul ei de femeie. Erau simple semne convenționale pe o foaie de hârtie, rânduri cu semnificații diferite de cele pe care el le simțea; nu ilustrau asprimea vieții de zi cu zi, însă nici nu respirau dulceața iubirii, fiorul pe care ți-l dă privirea femeii iubite atunci când te dezmiardă.

Păstra în inimă și în minte ultima lor întâlnire, la Gara Centrală, în fața unui tren încărcat cu suferință, ranițe și puști, bărbați morți încă dinainte de a ajunge pe front, înconjurați de steaguri fluturate cu entuziasm de cei ce rămâneau acasă, întrerupți de nesfârșitul du-te-vino al blândelor și generoaselor doamne care împărțeau mărunțișuri inutile soldaților năuciți de slogane incitante, de discursuri demagogice și terorizați de frica de necunoscut. Ca să-și facă curaj, unii cântau *Addio, mia bella, addio,* însă celor care atunci, pe peron, chiar se aflau în compania unei femei, nu le trecea prin minte să le murmure cuvinte de iubire; cu responsabilitatea capilor de familie, le strecurau ultimele recomandări, probabil cel mai eficace mod de a le spune „te iubesc".

Față în față, Matilde și Cesare înțeleseseră atunci că vorbele erau utile celor care țin discursuri în fața mulțimii sau scriu cărți: ei simțeau o nevoie disperată să se privească, să se atingă, să-și simtă unul altuia respirația.

– O să mă întorc repede.

– Cine știe.

– Totul va fi la fel ca înainte.

– Să sperăm.

– Ne-am simțit bine împreună.

– Când te vei întoarce te vei uita după fetișcane, pentru că eu o să fiu bătrână.

– Nu-i adevărat.

– Vorbești așa pentru că nu știi.

În cele câteva minute petrecute împreună pe peron trăiseră nostalgia clipelor trecute și se lăsaseră duși de vârtejul timpului ce va să vină, uitând prezentul ce putea reprezenta ultimul „acum“ al vieții lor în doi.

27

Un ordin absurd și inutil, ca majoritatea celor emise pe durata acelui război dement – la fel ca orice război – îl cantonase într-o locație blestemată, la poalele muntelui Faiti. În ianuarie era frig și burnița, vântul aspru îi descuama fața, iar picăturile înghețate ale ploii îi înțepau pielea. Cesare tremura de frig și de febră, cu ochii mijiți de vânt și de somn. Trecuseră mai bine de treizeci de ore de când rătăcea cu privirea prin ceața tenebroasă și vicleană din adâncimea căreia inamicul invizibil și silențios ar fi putut să atace în orice moment. Învățase pe propria piele că nu lupta într-un război propriu-zis, ci mai degrabă într-unul al nervilor în care rarele bătălii de pe câmpul de luptă reprezentau o binecuvântată descătușare; între linia de apărare de pe râul Piave, unde nemții se înecaseră în propriul sânge, și linia de rezistență de pe muntele

Grappa războiul însemna o eternă și iritantă așteptare, teama dezolantă în fața fantasmelor reflectate de pâcla de negură, disperarea provocată de ger, foame și mizerie, întrerupte când și când de frenezia delirantă declanșată de ordinele lipsite de logică ale superiorilor, izvorâte dintr-un autoritarism găunos și imediat uitate.

Războiul nervilor era cel mai lung și dificil. Oamenii se pot resemna în fața morții și se obișnuiesc cu suferința, dar nu când aceasta depășește limitele umilinței. Inamicii, care probabil că pândeau de undeva de aproape – însă nu în negura pe care Cesare o sfredelea de treizeci de ore cu privirea în căutarea unui semn –, exploatau latura psihologică a conflictului și rezistau mai bine psihic.

Ar fi trebuit să-l schimbe din postul de gardă de cel puțin trei ori, însă fie avusese loc o alunecare de teren, fie se inundase o tranșee sau altă drăcovenie de genul acesta, fie cei de la comandament omiseseră să ordone schimbarea gărzii ori, pur și simplu, uitaseră de infanteristul Cesare Boldrani din Milano, Lombardia, contingent 1899. Mâinile aproape că-i degeraseră, barba îi crescuse peste măsură și simțea pe tot corpul un dezgustător du-te-vino al păduchilor; picioarele parcă nici nu le mai avea, fiind scufundate în mocirla înghețată. Și-a adus aminte de Sibiglia – „Târâtura naibii!“ – și de prezicerile ei de rahat, înfuriindu-se

pe sine însuși: dacă nu s-ar fi lăsat influențat de o superstiție, în clipa aceea s-ar fi aflat la spălătoria din Crescenzago, bucurându-se de nurii Matildei, sau ar fi fost pe drum cu cotiga, în ținuturile din Oltrepo, fructificând economiile sale și ale lui Riccio, încredințate între timp Mirandei. În schimb era singur, în mocirla pestilențială din locul acela uitat de Dumnezeu, țintuit pe loc de un ordin emis din superficialitate și apoi abandonat, sfredelind negura groasă în căutarea unui inamic care n-avea ce căuta acolo.

– Nu-ți părăsești poziția sub nici un motiv.

Acesta fusese ordinul, iar ordinele nu se discută.

– Când voi fi schimbat din post?

O întrebare stupidă ieșită din gura unui biet infanterist, care valorează mai puțin decât un asin de povară.

– Suntem în război, soldat.

Sintagma stereotipă, patru cuvinte puse cap la cap ca să spună totul și nimic, o propoziție care probabil ar fi avut mai mult înțeles dacă ar fi avut vreo legătură cu Giuseppina, cu frații săi, cu Matilde, cu Riccio sau Miranda. Asta pentru că Cesare nu izbutea să sufere pentru patrie așa cum o făcuse, de exemplu, pentru maică-sa, iar acolo, pe front, nu se simțea apărătorul propriei familii, ci mai degrabă o fărâmă din parapetul acela de pământ clisos, frământat cu lacrimi și sânge, cu sudoare și moarte, care nu făcea altceva

decât să protejeze neputința statelor-majore și interesele pe care le reprezentau.

Și-a amintit de ultima scrisoare a Giuseppinei, plină de fraze ce nu se rostesc niciodată cu voce tare și încărcată de melancolie. Își pusese pe el toate puloverele de lână trimise de Matilde și bine făcuse, însă pachetul cu salamuri și cozonac fusese nevoit să îl împartă cu camarazii săi. Banii trimiși de Miranda prin mandat poștal îi ascundea noaptea în cartușieră, ziua mutându-i dintr-un buzunar în altul sau îndesându-i în bocanci, în funcție de împrejurări.

Simțea că-i vâjâie capul – de amintiri, din cauza păduchilor, dar mai ales din pricina nenumăratelor ordine și contraordine: atac, retragere, patrulări, ambuscade, pe urmă tranșeea – mizerie, oameni subnutriți, uitați, prost echipați. Matilde, Giuseppina. Riccio. Sibiglia – Bătu-o-ar Dumnezeu! Furoul alb al Matildei pe fondul cenușiu al negurei. Umbra casei sale, aroma de mirodenii, culoarea arbustului de glicină și, peste toate, frigul. Apoi liniștea profundă a neantului.

O durere ascuțită în șold l-a readus brusc la realitate: război, mocirlă, poziție de apărat cu orice preț.

– Așa faci tu de gardă, soldat?

Era convins că figura din fața sa pe care încă nu reușea s-o distingă limpede, dar care i se adresa batjocoritor, numindu-l „spălător“ și invocând simțul

datoriei, încarna autoritatea. Vorbea pe un ton scăzut, dar ferm.

Din obișnuință, Cesare s-a ridicat în picioare și a luat poziția de drepți.

– Ce ai de spus?

Era mai degrabă o lovitură de bici decât o întrebare.

Era prizonier între realitate și coșmar – entități care, la urma urmei, erau foarte apropiate.

– Nimic, a răspuns Cesare, apoi a tăcut.

De altfel, ce ar fi putut să spună? Că era epuizat? Că trecuseră câteva luni de când dormea două-trei ore pe zi? Că de treizeci de ore nu mai închisese un ochi? Că nu reușise să-și învingă somnolența? Cesare nu se temea de bărbatul din fața sa – l-ar fi dovedit ușor dacă ar fi fost nevoit să-și măsoare forțele cu el –, însă se temea instinctiv de ceea ce reprezenta el; la fel cum porumbeilor le este frică de erete, chiar dacă n-au văzut niciodată unul.

– Cel puțin știi ce te așteaptă? a întrebat din nou ofițerul.

Trăsăturile începeau să i se contureze.

Cesare nu a răspuns, însă buzele i-au schițat un zâmbet imperceptibil în clipa în care a adulmecat mirosul plăcut de lavandă, de haine proaspăt spălate, de piele și mentă: mirosul domnilor din înalta societate pe care-l simțise și în palatul conților Spada; era aroma unui stil de viață pe care-l atinsese în treacăt

și pe care acum îl resimțea cu mai multă intensitate, căci acoperea duhoarea dezgustătoare pe care o emana propriul corp, stofa gri-verzuie a uniformei cu iz de câine plouat. Bărbatul din fața sa trebuie să fi fost o persoană importantă, și nu numai pentru faptul că avea epoleți de căpitan, ci pentru că avea înfățișarea unuia făcut să comande, atât în viața civilă, cât și în armată, și care nu are nevoie de compromisuri ca să-și câștige respectul.

– Sunt nevoit să te defer Curții Marțiale.

Cuvinte cu puterea gloanțelor unui pluton de execuție. După dezastrul de la Caporetto, curțile marțiale alcătuite din ofițeri cu uniforme din stofă scumpă și cu pielea parfumată cu lavandă hotărau execuții pe bandă rulantă, trimițând cu nonșalanță la moarte sute și sute de tineri. Înaltă trădare. Lașitate în fața inamicului. Insubordonare pe front, în perimetru de război.

– Știi ce înseamnă asta?

Oare îl voia mort cu orice preț sau se juca cu el de-a șoarecele și pisica?

Cesare era conștient că ajunsese într-o situație disperată, îngrozitoare: s-a văzut în fața plutonului de execuție, legat la ochi; și-a imaginat o clipă liniștea desăvârșită care ar fi urmat după salva de gloanțe. Odată visase că murise, apoi își dăduse seama că era doar un vis și se trezise. În clipa aceea însă, în fața ofițerului necunoscut, simțea frigul, umezeala și

mizeria, îl dureau mâinile și putea vedea cerul luminându-se vag înspre est, odată cu ivirea zorilor. Ploua mărunt, fără grabă, insistent.

– Răspunde, i-a ordonat ofițerul. Știi ce te așteaptă?

Știa, însă nu i-a răspuns. Odată, când era de-o șchioapă, fugărise împreună cu vecinii de vârsta lui un motan, încolțindu-l într-un ungher al fâneței: era un pisoi mic și slăbănog, înfricoșat, murdar, poate și bolnav, chinuit de mai multe ori de copiii din cartier. De data aceea însă, simțindu-se încolțit, fără putință de scăpare, pisoiul se repezise asupra unuia dintre persecutorii săi, sfâșiindu-l cu ghearele. Poate că l-ar fi orbit ori poate că l-ar fi și omorât dacă ceilalți nu i-ar fi frânt spinarea, aruncându-l apoi în mijlocul curții. Cesare se simțea acum întocmai ca pisoiul acela încolțit: mutilat de violența unui ordin absurd, condamnat pentru o vină inexistentă. S-a hotărât brusc să dea moartea pe moarte, transformând resemnarea victimei într-o instinctivă și deznădăjduită agresivitate de animal hăituit. Ofițerul, care nu se aștepta la o asemenea reacție fulgerătoare, și-a dat seama că fusese atacat abia când, trântit în mocirlă, a simțit vârful baionetei împungându-l în gât.

– Ești nebun, a horcăit.

– Sunt mort, i-a șuierat Cesare, dar te iau cu mine pe lumea cealaltă.

– Mai avem încă timp să ne salvăm, i-a propus ofițerul, care și în situația aceea dramatică păstrase o atitudine neobișnuit de demnă.

– Dacă nu te hăcuiesc, tu o să mă trimiți în fața curții marțiale.

Cuvintele au dispărut ca aburul.

– Nu voiam decât să te sperii, a replicat celălalt, cu o sinceritate pe care Cesare a perceput-o. Ofițerul a continuat: Îți repet că ne putem salva amândoi.

– Cine îmi garantează?

– Nimeni. E cuvântul meu contra cuvântului tău.

– Ha! Cuvântul unui superior! a exclamat pe un ton disprețuitor, împungându-l în continuare cu baioneta.

– Cuvântul unui gentilom, a spus căpitanul, ca și cum s-ar fi adresat unui omolog de-al său în salonul unui palat seniorial și nu unui soldat fetid și deznădăjduit, într-o tranșee. Dacă nu, atunci omoară-mă și sinucide-te și tu, pentru că dintr-un moment într-altul vor sosi ceilalți în căutarea mea.

Cesare a slăbit strânsoarea, a sărit în picioare, permițându-i și ofițerului să se ridice, și și-a pus baioneta înapoi în teacă. Mânjiți în culorile tranșeei și cu mocirla care ștergea însemnele militare, cei doi semănau între ei.

– Cum te cheamă? a întrebat căpitanul.

– Boldrani Cesare. Regimentul 8 infanterie.

– După ce te schimbă din post să te prezinți la comandament. Întrebi acolo de căpitanul Casati. Benedetto Casati. Îi voi trimite o înștiințare locotenentului tău.

– Am înțeles, să trăiți!

Mai devreme nu-l văzuse din cauza somnului, apoi tensiunea momentului îl împiedicase să deslușească chipul căpitanului, iar în clipa când ar fi putut s-o facă, fața bărbatului din fața sa era o mască de noroi. De un lucru era însă sigur: nu avea cum să-i uite ochii negri, vioi și scânteietori, și nici numele: Casati. Benedetto Casati.

– Noi doi suntem chit, soldat, a spus căpitanul înainte de a se îndepărta. Însă înainte de a fi chit, ne-am salvat viața unul celuilalt.

– Am înțeles, să trăiți! a răspuns Cesare, în vreme ce celălalt se făcea nevăzut, învăluit în ceață.

S-a întrebat dacă făcuse bine crezându-l pe cuvânt, însă în clipa următoare și-a dat seama că era inutil să se mai gândească la semnificația unui gest împlinit și irevocabil.

Ploaia încetase, iar vântul rece dinspre nord începea să risipească perdeaua înnegurată, aducând și promisiunea unei raze de soare. Cesare și-a rezemat flinta model 91 de peretele clisos, și-a aprins una din țigările sale pestilențiale și a tras fumul adânc în piept, cu voluptate, suflându-l apoi drept în jarul din vârf. A

tras din buzunarul vestonului orologiul său cu lanț. L-a învăluit un sentiment plăcut simțind între degete forma rotundă și rece a cutiuței de argint, din care se auzea un ticăit regulat, ca și cum timpul și-ar fi reluat ritmul obișnuit. A acționat *carillon*-ul și notele *Marșului alla turca* de Mozart s-au răspândit de jur împrejur în imperceptibile unde concentrice în liniștea adâncă a zorilor, oferindu-i o neașteptată stare de bună dispoziție. Întreaga sa forță de bărbat, sentimentul profund al dreptății care dăinuia în el și adevărata semnificație a demnității umane, toate aveau sunetul acelor note. A suflat o vreme în pumni ca să se încălzească și a pipăit cu buricele degetelor conturul în relief al zeiței Fortuna. I-a cerut în gând iertare bătrânei Sibiglia, cea cu o sută de vieți, apoi a vârât cu grijă ceasornicul înapoi în buzunar. Poate că totuși zeița norocului nu-l abandonase, și-a spus el.

28

Căpitanul Benedetto Casati stătea într-un fotoliu de piele în spatele unui birou din lemn masiv încărcat cu hârtii, fascicule și cărți. I se repartizase una dintre cele douăsprezece camere ale casei senioriale din Cormons, la câțiva kilometri de Udine, în care funcționa centrul de comandă al batalionului. Încăperea era învăluită într-o căldură plăcută. Pe blatul cu ornamente aurii al biroului se aflau câteva sticle – coniac, absint și lichioruri cu nume necunoscute.

– Să știi că nu te-aș fi recunoscut, i-a spus ofițerul soldatului din fața sa. Acum ai aspectul unei ființe umane.

– Mi s-a dat permisiunea să mă spăl.

Și-a înăbușit pornirile polemice de la bun început, deși ar fi vrut să facă câteva observații pe tema efectului magic al plicului încărcat cu ștampile și semnături

sosit la trupă de la comandament și care îi adusese ceea ce până atunci nici nu îndrăznise să viseze – o permisie. Se spălase, apoi își schimbase ținuta zdrențăroasă și murdară de campanie cu o uniformă curată și își pusese obiele, cizme și lenjerie de corp noi. În cele din urmă, găsise un loc lângă șoferul unui camion Fiat 18-BL care îl lăsase în fața centrului de comandă.

– Stai jos, l-a invitat căpitanul arătând spre cele două fotolii cu spătar înalt din fața biroului.

Cesar i-a dat ascultare, deși era puțin stingherit.

– Ai făcut bine că ai avut încredere în cuvântul meu, îți dai seama?

– Da, domnule căpitan.

Își propusese să dea răspunsuri civilizate și scurte, fără să se lase atras în discuții ocolitoare.

– O țigară?

I-a întins o casetă elegantă de cristal.

– Dacă nu aveți nimic împotrivă, domnule căpitan, le-aș prefera pe ale mele.

În mod ciudat, încăperea îi oferea o stare de pace sufletească demult uitată.

O vreme, au fumat în tăcere.

– Ești în stare să torni ceva de băut pentru amândoi fără să spargi vreun pahar? l-a întrebat surâzând ofițerul.

– Sunt învățat cu cârciumile și paharele cu băutură, l-a asigurat el.

– Atunci pune-ți ce vrei tu. Pentru mine, un deget de coniac, i-a spus.

Cesare s-a descurcat onorabil. Au băut din pahare discutând ca și cum ar fi fost vechi cunoștințe. Totuși, tânărul soldat mai mult l-a ascultat pe celălalt. Îi plăcea muzicalitatea frazelor fără înflorituri rostite de ofițer, timbrul ferm și viril al vocii, modul plăcut în care graseia „r"-ul și mâinile fine, cu unghii îngrijite, care păreau să gesticuleze fără să se miște. Sorbea cu nonșalanță din paharul de cristal scump, manevrându-l ca și cum ar fi fost din sticlă ordinară, dar Cesare era încredințat că în mâinile bărbatului din fața sa și un pahar de duzină ar fi putut părea din cel mai prețios cristal. Avea părul castaniu și pieptănat cu grijă într-un mod care-i scotea în evidență fruntea palidă. Ochii negri și scăpărători își pierduseră din fermitatea demonstrată în clipa în care Cesare îi văzuse pentru prima dată, revelând acum o privire domoală și visătoare. Nasul subțire și vag acvilin, mustața blondă, cu nuanțe roșcate și buzele moi confereau chipului o expresie plăcută. A observat că pe degetul mic al mâinii drepte căpitanul purta un inel pe care era gravat un blazon nobiliar.

– Ți-am citit fișa personală, i-a spus ofițerul. Am văzut că ești orfan de ambii părinți. Ai patru frați. Așadar, ești cap de familie. Cu toate acestea, iată-te

aici, pe front. Spune-mi, ai simțit cumva că ai vocație de erou?

– Fac parte din contingentul „băieților din '99". Am fost mobilizat și nu am făcut recurs. Asta-i tot.

– Tu nu mi-o spui pe-a dreaptă.

L-a privit cu suspiciune și cu o notă de ironie.

– Atunci, în orice caz, nu am ceea ce ați zis dumneavoastră... vocația de erou.

– Însă tupeu ai cât cuprinde.

Simțea ceva aparte în băiețandrul din fața sa, ceva care îl deosebea de restul turmei, un semn pe care mai devreme sau mai târziu avea să-l descopere și să-l interpreteze la adevărata sa valoare.

– Eu, a continuat căpitanul, nu pot trimite în fața Curții Marțiale un băiețandru de optsprezece ani, orfan, cap de familie și care, în plus, are și îndrăzneala tipică eroilor.

– Nu voi uita acest gest, a spus Cesare.

Căpitanul i-a răspuns înclinând ușor capul, apoi a schimbat vorba.

– Cu ce te ocupai în viața civilă?

– Lucram într-o spălătorie. O spălătorie mare.

– Și ce făceai acolo, mai exact?

– De toate.

– De toate și nimic, soldat.

– Organizam lucrul, personalul, verificam instalațiile, livram marfa.

– Spălătoria asta o duceai pe umerii tăi?

– Mă străduiam să fac cum știam mai bine.

– Studii?

– Clasea a șasea elementară.

A spus-o cu mândrie. Mulți dintre cei de vârsta lui erau analfabeți, alții nu trecuseră de primii doi-trei ani de școală și abia dacă puteau să buchisească literele.

– Ești angajat, a spus căpitanul ridicându-se.

– Cum așa, angajat?

Cesare l-a comparat în clipa aceea cu un suveran antic care își investea un supus cu titlul de cavaler.

– Din momentul acesta ești ordonanța mea, a declarat solemn celălalt.

– De la trupă mi s-a spus să mă întorc cât mai repede cu putință, s-a arătat îngrijorat Cesare. Și, în orice caz, să-mi justific deplasarea.

– Am făcut-o eu deja. Am cerut și am obținut transferul tău aici.

Ordonanța căpitanului Benedetto Casati, în clădirea centrului de comandă, la adăpost de război, păduchi, noroi și frig, de sânge și moarte, de duhoarea tranșeelor.

– Vorbiți serios, domnule căpitan?

– Nu cred că ți-am dat ocazia să mă consideri un ipochimen care se ține de glume proaste.

Redevenise ofițerul aspru pe care îl cunoscuse în tranșee.

– În cazul acesta, nu știu cum să vă mulțumesc.

Se ridicase și el de pe scaun, înțelegând că scurtul moment de familiaritate dintre ei se încheiase.

– Nu trebuie să-mi mulțumești. Noi doi suntem chit. Și ești aici pentru că am convingerea că îmi poți fi de folos. Recunoștința nu are ce căuta aici. Acum, nu-ți mai datorez nici eu nimic.

Comportamentul ofițerului, care restabilise distanța dintre ei, nu-l surprindea: dimpotrivă, s-ar fi mirat dacă lucrurile ar fi stat altfel. Pe buze și în inimă i-a rămas, în schimb, o întrebare pe care nu dorise sau nu îndrăznise să i-o adreseze: oare căpitanul era unul din conții Casati a căror capelă de familie se afla în cimitirul din Caravaggio? Înainte să plece pe front, Cesare Boldrani reușise să obțină reînhumarea mamei sale în acel cimitir, așa încât acum rămășițele ei se odihneau într-un mormânt aflat la numai câțiva metri de capela conților.

29

Era o fetișcană cu tenul măsliniu și părul negru, tuns scurt și ondulat: o buclă îi acoperea jumătate de frunte.

– Vino, frumosul meu soldățel, a repetat ea invitația, reprimându-și un căscat, în timp ce-și desfăcea halatul de mătase, lăsând să i se vadă – parcă un pic cam mult – goliciunea.

Cesare i-a privit cu lăcomie sânii opulenți, fesele rotunde, coapsele robuste și îndesate.

– Mă dezbrac? a întrebat-o el, intimidat.

– Lasă, vino așa, că terminăm mai repede, i-a răspuns fata, cu aerul că-i cerea o favoare. Altminteri – dă-ți jos obielele, pune-ți obielele, dă-ți jos brăcinarii, pune-ți brăcinarii – ne prinde dimineața.

În fața bordelului se făcuse coadă.

– Hai, vino, frumosul meu soldățel, a repetat ea, pe un ton plictisit și obosit.

Avea chipul durduliu și palid, ochii blajini, mari și inexpresivi, buzele cărnoase și nasul mic, de copilandră.

Când corpul fetișcanei s-a cufundat în moliciunea patului, întinzându-se într-o poziție care se voia excitantă, dar care s-a dovedit a fi doar vag obscenă, penisul lui viguros era deja gata de acțiune. A încălecat-o cu multă băgare de seamă, ignorându-i ochii resemnați, care priveau în altă parte. A făcut dragoste uitându-se la un tablou care înfățișa o gondolă pe Canal Grande.

A fost unica sa descindere, scurtă și melancolică, într-un bordel de război. Și a fost unicul raport sexual plătit din viața sa. Îi repugna ideea de a se masturba folosindu-se de corpul unei necunoscute.

L-a așteptat pe căpitanul Casati în fața bordelului pentru ofițeri, unde calitatea mărfii și ambientul erau superioare, deși ritualul – parcă puțin mai amăgitor – era în esență același.

– Te-ai distrat? l-a întrebat mohorât ofițerul.

– Nu, domnule căpitan.

Se simțea vinovat față de sine însuși și, ca și cum nu ar fi fost de ajuns, se temea să nu se fi molipsit de vreo boală venerică.

– Nici o ascunzătoare a păcătosului nu-i destul de ferită, a citat căpitanul, mai mult pentru sine decât pentru ordonanță. Îl descoperă și-l condamnă chiar propria conștiință.

– Înclin să cred că n-o să mai intru niciodată într-un bordel, domnule căpitan, a concluzionat Cesare.

– Și eu spun același lucru de fiecare dată când ies de aici, a mărturisit ofițerul, îndreptându-se spre automobilul parcat câțiva metri mai încolo.

Cesare i-a deschis portiera, apoi a închis-o după el, a acționat manivela de aprindere a motorului și s-a urcat la volan, încadrându-se pe strada care ducea spre centrul de comandă.

Într-un an de armată, Cesare învățase multe lucruri noi. Totuși, în ultimele luni, frecventând ambii poli ai așa-zisei societăți civile – pe cel al servitorilor și pe cel al stăpânilor –, acumulase noțiuni pe care nu le-ar fi dobândit nici dacă ar fi frecventat școli înalte: știa să servească la masă, dar știa să se comporte și atunci când era el servit, știa să fie supus, dar și să poruncească când era cazul, era capabil să deosebească o lectură banală de una cu adevărat valoroasă, un obiect elegant de un kitsch arătos. Știa cum se îmbracă un domn, dar și cum se dichisea un domn bogat, conducea și automobilul, și motocicleta, învățase să scrie corect, intuia căile potrivite și cuvintele esențiale pentru a obține ceea ce voia.

– E o noapte frumoasă, a observat ofițerul.

– Da, domnule căpitan. Este splendidă.

Octombrie se apropia de sfârșit, iar aerul rece părea îmbălsămat de miresmele câmpului. Stelele de pe cer

păreau să contemple siderate răul pe care oamenii și-l făceau singuri. Undeva, departe, trăgea un tun, iar orizontul se lumina din când în când.

– Ceva vești de acasă? a întrebat Casati.

Nu fusese o întrebare de complezență: părea sincer interesat.

Cesare își dădea silința să evite gropile numeroase și adânci de pe drum.

– Vești urâte, domnule căpitan.

Giuseppina îi trimisese o scrisoare care-l umpluse de tristețe.

– Probleme economice?

Dacă ar fi fost vorba numai despre așa ceva, s-ar fi oferit prompt să-l ajute. Nutrea o profundă admirație pentru tinerelul acela de o inteligență sclipitoare și un excepțional spirit întreprinzător.

– Nu, domnule căpitan: spaniola.

Gripa făcuse prăpăd în țară: știința se dovedea neputincioasă în fața epidemiei căreia îi supraviețuiau doar câțiva, mai puternici.

– În cazul ăsta nu pot face nimic pentru tine.

– Nu, nu puteți, domnule căpitan.

Molima îi extermina pur și simplu pe bătrâni și copii.

– Mi s-a spus că la Milano se înregistrează cam o sută cincizeci de morți pe zi. E pur și simplu un alt război.

– Numai că în cazul ăsta nu există arme ca să te poți apăra.

Giuseppina îi scrisese că o ușă din două avea zăbranic de doliu și că primarul interzisese cortegiile funerare, pentru că puteau contribui la răspândirea epidemiei și la deprimarea populației deja terorizate de ideea molipsirii.

– Familia ta a avut de suferit?

Se intersectară cu un camion care aproape că îi atinse cu aripa.

– Da, domnule căpitan, a răspuns Cesare, atent la drum.

– Grav?

Trebuia să-i smulgă cuvintele.

– Cei doi frați mai mici au murit, i-a mărturisit Cesare, fără nici cel mai mic tremur de emoție în voce. Cel mijlociu, de zece ani, e în stare foarte gravă.

Căpitanul Casati știa cât de mult își iubea Cesare frații și realiza că răceala tânărului nu se datora indiferenței, ci stoicismului adânc înrădăcinat în ființa lui.

– Și de ce nu mi-ai spus nimic până acum? s-a înfuriat el.

– Oare s-ar fi schimbat ceva dacă v-aș fi vorbit despre asta?

Casati și-a mijit ochii: ce hram purta, oare, zdrențărosul ăsta? Era filozof sau pur și simplu smintit?

– Cu siguranță că ești un individ tare ciudat, a zis, neștiind ce altceva ar fi putut să-i răspundă. Vrei să te duci acasă?

Ținea cu orice preț să-l ajute cumva.

– Dacă mi-aș putea salva fratele, m-aș duce și pe jos la Milano.

– Mda, așa e, a murmurat căpitanul. Apoi a zis: Ia te uită, am ajuns.

Farurile automobilului luminau intrarea în centrul de comandă. Santinela a luat poziția de drepți, dând onorul ofițerului.

– Ce ordonați pentru mâine, domnule căpitan?

– Deșteptarea la ora șapte.

Se simțea stânjenit în fața seninătății subalternului său, care, confruntându-se cu destinul implacabil, cu moartea, reacționa cu gravitatea domoală a unui animal de povară. Sau a unui înțelept – încă nu era sigur. Nu era în stare să-i ceară nimic, să-i vorbească despre altceva sau să-i dea ordine. Ar fi vrut totuși să-l înțeleagă – asta da.

30

Bancnota de o mie pe care o luase de acasă pe post de talisman trecuse cu bine, fără să se deterioreze, din obielele purtate în tranșee în portofelul de marochin roșu obținut în schimbul unei sticle de coniac. I se adăugaseră banii primiți de la Matilde plus alte cinci hârtii de o sută, rodul celor mai variate tipuri de comerț de contrabandă pe care le desfășura în spatele liniilor. Cesare avea un talent înnăscut de a face rost de mărfurile cele mai căutate pe piața neagră: de la coniac la medicamente, de la uniforme la automobile. Banii pe care îi câștiga, la fel ca aceia de acasă, îi țineau o tovărășie comodă, ferindu-l de reumatisme și alte maladii belice, dându-i un sentiment de infinită siguranță. Nu-și risipea banii și prefera o ținută austeră: știa că sumele strânse până atunci aveau să-i permită într-o zi să încheie o afacere în măsură să-i schimbe

radical cursul vieții. Acolo însă, pe front, pentru traficul său de mică anvergură avusese nevoie mai mult de fantezie decât de bani.

– Plecăm la Padova, l-a informat scurt căpitanul Casati.

– Când, domnule căpitan? a întrebat luând poziție de drepți.

– Imediat. Pregătește mașina, i-a spus, fără să-i dea alte amănunte (la urma urmelor, nu trebuia să-i explice ordonanței cum să organizeze drumul – popasurile pentru odihnă sau alimentare cu carburant). Peste o oră să fii în fața centrului de comandă.

– Am înțeles, să trăiți, a răspuns entuziasmat, pocnindu-și călcâiele.

Padova era locul ideal pentru a vedea oameni noi, a-și diversifica oferta mărfurilor de contrabandă și pentru distracții. Era dimineață și știa că aveau să călătorească toată ziua pe drumurile distruse, însă se considera un șofer cu experiență și cunoștea cele mai bune locuri de popas.

Au ajuns înainte de lăsarea serii în fața hotelului Posta, cel mai important din oraș, unde, printre alte figuri marcante ale vremii, se cazase și colonelul Luigi Ferrari, membru marcant al Comitetului pentru mobilizare industrială, responsabil cu producția fabricilor care lucrau pentru armată.

Societatea Casati & Figlio producea biciclete pentru armată, iar colonelul Luigi Ferrari, printre altele, fusese însărcinat de comisariatul din care făcea parte să se asigure de calitatea produsului și să obțină un preț avantajos. Cesare știa că, în viața civilă, Ferrari era inginerul-șef al primăriei din Milano, iar dubla calitate a acestuia – de concitadin și factor decizional în comisia de urbanism din Milano – i-a produs o impresie puternică.

Fără îndoială că ofițerul își îndeplinea datoria cu conștiinciozitate, însă era mai binevoitor cu fabricile ale căror proprietari îi acordau atenția cuvenită sau cu care avea legături mai mult decât protocolare sau birocratice. Era un bărbat arătos, înalt și falnic, la vreo patruzeci de ani, cult și rafinat, cu trăsături aristocratice, revelând fermitatea amabilă a unui nobil, o vulnerabilitate imperceptibilă în privirea hedonică, o infatuare oarecum copilărească și siguranța de sine a jucătorului de tripou. Fiind ultimul descendent al unei înstărite și solide familii din înalta societate, Ferrari risipise o adevărată avere cu acest viciu care îl atrăgea ca un magnet. Jocurile de noroc îl făceau să devină o pradă ușoară pentru oricine știa să profite de slăbiciunea sa. Era încă un personaj important și influent, însă cei care îi cunoșteau caracterul intrigant și viciul – din ce în ce mai greu de satisfăcut în vreme de război – îi puteau distinge în priviri semnele epuizării

morale și rătăcirea animalului hăituit care își dă seama că spațiul vital i se restrânge în mod implacabil.

Întâlnirea dintre colonelul Luigi Ferrari și căpitanul Casati a fost aparent cordială, dar în esență rece, rigidă. Zâmbindu-și amabil, și-au strâns mâinile în holul hotelului, în mijlocul unui du-te-vino de uniforme impecabile, costume moderne și toalete rafinate. Cesare începuse să cunoască bine ritualurile vieții de societate și personajele care populau centrele nevralgice ale unui oraș în care exista un centru de comandă al armatei; știa să facă distincția între marionete și cei ce trăgeau sforile, ale căror roluri nu erau întotdeauna pe măsura gradelor.

– Mă bucur că ați acceptat invitația mea, domnule căpitan, a spus colonelul Ferrari.

– Am călătorit o zi întreagă ca să fiu la timp aici, în holul hotelului.

În spatele cuvintelor amabile, Cesare a detectat un reproș acid.

Discret, se retrăsese într-o parte și aștepta ordinele superiorului său, însă în același timp încerca să găsească o posibilitate de a asculta conversația celor doi ofițeri și după ce formalitățile politicoase aveau să lase locul concreteței nemiloase a discuțiilor de afaceri; căci – își dăduse imediat seama – despre o întâlnire de afaceri era vorba și nu despre o întrunire în

care cei doi să se lanseze în slogane patriotice sau să pună la cale strategii militare secrete.

Războiul, pe care politicienii vizionari și generalii nerăbdători îl pronosticaseră a fi de scurtă durată, continua prin noroaiele tranşeelor de prea mulți ani. Era un război de așteptare și uzură, cu tresăriri neașteptate ce aveau drept rezultat schimbări imperceptibile pe front și carnaje înspăimântătoare în rândul trupelor. De la o vreme însă – după ce Diaz preluase comanda armatei și rezistența de pe Piave începuse să dea roade, iar trupele Antantei se ancoraseră solid pe Frontul de Vest – apăruseră primele semne că marele măcel se apropia de sfârșit.

Cei doi ofițeri s-au privit în tăcere câteva clipe, apoi s-au îndreptat spre mica sală de lectură a hotelului, o încăpere în care se zăreau veioze discrete cu abajur verde, cu tapetul pereților încărcat de desene liberty și cu fotolii ample, tapițate cu catifea. Neprimind nici un semn din partea căpitanului, Cesare i-a urmat curios la o distanță rezonabilă. Dorea să afle ce turnură (total diferită – de asta era convins – de împunsăturile inițiale ale interlocutorilor) avea să ia dialogul celor doi și, apoi să descopere ambientul luminos, elegant și luxos ce îi sugera comparații extravagante cu tranșeele pline de rahat și mocirlă unde trăise până de curând. Și acolo, în tranşee, existau studenți sau mic-burghezi care în timpul glorioaselor

zile ale lui mai 1915 umpluseră piețele scandând slogane intervenționiste, fluturând drapele și aruncând în văzduh paiete; acum, deveniseră totuna cu pălmașii și țăranii ce-și strigaseră în stradă – neascultați însă de nimeni – protestul împotriva războiului. Nu se deosebeau prin nimic: pe toți îi uneau îngrozitoarele imagini cu sânge și moarte, mizeria și păduchii. În schimb, în luxoasele holuri ale marilor hoteluri, „patriotismul" și „catastrofismul" continuau să fie subiectele preferate de conversație ale doamnelor cu toalete excentrice, pantofiori de lac și voal negru de mătase în păr și ale eroilor de mucava care citau cu fervoare din D'Annunzio, dar citeau *Mimì Bluette, fiore del mio giardino*[1].

Căpitanul Casati i-a făcut semn să se apropie.

– Așteaptă-mă unde vrei tu, i-a spus, numai să nu pleci. (Cesare a înțeles că ofițerul îl voia în preajmă, gata să intervină la nevoie.) Până una-alta, rezolvă cu bagajele.

– Mi-am permis s-o fac deja, domnule căpitan, a răspuns.

– Foarte bine.

---

[1] *Mimì Bluette, floarea din grădina mea,* roman al scriitorului și poetului Guido da Verona (1881–1939), considerat fondatorul romanului erotic italian. În perioada 1910–1920, romanele lui Guido da Verona au atins apogeul popularității, tiraje de sute de mii de exemplare epuizându-se în timp-record (n. tr.).

Apoi i-a făcut semn să se îndepărteze.

Cesare a executat un salut impecabil și a ieșit din sală, dar a observat într-un ungher o ușă care dădea spre o încăpere cufundată în beznă. Odată ajuns din nou în holul hotelului, a luat-o la dreapta, apoi din nou la dreapta și a intrat pe o altă ușă în cămăruța întunecată ce dădea spre sala de lectură. S-a așezat într-un fotoliu, calculând riscurile de a fi descoperit, a inventat un pretext banal, dar ușor de crezut – urma să se prefacă adormit – pentru cazul în care ar fi fost reperat și s-a hotărât să asculte conversația tumultuoasă a celor doi ofițeri din camera de alături, care îi ajungea cu claritate la urechi.

– Mă tem că nu mai pot face nimic pentru dumneavoastră, domnule colonel, a spus căpitanul Casati.

– Se pare că ați uitat un lucru: eu am făcut foarte multe pentru familia dumneavoastră. Și nu mă refer aici numai la fabrica de biciclete.

– Tatăl meu și cu mine ne-am arătat recunoștința în mod concret și generos, i-a reproșat căpitanul.

– Da' de unde, Doamne iartă-mă! O recunoștință reciprocă și interesată. Fără recunoștința asta, societatea Casati & Figlio nu ar fi ajuns unde este astăzi.

– Domnule colonel Ferrari, mă obligați să vă amintesc că, până acum, societatea noastră v-a vărsat în cont mai mult de cincizeci de mii de lire.

– Nu mă refer la cum v-ați achitat față de mine din punct de vedere al contabilității, ci vă reamintesc că am contribuit la expansiunea societății dumneavoastră într-o măsură mult mai substanțială decât cea înregistrată în registrele de casă.

– Exagerați, domnule colonel. Și nu cred că tatăl meu se va răzgândi. Războiul e pe terminate și odată cu el se vor termina și furniturile, la fel cum se va încheia și colaborarea noastră.

– Dragă prietene, a intervenit colonelul, regăsindu-și tonul și siguranța specifice unei persoane cu greutate, se pare că renunțați la noblețea tipică unei familii ca a dumneavoastră fără să fi deprins o inteligență întreprinzătoare. Eu, unul, sunt un jucător și, asemenea tuturor jucătorilor, sunt sclavul compromisurilor și ruda apropiată a mârșăviei, fiind oricând gata pentru un pact cu diavolul, sub orice formă s-ar înfățișa.

– Sunt ani buni de când familia mea vă plătește datoriile de la masa de joc, i-a reproșat pe un ton aspru căpitanul Casati.

– Ei și? Am negat eu oare vreodată evidența? În orice caz, nu trebuie să fiți supărat pentru că v-am identificat punctele slabe. Întreprinzător este cel ce vede mai departe decât o pot face ceilalți, având așa-numita inteligență a viitorului. Este, dacă vreți, un jucător care nu are viciul jocului.

În liniștea confortabilului său punct de observație, Cesare era ochi și urechi, sorbind cu nesaț din izvorul înțelepciunii celor doi interlocutori, încercând să memoreze cuvinte și fraze întregi care îi răsunau în minte fără o semnificație concretă deocamdată.

– Nu înțeleg totuși de ce nu ați reușit niciodată să vă puneți în practică teoriile remarcabile, l-a înțepat Casati pe celălalt.

– Eu sunt un jucător, a răspuns colonelul zâmbind superior. Adevărații jucători trăiesc atunci când riscă și câștigă atunci când pierd. Mă tem însă că acest raționament este prea subtil pentru un neinițiat ca dumneavoastră. Ca să înțelegeți despre ce vorbesc, ar trebui să știți ce înseamnă să-ți joci viața pe o singură carte, să-ți legi reputația de o culoare sau un număr, într-o perpetuă căutare de confirmări, de certitudini, de garanții – toate acestea nefiind altceva decât o cale de a-ți asuma benevol calea sfâșietoare a autodistrugerii sistematice. Este, dacă vreți, un mod de căutare a absolutului. Mirajul pietrei filozofale care transformă vulgaritatea metalelor ordinare în noblețea aurului pur. Este păcatul păcatelor: orgoliul atotputerniciei. Ceva care te apropie de frământarea morală a marilor mistici. Aflați că și în lumea sublimă, dar zbuciumată a jucătorilor de hazard există stâlpul eremitului și pustiul anahoreților. Același diavol îi ispitește și pe unii, și pe alții. Unii se salvează pocăindu-se,

alții se lasă pradă păcatului și pierzaniei. De aceea, probabil, viața unui jucător-gentilom se sfârșește aproape întotdeauna cu un foc de pistol în tâmplă.

Era tulburător de sincer, însă interlocutorul său nu a părut să perceapă adevărul acelui discurs.

– Ați ținut un discurs splendid, a admis căpitanul, totuși nu cred că e suficient ca să-l convingă pe tatăl meu să vă trimită în două zile suma de o mie cinci sute de lire. Luând în calcul sumele pe care le-ați primit până acum, i s-ar părea – cum, de altfel, mi se pare și mie – că exagerați.

– Ei, bine, nu-mi amintesc să fi avut astfel de mustrări de conștiință atunci când v-am permis să aruncați o privire asupra planurilor de expansiune urbanistică a orașului Milano. Dimpotrivă, m-ați asigurat de colaborarea dumneavoastră generoasă pe termen lung.

– Ne aflăm în război, domnule colonel. Și suntem oameni practici, nu-i așa?

– Peste două zile trebuie să plătesc o datorie de la masa de joc. O mie cinci sute de lire. În caz contrar, voi fi acoperit de dezonoare, de rușine. Dacă nu fac rost de banii ăștia, probabil că voi fi obligat să-mi trag un glonț în cap.

Devenise din nou umil, supus, dispus să facă orice compromis.

– Mă tem că nu m-am făcut înțeles, a spus căpitanul Casati. În ceea ce privește societatea și familia noastră, afacerea e închisă.

Și s-a ridicat, salutând cu o bătaie din călcâie și o înclinare ușoară din cap.

Cesare a țâșnit din ascunzătoarea lui, ajungând în holul aglomerat al hotelului exact la timp ca să-și zărească superiorul luând cheia de la portar și îndreptându-se pe scări spre camera sa. Avea timp suficient ca să-l ajungă din urmă și să-l ajute să se schimbe pentru inevitabila întâlnire de la clubul ofițerilor și pentru escapada la bordel.

Între timp, l-a văzut ieșind din sala de lectură și pe colonelul Ferrari. Chipul îi era palid, dar senin și probabil că era hotărât să pună în practică soluția finală la care făcuse aluzie în discuția cu căpitanul Casati. S-a îndreptat spre ieșire, a trecut de ușa turnantă și s-a apropiat de automobilul lângă care îl aștepta șoferul său, ținând portiera deschisă.

Cesare l-a strigat.

– Ce e, soldat? l-a întrebat colonelul, oprindu-se.

– Ați pierdut ăștia, domnule, i-a zis, întinzându-i câteva bancnote făcute sul: una de o mie și cinci de o sută de lire.

– I-am pierdut? s-a mirat celălalt, clătinându-se pe picioare.

I se părea că visează cum un soldat îi înmânează banii care alungau brusc spectrul dezonoarei și al morții.

– V-au căzut din buzunarul mantalei, domnule.

Colonelul Ferrari s-a uitat la bancnote, le-a numărat, și-a pironit privirea asupra tânărului din fața sa, apoi din nou asupra teancului de bani.

– Sunt toți, a bâiguit.

– Mă bucur pentru dumneavoastră, i-a replicat Cesare fixându-l, la rându-l său, cu ochii lui albaștri, pătrunzători. Apoi a adăugat: S-ar fi întâmplat o nenorocire dacă nu aș fi observat.

Ofițerul a făcut un gest de încuviințare.

– Totuși, ai observat, a spus, realizând abia în clipa aceea că soldatul din fața sa era ordonanța căpitanului Casati. Spune-mi numele, i-a ordonat, însă pe un ton amabil.

– Soldat Boldrani Cesare. Din Milano.

– Fiecare lucru se împlinește la timpul lui, dar vine și o vreme în care trebuie să te întrebi de ce lucrul acela s-a împlinit.

I-a întins mâna, simțind în strângerea respectuoasă a tânărului o vigoare nebănuită.

– Mulțumesc, soldat, a continuat colonelul. Dacă într-o zi vei pierde niște bani, sper să întâlnești pe cineva gata să te ajute să-i găsești, așa cum ai făcut tu.

– Domnule, este foarte puțin probabil să ajung într-o asemenea situație.

– Crezi că pot face ceva pentru tine?

Devenise brusc radios, recăpătându-și buna dispoziție și siguranța de sine.

– Să vă amintiți numele meu: mă cheamă Cesare Boldrani. Și sunt din Milano.

Acționase întocmai ca un jucător, mizând o parte importantă a averii sale pe un singur număr, urmând să afle dacă numărul era câștigător abia când ruleta avea să se oprească.

31

Când a aflat că superiorul său, căpitanul Benedetto Casati, făcea parte din familia conților Casati a căror capelă se înălța în cimitirul din Caravaggio, Cesare Boldrani învățase deja să nu se mai mire de nimic, cu atât mai puțin de straniile, dar precisele traiectorii desenate de soartă. Poate că din întâmplare ne-am născut și din întâmplare respirăm aerul vieții – obișnuia el să-și spună –, și toată viața ne căznim inutil să schimbăm un destin implacabil. Oare nu tot din întâmplare se îndrepta spre un final glorios un război pierdut nu cu mult timp în urmă?

– Cam asta a fost tot, a spus căpitanul Casati. Curând ne vom întoarce la casele noastre.

Trupele Antantei înaintau pe Frontul de Vest, Rusia era în genunchi, slăbită de războiul civil, țarul Nicolae și membrii familiei regale fuseseră uciși de

insurgenți, iar Moscova era noua capitală. Distrugerile și moartea făceau parte din cotidian, fiind tolerate asemenea unor cutume.

– Da, domnule căpitan.

Cesare căpătase între timp trăsăturile și expresia unui bărbat, cu privirea intensă și viril. O mică cicatrice albă, abia deslușită, îi făcea chipul și mai atrăgător. Urma unui glonț razant, ca și cum moartea doar l-ar fi mângâiat în trecere, lăsându-i un semn că fusese imunizat împotriva tuturor năpastelor. Nu știa cu exactitate nici unde, nici când fusese rănit; își amintea doar un șuierat fulgerător, o scrijelitură fierbinte și mâna înroșită de sânge după ce fusese dusă la obraz.

– Ce-o să faci după ce se va termina războiul? l-a întrebat ofițerul.

– Încă nu știu sigur.

Făcea ordine printre obiectele din apartamentul căpitanului Casati și și-a încetinit brusc mișcările, cu intenția de a prelungi conversația.

– Înainte de orice, cred că ar trebui să ne luăm cu toții o lungă și binemeritată vacanță, a observat zâmbind ofițerul.

Razele călduțe ale soarelui de iarnă păreau să mângâie mobilele și pardoseala camerei, insinuându-se jucăuș pe pereți și alternând reconfortant lumini și umbre.

– Da, domnule căpitan.

Știa să tacă fără să-și irite interlocutorul; dimpotrivă, prin participarea sa silențioasă la o discuție, le stimula partenerilor de dialog nevoia irezistibilă de a comunica sau chiar de a-și mărturisi cele mai tainice gânduri.

– Te întorci acolo, la spălătorie? s-a interesat celălalt.

– Uneori înclin să cred că da.

Matilde continua să-i scrie cu regularitate, trimițându-i adesea și pachete, care îi soseau repede de când se transferase la centrul de comandă, unde poșta ajungea cu ușurință. Îl înștiința că volumul de lucru crescuse substanțial și că trebuia să se sfătuiască cu el în privința achiziționării de mașinării noi; îi dăduse de înțeles că inima îi era plină de nostalgie, în vreme ce patul rămăsese gol în așteptarea iubirii lui.

– Uneori înclin să cred că da, a repetat.

Se gândise deseori la spălătoria din Crescenzago, la Matilde, la frații răpuși de gripa spaniolă și la Giuseppina, însă avea sentimentul că de trecut îl despărțea mai mult de un an și câteva luni, cât petrecuse pe front. În acest timp el se schimbase profund, văzuse moartea în față, descoperind-o mai puțin hidoasă decât și-o imaginase, mult mai asemănătoare unei nesfârșite păci interioare decât unei frământări eterne a spiritului. Nu știuse să oprească clipa în care conștiința ne părăsește, însă se dovedise inconștient în conjuncturile cele mai dramatice din viața sa și întotdeauna

descoperise dincolo, de cealaltă parte, senzația plăcută a abandonării împăcate în neant. Scrutase plin de curiozitate spectrul morții pe chipul camarazilor răpuși de gloanțe și văzuse cum cei mai mulți dintre cei ce se pregăteau pentru marea călătorie erau nerăbdători să se lase învăluiți de aripile somnului, deși logic ar fi fost să se zbată să rămână în viață. Înțelesese că omului nu-i este frică de somnul unei vieți de nimic, ci de nimicul pe care îl reprezintă somnul de dincolo de viață. În ceea ce-l privea, când avea să-i sune ceasul, intenționa să se întoarcă fără lamentații în marea liniște din care se întrupase.

– De frații tăi ce mai știi?

Era o întrebare dureroasă și, probabil, inutilă.

– Sora mea e bine. Fratele meu mai mic a murit.

Vorbise așa cum fac oamenii dintr-o bucată despre lucrurile inevitabile din viață, fără să i se întrezărească vreo suferință pe chip.

Era chintesența unui discurs lung pe tema precarității condiției umane și a incertitudinii vieții.

– S-ar zice că noi doi ne cunoaștem de mult timp, a observat ofițerul, însă cu siguranță tu știi mult mai multe despre mine decât am aflat eu despre tine. Probabil că, dacă ai vrea, mi-ai putea scrie biografia, pe când eu aproape că nu știu despre tine decât ceea ce am citit atunci, la început, în fișa ta personală.

Dincolo, desigur, de părerile pe care mi le-am făcut între timp asupra aptitudinilor tale personale.

– Nu am vorbit niciodată prea mult, i-a replicat Cesare fără a avea aerul că s-ar scuza.

– Vei fi având, totuși, principiile, ideile sau planurile tale de viitor, nu-i așa?

– Cred că în clipa asta sunt doar confuz.

Era sincer. Se gândise îndelung dacă să reia sau nu relația cu Matilde și slujba pe care ea i-o oferise, însă cu cât reflecta mai mult, cu atât își dădea mai bine seama că toate acelea aparțineau trecutului. Puteau, eventual, să constituie un punct de referință util în viață, însă viitorul îl vedea total diferit; nu știa dacă avea să fie mai plăcut sau mai tenebros ca trecutul, dar în orice caz avea să fie diferit. Știa cu certitudine că nu va avea o viață asemănătoare celei a părinților săi, și nici a oamenilor din cartier. Poate că nu avea să trăiască regește, așa cum îi prevestise Sibiglia, cotoroanța cu o sută de vieți – sau poate că da –, însă în tumultul zilelor pe care îi era dat să le trăiască atunci, scânteierea efemeră a fiecărei clipe îl fascina, dar nu-i oferea posibilitatea să întrevadă mai mult.

– Ai fi dispus să lucrezi pentru mine?

Căpitanul Casati era încredințat că Cesare știa deja totul despre el, despre principiile, condiția și averea sa.

– E o propunere sau doar o curiozitate? l-a întrebat la rândul său Cesare, abandonându-și rolul de ordonanță pentru a-l prelua cu dezinvoltură pe acela de partener egal de dialog.

– Ai întotdeauna replica pregătită, a remarcat ofițerul, cu un surâs.

– Am avut un maestru excelent, l-a complimentat Cesare.

– Observ că ți-ai însușit foarte bine și arta lingușelii.

În realitate, îi făcuse plăcere ca, în timpul celor câtorva luni petrecute împreună, să-și canalizeze felul său de a fi, cunoștințele, cultura și experiența către acel personaj aproape indescifrabil care avea capacitatea fenomenală de a-și însuși cu promptitudine concepte dintre cele mai complicate și dificile, intuind nuanțele și insinuările, cuvintele nespuse, asimilând semnificațiile echivoce ale discuțiilor politice, jonglând cu idioțeniile incredibile ale limbajului militar, dar și cu mecanismele variabile ale economiei sau cu importanța fundamentală a relațiilor sociale. Capacitatea de a-și atrage partenerul de discuție spre confidență era înnăscută.

– Așadar, ai vrea să lucrezi pentru mine?

– Ar fi un privilegiu deosebit și aș face tot ce mi-ar sta în putință ca să nu vă căiți pentru alegerea făcută, a răspuns, sigur pe el.

– Și nu mă întrebi la ce fel de slujbă m-am gândit pentru tine?

– Nu. Sunt încredințat că ați făcut o alegere pe măsura posibilităților mele.

– Ca să fiu sincer, nu m-am gândit decât la propriul meu interes.

L-a privit pe celălalt curios.

– Este cel mai potrivit criteriu atunci când cineva are de ales, domnule căpitan. De multe ori, urmărindu-ne propriul interes, reușim să servim și interesul altora.

– Mda, a mormăit ofițerul, frecându-și barba. Apropo, peste zece zile e ziua de naștere a generalului Parenti.

– Am pregătit deja textul pentru telegrama de felicitare, l-a asigurat Cesare.

– A, bine.

Era aproape perfect.

– Am anunțat la fabrică. Au aranjat deja să trimită cadoul la locuința generalului de la Roma.

– Văd că nu uiți nimic, i-a scăpat căpitanului.

– Mă străduiesc cât pot, i-a replicat Cesare, pregătindu-se să plece.

– N-ai chef să te distrezi?

Se gândea, bineînțeles, la bordel, întrucât era singura distracție la care făceau aluzie ofițerii și la care aspirau soldații. Se pregătea chiar să-și ducă mâna la

portofel, dar și-a amintit ce-l învățase odată: bacșișul s-a inventat ca să compenseze serviciul pe care ți-l face un servitor, zelul de care dă dovadă un majordom sau rapiditatea cu care aleargă un curier. Cesare nu aparținea însă nici uneia dintre aceste categorii.

– Mai am multe de făcut, domnule căpitan, și, dacă-mi permiteți, aș dori să mă retrag, i-a spus.

A pus o sticlă la locul său și a așezat o carte pe un raft.

– Bine, du-te. Să nu uiți de scrisoarea pentru tatăl meu.

Cu un gest mecanic, a deschis un sertar, apoi l-a închis la loc.

– Am înmânat-o curierului acum două ore.

A făcut o plecăciune scurtă și a bătut din călcâie. Dintre ei doi, el părea să fie ofițerul.

– Ei, da, a gândit căpitanul cu voce tare, înclin să cred că am făcut o afacere bună propunându-ți să lucrezi pentru mine.

Cesare părea să se fi dedublat: devenise mai atent, mai sârguincios, mai perceptiv, mai sensibil și, în special, mai întreprinzător.

Îi descoperise curajul și capacitatea de a lua hotărâri radicale pe front, în mocirla unei locații nenorocite și uitate de Dumnezeu, când nu șovăise să aleagă moartea pentru moarte, intuind probabil că aceea fusese una dintre cele mai importante alegeri din viața sa.

„Mă întreb cum m-aș putea lipsi oare de ticălosul ăsta mic“, și-a spus căpitanul când a rămas singur, rezistând tentației de a-l chema înapoi ca să-i încredințeze cine știe ce altă sarcină minoră.

Benedetto Casati ajunsese deja la treizeci și patru de ani; aparținea acelei ramuri străvechi a nobilimii latifundiare lombarde care se dovedise suficient de prudentă ca să se adapteze vremurilor, uneori chiar să le prevadă, folosind capitalul dobândit în mod tradițional în investiții cu profit rezonabil și sigur. Cu șapte ani înainte de război, tatăl, Giovanni Casati, înființase o fabrică de biciclete care avusese de la bun început un oarecare succes, dar căreia izbucnirea marii conflagrații mondiale îi dăduse un impuls vertiginos: armata comandase un număr impresionant de vehicule pe două roți. Mai existau și alte fabrici similare în Milano și în toată Lombardia, însă nu toți proprietarii organizau recepții și partide de vânătoare la care erau invitați politicienii ce influențau hotărâtor comisiile de achiziționare a furniturilor pentru armată.

Contele Benedetto Casati plecase la război animat de o sfântă râvnă idealistă, însă prietenii tatălui său reușiseră să-l convingă – chiar destul de ușor – că formația sa umanistă și talentul organizatoric dovedit i-ar fi fost mult mai utile într-un centru de comandă, acolo unde se hotăra soarta unui întreg sector de front, decât în tranșee, unde ar fi putut avea în subordine

cel mult câteva zeci de oameni. Fusese înrolat cu gradul de locotenent și primise de îndată tresele de căpitan, pe considerente familiale. Era burlac, bogat, influent, dar în același timp poseda cultura și inteligența care îi permiseseră să identifice obtuzitatea, neputința și cinismul statelor-majore, agravate de corupție, ignoranță și incapacitatea de a pune în practică schemele elementare ale științei războiului.

Batalioane, regimente și divizii întregi erau trecute prin monstruoasa mașină de tocat carne a războiului, însa localurile centrelor de comandă răspândeau arome plăcute de coniac învechit, piele antică și lavandă. Unica ieșire a căpitanului Casati pe linia frontului avusese loc atunci când îl întâlnise pe Cesare Boldrani, un episod în care viața și moartea, prietenia și interesul personal se amestecaseră într-un straniu joc al întâmplării.

Războiul răspândea vărsarea de sânge, decima armate întregi, mutila familii, lipsindu-le de cei ce ar fi trebuit să le asigure existența, în timp ce societatea Casati & Figlio prospera an după an; în ultima vreme proiecta un nou tip de motocicletă, al cărei viitor se prefigura de succes. Benedetto Casati avea multe de făcut, odată întors acasă. „Am făcut o alegere cât se poate de bună“, și-a spus, gândindu-se la propunerea pe care i-o făcuse lui Cesare.

Chiar în clipa aceea, ordonanța a intrat în cameră aducând o sticlă de șampanie.

– Dai de băut? l-a întrebat zâmbind.

– E o ocazie unică.

Fără să aştepte alte ordine, îndepărtă hârtia aurie din jurul dopului.

– Ce ocazie?

Căpitanul Casati părea contrariat, însă curiozitatea s-a dovedit mai puternică.

– Trupele noastre au intrat în Trento şi în Trieste, a anunţat Cesare.

– Asta înseamnă... înseamnă că am câştigat războiul... cum e posibil ca tu să fi aflat, iar eu nu?

Nu ştia dacă să se bucure pentru că războiul se terminase sau dacă să se mâhnească pentru că aflase vestea de la o ordonanţă.

– E pur şi simplu o întâmplare, domnule căpitan.

Însă nu era deloc rodul hazardului: Cesare avea darul de a afla veştile importante cu o clipă înaintea celorlalţi.

– De data asta s-a sfârşit cu adevărat, a murmurat Casati, emoţionat. S-a ridicat, s-a dus drept spre ordonanţă, i-a întins mâna şi, strângându-i-o cu căldură, i-a spus: Ne întoarcem acasă, Cesare.

O zi mai târziu, oamenii plângeau pe străzi de bucurie, ovaţionând şi dansând ca să sărbătorească sfârşitul unui război care împuţinase omenirea cu aproape nouă milioane de suflete.

32

Tulburată, fetişcana l-a cercetat cu suspiciune, ţinându-şi fruntea plecată, aşa cum fusese învăţată să-i privească pe bărbaţi. În faţa ei stătea un domn elegant care purta cu o dezinvoltură naturală costumul şi pardesiul de bună calitate, având pe cap o pălărie deschisă de fetru, după ultima modă; în mână ducea o valiză de piele veritabilă. Când, stând în prag, şi-a dus mâna la borul pălăriei în semn de salut, ea a roşit şi a schiţat o plecăciune, aşa cum învăţase la şcoală, de la măicuţe. Tânărul i-a zâmbit, dând la iveală un rând de dinţi strălucitori şi, pe măsură ce expresia de pe chipul lui reflecta o familiaritate de neuitat, Giuseppina a început să descifreze treptat trăsăturile fratelui său; în clipa aceea l-a recunoscut.

– Oh, Cesare, a murmurat ea, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe obrajii palizi, marcaţi de semnele

suferinței și singurătății, oh, Cesare, dacă ai ști cât am avut și noi de suferit!

Vorbea despre propria suferință cu pudoare, neîndrăznind s-o compare cu cea a fratelui său, care, după părerea ei, trebuia să fi fost mult mai dură.

– Sunt multe lucruri pe care trebuie să le uităm amândoi, a consolat-o Cesare, îmbrățișând-o.

– Copiii, Cesare. A fost îngrozitor să-i văd cum se duc unul după altul.

Plângea, cu fața afundată în pieptul puternic și ocrotitor al bărbatului pe care-l simțea bun la suflet și mirosind a lavandă. Lacrimile nu aveau să-i aducă frații înapoi, însă aveau darul de a-i împinge din gât nodul care parcă o sufoca.

I-a spus singura frază care, prin simplitatea ei, ar fi putut-o ajuta:

– Domnul a vrut să-i ia la El. Acum își duc viața veșnică întru lumina celor sfinte.

– Mă rog mereu pentru sufletele lor, a reacționat ea pe dată la cuvintele lui mângâietoare.

Avea un chip încă atrăgător, iar frumusețea ei delicată din adolescență – care nici măcar nu era îndepărtată în timp – interfera acum cu melancolia resemnată a femeii marginalizate.

– Hai înăuntru, nu sta la ușă, l-a invitat ea luând-o înainte.

Au intrat în bucătărie, iar Giuseppina a început de îndată să trebăluiască în jurul sobei; a pus câteva lemne peste jar, ațâțând focul, până când acesta a izbucnit vioi, pârâind. Părea singurul lucru viu din bucătăria mare și posomorâtă.

Cesare se întorsese din război cu mai multă experiență și cu mai puține iluzii, în casa în care venise pe lume, în care se născuseră și muriseră frații săi mai mici, în care trăiseră părinții lor, agățându-se cu disperare de viață și în care își ducea traiul de pe o zi pe alta, într-o rutină prăfuită, sora sa.

– Mă așteptam să te întorci îmbrăcat în soldat.

Se ducea de la sobă spre masă și de la masă spre sobă, șovăind între lacrimile suferinței și zâmbetul bucuriei.

– Ești chiar tu, repeta întruna, simțind dorința nestăvilită de a râde, de a-l atinge, de a-l striga pe nume.

– Am aruncat uniforma, i-a explicat el. Și războiul... Trebuie să uităm cât mai repede de el.

– Și eu, care n-am nimic să-ți pun pe masă, a spus ea cu deznădejde în priviri. Ți-o fi foame, sete... Oare ce să-ți aduc?

– Liniștește-te, a mustrat-o el cu blândețe. De când am venit, nu faci decât să te agiți întruna.

– Fii îngăduitor cu mine, s-a scuzat ea. Trebuie să mă obișnuiesc cu ideea că ești din nou aici. Atât de diferit. Un bărbat. Un domn. Pari unul dintre

domnii aceia care ajung doar din întâmplare într-un bloc ca al nostru.

– Va trebui să te obişnuieşti cu multe lucruri noi, i-a spus Cesare, ridicându-se de pe scaun şi sprijinidu-şi palmele pe tăblia mesei. O să plecăm de aici, Giuseppina.

– Iisuse Hristoase, unde să plecăm?

Era surprinsă şi emoţionată.

– Într-o casă. O casă adevărată, cu robinet de apă şi toaletă, cu baie şi boiler, cu apă rece sau caldă pe care poţi s-o foloseşti după pofta inimii.

– O casă dintre acelea, zici? a întrebat cu un aer năuc. Există oare o asemenea casă pentru noi?

– Da, există. Am închiriat-o deja. Mulţumită?

– Şi unde e?

Nu era nici mulţumită, nici nemulţumită. Pur şi simplu nu putea să formuleze o frază coerentă, să-şi exprime gândurile. Rămăsese cu gura căscată.

– E un apartament frumos într-o casă nouă de pe corso Buenos Aires. Am încheiat contractul prin intermediul unei persoane pe care am cunoscut-o pe front. Acum o să mergem amândoi să-l vedem, i-a spus, trăgând din portofel două bancnote uriaşe de o mie de lire. Le-a răsfirat ca pe două hârtii magice, multicolore şi a adăugat: Aceştia sunt banii de mobilă. Va trebui să mobilezi tu apartamentul în săptămânile următoare.

Un val de sânge a năvălit în obrajii palizi ai Giuseppinei.

– Ai impresia că eu sunt în stare să umblu cu atâţia bani? a întrebat, arătând spre bancnotele care echivalau cu o adevărată avere. Chiar crezi că aș putea...

– N-am timp de așa ceva, Giuseppina. (Cesare naviga deja spre o destinaţie nouă, încă necunoscută, dar care începea să se contureze treptat.) Am nevoie de tine, să te gândești la tot ce trebuie pentru casă. Suntem doi, acum.

– Voi face așa cum voi putea mai bine.

Se supunea bucuroasă dorinţelor fratelui său și, pentru prima dată, responsabilitatea aceea uriaşă și neașteptată o făcu să se simtă altfel, risipind oarecum melancolia din privirea sa până atunci resemnată.

Cesare s-a uitat îndelung de jur împrejur și a simţit că-l cuprinde tristeţea. Și-a amintit de dimineţile în care mama își făcea apariţia în prag, ieșind din camera în care dormea împreună cu fiii mai mici: Augusto, Anacleto și Serafina, Domnul să-i aibă în paza Lui!

– Vom avea o cu totul altă viaţă, Giuseppina, ai să vezi.

Dincolo de bucuria revederii și de cuvintele pe care simţiseră nevoia să și le spună unul celuilalt, întâlnirea începea să devină stânjenitoare. După numai doi ani, statornica imagine a sărăciei începea să i se pară dezgustătoare și intolerabilă. Și totuși,

acolo, pe salteaua din frunze uscate de porumb, sub pătura verde-pal de lână aspră, își petrecuse nopțile copilăriei și adolescenței, fără să fi fost câtuși de puțin nemulțumit.

– Ce mult te-ai schimbat, i-a spus cu admirație soră-sa. Acum nici măcar nu mai pari unul de-ai noștri.

– Cu toții ne-am schimbat, Giuseppina. Războiul schimbă întotdeauna ceva în sufletul și felul de a fi al oamenilor.

S-a gândit la Elvira, maică-sa. Dacă biata de ea ar mai fi trăit, oare cum ar fi fost? s-a întrebat. Și-a amintit de ea cu duioșie – chipul ei încă tânăr marcat de nesomn, trupul înfășurat într-o fustă de bumbac încrețită în talie și fărâma de cochetărie cu care își aranja șuvițele de păr castaniu prinse într-un conci drept în creștet.

– *Mamm*, s-a trezit spunând cu voce tare.

Se simțea zdruncinat de o emoție bruscă, intensă.

– Și lucrurile noastre? l-a întrebat fata, arătând cu gest amplu spre obiectele – puține și mizere – din apartament.

– S-o găsi cineva să le ia, nu crezi? i-a răspuns Cesare, afișând un aer nepăsător în fața privirilor scandalizate ale surorii sale.

– Înseamnă că n-ai mințit și chiar suntem bogați, a murmurat ea cu o oarecare neliniște.

Tânărul a zâmbit.

– Să zicem că suntem înstăriți.

– Totuși, toate lucrurile rămase de la mama? a insistat Giuseppina, simțind un nod în gât și fiind gata să izbucnească în lacrimi. Toate lucrurile rămase de la mama, a repetat, stăpânindu-și cu greu plânsul.

De fiecare dată când cuvintele și atitudinea fratelui său o îndepărtau de frământările trecutului, ea căuta pretexte pentru a reveni la starea ei de mâhnire perpetuă care, stârnindu-i lacrimile, o făcea să se simtă împăcată cu sine însăși.

– Chiar dacă durerea te macină acum, cu timpul se va risipi, i-a spus Cesare pe un ton declamator.

– Dacă o spui cu o asemenea hotărâre, probabil că așa va fi. O să lăsăm toate lucrurile noastre vecinilor.

În cele din urmă, se lăsase convinsă.

– Toate, cu excepția tabloului de nuntă, a precizat Cesare.

A intrat în dormitorul care odată aparținuse mamei sale și a desprins din perete fotografia-tablou care îi stârnise mereu Elvirei nesfârșite amintiri. Cesare parcă a revăzut-o așa cum fusese atunci, tânără și frumoasă în rochia de culoare gri-perlat, cu mânecile lungi și strânse pe braț, închisă la gât cu o broșă de aur primită de la soțul său. Angelo fusese tatăl său, un uriaș blând, cu o forță ieșită din comun, o prezență impunătoare, dar fără greutate; într-un cuvânt, o mașinărie bună de pus la muncă. Era prima dată

când Cesare reflecta în asemenea termeni pe seama tatălui său și totul pornise de la o fotografie îngălbenită de vreme.

– O s-o punem într-o ramă de argint, a continuat el. Apoi fruntea i s-a încrețit, a privit mai bine tabloul și s-a răzgândit: Nu, o să-l lăsăm așa cum este. *Mamm* nu i-ar fi schimbat rama nici chiar cu una din aur.

– Vom face așa cum ai hotărât tu, a spus Giuseppina, ale cărei priviri erau irezistibil atrase de magia colorată a bancnotelor.

– Ia-le, i-a poruncit fratele său. De acum încolo, tu vei fi administratorul casei.

– Voi ține socotelile într-un caiet, în așa fel încât vei putea verifica oricând cheltuielile.

Era o dovadă de zel și un act necesar de supușenie.

– Să nu discuți niciodată cu nimeni despre lucrurile care ne privesc doar pe noi doi, a avertizat-o el. Nici despre casa cea nouă, nici despre planurile noastre. De ceea ce trebuie să știe lumea – a adăugat pe un ton sever – mă voi ocupa numai eu. Și acum, cât pregătești lucrurile pe aici, eu dau o fugă până la don Oreste. Vreau să-i spun bun-găsit.

33

– Așadar, te-ai întors, a spus bătrânul paroh. Și ai devenit bărbat. Pari fiu de bani-gata acum. Și aia? a întrebat arătând spre cicatricea care abia se întrezărea pe obrazul drept al tânărului.

– O zgârietură, a rostit cu nepăsare Cesare, căutând să evite o discuție neplăcută despre război.

– Sunt foarte bucuros să te revăd, a continuat don Oreste, zâmbindu-i cu bunăvoință. Te-ai schimbat, într-adevăr, însă ochii au rămas aceiași: mândri, albaștri, străvezii și duri.

Știa demult că fiul bietei Elvira, rățușca cea urâtă din mahalaua din Porta Ticinese, avea să se transforme într-o lebădă superbă, însă nu reușise încă să rezolve dilema care îl măcina de ani buni: oare Cesare avea să devină o lebădă albă sau una neagră?

Se aflau în sacristia umbroasă, învăluiți de aroma tămâii amestecată cu mirosul plăcut emanat de odăjdiile și obiectele sfinte depozitate în dulapuri mari de stejar. Don Oreste a luat două pahare și a turnat dintr-o sticlă de cristal vechi un vin de culoarea ambrei.

– N-aș zice că sunt un băutor înveterat, s-a scuzat Cesare.

– O picătură din vinul de la sfânta liturghie n-o să-ți facă rău.

– Don Oreste, eu plec din Porta Ticinese, l-a anunțat tânărul.

Parohul ar fi vrut să-i pună mai multe întrebări, însă știa foarte bine că Cesare nu era prea slobod la gură; era genul de persoană care nu spunea niciodată multe despre un subiect, dacă avea posibilitatea să spună puține.

– Așadar, părăsești mahalaua, a replicat. Ești încredințat că e cea mai potrivită alegere?

– Până și preotul care oficiază liturghia mai greșește, don Oreste. Fac ceea ce mi se pare mai...

S-a întrerupt ca să ia o înghițitură de vin.

– Ceea ce ți se pare corect? a terminat fraza în locul lui don Oreste.

– Ceea ce mi se pare oportun, a precizat tânărul.

– Oportunitatea și corectitudinea urmează uneori căi diferite.

Preotul folosea cuvinte precise, special alese pentru un bărbat care între timp învățase ca nimeni altul să deslușească semnificația oricăror vorbe.

– Nu mă întrebați ce nu știu, i-a spus Cesare cu sinceritate.

– Dar eu nu te-am întrebat nimic. Ai învățat multe lucruri în toți acești ani. Chiar și cuvintele tale sună altfel.

Rostea adevărul: Cesare părea alt bărbat.

– Am văzut multe cărți, am ales doar câteva, și între timp am căscat bine ochii.

Se întorsese de pe front cu numai cinci cărți în valiză, în rest, adusese o sticlă de coniac și câteva cadouri pentru prieteni.

Prin fereastra largă se zărea cerul plumburiu.

– Mi-e teamă c-o să avem multă zăpadă anul ăsta, și-a arătat parohul îngrijorarea. De jur împrejur e numai sărăcie și o mizerie de până și aerul plânge. Cu câtva timp în urmă spuneam mereu când vom câștiga războiul... Acum iată că l-am câștigat, iar cu oamenii noștri ce se întâmplă? Li se cere să strângă și mai tare cureaua, ca să depășim pierderile economice provocate de război. Abia am terminat să ne omorâm între noi și iată că deja suntem divizați în albi și roșii. Peste tot se vorbește de greve și de revoluții bolșevice. Din Rusia, fiule, vin mari ispite către noi, dar să știi de la mine că omul nu scapă de calicie

răsturnând guverne sau prin vărsare de sânge. Iubirea va salva omenirea, nu moartea. Preotul și-a scos ochelarii, a început să și-i șteargă cu un ștergar în carouri albe și albastre, apoi a adăugat: Până una-alta, un biet preot ca mine și un tinerel nerăbdător să atingă culmile gloriei, ca tine, nu vor modifica soarta lumii. Războiul a schimbat multe lucruri, într-adevăr, însă în nici un caz în bine.

– Ba, pentru unii eu cred că s-au schimbat în bine, l-a contrazis Cesare. Este adevărat însă că sunt puțini cei care au beneficiat de avantaje de pe urma acestui măcel.

– În orice caz, află că ne lași aici, în mahala, cu aceleași probleme dintotdeauna: mizeria morală și materială. Aș spune, totuși – chiar dacă, sincer vorbind, asta nu e cine știe ce consolare – că în parohia noastră predomină mai ales mizeria materială.

La urma urmelor, enoriașii săi erau buni creștini.

– Eu nu uit că m-am născut aici, a spus Cesare, și nu-i voi uita nici pe prietenii pe care îi am aici sau pe cei ce mi-au ajutat frații la greu.

– Pentru ei s-a făcut tot ce era omenește posibil, Domnul să-i aibă în pază.

Spunând acestea, preotul și-a ridicat ochii și mâinile spre cer.

– Știu, don Oreste.

Cesare a scos un plic din buzunarul hainei.

– Eu nu știu cum aș putea răsplăti toate aceste fapte de omenie, dumneavoastră însă știți, a spus. Știți și să vă rugați mai bine decât aș putea-o face eu.

Îi întinse plicul cu o mână fermă.

Parohul a examinat pe îndelete conținutul: erau bani, o sumă considerabilă.

– Pot lua eu banii aceștia? a întrebat, cerând, prin tonul spuselor sale, acea garanție morală de care avea nevoie.

– I-am câștigat făcând comerț cu vin adus din Oltrepo.

Răspunsul era sincer.

– Atunci îi iau, considerându-i bani cinstiți, a spus don Oreste, care probabil că nu era pe deplin convins.

„Totuși, există oare pe lumea asta bani cu adevărat cinstiți, în afara celor pe care-i câștigă oamenii ca tata și ca mama?“ s-a întrebat tânărul. Oare banii obținuți din furniturile de război sau cei ai fabricii de medicamente Castelli erau cinstiți? Căscase ochii și învățase cuvinte noi și concepte complicate, însă nimeni nu știuse să-i explice ce anume trebuie să facă cineva pentru a deveni bogat. Întotdeauna există o taină, mai mult sau mai puțin dezonorantă, care stă la originea oricărei averi. În privința propriei taine de început – pe care o considera acceptabilă din punct de vedere moral – îi ceruse deja iertare lui Dumnezeu.

– Îi iau, considerându-i bani cinstiți, a repetat don Oreste.

– Iar eu vi-i dau ca atare, l-a asigurat tânărul, care îi răspunsese sincer la toate întrebările.

– Ești sigur că vrei să donezi bisericii tot bănetul acesta?

Încă mai avea rețineri.

– Cu câțiva ani în urmă am contractat un debit cu Tatăl Ceresc, chiar aici, în biserică. Bineînțeles că nu-mi achit datoria doar cu atât, însă puteți considera că este doar începutul, o dovadă a strădaniei mele. Dumneavoastră știți cum să folosiți banii. Eu voi munci cinstit, în limitele onestității descrise de legile oamenilor, care sunt altfel decât ale Domnului. În fața dumneavoastră însă, iată, promit că nu-mi voi mânji mâinile și că mă voi ține departe de corupție. Să știți că am perspective îmbucurătoare, însă ele nu reprezintă încă ceea ce năzuiesc eu de fapt.

– Și tu, fiule, ce vrei de fapt?

Don Oreste simțea că e pe cale să-și piardă cumpătul.

– Vreau să construiesc case, s-a înfierbântat Cesare, pentru că fiecare adăpost construit înseamnă o speranță în plus, o umilință în minus, o viață scutită de tristețea perenă. Nimeni nu poate promite case pentru toată lumea, însă nimeni nu mă poate împiedica să construiesc cât mai multe cu putință. Păstrați banii pe care vi i-am dat. Și să știți că de

acum încolo, în fiecare lună, atât cât mă vor ține puterile, biserica dumneavoastră va primi un ajutor pentru cei săraci.

Preotul l-a privit lung, scrutător, ca și cum ar fi vrut să-i smulgă din adâncul sufletului toate secretele.

- Banii nu sunt totul în viață.

- Nu, dar te ajută să duci un trai demn, i-a replicat tânărul.

- Crezi oare că bunul Dumnezeu trebuie să fie subvenționat de tine? a încercat preotul să-l readucă cu picioarele pe pământ.

- El cu siguranță nu, însă oamenii săraci da. Dă și ți se va da.

Reușea întotdeauna să iasă din încurcătură.

- În spiritul celor spuse de tine, parohia acceptă ajutorul tău.

Apoi l-a binecuvântat.

- Don Oreste, i-a zis Cesare înainte de plecare, am și eu păcatele mele pe care trebuie să mi le ispășesc, dar cu toate acestea nu cred că bunul Dumnezeu acceptă cu prea multă bucurie să fie întâmpinat de sărăcie și mizerie acolo unde trebuie să-Și pogoare binecuvântarea. Eu nu dispun de timpul necesar ca să mă rog așa cum m-ați învățat dumneavoastră, iar acesta este singurul mod în care știu să-mi demonstrez credința.

– Mergi cu bine, fiule, și Dumnezeu să te aibă în pază.

În clipa aceea, don Oreste a văzut cu ochii minții o superbă lebădă albă și și-a dorit ca viziunea sa să se îndeplinească.

34

La asfințit, într-o zi cenușie de iarnă, s-a întors la spălătorie și în casa ce-i amintea de clipele de vară, a căror nostalgie avea s-o păstreze în suflet toată viața, ca pe o amintire luminoasă în vremuri înnegurate. Rememora zborul rândunelelor, stolurile de porumbei ce păreau să-și schimbe culoarea în văzduhul limpede și chemările melodioase și vesele ale clopotelor; regăsea, în schimb, geroasa iarnă lombardă. Casa era aceeași, însă o adiere tristă altera atmosfera de siguranță pe care i-o insuflau odată aromele cunoscute de mirodenii și alimente.

– Te-ai întors, *bambin*.

Matilde îl aștepta în capul scărilor, îmbrăcată în veșminte cernite, cu obrajii palizi și o expresie melancolică în priviri.

Cesare a îmbrățișat-o fără să rostească nici un cuvânt. Se așteptase să-i audă din nou râsul proaspăt, vocea veselă, melodioasă și vag răgușită, să-i simtă mirosul de femeie care se completa în mod magic cu cel al casei, amintind de glicina primăvăratică, să-i revadă ochii negri și scânteietori care-l sfredeleau, admirându-i fermecați frumusețea viguroasă; a găsit, în schimb, o căutătură tristă și resemnată, un trup flasc și un chip încă plăcut, dar scofâlcit.

– Ce s-a întâmplat, Matilde?

Cesare a susținut-o prinzând-o de mijloc, conducând-o agale spre canapeaua din sufrageria mare și ajutând-o să se întindă.

– Vezi ce epavă am ajuns?

Probabil că făcuse sforțări uriașe ca să arate cât de cât prezentabilă în fața lui.

– Ești doar puțin obosită.

Rostea frazele așa cum îi veneau în minte, fără nici o convingere, dar încercând să înțeleagă ce se întâmplase.

– Odihnește-te, Matilde. Recapătă-ți suflul.

– Nu mai e nimic de recăpătat, i-a zâmbit ea melancolic. Ăsta e tot suflul pe care îl mai am.

Respira sacadat, încercând să-și mascheze gâfâiala.

– Totuși, ce s-a întâmplat, Matilde?

Nu-i mai spusese niciodată pe nume atât de des.

– Îți mai amintești? l-a întrebat ea, cufundată în gânduri ce o întristau și consolau deopotrivă. Prima dată. Acum cinci ani. Îți amintești, *bambin?*

– Așteaptă să te vindeci și ai să vezi că totul va fi ca atunci, i-a spus, din ce în ce mai tulburat de ceea ce vedea.

Nu, aceea nu era femeia voluptuoasă care îl inițiase în tainele iubirii acolo, în dormitorul somptuos dar sever, cu mobilier din lemn masiv învăluit de razele insinuante ale soarelui.

Matilde a părut să ignore optimismul tânărului.

– Te-ai făcut chipeș, a observat ea. Ești mai frumos ca înainte. Ai devenit bărbat în toată regula. Și te-ai ținut de promisiune.

– Și tu ești frumoasă.

Cesare nu mințea: umbrele bolii scoteau în evidență trăsăturile dulci și expresia inocentă a femeii.

– Frumoasă ca un asfințit.

Făcea aluzie la cuvintele lui Mimì, zburdalnica florăreasă a lui Puccini. De câte ori ascultaseră împreună tulburătorul duet final din *La bohème,* suferind și lăcrimând pentru tragica soartă a protagonistei! Dar acelea fuseseră lacrimi care înmuiau sentimentele, îndulcind pasiunea. Acum, cuvintele ei reflectau o durere surdă, mocnită și fără sfârșit.

– Ei, ce tot zici acolo?

Văzuse de atâtea ori agonia și moartea pe chipul camarazilor săi, încât se obișnuise cu acea imagine; și-a dat însă seama că odată cu Matilde se stingea un vis, murea o parte din viața sa.

– E ultimul act, *bambin*.

I-a mângâiat obrazul cu mâna ei frumoasă care nu mai era obișnuită cu munca, devenind fragilă, aproape străvezie.

– Ce ai? a întrebat-o, cu intenția de a afla ce boală avea.

– A început cu niște frisoane, i-a explicat ea, apoi pleurită și, în cele din urmă, plămânii. Acum, respir cu porția. Dar am rezistat pentru că te așteptam.

– De ce nu mi-ai spus nimic în scrisorile pe care mi le trimiteai?

I-a sărutat ușor pleoapele și buzele.

– Ce rost ar fi avut? Să te îngrijorezi inutil? Ce s-ar fi schimbat? Oricum, am știut întotdeauna că te vei întoarce la timp.

Părea că-i soarbe respirația, umplându-și pieptul cu mirosul său, cu prospețimea tinereții lui.

– Și cine ți-a spus că ar fi chiar atât de grav? a întrebat-o cu glas șoptit, continuând s-o sărute și să-i mângâie părul.

– Doctorul îmi spune mereu cuvinte încurajatoare, însă eu știu că nu mai e nimic de făcut. Dar a fost bine, știi? Și acum e frumos din partea ta că

mă consolezi și că-mi ești aproape. S-ar fi terminat oricum, și probabil că s-ar fi încheiat mult mai rău: fără dragoste, poate chiar cu resentimente. Cu durere în suflet te-aș fi văzut plecând cu altă femeie. Pentru că eu sunt bătrână, *bambin*. Ți-aș putea fi mamă. Iar tu mi-ai oferit multe: tinerețea, sărutările tale, felul tău manierat de a fi și duioșia ta.

– Medicina a făcut mari progrese, Matilde. Banii nu ne lipsesc. Vom merge la medicii cei mai buni. Pentru tine, o să-l găsesc pe cel mai bun. Te voi duce la el și te va vindeca.

Nu spusese niciodată atâtea minciuni una după alta.

– Tu ești cel mai bun medic al meu, *bambin*, i-a răspuns ea, întinzând mâna și trecându-i-o prin păr. A zâmbit și a continuat: Nu te mai agita atât, Cesare, nu folosește la nimic. Mai bine spune-mi: ți-a plăcut casa pe care am găsit-o pentru tine și sora ta?

– Mă duc mâine s-o văd.

Avea alte lucruri la care să se gândească în clipa aceea.

– O să-ți placă, ai să vezi. Cred că am făcut o alegere bună. Chiria e convenabilă. Am semnat contractul în numele tău și am plătit anticipat pe un an.

– O să facem socotelile mai târziu.

– Mai târziu, a murmurat ea cu un zâmbet ironic pe buze. Viitorul e o noțiune la care eu nu-mi permit să mă mai gândesc.

– Lasă-mă să încerc măcar, a întrerupt-o el.

– N-ai decât să faci câte încercări vrei, până una-alta însă trebuie să-ți vorbesc, l-a admonestat ea cu blândețe. (Se înseninase la chip, redevenise sigură pe ea, de o afecțiune maternă.) Spălătoria, casa aceasta și banii pe care i-am depus pe un libret la poștă îți rămân ție.

– Dar eu n-am nevoie de nimic, Matilde, a încercat el să-i abată gândurile.

– Nu mă întrerupe, te rog. Nu am pe nimeni pe lume în afară de tine și n-aș ști cui altcuiva să-i las moștenire lucrurile mele. Totuși, nu vreau ca lumea să bârfească. Așa că am declarat-o moștenitoare pe sora ta, Giuseppina. I-am dictat deja testamentul notarului. Pentru a justifica alegerea făcută, ea va trebui să vină să locuiască cu mine în zilele pe care le mai am de trăit. Cât timp ai lipsit, am avut ocazia s-o cunosc mai bine. E altfel decât tine, însă îți seamănă mult. M-am atașat de ea. Uite, aici sunt cheile – a concluzionat Matilde, întinzându-i o legătură de chei –, de acum încolo te vei ocupa tu de afacerile noastre. De mine va avea grijă Giuseppina.

– Până una-alta, de tine mă ocup eu, a răspuns el.

A zâmbit cu o voioșie ce părea reală, apoi a desfăcut un pachet pe care îl lăsase pe o măsuță și i-a arătat un superb șal friulan de lână fină, cu textura lungă și mătăsoasă, pe care l-a desfășurat cu îndemânarea unui târgoveț. I-l trecu peste umeri, aranjându-i-l

cu meticulozitate, apoi se dădu doi pași înapoi ca să-și contemple opera.

– Ești o splendoare, a spus pe un ton admirativ.

– Cât ești de frumos, *bambin!* Și cum știi tu să-mi dai consolarea de care am nevoie acum!

– Și ăsta nu-i decât începutul, Matilde. Să vezi cum va fi când vei fi vindecată!

– Nu-ți pângări cu minciuni vocea ta frumoasă, i-a reproșat ea pe un ton matern. Apoi, și-a recâștigat suflul o clipă și a adăugat: Eu am păcătuit, e adevărat, însă m-am rugat mult, i-am cerut iertare lui Dumnezeu și am primit iertarea preotului. Dacă Dumnezeu îi iartă pe toți cei ce au iubit, atunci mă va ierta și pe mine, pentru că eu te-am iubit, și încă te mai iubesc, mult. Nu-ți cer decât un singur lucru.

– Cere-mi tot ce vrei.

S-a aplecat spre ea, cu dragoste în priviri.

– Ajută-mă să mor. Să mă ții de mână când va veni întunericul.

Cesare a cuprins-o cu brațele, a ridicat-o ca pe un fulg și a dus-o în dormitor. Apoi a dezbrăcat-o de hainele de gală, i-a pus cea mai frumoasă cămașă de noapte, a ajutat-o să se întindă în pat și a înfășurat-o în pături ca pe o copiliță. În cele din urmă, a alimentat caloriferul de fontă care duduia la intrare, răspândind o căldură plăcută, moleșitoare.

– Și acum, i-a propus el, să ne prefacem că nu s-a întâmplat nimic.

– Așa ar fi cel mai bine, a spus Matilde, întorcându-i zâmbetul.

– Mă duc să aranjez casa cea nouă și ți-o trimit pe Giuseppina, i-a promis.

– Dar să te întorci și tu.

– Bineînțeles c-o să mă întorc. Altminteri, cine vrei să aibă grijă de hardughia asta?

A ieșit în stradă fără să-și încheie paltonul; aerul rece îi făcea bine, risipind melancolia care îi învăluise întreaga ființă. S-a îndepărtat cu pași vioi simțind că, în ciuda suferinței care îl înconjura, pofta de viață îl cuprindea mai intens ca niciodată.

35

– Să nu-mi spui că ai fost rănit în timp ce atacai tranșeele inamicului! a exclamat Cesare.

– N-am participat niciodată la vreun atac, a mărturisit Riccio. Stăteam mereu culcat în țărână. Drept pentru care am și fost rănit la cur.

Schijele unei grenade îi retezaseră o fesă pe jumătate; cu această dureroasă, dar deloc glorioasă vărsare de sânge pe frontul de pe valea Isonzo se încheiase participarea sa la război.

– Asta înseamnă că te-ai întors acasă aproape imediat, a remarcat Cesare, turnându-și de băut.

– Cu un an înaintea ta. Mi-au dat o medalie, o pensie de invaliditate, iar femeile se dau în vânt să mă privească de la spate. Observ că și tu te-ai ales cu înflorituri, a spus Riccio arătând spre cicatricea de pe obrazul celuilalt.

– Una mică. Dar nici vorbă de medalie. Şi nici de pensie.

Şi-a atins obrazul.

În inimile oamenilor dăinuia încă imaginea victoriei inspirate desenate de Beltrame în *Domenica del Corriere*, înfăţişată cu mijlocul înmugurit, împărţind coroane de laur soldaţilor victorioşi; cu toate acestea, se accentua prăpastia dintre aşa-zişii patrioţi şi democraţi, care marca încă înainte de intrarea în război graniţa dintre intervenţionişti şi pacifişti.

Taverna era înţesată de veterani care câştigaseră războiul, însă trăiau mai rău decât înainte. Şase sute de mii dintre cei ce plecaseră pe front rămăseseră pe valea Carso, pe Piave, Isonzo, de-a lungul văii Adige sau pe înălţimile de la Asiago. Cu toţii dăduseră tot ce aveau mai bun, în ciuda echipamentului de război inadecvat şi a incompetenţei statelor-majore. Îi înfruntaseră pe militarii Imperiului Austro-Ungar cu acelaşi patos cu care înfruntau sărăcia.

Acum, oamenii beau, jucau cărţi şi înjurau. Pe vremea când plutea în aer pericolul invaziei duşmanului, fuseseră trataţi cu respectul cuvenit cetăţenilor de marcă şi nu ca nişte supuşi oarecare: un militar înfăţişat emfatic, cu carabină, cască, cartuşieră şi taşcă de piele părea că stă să iasă din afişele lipite la toate colţurile de stradă, aţintindu-şi asupra lor un deget acuzator şi îndemnându-i să-şi facă datoria faţă de ţară.

– Acum, că ne-am făcut datoria, a spus un bărbat ce încă mai purta uniformă, îi doare în cot de noi.

Mulți dintre cei prezenți își aminteau de „săptămâna roșie“ organizată în 1914 de socialiștii Benito Mussolini, Pietro Nenni și de anarhistul Enrico Malatesta, o revoluție de sorginte neaoșă care izbucnise în Romagna și Marche și se răspândise în întreaga peninsulă.

– Aceea a fost o glumă nevinovată – a comentat un bărbat în vârstă – comparativ cu ce se va întâmpla de aici încolo. Ascultați-mă pe mine, „săptămâna roșie“ o să vi se pară un joc de copii.

Nu se mai discuta despre Italia și atât, ci despre Italia de la Caporetto și Italia de la Vittorio Veneto. Se vărsase sânge și se aduseseră jertfele pe care le ceruse țara; însă fuseseră făcute și jocurile: marile fabrici care aveau contracte de furnituri cu statul își înzeciseră profitul, în vreme ce țăranii care se întorceau de pe front erau mai săraci decât înainte de război. Muncitorii și funcționarii se treziseră cu salariile decimate periodic de inflația vertiginoasă.

– Tu ce părere ai? l-a întrebat Riccio, făcând aluzie la discuțiile aprinse și protestele la adresa regimului auzite de la celelate mese.

– Lucrurile n-or să mai fie niciodată ca înainte. Nu ne mai putem întoarce, a răspuns Cesare. Cu toții

și-au făcut datoria, iar acum a venit vremea ca promisiunile să fie onorate.

– Crezi c-o s-avem revoluție?

– Revoluțiile schimbă lucrurile, e adevărat, însă nu întotdeauna în bine.

Cesare a scos din buzunar un pachet de țigări Macedonia, cu filtru auriu.

– Totuși, tu ce crezi? a insistat Riccio. Va fi sau nu revoluție?

– Dacă oamenii vor fi obligați, vor face și revoluție, într-un fel sau altul.

– Și ce-o să se întâmple cu noi?

Riccio recunoștea în sinea lui că nu reușise niciodată să se supună dogmei evanghelice: „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți."

– Noi nu facem parte din turmă, dacă faci cumva aluzie la afacerile noastre; de fapt, la ale tale.

– Iartă-mă, n-am înțeles ideea, a spus celălalt cu un aer surprins. De ce afacerile mele și nu ale noastre?

– Pentru că am ajuns la stația unde trebuie să cobor, l-a anunțat Cesare. Eu îmi iau bagajele și-mi iau rămas-bun.

Riccio își ciocăni fruntea cu degetul arătător.

– Ai luat-o razna?

– Nu, chiar o să cobor. Și schimb linia.

A privit de jur împrejur: se afla în mijlocul unei mulțimi pe care n-o mai recunoștea.

– Hai, zi-mi că glumești.

Și-a mușcat buza inferioară, apoi pe cea de sus, făcând grimase ridicole.

– Nu, nu glumesc, și-a întărit el spusele. Ai știut mereu că într-o zi, mai devreme sau mai târziu, voi schimba macazul.

– Da, într-adevăr, a admis Riccio cu regret. Însă mă amăgeam cu ideea că ziua aceea e încă departe. N-aș putea veni și eu?

Știa că întrebarea era inutilă.

– Oriîncotro voi merge, te voi primi mereu cu brațele deschise, ca prieten, i-a răspuns Cesare, zâmbind.

– Vorbeam serios.

Nerăbdător, a început să bată ritmic cu degetele în tăblia mesei.

– Păi, tu ai în sânge comerțul cu vin, taverna și pe Miranda, i-a amintit Cesare, fără intenția de a-i înfrâna avântul.

– Asta-i adevărat, a recunoscut Riccio. Atunci, eu o să merg mai departe pe vechiul drum. Iar dacă vreodată te vei răzgândi, să știi că-ți țin locul cald, a concluzionat el, simțindu-se dintr-odată ușurat.

În clipa aceea, în ușa tavernei și-a făcut apariția o femeie de la spălătorie; s-a orientat cu greu din cauza fumului gros apoi s-a îndreptat spre masa lor. Lui Cesare i s-a părut a fi un personaj dintr-o poveste din alte vremuri.

– Sora dumitale, l-a înștiințat ea pe Cesare, m-a rugat să vin să vă spun că doamna Matilda trage să moară.

Apoi le-a întors spatele și a părăsit taverna cu un aer de ușurare, ca al actorilor debutanți aflați la primul contact cu publicul.

36

Giuseppina bătuse cu discreție la ușa camerei fratelui său.

– Ce e? a întrebat el.

I-a observat chipul intimidat: se simțea încă o străină în propria lor casă.

– De ce, Doamne, iartă-mă, trebuie să bați de fiecare dată la ușă? Hai, intră! i-a spus.

Giuseppina a rămas în cadrul luminos al ușii, întinzându-i cu mâna tremurândă un plic galben.

– A sosit o telegramă, a murmurat ea, pe punctul de a izbucni în plâns.

Pentru cei săraci, telegraful era un mijloc de comunicare neobișnuit, aducător de vești rele, asemenea înștiințărilor oficiale înmânate de poliție pe timp de război: un rănit, cineva care căzuse la datorie, un dispărut.

Cesare se ridică în capul oaselor.

– Deschide fereastra, mai bine, a spus.

Lumina dimineții limpezi de aprilie a părut să inunde camera.

– O telegramă, Cesare, a bâiguit din nou Giuseppina, care, îmbrăcată ca de obicei cu un veșmânt lung și cenușiu de lână fină – aproape monahal –, semăna din ce în ce mai mult cu o guvernantă credincioasă. O telegramă pentru tine, Cesare.

Afară, soarele strălucea, iar prin aer se răspândea parfumul câmpiei ce se întindea dincolo de ultimele case din corso Buenos Aires.

Când fata a găsit curajul să se apropie de el, Cesare i-a dat un bobârnac ușor pe obraz.

– Telegramele nu aduc întotdeauna vești proaste, a încercat el s-o liniștească, luându-i din mână plicul galben și punându-l în buzunarul pijamalei.

– Cum așa, n-o citești? s-a arătat ea scandalizată.

– Mai târziu. Acum vreau să fac o baie, în timp ce tu te vei duce la bucătărie să-mi pregătești un mic dejun îmbelșugat. Cafea, pâine, unt, gem și, pentru numele lui Dumnezeu – a spus îndreptând spre ea un deget amenințător –, să nu mai aud de mămăligă!

Giuseppina nu reușea încă să se deprindă cu noua viață, însă se obișnuise treptat cu multe din noile uzanțe, pe unele apreciindu-le în mod deosebit, cum ar fi obiceiul aristocratic al fratelui său de a dormi

în pijama; cu toate acestea, nu era capabilă să renunțe la bucata de mămăligă de dimineață, care – în opinia lui Cesare – putea reprezenta o încercare de a nu se despărți definitiv de tradițiile mahalalei.

– Bineînțeles, Cesare, fără mămăligă.

Stătea încă acolo, în așteptare, privindu-l cu ochi mari.

– Este apă caldă? s-a informat tânărul bărbat, pregătindu-se să-i reproșeze din nou tendința spre zgârcenie.

– Este, este, s-a grăbit să răspundă Giuseppina. Am aprins focul la boiler acum două ore.

I se părea că făcuse cumpărături regești pentru noua casă, însă rezultatul era de o modestie evidentă, mobilierul și dotările apartamentului nedepășind stadiul strictului necesar; totuși, aveau apă curentă, baie cu boiler pe lemne și lumină electrică în toate camerele – total diferită de lampa de petrol de acasă, și care răspândea o lumină strălucitoare, ca-n povești. Giuseppina nu se obișnuia deloc cu inexplicabilul miracol ce se materializa de fiecare dată când învârtea comutatorul alb, smălțuit, și nu putea înțelege cum de era cu putință ca atâta lumină orbitoare să curgă ca un fluviu subteran, răspândindu-se prin firele îmbrăcate în mătase albă fixate de pereți cu ajutorul unor mici izolatori de culoarea laptelui.

– Îți place noua noastră casă?

– Cui nu i-ar plăcea? a răspuns ea. Duc o viață de adevărată doamnă.

Era sinceră, totuși locuința decentă în care se mutaseră și pe care o considera o rezidență somptuoasă îi tăiase tradiționalele canale de comunicare cu lumea din jur, fără de care se simțea izolată, singură, ca într-o temniță sclipitoare. Când Cesare era acolo, cu ea, nu resimțea atât de puternic despărțirea de mahalaua natală, însă atunci când fratele său era plecat, realiza că-i lipsesc vocile și chipurile de acasă. Iar aroma câmpiei adusă de vântul de primăvară îi accentua nostalgia. Cu vecinii din blocul cel nou și cu negustorii din apropiere schimba câte un salut respectuos, reținut și atât.

– Da, îmi place foarte mult.

Ținuse să-și întărească spusele, în așa fel încât în mintea fratelui său să nu persiste nici o umbră de îndoială.

Cesare s-a arătat în cadrul ferestrei. Pe drum treceau căruțe, cotigi cu marfă, câte un automobil și pâlcuri de pierde-vară. Pe bulevardul larg, oamenii se strigau pe nume din prăvălie în prăvălie, cu voci familiare și voioase. Ceva mai departe, un fierar izbea cu sete fierul incandescent, iar barosul sărea din recul pe nicovală, rezultatul fiind o serie neîntreruptă de zgomote – unele înfundate, altele răsunătoare.

– Îmi place locul ăsta, a spus, dar nu aici intenționez să mă stabilesc definitiv.

Giuseppina nu a replica, mulțumindu-se să-i arunce o privire încărcată de admirație, în timp ce el a început să-și întindă leneș oasele, asemenea unui motan. Apoi s-a dus în baie, a dat drumul la robinet, lăsând apa fierbinte, aburindă, să curgă în cada mare de smalț alb care se sprijinea pe patru picioare metalice; când fratele său și-a făcut apariția în prag, ea și-a plecat privirea și a ieșit în tăcere, prelingându-se ca o umbră: mai întâi de toate, Cesare era bărbat.

Cesare s-a cufundat în apa caldă, încercând o plăcere dulce; apoi a luat un săpun de Marsilia, galben și mirosind a curat, și a început să-și frece mâinile cu el; s-a răzgândit și l-a pus la loc, în săpunieră, pentru a-și mai prelungi vreo câteva minute starea de relaxare leneșă. În numai câteva luni, în viața sa se întâmplaseră multe: plânsese despărțirea pe vecie de prima iubire a tinereții sale, sărbătorise logodna lui Riccio cu Miranda, închiriase o casă nouă și gestiona spălătoria de la Crescenzago. Renunțând să mai facă afaceri împreună cu prietenul său, reușise să pună deoparte o sumă frumoasă care, cumulată cu moștenirea de la Matilde, constituia un capital demn de tot respectul. Soarta fusese generoasă cu el și știa bine acest lucru, de vreme ce țara trecea printr-o criză nemaiîntâlnită: la conferința de pace de la Paris, Aliații

izbutiseră să taie aripile splendidei victorii a Italiei pe câmpul de luptă, în timp ce în fabrici grevele se înmulţeau exponenţial, având drept rezultat creşteri salariale şi programe de lucru mai omeneşti, nereuşind însă să rezolve problemele de fond ale societăţii. Activitatea celei mai importante formaţiuni politice a momentului – partidul socialist italian – era practic paralizată de conduceri alcătuite din maximalişti veleitari sau reformişti nehotărâţi. Cesare citea cu regularitate ziarele, urmărind atent evoluţia evenimentelor; totuşi, se baza pe tradiţionalul său fatalism atunci când aştepta ca în viaţă să-i apară ceva nou. Pentru că de asta era sigur: ceva trebuia să se întâmple. Căpitanul Casati îi promisese că îl va chema lângă el de îndată ce se va fi întors de pe front, iar acum era cu certitudine acolo, la Milano. Tăcerea lui nu-l îngrijora câtuşi de puţin. Se lăsa prins în mrejele fatalismului de care dau dovadă persoanele concrete, ştiind că destinul său – pe care, în parte, şi-l programase după propria voinţă – avea să se împlinească în cele din urmă. Între timp, se bucura de pace şi de bunăstarea pe care reuşise s-o obţină. S-a spălat pe îndelete, cu grijă, apoi s-a frecat viguros cu un prosop de in; în cele din urmă, s-a privit în oglinda mare pe care o comandase special pentru peretele situat drept în faţa căzii din baie. Pieptul robust şi braţele musculoase emanau o vigoare ieşită din comun, în

timp ce fața sa frumoasă, masculină, vag marcată de mica cicatrice albă, afișa o siguranță de sine oarecum arogantă, pe care zâmbetul abia schițat nu reușea decât în mică măsură s-o atenueze. Ochii săi albaștri, străvezii, care se întunecau atunci când era cuprins de furie, insuflau respect și cereau supunere. S-a privit îndelung și a recunoscut că-i plăcea ce vedea; totuși, era de acord în sinea sa cu faptul că nu era deloc genul de bărbat considerat de ceilalți simpatic.

Și-a pus lenjeria de corp albă pe care Giuseppina i-o pregătise pe pat, a ales din șifonierul bine garnisit un costum gri de lână fină, și-a trecut pieptenele prin păr și, gătit la patru ace, a intrat în bucătărie, unde îl aștepta micul dejun.

Giuseppina i-a turnat cafea și mai-mai că a vărsat pe lângă ceașcă, fermecată de imaginea elegantă și autoritară – atât de diferită de a sa – a fratelui ei; îi semăna mamei și amintea și de tata, mai degrabă datorită culorii de oțel a ochilor decât prin căutătură.

– Așadar, ce părere ai? a întrebat-o Cesare, făcând aluzie la noua lor condiție socială.

– Sunt bucuroasă, i-a răspuns ea așezându-se la masă cu atitudinea rudei sărace. Sunt bucuroasă cum nici nu mi-am imaginat vreodată că aș putea fi. După atâtea nenorociri – vocea i-a devenit dintr-odată tristă –, nu mi-ai rămas decât tu. Și mă răsfeți ca pe o doamnă.

– Să nu-ți închipui că vreau să-mi petrec tot restul zilelor cu tine, a spus el în glumă.

– Oh, Cesare! a exclamat ea sărind de pe scaun. Şi eu cu cine să trăiesc, mă rog, dacă nu cu tine?

– Ești tânără, ești frumoasă, mai devreme sau mai târziu o să trebuiască să te măriți.

Ştia că întinsese coarda, evocându-i amintiri neplăcute.

Fata și-a mușcat buza inferioară, plecându-și privirea.

– Cesare, să nu mai vorbeşti despre asta niciodată, a zis. Eu nu voi avea un soţ. N-o să mă mărit niciodată.

În mintea Giuseppinei, sexul, bărbatul, ruşinea şi păcatul constituiau un conglomerat unic.

– Hai, nu pune la suflet, a spus Cesare, realizând că, deși trecuseră cinci ani de când fusese siluită, ea nu reușise să uite rușinea pătimită. A adăugat: Nimeni nu-ți va mai face rău vreodată.

– Ştiu, a răspuns ea, zâmbind trist, însă aş prefera ca despre aceste lucruri să nu vorbim.

– Vei face după cum îţi va fi voia, a continuat Cesare, încercând să dea discuţiei un ton mai vesel. Până una-alta, dacă vrei, poți merge la cinematograf sau la teatru. Uite, într-o seară din stagiunea următoare o să te duc la Scala, să vedem *La bohème*.

De data asta a fost rândul lui să se întristeze, amintindu-și de Mathilde și de ariile lui Puccini pe care amândoi le aleseseră ca fundal sonor pentru

povestea lor de dragoste; și-a venit imediat în fire, s-a ridicat de la masă, obligându-și sora să facă la fel, i-a cuprins mijlocul și a făcut împreună cu ea câțiva pași de dans, fredonând un vals.

– Asta vom face, a adăugat el. Vom merge la un bal și vom dansa toată noaptea.

– Oprește-te, Cesare, am amețit, a protestat ea neconvingător, radiind de fericire.

În clipele acelea putea spune că într-adevăr simțea latura frumoasă a vieții, bucuria de a trăi. Cesare a ajutat-o să se așeze din nou pe scaun, iar ea și-a prins fața în palme.

– Doamne, iartă-mă, ia te uită ce mă obligi tu să fac! Ai luat-o razna de-a binelea, i-a reproșat Giuseppina cu toată afecțiunea pe care o putea exterioriza. Apoi, brusc, și-a amintit ceva, a redevenit serioasă și l-a întrebat pe un ton grav: Și telegrama?

Cesare s-a dus s-o ia din buzunarul pijamalei și a citit-o.

Rugăm a se prezenta luni, 10, ora opt direcțiunea societății Casati & Figlio.

– Ce scrie? a întrebat Giuseppina, tensionată.

– Că mi s-a ivit, probabil, perspectiva unei slujbe bune.

37

În clădirea societății Casati & Figlio l-au impresionat de la bun început liniștea profundă care amplifica țăcănitul mașinilor de scris, minimalismul esențial al cuvintelor și dialogurilor, aparițiile trecătoare și eficiente ale curierului, ingenuitatea sobră a secretarei – nici prea tânără, nici prea în vârstă, nici frumoasă, nici urâtă – care vădea un atașament profund față de propria slujbă și față de proprietarul fabricii, al cărui nume îl pronunța cu un respect aproape religios.

– Domnul conte Rinaldo Casati vă roagă să așteptați, a spus femeia îmbrăcată cu un sarafan negru, cu guler alb.

Cesare a înclinat din cap în semn de încuviințare, apoi i-a spus femeii să-și vadă de treburi ca și cum el n-ar fi fost acolo. Curiozitatea sa înnăscută nu-i dădea voie să se plictisească: pe lângă el erau multe lucruri

care meritau privite și multe amănunte de descoperit. Tablourile regelui Vittorio Emanuele al III-lea și al reginei Elena tronau pe unul dintre pereți, sub un crucifix impunător.

Atunci când vorbea la telefon, secretara, blondă și cu o atitudine amabilă, își schimba expresia și mimica: vocea îi devenea imperioasă, pe jumătate agresivă și pe jumătate speriată, ca și cum i s-ar fi adresat unui interlocutor aflat în capătul celălalt al curții. Când zgomotul soneriei irumpea în încăpere, tresărea imperceptibil, apoi își venea imediat în fire, întindea mâna cu un gest teatral, înșfăca receptorul și, după ce desena prin aer o volută elegantă, și-l ducea la ureche, se îndrepta de spate, își înălța fruntea, privea de jur împrejur în speranța că exista cineva care s-o admire în exercițiul funcțiunii, apoi striga în pâlnie un *Prontiii!* asurzitor.

După câteva minute a apărut curierul, un tip ascetic, firav ca un cui, cu mânecile vestonului învelite în manșete de makò negru, lungi până la cot.

– Dacă doriți să intrați, a spus funcționarul, să știți că domnul conte vă așteaptă.

Biroul contelui Rinaldo Casati era într-adevăr foarte mare însă lui Cesare i s-a părut cât o piață publică; pereții erau îmbrăcați în lambriu de lemn închis la culoare, iar parchetul masiv scârțâia în unele locuri sub pașii săi grei. Masa de lucru a contelui era din

lemn masiv, pătrată, de culoarea mahonului. Parcă fusese construită pe măsura seniorului impozant din spatele ei, un bărbat la vreo șaptezeci de ani, cu o țeastă mare de luptător antic, pleșuvă și lucioasă, care se potrivea de minune cu tăblia netedă și lipsită de obiecte inutile a mesei. Nasul proeminent, dar nicidecum urât, era pus în evidență de superba mustață albă, înfoiată, care aproape că-i ascundea buzele. Ochii cenușii străluceau, emanând o semeție juvenilă. Purta un costum de culoarea fierului antic, croit impecabil, cu cămașă imaculată și cravată neagră.

– Așadar?

Își făcea intrarea în scenă printr-un singur cuvânt: avea trăsături senioriale, însă dovedea o conduită militărească, de ofițer de carieră. A tras din buzunarul interior al hainei un toc de piele din care a ales o țigară de foi Virginia; a adulmecat-o cu plăcere, apoi a aprins-o, savurând pe îndelete fumul albăstrui care urca în spirale molcome, elegante în jurul său.

– Așadar? a repetat.

Cesare acumulase suficientă experiență ca să nu se aștepte să fie întâmpinat cu familiaritate afectuoasă de cei obișnuiți să poruncească; dimpotrivă, s-ar fi mirat dacă omul din fața sa s-ar fi dovedit amabil de la bun început, fără să-l cunoască. Atitudinea bătrânului era previzibilă: la urma urmelor, era o persoană remarcabilă care, având mii de treburi de o importanță

fundamentală, își sacrifica o frântură din timp, dedicând-o unei probleme deloc relevante. Cu toate acestea, Cesare i-a provocat bătrânului industriaș o oarecare stânjeneală, adresându-i unul din surâsurile sale irezistibile, prin care se excludea de la bun început orice formă de supușenie sau smerenie și care spunea: „Dacă vrei să discuți cu mine, e în regulă, iar dacă refuzi, e o chestie care mă lasă cu totul indiferent."

– Fiul meu mi-a vorbit de dumneata în termeni elogioși, a zis bătrânul senior, scurtând pauza care ar fi trebuit să-l descumpănească pe tânărul din fața sa.

– Nutresc o stimă deosebită pentru domnul căpitan Casati, i-a răspuns Cesare, rupând tăcerea în care se învăluise.

A privit cu luare-aminte un peisaj câmpenesc – splendid zugrăvit – al unui tablou cu ramă aurie, atârnat pe peretele din dreapta mesei de lucru. Peretele din stânga era în întregime acoperit de o bibliotecă masivă, elegantă. „Într-o zi, eu voi avea una și mai frumoasă", și-a spus.

– Fiul meu trece drept un fin cunoscător al oamenilor, tinere.

Și-a desprins privirea de la el, uitându-se lung la țigara de foi pe care o ținea între degete.

– Nu m-am îndoit niciodată de asta și, în ignoranța mea, nu mi-aș permite să-i neg această calitate.

– S-ar zice că insolența nu vă lipsește, a remarcat sec bătrânul, punându-l la locul lui. Pe de altă parte, aceasta este și o calitate a fățarnicilor. S-a uitat din nou preț de câteva secunde la jarul din vârful țigării sale de foi, apoi și-a fixat privirea cenușie, ca de oțel, în ochii albaștri, intenși ai lui Cesare, adăugând: E o calitate a fățarnicilor și a subversivilor.

„Subversiune" și „reacțiune" erau doi termeni care apăreau tot mai des în limbajul politic al vremii, devenind la fel de populari ca „patriotismul" și „catastrofismul" din timpul războiului.

– Detest eticheta, a răspuns. (Nu-și impusese să fie polemic cu orice preț, totuși, dacă tot ajunsese acolo, nu avea deloc intenția să dea înapoi pentru că n-o făcuse niciodată, nici chiar atunci când știuse că-și risca viața.) Și nu accept legea turmei, a adăugat sentențios.

– Eu zic să nu mai pierdem vremea, i-a curmat vorba bătrânul. Ce vă pricepeți să faceți?

– Contele Benedetto Casati cunoaște puținele mele calități, probabil că v-a vorbit despre ele și cred că v-ați propus deja să mă puneți la încercare. Întotdeauna se pun la încercare persoanele care într-un fel sau altul depind de noi.

– Se pare că nici argumentele nu vă lipsesc.

Hotărât lucru, tânărul acela merita un zâmbet.

– Ceea ce într-adevăr nu-mi lipsește este dorința de a face, domnule conte, de a face cât mai mult, a

spus Cesare, intuind turnura favorabilă pe care o lua conversația.

În aerul cald emanat de calorifere identifica boarea de bunăstare pe care, cu mici variațiuni, o simțise în toate reședințele oamenilor bogați, de la palatul conților Spada, până la birourile conților Casati; era mirosul curățeniei desăvârșite, amestecat cu arome de tutun și lavandă – o mixtură de vechi și noi certitudini.

– Luați loc, l-a invitat în cele din urmă bătrânul, arătând spre unul din cele două scaune tapițate în piele din fața mesei sale de lucru. Mi s-a spus că sunteți capabil să rezolvați orice fel de probleme.

Cesare a înaintat pășind netulburat pe covorul moale, cu desene orientale în culori estompate, și s-a așezat pe scaun.

– Cred că mă pricep să cumpăr, a început el, și să fac deosebirea între un lucru folositor și unul inutil.

Apoi, doar pentru sine, a realizat că principala sa abilitate era aceea de a-i „cumpăra“ pe oameni, după ce mai întâi îi recunoștea pe cei ce se puneau în vânzare. Și poate că tocmai această caracteristică era arma lui secretă.

– Noi avem nevoie de personal care știe să vândă, i-a replicat bătrânul, pe chipul căruia se întrezărea plăcerea malițioasă pe care o simțea contrazicându-l. Sectorul bicicletelor și al motocicletelor e în plină expansiune. Să producem ne este relativ ușor. Să-i

convingem pe oameni să cumpere marfa produsă de noi – aceasta este marea problemă.

– Mai ales acum, când războiul s-a terminat.

Gândul acela rostit cu voce tare a părut să nu-i placă deloc bătrânului.

– Fiul meu s-a gândit că l-ați putea seconda pe directorul nostru de vânzări. A ajuns și el la o anumită vârstă și pare să fi obosit. I-ar prinde foarte bine un ajutor de nădejde.

– Se prea poate ca fiul dumneavoastră să aibă dreptate, a comentat Cesare. Totuși, deși pe considerente de vârstă și lipsă de experiență n-ar trebui să fac una ca asta, mi-aş permite să insist. Eu cred că v-aş putea fi mai folositor la departamentul de achiziții. Am știința de a cumpăra orice: materii prime la prețuri competitive, brevete, idei. După părerea mea, e mult mai uşor să vinzi atunci când propui clienților un produs mai performant la un preț mai avantajos.

Fără să ceară permisiunea, şi-a scos din buzunar pachetul de Macedonia, a luat o țigară cu filtru auriu și și-a aprins-o.

Fascinat de dezinvoltura tânărului, contele a hotărât să-i treacă cu vederea impertinența. Cesare dovedise că nu era o persoană comună cu care să schimbi câteva cuvinte seci în scurtul interval de timp îngăduit de afaceri; nu, era un personaj ce trebuia descoperit

încetul cu încetul, cu un talent rar și o inteligență promptă, gata oricând să fie pusă la încercare.

– Dacă mă gândesc mai bine, ar exista totuși o problemă în care ne-ați putea fi de folos, a spus. A deschis un sertar al biroului din lemn masiv, a tras afară un dosar gros, l-a deschis și a început să-i explice celui din fața sa: Am aici dosarul unui lot de teren...

– Cel din spatele bulevardului Buenos Aires, l-a întrerupt Cesare, identificând imediat pământul în discuție.

– Aveți privirea ageră, a comentat Casati, plăcut surprins.

– Locuiesc în apropiere. Pe urmă, am încercat să ghicesc.

Nu voia să riște făcând o figură antipatică de atoateștiutor.

– Așadar, nu mai e nevoie să vă prezint caracteristicile acestui teren, le vedeți și singur: pajiști întinse, hale abandonate, colibe dărăpănate. Aici, în această zonă, intenționăm să construim noua noastră fabrică de velocipede și motocicluri. Un stabiliment ultramodern care prevede o linie de producție pentru nu mai puțin de cinci sute de muncitori și o pistă de încercare pentru vehiculele cu motor. Pământul acesta – a continuat bătrânul trecându-și mâna lată și puternică peste foaia de hârtie – l-am cumpărat aproape în totalitate. Nu ne lipsesc decât puține parcele aflate

în posesia unor mici proprietari, care – din motive sentimentale, din cauza unor tradiţii de familie – refuză cu îndărătnicie să vândă. Mi-ar plăcea să văd dacă vă pricepeţi într-adevăr să cumpăraţi.

– Dacă aceasta a fost o propunere, atunci vă mulţumesc şi o accept, domnule conte.

A început să răsfoiască pe îndelete dosarul, citind cu atenţie fiecare document în parte, descifrând schiţele de planimetrie, lăsându-se captivat de lectură ca şi cum ar fi avut în faţă o carte de aventuri al cărei erou principal era chiar el. În scurt timp şi-a dat seama că reuşise să pătrundă într-un spaţiu privilegiat, rezervat unui cerc restrâns de mari industriaşi şi bancheri: din documente rezulta în mod evident că amploarea proiectului necesita un acord între bănci şi patronatul din industrie. Era o perspectivă foarte atractivă, dar descoperise şi un domeniu care pur şi simplu îl entuziasma: terenuri de cumpărat pe care se puteau construi case, blocuri de locuinţe sau fabrici. Pământ, var, cărămizi, ciment şi ziduri: acestea păreau să fie elementele sale vitale.

În analiza făcută apoi împreună cu bătrânul Casati, Cesare a identificat tactici individualizate şi strategii de ordin general, etalându-le în aşa fel încât deciziile finale să pară rodul minţii celuilalt, deşi în realitate, el era singurul care cunoştea combinaţia câştigătoare.

Fascinat de spiritul întreprinzător și înțelepciunea tânărului său interlocutor, contele Rinaldo Casati a început să descopere treptat la el propria-i viclenie, recunoscându-se parcă pe sine însuși în ideile limpezi ale lui Cesare și în modul degajat cu care acesta își formula opiniile. Bătrânul cal de rasă și mânzul sălbatic au galopat o vreme umăr la umăr pe aceeași pistă de concurs. Însă vraja a fost brusc întreruptă de sosirea tânărului conte. Benedetto Casati a ciocănit de două ori în ușă și, fără să mai aştepte răspunsul, a pășit grăbit în birou.

– Bună dimineața, tată, a salutat el pe un ton vesel, întrebându-se cine putea fi domnul acela elegant, care era aplecat peste schițele de planimetrie, absorbit într-o asemenea măsură de proiecte, încât nu-l observase intrând.

Însă în clipa în care Cesare și-a ridicat privirea dintre hârtii, adresându-i un zâmbet radios, a recunoscut în bărbatul elegant, cu aspect seniorial, propria sa ordonanță de pe vremea războiului.

– Bună dimineața, a rostit Cesare. Domnule căpitan sau domnule conte Casati? a continuat el pe un ton cordial, întinzându-i mâna.

În clipa aceea, imaginea bărbatului atrăgător în haine civile s-a suprapus în privirea lui Benedetto Casati cu cea a soldatului murdar și fetid care îl imobilizase, trântindu-l în mocirla unui post de observație

uitat de Dumnezeu și împungându-i gâtul cu vârful baionetei. Deodată, a simțit că-l încearcă un sentiment de invidie surdă și dușmănoasă față de tânărul care, metamorfozat ca prin minune, îl făcea să treacă pe plan secund chiar și în raport cu propriul părinte.

– Nu dai mâna cu el? l-a întrebat bătrânul, surprins.

– Omul acesta trebuie să învețe să se ridice atunci când intru eu.

Era încordat, iar buzele începuseră să-i tremure ușor.

– Păi, nu tu mi-ai spus să-l primesc? a ripostat tatăl său. Nu tu mi-ai spus despre el câte-n lună și-n stele?

– Asta nu înseamnă însă că trebuie să uite unde-i e locul și să se comporte ca un mitocan.

Cu siguranță îl ura, îl detesta din toată inima pentru că îl simțea superior, un om al viitorului. În fața nemernicului aceluia avea să se simtă pe vecie cu umerii țintuiți în mocirlă și cu vârful baionetei împungându-i gâtul, cu atât mai mult cu cât nici măcar gradele militare nu-l mai puteau proteja, ca pe vremea războiului. Trebuia să-i dea o lecție cu orice preț, să-i arate cine comanda acolo, anulând familiaritatea dintre ei și făcându-l să-și vadă lungul nasului.

Cesare s-a albit la față, iar mica cicatrice de pe obrazul drept a părut să-i iasă și mai tare în evidență, însă zâmbetul nu i-a dispărut de pe chip, păstrându-și strălucirea.

– Poate că punerea la punct a domnului conte a fost oarecum exagerată, a spus el, dar în esență, eficace.

Cel mai impresionat dintre cei trei s-a dovedit a fi bătrânul conte; îl judecase greșit pe Cesare deoarece fusese convins că, auzindu-l pe Benedetto numindu-l „mitocan“, avea să se repeadă la gâtul lui. Era limpede că evaluarea interlocutorului său de până atunci nu fusese foarte corectă.

– Te-ai dovedit o ordonanță pricepută, băiete, a continuat Benedetto Casati, căutând să restabilească poziția celuilalt, ai știut să-mi slujești cu devotament, însă asta nu înseamnă că îți poți asuma sarcini importante într-o societate ca a noastră. Nu spun că o asemenea eventualitate este exclusă din capul locului – a continuat el pe un ton de falsă mărinimie –, însă va trebui să fie rezultatul unei experiențe trainice, dobândite în mod gradual.

– Mi se pare o observație rezonabilă, a comentat Cesare.

Era senin și mândru de fermitatea de care dădea dovadă. Vremea tranșeelor și a războiului trecuse demult și nu mai era nevoit să aleagă moartea pentru moarte; dimpotrivă, alegea viața pentru viață.

– În concluzie, acceptați să lucrați pentru noi? a intervenit bătrânul conte, șovăind între disprețul față de cel ce se dovedise un balon de săpun care se spărsese

brusc și regretul pentru interlocutorul inteligent pe care-l pierduse.

– Având în vedere puțina mea experiență și vârsta mea încă fragedă, a răspuns Cesare, nu-mi pot permite să renunț cu inima ușoară la o asemenea oportunitate.

– Atunci, așteptați comunicările noastre ulterioare, a concluzionat bătrânul, simțindu-se trădat.

– Și, între timp, nu-ți abandona activitățile, dacă ai activități, evident, a intervenit sarcastic tânărul patron. Convocarea noastră s-ar putea să nu vină foarte repede. În plus, nu e foarte sigur că aptitudinile tale sunt pe măsura așteptărilor noastre.

– Nu mă grăbește nimeni, domnule căpitan. Domnilor!

A înclinat aproape imperceptibil din cap în semn de salut, în maniera ofițerilor de carieră, apoi a zâmbit ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat și a ieșit.

38

– De unde a făcut rost de atâta bănet puiul acela de cățea?

Benedetto Casati era vânăt de furie și avea aerul că întrebarea și-o adresa mai degrabă lui însuși decât inginerului Luigi Ferrari, în al cărui birou se afla.

– Mă tem că nu pot face prea multe pentru dumneavoastră, dragul meu conte.

Inginerul-șef al primăriei vorbea folosind cuvinte simple și un ton cordial, ferindu-se să evoce amintirea dureroasă a ultimei lor întâlniri de la hotelul *Posta* din Padova, când se umilise adresându-i tânărului conte o cerere stânjenitoare de bani peșin – refuzată, de altfel – pentru achitarea unei datorii de onoare la masa de joc.

– Mitocan! a exclamat contele. Fiu de cățea!

Acolo, în biroul inginerului-şef al municipalităţii, se trezise din nou în faţa unei situaţii care îl lăsase fără replică. Prima surpriză neplăcută i-o făcuse propriul tată, care îl numise incapabil şi îngâmfat, pentru că se lăsase jucat pe degete ca un începător.

– Actele sunt în perfectă regulă, iar contractele au toate aprobările legale, şi-a întărit spusele Ferrari, consultându-şi notiţele. Iată, am găsit: două loturi de teren în suburbia Abruzzi legal cumpărate de domnul Cesare Boldrani pentru suma de zece mii lire.

– Nu mă voi înjosi niciodată să negociez cu fosta mea ordonanţă, a declarat pe un ton emfatic Benedetto Casati.

– Mie mi s-a părut că vă înţelegeaţi foarte bine odată, l-a împuns Ferrari.

– Nu era altceva decât un raport mulţumitor între un superior şi un subordonat, a precizat fostul ofiţer, agitându-se ca o sălbăticiune prinsă în capcană.

– În orice caz, dragul meu conte, asta e o problemă pe care numai dumneavoastră o puteţi rezolva, a spus inginerul. Apoi s-a ridicat, dându-i celuilalt de înţeles că trebuie să plece, şi s-a scuzat: Peste zece minute sunt convocat la o şedinţă cu primarul.

– Şi spuneţi că n-am nici o portiţă de ieşire? Una, oricare... Un tertip?

Ar fi fost capabil să-şi vândă sufletul diavolului ca să întoarcă situaţia în favoarea sa.

– Nu, a replicat implacabil Ferrari. Singura posibilitate pe care o aveți este să cumpărați acele loturi, iar pentru asta societatea dumneavoastră trebuie să negocieze cu domnul Cesare Boldrani, proprietarul legitim al terenurilor. Asta în cazul în care domnul Boldrani este dispus să vândă, desigur, a punctat funcționarul.

– Păi, cum să nu fie, din moment ce tocmai de asta le-a și cumpărat? a ripostat Benedetto Casati, ignorând invitația subtilă a lui Ferrari de a părăsi biroul. A intrat prin înșelăciune în posesia unei informații secrete și apoi a achiziționat loturile ca să ne șantajeze. Pe de altă parte, spuneți și dumneavoastră, domnule inginer, ce poate face el cu două-trei pârloage în mijlocul unui teren care ne aparține nouă?

– Văzând cum stau lucrurile, eu, în locul dumneavoastră, aș alege răul cel mai mic.

Era o sugestie rezonabilă.

– Mă sfătuiți să negociez?

Întrebarea era inutilă. Trăgea doar de timp, pentru a-și obloji orgoliul rănit.

– Îngăduiți-mi să vă vorbesc franc, a continuat inginerul Ferrari, desfăcându-și brațele într-un gest ce-l îndemna pe celălalt la resemnare. (Se schimbase mult în ultimul timp, recăpătându-și demnitatea și siguranța de sine.) Nu aveți alternative. Actualmente,

terenul din spatele bulevardului Buenos Aires este singura zonă din întreg orașul pe care se poate ridica, cu investiții rezonabile, o fabrică.

– Asupra acestui aspect nu am nici o îndoială. Am adus special de la Frankfurt un arhitect care să aleagă cea mai potrivită locație pentru o asemenea construcție.

– Așadar, vedeți și dumneavoastră că nu facem decât să ne învârtim în jurul cozii. Acolo aveți în apropiere cele mai importante căi de acces. Și aveți excelente posibilități să faceți conexiunea cu șoseaua statală și cu calea ferată. Eu n-aș mai sta nici o secundă pe gânduri dacă Boldrani ar fi dispus să vândă, așa cum sunteți dumneavoastră convins.

– Totuși, de ce vă îndoiți că ar vrea să vândă? l-a întrebat Casati, alarmat.

Fără parcelele cumpărate de Cesare, terenul achiziționat de societatea Casati & Figlio pierdea două treimi din valoare.

– Eu nu-l cunosc pe proprietar, a mințit Ferrari, în timp ce numele Boldrani îi răsuna mereu în minte, asociat unei amintiri îndepărtate și plăcute, însă e foarte posibil să fie sfătuit de cineva. Dumneavoastră înșivă v-ați întrebat adineauri de unde ar putea avea tot bănetul acela.

– Nemernicul! a exclamat Casati, iar auzită din gura unui nobil, insulta părea mai gravă decât în mod

obișnuit. Întotdeauna am spus că ticălosul acela e un maestru al intrigilor.

– Eu acum chiar trebuie să mă prezint în biroul primarului, l-a anunțat inginerul. Cât privește problema dumneavoastră, nu văd alte căi de rezolvare. Iar în locul dumneavoastră – a concluzionat el în timp ce ușierul îi deschidea ușa musafirului – aș lăsa orgoliile deoparte...

– La urma urmelor, de fazan am picat... – ar fi vrut să spună „noi", însă s-a corectat la timp – ...eu.

Ajunsese la limita răbdării și simțea că nu se mai poate abține să izbucnească.

– Sunteți în stare de orice, chiar și să vă autoflagelați, numai să nu recunoașteți superioritatea adversarului, a remarcat Ferarri, bătându-l prietenește pe umăr.

– O fostă ordonanță, fiul ăla de cățea! a blestemat el din nou, cu un aer infantil.

– Domnule conte Casati, i-a replicat Ferrari, de data aceasta pe un ton sever, ordonanța aceasta despre care vorbiți întruna... Nu trebuie nici să-l luați de bărbat, nici să-l invitați să locuiască acasă la dumneavoastră, ci pur și simplu trebuie să încheiați o afacere cu el. Cu cât o faceți mai repede, cu atât mai bine, pentru că veți rezolva problema asta care vă macină atât de tare...

39

– Totuși tu de care parte a baricadei ești?

Bătrânul începuse să-l tutuiască, însă nu ca să-l subestimeze. Dimpotrivă, îl ridica la nivelul său.

– Îți dai seama, a continuat el, că suntem la fel de săraci ca înainte și, pe deasupra, înglodați în datorii?

Începuse discursul luând-o pe ocolite, de la condițiile economice ale țării, și îl continua limitându-se la noțiuni generale. Respectând proporțiile, se putea spune că dialogul dintre Cesare Boldrani și contele Rinaldo Casati nu depășea stadiul discuțiilor purtate de prostime în curtea casei sau la cârciumă.

– Asta în condițiile în care am intrat în război și l-am și câștigat, a accentuat el. Apoi a adăugat: Acum, subversivii ne sapă groapa, înscriindu-se cu milioanele în sindicat și organizând greve peste greve. Ascultă-mă

pe mine, revoltele din 1901–1902 au fost nimica toată pe lângă ce urmează de acum încolo.

De gravitatea situației părea să fie toată lumea conștientă: nenumăratele greve și boicoturi paralizau întregul sector productiv al țării.

Încetau lucrul serviciile publice, căile ferate, poșta și telegraful, zilierii și funcționarii; cu toate acestea, Cesare Boldrani venise la bătrânul conte ca să negocieze cesionarea terenurilor din spatele bulevardului Buenos Aires și își dădea seama perfect că situația deplorabilă a țării nu depindea în nici un caz de el.

- Nu sunt nici de-o parte, nici de cealaltă a baricadei, a spus, iar dumneavoastră știți foarte bine acest lucru.

Și a tras liniștit un fum din țigara sa Macedonia.

– Au început pur și simplu să ocupe fabricile, profitând de faptul că acum socialiștii au nu mai puțin de o sută cincizeci și șase de deputați în Parlament.

Aproape că îi reproșa lui ceea ce se întâmpla în țară, ca și cum el ar fi organizat grevele și mișcările sociale.

– Au ocupat și piețele, dacă e să spunem lucurilor pe nume până la capăt, și au fost și răzmerițe. Scumpirile sunt un blestem pentru toată lumea. Grupuri de veterani de război au ocupat loturi de teren în Lazio și în sud, dar de ce s-a întâmplat oare una ca asta? Pentru că prețul pământului a ajuns la cote inaccesibile.

– Ba pentru că statul nu-și face datoria, a intervenit celălalt, bătând cu pumnul în masă. Pentru că lipsește autoritatea statală și se permite răspândirea anarhiei și a laxismului.

– Sunt mulți care suferă de foame, l-a înfruntat Cesare.

– Când suferă de foame? Când fac greve sau când organizează demonstrații de solidaritate cu Rusia Sovietelor? s-a înfuriat bătrânul. Apoi a schimbat brusc tonul, spunându-i cu voce joasă, ca și cum i-ar fi făcut o mărturisire: Până una-alta, socialiștii promit că revoluția este iminentă.

– Pe de altă parte, socialiștii mai promit și o politică democratică bazată pe reforme, a intervenit Cesare, totuși nu se văd în jur nici baricade, nici propuneri de parteneriat social.

– Ne aflăm în mâinile roșilor: catastrofiști și subversivi. Singur D'Annunzio, atunci când a cucerit Fiume[1], a dat dovadă de cutezanță bărbătească.

---

[1] În septembrie 1919, în semn de protest față de refuzul Marilor Puteri de a anexa Dalmația Italiei, Gabriele D'Annunzio și un grup de naționaliști au intrat în orașul Fiume (astăzi Rijeka, în Croația), proclamând „Statul liber Fiume". Punct culminant al edificării propriului mit, puciul lui D'Annunzio a avut unele repercusiuni teritoriale, Fiume fiind declarat oraș liber, în timp ce orașul Zara (astăzi Zadar, Croația) a fost anexat Italiei. În cele din urmă, în decembrie 1921, D'Annunzio și „legionarii" săi în cămăși negre au fost scoși cu forța din oraș de trupele guvernului italian (n. tr.).

– Şi socialistul disident Benito Mussolini, directorul ziarului *Popolo d'Italia*, care a înfiinţat Mişcarea Fascistă.

– Eu zic să nu confundăm poetul-erou cu banda aceea de aventurieri, l-a atenţionat bătrânul Casati. Cu trăiri emotive nu se face politică, nu se pune economia pe picioare şi nici nu se scrie istoria. Fasciştii – s-a înfierbântat el brusc – fasciştii au patru mii de voturi la Milano. Adevăratul pericol îl constituie subversivii. Singura noastră salvare este pumnul de fier.

Chiar şi în cadrul unei societăţi superficial împărţite în buni şi răi, nu era suficientă o generalizare banală pentru a rezolva problemele. Foştii promotorii ai intervenţionismului – care ceruseră intrarea în război pentru Trento, Trieste şi Istria mizând pe faptul că, chiar şi în cazul în care calculele lor ar fi fost greşite, conflictul ar fi trebuit să se încheie repede – decretau acum iminenta dispariţie a statului liberal şi izbucnirea revoluţiei. Încredinţaţi de falimentul democraţiei, boicotaseră alegerile, favorizând victoria socialiştilor.

– Domnule conte, a spus deodată Cesare, nu cred că deţin argumente serioase pentru a rezolva o chestiune asupra căreia, sincer vorbind, am propria părere, diferită de opinia generală. Pe de altă parte, îndrăznesc să vă reamintesc că alta este problema

dumneavoastră acum: cea a terenurilor din suburbia Abruzzi, din spatele bulevardului Buenos Aires.

– Eu i-aş spânzura pe toţi roşiii, a decretat bătrânul, aruncând priviri fioroase.

– E o metodă străveche, e adevărat, însă nu mi se pare să fi dat cine ştie ce roade.

– Crezi că sunt perfid?

A tăcut, aşteptând sentinţa interlocutorului.

– Un mare istoric, susţinând că Iulius Cezar a fost un conducător bun şi clement, şi-a argumentat teoria astfel: deşi a strangulat un număr impresionant de barbari, pe care apoi i-a crucificat, în realitate împăratul s-a dovedit blând. Dacă i-ar fi răstignit de vii, s-ar fi putut spune că a dat dovadă de cruzime. Pentru cei ce consideră pedeapsa capitală ca fiind o pedeapsă dreaptă, invocarea spânzurătorii nu e o cruzime.

– Eşti viclean ca o vulpe şi alunecos ca un peşte, i-a spus Casati cu simpatie. E inutil să caute cineva la tine cuvinte care te-ar putea obliga în vreun fel faţă de cineva sau ceva. N-o să afle nimeni niciodată ce ai tu în minte – a adăugat bătrânul cu o undă de invidie în glas. M-ai jucat pe degete, făţarnicule, nu-i aşa?

– Am încheiat pur şi simplu o afacere, i-a replicat pe un ton distant.

– Şi acum, să negociem, a concluzionat contele, părând să se fi decis în sfârşit să arunce cărţile pe masă.

Și-a încruntat sprâncenele stufoase și și-a căutat nervos tocul de piele cu țigări Virginia. L-a găsit de două ori și tot de două ori l-a scăpat înapoi, în adâncul buzunarului.

– Să negociem, a repetat în cele din urmă, aspirând adânc fumul parfumat al tutunului, doar că de data asta tu conduci jocul. Așadar, cât vrei?

Cesare s-a așezat picior peste picior și a adoptat un aer gânditor, în timp ce bătrânul îl scruta atent, încercând să-i „fileze“ gândurile asemenea cărților de poker; și-a trecut degetul arătător peste nasul său drept, și-a masat o vreme fruntea și, în sfârșit, a schițat un zâmbet franc, dar imprevizibil.

– Vă cedez terenurile pentru zece mii de lire. Exact prețul pe care l-am plătit pe ele. Nici o liră în plus.

Bătrânul a țâșnit în picioare, apoi s-a sprijinit cu palmele de tăblia mesei, dominându-l cu statura sa impunătoare pe tânărul rămas încă pe scaun.

– Și atunci, a tunat el, de ce ai pus la cale tot circul ăsta?

– Pentru că mi-ați arătat ușa. Altfel, n-aș fi visat să vă trădez încrederea.

Bătrânul l-a privit din nou lung, cu stimă și poate că și cu un pic de afecțiune.

– Spune-mi adevărul, a încercat el să-l facă să mărturisească, ai vrut să-i dai o lecție lui Benedetto, nu-i așa? Ai vrut să-i dai peste nas fiului meu.

– Într-un singur caz îi este permis unui bărbat să dea o lecție altuia: atunci când este umilit prin folosirea legii celui mai puternic. Iar atunci – cel puțin aceasta este opinia mea – lecția nu constă în nici un caz în a-i sufla o afacere.

– Benedetto era mai puternic, a spus bătrânul, și din poziția sa și-a permis să te numească mitocan. Așadar, te-a umilit.

Îl provoca suflând în jarul incandescent, însă încercarea sa n-a dat rezultatul scontat.

– Permiteți-mi să am o opinie contrară cu a dumneavoastră asupra acestui subiect.

În realitate, ridicând vocea, Benedetto Casati se dovedise mai slab decât el.

Bătrânul continua să nu-l înțeleagă pe interlocutorul său.

– Așadar, nu vrei decât banii pe care i-ai cheltuit? l-a întrebat.

– Nici o liră mai mult și nici una mai puțin, a răspuns Cesare.

– E o capcană la mijloc? s-a interesat contele, cu un aer malițios.

– Bineînțeles, a spus Cesare zâmbind. S-ar mai numi afacere dacă la mijloc n-ar fi o capcană?

Optimismul tânărului l-a molipsit și pe bătrânul conte: era un sentiment plăcut acela de a se întoarce

pe terenul alunecos al negocierilor, folosind armele tradiționale.

– Ce vrei, așadar?

– O garanție bancară.

Era o cerere absolut inedită și neașteptată.

– O garanție bancară?

Se aștepta la o cerere de participație la profitul societății, o sumă mare de bani, un șantaj, orice, dar nu la un împrumut.

– O garanție bancară de o sută de mii de lire, a precizat Cesare fără să-i tresară nici un mușchi pe față.

– Și dacă nu ți-o dau?

– Atunci eu renunț la visul meu, iar dumneavoastră la fabrică.

Raționamentul său părea fără cusur.

– Cu o sută de mii de lire cumperi Milano, a exagerat Casati.

– Nu, Milano nu, doar o bună bucată din el, a replicat Cesare.

– Și ce garanții îmi dai, băiete?

Eticheta nu-i permitea să cedeze imediat, chiar dacă nu avea alternative.

– O mare favoare și cuvântul meu.

Riposta la fiecare lovitură, sigur pe el.

– Și pentru cât timp ai nevoie de tot bănetul ăsta?

Ajunseseră la ultimele replici.

– Un an. Peste un an, înțelegerea noastră se încheie, a precizat Cesare, și fiecare merge pe drumul lui.

– Ne aflăm deja pe drumuri diferite, a spus bătrânul cu voce nostalgică.

Ar fi vrut să-l țină sub aripa lui, însă știa că era inutil să-i repete propunerea.

– În concluzie? a vrut Cesare să afle, privind cu ochii minții la bila de fildeș a unei mese de ruletă imaginare, care se învârtea amețitor.

– Vei avea garanția bancară. (Bila de fildeș se oprise pe numărul câștigător.) Însă nu fac asta pentru a-ți întoarce favoarea, ci pentru că am încredere în tine.

– Bine.

Cesare s-a ridicat fără să rostească vorbe inutile de recunoștință. I-a întins mâna bătrânului industriaș, care i-a strâns-o viguros.

– Vreau totuși să-ți mai spun ceva, băiete, l-a reținut contele, iar tu ai să hotărăști cum vei folosi pe viitor cuvintele mele. Ar trebui să știi că vremea cavalerilor pe cal alb și a lupilor solitari a apus definitiv. De unul singur, cu talentul de care dispui și cu o sută de mii de lire în buzunar, poți deveni cineva. Însă nu acesta este țelul tău. Tu nu vrei să fii de unul singur, ci să devii singurul, unicul. În cazul ăsta, ar trebui să știi ce se întâmplă în jurul tău cu o clipă înaintea celorlalți. Trebuie să știi din timp când tărâmul făgăduinței va deveni roditor, dar mai ales trebuie să fii

suficient de puternic ca să ai influență asupra celor care fac legile. Iar asta, tânărul meu prieten, nu te poate învăța nimeni.

Cesare a ieșit din via San Paolo, a virat pe corso Vittorio Emanuele, iar în piața Domului s-a intersectat cu un cortegiu de manifestanți. Orașul era paralizat de greve, mijloacele de transport în comun nu funcționau, iar pichetele de protestatari îi împiedicau pe spărgătorii de grevă să ajungă la locul de muncă. „E oare cu putință, s-a întrebat Cesare, să nu existe nici o modalitate de restabilire a echilibrului social care iată, se prăbușește într-o vrie perversă și de neoprit? E posibil să nu avem parte decât de cuvinte demagogice și promisiuni deșarte ale reacțiunii și revoluționarilor?“ La urma urmelor, prin grevele lor muncitorii nu-și pedepseau propriii patroni, ci pe oamenii necăjiți ca și ei, care se vedeau obligați să se calce în picioare prin gări – dacă locuiau în afara orașului – sau să pornească în lungi călătorii pedestre, în cazul în care locuința lor se afla undeva, la periferie. Instituțiile publice erau și ele închise, iar școlile încetaseră să mai funcționeze. Oamenii erau înfometați și temători.

Nu era prea frig, soarele strălucea pe cer, iar în ziua aceea mersul pe jos era o plăcere. Bineînțeles că avea să-și amintească întotdeauna că vremea cavalerilor pe cal alb și a lupilor solitari apusese definitiv,

iar cuvintele bătrânului avea să le țină minte toată viața. Când străbătea strada ce ducea spre locul în care se făceau legile, în minte își schițase deja cu claritate traseul pe care îl avea de parcurs. Primele contacte politice le realizase conform previziunilor. Iar toată viața lui, de atunci încolo, avea să fie caracterizată de acest raport – mai mult sau mai puțin fericit, însă cu siguranță util – cu politica.

ANNA, 1980

Ex-preşedintele Consiliului de Miniştri se aşezase drept în fața ei, lângă şemineu, iar Anna, după ce luase o gustare frugală, îi vorbea pe un ton familiar, sincer, profitând de faptul că, deocamdată, conversația nu atinsese punctul nevralgic, subiectul pentru care cei doi se întâlniseră de fapt. Dimpotrivă, temele erau diversificate, superficiale și fără fond, oarecum mondene, iar fostul premier, chiar dacă nu excela, demonstra o competență discretă. Părea un bărbat veşnic surâzător. Ochii săi negri, vivaci și expresia doar aparent statică și indiferentă a feței realizau împreună un mesaj inteligibil doar pentru un observator atent; iar în clipa aceea, Anna nu avea deloc intenția să se lase distrasă.

– Înțeleg că acest eveniment dureros din viața dumneavoastră poate însemna şi un ultim popas în țara noastră, atât de frământată, de altfel, spunea ministrul, dovedind o remarcabilă siguranță de sine. Ați citit și dumneavoastră, cred, despre oribila

tragedie a copilei aceleia cu gâtul secționat de propriul lănțișor de aur pe care i l-a smuls de la gât un nenorocit, ca să facă, probabil, rost de bani pentru droguri.

Anna a gesticulat dezaprobator, schițând o grimasă îndurerată. Într-adevăr, citise despre întâmplare, însă nu latura demonică a naturii umane îi inoculase irezistibila nevoie de a pleca pentru totdeauna din țara natală. În Statele Unite, acolo unde locuia o mare parte din an, cronica neagră înregistra episoade cel puțin la fel de crude. Și acolo oamenii conviețuiau laolaltă cu teroarea și teama. Nu, nu acela era motivul pentru care voia să se îndepărteze de Italia: era dezgustată de triumful banalității, de răspândirea și atotputernicia unui gen meschin de corupție, de violența cu care erau apărate interesele corporatiste.

– E foarte greu să te obișnuiești cu ideea gărzilor de corp care să-ți supravegheze toate mișcările.

Anna începea să vorbească despre alte lucruri decât cele la care se gândea în realitate, semn că momentul crucial al conversației se apropia.

– Într-adevăr, e o practică extrem de neplăcută, a recunoscut el.

Tonul său părea ușor ironic. Avea un cap interesant, semănând cu un curtezan din veacul al XVI-lea: obrajii ușor scofâlciți, pomeții înalți și bărbia ascuțită,

pe care Anna reușea s-o întrevadă sub barbișonul stufos, înfoiat.

– Să nu cumva să credeți că deplâng vremurile străvechi ale înainte-mergătorilor care ridicau praful pe ulițe la trecerea împăratului, a precizat Anna.

– Ca să fiu sincer, a replicat politicianul, nu aș exclude întru totul ideea de a călători precedați de grupuri de numizi care să ridice praful pe ulițe, așa cum făceau mai-marii Romei antice. Cunosc pe cineva – un coleg comunist – care e în stare să trăiască numai cu stridii și șampanie. Mai știu și un socialist care trimite înaintea sa un adevărat regiment de infanterie ca să elibereze strada de trecători și – așa cum spuneți dumneavoastră – să ridice praful.

– Din nefericire, problema domniilor voastre constă astăzi în a elibera străzile de trepăduși. Cât despre trecători, se ocupă automobiliștii de ei, a observat Anna.

Gluma i-a stârnit ministrului un râs reținut, dar irezistibil.

– Să înțeleg, așadar, că vă mutați în America din motive personale, a spus. Pe noi, oamenii politici, ne împiedică rațiunile de stat să recurgem la o asemenea soluție.

– Ați fost vreodată la New York, domnule ministru? l-a întrebat.

– Nu doamnă, a răspuns el. La Washington, da. Însă nu ca să mă distrez.

– N-o să vă vină să credeți, însă labirintul din New York – de neînțeles pentru multă lume – este încă practicabil și oferă multe surprize plăcute pe care în altă parte nu le mai descoperi, s-a înfierbântat ea. Oamenii mai găsesc timp pentru momente de duioșie și poezie. Cred, de exemplu, că până și bunăvoința unei vânzătoare de hipermarket care își face timp să te ajute să alegi marfa cea mai potrivită poate fi o dovadă în acest sens. Sau funcționarul de la casa de bilete care îți zâmbește atunci când îți întinde restul.

– Cred că înțeleg la ce faceți aluzie, a replicat surâzând bărbatul, și nu pot să spun decât că impresia dumneavoastră corespunde impresiei generale: la noi domnește un climat pe care avem datoria să-l reconstruim, ținând cont de multe particularități.

S-a uitat lung la superba femeie de patruzeci de ani din fața sa, cu siluetă zveltă și ținută aristocratică, încercând să ghicească momentul când avea să-și manifeste adevăratele intenții. În ultima discuție avută cu Cesare Boldrani, bătrânul îi spusese limpede: „Țineți cont că până la sfârșitul anului vă voi prezenta nota de plată." Nici măcar atunci ministrul nu păruse să-și piardă cumpătul, reacționând ca întotdeauna, asemenea unui animal cu sânge rece.

– Totuși, domnule ministru, a început ea să se apropie de subiect, nu fără o oarecare plăcere senzuală, nu cred că v-ați hotărât să mă vizitați într-o noapte oribilă ca aceasta numai ca să mă chestionați despre viața la New York.

– Nu, trebuie să recunosc, a confirmat bărbatul. Deși subiectul acesta are și el un farmec subtil care nu mă poate lăsa indiferent.

– Ați văzut ce bine se potrivește în locul acesta?

Anna a arătat spre orologiul de masă de secolul al XIX-lea din aur și smalț, marca Van Cleef & Arpels, pe care ministrul și prietenii lui Cesare Boldrani i-l dăruiseră ei de Crăciun.

– Ca să fiu sincer, e un obiect foarte plăcut vederii, a admis el, cu discreție.

– Însă totemul casei Boldrani, domnule ministru, este acest obiect.

Cu gesturi lente, aproape ritualice – așa cum îl văzuse de sute de ori procedând pe tatăl său – a luat de pe măsuța din fața sa un ceas de buzunar de argint, cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. Pe carcasă era incrustată în relief zeița Fortuna. Anna a apăsat un buton aproape invizibil; carcasa s-a deschis, iar dintr-un *carillon* misterios s-au răspândit în aer notele vesele ale *Marșului alla turca* de Mozart.

– Foarte sugestiv și foarte ingenios, a comentat fostul prim-ministru.

– Să ne întoarcem la discuția noastră, a spus Anna, așezând cu băgare de seamă ceasul la loc, pe măsuță. De unde să începem? a adăugat apoi, declarând ostilitățile deschise.

– Nu aș vrea, însă mă văd obligat să recunosc că, pentru prima dată, mă simt oarecum stânjenit în fața dumneavoastră, a mințit el.

– Doriți să discutăm despre zăcămintele aurifere? Despre participații acționariale? Sau, poate, despre raporturile internaționale?

Se afla, în sfârșit, pe pistă, la linia de plecare; avea o mașină competitivă, complet echipată și cu cauciucuri optime. Ochii ei verzi sclipeau în așteptarea startului.

– Să discutăm despre cazul Pennisi, de exemplu, a propus ministrul.

– Scandalul Pennisi, l-a corectat Anna.

– Și eu sunt convins că e mult mai productiv să spunem lucrurilor pe nume.

Zâmbetul telegenic al fostului președinte de Consiliu accentua cuvintele rostite pe un ton calm, civilizat.

– Tata mi-a vorbit pe îndelete despre acest caz. Aș putea spune chiar că îl avea la inimă, a început Anna.

– În cazul acesta, probabil că sunteți la curent cu faptul că în această afacere neplăcută pentru toată

lumea a fost implicat și numele meu, a mărturisit el cu o expresie candidă.

– Datorită unui complicat joc al hazardului, presupun.

Începea să muște.

– Sau, dacă preferați, a replicat el, din cauza unui șir de circumstanțe delicate care uneori îi pun pe oamenii politici în situații jenante.

– Mi-e teamă că nu reușesc să înțeleg, domnule ministru: eu îmi duc existența într-o dimensiune ceva mai frivolă, iar sofismele filozofiei politice îmi scapă.

Frământa între degete, cu aparent dezinteres, un mic bibelou de fildeș.

– Atunci, voi încerca să mă exprim limpede, a spus bărbatul. Tatăl dumneavoastră păstra undeva – și nu m-aș mira să aflu că știți exact unde – unele documente care pot aduce mari daune, atât mie, cât și partidului din care fac parte. Aș putea ține un discurs lung prin care să vă conving, poate, că eu sunt invulnerabil, că partidul este intangibil și că puterea de care mă bucur este inatacabilă. Cu alte cuvinte, v-aș putea spune adevărul, însă dumneavoastră ați fi liberă să credeți în continuare că, dacă cineva ar scoate la iveală anumite documente secrete, partidul s-ar descotorosi de mine, aruncându-mă în mare ca pe o sticlă goală care nici măcar nu conține un mesaj.

– Nu am nici un motiv să mă îndoiesc de cuvintele dumneavoastră, totuşi cred că, dintre cele două posibilităţi pe care le aveţi, doar una este de preferat.

– Pot să vă adresez o întrebare? a cerut el permisiunea, mimând galanteria.

– Mai am la dispoziţie treizeci de minute pentru dumneavoastră. (Îi ţinea piept cu dârzenie, limitând durata jocului, aşa cum proceda şi tatăl său, fără să fixeze un număr determinat de reprize.) Puteţi să mă întrebaţi tot ce doriţi.

– Aveţi resentimente personale faţă de mine? Iertaţi-mi curiozitatea – a anticipat el răspunsul femeii –, totuşi în ce fel aţi profita dumneavoastră de pe urma unui eventual scandal? Prin părţile noastre se spune: cărbunele care nu arde face mizerie. E foarte dificil să ridice cineva colbul de pe uliţe, aşa cum făceau înainte-mergătorii nobililor romani, fără să se umple de praf.

– Şi credeţi, oare, că aş avea ceva de pierdut dacă aş amorsa bomba?

– Nu, contesă, a asigurat-o bărbatul, însă sunt convins că dacă veţi consimţi să-mi înmânaţi dosarul exact în starea în care se află acum, veţi da dovadă de înţelepciune şi veţi câştiga de partea dumneavoastră un om gata oricând să-şi arate devotamentul.

– Vedeţi dumneavoastră, domnule ministru, eu am prea puţin rafinament în gestionarea noţiunilor

despre care îmi vorbiți. Asta în ciuda faptului că am trăit suficient de multă vreme alături de tatăl meu pentru a ști că anumite mecanisme aparent curate și legale ascund totuși anumite complicități sordide.

– Nu uitați însă că tatăl dumneavoastră, în calitate de președinte al Finmida, a fost la rândul său implicat, fiind parte în această cauză. Un complice, cu alte cuvinte. Ba chiar, după toate probabilitățile, a fost inițiatorul, eminența cenușie din spatele acestei alianțe pe care acum o etichetați cu un epitet infam.

Zâmbetul nu-i dispăruse nici o clipă de pe chip.

Anna a clipit des, accentuând parcă latura neserioasă a personalității sale.

– În realitatea eu nu am fost interesată niciodată în amănunt de astfel de probleme. Altele sunt lucrurile care interesează o femeie – și probabil că știți foarte bine la ce mă refer: rochii, bijuterii, vacanțe, copiii, viața mondenă. Banalități, dacă vreți, dar care reușesc să umple viața unei femei.

Încerca să-l mai țină o vreme în tensiune, făcând echilibristică, însă ministrul manifesta vizibil dorința de a coborî pe sârmă.

– Dacă doriți, îmi puteți spune acum ce știți sau, dacă preferați, mi-ați putea transmite totul printr-o persoană de încredere.

– Știu ceea ce mi-a relatat tatăl meu, a răspuns Anna surâzându-i cu amabilitate. Și poate n-o să credeți, însă l-am ascultat mai mult din datorie și respect filial decât din interes.

– Și cu siguranță că Cesare Boldrani v-a spus că scandalul a fost pus la cale de el pentru că i-a jurat răzbunare lui Pennisi. Iar dacă îmi permiteți o mărturisire, înclin să cred că mi-a jurat-o și mie.

– Îmi sunteți de mare ajutor, domnule ministru, căci mi-ar fi fost foarte greu să depăn de una singură cursul încâlcit al evenimentelor. Da, ați spus bine. Ați spus foarte bine: bătrânul v-a jurat-o amândurora.

– După cum vedeți, a comentat el, desfăcându-și larg brațele în semn de prefăcută modestie, în nimicnicia mea eram totuși suficient de bine informat. În orice caz, dacă am înțeles bine, dumneavoastră ați dori să descâlciți urzeala aceasta.

– Exact. Acum patru ani, când Pennisi-fiul a venit la dumneavoastră cerându-vă să-l prezentați tatălui meu, ați garantat imediat pentru el. Ați spus așa: „Domnule Boldrani, ajutați-l pe băiețandrul acesta care ține cu orice preț să-și rupă oasele în construcții. Voi considera ajutorul dumneavoastră ca pe o favoare personală." Nu sunt convinsă că sunt la curent cu toate rațiunile care l-au împins pe tatăl meu să vă accepte propunerea: unele motive

îmi scapă, însă există unul pe care mi-l amintesc perfect. Constructorul sicilian – și bătrânul știa asta – proiectase un cartier la periferia orașului Trapani, pentru a da un acoperiș decent – spunea el – unei turme de defavorizați ai sorții din suburbii. Colegiul dumneavoastră electoral se află tot la Trapani, iar numărul potențialilor alegători ar fi crescut exponențial. Persoanele defavorizate care primesc case înseamnă voturi. Tot în voturi se materializează și opțiunile celor ce lucrează în construcții, precum și ale familiilor celor ce fac case sau ale celor care locuiesc în ele. Îmi permiteți să vă adresez eu, de data aceasta, o întrebare?

– Bineînțeles.

– De ce nu ați inițiat procedura de împrumut cu băncile statului, preferându-le pe cele ale concernului Finmida?

– A fost un concurs de împrejurări, a răspuns el, fără să lămurească de fapt nimic, folosindu-se de limbajul vag și echivoc al oamenilor politici.

– Nu a fost cumva vorba, din întâmplare, despre dorința dumneavoastră de a acționa de unul singur, fără intermedierea conducerii de partid?

Anna a pus bibeloul de fildeș pe măsuță.

– Nu cred.

Fusese un răspuns banal, insipid, o bilă neagră pentru el. Singurul aspect original rămânea zâmbetul telegenic întipărit pe chip indiferent de situație.

– Pe de altă parte, din moment ce tatăl meu a scos din buzunar câteva miliarde de lire, un motiv trebuie să fi avut, nu-i așa? Până una-alta, nu trebuie scăpat din vedere faptul că aprobând finanțarea lui Pennisi, acesta era ținut departe de piața din nordul Italiei. Iar dumneavoastră, care cunoașteți ca nimeni altul trecutul acelor onorabili domni, înțelegeți la ce mă refer: extorcări, amenințări, șantaje, muncă la negru. Aici, în nord, clanul Pennisi nu ar fi fost deloc agreat și ar fi reprezentat o mare problemă. Vedeți dumneavoastră, nu vreau să mă bănuiți de rasism, totuși am credința că, dacă de la Florența în sus sectorul construcțiilor s-a păstrat oarecum curat, acest fapt se datorează și unor oameni ca tatăl meu.

– Nu am avut niciodată dubii asupra acestui aspect, a recunoscut el.

– Bătrânul Boldrani – vorbea despre propriul său tată ca despre un personaj intrat în istoria lumii finanțelor – detesta violența și prefera să prevină nenorocirile decât să-i reprime pe vinovați.

– Cu toate acestea, era maestru și în privința celei de-a doua părți a observației dumneavoastră, a intervenit bărbatul pe un ton ferm.

– Probabil că da. Cine nu are pe ce să se sprijine nu reuşeşte să urce prea sus. Oricum, recunosc că a preferat să finanţeze afacerile lui Pennisi din sud, în loc să se trezească mai târziu cu el la Milano, eventual cu ajutorul unei bănci statale.

– Să presupunem prin absurd că lucrurile s-au desfăşurat exact aşa cum spuneți dumneavoastră, a acceptat ministrul. Şi?

– Ajunşi cu discuția aici, ar trebui să mă mai întorc puţin – exact ca într-un roman polițist clasic. Cu Pennisi vă cunoşteați foarte bine. Atât de bine, încât în schimbul favorului pe care i l-aţi făcut v-a promis, în afara unui solid sprijin electoral, și un cec de opt sute de milioane de lire.

– Partidul... a vrut el să riposteze, însă a fost imediat întrerupt.

– Partidul n-are nici un amestec în afacerea asta, și să nu încercați să mă contraziceţi pentru că știu că nu greșesc. Clanul Pennisi a încasat patru miliarde şi jumătate de lire de la una din băncile controlate de tatăl meu, plătind în schimb firmei de construcţii un avans de nouă sute de milioane. Astfel, rămâneau în buzunar cu trei miliarde și șase sute de milioane, bani numai buni de investit în proprietăţi, relaţii publice, cadouri fabuloase, finanţări private, în călătorii peste Ocean pentru consolidarea de alianţe, în poturi uriaşe, de nababi,

mizate la cazinourile de pe Coasta de Azur. Şi toate acestea cu banii familiei Boldrani.

Era prima dată când se identifica cu afacerea tatălui său.

– Cred că ar trebui să vă apucați de scris romane. La urma urmelor, povestirea avea și suspans.

– Numai că relatarea mea are calitatea de a fi adevărată și, asemenea multor povești adevărate, pare incredibilă. Pentru că există, nu-i așa, documente și martori de încredere care pot dovedi contrariul, nu-i așa? Vi se pare puțin lucru? Mie mi se pare chiar distractiv. În ceea ce privea clanul Pennisi, ei erau perfect în regulă. Au vândut apartamentele cu mult timp înainte ca blocurile de locuințe să fie finalizate și își plăteau cu regularitate dobânzile la bancă. Puneau în practică și alte proiecte, convinși că pe viitor nu aveau să mai aibă nici o problemă cu aprobările. Pentru că, nu-i așa, creditorii trebuie stimulați întotdeauna, cu atât mai mult dacă fac parte din aceeași oligarhie cu oamenii politici. În plus, mai există și rațiuni care oamenilor obișnuiți le scapă, și anume cele care presupun să ajuți ambele tabere, evitând astfel ca una din ele să cadă în dizgrație, târându-i în prăpastie pe cei implicați.

– Vedeți că întotdeauna suntem preocupați de consecințele unui scandal?

Ministrul părea să fi schimbat tactica: îi dădea apă la moară.

– Nu întotdeauna. Uneori, doar. Însă se prea poate ca eu să greșesc, domnule ministru, pentru că vă povestesc lucruri aflate de la tatăl meu și nu din ziare sau cine știe ce alte surse. Nu știu nici măcar dacă toate amănuntele coincid, atât de confuze sunt toate în mintea mea. Acum, clanul Pennisi îi datorează tatălui meu și, în consecință, mie, câteva miliarde. Apropo, cât adevăr e în povestea aceea cu vila cu piscină de la Ansedonia pe care v-ar fi făcut-o cadou Pennisi? Nu. Vă rog, nu trebuie să-mi răspundeți imediat. Și oricum, stați liniștit, nu va afla nimeni în veci. La fel cum nu se va afla niciodată că agențiile de voiaj ale tatălui meu au perfectat pentru dumneavoastră și întreaga familie deplasări gratuite pe tot mapamondul.

– Trebuie să recunosc, doamnă, că aveți o memorie ieșită din comun.

Nu părea îngrijorat, și nici peste măsură de uimit.

– Da' de unde! Până și cumpărăturile zilnice mi le fac după listă, s-a scuzat, adoptând un aer fals de gospodină. Însă sunt bine informată, asta da. Nu-i așa că sunt bine informată? l-a întrebat cu o expresie ingenuă. Nu i-a dat timp să răspundă, continuând: Credeți-mă însă pe cuvânt când vă

spun că povestea asta nu m-a interesat, ci am fost obligată să mă implic în ea.

– De vreme ce lucrurile s-au desfășurat întotdeauna în așa fel încât să fie bine pentru toată lumea, a replicat ministrul mimând stupoarea, de ce e nevoie să răscolim trecutul, ridicând un nor uriaș de praf?

– Iată, dumneavoastră mă întrebați: „De ce?“ și faceți foarte bine, i-a răspuns Anna. Apoi a adăugat: Îl cunoșteați bine pe tatăl meu?

– Aveam pretenția că-l cunosc, a spus ministrul, care, pentru prima dată, părea copleșit de emoție.

Era însă o emoție prefăcută, aceeași pe care o afișa în aula Parlamentului atunci când trebuia să impresioneze publicul și să-i convingă pe jurnaliști.

– Ați spus foarte bine, domnule ministru: „Aveam pretenția că-l cunosc.“ Dacă l-ați fi cunoscut bine pe bătrân, n-ați fi ordonat efectuarea unor inspecții administrative în punctele nevralgice ale concernului său.

– Cine, eu?

Încerca să pareze lovitura arătându-se stupefiat de ce auzea.

– Dacă vă apucați să-mi turnați gogoși, mă obligați să vă trag la răspundere. Ei, bine, da, dumneavoastră ați ordonat inspecțiile dintr-un motiv pe care... Chiar, de ce? Răzbunare? Șantaj? Chiar nu știu, scuzați-mă. Cred că avocatul Domenico Scaglia, Pazienza al nostru, mi-a spus de ce, însă

probabil că am uitat. A fost un afront pe care n-ar fi trebuit să i-l aduceți bătrânului. Cert este că l-ați făcut să ceară exicibilitatea creditelor lui Pennisi care, știindu-se insolvabil, a fugit chiar înainte de apariția carabinierilor. Aspectul cel mai curios al întâmplării, domnule ministru, este că scandalul s-a propagat pe o bază patrimonială pur și simplu inexistentă, deoarece, cum bine știți, Finmida a reintrat aproape în întregime în posesia banilor. Există blocuri în construcție, ale căror apartamente n-au fost încă vândute, mai multe terenuri cumpărate pe nimica toată și devenite între timp construibile. Pe de altă parte, Pennisi nu mai valorează acum nici cât un scuipat – scuzați-mi expresia. Au sechestrat până și hainele de blană ale nevesti-sii. Ea, sărmana, e personajul jalnic al poveștii. Biata femeie. Trebuie să-mi aduc aminte într-o zi să-i trimit o haină de-a mea.

– Așadar, nu văd motivul pentru care v-ați alarmat atât de tare, a încercat ministrul să minimalizeze situația.

– Motivul, de fapt motivele – a precizat Anna – sunt două. Vi le explic îndată. Mai întâi, inspecția pe care ați ordonat-o ca mijloc de șantaj. Al doilea, sentimentul dreptății. Într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin, toți cei implicați în afacerea asta au avut de suferit și și-au plătit datoriile. Singurul care n-a dat nimic înapoi, ieșind curat ca lacrima din toată

povestea sunteți dumneavoastră, domnule ministru. Vi se pare drept? Exact asta a fost întrebarea tatălui meu. Mi-a spus: „Anna, ți se pare drept ca politicienii să scape întotdeauna basma curată?“ •

– Și ce i-ați răspuns? i-a replicat interlocutorul, afișând ostentativ același zâmbet impenetrabil.

– Tare v-ar mai plăcea să aflați, nu-i așa? l-a repezit Anna.

În clipa aceea și-a dat seama de eroarea comisă: își împinsese victima într-un colț, blocându-l și nelăsându-i posibilitatea de a-i mai para loviturile. Acum, singura lui soluție era să atace orbește. Uitase unul dintre cele mai importante sfaturi pe care i le dăduse tatăl său: „Să nu-ți pui niciodată adversarul în situația de a nu mai avea ce pierde.“ A înțeles că în clipa aceea bărbatul din fața sa ajunsese exact în situația aceea nedorită.

– Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie, doamnă, să aflu răspunsul dumneavoastră, a spus el arătându-i brusc toată aversiunea ascunsă până atunci.

– Cu toate acestea, eu o să vi-l destăinui, a zis încercând să înfrunte talazul pieptiș. I-am răspuns că trebuia să mă mai gândesc. Problema este foarte complexă și nu poate fi rezolvată așa, în doi timpi și trei mișcări.

– Mi se pare un răspuns foarte înțelept, a confirmat politicianul. Iar sfatul meu este să profitați de ocazie și să vă gândiți foarte bine.

S-a ridicat din fotoliul masiv cu o agilitate nebănuită, hotărând – fără să se mai gândească la maniere – să întrerupă conversația. A privit lung la femeia pe care în gând o numea „o curvă internațională" și printr-o căutătură scânteietoare i-a promis că avea să-i facă zile fripte.

– Da, contesă, a rostit el în cele din urmă, gândiți-vă foarte bine. Nu m-am îndoit nici o clipă de adevărul spuselor dumneavoastră și sunt convins că aveți dovezi imbatabile care să vă susțină acuzațiile. Numai că... Știți să jucați șah?

– Sunt o diletantă jalnică, a mărturisit ea cu candoare.

– Ar fi trebuit să-mi închipui, a replicat bărbatul cu falsă îngăduință, altminteri ați fi știut că tabla de șah este plină de capcane. Orice mișcare greșită se poate dovedi fatală. Oricum, sunt ferm convins – și-a reluat el tirul – că știți regulile jocului de poker.

– Știu să deosebesc un full de o chintă roială.

– În cazul acesta, a continuat el înclinându-se, în vreme ce ea îi întindea mâna așteptând să i-o sărute, în cazul acesta știți, probabil, că învingătorul este desemnat abia în clipa în care cărțile sunt puse pe masă. Eu sunt în măsură să declar că am o mână puternică. Dovezile mele împotriva dovezilor dum-

neavoastră. Când am ordonat acea inspecţie administrativă – a explicat el – nu am făcut-o orbeşte. Am autorizat-o în clipa în care am intrat în posesia unor documente care mi-ar fi permis să vă distrug familia. Eu ştiu că dumneavoastră nu sunteţi fiica bătrânului Boldrani. Ştiu că mama dumneavoastră, maiestuoasa Maria – după cum vedeţi, sunt informat până în cele mai mici amănunte – a fost singura persoană care a reuşit să-l îmbrobodească pe bătrân. Aşadar, gândiţi-vă bine înainte de a amorsa bomba. Pentru că, stimată contesă – şi-a încheiat el discursul accentuându-şi zâmbetul telegenic –, dumneavoastră nu sunteţi decât fiica unei slujnice şi a unui saltimbanc de bâlci. Asta da ştire de prima pagină! Nu credeţi?

Cuprins

Anna cu ochii verzi
Sveva Casati Modignani
* *

„Progresistă, nonconformistă, dar nu feministă, o romantică incurabilă: rețeta succesului Svevei Casati Modignani – 19 romane, peste 10 milioane de exemplare vândute, tradusă în 19 limbi."

Corriere della Sera

„Construit cu abilitatea unui scriitor încercat, romanul Svevei Casati Modignani combină loviturile de teatru cu intrigi, iubiri interzise, mistere și trădări, nelăsându-i răgaz cititorului să-și tragă sufletul."

Panorama

„În cărțile mele, cei buni sunt premiați, iar cei răi pedepsiți, pentru că oamenii vor ca măcar în romane să triumfe dreptatea."

SVEVA CASATI MODIGNANI

Ilustrația copertei

SVEVA CASATI MODIGNANI (pseudonimul artistic al lui Bice Cairati) s-a născut la Milano, în casa bunicii sale, pe care a moștenit-o și unde trăiește și în prezent. După o carieră jurnalistică materializată în mai multe cărți-anchetă publicate în anii '70, a debutat în 1981 cu romanul *Anna cu ochii verzi*, devenit în scurt timp bestseller. Succesului de debut i-au urmat alte 17 romane, traduse în peste 20 de țări și vândute în peste 10 milioane de exemplare, multe dintre ele fiind ecranizate. Dramele prezentate în romanele sale, diverse și surprinzătoare, își au sorgintea în realitatea familială, cu ambient, personaje și decoruri „ușor de recunoscut".

Anna cu ochii verzi

SVEVA CASATI MODIGNANI

* *

Traducere din limba italiană
EMANUEL BOTEZATU

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASATI MOOIGNANI, SVEVA
Anna cu ochii verzi / Sveva Casati Modignani ;
trad.: Emanuel Botezatu. - București: Nemira & Co., 2008
ISBN 978-973-143-303-5

I. Botezatu, Emanuel (trad.)

821.131.1-31=135.1

Sveva Casati Modignani
ANNA DAGLI OCCHI VERDI

Redactor: Ioana MARCU
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

ISBN 978-973-143-303-5

La prețul de vânzare se adaugă 2% reprezentând valoarea
timbrului literar ce se virează Uniunii Scriitorilor din România.

MARIA, 1938

1

În clipa în care Maria Martelli l-a zărit pe Nemesio Milcovich, s-a îndrăgostit de el pe loc, nebunește. Avea optsprezece ani, era oacheșă și frumoasă foc, cu o ținută zveltă și armonioasă, un păr negru bogat, strălucitor și inelat pe care, mândră, îl purta despletit, curgându-i pe umeri. Chipul său cu linii ferme reunea, scoțându-le în evidență, trăsăturile tradiționale ale frumuseților lombarde: ochi mari, cafenii, ușor migdalați, pomeți înalți, dar moi, nas drept și ferm, buze frumos desenate, dinți strălucitori și pielea de culoarea laptelui cu miere. Era mândră de propriul aspect. Întreaga ei înfățișare era rezultatul unor combinații fericite și al încrucișărilor sănătoase între populațiile din Gallia Cisalpina cu membrii garnizoanelor romane, ameliorate mai târziu prin contribuția genetică a triburilor barbare provenite din centrul

Europei. Din acea mixtură de cromozomi, sânge și tradiții luase naștere populația Lombardiei, iar reprezentativă – atât în bine, cât și în rău – părea să fie însăși Maria. Era lombardă în ținută, în sentimente și în felul de a vorbi, conservând nealterat caracterul coleric al nației, gesturile precipitate, rezerva față de străini, pudoarea în exprimarea sentimentelor și a emoțiilor. Numărul său perfect era doi: lumea era împărțită în două. Era binele și era răul, urâtul și frumosul, bogatul și cel sărac, Italia de Nord și cea de Sud. În clipa în care a aflat că Nemesio Milcovich, deși de origine slavă, se născuse în Emilia, i-a spus: „Eu te iubesc, cum să nu, însă tu ești un *terrone*[1]. De la Pad în jos toți sunteți terroni."

Maria se născuse în 1920, anul în care la Milano, între bastioanele din Porta Venezia se inaugurase primul târg expozițional, devenit apoi tradițional. Sperând că aceasta ar fi putut fi un semn al destinului, se mândrea cu această coincidență de care își putea lega, într-un fel sau altul, anul nașterii. Pe tatăl său nu-l cunoscuse: fusese lovit în plin și ucis de un automobil vijelios, în timp ce citea în ziar, pe trotuarul din fața casei, despre asasinarea revoluționarului

[1] Apelativ peiorativ folosit de populația din nordul Italiei la adresa celor din centru-sud, regiuni mai puțin dezvoltate economic (n. tr.).

mexican Emiliano Zapata la Cuernavaca. Şoferul ratase curba, iar maşina l-a izbit în plin, doborându-l ca pe un popic. Vera Cajati, soţia sa şi viitoarea mamă a Mariei, împreună cu vecinii din casa colonială în care locuiau au încercat să-i acorde primul ajutor, însă bietul bărbat a rămas lat la pământ. Trecuse la cele sfinte fără ca măcar să-şi fi dat seama. Vera i-a dezmierdat cu degetele chipul livid şi i-a închis pentru totdeauna ochii în care îngheţase stupoarea în faţa unui eveniment de neimaginat chiar şi pentru el, un om totuşi prevăzător.

Conducătorul automobilului, un domn cu înfăţişare foarte distinsă, i-a dictat datele sale personale văduvei, rugând-o să-l considere oricând la dispoziţia ei, însă Vera nu l-a mai văzut de atunci. De caz s-au ocupat avocaţii lui, care l-au făcut scăpat în schimbul unei sume derizorii de bani şi al promisiunii că femeia va fi angajată ca slujnică într-o casă seniorială.

Mama Mariei avea talent de călcătoreasă, iar aptitudinea ei înnăscută a salvat-o pe ea de la mizerie şi pe copilă, de la orfelinat. La început, prietenele sale din casa colonială din corso Vercelli au ajutat-o să-şi crească fetiţa, care se născuse sănătoasă şi viguroasă, în ciuda spaimei şi a suferinţei trăite de mamă; mai târziu însă, când faima talentului său s-a răspândit în împrejurimi, Vera nu a mai avut nevoie nici măcar de acest ajutor modest. Printre clientele sale

se numărau chiar și două balerine de la Scala, care îi aduceau la călcat costumele de scenă.

Verei îi plăcea să calce într-o asemenea măsură, încât nici măcar nu resimțea oboseala: aprecierile clienților pur și simplu o întinereau. Probabil că acesta a fost și motivul pentru care nu s-a recăsătorit, preferând să-și ducă traiul punând bănuț lângă bănuț: își dorea ca frumoasa ei fiică să aibă parte de o viață mai bună decât ea și să fie capabilă să-și poarte de grijă în cazul în care, într-o zi, s-ar fi trezit singură pe lume.

Maria a crescut fără să manifeste probleme serioase; a fost mai întâi la grădiniță, apoi la școală, a învățat să scrie și să citească, iar când a împlinit doisprezece ani, mama – constatând că nu voia nici în ruptul capului să devină călcătoreasă – i-a găsit un post de ajutor de modistă la un important magazin de pălării din via Torino. Era înaltă pentru vârsta sa, iar părul lung, înfoiat și negru ca pana corbului, îi flutura pe umeri atunci când străbătea cu pas grăbit străzile din centru, livrând uriașele cutii de pălării. Îi plăcea mai mult să facă livrări decât să rămână în atelier și să mături resturile de fetru, pasmanterie, ațe sau pene. Afară, în stradă erau distracțiile, vitrinele, oameni ce mișunau de colo-colo cu treburi; înăuntru, în atelier, nu avea altă perspectivă decât aceea de a culege paietele de pe jos, una câte una, atunci când vreuna dintre modiste răsturna cutiile din greșeală.

Odată s-a dus să facă o livrare la gara cea nouă, întrucât clienta se pregătea să ia trenul spre Roma. Livrările făcute direct la Stazione Centrale deveniseră un sistem practic și la modă. Astfel, Maria a avut ocazia să călătorească pentru prima dată cu un mijloc de transport în comun: a avut senzația că zboară, apoi a rămas mută de uimire văzând monumentala clădire a gării, cu pereții și tavanul împodobite cu fresce, basoreliefuri și statui, strălucind în lumina ce pătrundea prin vitraliile imense. Pentru Maria, aceea a fost într-adevăr o călătorie de vis.

În 1938, când l-a cunoscut pe emilianul de origine slavă Nemesio Milcovich, Maria se afla pe calea cea bună: îi mai lipseau doi sau trei ani pentru a deveni modistă cu acte în regulă. Fusese o alegere bună: moda pălăriilor de damă se răspândea ca o pată de petrol pe mare, iar revistele specializate dedicau articole și pagini întregi acestei tendințe. Maria le citea pe toate, pentru că îi plăcea să se informeze mereu despre tot ce era nou; totuși, ca orice femeie a epocii, în reviste îi plăcea cel mai mult să citească nuvele și romane-foileton. Chipul marțial al Italiei fasciste, modelat după stilul sobru al lictorilor, nu excludea – ci, dimpotrivă, încuraja – frivolitățile feminine, literatura sau filmele de divertisment.

Zi de zi, străbătând traseul între via Torino și corso Vercelli, Maria simțea pielea arzându-i sub privirile pline de admirație ale bărbaților care întorceau capul pe stradă după ea: frumusețea sa nu putea trece neobservată, însă ea se ferea să dea cuiva apă la moară; un pic pentru că era timidă și rezervată, dar mai ales pentru că se temea de palma grea a maică-sii, care ar fi snopit-o cu bătaia dacă ar fi surprins-o stând de vorbă cu vreun bărbat. Vera nu s-ar fi dat în lături de la nici un fel de sacrificiu pentru fiica sa și reușise să pună deoparte o sumă suficient de importantă ca să-i asigure Mariei o zestre onorabilă, așa că pretindea ca viitorul ginere să-l aleagă ea; acesta trebuia să fie obligatoriu un tânăr de familie bună, serios, așezat și muncitor.

Într-o seară de vară, în spatele bulevardului Vercelii, pe un teren viran delimitat de un rând de case pe o latură și de râul Naviglio pe cealaltă, și-a făcut apariția o trupă de circ, care promitea un program bogat în numere atractive: celebra și fantastica acrobată Nadina Nadette, cu un succes incredibil în arenele pariziene. Marele fachir turc Mustafà Alì, care scuipa foc din gâtlej și înghițea lame de ras. Încântătoarea Fatima, regina Orientului, cu pitonii săi uriași, Kociss, teroarea popoarelor de negri, care devora o găină cu pene cu tot, și, în fine, Nemesio Milcovich, zis Ursus, bărbatul crescut pe crestele munților Serbiei,

gata oricând să se întreacă în nobila artă a pugilatului cu orice spectator dornic să urce alături de el în ring.

Învingându-și proverbiala zgârcenie, mama Mariei a hotărât în seara aceea că își permiteau să cheltuiască cincizeci de centime de căciulă ca să se bucure și ele, ca toată mahalaua, de panaramă. Și-au luat în primire locurile pe o bancă paradită și instabilă din primul rând, urmărind fermecate suita de numere de atracție, cu stupoarea inocentă a copiilor și oamenilor simpli cărora le este suficient un simulacru grosolan de exotism pentru a ajunge la extaz.

În cele din urmă, în arenă și-a făcut apariția Ursus, bărbatul crescut pe crestele munților Serbiei. Maria, care se aștepta la o încrucișare între Hercule și Omul zăpezilor, a fost uimită să vadă țâșnind din culise un tinerel de o frumusețe ieșită din comun, cu un fizic mai degrabă de gimnast decât de halterofil, blond, cu ochi verzi plini de vioiciune, umeri largi și bine proporționați, strâns în talie cu o centură strălucitoare, cu șolduri zvelte și picioare lungi, abil puse în evidență de linia ciorapilor-pantalon.

Dând cu ochii de el, Maria s-a holbat brusc și a simțit că își pierde suflul: era frumos ca un înger.

– Rog respectabilul nostru public, a început tânărul să vorbească cu voce limpede și răsunătoare, să ierte grosolanul accent străin al cuvintelor mele, rezultatul traiului îndelungat pe crestele munților Serbiei.

Insista asupra „s"-urilor, tindea să închidă prea mult „o"-urile și se împiedica frecvent în rostirea „z"-rilor; trăda mai degrabă o obârșie emiliano-romaniolă decât una slavă. Maria însă nu ajunsese niciodată la sud de Pad sau dincolo de Isonzo: lumea sa se întindea în perimetrul delimitat de Porta Venezia, Porta Ticinese, Porta Lodovica și Porta Volta. Cât despre accentul tânărului din arenă, putea fi și slav, și sârbo-croat sau orice altceva ar fi declarat el; Maria știa doar că nu era milanez.

– În complexele mele contemplații gimnasto-stilistice, își continua exordiul tânărul frumos ca un înger, în peregrinările mele făcute în scopul fortificării trupului și minții, am avut ocazia să ating armonia supremă a raportului psihodinamic, izbutind să forțez potențialitatea somatică până într-acolo încât am reușit să eludez principiul atracției gravitaționale. Gentili domni, încântătoare doamne, frumoasă domnișoară – a spus deodată, întorcându-se spre Maria, care a roșit pe loc –, luând în calcul această serie de considerațiuni care implică alambicate cunoștințe de trigonometrie, dar care respectă totuși simbolistica mișcărilor astrale, eu, Nemesio Milcovich, zis Ursus, sunt în măsură să eliberez un câmp magnetic acumulat odată cu trecerea anilor-lumină, respingând astfel atacurile celor mai puternici bărbați din lume.

Cuvintele acelea, din înșiruirea cărora Maria nu înțelesese nimic, s-au dovedit ușoare ca aerul nopții de vară ce răspândea peste tot parfumul delicat al teilor, mângâind sufletul fetișcanei așa cum nici un dialog de dragoste din romanele-foileton nu reușise s-o facă.

– Hei, tu, scofâlcitule, ce tot bălmăjești acolo?

Un uriaș de proporții biblice se ridicase din mulțimea de spectatori și înainta cu pași grei și hotărâți spre arena circulară ce găzduia spectacolul.

– Așa deci, a adăugat uriașul, zici că ai magnetismul anilor-lumină, ai? Ei, bine, eu am, în schimb, un baros (a arătat publicului un pumn gros cât nicovala unui fierar) cu care te trimit în lumea viselor cât ai zice pește.

Ursus a schițat o plecăciune ironică, asemenea unui arlechin.

– Să înțeleg oare, a replicat el, că domnul intenționează să-și măsoare chintalul de pură carne suină cu fantasmagorica, megalitica, apoteotica mea metamorfoză musculară?

Rivalul tânărului s-a învinețit de furie.

– Hei, tu, fătălăule! a exclamat el, scoțându-și haina și pășind în ring. Ce urmărești, de fapt?

– Ce urmăresc? a replicat tânărul, privind fix în ochii Mariei, țintuită de uimire pe banca din primul rând. Urmăresc aprecierea, stima și sentimentele

cele mai ascunse ale celei mai dulci și atrăgătoare fete din lume.

– Stai că-ți arăt eu imediat fete dulci.

Lent și cu forța implacabilă a unui mastodont, bărbatul a trimis o lovitură largă de pumn spre fața saltimbancului; lovitura mai mult l-a împins înapoi decât l-a izbit pe Nemesio, care s-a rostogolit la podea. În clipa următoare însă, a sărit din nou în picioare, ca un contorsionist.

– Am fost lovit mișelește, pe la spate, a explicat el zâmbind către publicul ușor dezamăgit și care părea că așteaptă scuze.

– Așteaptă că te pun eu la punct, bufonule.

Gigantul a privit de jur împrejur cu un aer triumfător, înaintând cu pași inexorabili spre prezumtiva sa victimă.

– Buzele mele, doamnelor și domnilor, nu cunosc minciuna, a declamat Nemesio cu o emfază amuzantă. Această splendidă domnișoară din primul rând mi-e martor, a continuat, atrăgând atenția generală asupra Mariei, fapt care a iscat râsete înfundate și comentarii deocheate. Privirea mea profană, răpită de frumusețea ei divină, nu a mai putut fi atentă la pumnul greoi, ca de urs, al măscăriciului de colo.

– Bine, bravo, a urlat unul dintre spectatori, în vreme ce toți ceilalți păreau să aștepte cu sufletul la gură un deznodământ dramatic al înfruntării.

– Hai, demonstrează-ne că nu ești fătălău, l-a provocat altul, turnând gaz pe foc.

– Dă-l gata, Hercule, a strigat țâșnind de pe bancă un al treilea și punându-și mâinile căuș la gură.

Într-o stare de confuzie totală, Maria se făcuse roșie ca racul la față și ar fi vrut să poată intra în pământ ca să scape de privirile curioase ale publicului, care între timp începuse să aplaude răsunător, îndemnându-i la luptă pe protagoniștii din arenă. În cele din urmă, fetișcana nu a intrat în pământ, însă a fost pur și simplu smulsă de pe scaun de Vera, care aproape că a luat-o pe sus, trăgând-o cât mai departe de scena aceea plină de praf unde un saltimbanc fără minte, obraznic, escroc și nerușinat își bătea joc de fiica sa.

– Dulce și încântătoare fantasmă ce dispari în neantul nopții lombarde, a urmărit-o vocea lui Nemesio Milcovich recitând un înfocat madrigal, dă-mi timp doar să-l pun la pământ dintr-o lovitură pe acest uriaș animal de casă; veni-voi apoi să mă-nchin la picioarele tale acolo, în grădina luxuriantă în care înfloresc frumusețea și poezia.

– Nu poezia, ci carabinierii ar fi buni la balamucul ăsta, a protestat iritată Vera. Pe vremea mea, nici un bărbat n-ar fi îndrăznit să aducă unei femei un asemenea afront.

Au parcurs drumul până acasă aproape în fugă. La adăpostul pereților propriului apartament, Vera a spus:

– De acum înainte, seara nu se mai pleacă nicăieri. Rămânem acasă. Două femei singure, fără un bărbat care să le apere, capătă imediat o reputație proastă.

Și cu asta, femeia a considerat incidentul închis: s-a dus la culcare, a adormit imediat și până dimineață nu s-a mai trezit.

În schimb, Maria nu a închis ochii toată noaptea. A urmărit trecerea lentă a timpului trăgând cu urechea la bătăile de clopot ale unei campanile îndepărtate, ascultând scrâșnetul de roți ale câte unui tramvai întârziat, șuieratul unei locomotive, vocile bărbaților care cântau mergând agale de la cârciumă spre casă, dar cu toate acestea n-a reușit să se abandoneze în brațele somnului. În clipa în care tânărul acela frumos o privise, în adâncul ei scânteiase o luminiță și simțise un fior pe șira spinării, un sentiment nedefinit, o senzație feroce și dulce care o atrăgea înspăimântând-o în același timp, asemenea unei tornade, o chemare irezistibilă care o dezmierda și o rănea totodată. Nu reușea să facă o legătură între tânărul frumos ca un înger și simptomele îngrijorătoare ale unei maladii necunoscute care îi dădea frisoane.

Dimineață nu a schimbat nici o vorbă cu maică-sa la micul dejun, apoi, când a ieșit din casă, Maria nu

mai avea pe suflet greutatea care n-o lăsase să doarmă, ci dimpotrivă, se simțea ușoară ca un fulg, avea chef să cânte, să danseze, să îmbrățișeze trecătorii pe care îi întâlnea pe stradă și să le dea tuturor „bună dimineața“ cu o reverență grațioasă și ironică, așa cum îl văzuse făcând pe Nemesio Milcovich, zis Ursus, bărbatul crescut pe crestele munților Serbiei.

– Așadar aceasta e grădina în care înflorește frumusețea și îmbobocește poezia.

Nemesio Milcovich se materializase de nicăieri la colțul străzii; și-a luat pălăria de pe cap și a salutat-o afișând un zâmbet fotogenic. Ochii lui mari au strălucit, plini de admirație și duioșie.

– Dar dumneavoastră... dumneavoastră... a bâiguit Maria.

În clipa aceea nu mai era capabilă să găsească alte cuvinte care să-i oglindească emoția.

– M-am proțăpit aici din zori, de la prima oră, i-a mărturisit el, iar dacă nu m-aș fi temut că nu mă prezint suficient de prezentabil în fața dumitale, aș fi fost în stare să stau de veghe toată noaptea sub fereastra casei.

Era foarte elegant în costumul sport de lână și cu pantofi de piele de vițel în picioare.

Maria i-a întors zâmbetul și și-a continuat drumul umăr la umăr cu el, ca și cum ar fi fost cel mai natural

lucru din lume: tensiunea de peste noapte se risipise, lăsând locul unei senzații plăcute de pace sufletească.

– Dacă aș fi o fată cu bun-simț, ar trebui să vă alung.

A chicotit, totuși s-a abținut să facă o piruetă care să-i ridice poalele rochiei și să-i fluture în vânt pletele căzute pe umeri, așa cum făcea când era de-o șchioapă. Purta o rochie ușoară din bumbac, cu croială simplă, dintr-un material cu dungi ample alb-albastre, strânsă în talie cu o centură lată de piele.

Mergeau încet fără să mai aibă noțiunea timpului; Mariei i se părea că trotuarul curgea asemenea undelor unui râu, în timp ce ei doi stăteau pe loc, străduindu-se să-și răpească unul altuia inima, prin ocheade languroase sau aruncate pe furiș.

– Știți că nu aveți cum să mă alungați, a spus Nemesio.

– Apropo, l-a întrebat Maria descoperind cu surpriză că avea mai mult curaj decât și-ar fi închipuit, apropo, de unde ați știut că locuiesc în corso Vercelli și că drumul meu spre slujbă trece pe aici?

– Asta e un secret, a susurat el ducându-și un deget la buze.

– Totuși, încotro mergem? s-a arătat ea mirată dându-și seama că de câteva minute îl urma pe bărbatul de lângă ea pe un traseu total diferit de cel ce ducea spre atelierul de pălării.

– La mine acasă.

Era dulce, frumos, zâmbitor și se simțea în siguranță cu el.

– Hai, a replicat ea. Oricum nu vă cred, știu că vă țineți de șotii. Apoi a schimbat vorba: Cum s-a terminat înfruntarea de aseară cu uriașul acela?

– Cred că e și acum în lumea viselor, a răspuns Nemesio pe un ton de profesionist, însă fără să-și dea importanță.

– Păi, era de trei ori mai mare ca dumneavoastră, a remarcat fata, surprinsă.

– Și uriașul Goliat era mult mai mare decât firavul David, i-a amintit el, continuând să meargă și luând-o brusc de braț.

Avea o replică pregătită pentru orice frază a ei, dar cu toate acestea Maria nu reușea să-și explice ce anume o împingea să-l urmeze cu atâta nonșalanță într-o direcție greșită.

– Cred că ar fi mai bine s-o iau în partea cealaltă, altminteri mă rătăcesc și întârzii la slujbă, s-a scuzat ea cu o urmă de amărăciune în voce.

– Nu, Maria, te înșeli, n-ai greșit drumul.

Îi rostise numele, iar felul în care o făcuse, familiaritatea numelui ei rostit de buzele lui, se dovedise a fi mai dulce ca o mângâiere.

– Maria, a continuat el, frumoasa, maiestuoasa, dulcea Maria. Nici nu se putea să ai alt nume; Maria,

definiția veşnică a frumuseții și grației, a dezmierdat-o el cu vorbe meșteșugite.

– Totuși, cine ești tu, saltimbancule? a murmurat fetișcana, simțind că genunchii începuseră să-i tremure, în vreme ce, împotriva oricărei logici, continua să meargă după el pe un drum greșit.

– Sunt bărbatul pe care îl așteptai. Iar tu ești femeia pe care soarta mi-a hărăzit-o mie.

Tramvaiele, automobilele, trecătorii, vitrinele – toate nu reprezentau decât un fundal multicolor și vaporos pentru chipurile lor frumoase și privirile lor scânteind de iubire.

– Unde mă duci, Nemesio?

Nu întreba pentru că ar fi vrut cumva să-l refuze sau să afle într-adevăr încotro mergeau, ci ca să întrebe, să asculte vocile – pe a ei și pe a bărbatului care îi răspundea fără nici cea mai mică ezitare. S-a prins viguros de brațul lui și s-a lăsat purtată pe undele râului de fericire.

– Vreau să te iau de soție, Maria, a spus deodată saltimbancul.

– Când mă iei de soție? a întrebat ea, deși știa deja răspunsul.

– În clipa asta.

Tocmai urcau treptele unei case vechi.

S-au oprit pe palierul de la etajul al doilea, în fața unei uși întredeschise. Nemesio a luat-o în brațe, a

împins ușa cu vârful pantofului și a trecut-o pragul, pătrunzând într-o cameră mobilată sărăcăcios, care pe Maria nu a interesat-o nici măcar o secundă pentru că savura cu toată ființa plăcerea acelei întâmplări unice din viața ei, a cărei prizonieră – din fericire – devenise într-un mod atât de inexplicabil.

– Mă încredințez ție, a spus, în timp ce el o întindea pe pat.

– Trebuie să te lași în grija mea, doar sunt bărbatul tău, nu-i așa?

A dezbrăcat-o de haine, îmbrăcând-o în schimb cu vorbe fermecătoare.

– Oare e bine ce facem? l-a întrebat.

Însă se abandonase deja în brațele lui.

– Dragostea e esența vieții, i-a murmurat el la ureche. Stă scris că dragostea va salva omenirea.

I-a privit îndelung trupul nud, genele lungi peste ochii întredeschiși, sfârcurile proeminente și sânii voluptuoși, talia subțirică, pântecele plat care palpita ritmic, coapsele lungi, elastice, de culoarea ambrei, la împreunarea cărora se ițea – întunecată și misterioasă – insula plăcerii ei trupești. Maria cea brună era de o frumusețe răpitoare, cu părul ei negru ca pana corbului, strălucitor și inelat răsfirat pe pernă și cu ochii ei ușor migdalați, de culoarea cafelei, puși în evidență de pomeții înalți.

– De ce mă lași singură? a susurat ea, prinzându-l de mâini.

Nimeni nu-i revelase vreodată misterul iubirii trupești, nimeni nu-i vorbise de bărbăția sexului puternic, și cu toate acestea era acolo, privindu-l fără nici o urmă de stânjeneală pe saltimbancul acela gol-pușcă, cu trupul perfect ca o statuie antică și frumos ca un înger, duios ca un suspin și puternic precum un stejar. În clipa aceea înțelegea că tulburarea răscolitoare de cu noapte, feroce și dulce în același timp, i se datorase lui, că lui îi era dedicată acea senzație confuză care o atrăgea, înspăimântând-o în același timp. Toate acele sentimente apăruseră datorită lui, masculului necunoscut care, cu familiaritatea sa intensă, înfrângea cele mai tainice pudori intime și secole de puritanism.

– Vino la mine, i-a spus, strângând-o sub el.

Două trupuri nude descătușate, aceleași spasme, o singură respirație, gâfâieli, o continuă și inepuizabilă căutare de mistere multicolore, de plăceri sfâșietoare, de suspine de iubire.

– Asta se întâmplă între un bărbat și o femeie?

I se părea de domeniul irealului acel carusel, în care nevoia de iubire se transforma în dorință și din nou în iubire, într-o căutare spasmodică și continuă a valului de plăcere născut dintr-o sexualitate inepuizabilă.

– Asta se întâmplă între Nemesio și Maria, între acest bărbat și această femeie, a punctat el. Dragostea e o invenție sublimă care se naște din inima și din inteligența fiecăruia. E o poveste negrăită pe care numai un bărbat și o femeie și-o pot împărtăși unul altuia.

Pătrunsese în adâncul ei cu nenumărate precauții, îmbrăcând în cuvinte actuale misterul vechi de când lumea, amestecând cu o înțelepciune neprefăcută durerea și plăcerea până în clipa în care aceasta din urmă a devenit atotcuprinzătoare, iar indescifrabilul efect al unui orgasm total a vibrat în fiecare fibră a trupului ei și în cel mai ferit ungher al inimii.

– De ce trebuie să ne întoarcem? a întrebat Maria. De ce trebuie să plecăm din paradis?

– Mai avem încă multe bilete dus-întors într-acolo. Vom face drumul acesta mult timp de aici încolo, atât cât va dura tinerețea noastră, a asigurat-o el.

Orele se furișaseră una după alta pe lângă ei, fără să le fi luat în seamă; erau istoviți, însă dorința începea să se aprindă din nou în ei, intensificându-se până a devenit irezistibilă.

– Tinerețea noastră, a repetat Maria, cu capul ei frumos odihnindu-se pe pieptul bărbatului, care îi mângâia părul și umerii. Deodată, a sărit ca arsă, exclamând: Oh, Doamne, nu cumva e trecut de ora douăsprezece?

Razele de soare se strecurau prin fereastra întredeschisă, iar din stradă ajungea cu claritate până la ei zgomotul traficului intens.

Tânărul privi ceasul de pe noptieră.

– Cu cinci minute, a răspuns.

– Trebuie să mă întorc acasă, la mama, a spus ea preocupată. Altminteri o să stea cu grijă. (Era convinsă că reacţia Verei avea să fie violentă, însă nu-i păsa foarte tare.) O să-i spun c-o să plec cu tine.

Nemesio a îmbrăţişat-o, apoi, plin de gratitudine, a iubit-o din nou, pe îndelete.

– Mamă, eu mă mărit cu bărbatul acesta, a declarat Maria cu fermitate în glas.

Vera s-a sprijinit de spătarul scaunului ca să nu se prăbuşească. Erau în bucătărie, iar prin fereastra larg deschisă lumina zilei de vară irumpea în încăpere, laolaltă cu o rumoare confuză de voci. Glasurile gălăgioase ale copiiilor din curtea casei coloniale dominau fondul sonor. O muscă mare cu irizaţii multicolore bâzâia zgomotos între geam şi perdeaua de dantelă, într-o încercare deznădăjduită, dar zadarnică de evadare.

– Să stăm jos şi să discutăm, a propus femeia, modificându-şi brusc, în faţa năpastei, atitudinea despre căsătorie în general şi despre căsătoria propriei fiice în particular.

Întotdeauna visase pentru Maria un bărbat vrednic, muncitor, care să respecte regulile bunei-cuviințe și legile tradiției; în schimb, acum se vedea nevoită să discute viitorul fiicei sale cu un saltimbanc mucalit, nerușinat și flecar, un neica-nimeni îmbrăcat în straie de bărbat, un șarpe ispititor care, fără să chibzuiască nici măcar o secundă la faptele sale, avea cât de curând să atragă în cursă o altă gâsculiță credulă dintr-un alt cartier sau alt sat de pe traseul panaramei ambulante.

– Cum așa? Nu mă bați cu bățul? s-a mirat Maria. Nu mă iei la palme?

Aproape că o invita să adopte atitudinea pe care i-o impunea rolul său de mamă autoritară.

– Nu, în asemenea cazuri bătaia nu folosește la nimic.

Vera știa din proprie experiență că, dincolo de o anumită limită, nici măcar loviturile de bici în piața publică n-ar fi putut determina o persoană la fapte contrare propriilor simțiri, cu atât mai mult dacă la mijloc se afla focul pasiunii. Pasiunea. Și ea fusese orbită de pasiunea pentru Alfredo al ei, iar faptul că atunci, demult, propriul ei tată îi învinețise coapsele cu biciul său de vizitiu n-o făcuse să se răzgândească.

– Nu, Maria – a repetat –, e mai bine să judecăm lucrurile cu chibzuință.

– Vorbești serios? a întrebat fetișcana, întristându-se brusc.

Era pregătită să înfrunte agresiunea mamei, dar nu se pregătise nici un moment pentru varianta unei discuții raționale.

– Dacă îmi permiteți, a intervenit Nemesio, aș putea încerca să vă explic eu cum stau lucrurile.

– Aceasta este o discuție între mine și fiica mea, i-a retezat-o scurt Vera.

– Mamă, știu ce simți acum, a rostit Maria cu dulceață în glas, dar ai să vezi că lucrurile se vor limpezi cu timpul. Știu ce anume ți-ai propus pentru mine. Ce fel de bărbat. Ce fel de viață. Însă atunci când îl vei cunoaște mai bine, ai să vezi și tu că Nem... – s-a întrerupt, evitând să mai rostească numele acela bizar, prin care doar ar fi accentuat starea de confuzie dintr-o situație și așa foarte încurcată – ...ai să vezi că băiatul acesta este cu totul altfel decât crezi.

– Eu nu cred nimic, Maria, a replicat femeia, trecându-și mâna prin păr și revelând astfel un chip încă tânăr, răscolit de o emoție violentă. Nu cred nimic, însă știu bine un lucru: ești pe cale să faci cea mai mare greșeală a vieții tale.

– Îl iubesc, a spus fata, încercând să sintetizeze sentimentele manifestate pentru Nemesio.

– De unde și până unde? i-a reproșat Vera, vorbind cu voce joasă ca să n-o audă vecinii și bătându-și fruntea cu buricele degetelor unite, într-un gest fără echivocuri. De unde și până unde „îl iubesc pe omul ăsta",

din moment ce ieri pe vremea asta nici măcar nu știai că există? Zi, am sau n-am dreptate?

Ochii Verei scânteiau de parcă femeia ar fi fost cuprinsă brusc de febră.

Da, era adevărat că în urmă cu douăzeci și patru de ore nu-l cunoștea, însă la fel de adevărat era faptul că în clipa aceea avea sentimentul că-l cunoștea și-l iubea dintotdeauna, fiind pregătită să-l urmeze până la capătul lumii. Însă n-a putut decât să repete:

– Îl iubesc, mamă.

– De acord, a început femeia, gata să negocieze o soluție avantajoasă, însă n-o fi foc dacă mai aștepți puțin, nu-i așa? Cum poți să spui așa, dintr-odată: „Mă mărit cu bărbatul acesta“? Pentru o căsătorie e nevoie de timp, chiar și atunci când totul decurge după un plan bine chibzuit. Nici papa nu-ți poate acorda o dispensă în privința procedurilor ce trebuie urmate. Întâi de toate ar trebui să vă logodiți, nu-i așa? a întrebat, sperând într-un răspuns care să o recompenseze cumva pentru rezistența dovedită în fața catastrofei.

– Practic, noi doi suntem deja căsătoriți, a mărturisit fata.

– Fă-mă să înțeleg, Maria, a scuturat din cap Vera. Doi oameni sunt căsătoriți atunci când spun „Da“ în fața preotului. N-am dreptate?

– Între mine și el s-a întâmplat deja ceea ce se întâmplă între un bărbat și soția sa, i-a replicat fata cu fermitate în glas.

Adevărul gol-goluț, oricât de crud ar fi, scutește pe toată lumea de consecințe meschine și de suferința unei minciuni care să protejeze sentimentele celuilalt.

– Adică vrei să spui, a întrerupt-o femeia, arătând alternativ spre fată și spre Nemesio, vrei să spui că tu și el... S-a întrerupt, holbându-și ochii incredulă și scuturând melancolic din cap. Apoi a continuat, abia articulând cuvintele: Dar tu nu ești o târfă; eu te-am crescut ca pe o fată cumsecade, care se mândrește cu propria onoare. Te-am învățat să te respecți.

– Doamnă, a încercat să se amestece în discuție Nemesio, pot să rezum totul în puține cuvinte: mă căsătoresc cu ea.

Apoi a renunțat să mai spună prea multe: cuvintele sale, dezinvoltura pe care o dovedea mereu indiferent de circumstanțe, felul său simpatic de a fi, argumentele mereu prompte, toate acestea nu puteau clinti nici măcar o fărâmă din legea morală veche de secole a femeii din fața sa și voința ei de fier.

– Tu? Tu ești un tâlhar, l-a repezit vorbindu-i fără ocolișuri. Ești un tâlhar și un impostor. Îmi furi cei mai frumoși ani din viață, toate speranțele pe care le sădisem în adâncul inimii, toate visele pe care mi le făcusem pentru fata asta.

– Voi face tot ce-mi va sta în putință ca s-o fac fericită.

Continua să se arate sigur pe forțele sale, totuși începuseră să apară și în sufletul său primele semne de șovăială.

– Un singur gând mă mai mângâie, i-a spus Vera, cu dușmănie în priviri, și anume că, mai devreme sau mai târziu, ea își va da seama de greșeala făcută și atunci anii cei mai frumoși din viață – ori poate lunile sau, de ce nu, zilele – îți vor fi răpiți cu cruzime și ție. Și atunci te vei simți bătrân și singur la fel cum se simte acum biata femeie din fața ta. Apoi, întorcându-se spre Maria, a continuat: L-aș putea băga în pușcărie, dar până atunci s-ar putea să fim obligate să-i cerem o căsătorie reparatorie. Iar el, la urma urmelor, exact asta urmărește. Pleacă imediat de aici cu vagabondul tău cu tot. Ia-ți bocceaua cu cele trei-patru bulendre care îți aparțin și du-te unde vezi cu ochii.

Dintr-odată, se transformase într-o persoană total diferită de cea pe care Maria credea că o cunoștea ca pe sine însăși.

– Mamă, a spus ea, încercând s-o îmbrățișeze.

– O să mă îmbrățișezi când te vei întoarce acasă, dar fără saltimbancul de colo. Pentru tine ușa va fi mereu deschisă.

Au traversat în plină noapte podul de fier de peste un râu mare, așezați pe băncile de lemn ale unui vagon de clasa a treia.

Nemesio a privit lung pe fereastră, încercând să deslușească ceva prin bezna de afară.

– Uite, a spus, ăsta e Padul.

Scrâșnetul roților de tren evoca alt gen de călătorii spre întuneric.

Maria a încercat să scruteze întunericul de dincolo de fereastră; îi era somn, era obosită și emoționată, și ar fi vrut să descopere afară un semn care să-i justifice melancolia; ecoul trenului trecând peste podul de fier accentua vuietul metalic al convoiului.

– Nu văd nimic, a comentat ea mirată.

Nemesio a ajutat-o să se ridice și i-a cedat locul său.

– Uite, i-a explicat el, apropie-te de geam.

Vagonul era înțesat de oameni, unii adânciți într-un somn chinuit, cu capetele clătinându-li-se ritmic, câțiva cu privirile fixate asupra unui punct nedefinit și îndepărtat și alții care discutau cu voci stinse. Peste tot se simțea mirosul mizeriei. Pe bancheta din fața celor doi tineri, pe locul de lângă fereastră, se afla doar o bătrânică, adormită, cu capul și umerii înväluiți într-un șal mare, negru.

Tânăra și-a folosit palmele ca să-și protejeze ochii de lumina din vagon și, în vreme ce vederea i se

obişnuia cu bezna de afară, a constatat surprinsă că şi noaptea avea o luminozitate a sa, palidă, dar sugestivă.

– Chiar ăsta să fie Padul? a întrebat nevenindu-i să creadă şi continuând să scruteze întunericul.

Nemesio i-a pus o mână pe umăr.

– Păi, la ce te-ai fi aşteptat? a murmurat el, zâmbind. Un râu nu e altceva decât un râu, nu-i aşa? a adăugat.

Chiar aşa, la ce se aştepta? La rânduri de sârmă ghimpată desfăşurate de-a lungul malurilor? La santinele înarmate până în dinţi? Posturi de trecere a frontierei? Maria nu ştia cu exactitate, însă se aştepta să se petreacă o schimbare bruscă, să se modifice peisajul, să sune clopotele, să apară cineva care să-i atenţioneze pe pasageri şi să le explice obiceiurile indigenilor. În schimb, iată că era o noapte ca oricare alta, cu un râu puţin mai lat decât altele, dar care, la urma urmelor, nu era mult mai mare decât Adda sau Ticino, un râu care curgea placid, dar totuşi schimbător într-un peisaj care nu diferea cu nimic de câmpia natală pe care ea o iubea atât de mult.

– Dincolo de Pad sunt *terroni*, a rostit încet, căutând cu privirea un semn care să-i justifice afirmaţia.

Nemesio nu a contrazis-o.

– În scurt timp ajungem la Piacenza, a anunţat-o, şi vei putea constata asta personal. Apoi vor veni la rând Fidenza, Parma, Reggio, Rubiera şi, în sfârşit, Modena.

Tânăra nu se dezlipea de fereastră. Auzea „Parma, Reggio, Modena“, însă înțelegea „Casablanca, Tanger, Marrakesh“.

– Modena e orașul tău.

Era atât o afirmație, cât și o întrebare; locomotiva părea că zboară pe rețeaua de fier a podului, iar convoiul huruitor târa cu el sufletul și rădăcinile Mariei, smulgând-o din pământul ei drag și ducând-o Dumnezeu știa unde. Deodată, a zărit malul opus al râului: nesfârșite desișuri de trestie, păduri străvezii și albicioase de plopi; apoi alți copaci, de data aceasta întunecați, lanuri de grâu și, când și când, câte o luminiță pe uliță sau la fereastra unei case.

– Modena e orașul meu, a răspuns Nemesio, și am convingerea că te vei simți bine acolo.

Încerca să-i dea asigurări, însă nici el nu era întru totul sigur de spusele sale. Spiritul de aventură avusese câștig de cauză: dăduseră amândoi ascultare chemării pasiunii, însă în mintea nici unuia din ei nu se conturase încă viitorul lor împreună, un viitor care își arăta deja primele semne de rău augur, primele îndoieli.

Cu un scârțâit jalnic de roți, trenul s-a oprit pufnind în gara Piacenza.

– Oh, *mamma mia*, suntem în Emilia, a rostit Maria, ca și cum ar fi spus: „Am ajuns în Africa.“

A început să plângă în tăcere. Lacrimile i-au umplut ochii mari, cafenii, prelingându-i-se apoi pe obraji,

spre bărbie, ca în ziua în care, copilă fiind, rătăcise drumul spre casă.

Nemesio și-a trecut brațul pe după umerii ei, a scos o batistă și a ajutat-o să-și șteargă lacrimile.

– Nu am nici un fel experiență în asemenea situații, a spus el, însă cred că e normal ceea ce ți se întâmplă. Și mai cred că e la fel de normal să vrei să te întorci acasă.

Era prima dată când plângea fără să-i ceară nimeni socoteală pentru asta. Chiar și pe vremea când era de-o șchioapă, se găsea cineva s-o întrebe de ce era supărată, iar ea mințea. Nemesio se dovedise înțelept: înțelesese că, atunci când plânge, o femeie o face dintr-o anumită rațiune, și, în plus, intuise exact motivul suferinței sale într-o conjunctură în care ar fi trebuit să fie fericită.

– Sunt sigură c-o să mă simt bine la Modena, i-a răspuns ea, în cumpănă încă între viitorul nesigur care se prefigura și nostalgia trecutului în care se derulase până atunci viața ei senină, echilibrată, lipsită de cutremure sau nori negri amenințători.

– Milano nu se află la capătul lumii, a consolat-o el, te poți întoarce când vrei. Din orașul meu se ajunge în maximum trei ore la tine acasă.

Asta era o veste bună, chiar dacă ea vedea lucrurile invers: plecase din centrul universului pentru a se aventura dincolo de hotarele civilizației.

– Vei fi mereu lângă mine, nu-i așa? l-a întrebat, dorindu-și să o ocrotească.

– E motivul pentru care te-am luat cu mine, nu crezi?

S-a uitat scurt la bătrânica din fața lor, încredințându-se că dormea în continuare, a aruncat o privire în jur ca să se asigure că nu era nimeni atent la ei, apoi s-a întors spre Maria și a sărutat-o lung și senzual pe buze, alimentându-și parcă din acel contact fierbinte o energie lascivă latentă, transformată brusc într-o violentă stare de excitare.

– Ai înnebunit? a exclamat Maria simțindu-i umflătura tare din pantaloni. Atunci, înseamnă că ești bolnav, tu...

A strâns-o în brațe, apoi i-a luat mâna, ghidându-i-o în jos, sub propriul pântece.

– Îngrijește-te de mine, Maria, i-a murmurat la ureche, răsuflând gâfâit.

Fata a simțit că-i iau foc obrajii și s-a minunat în sinea ei de trecerea bruscă de la lacrimile fierbinți de mai devreme la dorința carnală care pusese stăpânire pe ea, de la caznele sufletești și remușcările pentru viața din trecut la chemarea irezistibilă a trupului.

– Mai bine să încercăm să dormim, a propus Maria, gândindu-se că, dacă nu l-ar tempera puțin, saltimbancul de lângă ea ar fi capabil să-i propună o partidă

de amor chiar acolo, în fața bătrânicii adormite de pe bancheta de vizavi, într-un vagon de clasa a treia.

Nemesio și-a scuturat pletele, apoi s-a ridicat și s-a îndreptat spre toaletă; și-a făcut nevoile, străduindu-se să se spele cât mai bine.

– Ai dreptate, Maria, i-a spus la întoarcere. Să încercăm să ațipim. De fapt – a sugerat el după o clipă de gândire –, dormi tu, mai bine. Nu ar fi bine să dormim amândoi și să ne trezim după ce trenul a trecut de Modena.

– Cum vrei tu, a convenit ea, copleșită de emoții și de oboseală.

Nemesio a început să vorbească cu voce joasă, monotonă, despre el, despre ea, despre viitorul lor împreună până când, încetul cu încetul, Maria a adormit în brațele lui.

2

– Oare ce-a fost în mintea ta când te-ai legat la cap cu așa ceva? a tunat brutarul cu vocea sa profundă, de bas. Părea vocea lui Sparafucile, tâlharul ucigaș din *Rigoletto*. În realitate însă era un bărbat scund, firav, la vreo șaizeci de ani, cu ochi limpezi și nevinovați de copil, cu creștetul lustruit din pricina calviției vechi. Din podoaba sa capilară se mai păstra o coroană îngustă de fire albe, subțiri și rare. Purta o pereche de pantaloni de stofă gri, o canotieră de lână subțire și o basma albă înnodată în jurul gâtului. Părea exact ceea ce era: un bărbat cumsecade.

– Ei, hai, Perfédia, a intervenit Nemesio, care zâmbea cu aerul celui care vrea să risipească dramatismul într-o situație încordată. Fata asta nu te cunoaște și o să creadă că vorbești serios. Nu-i mai stârni și tu

alte gânduri negre – a continuat tânărul –, că le are deja pe ale ei.

Maria a auzit Perfédia și a înțeles Perfidia, fiind surprinsă de faptul că bărbatul acela blând, cu voce de Sparafucile, s-ar fi putut dovedi atât de răuvoitor pe cât o demonstra numele.

– Da, a admis ea în cele din urmă, mi-am luat animalul acesta arătos.

În ciuda oboselii care o toropea și a confuziei ce-i încețoșa mintea – sau poate tocmai de aceea –, Maria intrase în joc și se apăra atacând. Până una-alta, gheața fusese spartă, zăgazul moral înlăturat, iar ea trăia clipă după clipă, ca într-un vis, existența pe care acceptase – din pasiune, dar cu siguranță în mod nechibzuit – s-o împartă cu un străin pe care-l chema Nemesio Milcovich, un bărbat neobișnuit cu nume exotic care, pe negândite, o trăsese după el pe panta aventurii și a incertitudinii spre un oraș de care se temea, așa cum se teme oricine de necunoscut.

– Cu gusturile omului nu te poți pune, a surâs Perfédia, al cărui nume nu avea nimic în comun cu perfidia umană, ci era determinat de asemănarea fizicului său mărunt și agil cu o jucărie accesibilă chiar și copiilor săraci, care apărea pe piață în ziua de 31 ianuarie, ziua de San Geminiano, sfântul patron al orașului.

Acest Perfédia era un fel de popic confecționat dintr-un știulete de porumb, cu trunchiul alb și o căpățână pictată abundent cu roșu, fixat pe un laminat metalic și care, de fiecare dată când era mișcat sau lovit, revenea cu rapiditatea unui spiriduș la poziția verticală.

– Haideți, i-a invitat el grijuliu, să mergem sus, la Bianca, să bem o cafea.

Nemesio și Maria sosiseră în stația din Modena la primele îngânări ale zorilor, iar acum, când se opriseră în fața brutăriei lui Perfédia din corso Adriano – o fracțiune a străzii Emilia –, aurora își trecea degetele aurii peste oraș, făcând să strălucească, să freamăte – la mângâierea primordială a începutului de zi – pietrele de râu din pavaj. Acolo, pe strada aceea, urma să locuiască Maria. Din brutărie se simțea o mireasmă îmbătătoare de la pâinea fierbinte pe care un băiețandru în canotieră și pantaloni scurți o trăgea regulat afară din cuptor cu un fel de lopată de lemn. Era un tip de pâine diferit de *michetta* lombardă, cu o formă neobișnuită ce amintea de două mâini închise în pumn, unite între ele, cu degetele mari ridicate drept în sus.

Perfédia le-a zâmbit celor doi tineri, fixându-i cu ochii săi inocenți și calzi, privind mai ales spre Maria, ca și cum ar fi vrut s-o asigure de bunele sale intenții. A spus:

– Bianca și cu mine vă primim oricând cu brațele deschise.

Perfédia era doar un prieten, însă sentimentele care îl apropiau de Nemesio erau mai intense decât o legătură de sânge. Tânărul acela disperat crescuse sub ochii lui și îl fascina irezistibil: îl iubea pe Nemesio ca pe propriul său fiu.

– Atunci hai să ne urnim din loc, nu? a propus Nemesio, manifestând brusc o grabă stranie.

Curând, urmau să se deschidă și celelalte prăvălii: „industria frigului" și atelierul mecanicului de motociclete din piațeta unde strada făcea o buclă largă, fierarul și dulgherul din vechea casă cu pereți din cărămizi roase de trecerea timpului, cu coșuri de fum exterioare și cu firme de lemn aplicate deasupra celor două intrări, străjuite de un felinar străvechi, care nu se mai aprinsese de ani buni. Mecanicul, vânzătorul de înghețată, fierarul și dulgherul aveau să se repeadă asupra lui Nemesio întâmpinându-l cu imprecațiile lor infantile și îngrozitoarele lor blesteme exprimate în dialect.

– Da, să mergem, a spus și Maria.

I se părea că începe să înțeleagă rostul noii sale vieți și a vrut să zâmbească, dar își simțea încă inima scăldată de un val de melancolie. De undeva de sus s-a auzit deodată un fluierat ascuțit. Pe terasa de pe un acoperiș din apropiere se vedeau o hulubărie și un

bărbat în cămașă care, balansându-se ca un echilibrist pe sârmă, șuiera drăcește agitând o prăjină lungă în vârful căreia flutura o zdreanță. Urmărind mișcările prăjinii care biciuia aerul, un stol mare de porumbei se supunea cu promptitudine fluierăturilor și semnalelor ciudate ale bărbatului, executând o serie neîntreruptă de figuri acrobatice. O dată părea un stindard desfășurat în vânt, altă dată o umbrelă, transformându-se apoi, în funcție de lumină, în suprafața cenușie și strălucitoare a unui lac de pene.

– A sosit triganierul, a observat vesel brutarul.

Numele deriva de la porumbeii care erau numiți și *triganini*.

– Ce frumos! a exclamat Maria, încântată de neobișnuitul spectacol.

– Stai să vezi, că imediat apar și ceilalți, i-a explicat Nemesio.

În clipa următoare s-au auzit alte șuierături ascuțite, iar din înaltul hulubăriilor din împrejurimi au început să se agite în aer alte prăjini lungi. Alte și alte stoluri de porumbei au prins să execute figuri acrobatice în aer, urmând misterioasele semnale ale păsărarilor. Din când în când, stolurile păreau să se repeadă unele într-altele, apoi se reuneau, reașezându-se în formațiile inițiale, asemenea cărților de joc ale unui prestidigitator. De fiecare dată însă, unul din stoluri devenea mai numeros, ca și cum porumbei „inamici“

fuseseră făcuți prizonieri sau dezertaseră, trecând în tabăra adversă.

– Chiar așa e sau mă înșală vederea? a întrebat Maria, fascinată de caruselul zburătoarelor.

– Păi, chiar în asta constă jocul, i-a răspuns Nemesio. Câștigă stolul care reușește să adune mai mulți porumbei de la ceilalți.

– E gata cafeaua, a strigat Bianca, soția lui Perfédia, făcându-și apariția la fereastra de la etaj.

– Sosim, i-a răspuns brutarul cu vocea sa tunătoare.

Bianca i-a întâmpinat cu afecțiune, îmbrățișând-o pe Maria și strângându-i mâna lui Nemesio. Părea genul de femeie guralivă, cu suflet bun. Pe masă fusese întins un șervet mare de pânză curată, pe care strălucea serviciul de cafea de ocazie, cu cești confecționate din porțelan englezesc și împodobite cu mici trandafiri roz și intarsii aurite pe margini. În mijlocul mesei, pe o farfurie întinsă, îi așteptau câteva felii mari de *focaccia* abia scoasă din cuptor. Domnea un miros plăcut, ce dezvăluia o casă curată și ordonată, rânduită după un ritual consolidat în timp.

Maria s-a așezat pe un scaun, iar Bianca a început să-i istorisească pe îndelete o întâmplare, pe care fata nu a reușit s-o urmărească. Cafeaua aburindă și laptele cald răspândeau o aromă îmbietoare. Vocea femeii, flecăreala ei neobosită, mirosul învăluitor de casă curată și ordonată, ștergarul de pânză, ceșcuțele de

porțelan englezesc, freamătul vieții organizate în jurul unor vechi ritualuri casnice – toate acestea i-au stârnit Mariei lacrimile, stăpânite cu demnitate până atunci: înțelesese că, în ceea ce o privea, perspectivele de viitor, deși necunoscute, erau total diferite de tabloul ce i se înfățișa în fața ochilor.

– Plângi, copilă, a îndemnat-o molcom Bianca.

La cei patruzeci și cinci de ani ai săi, i-ar fi putut fi mamă și, realizând acest lucru, femeia a fost cuprinsă de emoții și compasiune. Nu avea copii și și-ar fi dat ani buni din viață să fi avut o fată ca Maria.

– Plângi, a repetat. O să-ți facă bine.

Și a cuprins-o pe după umeri, în timp ce Nemesio și Perfédia se uitau la ele neputincioși.

– Ai să vezi că mai târziu o să-i treacă, a spus brutarul.

– Bineînțeles c-o să-i treacă, i-a replicat Nemesio.

Bătăile unui clopot îndepărtat au anunțat că se făcuse ora șase. Demult, pe când era de-o șchioapă, tatăl său îi povestea că, pe vremea când orașul era înconjurat de ziduri de incintă, la ora aceea se deschideau cele patru porți ale cetății, vameșii dădeau semnalul de intrare, iar țăranii, vânzătorii de fructe și legume, precupeții și samsarii soseau cu căruțele și străzile începeau să palpite de viață.

Se aflau la ultimul etaj al casei, de unde puteau vedea întinderea fără sfârșit a acoperișurilor și teraselor,

vârful campanilelor, porumbeii ce săgetau văzduhul de un albastru intens și păsărarul care își flutura impetuos brațele, îndemnându-și stolul să execute dansuri acrobatice în aer, atrăgând astfel cât mai multe surate.

– O să-mi schimb viața, Maria, a spus Nemesio, apropiindu-se de scaunul tinerei. Vei avea o casă la fel ca asta. Și o viață lipsită de griji.

Maria și-a ridicat fața frumoasă, cu pomeți înalți și ochi de culoarea cafelei, dând aprobator din cap, în semn că-l credea pe cuvânt, dar știa că dialogul acela era doar o minciună reciprocă.

3

– Nu te lăsa doborâtă de greutăți, i-a spus femeia. Întotdeauna se întâmplă așa – a adăugat ea – când o femeie naște primul copil.

Era o bătrânică cu ochii ca două albăstrele și trăsăturile delicate și ferme ale unei păpuși de Nürnberg. Măruntă de statură, părea într-adevăr de dimensiunile unei păpuși ceva mai mari, cu o energie ieșită din comun pentru silueta extrem de firavă și cu o dulceață învăluitoare în privire.

– O să-mi treacă, a replicat Maria, punând pruncul înapoi în coșul de nuiele care ținea loc de leagăn.

Bebelușul – nu mai mare de câteva luni – și-a mai agitat o vreme mânuțele, și-a mișcat capul de două-trei ori într-o parte și-n alta, apoi a căzut într-un somn adânc.

– Copiii sunt un dar de la Dumnezeu, a intonat bătrâna cu o voce cântătoare, punctată cu inflexiuni dialectale ce accentuau melodicitatea frazei. Poate că pentru ei viața asta va fi mai puțin haină – a stăruit ea pe un ton convingător.

– Da, *nonna*.

Așa i se adresa Maria: *nonna*. Sau *nonna* Stella. Cu toate că femeia din fața sa era mama lui Nemesio, nu simțise niciodată dorința de a i se adresa, cu apelativul „mamă“, mai familiar, cu toate că o prețuia, nutrind un respect profund pentru ea. Pruncul era gingaș și alb ca laptele, cu două pete mici, roz, ca două petale de trandafir pe obraji. Părea un bibelou confecționat din cel mai fin porțelan; o venă albăstrie îi pulsa abia vizibil la tâmpla stângă, în vreme ce câteva vinișoare subțiri dădeau viață pleoapelor străvezii.

– Eu am avut douăzeci, i-a amintit bătrânica, văzându-și de treabă prin mansarda largă cu tavan piezîș și cu ferestre mici, orientate spre întinderea de acoperișuri și terase încărcate de zăpadă ale orașului. Douăzeci, fata mea. Douăzeci. Știi tu ce înseamnă douăzeci de copii?

Femeia avea aspectul și vorba bătrânicilor din povești, însă povestea ei era reală, povestea unei vieți chinuite, a unui trai încropit de pe o zi pe alta, plin de suferințe și privațiuni, și lipsit de excese sau

jinduieli împlinite, fără fantezie și încredințat hazardului, sorții, providenței.

– Douăzeci sunt mulți, a remarcat Maria, așezându-se pe un taburet și aranjându-și părul.

Treptat, lumina palidă a după-amiezii lăsa locul primelor umbre ale crepusculului, iar cerul plumburiu de iarnă părea să apese și mai mult asupra mansardei, accentuând tristețea care domnea în încăpere.

– Se întoarce repede Nemesio? a întrebat bătrâna.

Era o întrebare inutilă, cu atât mai mult pentru ea, care cunoștea bine răspunsul. De când se știa pe lume, *nonna* Stella învățase că bărbații nu au un orar de venit și plecat. Se bucurau de libertatea pe care o au motanii, plecând de acasă și întorcându-se după bunul lor plac: iar acasă vorbeau ori își iubeau nevestele doar când li se năzărea.

– Depinde ce a găsit de trebăluit astăzi, a răspuns Maria, cu ochii strălucindu-i de orgoliu. În clipa următoare însă, a sărit de pe scaun izbucnind: La urma urmelor, de ce trebuie să mint mereu?! O să se întoarcă atunci când va crede el de cuviință. Ca întotdeauna.

– Asta ne e soarta, fata mea.

Bătrâna cu ochii ca două albăstrele a crezut că vorbele sale fuseseră suficiente ca să liniștească temerile tinerei femei: s-a întors spre soba de fier spoită cu cositor argintiu, răscolind jarul. Un tub lung, susținut într-un echilibru precar de câteva legături de sârmă

prinse de tavan, traversa încăperea dintr-un capăt în altul, încălzind-o uniform. Era singurul lucru eficient din mansarda construită pentru creșterea porumbeilor.

– Douăzeci de copii, a reluat bătrâna, aplecată spre gura sobei, cernând cenușa fierbinte prin grătarul vetrei. În fiecare an, un copil murea și altul se năștea. Și-a ridicat ochii spre nora sa și a continuat: Un botez și o înmormântare. Acolo, la cimitirul San Cataldo sunt nouă cruci. Unsprezece copii au rămas în viață. Când Nemesio, mezinul, a venit pe lume, cel mai mare era deja în armată. La aviație, la Santa Maria Capua Vetere.

Mariei i s-a părut că întrezărește o undă de răzvrătire în atitudinea aparent resemnată a bătrânicii îmbrăcate în straie negre, cu părul alb strâns sub o broboadă întunecată la culoare. A privit-o cu luare-aminte, intuind pe chipul ei uscat renunțarea ascetică la propriul ei viitor.

– Nu vreau, a spus, scuturând din cap.

– Ce nu vrei? s-a mirat cealaltă.

– Nu vreau să îmbătrânesc în mizerie, sub povara copiilor, a răspuns prinzând curaj.

Apoi și-a cuprins fața cu palmele, rămânând cu privirile în gol, pierdute parcă în puțul adânc al trecutului său recent.

– Ce va fi numai Dumnezeu de sus știe, a afirmat sentențios bătrâna, care învățase ce înseamnă suferința,

însă nu știa încă să citească dincolo de privirile nurorii sale – o lombardă de care o despărțea mai mult de o generație.

– Și noi? a întrebat Maria, aplecându-se la rândul său spre culcușul pruncului, ca și cum ar fi vrut să-l ocrotească de viziunile sumbre pe care ea tocmai le intuise.

– Cum adică, noi? a întrebat bătrâna cu stupoare pe chip și cu umbra unei dojeni blânde în glas.

– Nu, nimic, a răspuns Maria, evitând să se aventureze într-o discuție fără ieșire.

Fusese învățată că toți oamenii se supun unei sorți prestabilite, însă, în privința propriului destin nutrea convingerea că, într-un fel sau altul, și-ar fi putut aduce și ea contribuția la conturarea lui.

– Ninge.

Fulgi mari planau în văzduhul static, neclintit de nici o adiere a vântului.

– Ăsta e semn bun, a continuat bătrâna zâmbind, iar o undă de bucurie i-a luminat ochii ca două albăstrele. Pe vremuri – a început să povestească cu vocea sa melodioasă –, dacă pe 31 ianuarie, ziua de San Geminiano, nu ningea, oamenii urcau în vârful turnului Ghirlandina și împrăștiau de acolo pene albe și făină, așa încât lumea să aibă impresia că ninge. (Focul trosnea în sobă, iar tubul metalic întețea flăcările, care vuiau înfundat, îndemnând la o picoteală

împăcată.) Ai să vezi că ajunge imediat acasă, a asigurat-o *nonna* Stella.

– Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie, a replicat Maria cu sinceritate.

– Sarcinile și nașterea copiilor aduc multă bucurie unei mame, dar și tristețe, a reflectat bătrâna. Un lucru tare greu de explicat. Sau, cine știe, probabil că există multe motive, doar că e dificil să găsești cuvintele potrivite. Uite, cam acum, pe lumina asta, încep orele de așteptare. Pe vremea când eram eu tânără, pe la ora asta ieșeau pe străzi fanaragiii. Treceau în sus și-n jos pe ulițe, ducând o prăjină lungă în spate și aprinzând felinarele pe gaz.

– A venit vremea să facem și noi lumină, s-a înviorat brusc Maria, îndreptându-se spre lampa de petrol albă de pe bufetul de lemn negeluit.

Deodată, un chibrit a scăpărat în mâna sa, apoi flama a mângâiat fitilul pe care femeia îl potrivea mânuind o rotiță de cupru. Flacăra, mai întâi timidă și tremurată, a devenit o sursă de lumină rezonabilă în clipa în care femeia a montat abajurul burduhănos de sticlă, reglând totodată lungimea fitilului. În aer s-a răspândit un miros persistent de gaz.

– Nu e chiar ca lumina electrică, a comentat Maria, dar e mai bine decât nimic.

– Noi vedem afară lumina pe care o purtăm înăuntru, a filozofat bătrâna. Apoi a adăugat, cu o undă

de reproş în voce: Era suficientă lumină afară pentru două femei singure. Dar ce să-i faci – a observat ea pe un ton serios –, în ziua de azi, tinerii nu se mai gândesc să facă economie.

– Îmi place să fie lumină, a obiectat Maria, ştiind însă că era foarte dificil să reuşească să comunice echilibrat şi judicios cu bătrâna din faţa sa.

Le despărţeau milioane de ani-lumină. Era inutil să discute în contradictoriu cu ea: era o persoană total diferită, care vorbea altă limbă şi gândea după alte principii. În coşul său de nuiele, pruncul a făcut o mişcare bruscă, iar Maria s-a îndreptat îngrijorată spre el, pregătindu-se să-l ia în braţe.

– Lasă-l, a oprit-o bătrâna. Visează. Nu trebuie să-ţi faci griji din orice. Acum, chiar şi o umbră trecătoare de pe chipul lui îţi stârneşte teama, însă atunci când vei avea cinci sau şase copi, ai să te comporţi cu totul altfel.

– N-o să am niciodată cinci sau şase copii, s-a revoltat Maria, scuturând violent din cap.

Pletele negre şi înfoiate i-au unduit sfidătoare pe umeri, iar ochii săi splendizi de culoarea cafelei, uşor migdalaţi, au aruncat fulgere furioase.

– Timpul le rezolvă pe toate, a murmurat bătrâna, pe un ton profetic.

Din stradă ajungea până la ele o zarvă veselă, un talmeş-balmeş de sunete acute, frânturi de melodii

executate la fluiere de lemn, trombe și trompete, ocarine sau cimpoaie și zgomote dezgustătoare sau tânguitoare produse de baloane de cauciuc dezumflate forțat, prin presare.

– Se distrează lumea, a remarcat Maria, mai mult pentru a schimba vorba.

– Se îmbată cu vorbe, mai degrabă, a corectat-o bătrâna. Și cu coriandru, și cu vin. (A așezat pe plită o oală albastră, smălțuită, cu mâncare de paste și fasole adusă de acasă pentru Maria și Nemesio.) Ai să vezi că dintr-un minut în altul trebuie să pice și el, a adăugat, făcând aluzie la fiul său.

– Desigur.

Maria și-a mușcat buzele, apoi a încercat să se calmeze privind pe fereastră: fulgii de nea cădeau agale. Era pe punctul să izbucnească în plâns, să strige, să spargă tot ce-i cădea în mână, să arunce pe fereastră toate cărțile acelea blestemate care, iată, îi îngăduiau bărbatului ei să aibă mereu un alibi pentru viața sa de boem întârziat, un etern pierde-vară.

Și-a amintit de sosirea în acel mic oraș necunoscut, care totuși o întâmpinase destul de cordial. Mansarda lui Nemesio i se păruse o încăpere obișnuită, ba chiar de-a dreptul romantică în clipa în care el, după ce o luase în brațe, a deschis ușa cu piciorul, a trecut-o pragul și, așezând-o apoi cu delicatețe pe uriașul pat matrimonial, i-a spus:

– Acesta îți va fi regatul de acum încolo.

Maria privise de jur împrejur, plăcut impresionată de ambientul oarecum bizar, cam răvășit și foarte diferit de cel din casa ei de la Milano. În afară de pat, în mansardă mai era o masă încărcată cu cărți; alte cărți – vrafuri întregi – stăteau aruncate de-a valma pe jos, ascunse pe sub grinzi, pe lavoar și pe rafturile bufetului, printre farfurii și pahare.

– Ia spune-mi sincer, îl întrebase ea, tu citești cărțile astea?

– Bineînțeles că da, îi răspunsese Nemesio.

– Totuși, până la urmă, cine ești tu, de fapt? se mirase ea, oarecum înspăimântată. Ești librar sau saltimbanc?

Atunci, Nemesio îi povestise despre bătaia pe care o încinsese în anul 1921 împotriva fasciștilor, când, încă băiețandru, trecuse de partea antifasciștilor care apărau camera de muncă din oraș de agresiunea cămășilor negre; atunci – îi spusese el – tatăl său, grădinar la curtea marchizilor Rangoni, îi trăsese o bătaie soră cu moartea. Mai târziu, în 1937 – ajunsese bărbat în toată puterea cuvântului –, luase parte la războiul din Spania alături de alți bărbați voluntari din toate colțurile pământului, animați de aceleași idealuri, însă cu desăvârșire lipsiți de abilități militare. Fusese primit la centrul de recrutare al Brigăzii I internaționale, primise echipament, hrană, apoi fusese încartiruit

și instruit două săptămâni. Luptase apoi la Guadalajara, avusese ocazia să dea mâna cu Valentin Gonzales – El Campesino – și fusese martorul unuia dintre cele mai sângeroase masacre din istoria omenirii: distrugerea orașului Guernica de către aviația germană comandată de Göring.

Maria se cuibărise în brațele eroului său scăpat cu viață din îngrozitorul genocid realizat de cele o sută patruzeci de avioane germane care au bombardat străvechea capitală a bascilor. Rămas singur și rănit, Nemesio reușise, cu ajutorul unei familii de munteni, să se întremeze și să traverseze Pirineii în Franța. La Paris, se alăturase trupei de circ Marcel Breton și, ascuns între doi elefanți într-un car pentru transportul animalelor, reușise să se întoarcă în Italia. Când circul plecase, Nemesio preferase să intre în lumea saltimbancilor nomazi. Așa o cunoscuse pe Maria.

– Eu mă duc, a spus bătrânica, înfășurându-și șalul peste umeri. (Afară se lăsase întunericul.) Mă duc pentru dania de lumânări la San Geminiano.

Veneau oameni din sate îndepărtate ca să participe la acea străveche ceremonie care culmina cu sărutarea moaștelor sfântului.

– Du-te sănătoasă, *nonna,* a zis Maria.

Privirea i-a alunecat spre coșul de cărbuni în care se mai zăreau numai câțiva bulgări de antracit.

– Dacă mă țin picioarele, mâine o să-ți mai aduc, a asigurat-o bătrâna.

– Du-te, *nonna*, a îndemnat-o Maria. Altminteri o să se facă târziu.

Micul godin spoit cu cositor argintiu emana o căldură plăcută, iar pruncul gângurea mulțumit în somn, cu pielea albă ca laptele și micuții bujori rozalii din obraji, ca un îngeraș din icoane.

– Rămâi cu bine, Giulio, i-a spus bătrâna, trimițându-i o bezea. Tu ești cu adevărat o binecuvântare a Domnului.

În clipa în care *nonna* Stella a ieșit pe ușă, clopotul din campanila de la San Biagio a bătut ora șase. Acolo, în biserica a cărei fațadă se înălța spre piațeta del Carmine, Maria se căsătorise cu Nemesio. Încropiseră o rochie de mireasă decentă cu ajutorul unei croitorese care dovedise multă bunăvoință și puține pretenții. Martori fuseseră Bianca și Perfédia; la ceremonie mai participaseră câțiva din frații și surorile lui Nemesio și *nonna* Stella. Nonno Pompeo lipsise pentru că se dusese la vila din Castelfranco Emilia – pe jos – ca să-i pună marchizului grădina la punct.

În noaptea nunții, care în cazul lor nu a fost și prima noapte de dragoste, Maria încercase cu spiritul său practic tipic lombard să sondeze mai adânc personalitatea indescifrabilă a proaspătului său soț.

– Cine ești tu? îl întrebase. Un subversiv, un erou, un saltimbanc? Cine ești, de fapt?

Faptul că nu reușea să penetreze în sufletul lui, aparent foarte simplu, o aducea în pragul deznădejdii. I se părea că merg alături printr-o negură deasă, iar el îi slăbea treptat mâna din strânsoare. Totuși – se întrebase ea – nu cumva mâna ei era cea care voia să se elibereze?

– Uneori, pui întrebări demne de o femeie în vârstă, îi răspunsese el. Și totuși, nu ești decât o copilandră.

– Eu zic, în schimb, că acum suntem o familie, a remarcat ea.

– Nu văd diferența.

– O să ți-o explic mai târziu. Apoi a insistat: Acum, spune-mi: ce meserie ai tu, de fapt?

Era întrebarea cea mai potrivită; prin părțile sale, aceasta era întrebarea fundamentală pe care i-o adresai unui bărbat dacă voiai să-ți faci o părere despre el.

Nemesio o strânsese în brațe în tăcere și o iubise făcând-o să cunoască o stare de extaz mai puțin profundă decât cele de dinainte, oferindu-i o dragoste pe care Maria începea să o simtă limitată.

Bărbatul nu răspunsese la întrebarea fundamentală a Mariei pentru că nu avea cum – era genul de om care făcea de toate, dar nimic. Chiar și în lupta pe care o ducea pentru instaurarea unei lumi noi era izolat. Toți îl stimau pentru inocența și intențiile bune,

însă nimeni nu-l lua în serios din cauza lipsei de simț practic pe care o dovedea. Pe vremea când era un copilandru aruncase cu pietre și țigle de pe clădirea camerei de muncă asupra fasciștilor, apoi se dusese să lupte în Spania împins de același sentiment care îl făcea, uneori, să se amestece într-o încăierare de stradă între doi necunoscuți, luând apărarea celui mai slab. Fasciștii îl tolerau pentru că era singur, iar organizațiile antifasciste nu contau pe el din cauza incapacității sale de a se adapta unui plan de acțiune și de a se supune disciplinei ierarhice.

Acel cavaler fără armură născut într-un orășel de provincie, bărbatul pe care îl iubea cu toată ființa ei, o înspăimânta, nu atât pentru răul pe care l-ar fi putut face altora, cât pentru răul pe care alții i l-ar fi putut face lui și familiei sale.

Obișnuința de a se întoarce acasă târziu în noapte se putea corecta și nu era chiar cel mai mare rău, însă Maria înțelesese că n-o să poată trece niciodată peste aspectul rigid, impenetrabil al caracterului soțului său – punctul forte și totodată cea mai mare slăbiciune a sa. Era prizonierul unei iluzii de libertate, lăsându-se dezmierdat de viziunea ei îmbătătoare. Visele erau viața lui, iar cărțile îl ajutau să viseze, reușind s-o molipsească și pe Maria, care uneori se simțea, la rândul său, învăluită în materia vaporoasă din care sunt făcute visele. Era dezordine în camera aceea care

dădea spre o întindere de acoperişuri, terase şi clopotniţe; nici zborul porumbeilor care se amestecau şi se regrupau asemenea cărţilor de joc ale unui prestidigitator nu era real şi nici în viaţa sa nu era ordine. Alături de Nemesio se simţea de parcă s-ar fi aflat pe o scenă, sfredelită până în adâncul sufletului de privirile impudice ale spectatorilor. Chiar şi Perfédia, cu toate că era cel mai bun prieten al soţului ei, tot un simplu spectator era, şi asta pentru că el, Nemesio, era un spectacol ambulant, pe jumătate d'Artagnan, pe jumătate un măscărici – fie că lupta în numele unui ideal, fie că-şi punea braţul şi mintea în slujba saltimbancilor de bâlci sau a primului trecător. Să-l iubească era ca şi cum ar fi iubit vântul, care mai întâi îţi dezmiardă părul cu drăgălăşenie, pentru ca apoi să te binecuvânteze cu o pneumonie.

– Totuşi, tu ce meserie ai? repetase Maria în mod inutil, văzându-l o dată căznindu-se să ducă nişte saci în spate, altă dată reparând câteva motoare, apoi dresând câini de vânătoare sau făcând trafic cu tot felul de fleacuri.

Da, era un militant antifascist, însă nimeni nu-l întreba de sănătate dacă se prezenta de bunăvoie la sediul poliţiei atunci când se anunţa vizita vreunui ierarh al regimului, rămânând în arest pe durata sejurului acestuia. Simpatia de care se bucura în oraş îi deschidea multe uşi, însă Nemesio nu suporta încătuşarea

unei slujbe permanente. În schimb, îi plăcea la nebunie să se amestece în încăierări. Într-o seară, în ajunul botezului lui Giulio, se întorsese acasă schilodit și desfigurat, iar a doua zi se prezentase în fața cristelniței cu un ochi înnegrit și cu pometele drept brăzdat de o tăietură adâncă.

Maria nu-și mai amintea mare lucru de la ceremonie: doar încercările deznădăjduite ale lui Nemesio de a schița un surâs cu buza lui umflată și de a clipi cu ochiul tumefiat. Rezultatul fusese unul tragicomic. O altă scenă care îi stârnea și acum zâmbetul se petrecuse atunci când parohul bisericii San Biagio i se adresase nașului lui Giulio cu formula: „Te lepezi de Satana, la toate ademenelile și pompele lui?“ Da, acestea fuseseră cuvintele preotului, iar Maria se gândise că Satana era probabil instalatorul care lucra la teatrul municipal, acolo unde se dădeau reprezentații cu *La traviata* și *La bohème*. Nemesio râsese cu poftă, iar în seara aceea se iubiseră duios, cu afecțiune.

Bărbatul acela era capabil de acțiuni exaltante. De Crăciun i se năzărise dintr-odată să sară peste zidul care înconjura parcul, se urcase în bradul cel mai înalt și îi tăiase vârful, dăruindu-i Mariei cel mai frumos pom de Crăciun din oraș.

– Îmi promiți că nu te mai încaieri cu nimeni, niciodată? îl implorase ea.

– Promit, îi răspunsese el, afișând zâmbetul lui Clark Gable din *S-a întâmplat într-o noapte.*

De atunci Nemesio nu se mai bătuse cu nimeni, însă, deși trecuseră doar câteva luni de când se căsătoriseră, Maria era din ce în ce mai des singură seara, neavând altceva de făcut decât să vegheze coșul de nuiele în care dormea Giulio.

Încercase să-și rezume dezamăgirile provocate de căsnicie într-o scrisoare adresată mamei, însă, neavând obișnuința scrisului, renunțase fără să stea prea mult pe gânduri. Oare ce ar fi putut să-i spună Verei, iar aceasta să nu fi știut deja? Nu reușea să se acomodeze cu acel oraș de dorul căruia localnicii dezrădăcinați plângeau, dar unde rar se întâmpla ca vreunul dintre cei plecați să se mai întoarcă. Mariei i se părea că detectase ceva nelalocul său la urbea aceea ceva mai mare decât un sat, în care toată lumea se cunoștea: era un amănunt imposibil de precizat, dar care îi alimenta teama și starea de tensiune. Înțelesese că în provincie, deși solidaritatea de grup era, într-adevăr, mai accentuată, ura era, la rândul său, un sentiment mult mai pătimaș; ideologiile erau separate de prăpăstii mai adânci, iar încăierările erau mai frecvente și mai sângeroase, deși motivele erau adesea fără importanță.

Și totuși, așezarea aceea, asemenea tuturor orașelor străvechi, avea o inimă; o inimă pe care Maria o identifica cu domul și turnul Ghirlandina, construite cu

o mie de ani în urmă, folosindu-se blocuri mari de piatră provenind de la edificii romane. Ca să viziteze celebrul turn, fusese nevoită să se adreseze economatului municipal, plătind nu mai puțin de două lire: un adevărat jaf. Se oprise dezamăgită în fața „ciuturei de lemn a victoriei“ pe care modenezii le-o furaseră bolognezilor după bătălia de la Zappolino, întâmplare care a inspirat și poemul eroicomic al lui Alessandro Tassoni[1].

În schimb, în naosul catedralei de o maiestuozitate clasică, Maria fusese încercată, pentru prima dată de când se afla la Modena, de sentimentul împăcării și împlinirii sufletești. Valurile de furtună care îi răvășeau mintea se calmaseră ca prin minune. Oare de unde provenea acel sentiment de seninătate desăvârșită? se întrebase ea. Impresionanta bazilică datând din secolul al XI-lea – a cărei construcție fusese finanțată de toți locuitorii Modenei și de contesa Matilde di Canossa – avea asupra ei efectul unei poțiuni magice. Mută de uimire, Maria admirase frumusețea

---

[1] Referire la o legendă datând din vremea războaielor medievale dintre cetățile Modena (ghibelini) și Bologna (guelfi). După bătălia de la Zappolino (1325), modenezii ar fi ajuns sub zidurile Bolognei, pe care nu au asediat-o, preferând să ia drept pradă de război ciutura de lemn a unei fântâni. Poemul lui Tassoni, scris trei sute de ani mai târziu, este o satiră burlescă la adresa nobilimii și a epocii cavalerismului (n. tr.).

liniștitoare a fațadei, leii de marmură roșie care vegheau la intrare și basoreliefurile marelui Wiligemo.

Cu câteva minute înainte de ora șapte, Nemesio s-a întors acasă. A apărut în pragul ușii purtând pe cap o pălărie țărănească de paie despre care pretindea că era un sombrero de revoluționar mexican; în mijlocul feței își lipise un nas fals de clovn și sufla de zor într-o „limba soacrei" – un tub de hârtie colorată care se derula iute ca un proiectil, retrăgându-se apoi la fel de rapid. Ducea o cutie de carton plină-ochi cu fructe caramelizate, acadele și bomboane de ciocolată, castane uscate și bastonașe de zahăr-candel.

– Cornul abundenței, a început el să declame, e plin de daruri pentru cea mai gingașă dintre mirese.

– Ai să trezești copilul, l-a atenționat Maria.

– Ei, și ce? i-a replicat el. Asta înseamnă c-o să petrecem împreună.

Odată cu el intrase în cameră o adiere rece, care aducea mirosul inconfundabil de zăpadă proaspătă: de dimineață ningea întruna. Pruncul s-a trezit și a început să plângă zgomotos, ascuțit, înspăimântat de schimonoselile lui Nemesio, care credea că astfel îl putea calma.

– Ei, bine, ai reușit! i-a reproșat Maria, săltând bebelușul din coș și strângându-l la piept.

În brațele sale, copilul s-a calmat brusc.

Nemesio și-a aruncat pălăria cât colo, s-a dezbrăcat de palton și a renunțat la nasul de clovn. În clipa aceea, Maria i-a zărit ochiul tumefiat și buza umflată.

– Iar te-ai încăierat! a exclamat femeia, ducându-și instinctiv mâna la ochi – un mod natural, de altfel, de a se feri de imaginea dezgustătoare.

– Într-un anumit sens, aș zice că ai dreptate... a răspuns bărbatul, căutând să câștige timp pentru o scuză credibilă, care însă nu-i venea în minte momentan.

– Eu vreau un viitor pentru copilul ăsta, a rostit ea deodată, pe un ton dur și determinat.

– Te rog, Maria, nu exagera, a încercat Nemesio să redimensioneze dramatismul situației.

– Eu plec, a continuat ea, neclintită asemenea unei statui de marmură.

– Hai să vorbim, mai bine, mâine, a propus bărbatul, care simțea că nu avea suficiente argumente pe care să le contrapună celor ale soției sale.

– Nu, a ripostat ea hotărâtă. Dacă lăsăm pe mâine, îmi vei cere să tot amânăm discuția asta pe poimâine, pe săptămâna viitoare, pe luna care vine și tot așa.

Pruncul tăcuse și acum privea atent cu ochii săi mari chipul mamei, fascinat de mișcarea buzelor care pronunțau cuvintele definitive răspicat. Acolo, în brațele ei, nimic nu-l speria.

– Nu ți se pare că băiețelul nostru are fața cam umflată? a întrebat deodată Nemesio, privindu-l pe Giulio cu o mină preocupată.

– De data asta nu mă mai tragi pe sfoară, a replicat Maria, care ajunsese să cunoască subterfugiile, de comediant înnăscut, la care soțul său era capabil să recurgă ca să abată o discuție în direcția dorită de el.

– Nu ți-am cerut să-mi dai dreptate, a ripostat el cu o voce neobișnuit de severă, ci să arunci o privire la copil. În opinia mea, i s-a umflat capul.

Maria s-a uitat cu atenție la prunc.

– Într-adevăr, pare umflat, a fost nevoită să admită.

– Ce să fie, oare? a întrebat el, alarmat.

– Te rog, Nemesio, a protestat ea, nu-mi vorbi ca și cum tu ai fi un nătărău, iar eu un medic specialist.

În timp ce Nemesio părea să se fi pierdut cu firea, Maria începea să-și recapete siguranța de sine.

– Ar trebui să chemăm doctorul, a remarcat Nemesio, privind cu amărăciune cutia de carton cu dulciuri de sărbătoare pe care cheltuise puținul mărunțiș din buzunar și care acum zăcea pe masă, aruncată la întâmplare.

– Însă nu ți-a mai rămas nici o centimă, nu-i așa? a exclamat Maria, intuind la ce se gândea bărbatul.

– Asta n-are nici o importanță.

Vorbea ca și cum, ca să facă rost de bani, nu trebuia decât să pocnească din degete.

– Dacă tu nu te-ai mulțumi să tai frunză la câini, nu ne-am afla în situația asta.

Maria nu pierduse contactul cu realitatea: era momentul să încheie conturile.

Din stradă, voci vesele și fluierături ajungeau până la ei.

– Am zis că n-are nici o importanță.

A aruncat o privire în lada cu cărbuni pentru sobă: era aproape goală.

– Mama a fost pe aici? a întrebat apoi, zărind oala albastră, smălțuită, de pe plită.

– Da a fost, dar nu asta e esențial acum, a răspuns Maria, uitându-se tot mai neliniștită la pruncul din brațele ei.

I se părea că țeasta lui Giulio se mărea văzând cu ochii.

– Mă duc după doctor.

Nemesio a ieșit fără să-și mai pună paltonul și a coborât scările vijelios.

Maria știa foarte bine unde avea să găsească Nemesio bani de doctor: la Perfédia, prietenul său brutarul; devenise ajutorul permanent la care apela soțul ei, un fel de cerșetorie deghizată de care Mariei i se făcuse pur și simplu silă.

O jumătate de oră mai târziu, Nemesio s-a întors împreună cu doctorul; confirmând presupunerea Mariei, Perfédia și Bianca și-au făcut și ei apariția.

– Nici o teamă în ce-l privește pe tânărul nostru aici de față, a anunțat medicul, după o consultație atentă. Era un bărbat la vreo cincizeci de ani, cu părul încă negru și cu expresia vioaie a unei persoane mulțumite de propria viață.

– Ce are? a întrebat Maria, pe care simpla prezență a medicului o liniștise oarecum.

– Oreion, a răspuns bărbatul zâmbind. Un banal oreion.

– Și ce trebuie să fac?

– Nimic. Îl țineți la căldură, bine învelit, îl ungeți cu pomada pe care o să v-o prescriu eu și lăsați boala să se vindece singură.

Și-a spălat mâinile la lavoar și s-a șters cu șervetul curat pe care Maria îl scosese din sertar special pentru el. A mai stat câteva minute să bea un pahar de vin, să discute despre serbare, despre zăpadă, despre vreme, însă când Nemesio a încercat să aducă discuția pe terenul vremurilor de restriște și al politicii, doctorul a salutat politicos și s-a făcut nevăzut.

Maria s-a uitat stingherită la Perfédia.

– M-am ocupat eu de tot în privința medicului, i-a spus brutarul.

– Vom face socoteala și vă voi restitui tot, până la ultima centimă, i-a promis Maria, roșind.

– Hei, ce-ți trece prin minte, s-a amestecat în discuție Bianca, privind-o cu afecțiune.

– Astăzi cu tine, mâine cu mine, a intervenit și Nemesio, care era din nou pus de glume odată ce pericolul trecuse.

– Nu, tot astăzi închei conturile și cu tine, a subliniat Maria.

După plecarea celor doi prieteni, Maria a așezat copilul în coșul de nuiele, l-a înfofolit și a rămas lângă el până a adormit. Apoi l-a înfruntat pe Nemesio.

– Când Giulio se va vindeca, eu o să plec de aici, l-a anunțat.

A pus înapoi, pe raft, borcanul cu zahăr care rămăsese uitat pe bufet și a început să deretice printre celelalte obiecte din încăpere. Nu era un mod de a-și ascunde un eventual sentiment de stânjeneală – pe care, de altfel, nu-l resimțea – ci era consecința înclinației sale înnăscute pentru lucrurile exacte și puse în ordine.

– Nu vrei să vorbim despre asta când Giulio se va face bine?

Nemesio a luat un cărbune din ladă, a dat deoparte două inele de fier de pe ochiul plitei și l-a lăsat să cadă în jar.

Maria l-a așteptat să pună inelele de fier la loc, apoi s-a proțăpit în fața lui și, privindu-l drept în ochi, i-a spus:

– Nu am de gând să discut cu tine, ci doar te-am anunțat ce am de gând să fac.

– Și copilul? a întrebat el pe un ton iritat.

– Copilul o să-l iau cu mine.

Jos, în stradă s-a auzit huruitul unei căruțe încărcate cu zilieri.

– Și cu ce-o să-l crești?

Căuta pretexte ca s-o facă să se răzgândească.

– O să-mi iau o slujbă.

A rostit apăsat cuvântul „slujbă", iar Nemesio a părut să înțeleagă perfect la ce se referea.

– Cu alte cuvinte, a continuat el, vrei să spui că eu nu sunt în stare să-i ofer copilului nostru siguranța zilei de mâine, nu-i așa?

Maria i-a prins capul între palmele sale, cu un gest de afecțiune maternă.

– Nu înțelegi că tu însuți ești un copil?

Îi vorbea fără nici o urmă de resentiment, înfățișându-i prin câteva cuvinte și gesturi o soluție pe care el ar fi trebuit s-o accepte ca fiind în interesul tuturor.

– Hai să discutăm mâine despre asta, vrei?

Forța și agerimea gândului, care la el erau evidente, Maria le avea sădite în propriul său caracter, laolaltă cu o determinare și o voință de neclintit. Iar în clipele acelea în care încerca, din ce în ce mai timid, să-i opună rezistență, vedea strălucind în spledizii ei ochi cafenii o fermitate irevocabilă, aceeași pe care o zărise cu luni în urmă, când fetișcana se hotărâse, de

pe o zi pe alta, să-l urmeze – pe el, un necunoscut – chiar și la capătul lumii, în ciuda împotrivirii mamei.

– Nu mai e nimic de discutat, a concluzionat Maria zâmbind, mângâindu-i fața umflată, plină de vânătăi. Un saltimbanc smintit în familie e suficient, nu crezi?

Era foarte puțin probabil ca Maria să se răzgândească: încăierarea din seara aceea părea să fi fost picătura care umpluse paharul.

– Și când tu ești la slujbă, a mai făcut el o încercare, Giulio unde o să fie?

Acum stăteau de-o parte și de alta a mesei, pe mijlocul căreia pâlpâia lampa cu petrol.

– La mama, a răspuns Maria. Pe tine nu vrea să te vadă, dar de copil se va îngriji mai bine și cu mai multă bucurie decât dacă ar fi al ei, știu asta.

– Dar dacă eu m-aş pune serios pe lucru şi mi-aş face o situație? a întrebat-o cu un aer sfidător.

– Mai întâi fă-o, și apoi mai vedem.

Avea o atitudine realistă, aceeași pe care o are un părinte sever față de propriul copil, pe cale de a rămâne repetent din cauza delăsării, deși nimeni nu se îndoiește de inteligența lui sclipitoare.

– Dacă mi-aş găsi o slujbă fixă, de exemplu? a insistat Nemesio.

– Sunt soția ta, i-a răspuns, și știi bine că țin mult la tine.

– Te-ai întoarce la mine?

Zâmbea, însă îi venea să izbucnească în plâns.

– Între noi s-a întâmplat ceva, a recunoscut ea cu sinceritate, și ar fi necinstit din partea mea să spun că totul va fi ca înainte. Asta nu înseamnă însă că nu se poate restabili un echilibru convenabil pentru toată lumea.

În ultimele luni citise multe cărți, fapt care îi îmbunătățise vizibil modul de exprimare. Era un aspect pozitiv pe care – trebuia să admită – i-l datora lui Nemesio.

– Să zicem că pentru moment te întorci la Milano, la maică-ta, a consimțit el, luând în calcul eventualitatea unui compromis. Însă imediat ce-mi fac o situație clară, vin să te aduc înapoi.

– Imediat ce-ți faci o situație clară, a subliniat Maria, punem amândoi cărțile pe masă și discutăm.

Crezuse că Nemesio avea să se lase mult mai greu convins, iar în minte i-a încolțit suspiciunea că înțelegerea de care dădea dovadă ascundea în realitate aspirația subconștientă către libertatea totală. Au dormit împreună, însă nu au făcut dragoste: cu toate că dorința față de bărbatul cu care se măritase și pe care acum se pregătea să-l părăsească nu i se stinsese, să umple golul astfel creat prin conceperea unui alt copil era ultimul lucru pe care Maria și l-ar fi dorit.

Dimineață însă, a constatat că, pe lângă boala lui Giulio, o aștepta o altă surpriză neplăcută: și lui

Nemesio i se umflase capul peste măsură în timpul nopții, și în nici un caz ca urmare a loviturilor încasate în ziua precedentă.

- Dar... ce se întâmplă cu tine? s-a arătat Maria impresionată.

Nemesio și-a prins capul între palme și s-a dus la oglindă.

– Semăn cu Benito Mussolini, a exclamat el.

Apoi și-a pus mâinile în șold, imitând mimica feței și gesturile dictatorului din timpul discursurilor sale de la palatul Venezia.

– Ia uită-te puțin la mandibulele mele, a făcut el, schimonosindu-se.

Comicul situației a avut câștig de cauză în fața preocupării pentru propriul său viitor, iar pe chipul Mariei expresia de îngrijorare a fost înlocuită de un zâmbet, pentru a izbucni apoi într-un hohot sincer de râs.

– Parcă ai fi chiar el, a admis ea, râzând cu lacrimi.

- Numai Cel de Sus se poate opune voinței fasciste – a declamat Nemesio, un bărbat care ar fi fost capabil să se țină de glume chiar și pe patul de moarte –, oamenii și lucrurile, niciodată!

- Te-ai molipsit de oreion, a spus femeia. În fața unei maladii atât de vădite, dar prea puțin periculoase, și-a permis să glumească: Și uite-așa, Ursus, cel mai puternic om din lume, a fost făcut KO de un banal oreion.

Redevenise afabilă, duioasă, dispusă la orice, iar cât timp a durat boala soțului și a copilului său, și-a îndeplinit trup și suflet rolul său de soție și mamă afectuoasă, până într-acolo încât Nemesio se gândea că abandonase ideea de a se mai întoarce la Milano. Însă în ziua în care medicul a decretat vindecarea celor doi, Maria și-a făcut valiza.

– Plec mâine, l-a anunțat.

Și a luat și copilul cu ea.

– Când o să-mi iau o slujbă ai să te întorci, nu-i așa? a întrebat-o pe peronul gării.

– Când o să ai o slujbă o să mai discutăm, a ripostat ea cu fermitate.

– Eu nu m-am însurat cu o femeie, i-a spus el în loc de „drum bun“, ci cu un jandarm-șef nordist.

4

La Milano părea să se respire alt aer: metropola avea un ritm diferit, ca și cum meschinăria și rutina s-ar fi învârtit într-un spațiu mai larg. Maria avea sentimentul că atmosfera orașului ei natal reușea, într-un fel sau altul, să-i estompeze mâhnirea și îngrijorarea din suflet. Automobilele, tramvaiele, vitrinele care îi reflectau chipul – cu trăsături parcă sculptate acum, după ce devenise mamă – îi stârneau o continuă și inexplicabilă bucurie lăuntrică. Întâlnirea cu mama fusese scurtă și se terminase cu rezultatul scontat.

Vera nutrea sentimente de bucurie nemărginită și afecțiune, însă nu și le manifesta decât rareori, chiar și față de propriul nepot, pe care îl luase de îndată sub oblăduirea sa. Fusese genul clasic de reîntâlnire dintre fiica cu o căsnicie ratată și mama cu sufletul înăsprit de amărăciune, deziluzie și singurătate. Vera

nu ezitase să-i reproşeze situaţia în care ajunsese şi greşelile pe care le comisese, faptul că făcuse sacrificii uriaşe pentru a-i asigura un viitor onorabil: totul se desfăşurase exact aşa cum prevăzuse Maria.

Străbătea via Orefici, îndreptându-se spre piaţa Cordusio şi se simţea uşoară ca un fulg, cuprinsă un chef nebun – şi absurd, îşi dădea seama perfect – să le zâmbească oamenilor pe lângă care trecea. Trăia vacanţa pe care nu şi-o permisese niciodată şi pe care o visase exact aşa. Redevenise fetişcana de altădată, nu cunoscuse nici un saltimbanc sau, mai bine zis, doar îl visase, iar afecţiunea pentru pruncul lăsat pe mâinile sigure ale Verei părea unica legătură cu trecutul.

În piaţa Cordusio s-a oprit să admire structura maiestuoasă, solemnă a clădirilor de comerţ şi asigurări – adevărate catedrale ale lumii afacerilor, palate uriaşe care emanau impozanţă şi bogăţie. A virat pe via Dante şi a trecut pe lângă turnul Filarete, care domină castelul Sforza: învăţase la şcoală că acela era simbolul senioriilor. A ieşit în piaţeta Cairoli şi a făcut dreapta spre forul Bonaparte.

S-a oprit în faţa unei uşi masive de mahon care emana un miros plăcut de lemn, lac şi ceară şi a sunat la clopoţelul de alamă. Plăcuţa de alamă cu eleganta inscripţie *Lémonnier* era atât de lustruită, încât Maria putea vedea desluşit în ea reflexia propriei sale imagini. De altfel, s-a şi apropiat de plăcuţă ca să controleze

dacă părul îi era bine aranjat, însă răsuflarea sa caldă a aburit oglinjoara improvizată, făcând inutil micul său acces de cochetărie.

Ușa s-a deschis.

– Ce doriți, vă rog? a întrebat-o camerista care s-a ivit în prag, cu un aer vădit afectat de importanța sarcinilor pe care le exercita.

Era îmbrăcată cu o rochie simplă *princesse* din atlaz negru și un șorț tivit cu dantelă. Pe cap purta o bonetă scrobită. Maria și-a spus că tânăra din fața sa, cu privirea vivace, nasul ușor cârn și o constituție solidă era expresia perfectă a siguranței și liniștii pe care ți-o dă o profesiune.

– Aș vrea să vorbesc cu doamna Lémonnier, a anunțat-o Maria, conștientă de situația de inferioritate în care se găsea și de dificultatea obstacolului ce îi stătea în față.

– Aveți și o programare, cumva?

Precizia întrebării echivala cu o declarație de război.

– Nu, a răspuns ea cu voce fermă, nu am nici o programare, dar sunt convinsă că doamnei nu i-ar pica deloc bine să afle că am trecut pe aici și că nu mi s-a dat posibilitatea s-o văd.

Își adusese brusc aminte de Nemesio și de tiradele lui de orator fin, de giumbușlucurile lui de saltimbanc: smintitul acela arțăgos, dar romantic o învățase totuși ceva.

– Doamna vă cunoaşte? s-a ambiţionat subreta, deşi era pe cale de a capitula.

Maria a simţit că, fără să vrea, cealaltă o invitase pur şi simplu s-o facă şah-mat.

– Dacă n-aş fi cunoscut-o, a atacat ea zâmbind candid, credeţi oare că m-aş afla acum aici ca să-i produc vreun deranj?

Ultima redută căzuse, iar Maria a putut răsufla uşurată.

– Poftiţi înăuntru, a invitat-o subreta, făcând un pas lateral şi lăsând-o să treacă. Mă duc să văd dacă doamna vă poate primi.

Maria nu a aşteptat să se repete invitaţia: frigul de februarie era muşcător, în ciuda soarelui care strălucea pe cer.

A intrat într-un antreu spaţios, în mijlocul căruia trona o canapea rotundă din catifea azurie. În colţuri, din două *cache-pots* uriaşe de aceeaşi culoare, se înălţau plante de apartament viguroase, bine îngrijite. Doi impunători dragoni chinezeşti de porţelan albastru străjuiau uşa de-o parte şi de alta, asemenea unor gardieni tăcuţi, exotici. Toate nuanţele acelea de albastru şi verde i-au sugerat Mariei ideea unei anticamere a Raiului.

Era prima dată când intra în casa aceea pe uşa principală. Pe vremea când făcea livrări pentru magazinul de pălării, folosise întotdeauna uşa de serviciu,

în conformitate cu recomandările patronilor. Alegerea premeditată a intrării din față echivala cu o sfidare: de data aceasta nu venea nici ca să ceară favoruri, nici ca să livreze pălării. Venea pur și simplu în vizită la o persoană care demonstrase pentru ea simpatie și bunăvoință.

– Vreți să-mi spuneți numele dumneavoastră, domnișoară? a întrebat subreta.

– Doamnă, a corectat-o Maria, hotărâtă să profite de avantajul pe care și-l crease în fața adversarei sale. Apoi a adăugat: Spuneți-i doamnei Lémonnier că Maria, modista, dorește să-i vorbească.

Subreta și-a schimbat brusc expresia, obrajii îmbujorându-i-se din cauza sfintei furii care îi cuprinde pe cei umili atunci când descoperă că au fost îmbrobodiți de persoane pe care ierarhia socială îi plasează pe o treaptă inferioară lor.

– Aha, modista, a repetat, privind-o drept în față pe inoportuna musafiră și încuviințând din cap.

Numai din ochi, i-a reproșat faptul că intrase pe ușa principală.

– Da, modista, a zâmbit cu insolență candidă Maria.

Apoi s-a așezat demnă, dar cu o atitudine ostentativă pe canapeaua de catifea azurie, făcând problematică, dacă nu chiar imposibilă, o eventuală încercare a subretei de a se răzgândi.

– Desigur, a tras tânăra de timp, privind alternativ la Maria și la ușă și întrebându-se dacă încercarea ei civilizată de a restabili ordinea firească a lucrurilor ar fi putut avea oarecari șanse de reușită.

– Așadar?

Maria îi susținea mândră privirea, în ochi citindu-i-se o hotărâre de fier.

Expresia tinerei femei de pe canapeaua din antreu care parcă dorea să dea de necaz spunea clar cuvintele pe care Maria nu le rostise: „Dacă îndrăznești să-mi spui să ies, te desfigurez."

– Așteptați, vă rog, s-a hotărât în cele din urmă subreta, alegând soluția mai puțin dramatică.

Maria învățase să-și disimuleze starea de spirit, totuși nu-și putea împiedica inima să-i bată nebunește, ca în clipele acelea. Ca să-și distragă atenția de la tulburarea furtunoasă care o cuprinsese, s-a îndreptat spre una dintre ferestrele duble ale palatului și a privit o vreme traficul de pe bulevard. I se părea că există ceva magic în acel du-te-vino fremătător de tramvaie, automobile și trecători cu fețe preocupate.

– A, draga mea, ce surpriză! Dac-ai ști ce mult mă bucur că te revăd!

A recunoscut imediat vocea calmă și voioasă a doamnei Lémonnier, resimțind-o ca pe un balsam.

– Sunt fericită să te revăd, a repetat stăpâna casei.

Maria s-a întors, găsindu-se în fața unei femei de o eleganță evidentă, cu o ținută aristocratică și deosebit de frumoasă. Aparținea acelei categorii pe cale de dispariție a persoanelor care au aerul că-și cer scuze pentru bogăția și condiția lor socială. Era nobilă din naștere și tot nobilă îi era și conduita. Se afla pe o treaptă înaltă, imposibil de ajuns, iar Maria o admirase dintotdeauna.

Cu o mișcare mândră, obișnuită, de altfel, Maria și-a aruncat pletele înfoiate pe spate, punându-și în evidență trăsăturile sănătoase de femeie din popor, orgolioasă de propriile rădăcini, capabilă să distingă stilul pur de parvenitismul demn de dispreț.

– *Madame*, a început ea, nu vă supărați că sunt prea îndrăzneață, chiar dacă așa par.

– Nici măcar n-am aflat ce vânt bun te aduce în casa mea, a replicat doamna Lémonnier zâmbind, iar tu mă judeci deja. Ia spune-mi mai bine, ai necazuri?

– Ca să fiu sinceră, da, a răspuns Maria hotărându-se să abordeze calea scurtă și directă a sincerității. Din ziua în care m-am măritat, pot spune că am trecut prin multe suferințe.

– Sper că mai pot fi reparate, nu-i așa? s-a interesat nobila femeie.

– Am nevoie de ajutorul dumneavoastră, s-a decis, în sfârșit, să spună Maria.

Cu un gest afectuos, Elisabetta Lémonnier i-a cuprins umerii.

Maria i-a adulmecat parfumul discret de iasomie și pudră de față, mirosul plăcut al rochiei de lână fină, cu guler răsfrânt, studențesc, scurtă până sub genunchi, pe care nobila femeie o purta cu eleganță.

– Vino, draga mea, a împins-o ea ușor, cu blândețe, hai să mergem în salon și să discutăm de-ale noastre, de-ale femeilor.

– Nu vreau să abuzez de bunăvoința dumneavoastră, s-a scuzat Maria, surprinsă de familiaritatea aristocratei.

– La urma urmelor, vizita ta e o schimbare cât se poate de plăcută a rutinei de zi cu zi în care îmi duc viața, a asigurat-o ea. Așadar, după cum vezi, și tu îmi faci mie o favoare. Pe urmă, dă-mi voie să-mi exprim o părere care probabil că ți se va părea superfluă și cât se poate de banală: atunci când o femeie e tânără, sănătoasă și frumoasă ca tine, puține sunt necazurile peste care să nu poți trece.

Apoi a condus-o într-un salonaș cochet, cu pereții îmbrăcați în lambriu de lemn de trandafir și cu multe tablouri cu flori pictate în nuanțe calme, estompate, și s-a așezat lângă ea pe o canapea acoperită cu mătase, ce reflecta tonalitățile pereților și tablourilor.

– M-am gândit și eu la asta în timp ce veneam spre dumneavoastră, a recunoscut Maria. Într-adevăr,

dificultățile nu sunt întotdeauna insurmontabile, totuși dacă nu primim din când în când și o mână de ajutor...

Cu o ținută ireproșabilă și aparent fără resentimente, subreta a intrat ducând o tavă cu două cești de *café-crème*, după moda franțuzească. Elisabetta Lémonnier, născută la Geneva, soția unui bancher din Zürich de care se despărțise, adusese și în Italia obișnuințele împământenite în țara sa. Sorbind din cafea cu înghițituri mici, au discutat pe îndelete ca două vechi prietene, deși aparțineau unor constelații diferite și foarte îndepărtate. Maria și-a istorisit povestea Elisabettei, care a ascultat-o cu interes: fuga cu saltimbancul, căsătoria, nașterea copilului.

– Am nevoie de o slujbă, a continuat ea, însă pentru a deveni modistă cu acte în regulă, ar trebui să mai fac practică încă vreo doi ani. În curând împlinesc douăzeci de ani și nu mai pot face ucenicie. Realitatea este că nu am nici o meserie. Școală am făcut puțină. Singura soluție este să devin slujnică – a adăugat cu voce joasă, temându-se că subreta trăgea cu urechea din cealaltă cameră.

– Mi se pare o analiză cât se poate de realistă, a convenit stăpâna casei, însă trebuie să știi că salariul unei cameriste nu e mare. Șaptezeci, maximum optzeci de lire pe lună. Mai mult de atât nu câștigă nimeni.

– Oricum, e mai bine decât nimic.

– Mda, și asta-i adevărat, a admis doamna Lémonnier, impresionată de simțul practic al tinerei. Apoi s-a interesat: Și copilul?

– Îl ține mama.

„Ah, da, copilul!", a exclamat ea în gând. În încăperea aceea învăluită în culori calme și parfumuri discrete, în salonașul acela cochet îmbrăcat în lambriuri din lemn de trandafir, aproape că uitase de propriul trecut. Și-a spus că, probabil, datorită siguranței pe care i-o insufla mama sa, custode afectuos al lui Giulio, despărțirea de fiul său avea să i se pară mai suportabilă.

– Pot să vă spun că va fi fericită să-l aibă numai pentru ea, a continuat. E convinsă că, impetuoasă cum sunt, nu voi fi niciodată o mamă bună.

Maria vorbea cu pasiune, aprinzându-se, în timp ce Elisabetta – o femeie cu doar zece ani mai în vârstă decât ea – o observa pe îndelete, o studia, intuindu-i forța și voința de neclintit. Simțea la ea o încrâncenare demnă de un animal de rasă. Ca să reușească avea nevoie doar de un dresor priceput.

– S-ar putea să am slujba cea mai potrivită pentru tine, a spus apoi, frecându-și bărbia și încruntându-și sprâncenele.

Oare de ce nu se gândise mai devreme? Îi plăcea îndrăzneala Mariei și atitudinea ei francă și, în timp ce tânăra îi istorisea aventurile neplăcute prin care trecuse, o străfulgerase o idee.

– Ar fi mult prea frumos așa, să reușesc de la prima încercare, a răspuns Maria.

– Un domn, a reluat Elisabetta, un prieten bun de-al meu, o persoană serioasă și de încredere are nevoie de o guvernantă.

– Da?

Maria aproape că își ținea respirația, de teamă să nu-i scape nici un cuvânt, nici o inflexiune a vocii celeilalte.

– Locuiește în apropiere, i-a explicat doamna Lémonnier, turnându-și cafea în ceașcă. Apoi s-a uitat la Maria și a întrebat: Îți mai torn și ție?

– Nu, mulțumesc, a răspuns Maria.

Era nerăbdătoare să afle amănunte.

– Domnul acesta, un bun prieten de-al meu, cum spuneam, a continuat, e burlac. Locuiește cu sora sa, care a avut dintotdeauna grijă de el și de casă. O femeie simplă și de modă veche care, din păcate, pare să aibă o sănătate foarte șubredă. De altfel, cred că mai degrabă ea are nevoie de ajutor. Domnul locuiește în palatul de lângă noi. Numele lui este Cesare Boldrani.

– Constructorul? a întrebat Maria, făcând ochii mari.

Auzise vorbindu-se de acel bărbat important pe vremea când cutreiera orașul livrând pălării, însă nu-i trecuse niciodată pragul casei. Brusc, și-a amintit bârfele care circulau cu ani în urmă pe seama acelui personaj: atât la magazinul de pălării, cât și în casele

pe care le frecventase – intrând pe ușa de serviciu, desigur – se vorbea odată despre o relație între bogata elvețiancă și omul de afaceri milanez.

– Da, chiar el, a răspuns Elisabetta Lémonnier, părând să fi intuit potopul de gânduri care îi inundase Mariei capul, fără să-i pese însă nici cât negru sub unghie. Mi se pare o idee foarte bună – a continuat, încercând parcă să pună cap la cap frânturile unui plan ce tocmai îi încolțise în minte. Telefonează-mi, te rog, mâine dimineață – a mai spus ea, luând un creion dintr-o casetă de argint și notând patru cifre pe o foaie de blocnotes: 4715. Acesta e numărul meu de telefon – i-a explicat zâmbind și întinzându-i foaia –, sună-mă după ora nouă. Îți voi spune în ce zi și la ce oră să te prezinți acasă la domnul Boldrani.

5

Maria se proţăpise în fața austerului palat din forul Bonaparte, plimbându-și privirea scrutătoare de la cabina portarului până la streașină, de parcă ar fi avut de reglat niște conturi cu impunătorul edificiu din piatră care, evident, rămânea impasibil. Era o construcție solidă, masivă, dar nu întru totul lipsită de eleganță. Părea expresia cea mai potrivită a pragmatismului ce caracteriza burghezia milaneză, care prefera substanța lucrurilor în locul esteticii lor.

De două zile, vântul pusese stăpânire peste oraș, aducând cu el o ceață deasă, de fapt o negură ameţitoare. La Milano, ceața nu producea atâta mohoreală ca la Modena, iar Maria s-a gândit că, dimpotrivă, ar putea fi considerată un semn bun, din moment ce chiar în ziua aceea urma să devină în mod oficial guvernanta domnului Cesare Boldrani. Pentru ea, funcția

însemna deja foarte mult, iar guvernantă în casa Boldrani era, fără îndoială, maximumul de bunăvoință pe care i-l putea oferi soarta. „Salariul", îi comunicase Elisabetta Lémonnier, „este de două sute de lire pe lună." Era cu mult peste așteptările sale.

Dezmeticindu-se, Maria a simțit furnicături violente în braț și dureri în umăr și și-a amintit că ducea o valiză grea de carton presat. Era îmbrăcată cu un modest palton maroniu, tivit cu blană de iepure, și purta în picioare pantofi de duzină cu toc jos. Cureaua de piele îi scotea în evidență talia, punându-i în valoare pieptul și accentuându-i curbele armonioase ale șoldurilor. Picioarele lungi și zvelte o făceau să semene cu fetișcana pe care Boccasile o desena în benzile desenate din săptămânalul *Grandi Firme*. În ciuda paltonului său urât, de proastă calitate, Maria era elegantă.

Cu pași hotărâți, a trecut de poartă și s-a oprit în fața lojii portarului, pe sub ușa căreia se răspândea un miros puternic de ciorbă. Maria și-a spus că damful acela știrbea înfățișarea maiestuoasă a edificiului. Și-a întipărit în minte acel amănunt, promițându-și să remedieze situația într-una din zilele următoare.

– Ce doriți?

Un portar în livrea se postase în fața ei, scrutând-o cu o privire plină de superioritate. Era înalt, bine făcut și avea înfățișarea dură a unui câine de pază conștient

de propria forță. Într-o anumită măsură, buna funcționare a palatului depindea și de el, cunoscător desăvârșit al naturii umane.

– Sunt noua guvernantă a casei Boldrani, a răspuns Maria, prezentându-i scrisoarea de recomandare și subliniind importanța rolului pe care urma să-l dețină în structura administrativă a palatului. Apoi a adăugat, pe un ton ferm: Domnul Boldrani mă așteaptă.

Uniforma arătoasă și misiunea delicată pe care o deținea păreau să justifice atitudinea de superioritate a portarului. A spus:

– În fundul curții, la dreapta. Scara de serviciu.

„Acum ori niciodată", și-a zis Maria, hotărâtă să-și clarifice poziția pe loc.

– Poate nu m-am făcut înțeleasă, a replicat cu blândețe, dar ferm, dar eu am spus noua guvernantă, nu noua femeie de serviciu. Apoi, înăsprindu-și tonul, a continuat: În clipa în care domnul Boldrani vă va chema ca să vă încredințeze o misiune, n-aveți decât să urcați dumneavoastră pe scara de serviciu. Eu sunt guvernanta, adică singura autorizată să folosesc intrarea principală.

Elisabetta Lémonnier îi comunicase regulile fundamentale ale casei, iar ea, ca întotdeauna, se străduise să nu piardă o silabă din spusele ei. A făcut stânga-mprejur pe tocuri și a început să urce scările ample de

marmură către intrarea principală înainte ca bărbatul în livrea să se dezmeticească.

Ajunsă în fața ușii, a constatat că era deja așteptată: portarul își făcuse datoria, iar un omuleț trecut de șaizeci de ani, cu o livrea cu verde și negru, uzată, i-a deschis înainte să apuce să sune. Bărbatul avea părul alb, ochi mari și albaștri, nasul borcănat, cu vinișoare roșii și buzele modelate într-un zâmbet reverențios care-i dădeau un aer blând și familiar.

– Sunteți doamna Maria, nu-i așa? i-a spus venindu-i în întâmpinare. Înainte ca ea să apuce să-i răspundă, a continuat, plin de solicitudine: Da-ți-mi mie valiza. Oho, cam grea, n-am ce zice! Bine ați venit. Haideți înăuntru. Faceți-vă comodă. Știți, vă așteptam.

Ajunși în antreu, a lăsat jos valiza și a ajutat-o să-și scoată paltonul. În vocea sa cu un inconfundabil accent milanez, Maria a simțit o căldură învăluitoare și o disponibilitate cordială. Bărbatului îi lipsea cu desăvârșire atitudinea ostilă și plină de invidie ce caracterizează de cele mai multe ori relațiile dintre cei ce poartă denumirea ambiguă de colegi.

– Numele meu e Ambrogino, a continuat bătrânelul, rostind cuvintele cu repeziciunea și cadența cu care scuipă gloanțele o mitralieră, iar de când sora domnului Boldrani s-a îmbolnăvit, eu mă ocup de toate în casă.

Se învârtea în jurul ei asemenea unui spiriduș bun și, cu cât îl privea mai intens, cu atât i se părea mai mult că seamănă cu un personaj dintr-un film american pe care îl văzuse cu Nemesio: un bătrânel coborât din ceruri pentru a ajuta la împlinirea unei fapte bune.

– Sora domnului Cesare, a continuat el, se numește Giuseppina. Haideți, veniți cu mine în bucătărie – a invitat-o apoi, luându-i valiza din mână –, am pus deja de cafea, să vă mai încălziți puțin. După aceea o să vă conduc la domnul Cesare. Până una-alta, să vă pun la curent cu ceea ce trebuie să știți despre locul acesta. Pentru că, vedeți dumneavoastră – a continuat coborând vocea –, domnul Cesare e un bărbat care tace și face. Mereu îmi zice: „Ambrogino, taci dublu și vorbește pe jumătate!" Când el spune da sau nu, poți considera că a vorbit prea mult. Cu toate astea, este un om de ispravă, cu inima deschisă. Veți vedea, *signora* Maria, că aici, la noi, vă veți simți tare bine.

Bucătăria era uriașă și tristă, poate din cauza zidurilor îngălbenite, ce reflectau dezinteresul care domnea în privința îngrijirii casei. Maria s-a gândit că de acolo lipsea mâna îndemânatică și mintea ordonată a unei femei. Pe plita unei sobe mari, îmbrăcate în majolică, câteva oale de diferite mărimi scoteau aburi, iar pe masa cu tăblie de marmură albă cu vinișoare cenușii fuseseră aranjate două cești de cafea, o zaharniță și o ceșcuță pentru lapte.

– Poate că ar trebui să mă prezint imediat la domnul Boldrani, s-a arătat preocupată Maria. Nu se face să-l las să mă aștepte.

Învățase de la maică-sa două lucruri pe care avea să le respecte cu sfințenie toată viața: punctualitatea și obiceiul de a nu lăsa mâncarea în farfurie.

– Domnul Cesare este la telefon acum, i-a explicat Ambrogino, aproape obligând-o să se așeze pe scaun. În fiecare dimineață, de la opt până la zece, dumnealui vorbește la telefon. Cu siguranță nu e genul de om care să umble haihui. Birou, casă. Casă, birou. Cu toate astea, și la birou, și acasă nu-și vede capul de treburi. Credeți-mă pe cuvânt, *signora* Maria, puteți zăbovi liniștită aici, cu mine, pentru că mai e cel puțin o oră până când domnul Boldrani va fi liber ca să vă poată primi. Până una-alta, dacă vreți, vă pot arăta casa. Tare frumoasă, n-am ce zice!

– Toate casele domnilor de seamă sunt frumoase, a remarcat Maria, chiar dacă în realitate se aștepta la mai mult lux.

Văzuse case ale unor nobili mai puțin renumiți decât Boldrani, care erau împodobite cu ornamente de aur și basoreliefuri, aranjate cu obiecte prețioase cu semnături celebre, cu servitori eleganți și majordomi cu ținute impecabile. În schimb, palatul marelui Cesare Boldrani îi atrăsese atenția până atunci

numai prin impozanța construcției și importanța pe care și-o dădea custodele.

– Toate casele domnilor de seamă sunt frumoase, a repetat ea, gânditoare.

– Ce tot spuneți acolo, *signora* Maria? a chicotit Ambrogino. Eu nu mă refeream la casă, ci la dumneavoastră. Sunteți tare frumoasă. Îmi amintiți de biata nevastă-mea. Nu era atât de trupeșă ca dumneavoastră, dar de frumoasă era frumoasă. Acum însă, ea e moartă de mulți ani – s-a întristat omulețul –, iar eu sunt bătrân... Ghiciți câți ani am?

– Cincizeci, a mințit Maria, simțind cum o cuprindea voioșia în compania acelui bătrânel gureș.

– He, he, vreți să mă tămâiați, s-a prefăcut el fâstâcit, arătându-i că aprecia complimentul. Da' de unde cincizeci?

În clipa aceea s-a auzit clinchetul disonant al unui clopoțel și pe un cadran vechi de lângă bufetul din bucătărie s-a aprins un bec roșu. Ambrogino a observat semnalul luminos și s-a ridicat grabnic, spunând:

– E domnișoara Giuseppina. Mă duc să văd de ce are nevoie.

– Aș putea s-o cunosc și eu? s-a interesat Maria, nerăbdătoare să cunoască măcar pe unul dintre stăpânii casei în care avea să lucreze.

– Nu, *signora* Maria, i-a răspuns rândașul, fluturându-și mâna în semn de refuz. Domnul Cesare a

dat instrucțiuni clare în acest sens. Închipuiți-vă, *signora* Maria, că a fost foarte aspru în privința asta. „Ambrogino – mi-a zis – sora mea nu trebuie cu nici un chip să afle că am angajat pe cineva care să se ocupe de casă în locul ei. O să-i explic eu totul la timpul potrivit." Pentru că trebuie să știți un lucru: domnișoara Giuseppina e bolnavă cu inima și nu are voie să se mai ocupe de unele treburi. În schimb, dacă ar fi după ea, n-ar sta o clipă locului. Ehe, ce femeie, domnișoara Giuseppina! O s-o cunoașteți. Numai că în starea în care e acum, nu cred c-o s-o mai ducă mult. Of, biata de ea – a scuturat el din cap, cu o expresie de mâhnire sinceră pe chip. *Ben*, o s-o cunoașteți. Cu permisiunea dumneavoastră, acum mă duc la ea.

Maria a privit de jur împrejur cu un aer mulțumit: casa, în ciuda faptului că nu emana luxul și rafinamentul la care s-ar fi așteptat, era un loc respectabil. Se remarca un contrast singular – a cărui cauză încă nu reușea s-o descifreze – între fațada seniorială și modestia exagerată a interiorului și a mobilierului, ca și cum stăpânul casei făcea tot ce-i stătea în putință ca să treacă neobservat. Oricum, cu excepția acestor considerații care ar fi putut fi rodul unor concluzii pripite, Maria era convinsă că pătrunsese într-o casă onorabilă, fără să-și facă prea multe iluzii. Ambrogino o tratase ca și cum ar fi fost angajată guvernantă definitiv, însă ea știa de la Elisabetta Lémonnier că

trebuia să depășească perioada de probă de o lună. Până una-alta – și-a spus –, dacă perioada de o lună era considerată un examen, trebuia să înceapă să-și arate priceperea. A observat cadrul de lemn de care erau agățate oalele, cratițele și tigăile de alamă, constatând că acestea nu fuseseră lustruite așa cum se cuvenea. Și-a propus să-i dea imediat sarcină lui Ambrogino să le spele din nou, cu apă și oțet.

A îndepărtat capacele de pe oalele care fierbeau pe sobă. În una din ele, o fiertură de verdețuri bolborosea molcom. Maria a adulmecat mirosul delicat și apetisant de mâncare și a simțit că lipsea țelina: trebuia s-o adauge imediat, până când carnea nu absorbea toate aromele fierturii. A descoperit-o într-un coș de legume din răcitorul de lemn închis la culoare: a luat două căpățâni generoase, de un verde fraged, le-a curățat de frunze, le-a spălat cu meticulozitate în lavoarul de granit și le-a pus în oală. A adulmecat din nou aroma fierturii și a dat aprobator din cap: acum mirosea mult mai bine.

Apoi, exact când se întreba cum era cu putință ca blândul, dar firavul Ambrogino să facă de unul singur față atâtor îndatoriri, ușa se dădu în lături cu putere, lăsând să intre în bucătărie o creatură stranie, neîndoielnic de sex feminin, cu o vârstă care putea fi plasată oriunde între patruzeci și șaizeci de ani și cu o înfățișare absolut originală.

– Oh, biata de mine! se lamenta nou-venita. Oh, de ce m-o fi făcut mama femeie? a continuat, vorbind singură. Bine că acum trebuie să mă mai ocup și de cumpărături, nu-i destul că-mi frâng spinarea la...

În clipa aceea, femeia a zărit-o pe Maria și s-a blocat, uitându-se la ea cu o privire perplexă, încrucișată și fără culoare, cu gura căscată și cuvintele înghețate pe vârful limbii.

– Sunt noua guvernantă, s-a prezentat Maria, dându-i de înțeles că putea să-și alunge îngrijorarea bruscă de care fusese cuprinsă.

– Oh, Iisuse, în sfârșit! a exclamat femeia, lăsând să-i cadă din mână sacoșele cu de-ale gurii. Când ați venit? a întrebat-o.

– Dimineață, a răspuns Maria. De fapt, acum câteva minute.

– Eu sunt Cecchina, slujnica bună-la-toate, la dispoziția dumneavoastră.

Femeia s-a mișcat înspre ea, însă nu înțelegea prea bine cu ce intenții: ca să-i strângă mâna, să facă o plecăciune sau, dimpotrivă, ca s-o ia la sănătoasa. Deși era iremediabil sașie și dispunea de un nas ca o pătlăgea roșie, de o pilozitate neagră și aspră pe bărbie și deasupra buzei superioare, Cecchina emana o vivacitate simpatică, specifică femeilor din popor. Avea părul încă negru, aspru și rebel, și purta fără grație un șorț în carouri mari, alb-albastre.

– Așadar, noi două vom lucra împreună de acum încolo, a exclamat Maria, întinzându-i mâna.

– Da, *signora*... a răspuns Cecchina, atingându-i cu sfioșenie vârful degetelor.

– Maria, a precizat cealaltă. Mă cheamă Maria.

– Da, *signora* Maria, a replicat femeia, mulțumită că aflase informația dorită. Mă voi strădui să vă fac pe plac. Dacă, pe urmă, uneori n-o să-mi dau seama ce am de făcut, nu va trebui decât să-mi porunciți. Închipuiți-vă că azi-dimineață a trebuit să fac eu târguielile zilnice, pentru că Ambrogino vă aștepta pe dumneavoastră. Cecchina a tras un scaun de sub masă, s-a lăsat să cadă pe el și, scoțând un oftat de ușurare, a continuat. Ehe, cu durerea mea de picioare, nu-i deloc o plăcere să mergi de colo-colo, de la o prăvălie la alta și după aceea înapoi acasă, cu toate sarsanalele în mâini. Apoi, privind-o cu admirație: Atât de tânără și sunteți deja guvernantă! (Pentru ea, funcția de guvernantă echivala cu gradul de general.) Ehe, cum se mai schimbă vremurile, nu-i așa? În curând se împlinesc nouăsprezece ani de când sunt în serviciul domnului Cesare.

Zâmbetul diform al gurii sale pe jumătate lipsită de dinți a subliniat aluzia critică a frazei.

– Nouăsprezece ani în palatul acesta? a întrebat Maria, străduindu-se să nu-și trădeze curiozitatea.

– Cum așa, Ambrogino nu v-a informat încă? s-a mirat Cecchina.

– Mi-a explicat multe alte lucruri, a răspuns Maria.

– A, de asta sunt convinsă, a lăsat cealaltă să-i scape o observație răutăcioasă. Ambrogino e asemenea unui ciubăr găurit: nu știe să țină nimic pentru el, pișă tot. Și-a dus repede mâna la gură, încercând parcă să oprească vorba necuviincioasă care îi scăpase. O să mă iertați că mi-am permis să spun asta – a murmurat ea –, însă lui Ambrogino nu-i tace gura niciodată. În sfârșit, atunci o să vă povestesc eu: înainte am locuit pe corso Buenos Aires. Însă nu pentru mult timp. Ne-am mutat aici destul de repede, în forul Bonaparte. După cum se vede, casa e mare, așa că domnișoara Giuseppina l-a angajat atunci și pe Ambrogino, abia rămas văduv. Dar despre asta cred că v-a vorbit el deja. Sau mă înșel? În realitate este un om cu o inimă de aur, doar că tare-i mai place să vorbească... Asta-i cu Ambrogino.

– Într-adevăr, mi-a spus că e văduv.

Maria era încredințată că acolo toată lumea suferea de limbuție, poate cu excepția stăpânilor casei, pe care încă nu-i cunoscuse. Nu o deranja: era genul de femeie care vorbea puțin, însă îi plăcea să asculte flecăreala celorlalți.

– Ați trecut pe la domnul Cesare? a reluat, implacabil, Cecchina. Nu, așa-i? a continuat ea, fără să-i

lase Mariei timp să răspundă. Nici n-aveați cum, pentru că la ora asta domnul Cesare e în biroul lui, cu urechea lipită de drăcovenia aceea de telefon. Aseară, la cină, l-a chemat pe Ambrogino și i-a spus: „Să fiți cu băgare de seamă, pentru că mâine va veni o guvernantă. Să-i dați ascultare și să faceți cum știți mai bine ca să vă înțelegeți cu ea." Și uite-așa, Cecchina se află acum aici și vă stă la dispoziție. La ordinele dumneavoastră, *signora*.

Declarându-și propria disponibilitate, femeia s-a sprijinit cu toată greutatea de spătarul scaunului, scoțând un alt oftat de ușurare. Apoi s-a ridicat văitându-se și a început să golească sacoșele, punând pe masă pachetele cu alimente.

Deodată, clopoțelul a scrâșnit din nou, iar pe cadran s-a aprins un alt beculeț roșu.

– Oh, *mamma mia*, s-a alarmat Cecchina, ăsta e domnul Cesare. Și Ambrogino nu-i aici. Apoi, privind-o pe Maria, prin deznădejdea adâncă ce o învăluise brusc s-a înfiripat o rază de spreranță: Însă sunteți dumneavoastră aici, nu-i așa?

– Desigur, sunt eu aici, a răspuns sigură pe ea Maria, care părea că abia așteaptă momentul acela. Arătați-mi pe unde trebuie s-o iau.

Cecchina a condus-o câțiva metri de-a lungul unui coridor întunecos, apoi s-a oprit și prudent, rămânând la distanță, a arătat cu degetul în direcția unei uși închise.

– Acolo.

Și a făcut imediat cale întoarsă.

Maria a bătut discret de două ori și, fără să aștepte vreun răspuns, a întredeschis ușa. Cesare Boldrani stătea la masa de lucru, o piesă de mobilier atât de masivă și neobișnuită, încât Maria a uitat pentru câteva secunde că se afla în prezența stăpânului casei. Era un pupitru de palisandru furniruit cu fâșii de lemn roșu și incrustații clasice sub formă de petale și frunze. Esențe de lemn de diferite culori erau combinate în așa fel încât se obținea un spectaculos efect de clarobscur. Ansamblul era complet pus în valoare de câteva decorațiuni discrete de metal aurit.

– Mă puteți privi în ochi fără teamă, a rostit Cesare Boldrani cu vocea fermă a persoanelor care nu au timp de pierdut. Nu știu ce ați auzit despre mine, însă vă asigur că nu sunt deloc periculos.

A privit lung la silueta femeii rămase în cadrul ușii; fără îndoială că era mai tânără și mai frumoasă decât i se spusese, însă aspectul era cu totul irelevant. Chiar dacă lucrurile n-ar fi stat astfel, i-ar fi acordat toată atenția ce i se cuvenea unei persoane care urma să se ocupe îndeaproape de treburile casei, de dimineața până seara târziu.

– Sigur că vă privesc, a răspuns Maria zâmbind cu precauție și înțelegând că nu-i putea mărturisi stăpânului casei că fusese fascinată de masa lui de lucru,

uitând de prezența sa. Domnul a sunat? a adăugat ea apoi, adoptând un ton plin de curtoazie, dar profesional totodată.

– Da, am sunat. Totuși, nu mă așteptam să vă văd pe dumneavoastră. Credeam că e Ambrogino.

– S-a dus la domnișoara Giuseppina, l-a informat ea.

Biroul lui Cesare Boldrani era o încăpere pătrată, cea mai mare din toată casa, cu pereții îmbrăcați în întregime cu corpuri de bibliotecă din lemn de nuc deschis la culoare, încărcate până la refuz cu volume masive legate în piele și cu cotorul fin incrustat cu litere aurii. Pe pardoseală trona un covor uriaș, cu textură moale și foarte deasă, cu desene geometrice în tonuri de ivoriu și bordo.

– Veniți mai aproape. Luați loc, a spus bărbatul, făcându-i semn cu mâna spre unul din cele două fotolii din fața sa. (Tăblia mesei sale de lucru era complet goală, cu excepția telefonului, care trona într-un colț.) Mi s-au dat asigurări că sunteți o tânără dezghețată la minte, a continuat el, făcând aluzie la recomandarea făcută de Elisabetta Lémonnier, așadar mă voi limita să vă informez doar asupra lucrurilor esențiale. Vi s-a adus la cunoștință ce simbrie veți avea, nu-i așa?

– Da, domnule.

– Vă mulțumește?

– Da, domnule.

– V-am rugat să luați loc, a insistat el.

– Da, domnule.

S-a așezat pe marginea unuia din fotoliile capitonate cu damasc închis la culoare. Tăcea, intimidată mai mult de faima personajului decât de prezența fizică a bărbatului, al cărui caracter încerca să-l descifreze încetul cu încetul. Încă nu știa dacă să-l plaseze în categoria oamenilor buni sau a celor răi, dacă era o fire îngăduitoare sau, dimpotrivă, neiertătoare. De un lucru era sigură deja: era sincer.

– Aici, în casa aceasta, locuim doar eu și sora mea, a continuat Cesare. Mai sunt și doi servitori pe care cred că i-ați și cunoscut. Probabil că nu sunt persoanele pe care v-ați fi așteptat să le descoperiți în această casă – a adăugat citindu-i gândurile, fapt care a lăsat-o fără grai pe Maria –, însă eu nu aleg oamenii după aparențe. Îi aleg pentru ceea ce sunt în stare să facă. Iar Ambrogino și Cecchina sunt doi slujitori de ispravă, care nu se dau în lături de la munca trudnică.

– Da, domnule.

– Sora mea e bolnavă cu inima, a mai spus el, întunecându-se la față. În ultima vreme, suferința i s-a agravat. Noi nu am avut niciodată o guvernantă în casă, pentru că sora mea s-a ocupat dintotdeauna de gospodărie. Iar pentru ea, casa aceasta înseamnă totul. Acum medicul i-a interzis să mai facă efort. În orice caz, aș vrea s-o cunoașteți. Imediat. Ea vă va

da toate indicațiile necesare. Sper din toată inima să vă simțiți bine în această casă.

Spunând acestea, Cesare s-a ridicat, fiind imitat de Maria, care pe toată durata discursului său se mulțumise să-i aprobe vorbele înclinând ușor din cap. Preț de o clipă, s-au aflat unul în fața celuilalt, iar tânăra a avut posibilitatea să-l vadă în toată splendoarea staturii sale impozante – drept, puternic, hotărât. Purta un costum gri cu croială perfectă, sub care se oglindeau albul imaculat al cămășii și albastrul limpede al cravatei. Din buzunarul vestei ieșea lanțul de aur al orologiului de argint pe care Cesare l-a scos, privindu-i cadranul smălțuit, cu orele însemnate cu cifre romane. Pe carcasă era incrustată în relief figura unei femei înfășurate într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi. Deodată, în încăpere se răspândiră notele suave și vioaie ale unei melodii, iar Maria zâmbi, plăcut surprinsă.

– Vă place? a întrebat-o el, iar Mariei i s-a părut că, pentru prima dată, trăsăturile lui aspre se îndulciseră ca prin minune.

– Păi, da... ca să fiu sinceră... nu mă așteptam, s-a bâlbâit ea.

– Urmați-mă, a îndemnat-o cu o voce aproape veselă, surâzând la rândul său și punându-și astfel în evidență dantura perfectă.

Inițial, când îl privise, Maria îl catalogase ca fiind bătrân, spunându-și că, la cei patruzeci de ani ai lui, i-ar fi putut fi tată; însă zâmbetul acela strălucitor care îi luminase brusc chipul și ochii lui albaștri și limpezi îl întinereau considerabil. Era, neîndoielnic, un bărbat chipeș, iar urma albă a unei vechi cicatrice de pe obrazul drept îl făcea și mai atrăgător. Mariei nu i-au scăpat nici firele argintii care îi împodobeau tâmplele.

A condus-o de-a lungul unui coridor, până la o ușă întredeschisă.

– Indiferent de remarcile referitoare la persoana dumneavoastră pe care le va face sora mea, a avertizat-o el, vă rog să nu vă simțiți ofensată.

Maria a încuviințat plecându-și fruntea.

– Voi face cum spuneți dumneavoastră, a răspuns.

El a bătut discret în ușă, a așteptat câteva secunde, apoi, urmat de Maria, a intrat într-o cameră luminoasă, cu becurile candelabrului încă aprinse, pentru a alunga umbrele dimineții înnegurate de iarnă, cu pereții îmbrăcați într-un tapet înflorat nu tocmai nou și în care trona un pat mare, cu tablia din alamă lucioasă. În pat, sprijinită pe un morman de perne, o femeie cu o siluetă firavă, cu chipul diafan și delicat și cu cearcăne profunde. Nu părea foarte bătrână, deși Maria nu ar fi știut ce vârstă să-i dea. Și-a spus că, fără îndoială, înfățișarea femeii din fața sa era serios influențată de boala de care suferea.

– Cine e fetişcana aceea? a întrebat Giuseppina, precedând explicaţia fratelui său şi alarmându-se brusc.

– Numele ei e Maria, i-a răspuns Cesare, zâmbind ca s-o liniştească. A trimis-o doamna Elisabetta.

– A trimis-o? Şi de ce a trimis-o, mă rog?

Anii lungi de convieţuire cu fratele său, precum şi maladia de care suferea îi transformaseră caracterul, de obicei blând şi inofensiv, într-unul mai agresiv.

– A venit ca să ne dea o mână de ajutor, a precizat Cesare, dezvăluindu-şi slabele sale calităţi diplomatice. Asta, bineînţeles, dacă eşti şi tu de acord.

– Dacă ar depinde de mine, aş sări imediat în picioare şi m-aş apuca de lucru, s-a plâns Giuseppina cu voce tânguitoare.

Cesare s-a aşezat lângă ea pe pat şi i-a luat mâna între palmele sale.

– Ar trebui să fii bucuroasă că *madame* Lémonnier şi-a amintit de noi, i-a reproşat el, cu glas mieros.

Cu ochii săi mari în care se oglindea resemnarea în faţa suferinţei, Giuseppina a privit-o scrutător pe Maria.

– Mi se pare tânără.

– Nu e un defect, a replicat Cesare, răbdător.

– Pe urmă, eşti convins că e o fată la locul ei?

Timpul şi viaţa îmbelşugată îşi spuneau cuvântul şi în cazul Giuseppinei: încrederea pe care o avea odată în oameni pierise, luându-i locul treptat egoismul specific persoanelor obişnuite să cumpănească

mult înainte de a face o alegere, preocupându-se mai degrabă de propriul interes decât de sentimentele altora.

– Elisabetta o cunoaște bine, i-a răspuns Cesare, așa că eu zic că putem merge pe încredere, nu crezi?

– Ba cred, ba cred, a ripostat Giuseppina, negând prin tonul vocii cuvintele pe care le rostea.

– Ai nevoie de ajutor, Giuseppina, a încercat el din nou s-o convingă. Casa asta e mare și e multă muncă de făcut.

– Și nu ne ajung ceilalți doi? a insistat ea, referindu-se la Cecchina și Ambrogino.

– Puțină tinerețe nu strică niciodată.

Cu nimeni altcineva Cesare Boldrani nu și-ar fi îngăduit să piardă atât de mult timp.

– Da, dar o să ne coste, a încercat Giuseppina să invoce ultimul argument, deoarece, cu toată bunăstarea de care se bucurase în ultimii douăzeci de ani, continua să aibă drept punct de referință prețul unui kilogram de pâine.

– Ne putem permite.

– Crezi că se va adapta?

– Asta depinde de tine.

– Atunci o luăm, a hotărât deodată Giuseppina.

Maria, care asistase imobilă ca o stană de piatră și cu nervii încordați la maximum la dialogul fraților Boldrani, care semăna mai degrabă a târguială, s-a relaxat brusc, oftând ușurată.

– Ne vedem diseară, i-a spus Cesare Giuseppinei. Apoi, întorcându-se spre Maria: Fără îndoială că sora mea are multe să vă spună, aşa că vă las.

Şi a ieşit.

– Vino aici, i-a poruncit Giuseppina când au rămas singure. Aşază-te aici, lângă mine.

– Da, doamnă, s-a conformat Maria, cu o supuşenie studiată.

– Spune-mi Giuseppina, a precizat femeia, fără nici o urmă de reproş în voce. În felul ăsta nu vei greşi niciodată, pentru că sunt domnişoară. De fapt, o fată bătrână şi cam acră – a adăugat cu naturaleţe, fără nici o urmă de cochetărie şi cu simpatie, ca şi cum toată discuţia de mai devreme fusese o comedie interpretată pentru fratele său. Totuşi – a precizat –, trebuie să-mi vorbeşti cu „dumneavoastră". Nu se face ca o guvernantă s-o tutuiască pe sora lui Cesare Boldrani.

– Cum doriţi, Giuseppina, a consimţit Maria, luând locul lui Cesare la căpătâiul bolnavei.

– Noi două trebuie să ne cunoaştem mai bine.

Femeia părea deja obosită, iar respiraţia i se îngreunase simţitor.

– Odihniţi-vă, a sfătuit-o Maria, ajutând-o să se aşeze mai bine pe mormanul de perne.

– N-ar trebui să vorbesc prea mult, însă din nefericire asta e singura distracţie care mi-a mai rămas. Cu excepţia rugăciunilor.

Părul ei strâns într-un coc la ceafă era înspicat de multe fire albe.

– Putem relua discuția mai târziu.

Maria nu se mai aflase niciodată în situația de a da piept cu boala care poartă cu sine semnele morții. În toată viața ei, o făcuse o singură dată pe infirmiera când trebuise să îngrijească doi bolnavi de oreion: fiul și soțul său.

– Dă-mi picăturile acelea de pe noptieră, i-a cerut Giuseppina, ridicându-și mâna descărnată, cu degete subțiri. Numără zece picături și amestecă-le cu puțină apă.

Maria s-a conformat, apoi a ajutat-o să-și ia medicamentul.

– Acum e mai bine, a spus bolnava, vizibil întremată. Am senzația că mă apasă o piatră de moară aici, în piept – a mărturisit, atingându-și sternul proeminent. Picăturile acelea îmi ușurează greutatea și fac răul ceva mai suportabil. Din fericire, nu e întotdeauna așa. Însă eu continui să mă lupt cu patimile mele. Se vede treaba că n-am învățat nimic de la biata mea mamă. Ea nu ne-a împovărat niciodată pe noi, copiii, cu suferințele ei. Probabil că bunăstarea schimbă în rău și spiritul oamenilor. Dar pe tine presupun că nu te interesează lucrurile astea, nu-i așa? Spune-mi, mai bine – a schimbat brusc vorba –, ai văzut toată casa?

– Nu încă.

Pe Maria părea s-o impresioneze peste măsură nevoia disperată de comunicare de care dădea dovadă femeia de lângă ea.

– Atunci trebuie să mă ajuți să mă ridic, a zis în şoaptă Giuseppina, cu un aer complice, pentru că el a ieşit și până la prânz nu se mai întoarce. La prânz ia masa aici cu Pazienza. O să-l cunoști. Un avocat foarte bun. Un tânăr de mare talent. Hai, ajută-mă, i-a cerut, trecându-și picioarele peste marginea patului. O să facem împreună turul casei. O să-ți explic ce e de făcut pe aici și cum trebuie făcut fiecare lucru în parte.

6

– Ne încăpățânăm să ducem o politică izolaționistă, inventăm autarhia și iată că, în scurt timp, nu ne mai ajunge nici măcar aerul pe care-l respirăm, spunea Cesare, în timp ce Maria servea *risotto alla milanese*. Ajunge, e suficient – a oprit-o după ce ea i-a pus două linguri în farfurie.

În aer se răspândea o aromă îmbietoare de șofran.

– Totuși, am câștigat războiul din Spania, i-a amintit avocatul Mimmo Scaglia, zis Pazienza.

Atenția avocatului lui Cesare Boldrani oscila între importanța dejunului de lucru și interesul pentru femeia deosebită care servea la masă și despre care nimeni nu-i spusese nimic: avea un chip încântător, de o frumusețe pură, părul strâns la ceafă într-un *chignon* cochet și trupul mlădios, a cărui agresivitate

moale era scoasă în evidență de rochia ușoară de lână subțire, neagră, peste care își prinsese un șorț imaculat.

– O cheamă Maria, l-a informat Cesare cu tonul celui grăbit să închidă o paranteză pentru a nu pierde firul discuției întrerupte. Apoi a continuat: Într-adevăr, Valencia și Madridul au capitulat. Războiul civil s-a terminat, iar repetiția generală pentru viitorul război s-a desfășurat cu succes. Însă lumea nu înseamnă Spania. Și nici Africa Orientală. Cu armele de butaforie de care dispunem, noi, italienii, ne vom dovedi aliați păguboși, indiferent de partea cui am fi.

A turnat în paharele de cristal vin dintr-o sticlă de Barbaresco, producție 1918, din rezerva specială a lui Riccio, care între timp devenise furnizor chiar și pentru Casa regală. Cesare Boldrani și avocatul Scaglia mâncau la masa mare, ovală, stil Impero, din salon, stând pe scaune care purtau semnătura fraților Jacob, cu spătarul format din coloane fine de abanos și metal, pe care Boldrani le considera frumoase pentru că așa i se spusese, dar foarte incomode după ce le încercase direct.

– Nu e obligatoriu să se iște un război, a replicat Pazienza, care avea propria sa viziune asupra realităților politice.

– Va fi război, a declarat profetic Cesare, fără să ridice vocea, ca și cum ar fi discutat despre un eveniment banal. Sunt implacabili, necruțători. Se consideră

centrul Universului. Iar oamenii cred în ei. Sunt supraoamenii asemenea cărora cetățeanul de pe stradă ar vrea el însuși să fie. Rostesc cuvintele pe care lumea le așteaptă. Ei reprezintă masculul dominant, iar mulțimea, femela. Masculul, cu scula lui groasă, stă cocoțat pe podium, iar femela îl venerează din piață, umilită, dar și satisfăcută totodată, întrucât din când în când celălalt o sodomizează, stârnindu-i plăcerea.

Maria, care intra și ieșea din salon străduindu-se ca prânzul să se desfășoare cursiv, fără pauze nedorite, a prins din zbor fraza vulgară și a roșit instantaneu.

– Iar atâta vreme cât va dura această așa-zisă poveste de iubire, a continuat stăpânul casei, ei pot sta oarecum liniștiți. Însă când mulțimea se va deștepta, simțindu-se ca o târfă de care ei au abuzat după pofta inimii, se va ridica împotriva masculului și-i va smulge inima din piept. Chiar așa, dragul meu Pazienza, vom avea război, chiar dacă nici măcar Anglia nu crede una ca asta, arătându-se deocamdată dispusă să încheie acorduri economice avantajoase.

Când nu jongla cu metafore, discursul lui Cesare își recăpăta caracterul pragmatic obișnuit, fapt care l-a determinat pe musafir să creadă că ultimele observații ale gazdei aveau la bază informații sigure, obținute la prima mână; în realitate însă, marele afacerist asculta doar de propriul instinct, încrezându-se în continuare în horoscopul misterioasei, nemuritoarei Sibiglia, cea

cu o sută de vieți, pe care continua s-o viziteze pe ascuns, amănunt care aparent anula realismul personalității sale.

– Războiul, a observat Pazienza, înseamnă corporații și birocrație.

Avocatul mutase discuția pe un teren bine cunoscut.

– Desigur, a replicat Cesare. Și viciile celor dintâi amplifică defectele celei din urmă.

A gustat din *risotto* cu o expresie de fin cunoscător care nu-l caracteriza deloc. Se simțea în mâncarea aceea aparent banală o aromă oarecum diversă, delicată. Iar acum, că se gândea mai bine, parcă și masa era aranjată un pic altfel, cu mai multă atenție la detalii.

– Pe de altă parte, s-a întors el spre musafir, nu putem să rupem legăturile cu Roma. Creditele, schimburile de mărfuri, comerțul în general și întreaga economie se mișcă doar dacă osiile căruței pe care o reprezintă statul sunt bine unse. În plus, suntem din ce în ce mai aproape de izbucnirea unui nou război. Hitler mărșăluiește spre Praga, durându-l în cot de toate tratatele internaționale. Dăm peste cap legile numerelor pentru a justifica smintita ecuație mussoliniană a numărului înțeles ca putere.[1]

---

[1] Aluzie, probabil, la unul din conceptele imperialismului fascist, mediatizat prin sloganul „Mai multă populație egal mai multă putere“, concept al cărui țel final era așa-zisa „mare națiune“ (n. tr.).

Prin cele două ferestre mari ale salonului năvăleau cu voioșie razele soarelui strălucitor. Afară sufla un vânt puternic, dar călduț, care părea să anunțe primăvara. Maria a strâns farfuriile serviciului de porțelan de Sevres descoperit într-un credenț și care nu fusese folosit până în ziua aceea.

– Eu continui totuși să sper, a replicat Pazienza, care, în clipa în care Cesare vorbise despre smintita ecuație mussoliniană, își atinsese din instinct insigna tricoloră surmontată de o fascie de lictor pe care o purta la butonieră din rațiuni de oportunism.

Îl invidia pe Boldrani și pentru faptul că acesta era printre puținii care își permiteau să nu poarte însemnele distinctive impuse de fasciști.

– Asta fără doar și poate, a spus Cesare pe un ton conciliant. Totuși, în vreme ce toți ceilalți au privirile ațintite spre Africa, noi vom căuta să nu pierdem din ochi Europa și restul lumii. Aici stăm prost și chiar putem spune că ne întoarcem îndărăt în loc să privim înainte. Pe noi doi politica crispiană a lui *Tripoli bel suol d'amore* nu ne interesează[1] deloc.

---

[1] Francesco Crispi (1819–1901), de trei ori prim-ministru în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este considerat promotorul politicii coloniale a Italiei; *Tripoli bel suol d'amore* este un legendar cântec ostășesc din perioada invadării Libiei (1911–1912), reactualizat în perioada imperialismului fascist (n. tr.).

Ducând cu dezinvoltură un platou de porțelan, Maria le-a servit friptură de vițel cu piure de cartofi moale ca smântâna. Soarele strălucea și se ascundea apoi după nori, luminând într-un straniu joc de clarobscur un tablou care surprindea o petrecere câmpenească cu dame și cavaleri, reflectându-se apoi într-un *bas-d'armoire* de mahon, deasupra căruia fuseseră plasate două gondole de vermeil. Câteva minute, cei doi bărbați au mâncat în tăcere, în liniștea din salon auzindu-se doar când și când clinchetul tacâmurilor de argint și al farfuriilor de porțelan. Retrasă discret într-un ungher, Maria își admira mulțumită rezultatul muncii. Pe polița bufetului englezesc din perioada Sheraton, perfect armonizat cu restul mobilierului, trona un buchet mare de trandafiri roșii. Păcat – și-a spus ea – că perdelele și tapetul erau într-o stare deplorabilă; în plus, nici urmă de plante de apartament sau de flori, în vreme ce iluminarea încăperii se baza doar pe un policandru central din cristal de Boemia, total nepotrivit în acel ambient.

Cesare știa că, deși ardea de curiozitate, bărbatul din fața sa – cel mai inteligent și credincios dintre colaboratorii săi – nu avea să se intereseze niciodată din proprie inițiativă asupra adevăratului motiv pentru care fusese convocat. Nu degeaba i se spunea și Pazienza[1], supranume dobândit în decursul strălucitei sale

[1] Răbdare (it.) (n. tr.).

cariere. Înainte însă de a-i aduce la cunoștință planul elaborat pentru el, Boldrani ținea să afle amănunte despre un alt proiect pe care Mimmo Scaglia, un personaj mai degrabă reflexiv, era pe cale să-l ducă la bun sfârșit,deși într-un mod hazardat, în opinia sa.

– Ia spune-mi, ai hotărât să te însori? l-a întrebat.

Maria a prins fraza din zbor și a devenit brusc atentă: în sfârșit, cei doi discutau despre subiecte mai pe înțelesul oamenilor obișnuiți.

– Aveam impresia că ți-am mai spus asta, a răspuns Scaglia schițând un surâs și abținându-se, cu diplomația ce-l caracteriza, să-l atenționeze că îl anunțase deja de cel puțin o sută de ori.

– Dacă ți-aș spune că ești pe cale să comiți o greșeală, nu cred că mi-ai da ascultare, nu-i așa? și-a încercat totuși Cesare norocul.

– Chiar așa, a admis Pazienza pe un ton ferm și sever, cu totul neobișnuit în relația sa cu Boldrani.

– Cu toate astea, eu mi-am făcut datoria și te-am avertizat.

A turnat din nou vin în pahare.

– Realitatea este că tu, de fapt, nu poți înțelege o situație ca a mea, a încercat să-i explice avocatul, un bărbat despre care nimeni nu putea spune că era prea arătos, iar el știa foarte bine acest lucru. Tu ai avut toate femeile pe care ți le-ai dorit. E suficient să faci un semn cu degetul și ele îți cad la picioare.

Ca urmare a numeroaselor succesiuni etno-culturale din Sicilia natală, Mimmo Scaglia dobândise fantezia maurilor, voința normanzilor și precauția șvabilor. Mai târziu, odată ajuns la Milano, căpătase și simțul eficienței practice.

– Dacă orice femeie asupra căreia mi-aș îndrepta atenția mi-ar cădea în brațe fără cel mai mic efort, probabil că nici eu nu m-aș căsători cu prima care îmi declară că mă iubește la nebunie.

Era sincer.

Maria s-a îndreptat direct spre bucătărie, tulburată peste măsură de acea revelație: nu de vestea apropiatei căsătorii a avocatului Domenico Scaglia, ci de faima de bărbat seducător de care era înconjurat Cesare Boldrani, faimă care împingea în brațele sale cele mai frumoase femei din Milano. Era o legendă metropolitană veche, care ajunsese și la urechile Mariei, dar care, la fel ca toți ceilalți oameni din pătura de jos a societății, atribuise succesul sentimental al omului de afaceri bunăstării sale economice. Vasăzică – și-a spus Maria – e adevărat că banii nu pot cumpăra iubirea! Iar un bărbat important ca avocatul Mimmo Scaglia se căsătorea cu prima femeie care îi spunea „te iubesc". Din clipa aceea, l-a privit pe Pazienza cu duioșie, în vreme ce gândul la domnul Cesare îi provoca un fior ciudat.

Cesare Boldrani, bărbat seducător! Pe de altă parte – s-a gândit ea – cum ar putea un om trecut de patruzeci de ani și care mi-ar putea fi tată... Cu toate acestea, a început să se uite la el cu alți ochi, remarcând că era ceva incitant în privirea lui de un albastru ce-și schimba nuanța în funcție de lumină și în expresia severă și hotărâtă a chipului său, pe care zâmbetul îl întinerea. Însă de acolo și până la a-i cădea în brațe era un abis de netrecut – și-a continuat Maria reflecțiile. Când s-a întors în salon, ducând o tavă cu *cannoli* sicilieni comandați la cofetăria Marchesi ca să-i facă o surpriză oaspetelui, discuția continua pe același ton.

– De ce nu mai reflectezi o vreme? i-a propus Cesare celuilalt. La urma urmei știi foarte puține despre ea: ai văzut-o acum câteva luni la Napoli, într-o comedioară. Apoi la Cinecittà. Și, în sfârșit, ieri, aici, la Milano, la teatrul Dal Verme.

– E plină de voioșie, Cesare, a replicat Scaglia. Mă amuză. Iar atunci când spun unul din bancurile mele proaste, ea e singura care râde. Îmi insuflă bucuria de a trăi. Ce altceva poți cere unei femei?

– Atunci n-ai decât să te însori, a spus celălalt resemnat, gândind însă: „N-ai decât să te spânzuri cu mâna ta."

– Nu durează mai mult de o secundă să spui „da", a replicat Pazienza, luând un *cannolo* și mulțumindu-i

Mariei cu un surâs. Apoi a adăugat, făcând aluzie la prăjitură: Observ că ți-ai amintit de originea mea. Îți sunt recunoscător.

– Eu nu am ținere de minte pentru anumite lucruri, a mărturisit Cesare. Ei să-i mulțumești – a adăugat, arătând spre Maria –, a fost numai și numai inițiativa sa.

Maria mai-mai că s-a împiedicat de covor în clipa în care Pazienza i-a murmurat câteva cuvinte pline de curtoazie.

– Cu plăcere, a reușit să îngaime.

– Bineînțeles că tu nu vii la Napoli, nu-i așa?

Avocatul cunoștea răspunsul.

– Bineînțeles, a confirmat scurt Boldrani și a închis subiectul în stilul său propriu. Peste opt zile pleci la New York – l-a informat apoi, deschizând un nou subiect de pe ordinea de zi a întâlnirii și schimbându-și radical tonul.

– Cu soția mea? a întrebat Pazienza din respect.

– Cu cine vrei tu, a răspuns Cesare, numai să fie exact peste opt zile. Am rezervat un loc pe *Conte di Savoia*.

Pazienza mai călătorise cu celebrul piroscaf considerat o minune a ingineriei navale italienești.

– De acord, a zis, așteptând răbdător partea a doua a discursului, fără îndoială mult mai importantă.

Traversarea Mediteranei și a Atlanticului dura aproape o săptămână și de data aceasta avea să observe cu alți ochi sala Coloanelor, unde se organizau petreceri și balul de gală: pe vremea când călătorea de unul singur se plictisise de moarte.

– Au trecut ani buni de când investim în Manhattan Central, a reluat discuția Cesare. Acum a venit vremea să facem o socoteală precisă a peștelui care ne-a rămas în plasă.

– Va fi o partidă de pescuit foarte îmbelșugată, a răspuns Pazienza, sigur pe el. William Kissan a dat cu piciorul tuturor oportunităților în clipa în care s-a transferat în Franța, lăsându-și afacerile din America pe mâinile lui Pierpoint Morgan.

– Iar clanul Vanderbilt, a remarcat Cesare, își face iluzii că-și păstrează imperiul numai pentru că poartă numele de Vanderbilt. În afaceri însă mai e nevoie și de altceva. Toată lumea îi pândește la cotitură. Deocamdată, noi am reușit să ne vârâm doar o mână în prăjitură: acum trebuie s-o afundăm și pe cealaltă. Ne vom vedea mai departe de treburile noastre așa cum știm noi mai bine, luând în considerare că nu prea avem cum să schimbăm ideile celor care se află azi, aici, la putere. Trupele italiene au ocupat deja Albania. Vreau să fii înapoi înainte de marea lovitură. Nu am pe nimeni cu care să te pot înlocui.

Maria era atentă la dialogul celor doi bărbați, deși nu înțelegea întotdeauna spusele lor, dar recunoștea anumite fapte și situații despre care mai auzise. Era foarte emoționată și avea multe semne de întrebare, însă unele lucruri le înțelesese limpede: războiul din Spania se terminase (ah, cât de îndepărtate în timp i se păreau povestirile fantastice ale smintitului de Nemesio!), un alt conflict, de o anvergură mult mai mare, se profila la orizont, Pazienza se căsătorea și – ultima și cea mai răscolitoare descoperire – patronul său era un bărbat seducător, în fața căruia chiar și femeile cele mai frumoase își pierdeau capul. Iar ca să-și dea seama de acest lucru fusese nevoie ca avocatul Domenico Scaglia să-i deschidă ochii.

Mimmo Scaglia era un sicilian tradițional, în sensul că era scund, cu părul negru și menținut ondulat cu un tușeu de briantină, avea ochi rotunzi, întunecați și scrutători, pielea măslinie și trăsături arăbești. Vorbea italiana, franceza și engleza fără nici o umbră de accent meridional. Cesare Boldrani îl luase sub aripa lui protectoare, trimițându-l să se școlească în străinătate și transformându-l într-un domn elegant – cu prețul unor adevărate numere de magie stilistică săvârșite de croitorul său, pentru că fizicul lui Scaglia se potrivea mai degrabă cu o pereche de pantaloni ponosiți și un tricou de pescar decât cu smochingul și plastronul. Împreună erau invincibili: Boldrani era

eminența cenușie, în vreme ce Mimmo Scaglia constituia puterea executivă.

Domenico Scaglia, zis Mimmo și supranumit Pazienza, era originar din Trapani. Cesare și Giuseppina îl cunoscuseră pe vremea când era doar un băiețandru, iar cei doi frați abia se mutaseră din casa colonială din Porta Ticinese în apartamentul din corso Buenos Aires. Copilul locuia doar cu maică-sa, care ținea o prăvălie de verdețuri la intersecția cu via Melzo.

Cea care îl numise pentru prima dată Pazienza fusese chiar Giuseppina, care se oprea adesea la prăvălie ca să-i țină de urât Assuntei, mama micuțului Mimmo. Băiatul frecventa încă primele clase primare, iar după-amiezile și le petrecea într-un continuu du-te-vino, cu bicicleta încărcată de pachete cu comenzi la domiciliu.

– Hai, Mimmo, vino să te joci cu noi! îl invitau prietenii de vârsta lui.

– Nu pot, le răspundea el cu accentul sicilian pe care, la vremea aceea, nu și-l pierduse încă. Trebuie s-o ajut pe mama.

– Vai de tine! Nici nu știi ce pierzi, îi răspundeau copiii răutăcioși.

– *Pazienza!* N-au intrat zilele-n sac, se consola el, ridicând din umeri.

– Trebuie să te duci din nou la clientul de la care tocmai te-ai întors, îi spunea altă dată maică-sa. Am uitat să-i pun în pachet pătrunjelul. Îmi pare rău.

– *Pazienza!* N-o fi foc! replica el.

Iar când Giuseppina îl lăuda pentru notele lui foarte bune de la şcoală şi pentru dăruirea cu care îşi ajuta mama, Mimmo îi zicea:

– Suntem săraci, *signora mia*. Iar săracii trebuie să aibă răbdare.

Giuseppina a sfârşit prin a-i spune Pazienza şi chiar şi Cesare, care l-a cunoscut în momentele magice ale ascensiunii sale economice, a început să-l numească aşa pe copilandrul pe care îl întâlnea uneori când ieşea sau se întorcea acasă.

Mimmo Scaglia venea tocmai de la Trapani, unde tatăl său, Salvatore, fusese ucis chiar înainte de a depune mărturie împotriva renumitului constructor Nicola Pennisi într-un dosar referitor la numeroasele accidente de muncă – trei dintre ele mortale – înregistrate pe şantierele acestuia. Salvatore Scaglia, maistru constructor şi tatăl lui Mimmo, ar fi trebuit să depună mărturie asupra lipsei de siguranţă a schelelor de pe şantiere, a exploatării sălbatice a muncitorilor, a salariilor mizere şi represaliilor suferite de cei ce îndrăzneau să protesteze. Cea mai uşoară pedeapsă era concedierea în masă, iar corporaţiile sindicale de

inspirație fascistă nu reușiseră – sau nu doriseră – niciodată să se opună acestor abuzuri ale patronatelor.

Salvatore Scaglia a fost asasinat cu două focuri de *lupara* într-o seară, pe o uliță pustie, pe când se întorcea acasă de la șantierul situat în afara orașului. Carabinierii i-au găsit cadavrul și l-au transportat la Institutul de medicină legală. Assunta și Mimmo i-au văzut corpul acoperit cu un cearșaf în camera mortuară a spitalului. Femeia a izbucnit în plâns, căzând pradă deznădejdii, însă copilul nu a rostit nici un cuvânt și nu a vărsat nici o lacrimă.

Câteva zile mai târziu, mama Assunta a fost acostată de un necunoscut care i-a oferit o sumă substanțială: cinci sute de lire.

– De ce? a întrebat femeia, cu chipul profund marcat de durere și disperare. Îmbrăcată în negru din cap până-n picioare, nu mai avea nici o speranță și se simțea fără viitor.

– O persoană mărinimoasă, i-a explicat bărbatul, a aflat despre nenorocirea care v-a lovit familia și vrea să vă ajute.

– Doar atât? Să ne ajute cu bani și-atât? a întrebat Assunta, începând să deslușească adevărata semnificație a acelei recompense.

– Mai vrea, această persoană mărinimoasă, ca dumneata și fiul dumitale să vă refaceți viața. Într-un orășel ca acesta și pe o insulă ca a noastră, o biată

văduvă și un *picciriddu* nu pot s-o scoată la capăt. E greu să duci un trai liniștit într-un loc în care o viață valorează cât un glonț.

– Și încotro ar trebui să mă îndrept? l-a întrebat, vizibil tulburată, dându-și seama că toată lumea ei se rezuma la străzile din cartierul său.

– La Milano, i-a răspuns individul, rânjind sinistru. Cu siguranță că va fi mai bine pentru dumneata și pentru băiat. Iar dacă e să vă dau un sfat – a adăugat el asprindu-și tonul –, ar fi indicat să uitați amândoi nenorocirea prin care ați trecut.

Assunta, care înțelegea perfect semnificația gesturilor, aluziilor și cuvintelor spuse pe jumătate, și-a îndesat în două valize de carton lucrurile indispensabile, și-a pus pe cap un șal negru, și-a luat fiul de mână și s-a urcat în trenul care trebuia s-o ducă în orașul acela mare din susul Cizmei. A călătorit o zi și o noapte, iar în ziua următoare a coborât în gara din Milano, nimerind în mijlocul unei mulțimi înfocate, care scanda numele lui Girardengo, câștigătorul Turului Italiei la ciclism.

Băiețandrul nu a aflat niciodată din gura ei adevăratele motive ale plecării din Sicilia, Assunta nelăsând să-i scape vreo vorbă nici despre suspiciunile pe care le avea despre asasinarea soțului, însă numele lui Nicola Pennisi se gravase în mintea lui Mimmo asemenea unei peceți de neșters.

La gara din Milano, văduva Assunta Scaglia a fost întâmpinată de un amic al individului din Trapani. Cum era de așteptat, persoana mărinimoasă care ținuse s-o ajute voia să fie sigură că banii pe care i-i oferise erau cheltuiți judicios, cu profit sigur. În schimbul a două treimi din suma care îi fusese oferită, femeia a primit cheile prăvăliei din corso Buenos Aires.

Assunta era prin însăși natura ei o femeie posomorâtă; în plus, după această întâmplare neagră din viața ei nu mai avea nici un motiv să se declare fericită: chipul veșnic înnegurat îi oglindea mereu starea de spirit și se limita să vorbească doar strictul necesar.

Milano nu era Trapani, dar și marea metropolă avea procentul său nedorit de analfabeți. Un învățător care locuia în aceeași clădire cu ei, client obișnuit al prăvăliei, i-a explicat Assuntei că Mimmo era un băiat dezghețat și că, dacă voia ca el să aibă un viitor, trebuia să-l lase la școală. Mai mult de gura vecinului, femeia l-a înscris pe Mimmo la școală, iar acesta – dovedind, într-adevăr, o inteligență peste medie – a absolvit în doi ani primele patru clase elementare, iar la zece ani a trecut cu brio examenul de capacitate. Părea născut pentru studiu, iar învățătorul i-a explicat Assuntei că ar fi fost o crimă să-l scoată de la școală ca să-l trimită la muncă. I-a mai sugerat că băiatul poseda o capacitate intelectuală atât de dezvoltată, încât clasele a cincea și a șasea elementare

nu îi erau suficiente, întrucât nu reprezentau o cale rezonabilă pentru evoluția lui ulterioară. Pentru Mimmo era mult mai potrivit gimnaziul, care însă în mintea femeii era totuna cu vechile colegii frecventate de odraslele bogătașilor, îmbrăcate în uniforme albastre elegante. De unde să fi făcut rost de atâția bani pentru taxe și manuale? Mimmo a hotărât în locul ei și a găsit soluția: de vreme ce societatea laică îi închidea ușa în nas, de ce să nu ia calea Bisericii? Biserica îi putea oferi gratuit oportunitatea de a-și exprima la adevărata valoare propriile posibilități.

– Mamă, vreau să mă duc la seminar, i-a spus într-o zi, cu fermitate în glas.

Assunta nu observase vreodată în comportamentul fiului său nici semnele unei devoțiuni neobișnuite, nici pe cele ale unei vocații precoce; totuși, inteligența lui remarcabilă, profunda dăruire pentru studiu și spiritul înnăscut de sacrificiu i-au deschis în cele din urmă porțile seminarului de la Venegono. A trecut – cu notă maximă și un elogiu solemn – examenul de maturitate la materiile clasice și, în vreme ce la seminar continua să studieze teologia, a obținut dispensa – cu totul excepțională – de a frecventa ca extern cursurile de drept ale universității Cattolica.

În toți acești ani, Cesare și Giuseppina Boldrani nu l-au pierdut din vedere, iar bărbatul, cu toate că se afla într-o continuă și exaltantă ascensiune, își făcea

timp de două-trei ori pe an să aibă câte o discuție lungă cu Pazienza în noua sa casă din forul Bonaparte. Nu se întrebase niciodată ce-l împinsese pe Pazienza pe calea preoției, presupunând că alegerea tânărului se datorase unei tainice vocații.

Într-o zi, nu cu mult timp înainte ca Mimmo să depună legămintele preoțești, tânărul i-a mărturisit adevărul:

– Nu mi-am dorit niciodată să devin preot. Nu voiam decât să învăț.

Cesare Boldrani l-a privit cu asprime.

– Ai comis un păcat, i-a reproșat. Cu religia nu e de glumit. Biserica e o treabă cât se poate de serioasă.

– N-am negat niciodată asta.

Ochii întunecați ai tânărului au scânteiat, inundați de un sentiment de culpabilitate.

– Ar fi trebuit să discuți cu mine, i-a spus.

– Am ales calea care la momentul respectiv mi s-a părut mai simplă, a recunoscut Mimmo. Și acum?

– Acum, ce? a replicat Cesare.

– Un sfat, l-a implorat în timp ce, cu nativa sa viclenie, a adoptat o expresie umilă pe chipul cu trăsături maure.

– Sinceritate, i-a sugerat Cesare.

– Poftim?

– Vorbește cu episcopul.

– Ar trebui să fac mai întâi o cerere la directorul seminarului.

– Fă-o!

– O să vrea să afle motivul. O să mi-o respingă.

– Tu fă-o.

– Chiar credeți că episcopul?...

– Tu fă cererea și roagă-te. Măcar atâta lucru ai învățat în toți acești ani de seminar, nu-i așa? a concluzionat Cesare, punând punct discuției.

Domenico Scaglia i-a cerut superiorului său permisiunea unei întrevederi cu Eminența Sa episcopul, permisiune care i-a fost acordată după o perioadă rezonabilă de așteptare. Nimeni n-a aflat vreodată ce și-au zis în timpul întâlnirii de o oră Domenico Scaglia, zis Mimmo și supranumit Pazienza, imigrant sicilian, fiul unui biet tâmplar asasinat de mafioți într-o ambuscadă, cu focuri de *lupara*, și Eminența Sa Reverendissimă, în ale cărui vene curgea sângele uneia dintre cele mai vechi familii de nobili lombarzi, însă se pare că în cele din urmă înalta față bisericească a recunoscut valoarea tânărului și, probabil, temeiul rațiunilor pentru care îi ceruse întrevederea.

Cert este că, spre adânca mirare a directorului seminarului, după șaizeci de minute, ușile cabinetului Eminenței Sale s-au deschis larg, iar seminaristul a îngenuncheat, sărutând inelul episcopal.

- Feciorul acesta al nostru, i-a spus apoi înaltul prelat directorului, va părăsi chiar astăzi seminarul.

- Desigur, Eminență, a îngăimat omul, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

- Va intra să facă parte din viața laică, a continuat episcopul, căci vocația sa nu ne oferă suficiente garanții pentru a face din el un pastor vrednic. Sunt însă sigur că va fi un foarte bun creștin. Inteligența sa sclipitoare și elocința de care dă dovadă vor face din el un avocat excelent. O persoană foarte onorabilă, totodată un bun creștin și prieten al Bisericii, se va ocupa din acest moment de formarea sa profesională.

O zi mai târziu, fiul lui Salvatore Scaglia, tâmplarul asasinat cu focuri de *lupara* de unul dintre ciracii lui Nicola Pennisi, a bătut la ușa casei din forul Bonaparte, unde Cesare Boldrani îl aștepta.

- De acum înainte vei lucra pentru mine, a rostit industriașul, întinzându-i mâna.

Pazienza a acceptat propunerea cu recunoștință, răspunzând cu sinceritate la toate întrebările lui Cesare Boldrani. Din fericire, nici una nu s-a referit la Nicola Pennisi, iar tânărul a fost foarte mulțumit că nu fusese obligat să-și mărturisească taina: ascundea în suflet o umilință fără nume și o anxietate aproape patologică, pe care numai răzbunarea le-ar fi putut vindeca.

7

După „trădarea" Mariei, Vera părea mai îmbătrânită, iar trăsăturile îi erau parcă şi mai mohorâte: devenise mai aspră, mai dură, trăind numai şi numai pentru micul Giulio, de care se ataşase până la obsesie. În ziua în care Maria a venit în vizită, iar copilul, după ce a zăbovit câteva clipe în braţele mamei, a întins mâinile spre bunica – în realitate, adevărata mamă care îl creştea –, Vera a exultat.

– Hai, vino la bunica, *bambin*, i-a spus ea cu dragoste, dar cu un ton alarmat, smulgându-l pur şi simplu din braţele mamei.

Ca de fiecare dată când o vizita, Maria adusese în ziua aceea acasă bani şi lucruri de cea mai bună calitate, însă Vera, indiferentă în faţa generozităţii fiicei sale, a tăbărât asupra ei cu reproşurile dintotdeauna.

– Halal mulțumire pe mine, n-am ce zice, s-a lamentat ea. Am crescut de una singură o copilă ca să ajungă o femeie fără căpătâi și slugă, pe deasupra. Bogații sunt toți o apă și-un pământ. Începând de la acela care l-a băgat în groapă pe bietul taică-tău. Nu au fost trimiși pe pământ decât ca să le provoace suferință săracilor. Tu însă îi slugărești și faci temenele în fața lor.

Maria ar fi vrut să-i răspundă că, practic, fiecare om depinde, într-o oarecare măsură, de alții. Deosebirea consta în faptul că oricine avea de ales între muncile în sens biblic, care erau un blestem, și munca unanim acceptată de societate, care poate fi o modalitate de a scăpa de năpastă. În noua sa poziție, Maria era liniștită și senină, nutrind sentimentul că străbătea un drum care avea s-o poarte departe. De la Nemesio învățase să viseze, însă reveriile sale erau întotdeauna bine ancorate prin rădăcinile adânci ale propriilor origini. Visa la lucruri realizabile sau despre care credea că pot fi înfăptuite.

– Câștig bine, mamă, a încercat ea s-o convingă, și toți cei de acolo mă respectă. E adevărat că am greșit când am plecat de acasă, însă acum nu mai pot da timpul înapoi. Pe de altă parte însă, copilul acesta nu s-ar mai fi născut.

– Nu-mi amesteca îngerașul în toată povestea asta murdară! a exclamat Vera, strângând copilul într-o

îmbrățișare atât de dramatică, încât acesta a izbucnit în plâns. Cum de ți-a trecut prin minte să te duci după un saltimbanc? După toate sacrificiile pe care le-am făcut pentru tine!...

Pe măsură ce timpul trecea, Maria înțelegea că episodul plecării ei de acasă devenise o fixație maniacală pentru biata maică-sa.

– Păi, atunci eu vă las, a spus ea într-un târziu.

L-a sărutat pe Giulio și și-a luat rămas-bun de la Vera, apoi a ieșit să se bucure de razele învăluitoare ale soarelui acelei zile calde, primăvăratice. Îndreptându-se spre palatul din forul Bonaparte, respira adânc aerul parfumat, cu aceeași frenezie voioasă care o cuprindea cu mulți ani în urmă, când se întorcea de la școală. Fiul ei era în siguranță – și-a spus –, crescând după voia Celui de Sus și sub atenta supraveghere a mamei sale, mândră peste măsură de misiunea de bunică; cât despre Nemesio, „acel biet nefericit", acesta îi scrisese o vreme cu frenezie, trimițându-i câte o scrisoare pe zi, însă în ultima vreme misivele se răriseră, iar de o lună nu mai avea nici o veste de la el. „Și tăcerea e un răspuns", s-a consolat ea, înveselindu-se brusc în clipa în care a pătruns pe strada pe care se înălța casa Boldrani.

– Haideți, sus, să luăm medicamentul ăsta, a invitat-o cu gentilețe Maria.

– Picăturile astea sunt amare ca veninul, s-a revoltat Giuseppina, făcând o grimasă.

Însă în cele din urmă a luat doctoria.

– Ei, ați văzut că până la urmă diavolul nu-i chiar așa de negru? a glumit Maria, luându-i paharul din mână. Acum o să vă sprijin de perne să vă liniștiți, iar eu mă apuc să fac puțină ordine în cameră – a adăugat, începând imediat să pună în practică ceea ce spusese.

– Diavolul, a murmurat Giuseppina.

– Ce spuneți acolo? s-a neliniștit Maria, observând expresia de groază de pe chipul femeii.

– Nimic, a mințit Giuseppina, în vreme ce privirea sa părea să fixeze o amintire îndepărtată.

Soarele lumina camera cu raze jucăușe de lumină.

– Simțiți ce miros plăcut de curat? a încercat Maria să-i distragă atenția de la gândurile negre în care părea că se cufundase.

Însă în momentele acelea, soarele și miresmele primăverii, care odată îi deșteptau pofta de viață, îi stârneau Giuseppinei neliniștea și teama morbidă de întunericul care, mai devreme sau mai târziu, avea să se întoarcă să troneze în camera ei de suferință. Stările de disconfort se intensificau progresiv, durerile acute o chinuiau cu o frecvență alarmantă, buzele îi deveniseră vineții, iar sângele curgea prin vene într-un ritm dezordonat și imprevizibil: lent, aproape

imperceptibil, în cea mai mare parte a timpului, vijelios până la a-i tăia respirația în crizele în care secundele păreau să se dilate la nesfârșit. Iar piatra aceea de moară invizibilă continua să-i apese pieptul.

De n-ar fi fost întunericul ce o înspăimânta mai mult decât orice altceva pe lume, ideea morții care – o presimțea – avea să vină curând nu i s-ar fi părut atât de crudă. Iar atunci când se gândea la viața veșnică promisă de buna ei măicuță și de bietul don Oreste, care la șaptezeci de ani se stinsese asemenea unui sfânt, bezna se risipea ca prin minune, iar bucuria și nerăbdarea de a o reîntâlni pe Elvira îi umpleau sufletul. Își petrecuse cea mai mare parte din viață purtându-i de grijă fratelui său și parcă aștepta dintotdeauna clipa aceea. Avea sufletul împăcat cu Dumnezeu și ar fi vrut ca și toți cei dragi ei să fie la fel.

– Ați văzut că aveam dreptate? zise Maria strecurându-se cu voioșie în gândurile ei, căci observase cum grimasa de durere fusese înlocuită cu o expresie zâmbitoare, de beatitudine.

– Tu întotdeauna ai dreptate, i-a făcut pe plac Giuseppina.

Tinerețea care irumpsese în chilia suferinței sale ca aerul proaspăt și razele surâzătoare ale soarelui păreau să-i redea suflul vieții, făcând mai puțin înspăimântătoare ideea morții. A cuprins-o o toropeală dulce, scufundându-se leneș în negura trecutului care

părea să aibă consistența particulelor de praf rămase în suspensie și luminate de razele soarelui. Brusc, a năpădit-o amintirea umilinței suferite din partea unui individ blestemat, în anotimpul primei ei tinereți, apoi și-a revăzut tatăl, bărbat puternic și blajin, mama, femeia dârză și blândă ucisă de munca trudnică, cei trei frățiori răpuși unul după altul de gripa spaniolă, a întrezărit din nou, între somn și veghe, profeția din ochii magnetici ai preotului din Rattanà, cel care păruse să-i vadă suferința și sângele, vestind apariția unui înger răzbunător care avea să-l nimicească pe siluitorul diabolic. Apoi, visul i se umplu de imaginea sugestivă a Sfântului Gheorghe care ucide balaurul. Sfântul Gheorghe avea trăsăturile ferme, dar gentile ale lui Cesare, în vreme ce balaurul avea colți ca de lup și figura hrăpăreață de pasăre răpitoare a siluitorului diabolic, cel care îi ucisese iluziile de adolescentă și onoarea de femeie. Apoi însă, ca într-un joc de oglinzi, rolurile s-au schimbat brusc: diavolul devenea Sfântul Gheorghe, iar Sfântul Gheorghe îi lua locul diavolului, și Giuseppina nu mai știa ce să înțeleagă.

– Giuseppina! a chemat-o vocea îngrijorată a Mariei. Răspundeți-mi! Vă simțiți rău?

Tânăra femeie se aplecase spre bolnava care scutura din cap, respira greoi și bolborosea cuvinte neînțelese.

– Nu, n-am nimic, n-am nimic, a murmurat Giuseppina trezindu-se. N-a fost decât un vis.

A deschis larg ochii și, observând camera inundată de razele strălucitoare ale soarelui, a surâs. Respirația a redevenit ușoară, iar durerea s-a risipit aproape de tot.

– Prânzul e servit, a spus Maria.

– Ce avem azi?

A căutat din priviri tava care, probabil, conținea aceleași feluri de mâncare ca de fiecare dată în ultima vreme.

– Supă cu fidea și carne fiartă de pui, i-a confirmat Maria previziunile.

Deodată, bolnava s-a ridicat în șezut cu o vioiciune neașteptată.

– M-am săturat de porcăriile astea, s-a înfuriat ea. Vreau o farfurie de mămăligă!

– Cum?

Maria a încercat apoi să tempereze agresivitatea stăpânei casei invocând prescripțiile stricte ale medicilor.

– Nu-mi vorbi mie de doctori și de toate parascoveniile lor, a exclamat Giuseppina. Am zis mămăliă și mămăligă vreau. Vezi tu, Maria – a început ea apoi să povestească – noi ne-am născut săraci. Iar mama cu mămăligă ne-a crescut.

Maria a înțeles că nu-i rămânea decât să-i facă pe plac, așa că peste o oră Cecchina a anunțat-o că mămăliga era servită.

– Arată bine, nu-i așa? a remarcat Giuseppina. Și miroase frumos. Apoi, luând o bucățică cu vârful furculiței, a gustat-o și, dezamăgită, și-a lăsat brațele să cadă pe lângă corp, oftând: Gustul e diferit, nu mai e mămăliga de altădată. Sau poate că m-am schimbat eu – a admis ea în cele din urmă.

Maria era în casa Boldrani de numai o lună, însă prezența sa devenise pentru Giuseppina mai necesară decât aerul. O voia mereu lângă ea și-i vorbea întruna, ca și cum tânăra ar fi fost o dedublare a propriei persoane. Maria înțelesese repede mecanismele simple necesare bunului mers al casei, impusese treptat o nouă organizare a atribuțiilor și, încetul cu încetul, camerele începuseră să-și schimbe radical înfățișarea. Doar prezența lui Cesare Boldrani o făcea să se simtă stingherită. De această stare însă îl făcea vinovat pe stăpânul casei, care, prin răceala sa, insufla tuturor un respect distant.

– Astăzi trebuie să trimitem mandatele poștale, a spus Giuseppina, care se obișnuise să îi dea instrucțiunile din pat noii guvernante. Deschide sertarul de sus al comodei de colo, a continuat ea, urmărind mișcările Mariei. Găsești acolo lista cu adresele destinatarilor. Așa, aceea. Acum așază-te la masa de scris.

– Eu? a întrebat Maria, simțindu-se măgulită, dar totodată intimidată de noua sarcină care, în condiții normale, i-ar fi depășit atribuțiile.

– Da, tu, pentru că tot tu ai să te ocupi de mandate și atunci când eu n-o să mai fiu, i-a precizat Giuseppina. Și nu uita că trebuie să le trimiți în ziua de 27 a fiecărei luni.

Maria s-a pus pe treabă. Trebuia să completeze numele și adresele expeditorului și destinatarilor, lăsând în alb spațiul destinat sumei de bani: cifra urma să fie completată de stăpânul casei. Pe măsură ce scria, tânăra descoperea că, pe data de 27 a fiecărei luni Cesare Boldrani trimitea bani mai multor biserici, instituții religioase, aziluri de bătrâni, spitale, orfelinate și chiar unor persoane private, necunoscute. În lista cu destinatarii a descoperit un nume care i-a atras atenția: Memore Lovati.

– Memore, ce nume ciudat, a remarcat ea, adresându-i-se Giuseppinei.

– În spatele acelui nume care ți se pare atât de straniu se află o poveste pe care încă nu ți-am istorisit-o. Dacă ai timp, pot s-o fac acum, i-a propus Giuseppina, observând expresia curioasă a guvernantei.

Astfel, silindu-se să perceapă vocea firavă a Giuseppinei, Maria a aflat povestea micuței Memore. L-a revăzut pe Cesare Boldrani în 1914, când era doar un băiețandru deprimat din cauza faptului că tocmai fusese concediat, i-a urmărit drumul la asfințitul unei zile de vară până în fața tavernei *Osteria della Noce*, cu măsuțele cu tăblia de marmură înghesuite sub

umbrar, și a cunoscut-o pe Memore, o copilă de nici opt ani, bine hrănită, cu părul negru tuns scurt, cu breton. Cu ochii minții a clădit decorul: se însera, văzduhul era brăzdat de rândunici iuți ca săgeata, în vreme ce mai jos, de sub streșinile caselor, țâșniseră într-un zbor bizar și dezordonat câțiva lilieci. Deși nu avea nici un sens, Cesare a ținut să-i povestească micuței Memore întâmplarea nefericită prin care trecuse. Porțile fabricii i se închiseseră în nas, iar cu oamenii de-o vârstă cu el sau mai mari nu voia să discute, așa că i-a mărturisit secretul său unei copile necunoscute, iar ea i-a întins păpușa pe care-o ținea la piept ca s-o vadă mai bine. „O cheamă Gisella", i-a zis. Apoi i-a propus să se joace împreună, însă Cesare s-a scuzat, pentru că trebuia să ajungă acasă. Iar ea i-a întors spatele și l-a abandonat în mijlocul drumului fără nici un cuvânt de salut, dispărând după perdeaua roșie din ușa tavernei. Era normal ca o fetiță plesnind de bunăstare și cam alintată să se comporte astfel, așa că Cesare nu s-a simțit jignit. Dimpotrivă, i s-au întipărit în minte figura ei simpatică, bretonul provocator și ochii săi întunecați și sfredelitori. A dat să plece, însă după câțiva metri a simțit că-l trage cineva de mânecă. Era Memore. „Uite, ia asta", i-a spus, întinzându-i o pâine mare, înmiresmată. „Asta da cadou", i-a replicat el. „Eu am mai multă", a minimalizat copila importanța gestului. „Numele meu e

Cesare", a rostit el atunci. „Și îmi voi aminti mereu de tine, Memore."

– Anii au trecut, și-a continuat Giuseppina povestea, iar Cesare avansa hotărât pe calea care l-a dus în poziția de azi. Într-o zi a primit vizita unui prieten de-al său din copilărie, care acum e furnizor de vinuri și căruia noi îi spunem Riccio. Acesta l-a întrebat: „Cesare, îți mai amintești de *Osteria della Noce?*" „Cum aș putea oare s-o uit?" i-a răspuns fratele meu. „Ei bine, o cumpăr eu." „O cumperi tu?" s-a mirat Cesare. „Păi, da. Știi, proprietarul a murit și au rămas în urma lui nevasta și fiică-sa. Însă ele nu sunt în stare să ducă afacerea mai departe. Mi-o dau pe un preț de nimic", i-a mărturisit Riccio, înveselit. „Ți-o vor da pe prețul pe care îl zic eu", a replicat atunci Cesare.

Apoi, fratele meu a lăsat baltă toate afacerile și întâlnirile din ziua aceea, a sărit în mașină cu prietenul său și s-a dus glonț în Porta Ticinese. A găsit-o pe Memore, care între timp devenise fată de măritat și s-au recunoscut imediat unul pe celălalt. În doi timpi și trei mișcări s-au pus de acord asupra prețului, iar Cesare s-a întors spre Riccio, spunându-i: „Atât face." Riccio, care e un aventurier, dar și un bărbat galanton, a acceptat pe loc, deși suma era cu mult mai mare decât cea inițială. „Din moment ce prețul l-ai stabilit tu, pentru mine e în regulă." Acum, Cesare îi trimite lui Memore un mandat poștal în fiecare

lună, iar de Crăciun, în fiecare an, fata îi trimite un set de lenjerie brodată de mâna ei. Nici până azi nu s-a măritat, știi? Trăiește cu maică-sa și face broderii.

– Are suflet bun domnul Cesare, a concluzionat Maria, mișcată de povestea lui Memore.

I-ar fi plăcut să fi existat și pentru ea un Cesare Boldrani care să o fi ajutat în momentele grele ale vieții.

– Da, are suflet bun, a admis Giuseppina, însă dacă e bun tot timpul, asta numai Dumnezeu poate ști. Toată lumea recunoaște că a ajutat pe oricine a avut nevoie de el. Iar cine i-a făcut o favoare a fost întotdeauna recompensat așa cum se cuvine. El nu uită niciodată o favoare. Dar, din păcate, nu-i uită nici pe cei ce-l trădează, Domnul să-l aibă în pază!

8

– Avocatul Pazienza pleacă la Napoli ca să se însoare, a informat-o Ambrogino. Și nici nu vă închipuiți cu cine, a adăugat bătrânul pe un ton care oscila între mister și scandalizare.

– Cine să fie? a întrebat Maria, prefăcându-se picată din nori.

– Bieții de noi! a intervenit Cecchina, care părea că atât așteptase. În ziua de azi nu mai există pic de respect pentru religie.

– Închipuiți-vă și dumneavoastră, i-a șoptit Ambrogino cu un aer conspirativ, închipuiți-vă că domnul Cesare s-a dus la Cusi, cel mai renumit bijutier din Milano, și a comandat un colier de diamante pentru mireasă. A înnebunit lumea, ascultați-mă pe mine!

– Pe urmă, s-a amestecat din nou în discuție Cecchina, făcându-și loc cu coatele pe lângă Ambrogino,

pe urmă, Rosetta – o știți, cea care e *femme de chambre* la madam Lémonnier, mi-a spus că și stăpâna ei se duce la nuntă. Pleacă odată cu avocatul Pazienza și vor călători cu *wagon lit*. Se pare – totuși nu bag mâna-n foc – că ea a oferit toate florile și ghirlandele care se pun la biserică. Și după aceea... Știți unde vin să locuiască? Vin la vila avocatului, cea din via Besana.

În realitate, vila din via Besana, o elegantă casă seniorială din secolul al XIX-lea, era proprietatea lui Cesare Boldrani și, fiind situată la câțiva pași de tribunal, făcea parte din bunurile primite spre folosință de avocatul Domenico Scaglia, la care se adăugau multe alte lucruri și facilități pe care industriașul le considera indispensabile pentru poziția ocupată de omul sau de încredere. După ce își luase licența – cu notă maximă, cu o teză despre dreptul canonic –, Pazienza își efectuase stagiul în cadrul unui prestigios cabinet de avocatură, apoi trecuse cu brio examenul de confirmare ca avocat și, în sfârșit, ajunsese să aibă la dispoziție toate simbolurile înaltei societăți în care tocmai pătrunsese, dar de care Cesare Boldrani se putea lipsi: avea un automobil de lux Isotta Fraschini, un valet personal, o bucătăreasă, o garderobieră, o masă oricând la dispoziția sa la restaurantul Savini, propria lojă la Scala, locuri în tribuna de onoare la hipodrom și la stadion.

Fusese sfătuit să dea dovadă de o generozitate exagerată, să arunce cu bani în stânga și-n dreapta ca un nabab, învățând să folosească puterea pe care i-o oferea bogăția pentru a cunoaște și viața, și moartea, și cele mai ascunse secrete ale celor care aveau – chiar și tangențial – raporturi de afaceri cu Cesare Boldrani. Era ministrul lui de externe și totodată șeful serviciului său de siguranță. Cu răbdarea lui înnăscută, avocatul Domenico Scaglia pusese la punct o arhivă neprețuită, alcătuită din informații și documente capabile să facă să tremure armate de industriași, bancheri sau politicieni.

– Se duce și domnul Cesare la Napoli? a încercat să afle Maria, care era nelămurită în privința hotărârii patronului.

– Da' de unde! s-a grăbit să-i răspundă Ambrogino. Aveți chef de glume?

– Ți-ai găsit să plece domnul Cesare într-o călătorie, a comentat Cecchina.

– Asta chiar ar fi bună, a rostit cu ironie rândașul cel bătrân. Domnul Cesare n-a călătorit niciodată în viața sa. Singura dată când a făcut un drum mai lung – și atunci nu a ajuns mai departe de Udine – a fost pe vremea când era militar.

– Habar n-ai ce vorbești, l-a ocărât Cecchina. Nu mai ai ținere de minte chiar deloc! Nu-ți amintești că

acum cinci ani a dus-o pe doamna Giuseppina la Sanremo? Biata de ea, atunci făcuse primul atac de inimă.

– Da, așa-i, a admis Ambrogino.

– Oricum, s-a amestecat Cecchina, aerul de mare i-a priit domnișoarei Giuseppina tot atât de mult ca o frecție la un picior de lemn. Iar în rest, în locul domnului Cesare călătorește avocatul Pazienza.

– Închipuiți-vă, doamnă Maria, s-a înfierbântat brusc Ambrogino, de multe ori e nevoit să plece la drum cu aeroplanul. Vă vine să credeți? Chiar zboară! a adăugat bătrânul, imitând jalnic plutirea unui aparat zburător. Ascultați-mă pe mine, doamnă Maria, avocatul Pazienza nu-i în toate mințile.

– Dacă ar fi fost întreg la minte, a comentat Cecchina, cu siguranță că nu s-ar fi însurat cu una de teapa ăleia.

– Totuși, pentru numele lui Dumnezeu, și-a pierdut răbdarea Maria, cu cine se însoară?

– Cum, nu știți? s-a crucit Cecchina. Apoi, cu un aer conspirativ și cu o privire mai sașie decât de obicei, a adăugat: Se însoară cu o cocotă.

Și și-a acoperit fața cu palmele.

– Da' de unde atâta cocotă! a precizat Ambrogino. Se însoară cu o *chanteuse*. Una dintre madamele acelea boite care nu se sfiește să urce pe scenă fără să se acopere acolo unde ar trebui să fie îmbrăcată mai

mult. Și când te gândești că domnul avocat voia să se facă preot!

– Să n-ai niciodată încredere în foștii preoți! a pus gaz pe foc Cecchina. În ziua de azi nu mai e pic de respect pentru religie, ascultați-mă pe mine.

În clipa aceea, s-a auzit clinchetul clopoțelului, iar unul din becurile instalației improvizate de lângă bufetul din bucătărie s-a aprins: domnișoara Giuseppina avea nevoie de ajutor. Maria s-a ridicat prompt și a ieșit, urmărită de comentariile celor doi servitori bătrâni cu imaginația ațâțată de apropiata nuntă a avocatului Pazienza.

– Am două cadouri de făcut, i-a explicat ea, când Maria a intrat în cameră. Le am aici. Unul e pentru tine, celălalt pentru Pazienza.

– Pentru mine? s-a mirat guvernanta.

– De fapt, pentru fiul tău, a precizat Giuseppina, întinzându-i o monedă lucioasă. E un țechin de aur. Nu e mult, dar mă gândesc c-o să-i folosească vreodată.

– Nu trebuia să vă deranjați, i-a spus cu sinceritate Maria.

Îi istorisise Giuseppinei povestea vieții, iar aceasta știa acum totul despre ea. Probabil că nu fusese încercată de invidie pentru povestea ei de dragoste – un sentiment total necunoscut –, însă cu siguranță că sorbise cu aviditate depănarea aventurilor prin care trecuse

Maria. În pasiunea romantică și oarecum ireală a tinerei regăsise, poate, dorința ei de iubire, niciodată împlinită.

– Trebuie să te gândești la viitor, i-a reamintit. Ai în spate o relație pe care ai putea-o lua de la capăt. Eu, în schimb, sunt o femeie care nu mai poate lua nimic de la început.

– Ce tot spuneți acolo? i-a reproșat cu blândețe Maria.

– Tu ai o inimă mare, a lăudat-o Giuseppina. Și soțul tău e un bărbat sincer. E un hoinar. Hoinarii sunt făcuți din vânt. Tu ești o milaneză pursânge și ești făcută din pământ.

Era o sinteză foarte exactă a poveștii sale și, reflectând asupra ei, Maria a avut o revelație asupra relației sale cu Nemesio: vântul mângâiase pământul și, preț de o clipă, pământul se înfiorase.

– Vântul se pierde în depărtări, a continuat Giuseppina. Vântul nu are o țintă. Pământul însă rămâne pe loc, hrănind rădăcinile.

– Vă mulțumesc, a spus Maria, punând moneda de aur în buzunar.

Avea s-o păstreze mai degrabă ca talisman și semn de afecțiune decât ca obiect de valoare.

– Iar ăsta, a reluat Giuseppina întinzându-i un pachețel legat cu fundă aurie, este cadoul meu de nuntă pentru Pazienza. Trimite-i-l la adresa lui din via Besana înainte să plece spre Napoli.

– Îl va primi în mai puțin de o oră, a asigurat-o Maria, dând să iasă din cameră.

– Nu, nu pleca încă, a oprit-o Giuseppina, pe un ton rugător. Șezi câteva clipe aici, lângă mine, a spus, netezind cearșaful cu dosul palmei. Știi, Pazienza e un băiat de nădejde. A avut ambiție și a suferit privațiuni toată viața. Iar acum, când a ajuns la treizeci de ani, a luat-o razna.

– Mie, totuși, îmi face impresia unei persoane de ispravă, a comentat Maria limitându-și observațiile, apreciind că nimeni n-o putea depăși când era vorba de hotărâri pripite.

– Nu te pot contrazice, a admis Giuseppina. Eu însă mă întreb cum e cu putință ca un bărbat serios, pe picioarele lui, concret ca el... Chiar dacă a avut neșansa să se nască în Sicilia – a adăugat apoi, cu implacabilul spirit separatist al milanezilor – cea mai mare parte a vieții și-a trăit-o aici, la noi. Vorbește limba noastră. A prins obiceiurile noastre. Și uite că se duce să se însoare cu o napoletană pe care, pe deasupra, o mai cheamă și Rosa Esposito[1]. O actriță de teatru. Măcar de-ar fi fost Eleonora Duse. Asta nu e decât o figurantă de mâna a doua, care, dacă n-ar

[1] Esposito este numele de familie care, prin tradiție, era acordat de autoritățile din regiunea Napoli acelor copii cu tată necunoscut (n. tr.).

fi fost Pazienza, n-ar fi ajuns niciodată în cercurile înalte în care se învârte acum.

– Totuși, dacă se iubesc... a remarcat Maria cu o expresie plină de înțelepciune, mereu gata să se solidarizeze cu cei pe cale de a comite aceeași greșeală pe care o făcuse și ea.

Și ea se măritase cu un *terrone* din Modena – într-adevăr, din punct de vedere geografic ceva mai puțin *terrone* decât Rosa Esposito din Napoli. Totuși, amândoi erau de dincolo de Pad.

– Bietul Pazienza, l-a compătimit Giuseppina. Dumnezeu să-l aibă în pază. Știi, ieri, când a venit să-și ia rămas-bun de la mine, avea lacrimi în ochi. I-am spus-o, mă crezi? Chiar așa i-am zis: „Ești sigur că nu faci un pas greșit? Ai crescut sub ochii mei. Ești un băiat de ispravă. Cu toate partidele dintre care ai putea alege la Milano!..." Iar el: „O s-o placi, Giuseppina, ai să vezi. E bună la suflet, Rosa mea." După ce a plecat, fratele meu a venit și mi-a spus: „Dacă pentru el e bine așa, o să fie bine și pentru noi." Eu însă îl cunosc pe Cesare. Nu e deloc convins.

– Eu cred că vor avea parte de o căsnicie frumoasă, a dat Maria un verdict plin de optimism. Avocatul Pazienza e bogat. Iar când sunt bani, multe lucruri se aranjează de la sine.

Povestea la care Giuseppina făcea aluzie avea pentru Maria semnificația basmului balerinei care se

măritā cu un prinț și nu părea să semene nici pe departe cu căsnicia ruinată dintre o modistă aspirantă și un saltimbanc.

– Te gândești la soțul tău, nu-i așa? a surprins-o Giuseppina.

– Da, mă gândesc, a recunoscut ea, melancolică.

– Tu te-ai măritat cu un vagabond. Așa ar fi rămas și dacă ar fi avut bani. Iar tu ai fi fost la fel de nefericită.

– Ei, mai bine să ne gândim la viitor, a concluzionat Maria, cu obișnuita sa doză de optimism.

– Mi se pare o remarcă de bun-simț. Ascultă, Maria, a început ea să i se confeseze, făcându-i semn să se apropie, Pazienza și mireasa lui vor pleca în luna de miere în America. Se vor îmbarca pe un piroscaf, iar el va profita de această călătorie ca să pună la punct afacerile fratelui meu de acolo. S-ar putea ca, atunci când se vor întoarce din America, eu să nu mai fiu.

– Ce tot vorbiți, Giuseppina? a mustrat-o Maria, zâmbindu-i încurajator, ca să-i alunge gândurile negre.

– În cazul în care totuși spusele mele se vor adeveri, a insistat bolnava, te rog să fii foarte atentă și, când fratele meu îi va invita la masă, să faci în așa fel încât să fie un prânz așa cum scrie la carte. Să te ocupi de toate cum aș face-o eu. De-acum, știi totul despre casă, despre obiceiurile noastre, despre tabieturile domnului Cesare.

Era prima dată când îi spunea astfel fratelui său.

– Bine, dar am remarcat că vă simțiți mult mai bine în ultima vreme, a spus Maria. Iar odată cu încălzirea vremii vă veți recăpăta puterile, sunt convinsă de asta, iar onorurile casei le veți face chiar dumneavoastră. La urma urmei, eu nu sunt decât o biată femeie adunată de pe străzi care își dă aere de guvernantă în casa Boldrani.

– Ba eu zic c-ai să mă înlocuiești cu succes, a stăruit Giuseppina cu convingere. Ai stofă și nenumărate calități.

În noaptea aceea, Giuseppina a murit. Dimineața, Maria a găsit-o rece, cu ochii închiși și cu o expresie senină pe chip, ca și cum ar fi trecut din somn spre moarte în timpul unui vis frumos. A fost îngropată în cimitirul din Caravaggio, în mormântul familiei, care era mult mai vast și mai monumental decât cel construit cu mulți ani în urmă de familia conților Casati.

9

– Tehnică managerială? Chiar crezi c-o să stau să-ți ascult balivernele despre tehnica managerială? l-a întrerupt Cesare pe interlocutorul său, frânându-i entuziasmul.

– Nu era decât o observație obiectivă, s-a întristat Pazienza, întors foarte entuziasmat din călătoria în Statele Unite.

Și-a aprins o țigară americană, cu aromă foarte pătrunzătoare.

– Sunt prea tari, a comentat critic Cesare, aprinzându-și o *Macedonia*, țigările sale favorite, cu filtru auriu. Astea sunt bune pentru americani. La fel ca discursurile despre tehnica managerială.

Stătea comod în fotoliul său de piele din spatele biroului monumental din lemn masiv. Purta un

costum albastru cu dungulițe și – situație cu totul inedită –, avea la butonieră o floare de câmp.

– Noi, a continuat Boldrani, nu suntem industriași în sensul american, german sau britanic al cuvântului. Noi fabricăm ceva. Unii pantofi, alții stofe. Unii uniforme, alții tunuri. Și cu asta basta. Noi fabricăm case. Cumpărăm terenuri. Vindem terenuri. Dacă încep să caut materialele cele mai bune – pe care oricum nu le găsesc – și dacă folosesc tehnicile cele mai avansate, în câteva luni îmi închid afacerea. Dacă atunci când vreau să cumpăr un teren aștept realizarea unui studiu serios pe tema perspectivelor de dezvoltare edilitară a zonei, pot spune adio afacerilor. Asta deoarece nu se găsesc materiale de înaltă calitate, pentru că tehnicile avansate te fac să construiești în pierdere, pentru că nu există studii și nici măcar programe de dezvoltare edilitară.

– În regulă, în regulă, a admis Pazienza, ducându-și mâinile în față, ca și cum ar fi vrut să oprească avalanșa de cuvinte a interlocutorului. Gata, am înțeles.

– Trăim într-o lume organizată, dar organizarea a fost gândită în așa fel încât să favorizeze fraudele făcute de stat, a observat Cesare, pe un ton mai potolit. Economia țării noastre se bazează pe intermediari și pe inspectori care controlează doar ceea ce nu ne aduce nouă prejudicii. Noi avem banii, Pazienza. Iar ei ne cer bani ca să poată organiza mitinguri și parade

și să se joace de-a războiul, iar noi li-i dăm în schimbul înlesnirilor de care avem nevoie pentru bunul mers al afacerilor noastre.

– Mâine mă duc la Roma, l-a anunțat avocatul, revenind la chestiuni mai practice.

– Ei, uite, ăsta da discurs, s-a înveselit brusc Cesare. Trebuie să obținem cu orice preț scutirea fiscală pentru terenurile pe care urmează să construim noua oțelărie. Iată la ce folosește „energia volitivă" predicată de Duce. Știința și tehnica italiană sunt chemate să colaboreze la atingerea obiectivelor majore impuse de autarhie. În vreme ce noi trebuie, prin aceeași tehnică să inventăm petrolul, cărbunele și oțelul pe care nu le avem. În orice caz – l-a absolvit el în cele din urmă pe Pazienza, dăruindu-i un surâs –, ai făcut treabă foarte bună la New York. Ai pus la punct niște lucruri care se vor dovedi foarte utile la momentul oportun. Acum însă, înainte de închiderea frontierelor, trebuie să facem în așa fel încât agenților noștri de la Londra, Zürich și Paris să le parvină toate instrucțiunile necesare.

Cei doi bărbați s-au ridicat în același timp, iar Cesare Boldrani, care își domina interlocutorul cu statura sa impozantă, l-a bătut amical pe spate, în timp ce îl conducea spre ușă.

– Când trebuie să plec? l-a întrebat Pazienza.

– Ieri, i-a spus prompt Cesare. Şi chiar şi aşa, tot ai fi fost în întârziere.

– În regulă, i-a replicat, însoțind răspunsul cu un gest de încuviințare.

– Soția? s-a informat celălalt, cu un aer distrat.

– Cum nu se poate mai bine, a răspuns sec Pazienza, temându-se că Boldrani avea să-i pună din nou la îndoială alegerea. Şi floarea aceea de la butonieră? a contraatacat el, cu mâna pe clanța ușii.

– Care floare? a întrebat surprins Cesare, ducându-și instinctiv mâna dreaptă la reverul hainei.

– Exact, cea de colo, a punctat Pazienza, pe un ton sarcastic.

– Eh, de unde să știu eu? s-a fâstâcit celălalt. Vezi, mai degrabă, să-ți închei treburile pe aici și să pleci în timp util.

– Bineînțeles, a răspuns Pazienza cu o urmă de ironie în voce.

– Şi dacă îți face plăcere, l-a invitat Cesare, într-una din zilele astea vino să luăm masa împreună. Cu doamna ta, bineînțeles.

Cu o strângere de mână, cei doi bărbați și-au luat rămas-bun.

După plecarea lui Pazienza, chipul lui Cesare s-a întristat brusc, apoi s-a înseninat la fel de repede în clipa în care s-a privit în geamul bibliotecii ca să observe efectul vizual al florii de la butonieră. A părut foarte

mulțumit. Apoi s-a apropiat de monumentalul aparat de radio Marelli, l-a deschis, iar din difuzor s-au auzit inflexiunile melodioase ale trioului Lescani: fredonau un cântec despre lalele.

– E o melodie tare veselă, l-a surprins Maria.

– De când îți permiți să intri fără să bați la ușă? a exclamat el, închizând grăbit aparatul de radio, ca și cum ar fi fost surprins făcând ceva interzis.

– Ușa era deschisă, s-a justificat Maria, trecându-i cu vederea reacția oarecum agresivă.

Rochia ei în culori primăvăratice, nu foarte strânsă pe trup și închisă la gât cu un coleret alb, îi conferea un aer foarte atrăgător.

– Ce e? a întrebat posac, grăbindu-se să-și reia poziția din spatele biroului masiv, ca și cum ar fi vrut să se pună la adăpost în fața invadatorului.

– A sosit poșta, domnule, a răspuns Maria, sigură pe ea. Și, în plus, aș fi vrut să aflu dacă astăzi luați masa de prânz acasă.

Spunând acestea, i-a pus în față, pe birou, teancul de scrisori pe care le adusese pe o tavă.

Cesare a luat primul plic și l-a desfăcut.

– Nu știu, a răspuns. O să te informez mai târziu.

Apoi a privit telefonul negru, greoi, de pe birou, făcând aluzie la interminabilele convorbiri pe care le avea zilnic.

– Şi încă ceva, a adăugat Maria, scoţând din buzunar două bancnote mari pe care le-a depus pe birou. Am găsit două sute de lire în plus în plicul cu salariul meu. Trebuie să fi fost o greşeală.

Cesare a fixat-o intens, însă ochii cafenii ai tinerei erau parcă străbătuţi de vibraţii scânteietoare şi au susţinut privirea impetuoasă şi azurie a bărbatului.

– Nu, nu e nici o greşeală, a corectat-o. E o mărire de salariu, a adăugat, aşezându-se din nou în fotoliu.

– Nu... nu am ştiut, s-a bâlbâit ea. Şi nici nu ştiu dacă e just.

– Just? Ce anume? a întrebat Cesare distrat, prea ocupat cu verificarea corespondenţei.

– Nu ştiu dacă merit, a găsit Maria curajul să precizeze. E mult prea mult.

– Cumpără-ţi haine. (Atenţia îi era întru totul subjugată de scrisori şi nu mai privea spre ea, considerând, în maniera-i proprie, subiectul închis.) Femeilor le plac hainele, nu-i aşa? a adăugat pe un ton ireverenţios.

Reflectând o secundă asupra atitudinii de o inutilă aroganţă şi a cuvintelor nepoliticoase ale stăpânului său, Maria a înţeles că se datorau unei nemulţumiri tainice şi s-a surprins gândindu-se că erau expresia unei stări sufleteşti care, probabil, o privea şi pe ea.

– Atunci, nu-mi rămâne decât să vă mulțumesc, a concluzionat, considerând că nu avea rost să înceapă o discuție pe care n-ar fi fost capabilă s-o și termine.

S-a îndepărtat, nu înainte de a schița o plecăciune abia perceptibilă.

A privit-o dispărând dincolo de ușă și abia în clipa aceea a îndrăznit să-i adulmece parfumul delicat, dar totuși penetrant, de femeie. „Ia te uită!“, și-a spus aprinzându-și o țigară. „Greu o mai scot la capăt cu puștoaica asta care simulează supunerea, dar face numai ce vrea ea!“

Maria devenise importantă, de-a dreptul indispensabilă. Se putea spune că făcea parte din viața lui: vocea, zâmbetul ei însemnau mult, la fel cum spiritul ei organizatoric părea să stabilească ritmul optimist al unei vieți noi. În fiecare dimineață, la trezire, Cesare găsea baia pregătită, hainele aranjate în garderob – cu cravata și șosetele întotdeauna asortate. Micul dejun devenise un obicei mai mult decât agreabil, mai ales de când Maria hotărâse să folosească un prețios serviciu de argint strălucitor, de o splendoare antică, uitat prin cine știe ce cotlon. Însă ceea ce izbutea să ofere o tentă familiară, de ritual cald, întâlnirii lor zilnice din sala de prânz era tușeul discret și elegant al unei flori – un trandafir, o garoafă, o margaretă sau o narcisă, în funcție de anotimp – pe care tânăra o așeza negreșit pe masă, într-o vază de cristal suedez.

Uneori, când floarea era micuță, ca în ziua aceea, Cesare o lua și și-o potrivea la butonieră.

Giuseppina lăsase un mare gol în inima bărbatului, care îi regreta profund moartea, însă de la dispariția ei, în privința casei Cesare nu fusese pus niciodată în situația să-și spună: „Dacă sora mea ar fi trăit, una ca asta nu s-ar fi întâmplat." În schimb, se întâmplase - și nu de puține ori - să remarce în gând: „O asemenea idee nu i-ar fi trecut niciodată prin cap Giuseppinei."

Maria dovedise două mari calități: avea o eficiență silențioasă și era de o discreție absolută. Musafirii - puțini și atent selecționați - care treceau pragul casei Boldrani ajungeau să-l invidieze nu doar pentru bogăția strălucitoare și puterea sa dominatoare, ci și pentru guvernanta perfectă, care părea formată la un castel al aristocrației din bătrâna Anglie.

Țârâitul telefonului l-a smuls din gândurile sale plăcute.

– Convorbire interurbană cu Roma, a ciripit vocea telefonistei. Un moment, vă rog.

Tramvaiul se îndrepta spre Porta Ticinese. Cesare Boldrani a sărit pe scara vagonului când se pusese deja în mișcare, fără să prindă viteză. În dimineața aceea avusese de ales între un consiliu de administrație, o ședință de bursă, alcovul Elisabettei Lémonnier și o

întâlnire la club, însă a preferat să sară în tramvaiul care se îndrepta spre Porta Ticinese, suportând fără să protesteze în nici un fel reproşurile controlorului care i-a înmânat biletul.

Călătorii discutau despre război, iar doi tineri își arătau unul altuia cărțile poştale cu deciziile de înrolare.

– Trebuie să mă prezint la centrul de recrutare peste nouă zile, zicea unul din ei.

– Ferice de tine, a replicat celălalt. Eu trebuie să mă prezint peste exact o săptămână.

– Când patria își cheamă fiii, a comentat un bătrân care stătea pe locul rezervat mutilaților din război și invalizilor, aceştia trebuie să alerge într-un suflet, privind moartea cu dispreț.

Cei doi tineri care își studiau cărțile poştale de înrolare nu păreau prea convinși.

– Tu ce crezi? l-a întrebat unul din ei pe amicul său. Va fi război?

– Da' de unde! l-a liniștit celălalt, un tânăr cu o expresie pișicheră, de atoateştiutor. Nu e decât o recrutare de probă. Italia e stat neutru. Noi suntem o țară paşnică.

– Dar dacă cineva se atinge de noi, avem de dat pentru toată lumea, s-a amestecat din nou în discuție bătrânul țâfnos, mimând câteva lovituri cu pumnul.

Prima dată când Cesare călătorise cu tramvaiul, însoțit de tatăl său, fusese tulburat și plin de entuziasm

ca un explorator aflat pe un tărâm necunoscut și demult visat; în clipa aceea însă, când schimbarea bruscă din program îl adusese în situația de a se coborî momentan la același nivel cu plebea, Cesare realiza faptul că devenise – asemenea tuturor oamenilor bogați, de altfel – un personaj mitic, total detașat de realitatea cenușie la a cărei perpetuare contribuia, într-un fel sau altul, și el.

În vitrina unei florării a zărit din mers câteva magnifice lalele roșii și galbene. A tras clopoțelul de avertizare, a coborât la prima stație, s-a întors pe jos până la florărie, intrând valvârtej.

– Florile de colo? a întrebat arătând spre lalele.

– Lalele? a repetat omulețul de după tejghea, îmbrăcat doar în cămașă și afișând o curiozitate profesională detașată.

– Da, de lalele vorbesc, a confirmat Cesare, ușor stânjenit.

– Câte?

Omulețul a ridicat mâna, gata să numere câteva fire.

– Toate, a răspuns Cesare, spre uluirea celuilalt.

– Toate? a îngânat florarul, bătând des din pleoape.

– Toate, a repetat Cesare.

Florarul i-a aruncat o privire lungă: costumul elegant, lănțișorul de aur care îi ieșea din buzunarul vestei, expresia severă și ținuta distinsă a clientului l-au

convins imediat să confecționeze cel mai mare buchet de flori din întreaga sa carieră.

Cesare s-a întors acasă cu un taxi, a trecut repede de portarul care a fost gata-gata să-l ia drept un curier și a sărit două câte două treptele de la intrare. Cumpărase toate lalelele acelea gândindu-se la Maria, însă când ea a venit să-i deschidă nu a găsit curajul de a i le oferi. Dimpotrivă, a scăpat de ele ca de un obiect stânjenitor, punându-i-le în brațe cu un gest atât de brusc, încât tânăra s-a văzut nevoită să execute un gest acrobatic pentru ca buchetul să nu cadă pe jos. Mai degrabă i le-a aruncat în poală decât i le-a întins.

– Pune și tu câteva flori prin casă, i-a spus pe un ton de reproș. Doar a sosit primăvara, ce naiba!

Și, fără să-i dea timp să-i răspundă, s-a refugiat în biroul său.

– Mulțumesc, domnule Cesare, a răspuns Maria.

Dar anticamera era deja goală, în vreme ce Cecchina s-a ițit ca din senin, pentru a evalua personal situația.

– Astea le-a adus stăpânul, a întrebat ea, sau am luat-o eu razna?

– Le-a adus stăpânul, a încuviințat Maria în timp ce se îndrepta spre bucătărie, urmată de bătrâna servitoare.

– Tot aia e: înseamnă că am luat-o razna, a răspuns Cecchina, pentru care imaginea stăpânului aducând acasă un buchet de flori era ceva de neînchipuit.

În schimb, Maria avea o opinie total diferită asupra semnificației acelui gest. Câteva minute mai târziu a bătut la ușa biroului lui Cesare Boldrani, purtând o vază uriașă în care pusese o mare parte din florile aduse de el.

– Ce e? a întrebat pe tonul posac ce caracteriza momentele sale de stânjeneală.

– Execut ordinele, a răspuns Maria pe un ton amabil, afișând un zâmbet larg.

– Pune-le unde vrei, a consimțit el, arătând cu un gest amplu spre vasta încăpere în care se aflau.

– Mie îmi plac foarte mult florile, i-a mărturisit Maria, poziționând vaza drept în fața lui, pe masa de lucru. Însă prefer narcisele pentru că sunt foarte parfumate și țin mai mult.

– Păi atunci n-ai decât să-ți cumperi narcise, a replicat Cesare la fel de morocănos, notând ostentativ ceva într-un caiet legat în marochin.

– Uitați ce e, domnule Cesare, a îndrăznit Maria să abordeze un subiect nou, folosindu-se de pretextul buchetului de flori. Vreau să vă cer să-mi autorizați o acțiune mai amplă.

– Ce anume? s-a arătat el surprins, ridicându-și privirea din caiet.

– M-am gândit că această casă ar trebui reîmprospătată, i-a spus Maria direct. Multe tapiserii s-au îngălbenit în timp, iar câteva huse trebuie înlocuite. Perdelele

ar trebui și ele schimbate. În plus, plăcile de gresie sparte trebuie înlocuite, robinetele sunt vechi...

– Vechi?! a întrerupt-o el dezaprobator.

– Depășite, dacă preferați așa, domnule.

Maria obișnuia să folosească cuvinte diferite pentru a spune același lucru – tactică menită acum să înfrângă opoziția bărbatului dinaintea sa față de inițiativele ce ar fi modificat radical ordinea stabilită de ani buni în casa lui. Cesare prefera sistemul pe care Maria îl practicase până atunci – schimbări lente, abia sesizabile –, fiind pur și simplu înspăimântat de ideea răsturnării bruște a unei ordini bine împământenite.

– Vezi cum ești? a ripostat el. Mai întâi îmi vorbești despre o împrospătare, apoi îmi pui la cale o *Russia* care n-o să se mai termine niciodată.

În dialect milanez, expresia se folosea pentru a denumi o revoluție.

– Dacă intervenim prompt, acum, a insistat ea cu spiritul unui administrator competent, vom economisi și timp, și bani.

– N-aș putea spune că nu ai dreptate, a bombănit el. E o inițiativă care merită luată în considerare. În regulă, să chemi pe cineva să ne facă o notă de cheltuieli aproximative.

– Am făcut-o deja, a exclamat Maria, întinzându-i un teanc de hârtii.

Cesare nu știa dacă să izbucnească în râs sau să se înfurie. Înainte de a se compromite alegând una din cele două atitudini extreme, a spus:

– În regulă. Faci cum crezi.

În noaptea aceea, în loc să treacă mental în revistă programul de a doua zi, așa cum proceda de mult timp, s-a gândit la Maria. Faptul în sine era destul de surprinzător, însă de-a dreptul extraordinar i s-a părut că, pentru prima dată, chipul suav al tinerei părea să se descompună în fața ochilor săi, cu efectul unui minunat caleidoscop, pentru a se reconstitui apoi în fizionomiile mamei, Matildei și Elisabettei Lémonnier. În cele din urmă însă, expresia fermă a Mariei se recompunea, fixându-se prin fragmente multicolore albe amintirilor.

De la întoarcerea de pe front, în 1919, când, grație talentului înnăscut și ambiției extreme care îl caracteriza, făcuse primii pași în afaceri – cu ajutorul inginerului Ferrari și cu colaborarea forțată a contelui Casati, care îi pusese la dispoziție primul depozit de capital –, Cesare Boldrani urcase atât de mult, încât acum putea privi de sus la cei care odată îi serviseră drept modele sau puncte de referință, urmărindu-i pe concurenții săi de ieri agitându-se ca un roi de furnici înspăimântate de apropierea furtunii.

Bătrânul conte Casati odihnea de mult în mormântul familiei din cimitirul din Caravaggio, la numai câțiva metri de locul unde era îngropată mama lui Cesare, însă înainte de a muri asistase la înălțarea primilor pilaştri ai imperiului Boldrani. Inginerul Ferrari rămăsese același cartofor înveterat, găsindu-și moartea la volanul Lanciei sale, pe drumul sinuos care traversează munții Pădurea Neagră. Se întorcea de la Baden-Baden, unde risipise la cazinou cea mai mare parte a averii obținute de pe urma lui Boldrani, gândindu-se probabil la Dostoievski, pe vremuri client fervent al tripoului de acolo.

Pe vremea aceea, Cesare renunțase deja la serviciile sale, influența sa lărgindu-se într-o asemenea măsură, încât își putea fixa țeluri mult mai înalte, atât politice, cât şi economice. Compania sa devenise atât de puternică şi faimoasă, încât a beneficiat de o parte din finanțarea de patru sute de milioane de dolari (dintre care zece milioane s-au îndreptat spre FIAT, iar douăzeci spre Edison) pe care Statele Unite au pus-o la dispoziția societăților publice şi a întreprinderilor private din industria italiană, atrase de mirajul unor investiții cu profit maxim și risc minim.

Odată ce Domenico Scaglia devenise mâna lui dreaptă, Cesare Boldrani realizase unul dintre cele mai surprinzătoare salturi economice din toate timpurile, fără să se compromită definitiv prin colaborarea

efectivă cu regimul și fără să-și mânjească mâinile mai mult decât era necesar. Nu știa o boabă de engleză, franceză sau germană, dar cu toate acestea făcea afaceri colosale cu cei mai prestigioși exponenți ai comerțului și finanțelor din lumea întreagă. Văzuse munții o singură dată, când luptase pe front în Marele Război, iar la mare fusese tot o singură dată, când își însoțise sora la Sanremo. Viața lui era acolo, la Milano, între casă și birou, însă numele și mărcile sale constituiau o garanție în țări din lumea întreagă.

Totuși – s-a întrebat el – ce sens avea un asemenea bilanț, întocmit mental în toiul nopții, pornind de la imaginea chipului Mariei care se descompunea în fața ochilor cu efectul unui caleidoscop, pentru a se reconstitui apoi în fizionomiile mamei, Matildei și Elisabettei Lémonnier, și recompunându-se în cele din urmă în expresia fermă a tinerei sale guvernante? Chipul ei, de o frumusețe insolentă, dar în același timp blândă, resemnată, dar agresivă, prudentă, dar ispititoare, castă, dar senzuală, stârnea spirala amintirilor ca și cum ar fi fost hârtia de turnesol a unui adevăr pe care Cesare Boldrani refuza să-l recunoască.

Zi de zi, începând din zori, tăbărau prin ușa de la intrare ca niște invadatori: irumpeau pe coridoare cu bocancii lor murdari, puneau stăpânire pe dormitoarele palatului, pe saloane și chiar pe studioul

lui Cesare Boldrani. O adevărată armată de zidari, gletuitori, tapiţeri, zugravi, ebenişti, dulgheri, faianţari, electricieni şi instalatori pe care Maria îi dirija energic, cu dezinvoltură.

– Casa asta s-a transformat într-un bordel! i-a strigat Cesare în a doua zi de la declanşarea infernului. A refuzat să ia micul dejun pe care Maria reuşise totuşi să i-l pregătească şi a ieşit trântind uşa.

– Ai văzut, Maria? a spus în urma lui Ambrogino, cu voce temătoare. Ce ne facem acum?

Şi şi-a împreunat palmele ca pentru rugăciune.

– Nu vă e teamă, *signora* Maria? s-a amestecat în discuţie şi Cecchina.

– Zâmbetul îi va reveni pe buze când va vedea casa în perfectă ordine, i-a asigurat tânăra, grăbindu-se să-şi reia locul de diriginte de şantier, împărţind ordine în dreapta şi-n stânga şi sugerând modificări.

Cu puţin înainte de ora unsprezece, Cesare a telefonat de la birou.

– Astăzi iau masa de prânz la *Savini*, a informat-o, încercând s-o facă să se simtă vinovată pentru perioada de sacrificii pe care se vedea nevoit să o îndure.

– În regulă, domnule Cesare, i-a răspuns Maria, cu gândul la lucrările de restaurare şi reamenajare.

Apoi a fost rândul lui Pazienza să sune.

– Ce daraveră ai pus tu la cale acolo? a întrebat-o.

– Cine, eu? a replicat iritată Maria, căzută parcă din nori.

Din clipa în care își pusese în minte să ducă la bun sfârșit o acțiune pe care o considera indispensabilă și căreia îi dedica tot timpul și fantezia sa, toată lumea îi reproșa câte ceva sau avea ceva de comentat, începând cu Cesare Boldrani și terminând cu Cecchina.

– Mi-a spus că se vede obligat să se refugieze la Caravaggio, a informat-o Pazienza. Parcă-și ieșise din minți.

Resentimentele Mariei s-au risipit brusc, iar tânăra guvernantă a izbucnit în râs.

– Cum așa? Doar el, cu gura lui, mi-a dat binecuvântarea, a strigat ea în receptor, neobișnuită cu minunile tehnicii. Desigur, casa e plină de zidari și dulgheri prinși într-un continuu du-te-vino, pentru că încerc să-i dau un aspect rezonabil, însă nu am o baghetă magică. Dumnezeu – și chiar puteți să-i transmiteți asta din partea mea – a făcut lumea în șase zile. Eu nu sunt decât o biată guvernantă, dar promit că în aceeași perioadă de timp voi schimba înfățișarea casei domniei sale.

– În regulă, s-a resemnat Pazienza, care cunoștea foarte bine reacțiile furioase ale lui Boldrani atunci când cineva străin se amesteca în viața sa privată. Ai să vezi c-o să-i treacă. Pe de altă parte, trebuie să recunosc că ai dreptate: casa avea nevoie de o curățenie

generală. Dă-mi un telefon când se termină talmeș-balmeșul, ca să-l anunț că are undă verde.

– Sper totuși să aibă bunătatea să dea din când în când un semn de viață, s-a simțit datoare să precizeze Maria. Apoi a întrebat: E departe Caravaggio?

– Treizeci și cinci de kilometri, a răspuns Pazienza. Jumătate de oră cu automobilul.

– Și vreme de cinci zile trebuie să facă drumul dus-întors de acolo?

– Nu e cine știe ce mare sacrificiu.

– Atunci m-am mai liniștit.

Și l-a imaginat pe Cesare singur în vila de la Caravaggio pe care n-o văzuse niciodată și a simțit cum se întristează profund.

– E frumoasă casa asta de la Caravaggio? i-a întrebat Maria pe Cecchina și Ambrogino seara, în timp ce mâncau în bucătărie.

– E o minunăție, i-a răspuns rândașul, înghițind în grabă dumicatul.

– Domnul Cesare a dat o avere pe ea când a cumpărat-o de la contele Benedetto Casati, a precizat Cecchina, care, cu chipul ei șiret, ținea cu tot dinadinsul să-și aducă contribuția la corecta informare a interlocutoarei.

– Hei, tu, femeie, a protestat Ambrogino încruntându-se, nu mă lași niciodată să-mi duc vorba până la capăt.

– Le zic și eu pe ale mele, s-a înfuriat cealaltă, ștergându-se la gură cu un șervet. Ce, îmi interzici să vorbesc?

– Nu ți-o poate interzice nimeni, a încercat Maria să-i împace.

Ar fi vrut totuși să afle mai mult despre proprietatea lui Cesare de la Caravaggio, despre care nici Giuseppina nu suflase vreo vorbă.

– *Signora* Maria, dumneavoastră știți cine e contele Benedetto Casati? a întrebat-o Ambrogino.

– Păi, da, știu, a răspuns Maria. Domnișoara Giuseppina mi-a vorbit de câteva ori despre el.

– Cum contele Casati avea vila aceasta care se transforma într-o ruină de la o zi la alta, a continuat Ambrogino fără prea mare tragere de inimă, la un moment dat a vrut s-o vândă...

– Însă nu găsea pe nimeni care să vrea s-o cumpere, s-a scăpat Cecchina.

Și-a dat seama și și-a acoperit repede gura cu palma, căindu-se.

– Apoi, a continuat Ambrogino, resemnat, nu se știe bine din ce motiv, apare domnul Cesare care cumpără vila asta neîngrijită pentru o sumă disproporționat de mare. Ambrogino a luat o înghițitură de vin ca să-și dreagă vocea, apoi a adăugat: Ca să nu mai vorbim despre banii cheltuiți ca să pună la punct interiorul, fațada și grădina. Eu cred că domnișoara

Giuseppina acolo s-a îmbolnăvit, curățând livada și aranjând curtea și grădina. Dac-ați ști, *signora* Maria, ce minunăție!

– Și totuși Ambrogino nu v-a zis chiar tot, a intervenit cu malițiozitate bucătăreasa.

– Păi, ce-ar mai fi trebuit să spun? a întrebat bărbatul, întunecându-se la față.

– Trebuia să-i spui povestea din spatele casei aceleia, a răspuns jubilând Cecchina.

– Na-ți-o bună! a exclamat Ambrogino, respingând invitația femeii cu un gest de lehamite. Basme. Legende. Invenții de muieri care îndrugă verzi și uscate.

– I se mai spune „Vila Tăcerii", i-a dezvăluit bătrâna servitoare. Vreți să știți de ce i se spune așa, *signora* Maria?

– Chiar dacă nu vrea, tu tot ai să-i povestești, a ironizat-o Ambrogino. Se vede de la o poștă că arzi de nerăbdare.

– Ascultați, *signora* Maria, și-a început bătrâna relatarea. Trebuie mai întâi să știți că, la început, vila s-a numit Carlotta, numele bătrânei contese Casati, mama contelui Cesare. (Gesticulând, Cecchina părea în transă, plecată în căutarea timpului pierdut.) Eu vorbesc acum despre ce era acum cincizeci, poate o sută de ani – a precizat ea, făcând în gând o estimare relativă. Ei bine, în vila aceea a murit de inimă rea contele Cesare Casati, un tânăr bun ca pâinea caldă,

dar care avea boala ochiului-de-bou. A murit de inimă rea pentru că nu l-au lăsat să se însoare cu cea pe care o iubea, o fată din popor. De atunci, numele vilei s-a schimbat în Vila Tăcerii. Cam asta e povestea. În plus, se pare că – a coborât vocea Cecchina, aplecându-se în față și invitându-și interlocutorii să facă același lucru – în unele nopți pe acolo bântuie spiritele.

Și și-a făcut repede semnul crucii, îngânând câteva cuvinte dintr-o rugăciune.

– Cin' să creadă asemenea baliverne? a contrat-o Ambrogino, în ciuda faptului că simțise un fior rece pe șira spinării. Romano și Ausonia locuiesc de ani de zile acolo și au grijă de casă, dar n-au văzut niciodată ceva nelalocul lui.

– Vocea poporului e vocea lui Dumnezeu, a proclamat Cecchina, făcându-și din nou cruce.

– Să încercăm să facem ordine printre lucruri cum putem noi mai bine, i-a atenționat Maria ridicându-se brusc de la masă, încercând să-și mascheze starea de neliniște pe care i-o stârnise povestea Cecchinei. Mâine dimineață se întorc barbarii – a adăugat, referindu-se la armata de muncitori. La ora șase trebuie să fim în picioare.

Cesare sosise la Caravaggio la volanul bătrânului său Topolino. Se atașase de minuscula mașină, oarecum hârbuită, preferând-o Rolls Royce-ului, Isotei

Fraschini și Lanciei pe care le ținea în garaj. Mașina – o utilitară – era încărcată până la refuz cu bulbi.

– Sunt pentru noi? a întrebat grădinarul.

Cesare a încuviințat din cap.

– Bulbi de narcisă, l-a informat el, începând să descarce.

– Bulbi de ce? s-a minunat bărbatul, care nu ținea minte ca stăpânul său să se fi amestecat vreodată în alegerea florilor pentru grădină.

– Am zis bulbi de narcisă, a repetat pe un ton apăsat. Vorbesc turcește sau ce?

– Nu, nu, a răspuns cu umilință în voce grădinarul. Nu înțelesesem.

– Sunt frumos colorate, plăcute vederii, foarte parfumate și țin mai mult, a explicat Cesare. Să le plantezi în spatele casei – i-a poruncit apoi –, de unde se termină curtea până la livadă. Vreau un câmp, un câmp întreg de narcise. Crezi că ajung?

– Dacă n-or să ajungă, voi mai cumpăra, a spus grădinarul, continuând să descarce bulbii din mașină și crucindu-se la auzul programului peisagistic gândit de stăpânul său.

În seara aceea, telefonul de la Vila Tăcerii, de obicei mut, a sunat. Surprins, Cesare a rămas cu lingura de mâncare în aer, privind suspicios spre aparatul negru de pe scrinul de secolul al XIX-lea din sala de masă. S-a ridicat înghițind în grabă dumicatul.

– *Pronto!* a tunat el în receptor.

– Maria sunt, s-a auzit vocea guvernantei de la celălalt capăt al liniei.

În loc să-l calmeze, vocea ei caldă și moale, străbătută de o muzicalitate suavă, a avut darul să-l neliniștească, făcându-l să devină aproape agresiv.

– În sfârșit, ne-am obișnuit să vorbim la telefon sau ce? De ce m-ai sunat?

– Voiam să vă anunț că lucrările la casa dumneavoastră s-au încheiat adineauri, l-a informat ea pe un ton plin de deferență, dar cu o voce veselă. Eu nu voi fi mâine aici, pentru că îmi vizitez mama și băiețelul. Știți, mâine e duminică.

– Mă deranjezi de la masă ca să-mi spui că mâine e duminică? i-a reproșat el.

Rezultatul a fost sub așteptări: asprimea din glasul său nu era de ajuns s-o descumpănească pe Maria, entuziasmată de rezultatul muncii sale, pe care îl considera exemplar.

– Nu, a răspuns ea calmă, v-am deranjat ca să vă spun că mâine nu voi fi aici ca să văd surpriza de pe chipul dumneavoastră când veți realiza cât de frumoasă este casa acum. Nu mai trebuie decât să lustruiesc pardoseala din birou.

– Bine, de acord, însă...

Cesare s-a surprins bolborosind cuvinte dezarticulate, însă nu a mai avut timp să protesteze răspicat.

– Așteptați să vedeți cum a ieșit înainte de a cârti, i-a sugerat Maria pe același ton vesel. Bună seara, domnule Cesare.

Clicul receptorulul pus în furcă la celălalt capăt al liniei a anunțat încheierea convorbirii pe care el dorise s-o întrerupă într-un prim impuls, dar pe care acum, când fetișcana aceea plină de ifose o încheiase brusc, fără să-i mai aștepte răspunsul, ar fi vrut s-o continue. A trântit receptorul și s-a îndreptat spre salon, urmat de sfaturile și recomandările Ausoniei, care îi predica pe un ton matern – cu toate că era mult mai tânără decât el – necesitatea unei alimentații judicioase.

– Cine m-a pus să-mi iau jandarmul ăsta pe cap?! a exclamat el furios, lăsându-se să cadă pe canapea.

Mai întâi făcuse în așa fel încât să-l alunge de acasă și, în plus, avea și tupeul să-l deranjeze acolo, în liniștea dulce de la Caravaggio, ca să-l informeze cu un aer batjocoritor că se putea întoarce. „În propria mea casă!", și-a spus, iritat. „Și nu oricând, ci mâine! Dar de ce mâine?", și-a continuat el monologul. Își dădea seama perfect că se comporta irațional. Oare era normal ca, la vârsta lui și la condiția socială la care ajunsese, să cumpere lalele și răsaduri, ordonându-i grădinarului să creeze un câmp de narcise? „Pentru ea am făcut-o", își zise, aruncând cât colo ziarul pe care îl răsfoia fără să vadă literele. „Și de unde până unde să vină ea aici, la Caravaggio?", și-a continuat

raționamentul. Vila Tăcerii era refugiul său, oaza lui de singurătate, marcată de un trecut îndepărtat și încă neelucidat, de legături întortocheate și conjuncturi ale căror semnificații se pierdeau în negura vremii. „Cine știe, poate că nici măcar nu va mai sta prea mult timp în serviciul meu!", s-a gândit. „E tânără și atrăgătoare. Într-o zi va da peste unul de vârsta ei pe care să-l placă și care, la rândul lui, să-i facă ochi dulci. Sau poate că se împacă cu soțul său." Era sau nu era el marele Cesare Boldrani? Da, era, dar cu toate acestea simțea nevoia irezistibilă de a o vedea.

– Ausonia, a strigat. Spune-i lui Romano să deschidă garajul. Plec la Milano.

– La Milano? Noaptea? În automobil? a reacționat înspăimântată Ausonia. Oh, Doamne! Atâția kilometri pe întuneric!

Însă Cesare n-o mai asculta: răspunzând cu un gest necuviincios salutului exagerat de reverențios, cu pălăria în mână, al lui Romano, care se grăbise să execute porunca, a demarat în trombă spre Milano.

Trei sferturi de oră mai târziu, portarul casei din forul Bonaparte sărea jos din pat, repezindu-se să deschidă porțile stăpânului, cu uniforma încheiată în grabă numai la câțiva nasturi. Anunțată de urgență, Maria îl aștepta pe Cesare în pragul casei.

– Bună seara, domnule Cesare, l-a salutat ea. Dacă mi-ați fi spus...

– Nu era nimic de zis, i-a tăiat-o el scurt. De ce trebuia să spun ceva? a protestat el, trecând pragul. Acum sunt cumva obligat să anunț când vin acasă la mine?

Pentru o clipă, a crezut că greșise adresa: o altă atmosferă, mirosuri și culori diferite; până și înfățișarea și dimensiunile obiectelor păreau altele. Confuz, a privit de jur împrejur căutând un semn care să-i amintească de casa în care locuise atâta amar de vreme împreună cu Giuseppina. A recunoscut obiecte de mobilier și accesorii familiare, însă toate păreau să fie puse în valoare dintr-o perspectivă nouă, de o luminozitate mult mai intensă. Florile și plantele de apartament fuseseră plasate în locurile cele mai potrivite, tapetele noi aveau culori delicate, discrete, cristalurile străluceau, iar tablourile erau luminate corect și eficace.

– Vă place? l-a întrebat nerăbdătoare Maria, în timp ce patronul continua să-i treacă în revistă rezultatele muncii.

– Păi, nu știu ce să zic, a bombănit el, rotindu-și incredul privirea. Da, mă rog, în ansamblu nu e rău.

– Nu e rău? a protestat Maria, care nu se așteptase la osanale de mulțumire, dar și-ar fi dorit să primească măcar un semn de respect.

– Și ce ar trebui să spun, mă rog? a ripostat Cesare, intrând în biroul său.

Eleganța și rafinamentul încăperii l-au lăsat cu gura căscată. Lampadarul din mijlocul camerei dispăruse, lumina revărsându-se acum din câteva aplice discrete, albe ca frișca, dispuse în colțurile studioului. Draperiile fuseseră înlocuite, covorul spălat, iar biblioteca ce îmbrăca pereții de sus până jos, lustruită. Aparatul de radio Marelli fusese amplasat pe o măsuță din secolul al XVIII-lea, în apropierea mesei de lucru, ca să fie la îndemâna lui Cesare. Atenția i-a fost apoi atrasă de cele câteva fire de narcisă dintr-o veioză de cristal.

– După cum vedeți, noi am terminat, i-a comunicat ea.

– Da, văd, a comentat el.

Remarcase toate schimbările, narcisele, ordinea care domnea în toată casa, splendoarea noului ambient, însă mai presus de orice o vedea pe ea, pe Maria, în rochița ei de crep de culoarea șampaniei, cu chipul ei splendid încadrat de părul negru și înfoiat, luminat de privirea intensă de culoarea cafelei. Maria surâdea dezvelindu-și dinții mărunți, de un alb strălucitor, iar zâmbetul acela avea darul de a-i învolbura sângele în vene, la fel ca vocea ei, ce părea să-i picure dulceață în suflet.

– Totuși, a ținut Maria să afle, vă declarați mulțumit?

Privirea lui Cesare a căzut pe telefonul alb care înlocuise vechiul său aparat greoi, negru, și astfel a

găsit în sfârșit un pretext ca să-și descarce tensiunea ajunsă deja la un punct critic. Reacția sa a fost irațională, mult disproporționată, însă simțise nevoia să facă imediat ceva care să-l împiedice să se năpustească asupra femeii aceleia fără de care – simțea asta cu fiecare nouă zi care trecea – nu mai putea trăi. Tocmai el, criticul cel mai fervent al lui Pazienza, care se însurase cu o actriță oarecare, își pierduse capul după o cameristă.

– Telefonul ăsta decorativ n-are ce căuta în biroul meu, a strigat.

Apoi a smuls aparatul de pe birou și l-a izbit cu toată puterea de pământ. Telefonul s-a făcut țăndări, în vreme ce el a rămas înmărmurit, privind stânjenit resturile, cuprins de rușine pentru gestul acela brutal, care avusese totuși darul de a-l îndepărta de ispită.

– Nu trebuia să faceți una ca asta, a murmurat Maria.

Chipul său frumos era marcat de o expresie severă care excludea lacrimile sau compromisul. Indiferența supremă din privirea tinerei l-a lovit mai mult decât orice insultă.

– Vă voi informa pe ce adresă să-mi trimiteți restul de salariu pe care îl mai am de luat, a adăugat ea, cu o voce impersonală.

– N-am zis decât că nu vreau telefonul ăsta decorativ la mine în birou, a încercat el să remedieze situația. Restul e în regulă.

– Deși nu mai lucrez pentru dumneavoastră, mă bucur să aud asta, a replicat Maria, privindu-l cu dispreț.

– Adu-mi înapoi telefonul vechi, i-a poruncit el.

– Adresați-vă lui Ambrogino, a răspuns Maria prompt, apoi a dat din cap, aruncându-și părul pe spate, cu obișnuitul său gest mândru.

– Îți cer iertare, Doamne Dumnezeule! a explodat el, prinzând-o de umeri și privind-o intens, drept în ochi. Ce vrei să fac mai mult?

– Deocamdată nimic, a murmurat tânăra, părând să fi înțeles brusc adevăratul motiv al reacției lui violente de mai devreme.

– În casa asta eu sunt stăpânul, i-a reamintit el, de data aceasta pe un ton pașnic. Eu hotărăsc când cineva nu mai lucrează pentru mine. Munca ta e foarte importantă aici, în această casă. Cât despre schimbările pe care le-ai făcut, dă-mi voie să te felicit.

– Sunt încântată să vă aud vorbind astfel.

Începea să se relaxeze, iar supărarea de mai devreme se risipise ca un fum. A înțeles că, dacă s-ar mai fi apropiat doar cu un pas de Cesare, acesta ar fi luat-o în brațe, ar fi sărutat-o și ar fi iubit-o. A preferat totuși să nu încurajeze o asemenea întorsătură a lucrurilor, care ar fi putut avea consecințe imprevizibile. S-a dat înapoi atât cât a trebuit ca Cesare să slăbească strânsoarea. Făceau parte din două lumi diferite, care poate că nu se vor intersecta niciodată.

– Mă bucur că schimbările din casă sunt pe placul dumneavoastră, a murmurat, zâmbindu-i fără nici o urmă de ranchiună.

– Mulțumesc pentru narcise. Nimeni nu mi-a mai pus narcise în birou până acum.

Își dădea seama că rostea cuvinte banale, înmuiat de afecțiunea pentru o fată pe care acum câteva luni nici măcar n-o cunoștea.

10

– Chiar așa, draga mea, a spus Elisabetta Lémonnier, adresându-i-se pe un ton familiar Mariei, pe care o considera de-a casei, mai mult decât o simplă cunoștință, aproape o prietenă. Mâine mă întorc la Geneva.

– E timp frumos, a remarcat Maria. Veți avea parte de o călătorie plăcută.

– Mă întorc la Geneva pentru totdeauna, a precizat, înghețându-și interlocutoarea.

Apoi a privit pe rând la Maria, care servea o prăjitură cu cacao, și la Cesare, care stătea chiar în fața ei, în sala de mese recent renovată de guvernantă.

Maria a făcut un efort să nu scape tava din mână.

– Pentru totdeauna? a repetat ea, nevenindu-i să creadă ce auzise.

Cesare urmărea dialogul dintre cele două femei fără nici o emoție aparentă pe chip. Faptul că amanta

sa luase o hotărâre atât de radicală nu părea să aibă prea mare importanță pentru el.

– Trăim vremuri grele, a explicat Elisabetta, zâmbind. De acum, nimeni nu mai crede în promisiunile de pace ale lui Mussolini.

Purta o rochie de mătase ivorie, mulată, cu mâneci ample, strânse în jurul încheieturilor. Perlele de la gât și de la urechi luceau stins, ca razele lunii.

– Bancherul m-a avertizat, el știind din surse sigure c-o să înceapă războiul, a adăugat, referindu-se la soțul său.

– E adevărat, domnule? O să fie război? l-a întrebat Maria pe Cesare.

– Ne așteaptă vremuri aspre, a profetizat Cesare, intervenind fără nici o urmă de entuziasm într-o conversașie care nu-l atrăgea deloc. Italia și Germania au semnat Pactul de Oțel.

– Asta ce vrea să însemne? s-a interesat Maria.

– Vrea să însemne, a intervenit Elisabetta, că Italia și Germania sunt țări aliate. Și cum Germania, după ce a anexat Austria și Cehoslovacia, intenționează să-și continue politica expansionistă, Italia se va trezi, mai devreme sau mai târziu, implicată în război.

– E o discuție teribil de complicată pentru mine, a mărturisit Maria, care din cele spuse de Elisabetta înțelesese un singur lucru: că bărbații aveau să plece din nou pe front, într-un război dorit de alții. Eu

cred, *madame* – a adăugat ea, schimbând subiectul – că ne veți lipsi tare mult.

Apoi a privit lung spre Cesare, întrebându-se cum putea oare să pară complet detașat, cu atât mai mult cu cât toată lumea îl considera bărbatul Elisabettei.

– Și tu îmi vei lipsi, draga mea, i-a întors complimentul cealaltă. Multe îmi vor lipsi. Cred însă că cel mai important lucru în viață este să faci cele mai potrivite alegeri la momentul oportun. N-am dreptate, dragul meu?

– Păi, da... îmi dau foarte bine seama că...

Cesare nu reușea să-și găsească cuvintele și, observând că Elisabetta îl privea fix, rostind din ochi vorbe încărcate de subînțelesuri, a început să respire greu, făcând grimase caraghioase. Relațiile sale cu femeile fuseseră întotdeauna caracterizate de o doză de timiditate și stânjeneală.

– Desigur, armata germană efectuează mișcări masive de trupe, trimițând la granița cu Polonia divizii întregi de tancuri și artilerie grea.

– A, nu, dragul meu, l-a întrerupt Elisabetta, surâzând cu o amabilitate ironică. Nu ți-am cerut să-mi faci o listă a potențialului belic german sau să-mi ții o lecție de strategie militară. (A lăsat furculița de argint pe farfurioara de porțelan pe care porția ei de prăjitură rămăsese neatinsă.) Mă refeream la alegerile noastre individuale sau, dacă vrei, la cele făcute de

mine. E important să știi când trenul așteptat sosește în gară, nu-i așa?

Vorbea într-un limbaj ermetic pe care Maria nu reușea să-l descifreze.

– Ne-ați adus o veste foarte proastă, doamnă, a spus Maria, cu ochii umezi. Eu, una, vă datorez foarte mult.

– Mă bucur să știu că ți-am fost de folos, i-a răspuns Elisabetta, însă sunt încredințată că de aici încolo nu mai ai nevoie de mine. Și cred că și domnul Boldrani va supraviețui acestei despărțiri, a adăugat, pe un ton sarcastic.

Elisabetta Lémonnier era o femeie cultă, sensibilă, rațională, dotată cu mult simț practic și *fair-play*. Îl iubise pe Cesare Boldrani și probabil că îl mai iubea, însă sufletele lor nu reușiseră să se îngemăneze într-o asemenea manieră încât să întrețină pe vecie atracția sexuală pătimașă ce caracterizase începutul relației lor, și care încetul cu încetul se atenuase, lăsând locul unei prietenii aproape fraterne. Pentru o mare pasiune se poate duce pe apa sâmbetei o căsnicie, se poate da cu piciorul norocului, se poate înfrunta pericolul unui război iminent, însă o relație care are nevoie de prietenie fraternă pentru a nu se rupe nu merită sacrificiul suprem. „Cu atât mai mult“, și-a spus Elisabetta, privindu-i pe Maria și Cesare, „cu cât aici o nouă iubire e pe cale să prindă viață.“ Concluzia ei era că, întor-

cându-se la Geneva, lua cea mai înțeleaptă hotărâre, având în vedere că Bancherul, soțul său pentru care nutrea un respect profund, pur și simplu o adora.

– Cred că ar fi mai bine să te conduc acasă, a exclamat deodată Cesare, ridicându-se brusc și privindu-și ceasul. S-a făcut târziu.

– Păi, da... l-a imitat Elisabetta, îmi dau foarte bine seama că sunt o biată diletantă în materie de despărțiri. Cel mai bine e să părăsești scena în grabă, nu-i așa?

– Hai, vino, a spus Cesare, făcând gestul de a o conduce spre ieșire.

– Vrei s-o iei tu înainte? l-a rugat ea. Un minuțel doar și te ajung din urmă.

– În regulă, te aștept în anticameră, a anunțat-o el, intuind că Elisabetta voia de fapt să rămână singură cu Maria.

– La Geneva mă vei găsi la adresa de aici, i-a comunicat ea Mariei când au rămas singure, întinzându-i un plic azuriu.

– La Geneva? s-a crucit guvernanta. De unde și până unde să pun eu piciorul la Geneva! Mai degrabă să sperăm că nu vom avea parte de război și astfel dumneavoastră vă veți întoarce la noi, la Milano.

– Nici o eventualitate nu trebuie exclusă de la bun început, a replicat Elisabetta, optimistă. Îți urez să ai parte de toată fericirea pe care o meriți. Totuși, dacă vei avea din nou nevoie de un cuvânt de consolare

sau de un sfat bun, vei ști unde să mă găsești. Asta, bineînțeles, dacă Cel de Sus se va milostivi de mine și mă va feri de boală.

– *Madame,* mă lăsați fără cuvinte.

Maria era pe punctul de a izbucni în plâns.

– Fără lacrimi, te rog, a încercat cealaltă să-i alunge tristețea. Asta ar mai lipsi, draga mea. Și să nu mai aud că mi te adresezi cu *madame*. După atâta vreme, cred că am devenit prietene, nu-i așa? Spune-mi Elisabetta. Acum însă, ascultă-mă! Cât timp vei fi lângă Cesare Boldrani, să ții minte un lucru: să fii totdeauna sinceră cu el. Să nu-l minți niciodată. E un om tare bun, știi? Însă în fața minciunii poate deveni nimicitor. Hai, vino aici, a încheiat Elisabetta, îmbrățișând-o la despărțire.

Câteva clipe mai târziu, după ce a stins luminile în sala în care luaseră masa, Maria s-a dus la fereastră. Forul Bonaparte era pustiu și cufundat în tăcere. Prin aerul călduț se răspândea un parfum îmbătător de tei. A privit în jos și i-a zărit pe Cesare și Elisabetta ieșind pe poartă. El s-a oprit, a luat-o în brațe cu duioșie și a sărutat-o. Maria a avut senzația că sărutul acela a durat o veșnicie. A simțit că o cuprinde o emoție neîncercată până atunci: un amestec de confuzie, umilință, dorință, stânjeneală, repulsie, invidie; nu știa să dea un nume sentimentului crud care părea să-i muște viscerele. Brusc, s-a simțit săracă, de o sărăcie totală,

absolută, singură și deznădăjduită. S-a retras în grabă de la geam, închizând obloanele cu zgomot.

În săptămânile care au urmat, Maria a avut ocazia să vadă un Cesare Boldrani absolut inedit, chiar dacă ritmul vieții sale nu se schimbase cu nimic: casă–birou, birou–casă. Îl auzea discutând animat cu Pazienza sau împărțind dispoziții la telefon, pe un ton sec. Uneori, noaptea, nu venea acasă, iar Mariei nu îi era greu să-și imagineze că era în pat cu vreo femeie. I se întâmpla să audă la telefon voci feminine care lăsau să se înțeleagă – prin atitudine, ton și vocabular – că au o condiție socială privilegiată. Femei care cereau să vorbească cu el. Cesare accepta rareori să vorbească cu vreuna dintre ele. De cele mai multe ori îi ordona: „Spune-i că nu sunt acasă." De fiecare dată, emoția aceea bolnăvicioasă se acutiza.

În schimb, noutatea cea mai importantă consta în faptul că seara, după cină, după ce Ambrogino și Cecchina se retrăgeau în camerele lor de la mansardă, Maria se așeza în salon ca să coasă sau să împletească la lumina veiozei și, aproape întotdeauna, Cesare stătea în fața ei, în fotoliul său preferat. Începea să citească o carte, însă în scurt timp o închidea și discutau câte-n lună și-n stele. Uneori o întreba despre fiul său, alteori despre maică-sa sau despre soțul ei.

Pentru Maria, acelea erau momentele cele mai frumoase ale zilei. Alteori el se pierdea în povești despre propria copilărie, dovedind o volubilitate uimitoare pentru un caracter introvertit. În acele istorisiri care păreau să șteargă diferențele sociale dintre ei, marele om de afaceri apărut de nicăieri și tânăra sa guvernantă se recunoșteau în rădăcinile comune, în limbajul similar, în felul asemănător de a gândi și în aceeași dorință de a deveni bogați.

Puțin după ora zece, el se ridica, îi ura noapte bună și pleca la culcare sau, dacă mai avea de lucru, se retrăgea în birou. Maria făcea turul casei, asigurându-se că totul era în ordine, apoi se ducea în camera sa. Însă dormea puțin și prost: avea douăzeci de ani, cunoscuse iubirea și o chinuia o dorință sfredelitoare, imposibil de suprimat, căreia încerca în mod inutil să-i găsească pretexte deloc convingătoare. Deși refuza să recunoască, senzația aceea pe care ar fi vrut s-o exorcizeze ca pe un blestem nu era altceva decât propria ei tinerețe care-i urla în adâncul inimii și îi pulsa în vene. În visele sale scurte, dar intense și tulburătoare, Maria se pomenea zburând pe aripile vântului, prăbușindu-se apoi în abisuri înspăimântătoare sau scăpând ca prin urechile acului de atacurile unor monștri hidoși; în cele din urmă, se trezea speriată, cu inima bătându-i nebunește.

Uneori, noaptea, auzea deschizându-se ușa de la dormitorul lui Cesare, apoi pașii lui care străbăteau coridorul. Când se oprea în dreptul ușii sale, Maria își ținea respirația câteva secunde ce păreau interminabile; în cele din urmă, pașii se îndepărtau spre bucătărie. Totuși – obișnuia ea să se întrebe – el se oprea cu adevărat în fața ușii sale sau era pur și simplu o invenție a minții ei, care tânjea după împlinirea unei dorințe tainice? Oricare ar fi fost răspunsul, realitatea era că momentele acelea creau o tensiune insuportabilă, întrucât se temea, dar în același timp își dorea ca ușa să se deschidă și bărbatul să intre în camera ei. Conștientizând natura perversă a firii sale, se ocăra singură și îl implora pe Cel de Sus s-o mântuiască de păcat. Căci de un lucru era convinsă: dacă Cesare se oprea într-adevăr câteva clipe în fața ușii sale sau își încetinea pasul, o făcea numai ca să n-o trezească. Elisabetta îi spusese: „O persoană de încredere." Și Maria a înțeles că un bărbat ca Cesare Boldrani n-ar fi făcut pentru nimic în lume gestul de care ea se temea și pe care, poate, și-l dorea mai mult ca orice.

11

Dezmințindu-și faima de om extraordinar de răbdător, avocatul Domenico Pazienza se agita întruna în fotoliul din fața mesei de lucru din biroul lui Cesare Boldrani. Cei doi bărbați treceau în revistă situația economică a momentului, încercând s-o coreleze cu ultimele evenimente politice pentru a depăși eventualele obstacole care stăteau în fața bunului mers al afacerilor lor. Discutau despre tranzacții imobiliare, acțiuni la bursă, activități de import-export, operațiuni monetare pe piețele naționale și internaționale. Maria, care le adusese cafea și coniac, înțelegea însă un singur lucru: că omul de încredere al stăpânului ei avea expresia unuia mușcat de șarpe.

– Hai, scuipă odată fierea, a spus Cesare, într-un târziu. Ce te frământă atât de tare?

– Știi foarte bine.

Pazienza și-a aprins una din țigările sale americane exagerat de aromate.

Într-adevăr, Cesare știa motivul stării de nervozitate a credinciosului său colaborator, însă ținea morțiș ca Pazienza să vorbească, scuipând veninul și eliberându-se de povara care îi apăsa sufletul.

– Vreau să-mi spui cu gura ta ce s-a întâmplat, tare, răspicat, până în cele mai mici amănunte, l-a încolțit Cesare fără milă. Vreau să aud tot, punct cu punct. Trebuie să privești realitatea în față dacă speri să ieși vreodată din încurcătură.

– E vorba despre Rosa.

Bărbatul capabil să negocieze concomitent cu politicieni și oameni de afaceri în trei limbi diferite, hotărând soarta a mii de oameni, devenise dintr-odată stânjenit ca un elev de liceu.

Maria își încordase auzul, alegând pozițiile cele mai convenabile, ca să poată percepe măcar înțelesul acelei conversații care, în sfârșit, părea să se mute pe un teren mult mai familiar pentru ea.

– Uită că-mi este soție, a mărturisit Pazienza, chipul său cu trăsături arabe făcând o grimasă caraghioasă. Totuși, ți se pare că astea sunt lucruri despre care să merite să discutăm într-un asemenea moment? a protestat el. Avem atâtea probleme de pus la punct!

Cesare a rămas câteva clipe pe gânduri, apoi a spus:

– Nici o problemă nu e mai importantă decât aceea pe care un bărbat o regăsește noapte de noapte în patul său.

Pazienza și-a trecut palma peste barba nerasă care îi accentua expresia obosită a feței.

– Adevărul este, a mormăit el, că în pat nu e nici o problemă. Pentru că e o absență perenă. Pur și simplu nu e niciodată acolo, în pat.

Ochii albaștri ai lui Cesare l-au fixat cu interes. Trebuia să-i asculte confesiunea până la capăt, fără să-și piardă cumpătul.

– Vrei să spui că nu doarme acasă? a cerut el lămuriri.

– De dormit doarme, a recunoscut Pazienza, însă numai după ce se duce la teatru și la agape organizate acasă la diverși prieteni. În intimitate, camere separate. A plecat și cinci zile pe Coasta de Azur.

– Cu aceiași prieteni, presupun.

– Cu aceiași, cu alții, ce mai contează? (Chipul lui Pazienza se schimonosea treptat, pe măsură ce vorbea.) Cheltuiește o avere pe haine și bijuterii. Mă înșală. Și mă face să mă simt ca un vierme.

– Ești un căcănar, Mimmo! a ripostat dur Cesare, ridicând pentru prima dată vocea. Apoi s-a calmat brusc și a adăugat: Amintește-ți că nu e problema ta dacă te înșală. E a ei. Și Joséphine l-a înșelat pe Napoleon, însă asta nu l-a împiedicat să devină împăratul Franței. M-am făcut înțeles sau nu? Și Napoleon nu

a sfârşit pe insula Sfânta Elena din cauză că Joséphine nu i-a fost fidelă. Altele au fost motivele. Iar tu, care eşti tobă de carte, ar trebui să ştii asta mai bine ca mine.

Cuvintele acelea au avut darul să stârnească în inima lui Pazienza sentimentul ruşinii, provocând o reacţie contrară celei pe care şi-o dorea Cesare.

– Răbdarea mea are şi ea o limită, a răbufnit el. Mă duc acasă şi o dau afară.

Cesare s-a ridicat din fotoliu, a ocolit masa de lucru, s-a apropiat de tânărul avocat şi i-a prins faţa între palme, ca şi cum ar fi avut de-a face cu un copil răzgâiat.

– Ţi-aş smulge capul de pe umeri cu mâinile mele, l-a ameninţat pe un ton blând, dacă n-ar fi plin cu lucruri de care am nevoie. Pe cine să dai afară? Ia spune-mi, ţi-am reproşat eu vreodată că te-am avertizat şi că tu nu m-ai ascultat?

– Nu, niciodată, a răspuns Mimmo Scaglia, eliberându-se din strânsoarea aceea care, deşi afectuoasă, era pe cale să-i disloce mandibula şi îl punea într-o situaţie jenantă.

Cesare şi-a turnat în pahar puţin coniac dintr-o sticlă masivă de cristal faţetat. Era un eveniment excepţional.

– Vezi tu, prietene, a reluat el discuţia adulmecând băutura din pahar, eu cred că, dimpotrivă, răbdarea ta trebuie să fie nelimitată. Ai vrut actriţă? Ai actriţă. Iar acum nu ne permitem scandaluri. Ai greşit? Ei bine, acum plăteşti.

– E o târfă! a exclamat avocatul, renunțând la orice precauție.

– Era și înainte, a remarcat calm Cesare, admirând transparența de ambră a paharului de cristal. Vrei să-ți torn un pahar? l-a întrebat, arătând spre sticla de coniac. Nu? Mai bine. Dar vorbeam despre Rosa, nu-i așa? a reluat el discuția. Cum îți spuneam, târfă era și înainte. Dar așa e viața: unii se nasc poeți, unele se nasc *sguangia*. (Prefera termenul din dialectul milanez pur.) Ea a avut nenorocul să se nască *sguangia*. Însă nu e vina ei că tu ai luat-o de nevastă.

Discursul lui Cesare era coerent, realist, ireproșabil.

– Și dac-o dau afară?

– Îi faci jocul: procedezi exact așa cum își dorește ea s-o faci, a spus Cesare pe un ton rece, lucid. De-abia așteaptă ca tu s-o dai afară, ca să te poată șantaja. Din păcate pentru ea, nu poate mulge decât de la o singură vacă – adică tu. La urma urmelor, e dreptul ei s-o facă, numai că ar trebui să dea dovadă de o oarecare discreție. Un război între voi, care ar duce inevitabil la ură și resentimente de lungă durată, ar fi total inoportun. Eu consider că o înțelegere lipsită de fast e întotdeauna mai bună decât o încăierare spectaculoasă.

Pazienza și-a prins capul între palme, căzând câteva clipe pe gânduri, apoi s-a predat.

– Și atunci, ce ar trebui să fac?

– Să aştepţi, băiete, să aştepţi, l-a sfătuit Cesare bătându-l amical pe umăr.

Cuvintele şi contactul fizic, siguranţa pe care o transmiteau, i-au făcut bine. Era bun şi ştia lucrul ăsta, dar mai ştia şi că, fără Cesare Boldrani, ar fi fost un biet avocat fără glorie, mereu la vânătoare de clienţi pe coridoarele Palatului de Justiţie.

– Ce să aştept? a întrebat.

– Să plece singură, din proprie iniţiativă.

Cesare se apropiase de uşă şi a zărit o umbră alunecând grăbită spre capătul holului. A zâmbit, intuind prezenţa furişată a Mariei.

– Şi dacă nu pleacă? a obiectat Pazienza cu o expresie de îndoială pe chip.

– Odată şi-odată tot va fugi cu vreunul. Şi o va face mai repede decât îţi imaginezi, l-a asigurat el.

Cu tot răul pe care femeia i-l făcuse, Pazienza a simţit deodată un gol în stomac. La urma urmelor, Rosa era singura femeie care îl făcuse să cunoască fiorii pasiunii şi satisfacţia trupească.

– De unde ştii?

Era o întrebare retorică. Când Cesare susţinea că ştie răspunsul la o problemă, lucrurile chiar aşa stăteau: într-adevăr îl ştia.

– Să demarezi chiar de mâine formalităţile de anulare a căsătoriei, i-a zis. De restul mă ocup eu; voi face în aşa fel încât cererea să-ţi fie aprobată în cel mai

scurt timp. Vom proceda aşa cum scrie la carte, în aşa fel încât madama ta să nu poată pretinde nimic.

– Mă duc la muncă, l-a anunțat avocatul, suspinând.

– Cui pe cui se scoate, a concluzionat sentențios Cesare, închizând subiectul.

Îndreptându-se spre ieșire, Pazienza s-a întâlnit pe coridor cu Maria. Dintr-o privire a înțeles că femeia auzise totul.

– Vezi, Maria, cum sfârşesc marile iubiri? a spus el, melancolic. La tribunal se sfârşesc, la tribunal.

– Nu foloseşte la nimic să vă faceți sânge rău, domnule avocat, a încercat ea să-l încurajeze. În viață, chiar și întâmplările cele mai urâte se uită. Și nici o greşeală nu e ireparabilă.

Se gândea la propriile greşeli, la Nemesio, la propria căsnicie naufragiată, la alte eşecuri pe care, probabil, soarta i le rezervase. „Important este să încerci să ajungi întotdeauna la liman, să te ridici și s-o iei de la capăt", obişnuia ea să-și spună.

L-a condus pe avocatul Domenico Pazienza la ușă, apoi l-a urmărit de la fereastră îndepărtându-se, nefericit, la volanul automobilului Isotta Fraschini făcut la comandă.

Într-una din seri, la vila din forul Bonaparte au fost invitați la cină Riccio și Miranda. Giuseppina îi vorbise mult despre ei Mariei, care îi zărise şi la

înmormântare, cuviincioşi şi îmbrăcaţi în haine cernite. În seara aceea însă, se dovedeau a fi exact cum îi descrisese Giuseppina: guralivi şi plini de culoare. Cesare era neobişnuit de voios, complet detaşat de gravele probleme cotidiene, savurând intimitatea aproape familială la care era nevoit să renunţe prea des, ca să se menţină în noua sa condiţie socială. Uneori însă îşi permitea să-şi aline singurătatea impusă de propria putere, şi se cufunda în atmosfera regenerantă a originilor. Era atât de entuziasmat de vizita lui Riccio şi a soţiei sale, încât în seara aceea a intrat în bucătărie, rugând-o pe Maria să-i trateze regeşte pe musafiri.

Uriaşa casă – de obicei cufundată într-o linişte desăvârşită şi administrată de servitori discreţi – părea să se fi transformat în arena unui bâlci ambulant. Cei trei meseni râdeau întruna, schimbau replici deşucheate şi făceau observaţii picante lovind uneori cu pumnul în masă, în timp ce gramofonul cânta la volum maxim.

Riccio purta ostentativ un briliant mare cât o alună la degetul mic şi un altul, de dimensiuni mai reduse, la cravată. Era îmbrăcat ca un bogătaş – o observat Maria –, însă nu ca un senior. Cât despre Miranda, aceasta părea versiunea populară, dar simpatică, a Madonnei din Pompei: bijuteriile îi împodobeau fiecare părticică neacoperită a corpului. Însă chipurile

cu trăsături simple ale oaspeților din seara aceea, flecăreala lor voioasă și hohotele sănătoase de râs revărsau asupra Mariei sentimentul unei bunăstări a cărei față o ignorase până atunci. Veselia lor spontană a molipsit-o. Sinceritatea din priviri și naturalețea gesturilor lor atenuau vulgaritatea unor expresii, ce reflectau totuși semnificații autentice ale vieții de zi cu zi.

În ciuda familiarității lipsite de orice fel de inhibiții pe care o manifestau față de Cesare Boldrani, era evident faptul că Miranda și Riccio nutreau o stimă profundă pentru acesta, o devoțiune lipsită de servilism și un respect necondiționat, care nu decurgea din poziția lui socială, ci se referea exclusiv la personalitatea lui, la capacitatea înnăscută de a se impune în fața celor de același rang cu el. După atâția ani, Cesare continua să fie modelul și punctul lor de referință, chiar dacă plecase din cartier pentru a cuceri citadela afacerilor, comerțului și finanțelor. Aveau aceleași rădăcini. Și erau mândri de asta.

În seara aceea, Maria și-a amintit poveștile pe care i le spunea Giuseppina și a revăzut cu ochii minții casa colonială unde veniseră pe lume și crescuseră copiii familiei Boldrani, cartierul Porta Ticinese, via Vetraschi, hoții, răufăcătorii, oamenii sărmani, don Oreste, muncitorii și spălătoresele. A înțeles că forța unor oameni ca Cesare și Riccio se baza tocmai pe devotamentul față de propriile origini. Și i-a admirat sincer.

12

– În sfârșit, iată că am regăsit grădina în care înflorește frumusețea și îmbobocește poezia!

Nemesio a surprins-o din nou cu abilitatea lui de prestidigitator, materializându-se brusc lângă ea. Era iulie, era cald, iar soarele strălucea în toată splendoarea sa.

– Nemesio!

Maria s-a oprit, la fel și inima sa și, în acea secundă de așteptare magică, tăcerea părea infinită. O clipă mai târziu se îmbrățișau pătimaș, contopiți parcă într-o singură persoană.

Apoi, clipa s-a pierdut departe, în trecut, după ce s-a incrustat profund în memoria bărbatului și a femeii: tramvaiele au început din nou să sune, mașinile să străbată în viteză străzile, trecătorii să mișune de colo-colo. Realitatea a decretat sfârșitul visului.

– Iubirea mea, a început Nemesio s-o dezmierde cu vocea lui melodioasă și privirea plină de afecțiune, dându-i roată și admirând-o ca și cum ar fi fost singura femeie din lume. Singura, unica și incredibila mea iubire.

Câțiva trecători au întors capul spre ei, zâmbind în fața acelui insolit spectacol stradal de pantomimă.

„Bine că nu mă pot vedea cei din casă", s-a consolat Maria în gând, care nu ar fi vrut în ruptul capului ca Cecchina, Ambrogino sau – Doamne ferește! – Cesare să asiste la ciudata reprezentație inventată ad hoc de Nemesio.

– Așadar, asta e casa sclaviei în care te-ai refugiat, a atacat bărbatul cu gesturi ample de tribun, arătând cu mâna spre palatul Boldrani, ascuns privirilor în spatele unui pâlc de copaci.

– Te-ai întors în sfârșit, a reușit să îngaime Maria.

Îl controla din ochi, temându-se să nu fie din nou luată prin surprindere de una dintre obișnuitele lui manevre diversioniste.

– Dacă ai făcut-o înseamnă, desigur, că acum ți-ai făcut o situație, nu-i așa? a continuat ea, amintindu-i imediat de pactul încheiat cu câteva luni în urmă.

– O situație care te va transforma într-un personaj de anvergură internațională, a spus el pe un ton direct și hotărât.

Au luat-o umăr la umăr spre centru.

– Nu cer atât de mult, i-a răspuns Maria, care se gândea deja cum să le comunice vestea domnului Cesare și mamei sale.

Fără îndoială că Vera avea să-și reia litania, însă era curioasă care avea să fie reacția lui Cesare Boldrani.

– Doamne Dumnezeule, cât ești de frumoasă! a alintat-o Nemesio, care, cu pasul său sigur, părea s-o conducă spre o țintă precisă.

Din când în când se lipea de ea, strângând-o în brațe, iar Maria acum râdea, acum plângea, tulburată de prezența demonului de lângă ea, de soare, de vâltoarea sângelui care i se urca la cap, de mirosul fin, dar penetrant care emana din toți porii trupului lui Nemesio. Căldura devenise înăbușitoare, iar confuzia din mintea ei, atotstăpânitoare.

– În orice caz, trebuie să dau mai întâi un preaviz rezonabil.

Latura pragmatică a personalității sale a reușit totuși să iasă la lumină.

– Cu exploatatorii nu se negociază, a decretat el. Mâine plecăm. Te iau cu mine. Bogătașii n-ar sta nici o clipă pe gânduri și te-ar arunca în stradă de azi pe mâine.

Era hotărât, arătos și emana forță. Purta o pereche de pantaloni gri, de vară, și o cămașă albă descheiată până la piept și cu mânecile suflecate. Sacoul îl ținea cu o mână, aruncat peste umăr. Slăbise, iar trăsăturile

i se înmuiaseră, făcându-l să pară mai tânăr. Ochii săi verzi exultând de bucuria revederii reflectau văpăile galbene ale soarelui.

– În sfârșit, s-a abținut ea să-l contrazică, vom vorbi mai târziu despre asta. Spune-mi, mai bine, când ai sosit?

– Era întuneric încă, a continuat el neobosit, și cu gândul la tine am admirat soarele născându-se. Am trecut prin fața casei tale, te-am căutat pe străzi, am rătăcit prin parcuri.

– Era mai simplu să mă fi căutat acolo unde eram, nu crezi?

Maria îl readusese cu picioarele pe pământ.

– Nu am vrut ca stăpânul sau stăpâna casei să-mi comunice că servitorii nu au dreptul să se folosească de telefon, s-a întunecat el.

– Ei, hai, Nemesio, l-a mustrat ea, doar nu suntem în Epoca de Piatră!

Ajunseseră deja în piața Domului și se plimbau pe sub porticuri.

– Persoanele acestea pentru care lucrezi tu... s-a interesat el. Cum sunt? Nu mi-ai povestit nimic despre ele în scrisori.

– La început, persoanele erau două, a început ea să-i relateze, sprijinindu-se de brațul lui. Frate și soră. Apoi, ea a murit, a adăugat, întristându-se. A rămas doar el.

– Și el cum e?

În vocea lui Nemesio era mai mult decât simplă curiozitate.

– Foarte bogat, a mărturisit Maria, foarte singur, foarte important.

– Tânăr? a insistat el cu o indiferență suspectă.

– Gelos, cumva? a replicat ea cu cochetărie.

– Te respect prea mult ca să fiu gelos, a declarat el, ritos.

– Și eu te respect.

Maria și-a spus că, din punctul său de vedere, nu reușea să asocieze sentimentul de respect cu cel de gelozie, iar faptul că stima un bărbat nu o împiedica să aibă îndoieli în privința lui.

– Tânăr? a stăruit Nemesio.

– Bătrân, a mințit ea pe un ton glumeț. Bătrân, gras și urât, a continuat ea pe același ton care crea multă ambiguitate.

– Vârsta și frumusețea nu contează prea mult, a remarcat Nemesio, considerând adevărate informațiile soției care doar îi domolea răbufnirea de orgoliu masculin.

Au ajuns în via Cappellari și au urcat în tramvaiul numărul 24, coborând apoi la cap de linie, în rondoul din via Ripamonti.

– De ce aici? a întrebat Maria, surprinsă.

– De ce nu aici? i-a replicat Nemesio.

Au luat-o pe ulița din stânga, au trecut prin fața unei bisericuțe, au parcurs o altă stradă ceva mai largă ca o alee și, după un cot al drumului, s-au trezit în plin câmp.

– Nu-i așa că-i frumos?

Știa că lovise drept la țintă.

– E superb! a exclamat ea, admirând o casă colonială veche și, ceva mai încolo, un ochi de apă care scânteia sub razele soarelui. Șiruri lungi de plopi străjuiau rețeaua de canale cu apă limpede și rece, iar Maria nu s-a putut abține să nu-i propună, țopăind veselă: Ce-ar fi să ne scăldăm?

La orizont, se înălța cu maiestuozitate spre cer abația Chiaravalle.

– Din câte îmi amintesc, dincolo de casa de colo se află și o tavernă veche.

Se apropia ora prânzului, iar Maria a realizat brusc că dimineața se scursese fără să-și fi dat seama.

– Mă așteaptă mama la prânz.

– N-o să fie sfârșitul lumii dacă întârzii și tu o dată. La urma urmei, ești cu soțul tău, nu-i așa?

Invocarea caracterului oficial al relației lor i-a readus Mariei liniștea în suflet.

– Bineînțeles, a spus ea orgolioasă, ești soțul meu. Apoi l-a întrebat: Ai trecut să-l vezi pe Giulio?

– Mă gândeam să-l văd odată cu tine.

Vorbea cu sinceritate, iar Maria l-a crezut pe cuvânt.

– A crescut mult, știi? l-a avertizat strângându-l de braț. Pare un copil de un an. Are o expresie matură și – chiar dacă nu meriți asta – să știi că-ți seamănă.

– Ia privește acolo, îți place?

Ajunseseră în dreptul unei taverne vechi, cu umbrar și cu un trunchi gros de glicină ale cărui ramuri se cățărau dezinvolte pe fațada clădirii. Razele soarelui luminau mesele din lemn, filtrate prin frunzele dese ale umbrarului. Plini de voioșie, au mâncat pâine cu salam și au băut o cană de vin roșu, limpede, acidulat, care le-a aprins flacăra din priviri, le-a îmbujorat obrajii și le-a răscolit jarul pasiunii, domolită între timp într-un fel sau altul.

După prânz s-au plimbat o vreme pe câmp, la umbra plopilor ce străjuiau unul din canale. Se țineau de mână fără să mai scoată nici un cuvânt: toate gândurile care îi bântuiau în clipele acelea nu doar ațâțau și mai mult dorința mistuitoare, contopită parcă cu natura pulsând de viață: insectele zumzăiau în jurul lor, libelule multicolore zburau de colo-colo, apa limpede clipocea îmbietor, iar câmpia emana un miros îmbătător. Bărbatul a privit-o lung, rugător, iar ea s-a lăsat privită, atinsă, în timp ce neliniștea care îi tulbura visele o învăluia treptat, supunându-se unei chemări irezistibile; de data aceasta însă, nu existau nici prăpăstii în care să se prăbușească, nici monștri, ci numai iubire, o iubire uriașă și fără sfârșit, o

împreunare lungă și dulce în iarba înaltă și caldă, o împreunare care i-a lăsat istoviți, dezgoliți și fericiți sub umbra plopilor, lângă apa limpede, cu privirile înălțate la cerul spre care se ridica profilul maiestuos al unei abații.

Maria se simțea mulțumită și senină, iar ochii îi străluceau, plini de tandrețe. La urma urmelor, acela era bărbatul său, soțul, mirele ei. Desigur, ce rost avea să continue să slujească într-o casă care nu era a sa, să organizeze o viață care nu-i aparținea, să viseze la viitorul altora? S-a apropiat de Nemesio cu obrajii îmbujorați, cu buzele dulci și voluptuoase de atâtea sărutări; mișcarea ei avea ca fundal susurul discret al apei limpezi, mereu aceeași, dar mereu alta, la fel ca bucuria de a trăi și dorința de a iubi ce renășteau în ea dintr-un freamăt tainic, din carnea ei palpitând de poftele stârnite de respirația bărbatului, din gura ei avidă de senzații până atunci adormite, și pe care falusul vârtos le răscolise cu violența dulce a vântului care împinge norii pe cer.

– Ai venit să-mi spui că vom fi din nou împreună, pentru totdeauna, i-a murmurat ea la ureche, cu voce mieroasă. Asta era surpriza, nu-i așa?

– Da, Maria, a răspuns el, strângând-o în brațe și aspirând parfumul părului ei înfoiat, negru ca pana corbului. (Maternitatea îi modelase în forme și mai apetisante sânul, care în clipa aceea, eliberat din

strânsoarea cămășii, apăsa liber pe pieptul bărbatului.) Îți promit că de data aceasta nimeni și nimic nu ne va mai despărți, a adăugat.

– Ți-ai găsit o slujbă? l-a întrebat nerăbdătoare. La Modena? Aici, la Milano? Hai, spune-mi că la Milano! O avem aici pe mama, ne-ar ajuta să creștem copilul... Știi, mie nu mi-e frică de muncă. Nu-mi va fi deloc greu să găsesc ceva de lucru cu ziua.

– Slujbe o să găsim, Maria, a vorbit el hotărât, prinzând-o de umeri și îndepărtând-o puțin de el, ca s-o privească în ochi. Or să se ocupe de asta tovarășii mei de la Paris, atunci când vom ajunge acolo.

Un nor sumbru a acoperit pentru o clipă soarele, în vreme ce pe chipul splendid al Mariei au înflorit semnele unei furtuni.

– Paris, ai spus? a întrebat ea cu o voce suspect de calmă. Scuză-mă, dar despre ce vorbești?

– Trebuie să plec la Paris, Maria.

– Atunci înseamnă că pur și simplu ți-ai pierdut mințile.

Brusc, totul s-a schimbat: a fost ca și cum mecanismul tainic al emoțiilor a început să se învârtă în sens contrar; inima femeii a tresăltat, iar viscerele i s-au răscolit într-o mișcare convulsivă.

– Am primit ordin de concentrare, a recunoscut el în sfârșit, iar eu nu m-am prezentat la comisariat.

Tovarășii mei însă mi-au întins o mână de ajutor. Ne așteaptă la Paris.

– Vasăzică ești un dezertor.

Secreția călduță izvorâtă din dorință a înghețat brusc și Maria simțea cu dezgust sămânța vâscoasă a bărbatului alunecându-i între coapse. O încerca un sentiment de rușine profundă, fiind înlănțuită și rănită de un adevăr mai umilitor decât cea mai infamă minciună, care îi spulbera brusc toate speranțele, risipindu-le în cele patru vânturi.

– Fac parte dintre cei care nu au nici o tragere de inimă să lupte cu arma în mână pentru propășirea fascismului, s-a justificat Nemesio, știind că Maria nu îi reproșa convingerile antifasciste sau spiritul de aventură, ci faptul că voia să-i arunce, pe ea și pe Giulio, în vâltoarea unei vieți într-o lume necunoscută, ostilă.

– Nu e decât un exercițiu, a ripostat ea. Nu a izbucnit nici un război încă. Și poate, a adăugat, după o scurtă ezitare, nici nu se va întâmpla asta.

– Nu, nu e un exercițiu, a contrazis-o Nemesio cu convingere. Hitler a declanșat deja războiul. Mussolini vrea și el război. Deocamdată, încearcă să bage spaima în francezi cu aceste ordine de mobilizare, obligându-i să-și țină o parte din efectivele armate la granița cu noi. Bineînțeles că e o farsă. Fascismul în sine este o farsă. Până una-alta însă, oamenii mărșăluiesc voioși spre masacru. Știi tu că bieții oropsiți

ai sorții care se supun ordinului de mobilizare nu au nici ce să mănânce și nici cazărmi unde să pună capul jos să doarmă noaptea? De uniforme, nici vorbă. Îi duc să se odihnească prin sălile de așteptare ale gărilor și în vagoanele cu care transportă vite. Dorm pe bucăți de ziar. Doamne iartă-mă, dar tu pe ce lume trăiești?

– Cum e oare posibil, s-a întărâtat femeia, cum e oare posibil ca voi, emilianii, să fiți primii care săriți să faceți revoluții?

– Dacă nu ai locui în casa unui rechin îmbogățit peste noapte, a continuat el cu asprime în voce, dacă ai catadicsi măcar să arunci o privire în jurul tău, ai ști că și aici, la voi, sunt mulți care au aceeași părere. „Ia pușca și arunc-o la gunoi", a început el să intoneze versurile unui cântec revoluționar, „noi pace vrem, nu vrem război." Știi unde se fredonează cântecelul acesta? Cum, nu știi? Ei bine, îți spun eu. Aici, în minunatul tău oraș, Milano.

– Eu lucrurile astea nu le știu, Nemesio, a zis ea pe un ton conciliant, însă știu că pedepsele aplicate de tribunalele militare sunt îngrozitoare. Iar un dezertor poate primi foarte ușor pedeapsa capitală.

– Știu și eu, a replicat el, încercând să profite de avantajul de moment ca s-o convingă. Ăsta este și motivul pentru care sunt nevoit să fug din țară. Am și eu un război de dus, al meu e contra fasciștilor. Ascultă-mă, Maria. Mai întâi plecăm în Elveția. Știu

cum se poate ajunge acolo, iar din Elveția trecem în Franța și ne îndreptăm spre Paris, unde tovarășii mă așteaptă.

– Și Giulio? a întrebat Maria.

Căldura devenise insuportabilă, iar freamătul zgomotos al câmpiei ajunsese s-o irite, la fel ca muștele care se încăpățânau să i se așeze întruna pe frunte. Nu se simțea nici măcar o adiere de vânt, umiditatea aerului părea tot mai apăsătoare, iar veșmintele erau năclăite de sudoare, lipindu-se de piele. Maria se simțea murdară, rătăcită, vinovată.

– Giulio rămâne cu maică-ta, a hotărât Nemesio pe un ton oarecum mirat, ca și cum soluția aceea ar fi fost de la sine înțeleasă.

– Adică ar trebui să-mi abandonez fiul, fiul nostru, s-a arătat Maria indignată, sărind în picioare și încercând să-și așeze hainele în ordine.

Părul înfoiat, negru ca pana corbului, se mișca în ritmul gesturilor sale furibunde.

– Dar acum? a schimbat el tonul. Acum ce faci? Giulio trăiește cu maică-ta și situația nu ți se pare deloc umilitoare și dramatică. În schimb, dacă ai veni cu mine, ar însemna că-ți părăsești fiul. Dar faptul că lucrezi și locuiești în casa domnului Cesare Boldrani ce înseamnă?

– Îmi văd copilul în fiecare duminică, s-a apărat energic Maria. Dacă sunt probleme, mama nu ezită

să-mi dea telefon. Și dacă i se întâmplă ceva, pot alerga oricând la el. Nu, Nemesio, nici măcar nu vreau să mai discutăm despre asta. Și nici nu vreau să începem din nou să ne certăm. Pactul nostru a fost cât se poate de clar. Te iubesc, însă nu pot accepta o viață de pribeag. Dacă în locul propriei soții preferi ideile tale politice, nu mai am nimic de zis. Însă pe mine să mă lași în pace. Nu mai veni aici să-mi dai speranțe, pentru ca apoi să-mi comunici hotărârile tale lipsite de bun-simț. Ascultă, Nemesio – s-a mai calmat ea, oferindu-i o ultimă șansă –, domnul Boldrani e un om foarte important și cu multă influență. Nici nu-ți poți închipui ce oameni de rang înalt cunoaște. Dacă eu îi cer să te ajute, o va face cu siguranță. Ar putea chiar să-ți găsească o slujbă bună. Dacă el le spune militarilor să te ierte, ei or s-o facă.

– Înseamnă că tu chiar refuzi să mă înțelegi, s-a înfuriat bărbatul, pășind pe cărare.

– Nu, tu ești cel care nu mă înțelege pe mine, a ripostat Maria, urmându-l.

– Tu nu pricepi nimic pentru că ți-ai pus ochelari de cal, însă chiar și așa eu te iubesc, Maria.

Se oprise și stătea nemișcat în fața ei, privind-o rugător.

– Atunci rămâi cu mine, i-a spus ea pe un ton hotărât.

– Te iubesc, Maria, însă nu vreau să trăiesc în lumea asta de rahat.

Părea să fie ultimul său cuvânt.

– Tu iubești o libertate care pur și simplu nu există, l-a repezit Maria. Idealurile tale sunt visele saltimbancilor rătăcitori, ale țiganilor și vagabonzilor. Nu vei fi niciodată nici un bun tată, nici un bun soț. În plus, sunteți o mână de maimuțoi, cum vreți să răzbiți?

– Totuși, eu te iubesc, a insistat el surâzând, dezvelindu-și dinții de un alb strălucitor, în timp ce ochii lui verzi aruncau văpăi. Și știu că și tu mă iubești.

– Să te ia naiba, vagabondule.

Ajunseseră în stradă, iar Maria a luat-o la fugă în direcția tramvaiului care urma s-o ducă înapoi, în centru. Cu privirea încețoșată de lacrimi, alerga, sperând să pună o distanță cât mai mare între ea și acel vagabond pe care soarta i-l dăduse drept soț.

Nemesio a ajuns-o din urmă, a strâns-o în brațe și în clipa aceea Maria a izbucnit fără reținere în lacrimi, îngropându-și fața la pieptul bărbatului. Apoi și-au luat rămas-bun, cu un sărut lung care avea gustul acrișor al lacrimilor, pe o stradă scăldată de razele fierbinți ale soarelui, nepăsători la trecătorii care îi priveau întrebător.

– Te aștept de câteva ore, i-a strigat Vera văzând-o intrând, în sfârșit, pe ușă.

Din pătuțul său, Giulio a întins mânuțele spre ea, scâncind de bucurie.

– Ba chiar am coborât până la brutărie și am telefonat la casa în care lucrezi. Mi-au spus că ai plecat de dimineață ca să vii încoace. Pe unde ai umblat? a întrebat femeia.

– Te rog, n-o face pe polițaiul.

– Uită-te în ce hal arăți! i-a reproșat Vera. Sarafanul boțit, bluza desfăcută, iarbă prin păr... Se poate ști pe unde ai hoinărit? Vrei să-mi spui odată pe unde te-ai furișat, în loc să vii acasă la mama și la fiul tău?

– Sunt femeie, a replicat Maria pe un ton dur. Muncesc. Și nu trebuie să dau socoteală nimănui despre cum îmi petrec timpul.

– Ești o târfă și cu asta basta, i-a șuierat Vera. O târfă nenorocită. Te destrăbălezi pe câmpuri ca sălbăticiunile. Apoi și-a înălțat brațele implorând grația divină și a continuat: Oare ce păcate de neiertat oi fi având, de m-a pricopsit Dumnezeu cu o fată ca tine?

Maria a reacționat violent, fără să-i pese că vocile li se auzeau până afară și pe coridoarele casei coloniale.

– Ți-am zis să încetezi, a urlat din rărunchi. Sunt femeie măritată.

– Măritată, dar fără căpătâi, a ripostat Vera, pentru prima dată indiferentă la ceea ce aveau să spună vecinii.

– Am fost cu soțul meu, a mărturisit tânăra, încercând să curme discuția.

– Doamnelor și domnilor, a rostit pe un ton declamator Vera, care în momente ca acela renunța la proverbiala ei precauție, aflați că s-a întors regele saltimbancilor.

– E soțul meu, a repetat Maria.

– Desigur, a admis maică-sa. E bărbatul pe care-l meriți. Și nu m-aș mira să aflu că ți-a lăsat un nou cadou, pe lângă copilul pe care îl ai deja de la el. A făcut o pauză cât să-și tragă suflarea, apoi a continuat: Și zi-i așa! Te-ai întâlnit cu soțul tău, care nici măcar n-a simțit nevoia să vină să vadă biata creatură pe care a zămislit-o.

Biata creatură țipa din toate puterile, înspăimântată de vocile agresive, rău prevestitoare.

– A vrut să-l scutească pe Giulio de o scenă penibilă ca aceasta, a explicat Maria, luând copilul în brațe și încercând să-l calmeze. A vrut să evite o întâlnire cu tine, care, fără doar și poate, s-ar fi transformat într-o încăierare.

Băiețelul continua să plângă zgomotos, Maria în tăcere, iar Vera își blestema soarta de femeie trădată de propria fiică. Legănându-l în brațe, Maria a reușit în cele din urmă să-l calmeze pe Giulio, care într-un târziu a adormit. L-a așezat în pătuț și a rămas la căpătâiul lui, privindu-l lung cum se mișca grațios prin somn. Îi semăna lui Nemesio într-un fel impresionant. Fără îndoială că, pe măsură ce va crește, avea să

capete toate trăsăturile fizice ale tatălui său. Însă nu și caracterul și spiritul lui de aventură, și-a promis Maria.

Luni dimineață nu izbutise încă să-și revină după șocul trăit cu o zi înainte: avea senzația că nu mai are forță și sentimente și a hotărât că, pentru o zi, cei din casa Boldrani se puteau descurca și fără ea. Ea, în schimb, nu se putea despărți încă de fiul său care-i amintea de iubirea pierdută, regăsită și apoi pierdută din nou, definitiv. Giulio era o parte din bărbatul pe care, poate, nu avea să-l mai revadă niciodată. El îi surâdea fericit, iar Mariei i se părea că vede zâmbetul lui Nemesio.

– Nu te duci la lucru în dimineața asta? a întrebat-o maică-sa. Te pomenești că soțul tău ți-a lăsat o rentă!

Între timp Maria se calmase.

– Știi bine că soțul meu nu-mi va lăsa niciodată o rentă, i-a răspuns liniștită, hrănindu-l pe Giulio cu lapte și biscuiți după pofta inimii. Simt nevoia să stau cu el, a adăugat ea, arătând spre copil.

Verei i s-a făcut milă de ea.

– Iartă-mă pentru ce-am spus aseară, a zis pe un ton sincer, deși nu avea deloc aerul că se căiește. Am spus lucruri pe care chiar le gândesc, dar și multe răutăți pe care nu le cred nici eu.

– Avem amândouă nervii întinși la maximum. (Nu a vrut să o ia de la capăt, așa că nu a aflat niciodată care erau lucrurile pe care Vera le gândea și cele în

care nu credea.) Nemesio voia să plec cu el la Paris, a adăugat.

Vera nu a răspuns şi nu a comentat nimic nici mai târziu. Însă Maria a avut impresia că maică-sa nu ar fi regretat dacă ar fi lăsat-o singură cu Giulio.

– Oh, Doamne Dumnezeule, ce bine că v-aţi întors! a întâmpinat-o Ambrogino cu un suspin de uşurare. Dac-aţi şti ce furios a fost ieri domnul Cesare! Nu-şi găsea lucrurile. A ajuns cu întârziere la o întâlnire importantă. Însă când i-am propus să merg acasă la dumneavoastră să vă chem, mi-a interzis cu desăvârşire să fac una ca asta. Pur şi simplu a fiert toată ziua. Iar pe mine şi pe Cecchina ne-a muncit ca pe ocnaşi de dimineaţă până seara.

– Îmi pare tare rău, s-a scuzat Maria, însă ieri m-am simţit deloc bine.

– Eu am încercat să-i explic domnului Cesare.

Ambrogino era solidar cu ea.

S-a auzit clinchetul clopoţelului din bucătărie, după care s-a aprins becul corespunzător camerei domnului Cesare.

– Du-te tu, Ambrogino, l-a trimis ea pe bătrân în recunoaştere. Spune-i domnului Cesare că sosesc într-un minut.

Când a intrat ducând tava cu micul dejun, Cesare Boldrani era în picioare, îmbrăcat într-un halat de mătase și părea s-o aștepte.

– Îmi cer scuze pentru ieri, a deschis ea discuția, lăsând tava pe o măsuță. (Nu lipsea obișnuita vază de cristal suedez cu un trandafir înăuntru.) Am avut niște probleme de rezolvat.

Cu o zi înainte, aproape că nu se atinsese de mâncare. Postul forțat de peste zi, emoțiile și lacrimile îi accentuaseră paloarea chipului, care emana o luminozitate suavă.

– Suntem totuși în anul o mie nouă sute treizeci și nouă, s-a limitat să remarce Cesare, calm. Există telefoane, nu-i așa?

Una peste alta, era fericit, după o zi și o noapte întreagă în care tânjise s-o revadă pe fetișcana aceea fără de care avea sentimentul că nu mai putea trăi.

– Am avut febră, a mințit ea. Nu am fost în stare să cobor la brutărie să dau telefon aici.

– Voi da dispoziție să fie instalat un post telefonic acasă la mama ta, a hotărât el.

– Mulțumesc, domnule.

– De ce nu ai pregătit micul dejun în sala unde mâncăm de obicei? s-a mirat el.

– Mi s-a părut că domnul și-a exprimat dorința să fie servit în camera sa.

Spunând acestea, a dat să se retragă.

Cesare se așezase deja la masă și își turna cafea într-o ceșcuță de porțelan.

– Ieri ți-am simțit cu toții lipsa, i-a spus el posac. Se pare că ai devenit indispensabilă în casa aceasta.

– Nu cred că sunt de neînlocuit.

Se limita la cuvintele strict necesare, pentru că se temea să nu se lase descoperită: emoțiile trăite în ultimele zile erau încă vii.

– Acum însă dă-i bătaie ca să recuperezi timpul pierdut, a îndemnat-o el cu asprime prefăcută, temându-se că exagerase cu complimentele.

– Da, domnule.

– Da, domnule, nu, domnule! a exclamat deodată Cesare, incapabil să-și explice atitudinea brusc rezervată a guvernantei. Oare nu mai știi să spui și altceva? (Se întorsese, deci nimic nu mai conta, așa că s-a abținut să exagereze cu mustrările.) Săptămâna asta o să mă mut la Caravaggio, ca în fiecare an în luna august, de altfel. Tu ai să vii cu mine, i-a poruncit privind-o de sus în jos și pândindu-i reacția.

– Adică va trebui să stau toată luna la Caravaggio? a întrebat ea.

– Cineva te va aduce la Milano în fiecare duminică dimineața, a asigurat-o el. Asta dacă nu cumva... De fapt, nu... Nu, nimic.

Fusese pe cale să-i spună să-și aducă și fiul la conacul de la țară, însă în cele din urmă a considerat că

o asemenea hotărâre era inoportună. Privirea lui sfredelitoare părea să-i citească femeii drept în suflet.

– E în regulă așa? a întrebat-o.

– Da, domnule, a răspuns, apoi a ieșit.

Sâmbătă, Maria a avut zi liberă, ca să-și ia rămas-bun de la copil. Pe bufetul din bucătăria Verei a găsit o scrisoare. Era de la Nemesio și fusese expediată de la Paris. A strecurat-o în buzunar fără s-o citească; era curioasă, însă maică-sa, care scrobea și călca haine în apropiere, n-o scăpa din ochi.

– Cu leafa pe care o am acum, nu mai e nevoie să-ți rupi spinarea de atâta muncă.

Îl luase în brațe pe Giulio, care începuse să se joace cu șuvițele ei de păr, vorbindu-i într-un limbaj neînțeles.

– Doar mă știi, a răspuns Vera, respingând oferta resemnată. Nu vreau bani de la nimeni. Nici măcar de la tine.

A rămas toată ziua cu Giulio, întorcându-se la vila din forul Bonaparte abia după lăsarea întunericului. Ambrogino și Cecchina se retrăseseră deja în camerele lor de la mansardă. Cesare Boldrani nu era acasă. Canapelele și fotoliile fuseseră acoperite cu huse din pânză de Pekin. Argintăria fusese depusă în cufere, iar covoarele strânse și depozitate. Nici o adiere nu clintea aerul nopții de august, care nu reușea să domolească vipia înăbușitoare de peste zi. Broboane de

sudoare îi lunecau de-a lungul şirei spinării, iar rochia năclăită i se lipea de piele. S-a dezbrăcat, apoi a intrat în camera de baie care aparţinuse Giuseppinei şi s-a vârât sub duş. Şi-a pus pe cap o cască de cauciuc ca să-şi protejeze părul, apoi s-a săpunit cu meticulozitate şi s-a lăsat biciuită de jetul răcoros şi compact, rămânând îndelung sub duş, chiar şi după ce pe piele nu mai era nici urmă de spumă. Apa uşor călduţă o dezmierda, ajutând-o să se relaxeze într-un mod neaşteptat. S-a şters cu grijă şi s-a îmbrăcat în halatul vaporos de mătase primit în dar de la Elisabetta. S-a întors în camera ei, s-a întins pe pat şi şi-a amintit de scrisoarea de la Nemesio. A scos plicul din geantă, l-a desfăcut şi a început să citească.

„Iubirea mea,

Am ajuns chiar acum la Paris şi iată că primul lucru pe care îl fac este să-ţi scriu. Am avut parte de o călătorie obositoare şi tristă, pentru că tu nu erai cu mine. Mi-e dor de tine, Maria. Simt şi acum pe piele parfumul tău. Te iubesc la fel de mult şi aş vrea să te am aici cu mine, aş vrea ca tu să fii încă a mea. Nu-ţi voi putea mulţumi niciodată pentru darul pe care mi l-ai făcut cu toată fiinţa ta, pentru căldura pe care mi-ai oferit-o în cele câteva ore pe care le-am trăit împreună acolo, la Milano, într-o zi de vară ce semăna cu tine. Amintirea tandreţei şi a dulcilor tale

sărutări nu mă va părăsi niciodată și îmi va aduce mereu bucurie în suflet."

Plângând ca un copil, a împăturit scrisoarea, a pus-o în sertarul noptierei, apoi a lăsat lacrimile să-i șiroiască în voie pe obraji. Oare ce fusese în mintea ei când îl lăsase să plece, să dea piept cu necunoscutul singur? De ce oare nu fusese și ea atinsă de adierea spiritului de aventură care îl împiedica pe Nemesio să prindă rădăcini undeva? Oare nu era mai bine să-și trăiască zilele în brațele unui bărbat capabil s-o iubească ca Nemesio?

– De ce plângi, Maria? Ce se întâmplă cu tine?

O mână puternică i s-a sprijinit protector pe umăr și un bărbat cu voce vibrantă îi vorbea, consolând-o.

– Ce se întâmplă cu tine, Maria? a repetat, rostindu-i cu afecțiune numele.

Și-a ridicat de pe pernă chipul brăzdat de lacrimi și s-a găsit deodată înaintea lui. Cesare o privea cu o expresie dulce, înțelegătoare. Suferința răscolitoare a împiedicat-o – poate pentru prima dată – să-și reprime trăirile, ștergând tabuuri ancestrale și interdicții împământenite.

– Sunt atât de deznădăjduită, a mărturisit, fără să-i pese de lacrimile care i se revărsau pe obraji, de halatul de mătase care îi alunecase de pe umăr, dezvelindu-i sânul.

În clipa aceea i se părea că în fața sa nu se afla Cesare Boldrani, ci un chip familiar căruia îi putea destăinui toate marile ei suferințe.

– Hai, nu mai plânge, sunt aici ca să te ajut, i-a susurat el la ureche, luându-i mâna într-a sa și începând s-o dezmierde.

– Nimeni nu mă poate ajuta, a răspuns ea.

S-a ridicat, probabil încercând să-și încropească o înfățișare prezentabilă, însă s-a trezit în brațele bărbatului, care a început s-o sărute ușor, diafan, în timp ce halatul de mătase îi cădea la picioare. Oare chiar era cu putință? s-a întrebat. Oare chiar era adevărat că el, Cesare Boldrani, o mângâia și o săruta, șoptindu-i cuvinte fierbinți la ureche?

– Nu vorbi, Maria, i-a murmurat bărbatul, ridicând-o ca pe o păpușă și întinzând-o pe pat. Nu spune nimic.

Halatul de mătase albastră al lui Cesare căzuse peste cel de un alb imaculat al Mariei, iar trupul lui vânjos acoperea acum nuditatea orbitoare a femeii.

Maria nu vorbea, însă nu pentru că așa îi spusese el, ci ca să nu se trezească din visare; nu păreau umane mădularul acela enorm, carnea aceea vârtoasă care o penetra cu vigoare catifelată, buzele fierbinți care îi căutau febril gura, lăsându-i semnele unei fericiri niciodată cunoscute. Amândoi – bărbatul care o poseda cu sexualitatea lui grandioasă și femeia ce i se oferea

deschizându-se ca un boboc în floare – păşeau, contopindu-se magic spre o plăcere pe care nici unul din ei n-o atinsese vreodată. Maria plângea şi râdea, îl respingea cu toată forța, pentru a-l trage înapoi cu deznădejde, urla din rărunchi, fără rețineri, cerşind mai întâi îndurare şi apoi opintindu-se din răsputeri. La urmă, a fost ca şi cum noaptea s-a luminat brusc sub o lungă şi incandescentă explozie solară, care a coincis cu o zvârcolire spasmică a trupurilor lor înlănțuite. Au rămas împreunați încă o vreme, până când strălucirea incandescentă s-a risipit treptat, în culorile unui asfințit somptuos. Cesare i-a sărutat suav pleoapele, obrajii, colțul buzelor şi gâtul, mângâindu-i şoldurile unduitoare, sânii voluptuoşi, cu sfârcuri tari, coapsele drepte şi zvelte.

Când bărbatul a deschis gura să vorbească, Maria l-a oprit punându-i un deget pe buze. Voia ca minciuna să se perpetueze, iar ea să creadă în continuare în visul acela, dând astfel o justificare propriei slăbiciuni.

– Oare de ce, a murmurat deodată Cesare, de ce mi-a trebuit atât de mult să înțeleg că mă doreai şi tu la fel de mult şi că sufereai din cauza mea?

Valul plăcerii nu se retrăsese încă de tot: cu ochii închişi, Maria încerca să-l mai păstreze, să-l guste până la capăt. În clipa aceea şi-a amintit cuvintele Elisabettei: „Să nu-l minți niciodată.“ Şi ce să-i spună? Că, de fapt, plângea pentru ea şi Nemesio, pentru

dragostea lor pierdută? Atunci de ce se abandonase în brațele lui, gustându-i virilitatea până la extazul suprem? Desigur – și-a spus Maria –, nu exista decât o singură explicație, cea a mamei sale, Vera: nu era altceva decât o târfă. Și chiar așa se simțea – ca o târfă oarecare –, pentru că în seara aceea probabil că nu și-l dorise nici pe soțul său, nici pe Cesare, ci doar un mascul viril care să-i înăbușe cu bărbăția lui zbuciumul interior.

13

Pe măsură ce automobilul se apropia de conac, Maria scruta peisajul cu o privire sfredelitoare și amănunțită. Misterioasă și magică, Vila Tăcerii se înălța în mijlocul luncii dintre Adda și Serio, având alura unui sălaș de basm. Cesare renunțase la Topolino; călătoreau într-un automobil Lancia Ardea negru, cu accesorii cromate, strălucitoare, condus de un șofer în livrea. Era prima dată când îl însoțea pe Cesare dincolo de poarta vilei din forul Bonaparte, era prima dată când mergea la conacul din Caravaggio, prima dată când avea pe conștiință pecetea nemiloasă a adulterului.

– Nu te bucuri? a întrebat-o Cesare, strângându-i mâna într-a lui.

Stăteau pe bancheta din spate, iar de șofer îi despărțea un perete antifonat din sticlă groasă.

Gestul lui familiar a făcut-o să roșească.

– Te rog, a spus ea, retrăgându-și mâna, într-un gest pudic. Apoi, dându-și seama de propria ipocrizie, a zâmbit și a adăugat: Vezi, mă culc cu tine, însă roșesc când îmi atingi mâna.

– Te-am întrebat dacă te bucuri, a insistat bărbatul.

– Sunt dărâmată, a recunoscut ea cu sinceritate. Și foarte confuză. Uneori am senzația că ating cerul cu mâna, pentru ca apoi să simt cum mă scufund în adâncul infernului. Când mă gândesc cine sunt și de unde vin, simt nevoia să-mi atârn un pietroi de gât și să mă arunc într-un râu. Nu știu ce să zic. Mi-e rușine și să-ți spun pe nume. Oare trebuie să-ți vorbesc tot cu „dumneavoastră“? Cum trebuie să mă comport în prezența altora? Sunt guvernanta din casa Boldrani, amanta lui Cesare Boldrani sau un simplu capriciu al stăpânului meu? Oare trebuie să-mi amintesc cele întâmplate între noi sau trebuie să uit totul? Și-a ridicat spre el ochii ei mari de culoarea cafelei, în care licărea o speranță incertă, apoi a continuat: Cum o să mă privească lumea de aici încolo? Ca pe o femeie sau ca pe o târfă?

Cesare a mustrat-o în tăcere, dar cu fermitate, strângându-i mâinile în ale sale.

– Să nu mai spui niciodată asta, a zis. Calmează-te. Trebuie să mai treacă o vreme, dar te vei obișnui cu

noua ta condiție. Eu sunt aici și te voi ajuta! Acum, privește acolo!

Trecuseră de Caravaggio și se apropiau de reziденța Boldrani.

Edificiul fusese realizat între 1858 și 1868 de arhitectul Michele Canzio, care concepuse o construcție solidă, dar de bun-gust. Ansamblul arhitectural era armonios și plăcut vederii, lipsit de ornamente inutile și reflectând, într-un fel sau altul, inteligența și spiritul întreprinzător al proprietarului. Conacul fusese ridicat pe ruinele unei construcții mai modeste, pe care țăranii din satele din apropiere și de la zeci de kilometri distanță o cunoșteau încă din secolul al XVIII-lea sub numele de *la ca' di cunt* – casa conților Casati. Nobila familie poseda în regiune terenuri vaste, cultivate cu pepeni galbeni și livezi nesfârșite de duzi, folosiți pentru creșterea viermilor de mătase. În clipa în care crescătoriile s-au dovedit a fi o afacere bănoasă, iar familia Casati – de stirpe nobilă, dar cu afinități de mari industriași – a început să scoată profituri însemnate, contesa Carlotta a hotărât ridicarea unei case noi, care în cele din urmă a căpătat numele său.

– Este adevărat că unul din conții Casati a murit de inimă rea? a întrebat Maria.

– Așa se zice, a răspuns laconic Cesare.

Era binedispus și surâdea.

– E o poveste emoționantă, dacă s-a întâmplat așa cum mi s-a povestit mie.

Maria nu se putea abține să nu se gândească la noua sa viață și încerca să-și ascundă tulburarea vorbind.

– Și casele coloniale sunt pline de istorii emoționante, a comentat Cesare, însă nimeni nu vorbește despre ele pentru că sunt lipsite de grandoare. Marile iubiri și mizeria nu sunt niciodată asociate în fanteziile populare. Mama, de exemplu, n-ar fi avut timp să moară din dragoste. Și nici frumoasa Isolina nu a murit din dragoste. Contele însă, da. Nobilii sunt mult mai sensibili la suferințele amoroase.

În vocea bărbatului se simțea o undă de sarcasm. Automobilul parcurgea o alee lungă, străjuită de tei, care marcau începutul gazonului, dincolo de care se zăreau o pădurice de castani și o livadă cu nuci, meri și caiși.

După ce a executat lent un semicerc amplu, elegantul automobil s-a oprit în piațeta însorită din fața vilei. Romano s-a repezit să deschidă portiera din dreptul lui Cesare.

– Bine ați venit, domnule Cesare, a zis, surâzător.

Era un bărbat de statură medie, cu fața și brațele arse de soare, ochii mici și maronii, exprimând o forță și un calm extraordinare.

Cesare i-a răspuns la salut, apoi a dat roată mașinii ca s-o ajute pe Maria. Însă guvernanta coborâse deja

și acum stătea în fața Ausoniei, o femeie măruntă, trupeșă, cu nasul drept, privirea bănuitoare, fața lată și inexpresivă.

– Ea e doamna...

Cesare s-a oprit brusc, stânjenit. Cu toată obișnuința sa de a împărți ordine în stânga și-n dreapta, în clipa aceea nu reușea să iasă din încurcătură.

– Eu sunt Maria, l-a scos ea din impas, întinzându-i mâna Ausoniei.

Nu era necesar să mai adauge nimic: Ausonia știa aproape totul despre ea, iar palma ei uriașă și noduroasă, care prinsese fără vigoare mâna întinsă de Maria, exprima din plin aversiunea profundă pentru străina aceea care intra în casa ei umăr la umăr cu stăpânul, asemenea uneia dintre femeiuștile acelea pe care domnul Cesare le găzduia uneori pentru o zi sau două.

– Iar eu sunt Ausonia, a spus plecându-și privirea în fața acelei doamne care numai doamnă nu era și căreia se vedea nevoită să-i dea ascultare din clipa aceea.

– Iată că, în sfârșit, ne cunoaștem, a exclamat Maria, punând în vorbele ei o doză suspectă de entuziasm. Mi-ar face plăcere să devenim prietene.

– Da' de unde, *signora* Maria, s-a eschivat tânăra țărancă, eu nu sunt decât o biată femeie de la țară, neștiutoare.

Apoi a înșfăcat două valize și s-a îndreptat spre intrare.

Maria a privit-o lung cum mergea cu pași hotărâți spre vila alcătuită dintr-un parter supraînălțat – la care se ajungea urcând câteva trepte ce porneau dintr-un mic platou dreptunghiular, pavat cu pietre de râu – și un etaj. Parterul fusese amenajat pentru activitatea de zi: săli de mese, saloane, o sală de biliard, biblioteca și biroul; la etaj erau dormitoarele. Bucătăria se afla la demisol, împreună cu spălătoria și garderobul.

– Du-te cu Ausonia, a îndemnat-o Cesare. O să-ți arate casa.

– Desigur, a spus Maria, urmând-o stânjenită pe slujnică.

Iată că deja o lăsa să se descurce singură într-o situație pe care nu știa cum s-o gestioneze, într-un ambient ostil de la bun început. De la o fereastră de la primul etaj a admirat copacii seculari din spatele casei: platani, ulmi, tei, fagi, pini și cedri. Dincolo de ei, o pajiște înflorită, delimitată de un rând de trepte de granit, mărginit de o balustradă de piatră cu coloane; apoi, un alt platou înverzit, având în mijloc o fântână cu sirene de piatră, din gura cărora țâșneau jeturi cristaline de apă.

– Aceea e Madona din Caravaggio, a informat-o Ausonia, arătând spre o statuie plasată într-o nișă din fundal. Adică – s-a grăbit ea să precizeze – e o statuie aidoma cu Madonna din Caravaggio.

– E foarte frumoasă, a remarcat Maria, ca să nu tacă.

Era similară cu toate statuile Madonei văzute până atunci: cu o expresie dulce, suferindă, extatică, cu mantie în tonuri azurii, capul ușor înclinat și mâinile împreunate a rugăciune.

– Acolo, în locul acela, a continuat Ausonia, contesa Casati reunea familia și servitorii în serile de vară ca să recite împreună rozariul.

– Și acum? a întrebat Maria, dornică să găsească un pretext ca să poată intra în grațiile femeii.

– Uneori mă duc eu acolo să mă rog, a răspuns cealaltă, pe un ton melancolic. În casa asta parcă s-au strâns toți antihriștii. Începând cu Romano și terminând cu cei zece grădinari care au grijă de parc.

După ce cumpărase Vila Tăcerii, fiind convins că îi aparținea prin drept consangvin, Cesare păstrase structura construcției intactă, conservând piesele de mobilier cele mai prețioase. Restul însă fusese aranjat cu măiestrie și bun-gust. Micșorase dormitoarele de la etaj, dotându-le cu somptuoase camere de baie îmbrăcate în marmură de toate culorile: de la pereți albi ca neaua, la roz intens, azuriu, albastru și verde. Schimbase apoi aproape tot mobilierul și obiectele decorative, dotând splendida rezidență cu piese rare de anticariat și tablouri extraordinare. Luxul, neglijabil în palatul din forul Bonaparte, era principala caracteristică a vilei din Caravaggio, un refugiu liniștit, unde el se retrăgea rareori, dar pe care îl considera

casa stirpei sale, întrucât i se cuvenea prin descendență după mamă, după bunicul Colombo, tatăl Elvirei și fiul bietei Isolina, cea care fusese femeia contelui Cesare Casati, străbunicul său natural.

Maria a privit cu luare-aminte de jur împrejur, bucurându-se de pacea splendidului asfințit de august, care încununa ziua în care Cesare o adusese pentru prima dată la Caravaggio, într-o limuzină luxoasă. În obiectele din jurul ei recunoștea imediat semnele bogăției și puterii bărbatului care-i spunea că o iubește și căruia îi cedase într-o noapte de vară – din slăbiciune, poate din pasiune, dar cu siguranță și din deznădejde. Inima și tandrețea care izvora de acolo erau dăruite pe veci soțului ei, saltimbancului nebunatic și rătăcitor pe care, în momentul acela, îl iubea mai mult decât oricând, poate tocmai pentru că nu credea să mai aibă vreodată curajul de a da ochii cu el. Bogăția nemăsurată din jurul ei depășea orice închipuire și îi producea teamă, părându-i-se monstruoasă și inutilă.

– Asta e camera dumneavoastră, *signora*, a anunțat-o Ausonia pe un ton rece. Domnul Cesare mi-a spus s-o pregătesc special. E cea mai frumoasă din întreaga vilă. Nimeni n-a mai dormit până acum în ea.

Ausonia încerca să pară indiferentă, însă în vocea ei se simțea părerea sa implicită despre Maria.

– E prea mult pentru mine, s-a surprins Maria exclamând atunci când a zărit mobilierul somptuos al încăperii.

„Așa cred și eu", a gândit Ausonia. În schimb, a spus:

– Nu fac decât să execut ordinele pe care le-am primit, *signora*. Cu permisiunea dumneavoastră, eu trebuie să cobor și să-mi fac datoria. Apoi, arătând spre noptieră, a adăugat: Dacă aveți nevoie de mine, acolo e o sonerie.

Cesare îi rezervase cel mai luxos dormitor din întreaga casă, în tonuri de albastru intens și auriu, cu un pat imens, cu tăblie aurită și incrustații, împodobit cu un baldachin de voal fin, care îl transforma într-un alcov intim și cochet. Un covor *frisson* princiar în nuanțe de albastru și galben acoperea toată pardoseala camerei. Camera de baie, în marmură azurie, era dotată cu robinete de lapislazuli, iar pe fiecare perete tronau oglinzi imense, cu muchii de aur veritabil.

Maria s-a lăsat să cadă într-un fotoliu, rămânând nemișcată, incapabilă să reacționeze: oare ce reacție poți avea în fața unei minuni? Prin ușa de sticlă ce dădea spre terasă a zărit ultimele pâlpâiri ale soarelui și primele licăriri ale stelelor. Cântecul greierilor dezmierda negrul catifelat al nopții, și o adiere ușoară de vânt a mișcat agale perdelele.

– Ce faci, nu cobori la masă? a luat-o Cesare prin surprindere. Totul e pregătit. Ce e? Ce se întâmplă cu tine?

– Se întâmplă că-mi vine să intru-n pământ de rușine, a răspuns ea. Se întâmplă că mă simt ca o marfă expusă în vitrină, cu eticheta cu prețul pe ea. Femeia aceea mă privește de parcă aș fi cine știe ce somitate.

– Femeia aceea te va servi ca pe o stăpână, dacă tu vei dori, i-a replicat Cesare iritat, fiind preocupat mai ales de eliminarea posibilelor obstacole din calea împlinirii propriei dorințe.

– Nu e vorba de cine pe cine slujește sau cine cui i se supune, s-a împotrivit ea. Problema este că vreau să înțeleg cine sunt. Nu mai știu nici eu cine sunt. Apoi, strângând din pumni, a exclamat: E îngrozitor!

Cesare a închis ușa terasei, a tras perdelele și a aprins o veioză cu abajur auriu, care răspândea în jur o lumină molcomă. A privit-o lung pe Maria, s-a apropiat de ea, a ajutat-o să se ridice și apoi a îmbrățișat-o.

– Eu nu știu cum să vorbesc unei femei, i-a spus, ținând-o strâns în brațe. Nu știu nici măcar dacă mâine voi avea pentru tine aceleași sentimente datorită cărora astăzi aș fi în stare de orice nebunie. Eu sper că da – a continuat el –, de dragul bucuriei că exiști. Și sper că nu, pentru suferința pe care mi-ai produce-o

dacă m-ai părăsi. Vrei să ne căsătorim? a întrebat-o cu aerul serios cu care decidea încheierea unei afaceri.

– Am un soț, știi bine asta.

Amintirea lui Nemesio avea darul să-i intensifice sentimentul rușinii.

– Pot interveni astfel încât căsătoria ta să fie desfăcută când vrei tu, a anunțat-o. Nu trebuie decât să-mi dai cale liberă.

– Tu poți face totul, nu-i așa? a replicat ea, simțind că se afunda fără să poată reacționa.

– Nu, nu totul, a precizat Cesare, privind-o ațâțat. Dar pot face multe. Și, în orice caz, pot iniția desfacerea căsătoriei tale, dacă asta te împiedică să fii în totalitate a mea.

– Ceea ce Dumnezeu a unit în cer nu poate desface nimeni pe pământ, a replicat tânăra, știind că referirea la indisolubilitatea tainei cununiei însemna un punct în favoarea sa.

Și asta pentru că inima ei nu putea anula niciodată căsătoria cu tatăl lui Giulio. Era o realitate incrustată în carnea și sufletul său, un eveniment ce-i împlinise viața și nimeni nu ar fi putut declara că fusese doar o închipuire, fără nici un corespondent în realitate.

– Există fapte grave care pot determina anularea unei căsătorii, a continuat Cesare, care încerca să-i ofere un pretext pentru a redeveni liberă, dar care în realitate voia să afle din ce motive Maria îi rezista

încă. Giuseppina – și-a amintit el – îmi spunea că soțul tău ți-a înșelat buna-credință, că te-a mințit.

– O, nu, te rog, a exclamat ea, să lăsăm baltă subiectul. Să nu mai vorbim despre asta. Deocamdată, sunt aici, cu tine. Asta voiai, nu-i așa?

Pătrunsese într-o lume de basm și era alături de un bărbat superb care îi putea pune lumea la picioare, însă ea continua să se gândească și să iubească un saltimbanc neînsemnat, cu mintea plină de idei și convingeri ciudate, care îi promitea castele în Normandia și călătorii la Paris, dar care n-avea în buzunar nici măcar două centime pentru un bilet la o tombolă de bâlci. Acolo, în brațele masculului irezistibil care o cucerea puțin câte puțin, aprinzându-i simțurile cele mai intime, se întrezărea figura vagabondului visător, care într-o zi avea să se întoarcă, dezmierdând-o cu versurile sale de menestrel extravagant.

– Vino, a murmurat el și a ridicat-o pe brațe.

Avea vocea calmă și sigură a învingătorului. A dus-o în fața unei oglinzi venețiene și a început s-o dezbrace lent, scoțându-i pe rând toate veșmintele, până când cristalul oglinzii a încadrat imaginea ei complet goală între ramele sale armonioase, însemnate ici-colo de trecerea timpului și marcate de puncte negre. Reverberația astrală a nudității Mariei conferea imaginii premisele supreme ale unei opere de artă.

Maria se mira de liniștea interioară care o cuprinsese, căci odată depășite limitele naturale ale precauției, rezistența ei slăbise și se abandona în voia vârtejului din vis, ce îi stârnea fiori în care bucuria și groaza se confundau.

În spatele ei, Cesare a scos din buzunar un obiect, care la lumina molcomă a veiozei licărea straniu. Era un colier de safire pure montate în aur galben.

- Ce e asta? a întrebat Maria, cu ochii măriți de emoție în fața unei asemenea minunății.

- Acum ești perfectă, a spus Cesare, potrivindu-i colierul la gât.

- Iar când orologiul va bate miezul nopții, a comentat ea, mulțumindu-i cu un surâs încântător, fiecare pietricică de safir se va transforma într-o boabă de porumb, nu-i așa?

În peregrinările ei prin casele oamenilor bogați văzuse bijuterii mai puțin extravagante, dar care valorau cât o casă. Dacă prețurile pe care le auzise vehiculându-se erau reale, atunci colierul valora fără doar și poate cât o vilă cu două etaje. Brusc, a simțit cum greutatea pietrelor de la gât crește dramatic. Oare un bărbat ar fi putut face mai mult ca să-și demonstreze sentimentele? A hotărât să se lase în voia lui, a brațelor sale care au purtat-o pe sus spre pat, a mâinilor sale puternice care o mângâiau cu febrilitate, a trupului său suplu, pietros, cu mușchii încordați, a falusului

vârtos pe care îl simțea apăsând și pulsând pe sân, a buzelor lui care se lipeau hulpave de sexul ei umed, în timp ce limba i se insinua înăuntru, ca printre valvele unei scoici care se deschideau ca două petale de carne sub apăsarea sărutului lui răscolitor. Maria și-a reținut cu greu un urlet sălbatic. Din clipa aceea, conștiința ei greu încercată a amuțit și toate neliniștile, îngrijorările, reticențele și pudorile s-au risipit ca un fum. Au rămas doar gemetele de plăcere și suspinele de bucurie.

– Ia-mă, a strigat, ia-mă acum dacă nu vrei să-mi dau duhul.

Încordat ca un arc, Cesare a pătruns în ea cu vigoarea lui ieșită din comun, înăbușind strigătul ce stătea să răbufnească din gâtlejul Mariei cu un sărut fierbinte, care a accentuat extazul unei împreunări prohibite. În minte i s-a aprins o lumină incandescentă, iar în urechi distingea clinchetul unor zurgălăi de argint. În clipa aceea, sămânța bărbatului a răbufnit în adâncuri, inundând-o cu plinătatea plăcerii lui.

14

Pe măsură ce timpul trecea, iar străina se dovedea mai puțin enigmatică și infatuată decât crezuse la început, Ausonia adopta treptat atitudinea și poziția confidentei credincioase. Vara era pe sfârșite, iar în casă se vorbea deja de valize, transport, călătorie și întoarcerea în oraș.

În cele din urmă, fetișcana aceea care nu împlinise încă douăzeci de ani confirma expresia conform căreia dracul nu e chiar atât de negru, pentru că dovedea spirit practic și putere de muncă, avea o mulțime de idei bune și tolba plină cu povești captivante. În plus, ordinea impusă de Maria în reședința de la Caravaggio nu se deosebea prea mult de propriile sale concepții.

Familiarizându-se treptat una cu cealaltă, cele două femei au sfârșit prin a fraterniza în clipa în care Ausonia și-a dat seama că nu avea de ce să se teamă de

Maria – o fetişcană doar cu câţiva ani mai tânără decât ea, în ciuda aparenţelor. Într-adevăr, Ausonia rămăsese văduvă când era foarte tânără, şi nu împlinise încă treizeci de ani, chiar dacă arăta mult mai în vârstă: nu avea un chip atrăgător şi era clădită pentru munca dură şi slujirea cu devotament a unui stăpân, căci pentru ea era vital să aparţină cuiva – unei case, unui patron, unui protector.

Singurul aspect al relaţiei cu Maria care o descumpănea pe Ausonia era sentimentul – pentru ea inadmisibil – ce împingea o femeie măritată în pat cu un alt bărbat decât soţul său; un bărbat cu o condiţie foarte diferită de a Mariei, aspect suficient – în opinia Ausoniei – ca s-o oblige pe aceasta la un raport umilitor şi încărcat de suferinţă. Chiar şi în cazul în care ar fi intervenit legalizarea civilă şi religioasă a legăturii lor, pe umerii Mariei avea să apese pe vecie blestemul adulterului. Şi bineînţeles că, într-o relaţie nelegiuită ca a lor, vina aparţinea întotdeauna femeii.

– Trebuie să ţi-o spun pe-a mea, chiar dacă vei spune că nu mă priveşte.

Ausonia se obişnuise s-o tutuiască şi acum se simţea datoare să-i deschidă ochii – cum zicea ea – de la nivelul modest al înţelepciunii populare.

– Bineînţeles, a continuat ea, tu n-ai decât să mă sudui şi să mă spurci din cap până-n picioare pentru

vorbele mele, însă e de datoria mea să-ți spun ce cred. Așadar, ești convinsă că faci bine ceea ce faci?

Maria, care în fața femeii aceleia doar cu câțiva ani mai în vârstă ca ea se simțea copleșită de vinovăție, a roșit brusc.

– Nu știu, a răspuns.

Ausonia s-a uitat lung, curioasă, dar respectuoasă, la creatura aceea extravagantă care, asemenea unei actrițe experimentate, trecea cu dezinvoltură de la un rol la altul, de la luxosul dormitor albastru la mizeria deprimantă a bucătăriei.

– Domnul Cesare e un om bun, a zis ea făcându-și de lucru în preajma cuptorului, însă oricum ai întoarce-o, el e stăpânul. Iar stăpânii trebuie să stea cu stăpânii.

„În timp ce servitoarele trebuie să stea printre servitoare", a adăugat în gând. „Pentru că altfel, când lucrurile se amestecă, lumea se răstoarnă cu susul în jos."

– Iar eu, a ajutat-o Maria, eu ce sunt?

Ausonia a evitat un răspuns direct.

– În nouă cazuri din zece, i-a precizat, poveștile de genul ăsta se termină prost.

– Asta înseamnă că într-un caz din zece se termină bine.

Spunând acestea, Maria a zvâcnit din cap, aruncându-și părul pe spate cu obișnuitul său gest mândru, iar chipul i s-a luminat de un zâmbet radios.

S-a gândit la Nemesio, la viața plină de privațiuni din mansarda casei coloniale din corso Vercelli din Modena, și, pentru prima dată, s-a întrebat dacă ar mai fi fost posibil să se întoarcă din drum. Oare avea să găsească vreodată puterea să iasă pentru totdeauna de acolo, din dormitorul albastru, din parcul vilei din Caravaggio? În interiorul acelui cerc magic avea de luptat cu rușinea și cu supușenia pe care trebuia s-o arate puternicului ei stăpân, însă dincolo de cerc ar fi trebuit să înfrunte mizeria cotidiană și supușenia în fața legilor crude ale societății. Maria nu se putuse obișnui cu sărăcia lucie asociată cu incertitudinea zilei de mâine, în schimb, rușinea unei bunăstări nemeritate începea să nu o mai deranjeze chiar atât de tare.

– Domnul Cesare e un om bun, a repetat Ausonia, pe un ton justificativ. Totuși, e bărbat, și se știe că, nu-i așa...

– Că bărbații sunt vânători, a glumit Maria.

– Că e vânător n-ar fi nimic, a continuat Ausonia, însă e și stăpân, iar în cazul ăsta lucrurile se complică. O spun spre binele tău, Maria. Da, e adevărat: într-un caz din zece, asemenea istorii se termină cu bine, iar lumea le povestește din tată-n fiu, până devin legende. Da, se întâmplă să mai câștige câte unul la loterie, îmbogățindu-se peste noapte. Însă știi câți pierd?

– În dimineața asta sunt binedispusă, Ausonia, a exclamat Maria încercând să potolească efuziunea slujnicei. Hai să lăsăm timpul să hotărască.

– Nu aștepta să-ți rezolve timpul problemele pentru că e foarte posibil să o facă prost.

– Nu e chiar atât de simplu, Ausonia.

O privea fix, intens, deconspirându-și propria incertitudine.

– În viață, nimic nu e simplu.

Ausonia știa din experiență că fiecare acțiune presupune un anumit risc, iar acesta creștea pe măsură ce rolul hazardului devenea mai pregnant. Acesta părea să fi fost sensul spuselor sale.

– Te-ai făcut înțeleasă și știu foarte bine ce vrei să spui de fapt, a asigurat-o Maria, dar cu toate acestea nu știu ce hotărâre să iau. Și nu știu nici dacă nu cumva refuz să iau o hotărâre din mârșăvie sau din alte motive. Nu știu nici măcar dacă e vorba de iubire – a mărturisit ea într-un acces de sinceritate care a scandalizat-o instantaneu pe Ausonia – sau de propriul interes. Nu știu ce anume mi-e frică să nu pierd: dragostea lui Cesare, ceea ce îmi oferă sau ceea ce reprezintă ca rang social.

– Liniștește-te, te rog, i-a cerut Ausonia, simțindu-i încordarea.

O încerca o milă adâncă pentru fetișcana din fața ei.

– Nu fac decât să-ți spun purul adevăr, a precizat Maria, calmându-se subit. Un adevăr despre care, după cum poți ușor să înțelegi, nu pot vorbi nici cu mama, nici cu soțul meu și nici cu Cesare. În ultima vreme, de altfel, el și cu tine sunteți singurele persoane cu care mai vorbesc. Iar tu ești prietena mea, singura mea confidentă, a adăugat, atât de emoționată, încât cu greu s-a stăpânit să n-o îmbrățișeze pe Ausonia. Știu că îmi dai sfaturi bune și că ești sinceră. Însă deocamdată, crede-mă, nu am puterea să iau o hotărâre.

Într-una din zile, când Cesare se afla la o partidă de pescuit pe râul Adda, Maria a realizat cu o certitudine șocantă că era însărcinată. Înainte de confirmarea primei sarcini, la Modena, tânăra notase cu minuțiozitate detaliile istoricului său fiziologic. Și atunci, ciclul menstrual întârziase cu opt zile, un decalaj pe care ginecologul din Modena îl considerase irelevant, însă care fusese suficient pentru ea ca să-l contrazică pe medicul specialist. „Sunt sigură că sunt însărcinată", îi spusese ea doctorului. Încă de pe atunci – datorită cărților pe care i le aducea Nemesio, dar nu numai – avea credința fermă că o femeie știe mai bine decât medicul și mult înaintea acestuia când a rămas însărcinată. „O femeie știe când e pe cale să devină mamă", obișnuia ea să spună. Ciclul său

menstrual fusese dintotdeauna de o punctualitate de cronometru, iar în anul când rămăsese însărcinată cu Giulio intuise realitatea în momentul în care menstruația nu a apărut în ziua stabilită. De când avusese primul raport cu Nemesio, își alcătuise un calendar propriu pe care-l respectase cu sfințenie; în plus, pe durata sarcinii citise foarte mult și acumulase multe cunoștințe noi.

După ce se despărțise de Nemesio, încetase să-și mai noteze datele în calendar, însă la sfârșitul lui iulie, când soțul său o iubise pe câmpurile de la marginea orașului, își reluase, tremurând de emoție, obiceiul. Dacă nu ar fi făcut-o din proprie inițiativă, cu siguranță că i-ar fi reamintit ce are de făcut observația mamei sale, Vera: „Nu m-aș mira să aflu că ți-a lăsat un nou cadou, pe lângă copilul pe care îl ai deja de la el." Și-a amintit atunci data ultimului ciclu, care se încheiase cu zece zile înaintea întâlnirii cu Nemesio. Și-a amintit și ce citise undeva: la o femeie cu ciclu menstrual normal – iar al ei așa fusese întotdeauna – ovulația apare între a treisprezecea și a cincisprezecea zi de la începutul sângerării. Raportul cu Nemesio avusese loc în cea de-a zecea zi, așa că, teoretic, maternitatea trebuia exclusă în acel caz. Pe de altă parte, făcuse dragoste cu Cesare începând din a șaptesprezecea zi a ciclului. Un mecanism perfect echilibrat – același care îi dădea certitudinea matematică

a sarcinii – excludea concepția și în cel de-al doilea caz. Fără îndoială că, dacă timpul avea să-i confirme bănuielile, avusese o ovulație neregulată, în afara intervalelor de timp indicate în studiile de specialitate – eveniment extrem de rar, dacă se lua în considerare cazuistica. Dacă aceasta era explicația, conceperea putea să se fi produs atât în cea de-a zecea zi, cât și în cea de-a șaptesprezecea sau în următoarele. Oare al cui să fi fost sâmburele acela de viață care începea să îmbobocească în pântecele său? Să fi fost sămânța lui Nemesio sau cea a lui Cesare? Nimeni n-ar fi putut să-i rezolve această enigmă; trebuia să aleagă singură, cu ochii închiși, fără să-i destăinuie nimic nici măcar Ausoniei, unica sa confidentă.

Stătea pe terasa dormitorului albastru în clipa în care a simțit brusc o amețeală vagă și un val de transpirație rece pe frunte. Sângele a încetat să-i mai pulseze prin vene, picioarele i s-au înmuiat și, deodată, s-a prăbușit la pământ, inconștientă.

Din grădină, Ausonia a zărit-o, a alergat în camera de la etaj și a readus-o la realitate cu ajutorul unei sticluțe cu oțet și al câtorva perechi de palme.

– Ia te uită! Am căzut ca o pară mălăiață, a spus Maria, rușinându-se din cauza slăbiciunii de care dăduse dovadă.

– Probabil că ai stat prea mult la soare, a încercat s-o diagnosticheze Ausonia.

– Nu, n-a fost din cauza soarelui, a murmurat Maria, cu lacrimi în ochi.

– Păi, atunci – a exclamat cealaltă, oscilând între deznădejde și infinită bucurie – atunci înseamnă că aștepți un copil! (Își dorise întotdeauna propriul său copil, însă pântecele său devenise un teren arid în care nici o sământă nu putea încolți.) Mi s-ar fi putut întâmpla și mie, când a fost vremea mea, a adăugat. Ești sigură că asta este?

– Da, Ausonia, sunt gravidă.

Și-a atins instinctiv sânul, simțindu-l pietros și dureros. Ochii săi de culoarea cafelei păreau mai mari, mai luminoși și mai galeși.

– Ar fi trebuit să-mi închipui, a rostit cu voce tare Ausonia primul gând care i-a venit în minte, pe un ton realist și lipsit de afecțiune. Apoi a ajutat-o să se așeze pe un fotoliu de atlaz, adăugând: El... vreau să spun domnul Cesare, știe?

– Nu, a răspuns, trecându-și degetele prin păr. Până ieri nu am realizat nici eu.

– Eu cred că va primi bine vestea, a încurajat-o Ausonia. Apoi i-a făcut o mărturisire neașteptată: N-am mai văzut niciodată un bărbat atât de îndrăgostit. Cred că ideea de a avea un copil de la tine îl va umple de fericire acum.

– Mi-au făcut foarte bine cuvintele tale.

Oare totul ar putea fi atât de simplu, de natural? Ausonia nu ezitase deloc și nici Cesare n-ar fi trebuit să aibă motive de îndoială în privința paternității copilului. În plus, nici ea însăși nu avea certitudinea matematică a faptului că Nemesio era tatăl. Dacă lucrurile ar fi stat așa, nu s-ar mai fi gândit nici o clipă și ar fi părăsit pentru totdeauna casa Boldrani. Și-a amintit din nou cuvintele Elisabettei Lémonnier: „Să nu-l minți niciodată. În fața minciunii poate deveni nimicitor." Se afla într-o mare dilemă: de o parte, calea incertitudinii și a sărăciei, iar de cealaltă parte, îndoielile unei bunăstări nemeritate. S-a hotărât într-o fracțiune de secundă, cu impetuozitatea care o caracteriza: copilul pe care urma să-l nască, hrănindu-l cu sânge din sângele ei, avea să fie un Boldrani și avea să moștenească bogăția și puterea tatălui său. Nu avea de gând să-și renege trecutul și n-ar fi acceptat niciodată ca Biserica sau orice altă autoritate să anuleze legătura ei cu Nemesio Milcovich, însă dacă tot era scris să mai aducă pe lume un copil, acesta trebuia să fie un Boldrani, nu un mic saltimbanc rătăcitor.

– Când o să-i spui? a întrebat Ausonia.

Atitudinea sa era acum radical schimbată; era de partea prietenei sale mai frumoase, mai norocoase, încercând pentru ea un sentiment de solidaritate plină de admirație.

– Pentru moment, n-o să-i spun nimic.

– Cum așa? Ești convinsă de împlinirea unei minuni ca aceasta și vrei să păstrezi secretul?

Avea o privire îndurerată, iar chipul îi părea așa mai puțin inexpresiv.

– Certitudinea mea este instinctuală, i-a explicat Maria. Dacă totuși e vorba doar de o întârziere? Dacă e o alarmă falsă? Și dacă vertijurile de adineauri s-au datorat, cum ai zis tu, faptului că am stat prea mult în soare? E mai bine să păstrez tăcerea până în clipa în care voi fi sută la sută sigură. Tu, Ausonia, ești prietena mea. Pot să te rog, așadar, să mă ajuți să păstrez acest secret?

Spunând acestea, i-a zâmbit cu subînțeles.

Ausonia s-a îndreptat spre ea pentru a pecetlui promisiunea printr-o îmbrățișare, iar Maria s-a ridicat din fotoliu, ieșindu-i în întâmpinare.

– Nu voi vorbi despre asta nici măcar cu mine însămi, a jurat Ausonia. Tu însă trebuie să mă ții la curent, a adăugat pe un ton afectuos. Și să mă chemi când vei avea nevoie de ceva.

– Ești singura mea prietenă. Singura mea confidentă.

De afară s-a auzit zgomotul unui motor. Cesare se întorcea de la partida de pescuit.

În luna septembrie, radioul nu a difuzat altceva decât știri despre invazia germană din Polonia. Declarația de război a Angliei și Franței împotriva celui

de-al Treilea Reich nu a avut darul să domolească spaima ce a cuprins lumea întreagă la auzul unui nou cuvânt la modă: *blitzkrieg*. Termenul exaltant și înșelător de „război-fulger“, sugerat de primele succese germane, definea cu superficialitate arogantă un conflict ale cărui durată și consecințe nu puteau fi preconizate. Maria, al cărei cuvânt devenise lege pentru Ambrogino și Cecchina, era foarte confuză și nu reușea în nici un chip să le explice celor doi servitori – dar nici ei înseși – cum era posibil ca bolșevicii să ajungă la înțelegere cu naziștii. Miniștrii Molotov și von Ribbentrop își dădeau mâna în numele lui Stalin și Hitler, hotărând să-și împartă teritoriul Poloniei după ocuparea acesteia, în timp ce Benito Mussolini, ducele fascismului, lăsase să se înțeleagă că nu intenționează să intervină.

– Nu vă faceți griji, concluziona de fiecare dată Ambrogino, orice s-ar întâmpla, domnul Cesare ne va duce în ultimă instanță pe toți la Caravaggio. În fața lui – adăuga servitorul cu o mină serioasă – nu există nici armată de uscat, nici aviație care să reziste.

Maria nu se temea de război, asta și pentru că informațiile transmise de radioul britanic – pe care Domenico Scaglia le traducea pentru Cesare Boldrani – erau contrazise de reportajele din jurnalele de știri italienești, care anunțau continuarea lucrărilor pentru expoziția mondială de la Roma ce urma să aibă loc

în anul 1942. Așadar, problema Mariei nu era eventualitatea unui război, ci certitudinea faptului că era însărcinată, singura realitate în care era implicată în totalitate și pe care o putea împărtăși doar cu Ausonia. Însă ceea ce o uimea cel mai mult era naturalețea cu care-și trăia noua condiție, care concentra în jurul noii vieți – încă în stadiu embrionar – toată forța și sentimentele ei, alungând treptat groaza din primele zile ce au urmat teribilei descoperiri.

– Te-ai plictisit de mine? a întrebat-o odată Cesare.

Se întorseseră la Caravaggio, iar ea îi răspundea atențiilor cu o rezervă foarte apropiată de indiferență.

– Nu, i-a răspuns, te iubesc.

Apoi l-a cercetat curioasă, ca și cum ar fi așteptat momentul propice pentru a-i comunica noutatea.

– Și atunci?

Se aflau în dormitorul albastru, lungiți în alcovul cu perdele diafane, cu veioza galbenă răspândind o lumină molcomă, învăluitoare.

– Atunci, trebuie să fii mai atent de acum încolo, a răspuns ea cu cochetărie studiată.

Dinții ei albi sclipeau în penumbră, formele i se rotunjiseră semnificativ din cauza sarcinii, iar pielea emana o strălucire ireală, intensificată de lumina reflectată de oglinzi.

– Să fiu atent la ce? a întrebat el cu voce răgușită, în timp ce privirea catifelată și trupul ei voluptuos

îi reaprindeau dorința, iar falusul enorm i se umplea de sânge, cu un rezultat terifiant.

Maria nu avea decât două experiențe cu bărbați, însă atributul viril al lui Cesare lua asemenea proporții în erecție, încât îi stârnea de fiecare dată un complex de reacții total opuse: de adorație și de spaimă.

– Să fii atent să nu-mi faci rău.

Timida ei reacție defensivă a ațâțat agresivitatea masculului, așa cum se întâmplă de fiecare dată când o femeie își camuflează propriile pofte cu negații ambigue, nejustificate.

– Nu ți-am făcut rău niciodată.

Era deja peste ea, iar Maria i-a prins membrul ce pulsa nerăbdător, conducându-l în jos, spre pântecele umed.

– Umblă încet, te rog, a murmurat, opunându-se spasmelor lui cu extenuante opinteli ale bazinului, care încetineau ritmul, dar sporeau excitația.

Simțea sexul bărbatului vibrând și contractându-se asemenea unei vietăți, în timp ce sămânța lui caldă părea să-i străbată tot trupul.

– Și tu? s-a arătat el îngrijorat și ușor dezaprobator.

– Eu ce? a replicat Maria cu aerul că-l ia peste picior.

– Tu nu ai... (Oare de ce era atât de dificil să vorbească despre o stare la care ajungeau amândoi cu atât de multă naturalețe? s-a întrebat el.) Tu nu ai terminat.

– Nu, eu nu, a admis ea, ca și cum ar fi fost vorba despre cel mai firesc lucru din lume. Eu trebuie să fiu foarte atentă – s-a hotărât ea într-un târziu să mărturisească –, pentru că aștept un copil.

Cuprins brusc de o teamă nedefinită, Cesare s-a retras cu precauție, începând apoi s-o atingă ezitant, ca pe un obiect prețios de cristal.

– Un... un copil? s-a bâlbâit el. Oh, Doamne Dumnezeule, Maria, îmbracă-te, acoperă-te să nu răcești, hai să mănânci ceva...

Ca de fiecare dată când era surprins, rostea toate banalitățile care îi veneau în minte.

– Cum să răcesc, când aici e mai cald ca-n iad? l-a atenționat Maria. Iar de mâncat, îți amintesc c-am făcut asta împreună acum o oră.

– Nu contează, a răspuns Cesare, care parcă-și pierduse capul. Trebuie să chemăm doctorul.

– Da, cum să nu, l-a luat peste picior Maria. Eventual să punem la fiert câteva oale cu apă, ca în filmele americane. Cesare, nu nasc acum. Mai sunt câteva luni până atunci.

– O să desfacem căsătoria, a spus el. Și te măriți cu mine.

– Ăsta e un alt subiect, Cesare, s-a opus Maria hotărâtă. Eu n-am spus că vreau să ne căsătorim. Vreau doar ca fiul nostru să-ți poarte numele.

Îl mințise cu aceeași naturalețe cu care îl iubise.

15

În martie, Linia Maginot a căzut, iar trupele și blindatele nemțești au invadat Franța prin munții Ardeni și prin vestul țării, reducând la tăcere concepția strategică a statelor-majore occidentale.

– Hitler a pus în slujba propriului război mijloacele de luptă și motorizările cele mai avansate din punct de vedere tehnic, a remarcat Cesare. Tancurile sale se mișcă cu repeziciune și iau prin surprindere fortificații considerate imposibil de cucerit. Acesta e secretul așa-zisului lor... Cum îl numesc germanii?

– *Blitzkrieg*, i-a amintit Pazienza. Războiul-fulger.

Se aflau în sufrageria casei din forul Bonaparte, se lăsase seara, iar focul din șemineu răspândea reflexii călduțe.

Într-un fotoliu, Maria împletea, camuflându-și sarcina avansată sub o rochie largă. Avea părul strâns spre creștet cu o bentiță.

– Vor ajunge până la Paris? a întrebat fără să-și ridice ochii de la lucrul de mână.

Se gândea la saltimbancul ei rătăcitor, care acum reușise încă o dată să dea de bucluc și care, după prima scrisoare, nu-i mai dăduse nici un semn de viață.

Cesare a înțeles sensul ascuns al întrebării, însă nu a vrut să înceapă o discuție pe care Maria o refuza: prefera să n-o tulbure în condiția ei.

– Probabil că vor ajunge destul de curând la Paris, a răspuns.

– Și noi?

Clinchetul moale al andrelelor se confunda cu trosniturile focului din șemineu, pe care Ambrogino continua să-l aprindă seara deși sosise primăvara, pentru că – se justifica el – „doamna Maria ar putea răci și, pe urmă, îi place tare mult focul din vatră".

Avocatul Domenico Scaglia părea înflăcărat de povestea lor de iubire, atât de diferită de a lui, care se terminase rău. Rosa, așa cum prevăzuse Cesare, fugise la Roma cu un soi de gigolo de care se îndrăgostise nebunește.

– Perspectivele sunt destul de sumbre, Maria, i-a explicat avocatul. Hitler și Mussolini s-au întâlnit la Brennero, iar acum Il Duce – care până mai deunăzi

clama neutralitatea – susține că intrarea Italiei în război este inevitabilă. Fără îndoială că a întrezărit posibilitatea ca Italia să primească o felie groasă atunci când se va împărți tortul de la masa bogaților.

Maria și-a canalizat din nou atenția la lucrul ei de mână, părând mulțumită de răspuns. Obișnuia să participe la evenimentele ce se petreceau în casă și în lume fără să se implice emoțional, fără să refuze nici o plăcere noii vieți care se întrupa în pântecele său, încercând instinctiv să consolideze zidul de protecție pe care-l ridicase în jurul momentului când fusese zămislit fătul.

– După cum spuneam, și-a reluat Cesare discursul, ideea asta de a purta un război pe roți mi se pare o noutate care îi va duce departe pe nemți. Însă observ că fac greșeala să-i considere pe americani niște momâi turmentate, care nu reacționează. Pe de altă parte, pactul de neagresiune cu Stalin nu a redus Rusia la tăcere. Își închipuie că au de-a face cu un gigant cu picioare de lut, dar gigantul e foarte abil și realizează acorduri doar în propriul interes.

Pe fundal, ținând loc de coloană sonoră discuțiilor purtate pe un ton grav de cei doi bărbați, aparatul de radio difuza un cântecel la modă, ale cărui cuvinte, pline de optimism idilic, vorbeau despre fericirea unor miri.

– Mussolini spune că e umilitor să stai cu mâinile-n sân, când cei din jurul tău scriu istoria, a intervenit Pazienza, aprinzându-și una din țigările sale americane. Iar acum, ziarele și-au luat sarcina să pregătească poporul de război. Un război purtat umăr la umăr cu nemții, atât de detestați până acum și deveniți peste noapte „glorioșii aliați național-socialiști".

– La mijloc, a explicat Cesare, e o promisiune pe care Ducele i-a făcut-o ambasadorului von Mackensen, atunci când i s-a adus la cunoștință că naziștii au invadat Norvegia: „Voi ordona presei și poporului italian să aplaude fără rezerve acțiunea Germaniei", a spus el atunci. Iar presa a executat ordinele cu obișnuita sa obediență. Mănâncă rahat și fac revoluție. Nu reproșez ceva cuiva anume, Doamne ferește, însă nu te poți mânji hrănindu-te la troaca regimului și să crezi că-ți salvezi sufletul inventând bancuri ce ridiculizează un Mussolini în fața căruia toată lumea cade în extaz. Eu îi respect pe fasciștii de bună-credință, cei ce cred în ideologia lor. Și îi respect la fel de mult și pe cei ce luptă împotriva fascismului.

Și, spunând acestea, a privit spre Maria, care însă continua să mânuiască andrelele cufundată în gânduri, ca și cum n-ar fi fost atentă la discuție.

– Te plictisești? a întrebat-o Cesare, preocupat de tăcerea ei oarecum ostentativă.

– Nu, ascultam radioul, a răspuns ea, ridicându-și chipul suav, surâzător, și înfruntându-i privirea.

Avea o expresie dulce, senină.

Apoi Maria s-a ridicat, iar cei doi bărbați au imitat-o, respectuoși. Era frumoasă. Părea o reprezentare plastică a maternității.

– Continuați, continuați, i-a invitat.

Avea comportamentul simplu și dezinvolt al unei adevărate stăpâne a casei. Din fetișcana confuză care se prezentase cu un an în urmă să slujească în casa din forul Bonaparte nu mai rămăsese decât frumusețea ei statuară.

– Dacă trece de ora la care mă culc, s-a scuzat ea, nu mai pot adormi.

Cesare a îmbrățișat-o, iar Pazienza i-a sărutat respectuos mâna.

Într-o zi friguroasă de aprilie, patru bărbați în costume cu dungulițe, la două rânduri, cu cravate negre și pălării cu boruri largi, s-au înființat la intrarea vilei din forul Bonaparte, afișând aroganța specifică polițiștilor. Cu câteva minute mai devreme, prin fața casei trecuse un cortegiu de pierde-vară gălăgioși, scandând sloganuri împotriva Angliei exploatatoare.

Ambrogino s-a dus să le deschidă.

– Ce doriți? i-a întrebat.

l-a răspuns cel mai insolent și țâfnos dintre cei patru, un tânăr cu nasul mic, urechile clăpăuge și dinții stricați.

– Aici lucrează numita Maria Martelli, căsătorită Milcovich? a întrebat pe un ton răstit.

– Noi o avem pe *signora* Maria, l-a informat servitorul, însă nu știu dacă poartă toate numele acelea pe care le-ați rostit dumneavoastră.

Vorbind, încă nu se hotărâse dacă să le deschidă sau nu celor patru și continua să țină ușa întredeschisă, privind la vizitatori printr-un spațiu strâmt.

– E în serviciu aici, în casa asta? s-a interesat bărbatul cu aer disprețuitor, ridicând vocea pe un ton vulgar.

– De *signora* Maria vorbiți? a căutat Ambrogino să tragă de timp, pentru că, așa considera el, cu anumite persoane nu se știe niciodată când dai de necaz.

– Ascultă, moșnege, s-a înfuriat cel care părea să fie șeful celorlalți, tu și *signora* Maria asta a ta ne scoateți din pepeni.

Și a împins violent ușa, aruncându-l cât colo pe Ambrogino, care s-a izbit icnind de un ghiveci mare, ornamental.

– Hei, ce comportament e ăsta? s-a lamentat el. Dacă întâmplarea s-ar fi petrecut în propria casă, n-ar fi avut curaj să-i înfrunte, însă așa, și-a luat inima-n dinți și a protestat: Știți, măcar știți în casa cui ați intrat?

– OVRA, a rostit celălalt pe un ton amenințător, scoțând o legitimație cu sigla poliției secrete fasciste și arătându-i-o cu un gest violent bătrânului, ca și cum ar fi vrut să-i dea un dos de palmă.

Ceilalți s-au grupat în jurul lui, parcă dorind să-l protejeze de un eventual atac. Părea un film cu gangsteri.

– Ce e asta? a încercat să înțeleagă bietul Ambrogino, care din politică pricepea la fel de puțin ca din ce se întâmpla atunci în fața lui.

– Chestura, i-a explicat altul, cu o expresie dură pe chip și un inconfundabil accent meridional.

– Așa, și ce treabă are *signora* Maria cu Chestura? a încercat Ambrogino să se opună din nou, căci ar fi vrut s-o scutească pe *signora* de întâlnirea cu fețele acelea întunecate, mai degrabă de pușcăriași decât de polițiști.

– Vorba lungă, sărăcia omului, l-a repezit celălalt. Du-ne la *signora* Maria asta a ta.

– Sunt aici, s-a auzit vocea Mariei, care se arătase în pragul ușii de la sufragerie.

Avea înfățișarea neîmblânzită și mândră a unei castelane din vechime. Purta o rochie deschisă la culoare, foarte amplă, era palidă din cauza tensiunii, însă părea pregătită să se apere.

În fața atitudinii ei autoritare, căpetenia grupului a șovăit.

– Iertați-ne, doamnă, s-a scuzat el afișând un zâmbet onctuos, exersat probabil la clubul subofițerilor. Căutăm o cameristă aflată în serviciul dumneavoastră. O anume Maria Martelli, căsătorită Milcovich.

– Eu sunt Maria Milcovich, a precizat ea, scurtând numele, pentru a-i spori demnitatea.

– A!

Bărbatul dur s-a uitat stânjenit la subalternii săi, iar aceștia i-au susținut privirea. Cel puțin doi dintre ei erau vizibil amuzați de penibilul situației create de șeful lor.

– Așadar? a insistat Maria, fixându-l cu o expresie imperioasă.

În ochii săi de culoarea cafelei se citea indignarea.

– Mă văd obligat să vă solicit să ne urmați, a rostit bărbatul, recăpătându-și stăpânirea de sine, neîndrăznind însă să-și afișeze din nou aroganța.

– Unde?

Părea imobilă și îi ținea la distanță doar cu fermitatea din tonul său. Dintr-un colț al încăperii, Ambrogino urmărea cu atenție scena, gata să intervină.

– La comisariat, a informat-o bărbatul. Am ordin să vă conduc la comisariat.

– Realizați în ce stare mă aflu?

Într-o altă casă, în fața unei alte persoane, banda de bărbați obișnuiți să se dedea la cele mai îngrozitoare cruzimi ar fi avut un cu totul alt comportament.

– Noi nu facem decât să executăm ordinele primite, doamnă.

Îi răspunsese cu severitatea celui ce își atenționează interlocutorul că întinde prea mult coarda.

– De acord, a capitulat Maria. Apoi i-a avertizat: Sunt încredințată că vă veți asuma întreaga responsabilitate pentru abuzul pe care îl comiteți.

Conta pe o protecție la nivel înalt și ținea cu tot dinadinsul ca polițiștii să știe asta.

– Bineînțeles, a răspuns celălalt.

A schițat o plecăciune, imitând stângaci un gest de gentilom, însă se vedea că siguranța îl părăsise. Fusese trimis să ridice de la locul de muncă o cameristă, suspectată de activități subversive întrucât era soția unui subversiv, și ajunsese în situația de a escorta o doamnă de o frumusețe aristocratică și, în plus, însărcinată. Și-a manifestat iarăși dubiile întrebând-o din nou:

– Sunteți Maria Martelli, căsătorită Milcovich?

Ar fi vrut să adauge: „Sau doamna Boldrani?“, însă s-a abținut, pentru că nu voia să comită o nouă gafă care să stârnească hazul subalternilor săi.

– Sunt doamna Maria Milcovich, a declarat, făcând un gest prin care dădea de înțeles că se punea la dispoziția agenților.

A ieșit pe ușă, maiestuoasă ca o regină, urmată de cei patru bărbați în costume la două rânduri, care ar

fi arătat a polițiști chiar și dacă ar fi îmbrăcat veșminte de mătase. O clipă mai târziu, atenționat de o căutătură rapidă a Mariei, Ambrogino telefona la biroul lui Cesare Boldrani.

A pătruns în biroul tern al unui funcționar indolent, care a invitat-o imediat să ia loc pe un scaun uzat, de o culoare incertă. Pe perete tronau fotografiile regelui și a lui Mussolini, despărțite de un crucifix.

– Dacă vă veți arăta dispusă să colaborați, vom termina repede, a spus funcționarul.

Era un bărbat între două vârste, uscat ca un arac, cu fața scofâlcită și cenușie specifică bolnavilor de stomac, nasul strâmb și bine evidențiat. Părea genul de om căruia îi repugna profund orice activitate care îl distrăgea de la propriile tabieturi și gânduri.

– Am fost ridicată de la domiciliu fără nici un avertisment prealabil, a protestat Maria, și nimeni nu mi-a explicat rațiunea acestui abuz.

– Mă rog, i-a tăiat-o bărbatul, făcând un gest prin care voia să sugereze că abuzurile erau cu totul altceva. Spuneți-mi, sunteți soția lui Nemesio Milcovich?

– Da, sunt, a afirmat ea cu o undă ostentativă de orgoliu în voce.

– Știți că soțul dumneavoastră se află în Franța?

– Da, știu.

– Unde? a ținut comisarul să i se precizeze.

– La Paris.

– La Paris. La cine, la Paris?

– Nu cunosc adresa soțului meu.

– Așadar, nu i-ați scris niciodată.

– O dată.

– Pe ce adresă?

– La post-restant. Arondismentul doisprezece.

– A! Și înainte de a pleca nu v-a spus nimic?

– Nu mi-a spus nimic.

– Ați domiciliat la Modena?

– Da.

– Atunci, cu siguranță că ați intrat în contact cu anumite persoane, prieteni de-ai soțului dumneavoastră. Tovarăși de-ai lui, a precizat.

– Am cunoscut foarte puține persoane.

– Scrisori de la Paris ați primit?

– Una.

– O singură scrisoare?

– Una și nimic altceva, și-a întărit spusele Maria, simțind cum încet, încet o părăsea calmul care îi dăduse curaj până atunci. I s-a întâmplat ceva? a îndrăznit să întrebe îngrijorată.

Se părea că funcționarul atât aștepta, ca să poată rosti fraza clasică din repertoriul anchetatorilor.

– Aici eu sunt cel care pune întrebări, a precizat, scandând cuvintele cu o satisfacție vie. Si totuși – a

schimbat el tonul, făcând aluzie la sarcina ei avansată – și totuși în ce relații sunteți cu soțul dumneavoastră?

– Nu înțeleg, s-a eschivat ea, roșind stânjenită.

În clipa aceea, telefonul de pe birou a sunat, iar anchetatorul l-a lăsat să sune de două-trei ori, apoi a ridicat receptorul și l-a dus la ureche.

– *Pronto*, s-a răstit el, însă în clipa următoare s-a căit pentru acel ton arogant. Da, excelență, a rostit după ce a auzit vocea de la celălalt capăt al firului. Nu, excelență.

Pe măsură ce asculta spusele interlocutorului, ochii săi mici și urduroși încercau să descopere o cale de ieșire, înțelegând că situația se schimbase radical în privința femeii din fața sa, pe care începea s-o privească cu deferență.

– Da, este aici, în fața mea, excelență. (Asta era prea de tot! Ce rahat de informații îi dăduseră fazanii de la OVRA? s-a întrebat el în gând. Femeia aceea cameristă? De unde și până unde?) La ordinele dumneavoastră, excelență.

Funcționarul a pus receptorul în furcă și, uitând brusc de maladii și probleme personale, a încercat să-și pună cât de cât în ordine vestonul uzat, gri, la două rânduri, și și-a trecut preocupat mâna prin puținele fire de păr pe care le mai avea pe craniul său aproape pleșuv.

– Realitatea este, a început el să vorbească ridicându-se respectuos în picioare, realitatea este că oamenii mei au... cum să spun... au dat dovadă de exces de zel.

S-a simțit obligat să zâmbească, dar nu a făcut altceva decât să înrăutățească situația pentru că surâsul lui strâmb a dezvelit puntea oțelită care susținea ceea ce-i mai rămăsese din dantură.

– Poate ați vrut să spuneți: exces de mitocănie, l-a corectat Maria, intuind mâna lungă a lui Cesare Boldrani în intervenția telefonică a personajului necunoscut pe care anchetatorul îl numise atât de reverențios „excelență".

Probabil că dacă ar fi fost de față, Nemesio ar fi cârtit spunând că înalta protecție de care se bucura reprezenta o altă față, mult mai ambiguă, a autoritarismului, însă în clipa aceea Maria considera că merita cu prisosință demonstrația de supușenie a bărbatului din fața sa. Era încredințată că fusese victima unui abuz și nimeni și nimic n-ar fi putut-o face să-și schimbe părerea.

– Bineînțeles că voi avea grijă să repar greșeala și să-i pedepsesc pe cei vinovați, s-a grăbit să făgăduiască funcționarul, care se simțea dator să salveze situația într-un fel sau altul.

În realitate însă, ar fi trimis-o la zdup cu cea mai mare plăcere. Subversivii din înalta societate erau, după părerea lui, mult mai periculoși decât ceilalți.

– Pot pleca acum? a întrebat Maria.

– Protectorul dum... a început bărbatul, apoi s-a grăbit să se corecteze: Va veni cineva să vă ia cu mașina.

Începuse să se învârtă în jurul ei, gudurându-se și încercând să-i intre în grații ca un cățel de salon.

Cesare Boldrani a sosit după cinci minute în care Maria s-a văzut nevoită să îndure acel balet ignobil al funcționarului, care nu înceta să se scuze pentru deranjul creat. Industriașul nici măcar nu l-a privit, poate că nici nu-l vedea. S-a dus întins spre Maria și i-a luat mâinile într-ale lui.

– Nu-i nimic, i-a spus. Nu s-a întâmplat nimic. Du-te acasă acum. Adică nu, nu te duce acasă. Pazienza e afară, te așteaptă. O să te ducă direct la Caravaggio. Ai nevoie de liniște și odihnă. Eu mai rămân puțin, pentru că mai am de îndeplinit câteva formalități.

– Sunt liniștită, l-a asigurat ea, zâmbindu-i.

Bărbatul acela autoritar și sigur pe el, în fața căruia toate ușile se deschideau și toți se înclinau cu respect, părea să contureze personalitatea creaturii pe care ea o purta în pântece. Da, copilul ei avea să fie un Boldrani; iar lumea avea să fie la picioarele sale.

– Te-au tratat rău? a întrebat-o Pazienza, în timp ce se îndreptau spre Caravaggio cu luxosul său automobil Isotta Fraschini.

– Nu, i-a răspuns Maria. Ți-aș fi spus. Au fost nepoliticoși, asta da, nepoliticoși și aroganți. Totuși, de ce au venit să mă ridice?

– Credeau că ești la curent cu acțiunile politice ale soțului tău.

– Și mai credeau că sunt o servitoare, a adăugat ea, cu răceală.

– Da' de unde! a contrazis-o el încercând s-o mintă. Cu toată lumea procedează la fel.

Luxosul automobil a parcurs aleea lungă străjuită de tei și s-a oprit lângă peronul din fața intrării.

– Cu ce ocazie pe la noi? a întrebat-o Ausonia, brusc înveselită, deschizându-i portiera. Apoi, fără să-i lase timp să deschidă gura, a continuat: Lasă-mă să te privesc. Ești maiestuoasă. Ia spune-mi, când e sorocul?

– Peste o lună, a răspuns Maria. Sau, cine știe, poate peste vreo douăzeci de zile.

– Ai făcut foarte bine că ai venit aici, s-a bucurat servitoarea. Rămâi mai mult, nu-i așa? a adăugat, sperând că va primi un răspuns afirmativ.

– Câteva zile, cred. Oricum, nu s-a hotărât încă.

Era o zi însorită, și aerul era încărcat de parfumurile și culorile primăverii.

– Mergi sus, să te odihnești?

Ausonia se abținea cu greu să n-o cuprindă în brațe.

– Nu, vreau să mă plimb puțin.

Și, spunând acestea, a pornit-o încet pe cărăruia cu pietriș care ducea spre curtea din spatele casei, uitând de prezența lui Pazienza.

- Eu trebuie să mă întorc în oraș, Maria, a anunțat-o el.

– O, iartă-mă, Mimmo, s-a scuzat ea. Egoismul meu e pur și simplu impardonabil. Nu mă gândesc decât la mine însămi.

– Pare să fie o caracteristică a femeilor care așteaptă să nască. După cum vezi, m-am informat.

I-ar fi plăcut o soție ca Maria, mândră de propria maternitate.

– Nu mai rămâi cu noi? l-a întrebat ea.

– Mai am treburi de rezolvat la Milano. Îmi pare rău. Pe urmă, diseară trebuie să plec spre Roma.

- A, vasăzică pleci în străinătate, a glumit ea.

- Da, din păcate.

Iubea Roma, însă detesta ministerele pe la care afacerile lui Boldrani îl obligau să treacă de câteva ori pe lună.

După ce automobilul lui Pazienza a dispărut pe alee, Maria s-a schimbat, a dereticat o vreme prin dormitorul albastru, a făcut turul casei cu Ausonia, apoi s-a îndreptat spre câmpul cu narcise pe care Romano îl inventase la ordinul stăpânului, cu rezultate uimitoare. Rochia de lână elegantă și ușoară a Mariei desena

o pată azurie în marea galben-verzuie și parfumată, mângâiată de adierea vântului călduț de aprilie.

Acolo a găsit-o Cesare, când s-a întors din oraș. Maria i-a alergat în întâmpinare, cu repeziciunea pe care i-o permitea capacitatea fizică serios pusă la încercare de sarcină. Era fericită cum nu mai fusese niciodată până atunci, radiind de bucurie în dimineața însorită, în mijlocul câmpului cu narcise, cu vântul răsfirându-i părul. Era mândră că-i putea oferi un copil acelui bărbat, căci acum nu mai avea nici un dubiu: copilul pe care avea să-l nască curând era al lui Cesare.

Maria s-a cuibărit gâfâind la pieptul bărbatului.

– Mă bucur că ai ajuns.

Deși respira cu greutate, deborda de vitalitate, emana un flux pozitiv care însă s-a întrerupt brusc la contactul fizic cu el. A căutat din nou protecția lui caldă, învăluitoare, dar a întâlnit răceala distantă a unei statui de gheață.

– Ce s-a întâmplat? a întrebat, alarmată.

– De ce nu mi-ai spus că soțul tău a fost la Milano anul trecut, în iulie? a răspuns el tot cu o întrebare, care a căzut ca un trăsnet, tulburând pacea fătului.

Micuțul s-a mișcat în pântece cu violență, iar Maria a fost încercată de o senzație viscerală de durere și teamă.

– Pentru că nu m-ai întrebat niciodată despre asta, s-a apărat.

Adierea călduță de primăvară părea să fi înghețat brusc, narcisele parcă se veștejiseră și nu mai emanau nici un fel de parfum. Cerul însorit se înnegurase subit.

– Urăsc minciuna, Maria.

Chipul bărbatului era impasibil, doar cicatricea devenise parcă mai albă. Era expresia lui Cesare Boldrani în momentul încheierii conturilor.

– Întotdeauna ți-am spus adevărul, a mințit ea.

Din instinct, credea cu tărie în propriile minciuni. Nu mai putea da înapoi. Un bondar a bâzâit amenințător în dreptul obrazului ei, însă Maria nici n-a clipit.

– Poate că aș fi fost înțelegător dacă mi-ai fi mărturisit că erai încă îndrăgostită de el.

Vorbea, dar o făcea pentru el însuși, pentru a-și motiva hotărârea pe care, în adâncul inimii, o luase deja.

– Nu aveam nimic important să-ți mărturisesc.

Instinctul îi sugera înșiruirea cuvintelor ce trebuiau rostite.

– Poate, a reluat el, făcând apoi o pauză interminabilă, poate că te-aș fi acceptat și cu copilul altuia.

– Nu e adevărat! a reacționat ea cu forța pe care i-o dădea deznădejdea.

– Ce anume nu e adevărat? a strigat el. Nu e adevărat că te-aş fi acceptat şi cu copilul altuia sau că celălalt e tatăl copilului?

– E o conjuraţie, a urlat ea, cu furia vinovatului demascat chiar în clipa în care crede că a reuşit să scape. Probabil însă că nu era comparaţia adecvată: Maria era acum profund încredinţată că fătul pe care-l purta în pântece era rodul relaţiei cu Cesare.

– Şi atunci, ce-mi poţi spune de scrisoarea asta?

Cesare îi flutura în faţa ochilor o hârtie pe care a recunoscut eleganta caligrafie uşor înclinată a lui Nemesio.

– Începe cu „Dulcea mea iubire", a continuat el scandând cuvintele, fără să renunţe la tonul aspru. Precizează date, locuri şi amănunte despre intimităţile voastre consumate atunci, în iulie.

Gelozia îl făcea să se comporte ca o sălbăticiune rănită, era un sentiment pe care nu îl mai trăise până atunci. În clipa aceea însă, o servitoare şi un saltimbanc îl puseseră la podea, pe el căruia nimeni nu-i stătea în cale, care nu avea rivali.

– Ascultă-mă bine, Cesare, a ripostat Maria, căutând cu febrilitate soluţia salvatoare, nu vreau să ştiu ce scrie în scrisoarea aceea. Şi nici cine ţi-a dat-o. Tu însă n-aveai dreptul s-o citeşti – a adăugat, făcând apel la loialitatea lui proverbială.

– Eu nici n-am căutat, nici n-am solicitat aceste informații.

Ochii albaștri ai lui Boldrani aveau reflexii de oțel.

– Atunci ascultă-mă, îți voi povesti totul, i-a promis, agățându-se de el cu toate forțele.

– Nu vreau să mai aud nimic, a răspuns el tăios, prinzând-o de umeri și împingând-o departe de el. Și nu vreau să te mai văd în fața ochilor.

– Te conjur, Cesare, înainte de a mă izgoni ascultă-mă.

Fătul a părut să se rotească din nou în pântece, apoi a devenit țeapăn și greu ca un pietroi; Maria l-a simțit apăsându-i vintrele și a gemut din cauza durerii fulgerătoare.

– Ai avut un comportament de femeie de stradă, a început s-o insulte, prinzând-o din nou de umeri și scuturând-o cu putere. Te-ai purtat mai rău ca o târfă. (Maria pur și simplu nu-l mai recunoștea, însă nu-i era deloc teamă, cu toate că trăsăturile lui se schimonosiseră din cauza geloziei și a furiei pătimașe.) Guvernanta cea bună, a continuat el, pe același ton de ocară, dulcea Maria, maiestuoasa Maria! O mare târfă și-atât! O banală și perfidă mașinărie de calcul! Ai născocit o poveste de iubire ca să mă pricopsești cu un bastard!

– Cesare Boldrani! a urlat ea sfâșietor, ca o fiară rănită. Cesare Boldrani, acest copil este al tău!

Un al doilea junghi în plex, mult mai puternic decât primul, o avertiza că, după atâtea emoții și suferințe, sorocul sosise înainte de vreme.

Cu un gest violent, bărbatul a împins-o departe de el, iar Maria s-a prăbușit printre narcise. A găsit totuși forța să se ridice și să-l privească, sprijinindu-se în coate.

– Copilul ăsta e al tău, a mai apucat să spună, cu un horcăit agonizant, adresându-se bărbatului ce o privea de sus, disprețuitor. E al tău, Cesare Boldrani. E adevărul meu împotriva incertitudinii tale. Nimeni nu va putea risipi vreodată îndoiala din mintea ta. Dar acest copil este al tău. Nu vrei să-l recunoști, însă nu ai nici o dovadă ca să-l renegi. (Durerile sfâșietoare în josul pântecelui se înmulțeau, iar Maria a înțeles că avea să nască atunci, pe loc, cu o lună înainte de termen.) Cheamă pe cineva, a adăugat cu de voce stinsă, simțind că i se rupsese apa. Copilul tău se pregătește să vină pe lume. Se va naște aici, pe câmpul de narcise din spatele casei tale, însă tu, Cesare Boldrani, nu-l vei vedea crescând și nu-l vei putea educa să-ți semene. Îl voi duce departe de aici și îl voi învăța să te urască. Pentru tot răul pe care mi l-ai făcut.

Dintr-odată, Cesare părea răvășit de evenimentul care se consuma sub ochii săi, de adevărul abia descoperit, de îndoiala atroce care îl cuprinsese simțind

certitudinea din vocea Mariei. A alergat spre casă și a chemat-o pe Ausonia.

– Maria stă să nască, i-a spus. Fă tot ce trebuie. Telefonează cui crezi. În sfârșit, ocupă-te tu de toată treaba asta.

Apoi a urcat în mașină și a demarat în trombă, preocupat de un singur lucru: să pună o distanță cât mai mare între el și femeia aceea. Nu voia s-o mai vadă niciodată. Trebuia să-i șteargă amintirea din inimă și din minte.

S-a refugiat în cartierul Vetra, acasă la Riccio și Miranda, rupând orice legătură cu lumea. Vreme de două zile, nici măcar Pazienza n-a știut nimic de el. Apoi, instinctul, superstiția, viziunea sa fatalistă asupra vieții au răzbit. Ca pe vremuri, a simțit nevoia s-o întâlnească pe Sibiglia, prezicătoarea cu o sută de vieți, nemuritoarea clarvăzătoare cu trecut aventuros.

Ocrotit de legea tăcerii care guverna peste locuitorii cartierului care-l admirau și-l considerau în continuare unul de-ai lor, Cesare Boldrani s-a reîntors în camera mare, mizerabilă, plină de pisici, în care duhoarea excrementelor de animal se împletea cu parfumurile orientale, aroma acră a narghilelei din care pufăia încontinuu și mirosul tămâii care ardea într-un găvan de bronz. Se hrănea numai cu terciuri din ierburi doar de ea cunoscute și lapte. Puterea de atracție a colibei

era irezistibilă; așezată turcește pe perne de mătase, Sibiglia semăna din ce în ce mai mult cu o mumie.

– Așadar, te-ai întors, băiete, i-a spus, mângâind cărțile colorate de tarot, pe care le interpreta palpându-le, întrucât ochii săi nu le mai distingeau.

Continua să i se adreseze cu apelativul „băiete“, ca atunci când fusese la ea prima dată, înainte de a pleca la război.

– Nu ți-am cerut niciodată nimic, Sibiglia, a început el.

Rostise adevărul. Bătrâna îi intuise întotdeauna întrebările, oferindu-i răspunsuri deconcertante prin veridicitatea lor.

– Așa e, a admis bătrâna, ridicându-și fața spre el.

Ar fi vrut să-i vadă ochii, însă era complet oarbă și nu mai distingea nici măcar umbra interlocutorului său.

– Am venit să te văd.

– Ba ai venit pentru că inima-ți crapă de gelozie, a strigat ea deodată, cu vocea aspră, răgușită.

– Ce gelozie?

– Gelozia sălbatică și crudă care îți sfâșie pieptul de durere. Acum două zile ți s-a născut o fiică.

– Eu nu am nici o fiică, a precizat, Cesare calm.

– Iar tu ai izgonit-o după ce ai chemat-o pe lume înainte de a se-mplini sorocul. Văd o copilă în mijlocul unor flori. Flori și lacrimi. Sânge din sângele tău pe pământul gol.

– Cine îți sugerează elucubrațiile astea? De a cui fiică vorbești?

Bătrâna a zâmbit neașteptat de suav, strângând pachetul de cărți.

– Nimeni nu vine să-i povestească nimic Sibigliei, a spus, scuturând din cap. Însă tu știi foarte bine că vorbesc despre fiica ta pe care ai împins-o afară din pântecele mamei înaintea sorocului.

Pe Cesare l-a fulgerat o durere surdă.

– Dacă s-a născut o copilă, a admis el în cele din urmă, aceasta e a unei femei care s-a folosit de mine, îmbrobodindu-mă. E fiica ei, nu a mea.

– Nu te putea îmbrobodi înainte ca tu s-o fi iubit. Iar copila e a ta. Tarotul nu minte, iar ochii mei stinși văd departe. Dumnezeu te va pedepsi pentru răul făcut. Vor trece mulți ani până când îți vei putea vedea fiica. Și vei suferi ca un câine. Va fi canonul tău de pocăință.

– Dacă mi-e fiică, atunci o voi revedea, a hotărât bărbatul.

– Peste ani și ani doar. E prețul pe care trebuie să-l plătești pentru gelozia care te-a dus la hulă și ocară. Acum pleacă, băiete. Și să nu te mai întorci niciodată.

Ausonia l-a întâmpinat în piațeta din fața vilei.

– Cum se simte? a întrebat-o Cesare.

Se referea la Maria.

– Bine, cred, i-a răspuns femeia.

Fața ei lată, de țărancă, era marcată de o tristețe adâncă.

Stăpânul a fixat-o cu o privire binevoitoare.

– Cum adică, „bine, cred"? a întrebat. E bine sau nu? Una din două.

– Când a plecat se simțea bine.

Ochii femeii s-au umplut brusc de lacrimi.

– A plecat?

Era încredințat că Ausonia nu mințea și a simțit deodată un nod în gât.

– Da, a plecat cu fetița.

– O fetiță, zici?

I se părea că nu face altceva decât să retrăiască cuvintele Sibigliei, cea cu o sută de vieți.

– Frumoasă și sănătoasă, a precizat Ausonia.

– Doctorul a venit? s-a informat Cesare.

– Da, a venit. Și el, și moașa. Însă n-au putut s-o ducă în casă. Așa că fetița s-a născut acolo, printre narcise.

Cesare s-a arătat brusc îngrijorat.

– Cu ce a plecat?

– Cu o mașină de ocazie.

– Totuși nu e periculos să pornească la drum în starea ei? Medicul de ce a lăsat-o să plece?

– Nu mai era aici când a plecat ea.

Ausonia i se adresa ca unui inculpat.

Și tu, i-a reproșat el pe un ton dur, de ce n-ai oprit-o? Nu puteai să-i interzici să plece?

- Eu nu sunt altceva decât o biată servitoare, iar o servitoare nu poate interzice nimic nimănui, s-a semețit ea. Oricum, atunci când o femeie se hotărăște să plece deși se află într-o asemenea stare, mă gândesc că o fi având un motiv serios, nu-i așa?

- S-o fi dus la maică-sa, a încercat Cesare să minimalizeze situația. Unde altundeva să se ducă?

Femeia a făcut o grimasă care bărbatului nu i s-a părut de bun augur.

- Nu, domnule Cesare, i-a spus ea pe un ton franc, sunt convinsă că nu s-a dus la maică-sa. De fapt, sunt sigură că nu s-a refugiat în nici un loc unde dumneavoastră ați putea-o găsi.

- Și ce te face să fii atât de sigură?

- Mesajul pe care mi l-a lăsat ea, i-a dezvăluit Ausonia. Maria m-a pus să vă spun să n-o căutați, pentru că n-ați face decât să vă pierdeți timpul inutil.

- Am înțeles.

Și-a dat seama că pentru moment nu-i rămânea altceva de făcut decât să aștepte și să-și pună gândurile în ordine.

A urcat în dormitorul albastru, al Mariei, camera iubirii lor. Era încărcată încă de prezența ei, de visele dragostei lor. Lăsase totul acolo: haine de blană, bijuterii, bani. Cesare a luat colierul de safire pe care

i-l dăruise Mariei în prima lor noapte la Caravaggio și l-a închis într-un sipet. Nu dorise să ia cu ea nici măcar acea amintire neprețuită a relației lor. Cesare a coborât în salon și l-a sunat pe Pazienza.

– Imediat ce m-am întors de la Roma te-am căutat peste tot, l-a informat îngrijorat avocatul. Unde te-ai ascuns?

Cesare a evitat să-i răspundă.

– Când te-ai întors? a întrebat la rândul său.

– Acum câteva ore. Am pregătit deja raportul.

Vorbea despre afaceri, însă simțea că Cesare nu-l asculta.

– Trebuie să vorbesc cu tine despre Maria.

Nu era tonul rece și distant pe care i-l cunoștea atât de bine.

– Ce s-a întâmplat?

Oh, Doamne, oare de ce voia cu tot dinadinsul să-l țină pe ghimpi?

– Maria a născut o fetiță.

Pazienza nu a detectat nici o urmă de bucurie în anunțul acela.

– Ia te uită! Ai devenit tată, iar tu o spui ca și cum ar fi o adevărată nenorocire.

– Îți voi explica cum stau lucrurile când o să ne întâlnim, i-a precizat Cesare, cu o voce hotărâtă de data aceasta. Ceea ce-ți pot spune acum e că Maria a plecat.

V-ați certat?

Cesare constata că și Pazienza se dovedea la fel de curios ca o țață.

Las-o baltă, Mimmo. O să-ți explic mai târziu. Acum însă ai ordin s-o găsești. Plătește detectivi, folosește-te de poliție, de armată, dacă trebuie. Caută și în gaură de șarpe, Mimmo, și găsește-o, altminteri simt că-mi pierd mințile.

A trântit receptorul în furcă și s-a lăsat să cadă în fotoliu. Era eroul unei povești care nu i se putea întâmpla lui, ci doar altora, trăia o pățanie despre care lumea vorbește pe la colțuri, zâmbind subțire, perfid. Oare se afla în situația de a-și pierde pentru totdeauna fiica, o copilă care putea fi a lui cu aceeași probabilitate cu care putea fi și a altuia? Probabil că da. Cu siguranță însă că nu-și permitea s-o piardă pe singura femeie pe care o iubise și de care simțea că are nevoie ca de aer. A scos din buzunarul vestonului copia scrisorii pe care i-o înmânase funcționarul din cadrul serviciilor secrete. Saltimbancul scria despre o zi caldă de iulie. Trecuseră exact nouă luni de atunci. De unde și până unde născocise cotoroanța de Sibiglia că fetița se născuse înainte de termen? Și dacă babornița avea dreptate? Nu mai avea nici o importanță: Maria era tot ce-și mai dorea pe lume.

ANNA, 1980

Anna a sorbit o gură din cafeaua adusă de Ausonia. Bătrâna părea neobosită, cu chipul ei dulce și serviabil de confidentă credincioasă. Din ceașca de porțelan englez se ridica un abur aromat, a cărui culoare se îmbina armonios cu cea a fumului de țigară care se deșira ca un fir magic în aerul încremenit al sufrageriei din Vila Tăcerii.

– Te-a pus pe gânduri individul acela care apare mereu la telejurnale, nu-i așa? a comentat Ausonia, referindu-se la fostul președinte al Consiliului de Miniștri, care abia plecase.

– Am avut o zi grea, a răspuns Anna, evitând răspunsul.

– Cu atât mai mult, te-ai fi simțit mai bine dacă nu-l primeai, a ripostat Ausonia.

– Cine poate ști!

Era istovită, greu încercată, cu inima îndurerată de moartea bătrânului și orgoliul rănit de amenințarea ministrului. „Dumneavoastră, îi spusese el la

plecare, nu sunteți altceva decât fiica unei slujnice și a unui saltimbanc de bâlci." Ar fi trebuit să se aștepte la o asemenea reacție din partea lui: la urma urmelor, ea îl amenințase mai întâi că avea să demaște scandalul Pennisi. Stârnise un război în contul bătrânului, care acum plecase dintre cei vii.

– Știi ce obișnuia să spună tatăl tău? a întrebat-o Ausonia, ca și cum i-ar fi ghicit gândurile.

– Obișnuia să spună multe lucruri, a remarcat Anna. Și totuși, la urma urmelor, cine era tatăl său?

– Spunea: dacă ai o problemă, nu te panica. Pe gheață, cu cât te agiți mai mult, cu atât cazi mai repede. Dacă rămâi calm, ai posibilitatea să te echilibrezi mai ușor.

– Îl știi doar. El avea răspuns la orice întrebare.

Anna a sorbit ultima înghițitură de cafea și a stins țigara în scrumiera de cristal.

– Eu zic că-i mai bine să te duci sus să te odihnești, a sfătuit-o Ausonia, cu afecțiune.

– Desigur.

Anna i-a dat dreptate Ausoniei. La urma urmelor, dacă ministrul avea pumnalul pregătit, nici ea nu era mai prejos: îi pusese ștreangul de gât și nu trebuia decât să-i tragă scaunul de sub picioare. Până una-alta, deznodământul poveștii depindea numai și numai de ea.

S-a ridicat, îndreptându-se spre dormitor. Era foarte obosită. Vila din Caravaggio era cufundată într-o

liniște de mormânt. A urcat agale treptele ample, îmbrăcate în mochetă azurie, moale, a străbătut un coridor lung și a intrat în dormitorul albastru care fusese odată al Mariei, devenind apoi al său. Cu un gest mecanic a deschis televizorul, la timp ca să vadă un prezentator plictisit rezumând, pentru jurnalul de noapte, principalele știri de peste zi: un industriaș ucis de Brigăzile Roșii, liderul unui sindicat independent arestat, greva lucrătorilor din transporturile aeriene, haos pe aeroporturi, serviciile publice blocate, alți tineri morți de *overdose,* o reglare de conturi în apropiere de Catania – victima, casierul unei firme de recuperări de credite. Într-adevăr – și-a spus Anna –, nu era deloc greu să dea de necaz în țara aceea. A închis televizorul.

A intrat în garderob, și-a scos fusta bej de cașmir și cămașa de mătase de aceeași culoare, și-a aruncat pe ea un halat de casă și a intrat în baie. A dat drumul la apă în cada uriașă, pătrată, plasată în mijlocul încăperii, i-a potrivit temperatura din robinetele de lapislazuli, apoi s-a așezat în fața oglinzii luminate *a giorno.* Cu câteva ace de păr și-a strâns părul într-un conci la ceafă și a început să-și înlăture machiajul. Seara, cu deosebire, i se puteau citi pe chip semnele oboselii. Și-a apropiat obrazul de oglindă, observând cu atenție ridurile subțiri de la colțul ochilor și al buzelor, masându-le apoi cu vârful degetelor, însuflețită

de acel optimism irațional de care se agață fiecare femeie matură, chiar și atunci când propria zi de naștere devine o sursă importantă de depresie. Toate cremele hidradante din lume nu erau capabile să oprească înaintarea inexorabilă a timpului. Totuși – s-a întrebat Anna –, era oare atât de important să stăvilești semnele trecerii anilor? Dacă se gândea bine, bătrânul, la patruzeci de ani bătuți pe muchie, se îndrăgostise ca un adolescent de Maria, cu mai bine de douăzeci de ani mai tânără decât el.

Cu nostalgie, și-a reamintit-o pe Maria din ultimele zile de viață. Era încă tânără – împlinise de curând cincizeci de ani – când un rău implacabil o lovise mișelește, luând-o dintre cei vii în numai câteva săptămâni. Obișnuia atunci să spună: „Americanii trimit mașinile să se plimbe pe Lună, Barnard face transplanturi de inimă, iar eu – ironia sorții! – trag să mor pentru că o celulă minusculă din organismul meu a hotărât să facă revoluție. Nu e adevărat că dacă ai bani ai totul. L-am văzut pe bătrânul tău la apogeul puterii, suferind însă ca o sălbăticiune rănită. Și acum, iată-mă și pe mine, mama ta, în ce stare am ajuns!"

La început luptase cu toate forțele împotriva bolii, însă în clipa în care și-a dat seama că dușmanul ei nevăzut avea să câștige oricum bătălia, s-a lăsat în voia sorții, asemenea unui naufragiat care, după ce a plutit îndelung în derivă, renunță la colacul de salvare inutil,

alegând pacea și liniștea eternă în locul instinctului de supraviețuire. Oricum, ar fi supraviețuit o relicvă mistuită de suferință. Maiestuoasa Maria nu dorise pe nimeni la căpătâiul ei, cu excepția Annei – micuța sa Anna cu ochi verzi, venită pe lume într-o zi de aprilie, în mijlocul unui câmp de narcise. Nu l-a vrut alături nici pe Nemesio, care venise cu avionul din Brazilia, unde se stabilise de ani buni, nici pe Giulio, care locuia cu el la Rio, și nici pe ginerele său, Arrigo Valli di Tavernengo, care ar fost în stare să răstoarne lumea ca să găsească o cale de salvare. Și nu îl chemase nici pe Cesare, care ar fi trebuit să și-o amintească așa cum era la apogeul frumuseții ei feminine. O ceruse lângă ea numai pe Anna, ca s-o dezmierde, s-o țină de mână, să-i povestească în sfârșit adevărul despre nașterea ei, despre copilăria ei grea, despre propria împăcare cu Cesare.

– Încă de pe vremea aceea, începuse ea să-i povestească, tatăl tău era foarte puternic. La fel ca astăzi, nici atunci nu exista ascunzătoare unde mâna lui lungă să nu te ajungă. (Anna și-a amintit vocea obosită, dar deloc resemnată a Mariei, din ziua în care aflase de la ea lunga istorie a propriei sale vieți.) Când te-am luat în brațe și am fugit cu tine de la Caravaggio, știam foarte bine încotro să mă îndrept. Aveam o promisiune de ajutor și o adresă. Așa că am luat un tren spre Geneva. Atunci, puțini italieni dețineau

pașaport, însă eu aveam întrucât Cesare insistase să mi-l fac. Și el avea, cu toate că nu fusese niciodată în străinătate, însă niciodată nu se putea ști: așa spunea. Și, încă o dată, a avut dreptate. I-am povestit totul doamnei Elisabetta Lémonnier, iar ea m-a primit ca pe o soră. Pazienza însă m-a găsit. A venit acasă la ea și mi-a spus: „Cesare îți cere iertare. Și te imploră să te întorci la el." Am refuzat. Atunci, a încercat cu un ton patetic. „Ești singura care l-a pus în genunchi. Nu e suficient?" Recunosc că eram mulțumită că-l îngenuncheasem, dar Pazienza nu luase în calcul că nici măcar nu mă interesa așa ceva. Ajunsesem să-i cunosc pe bărbați: astăzi, sfâșiați de dorință, sunt în stare de orice ca să te facă fericită; mâine, însă, când redevin geloși pe trecut, te tratează ca și cum ai fi răspunzătoare pentru tot răul din lume. Atunci nu mai ești un om ca oricare altul, supus greșelii, ci o târfă. Și nici măcar marele Boldrani nu făcea excepție de la regulă. Obișnuiesc să spună că vor adevărul. În regulă, dar care? Al meu? Al tău? Al lui? Adevărul în care toți oamenii cred? Care adevăr? Eu iubeam un vagabond, însă nu puteam să renunț la Cesare pentru că existai tu. Nu voiam să te duc la mama – Dumnezeu s-o odihnească în pace –, pentru că aș fi umilit-o și aș fi distrus-o definitiv. Voiam ca tu să fii într-o zi singura și incontestabila moștenitoare a numelui și averii sale.

Iar ca să obțin ce-mi propusesem trebuia să strâng din dinți, să sufăr, dar să mă mențin pe poziție. Știi ce a fost în stare să facă tatăl tău? El, care se lăuda că nu fusese niciodată în străinătate – nici măcar în republica San Marino –, pentru că lumea trebuia să vină la el... A venit la Geneva ca să-mi ceară iertare personal. Însă, deși s-a rugat mult de mine prin intermediul doamnei Lémonnier, am refuzat să-l întâlnesc. Și nu i-am permis să te vadă nici pe tine. Închipuie-ți că reușise – și zău că nu știu cum a făcut-o, cu Europa în plin război – să obțină o scrisoare de la Nemesio, în care acesta declara că nu s-ar fi opus desfacerii căsătoriei, dacă eu asta voiam într-adevăr.

Da, numai că eu sunt Maria Milcovich, îndrăgostită nebunește de un rătăcitor; el a fost aventura vieții mele. Safirele, briliantele, proprietățile, puterea, Vila Tăcerii și restul aparțin unui univers previzibil. Nemesio, în schimb, mi-a oferit extazul cuvintelor înflorite din nimic, magia viselor, minunăția basmului născocit cu un sărut și un zâmbet.

Ochii mari, cafenii ai Mariei își regăsiseră pentru o clipă vechea splendoare.

– Când ne vom întâlni din nou dincolo, continuase ea, nu vom mai avea motive de ceartă sau cel puțin așa îmi doresc. Voi putea atunci să-i mărturisesc, în sfârșit, cât de mult l-am iubit, în ciuda caracterului meu dificil și a mentalității lui extravagante.

Am muncit pe brânci ca să te cresc până la vârsta de cinci ani, când am cedat insistențelor lui Cesare, și l-am iertat. Când, în sfârșit, am luat marea hotărâre, mi-a spus: „N-am nici o îndoială, Maria, Anna e fiica mea." Chiar și eu, care înainte nu eram sigură, aveam acum o certitudine, dar una contrară: tu ești fiica soțului meu. Ai ochii verzi ai celor din familia Milcovich, nu cei albaștri ai lui Boldrani. Cesare nu a vrut niciodată să vadă această unică realitate demonstrabilă, ți-a dat numele său și m-a cerut din nou de soție. Nu am acceptat. În ziua aceea, pe câmpul cu narcise, în ochii lui devenisem brusc o cățea ce se împerechease cu un maidanez, concepând un bastard. Cu o clipă mai devreme însă eram o sfântă pentru care ar fi fost în stare să culeagă stelele de pe cer.

Se petrecuse ceva ireparabil în momentul acela, ceva ce schimbase definitiv sentimentele mele față de el. Dacă nu ar fi existat acel episod, fără îndoială că m-aș fi căsătorit cu el. Un om excepțional, Cesare, asta cred despre el. Pe urmă, în clipele acelea vedeam roșu în fața ochilor din cauza soțului meu. Venise din nou să mă caute și să mă ia cu el; de data asta, închipuie-ți, tocmai în Brazilia, unde făcuse avere. Îți vine să crezi – încheiase Maria, cu un zâmbet malițios – că bătrânica asta bolnăvicioasă din fața ta a jucat pe degete doi dintre bărbații cei mai râvniți și imprevizibili ai acelor vremuri?

Anna a privit cu atenție reflexia ochilor săi verzi în oglindă: cu siguranță nu erau cei ai stirpei lui Boldrani. S-a ridicat, a închis robinetul căzii, și-a scos halatul și a intrat în cada uriașă, lăsându-se în voia dezmierdărilor parfumate și calde ale apei.

– Ochi verzi și ochi albaștri, a murmurat ea, iritată. Milcovich și Boldrani. Saltimbancul și regele.

Nu considera înjositor faptul că era fiica unui vagabond simpatic, care luptase să răzbească în viață fără să ceară ajutorul nimănui, asemenea unui cavaler rătăcitor din trecut; se obișnuise însă cu ideea că era moștenitoarea marelui Cesare Boldrani. „Și iată că acum – și-a spus – apare de nicăieri un șarlatan de ministru, care a făcut speculații cu case, despăgubiri de război și petrol, amenințând să-mi mânjească numele pe vecie cu o poveste pentru care nu am nici o vină."

– Grea povară mi-ai lăsat pe umeri, n-am ce zice, a zis apoi cu voce tare.

S-a gândit la Silvia, amintindu-și de pașii ei ezitanți, de școlăriță, de timiditatea cu care apăruse de după un pilastru al catedralei San Babila, venind spre ea când aștepta să fie dusă la bun sfârșit ceremonia de înmormântare. A revăzut-o, umilă, cerșindu-i iertarea. Și apoi ea, Anna, într-un gest de supremă mărinimie, dăduse uitării umilințele trecutului și o iertase, după douăzeci de ani de exil.

Dacă povestea aceasta cu cei doi tați – s-a îngrijorat ea – avea să fie făcută publică, ar fi devenit vulnerabilă chiar și în fața Silviei, care și-ar fi putut lua revanșa. „Și, sincer vorbind, n-aș avea ce să-i reproșez", și-a spus Anna, admițând că Silvia n-ar fi singura care s-ar fi bucurat de căderea sa în dizgrație.

În clipa aceea, telefonul de lângă cadă a sunat, emițând un sunet melodios. Anna a întins mâna, a luat receptorul și a răspuns. Era Arrigo. Suna de la vila lor din cartierul Eur din Roma.

– Te deranjez? a întrebat el.

– Da' de unde, dragule, a răspuns Anna, sunt în baie. Apoi a adăugat: Îmi pare rău pentru azi, însă nu mă simțeam în stare să văd pe nimeni.

– Te înțeleg, i-a acceptat Arrigo explicația. Ar fi trebuit să rămân la Milano?

– A, nu, a spus ea. Ai făcut foarte bine că te-ai întors la Roma. Cât e ceasul?

– E aproape miezul nopții. Speram să te văd astăzi.

– Cred că ți-am spus deja că-mi pare rău.

– Și copiii ar fi vrut să stea de vorbă cu tine, a insistat el. Ce planuri ai?

– Nu știu, dragule. Probabil că mâine mă întorc la Milano. Sau poate că nu cine știe. Mi-ar plăcea să petrec puțin timp cu copii, asta dacă, bineînțeles, le face și lor plăcere. Trebuie să rezolv unele formalități, apoi voi avea nevoie de timp ca să reflectez.

– Eu zic să lași treburile astea în grija avocaților și a consiliilor de administrație.

Era o sugestie, dar şi un semn de neîncredere în calitățile ei de manager.

– Când voi avea nevoie de sfatul tău, o să ți-l cer. Acum însă sunt teribil de obosită, mi-e somn și n-aș vrea să adorm aici, în cadă.

– Cred că Maria are probleme serioase.

Când conversația lua o întorsătură nefavorabilă, Arrigo aducea vorba despre fiica lor, cea mai răzvrătită dintre cei doi copii ai lor: avea voința extremă a bunicii sale, al cărei nume de altfel îl purta, curiozitatea mamei și confuzia specifică tinerilor care se căznesc să-și găsească rostul chiar și atunci când au tot ce-și doresc.

– N-ar fi rău dacă ai discuta cu ea, a adăugat Arrigo.

– Da, dragule... bineînţeles că da, dragule.

Apoi, luându-și rămas-bun, a închis telefonul.

A ieșit din cadă oftând resemnată, s-a şters cu atenție, și-a pus un halat de baie imaculat, s-a pieptănat fugar cu câteva gesturi energice, apoi a intrat în dormitorul albastru. Patul fusese pregătit. S-a strecurat în lenjeria de bumbac fin, pe care o comanda personal la atelierele florentine ale Emiliei Bellini, și-a potrivit cu grijă pernele sub cap și a adormit.

ANNA, 1944

1

– Nu sunt încurcă-lume, s-a apărat Anna, încruntându-se și pregătindu-se să-l pună la punct pe celălalt.

Era măruntică, avea o expresie vioaie și răsfățată, năsucul grațios, ochii verzi și luminoși și părul negru ca pana corbului, tăiat scurt.

– Ba da, ești o încurcă-lume, a insistat Giulio.

Avea aproape șase ani, cu doi mai mult decât surioara sa, ochii cafenii ai mamei și părul castaniu al lui Nemesio. Era suplu și grațios în mișcări, dar puternic. Cu îndelungata sa experiență, considera că era dreptul său să conducă operațiunile.

– Bulgării tăi, a declarat el sentențios, n-or să se usuce niciodată.

Anna s-a ridicat, a ocolit toată bucătăria și s-a postat drept în fața fratelui său, cu mâinile în șold, așa cum o văzuse pe bunica Vera făcând.

– Eu sunt mai mică decât tine, și-a început ea discursul, mâinile mele sunt mai mici. Am mai puțină forță ca tine. Așadar, bulgării pe care-i fac eu sunt mai mici.

– Ia te uită, ce să spun! Când e vorba de melițat, nu te-ntrece nimeni! i-a reproșat Giulio.

Anna a tăcut și s-a așezat din nou lângă fratele său, într-un colț al bucătăriei din corso Vercelli, sub fereastra care dădea în curtea interioară a casei coloniale. Apoi s-a aplecat spre găleata de zinc plină cu o compoziție vâscoasă făcută din ziare puse la macerat în apă și a luat o măsură spornică în pumn. Odată substanța transformată în bulgări, aceștia trebuiau presați energic pentru a se elimina surplusul de lichid și puși la uscat. Câteva zile mai târziu, bulgării deveneau un combustibil discret în sobele oamenilor nevoiași. Lemnele și cărbunii erau aproape imposibil de găsit, iar puținul combustibil care mai putea fi obținut la negru avea prețuri prohibitive. În consecință, Giulio, Anna și ceilalți copii din cartier se transformaseră în vânători de jurnale prin mormanele de gunoi, contribuind astfel și ei la alimentarea bucătăriilor așa-zis economice.

Afară era un frig de crăpau pietrele, însă chiar și așa bunica se dusese la slujbă. Era Anul Nou, Anul Nou 1945, iar peste zăpada căzută între ziua de Sf. Ambrozie

și Crăciun strălucea soarele. Cerul era limpede și aerul părea de cristal.

– Încercați să nu vă murdăriți din cap până-n picioare, i-a atenționat Maria.

Când era frumos afară, tremura de teama alarmelor aeriene. Nu se putea obișnui cu nici un chip cu urletul sinistru al sirenelor. Bombardamentele cele mai grele, care marcaseră dramatic înfățișarea orașului, avuseseră loc în 1942 și 1943: fuseseră făcute una cu pământul Scala, Galleria, via Gesù, corso Vittorio Emanuele, piaza San Babila. Chiar și turlele Domului fuseseră în pericol, însă jalea cea mai mare a urmat distrugerii școlii din Gorla, unde muriseră aproape trei sute de copii. Anna și Giulio văzuseră atunci pe stradă oameni care plângeau în timp ce vorbeau, povestind tragedia.

Din resturi de pâine și marmeladă de fructe uscate, Maria prepara o tortă. Copiii aveau dreptul să sărbătorească și ei Anul Nou, la fel cum sărbătoriseră și Crăciunul: în Ajun, fuseseră cu bunica la târgul de jucării uzate din iarmarocul de la Senigallia, în via Calatafimi.

Maria se făcuse luntre și punte ca să respecte întocmai tradițiile, reușind chiar să le confecționeze celor mici câte un rând de haine, din niște bucăți de stofă veche. Era greu de prevăzut dacă noul an – chiar cu

tradițiile onorate – avea să fie mai bun decât cel care trecuse, însă ea își făcuse datoria.

Dimineață, la micul dejun, le dăduse să mănânce pâine albă înmuiată într-un castron mare de lapte cu cacao. Pâinea, praful de cacao și marmelada le primise cadou de Sărbători de la inginerul Vergani, în casa căruia era cameristă. Ajunsese acolo tot datorită Elisabettei Lémonnier, care îi dăduse o recomandare către înstărita familie milaneză: cu câteva zile înaintea intrării Italiei în război alături de Germania, Maria îi dezvăluise că voia să se întoarcă cu orice preț la Milano, temându-se ca micuții ei să nu rămână despărțiți pe vecie.

Cesare Boldrani se oferise în nenumărate rânduri s-o ajute, îndeosebi în timpul îngrozitoarelor bombardamente din 1943, când copiii ei aveau nevoie de mâncare, de bani și protecție. „Hai să-i trimitem pe amândoi în Elveția, îi propusese el. Vor fi în siguranță acolo." De mai multe ori, Maria fusese pe punctul să-i accepte ajutorul, însă se răzgândise, pentru că nu voia nici în ruptul capului să se întoarcă în camera albastră de la vila din Caravaggio sau în apartamentul din forul Bonaparte, devenind amanta lui Cesare Boldrani.

„Mai întâi, să-ți recunoști fiica – îi replicase ea –, apoi vom mai vedea."

Cesare Boldrani ar fi fost dispus să facă orice ca s-o aibă pe Maria din nou lângă el, însă îi era cu neputință să șteargă cu buretele umilința pe care o suferise; nu se putea preface că iubește și, mai ales, nu putea da propriul nume unei creaturi pe care vreme de câteva luni o simțise a lui, numai a lui, pentru a-și vedea apoi fericirea spulberată de o scrisoare limpede ca lumina zilei, cuprinzând amănunte, date de necombătut. O parte din el mai avea îndoieli, care nu puteau să nu fie luate în considerare. Oare cum ar fi putut el, un Boldrani, să spună: în proporție de zece la sută, copilul acesta este al meu? Nu, era o posibilitate exclusă de la bun început. Era dispus s-o tolereze, dar nu s-o iubească; era gata să facă în așa fel încât să nu ducă niciodată lipsă de nimic în viață, însă nu putea accepta să-i poarte numele. Pe mama fetei ar fi luat-o cu drag de soție, însă Maria, orgolioasa Maria, nu voia pentru nimic în lume să devină doamna Boldrani. Susținea sus și tare că nu avea nevoie de acte de caritate; voia totul, dar nu pentru ea, ci pentru micuța Anna. Și era convinsă că mai devreme sau mai târziu avea să vină și momentul oportun, când avea să facă pasul decisiv. O credință intimă, de nezdruncinat, îi întărea această convingere.

Din difuzorul aparatului de radio Balilla – cel mai ieftin din comerț – se revărsau notele melodiei *La tristezza di san Luigi*, cântate de Natalino Otto,

acompaniat de orchestra Kramer. Apoi, un crainic a început să vorbească despre război, despre spiritul de sacrificiu, despre armele secrete care urmau să radă Londra de pe fața pământului, despre victoria finală. Au fost transmise din nou cuvintele Ducelui care, cu două săptămâni în urmă, îi îndemnase pe milanezi la luptă: „Vrem să apărăm cu dinții și unghiile valea Padului. Milano trebuie să dea și va da soldaților noștri exemplul de voință supremă și semnalul revanșei."

– Când o să se termine războiul, tata se va întoarce? a întrebat-o Giulio.

Maria tocmai termina de ornat torta. A zâmbit.

– Se va întoarce sigur.

Era totuși îngrijorată, la fel ca de fiecare dată când copiii pronunțau cuvântul „tata". De obicei, discuția se transforma într-un interogatoriu stânjenitor.

– Mamă, totuși eu de ce nu l-am cunoscut?

Iată: atacul reîncepea! Giulio continua să confecționeze bulgări de hârtie, însă era numai urechi, în așteptarea răspunsului.

– Pentru că atunci când el a plecat, tu erai prea mic.

A luat de pe polița bufetului o fărâmă de ciocolată cu lapte pe care o ținea ascunsă pentru după-amiază, a rupt-o în două și le-a plătit prețul tăcerii.

– Dacă sunteți cuminți, le-a promis, diseară mama o să joace tombola cu voi.

Copiii au surâs, iar perspectiva jocului de tombolă, care îi amuza foarte tare, a detensionat atmosfera deși nu i-a făcut să tacă. Cu inocența specifică vârstei, au început să rostească cuvinte de oameni maturi, ignorând însă, instinctiv, anumite subiecte care ar fi putut provoca mânia celor mari.

– Știi ce fac tații prietenilor mei? a murmurat Giulio. Trimit scrisori de pe front, dar tatăl meu e un subversiv, trăiește la Paris și nu poate scrie acasă. Însă când se va termina războiul, se va întoarce și-mi va aduce cadouri la care tu nici măcar nu visezi.

– Tatăl meu e atât de bogat, a ripostat Anna, încât, dacă vreau, îmi poate face cadou un palat întreg, plin cu jucării, torturi și automobile.

– Da, cum să nu! a comentat Giulio cu superioritate. Că doar tatăl tău e *sor* Pampurio, nu-i așa?

Apoi a izbucnit în râs, amintindu-și de personajul din *Corriere dei Piccoli.*

– Tatăl meu e mult mai bogat decât *sor* Pampurio, a susținut cu îndârjire Anna.

– Cine minte îi cade-un dinte! a intonat Giulio, sarcastic.

Ochii verzi ai micuței Anna s-au umplut brusc de lacrimi.

– O să-i spun să te trimită la închisoare! a strigat. O să-i dau telefon tatei și îi spun să te bage la

închisoare, pentru că el e bogat și puternic, să știi. Mamă, nu-i așa că tata e bogat și puternic?

Și s-a repezit în brațele Mariei plângând în hohote, chiar în clipa în care Vera intra în casă.

– Ce ți-au făcut?

– Nimic, bunico, a răspuns copilul zâmbind. Stăteam aici și glumeam pe seama Annei, iar ea s-a pus pe bocit, dar nu am vrut, a lămurit-o.

Vera a strâns copilul la piept, apoi s-a întors furioasă spre Maria.

– Când ai să termini cu istoria asta? a întrebat-o, clătinând dezaprobator din cap. Tatăl meu, tatăl tău... Nenorocirea vieții mele, asta ești. Și n-ar fi nimic. Închipuie-ți însă ce-or să spună creaturile astea două când vor crește, dacă tu le înveți de pe acum că au tați diferiți. Cum te vor privi atunci când vor avea discernământ și vor putea să te judece. Lumea te arată deja cu degetul: despărțită de ăla, amanta celuilalt. Așa îți crești tu fiica, Doamne, iartă-mă? Cu basme despre un tată milionar? Viața ei e asta pe care-o vezi aici, să-ți intre bine în cap. Și va fi norocoasă dacă va rămâne cu casa asta și dacă va avea ce să pună pe masă. Să ajungă femeie onestă și să-și ia un bărbat gospodar, așa trebuie s-o înveți. Tu, în schimb, îi împui capul cu basme și fantasmagorii. Vino aici, Giulio – i s-a adresat ea nepotului, strângându-l în brațe –, că tu ai suflet bun și o iubești pe bunica, nu-i așa?

– Bunica minte, s-a semețit Anna. Bunica e bătrână și zice minciuni.

– Numai maică-ta-i de vină c-ai ajuns să-mi vorbești așa! s-a răstit Vera la Anna. Ea ți-a băgat gărgăuni în cap. Și ca ea ai s-ajungi și tu.

Maria s-a abținut să comenteze observațiile femeii.

– Am pregătit aici torta, i-a spus. Nu trebuie decât s-o pui la cuptor. Eu o să ies.

– Și unde te duci acum? a întrebat Vera alarmată, ca de fiecare dată când Maria hotăra să plece cu expresia aceea imperioasă pe chip.

Maria i-a întors spatele și s-a aplecat spre Anna.

– Acum, eu și fetița mea, a spus afișând cel mai afectuos zâmbet de care era capabilă, ne îmbrăcăm bine și plecăm la plimbare.

– O, da, mamă, da!

Anna a început să bată fericită din palme, schițând câțiva pași de dans.

– Și eu? s-a plâns Giulio.

– Tu rămâi cu bunica, l-a liniștit imediat Vera. Am o surpriză pentru tine.

– Unde mergem, mamă?

Anna aștepta răbdătoare ca Maria s-o înfofolească în paltonașul confecționat dintr-o pătură militară vopsită maro.

– Să vedem o minunăție care într-o zi va fi a ta.

Maiestuoasa Maria, cu trupul ei statuar, cu chipul frumos și ochii mari de culoarea cafelei, purta haine uzate, refăcute, din petice modificate, combinate minuțios.

Rafalele înghețate de vânt adunaseră norii pe cer, aducând cu ele mirosul inconfundabil de zăpadă. Au coborât în stradă, au luat tramvaiul până în piața Castello, iar acolo au urcat în autobuzul de Caravaggio. Mașina era doar pe jumătate plină de călători, așa că pe drum Anna s-a distrat schimbându-și locul de colo-colo, iar jocul inventat de ea o entuziasma. Când autobuzul s-a oprit în piața din Caravaggio, se distra bine, însă mama a prins-o de mână și au coborât. Apoi a tras-o după ea pe o potecă înzăpezită care ieșea din sat, șerpuind peste câmpuri în direcția unei case uriașe din depărtare. Maria îi înfășurase Annei capul și gâtul într-un șal gros de lână, confecționat din resturile unor pulovere vechi.

Rebegită, copila implora:

– Mamă, te rog, hai să ne întoarcem acasă.

Maiestuoasa Maria îi ținea strâns mânuța firavă în mâna sa aspră, muncită, ca și cum ar fi vrut să-i transmită din propria forță și convingere care o mânau înainte, pe aleea cu tei.

– Mai avem numai câteva minute, i-a spus, dând cuvintelor sale învăluirea unei calde promisiuni.

Fata cunoştea bine caracterul mamei şi se lăsa purtată de mâna ei puternică spre o ţintă râvnită ceva mai devreme, dar care acum n-o interesa absolut deloc; era îngheţată de frig şi sleită de puteri.

Maiestuoasa Maria nu s-a oprit până când nu a ajuns în ampla piaţetă a vilei.

– Priveşte! a exclamat.

În ochii ei mari, cafenii, se ghicea triumful din ce în ce mai apropiat.

Neputându-se sustrage voinţei implacabile a mamei, Anna a observat îndelung eleganta faţadă galben-pal a casei. Era o construcţie splendidă prin sobrietatea sa, dar copila nu putea să înţeleagă încă asemenea lucruri.

– Da, privesc, a răspuns, ca să-i facă pe plac.

Maiestuoasa Maria a luat-o apoi în braţe, arătând cu degetul spre casă.

– O vezi bine? a întrebat-o cu o insistenţă pur şi simplu maniacală.

– O văd bine, mamă.

Copila era pe punctul să izbucnească în plâns.

– E splendidă, nu-i aşa?

Maria zâmbea, evident mulţumită.

– Da, mamă.

Anna nu-şi dorea decât o cameră încălzită şi un foc aprins.

– Face multe milioane. Şi va fi a ta, într-o zi.

Mai mult decât pentru Anna, Maria părea să vorbească cu ea însăși. Atunci, Anna a privit-o cu ochii umflați de plâns.

– Eu nu vreau vila asta, a spus.

– Nu o vrei?! s-a scandalizat mama, iar trăsăturile i-au devenit parcă și mai aspre.

– Vreau să ne întoarcem acasă, s-a lamentat micuța. Mamă – a implorat-o – du-mă acasă!

Privirea femeii a devenit brusc rece și tăioasă.

– Ei bine, trebuie s-o vrei. Trebuie să vrei casa asta! a ripostat ea, nemiloasă. Pentru că e a ta. Tu nu vei trăi în mizerie. Pentru că animalul de povară care sunt eu, propria ta mamă, va face din tine o regină.

– Da, mamă, a răspuns fetița resemnată, obosită și aproape degerată. Dar acum hai să mergem acasă. Mamă, te rog, du-mă acasă.

Rostită de Anna, rugăciunea *Angele Dei, qui custos es mei* învățată de la bunica devenea *Angele Dei, chi costolesmei*, fapt care o deruta peste măsură, neînțelegând ce legătură ar fi putut exista între îngerul lui Dumnezeu și propriile coaste. Oricum, recita rugăciunea cu patos, în fiecare seară, înainte de a se strecura sub cearșafuri în patul cel mare, unde dormea împreună cu Vera. Își trăgea păturile până sub bărbie, în timp ce bunica se vâra și ea în așternut, continuând să murmure rugăciuni. Îi plăceau căldura buiotei cu

apă fierbinte puse sub cearşaf ca să încălzească culcuşul, poveştile pe care bunica i le spunea după ce-şi termina rugăciunile, vocea mamei care înainte de a adormi îi ura „noapte bună“ din bucătărie, unde dormea pe un pat improvizat lângă pătuţul lui Giulio. Maria rămânea rareori acasă peste noapte: familia inginerului Vergani îşi petrecea cea mai mare parte a timpului în împrejurimile lacului Como, lăsând în grija ei apartamentul din Milano. Crăciunul şi Anul Nou însă ţinea să le petreacă cu copiii, nădăjduind că eventualii hoţi nu aveau să profite de absenţa ei de-o noapte. Şi dacă s-ar fi întâmplat să dea lovitura în lipsa ei – îşi spunea – ei bine, însemna că aşa fusese scris să fie.

Anna i-a auzit pe Maria şi Giulio râzând pe înfundate şi a început s-o roadă curiozitatea: probabil că povesteau ceva amuzant.

– Bunico, pot să mă duc şi eu în bucătărie? a întrebat în şoaptă.

– Tacă-ţi gura şi dormi, a avertizat-o Vera. Şi nu te mai foi atâta.

Anna nu-şi găsea locul şi se învârtea întruna în pat, lăsând aerul rece să pătrundă sub aşternut. Soba din bucătărie se stinsese de mult.

– Dincolo se râde, s-a plâns copila. Tu nu mă faci niciodată să râd.

– Chiar crezi că-mi arde de râs cu toate necazurile care ne apasă?

– Nu-ți mai face atâtea griji, bunico. Într-o zi, voi fi bogată.

– Cum să nu! Iar eu voi deveni milionară.

– Eu voi fi cu adevărat bogată. Și îți voi dărui toate lucrurile care-ți plac, iar tu vei zâmbi tot timpul.

Credea cu tărie în basmul vieții sale și își propusese să i-l repete întruna bunicii, până când avea s-o convingă și pe ea.

– Și tu ai suflet bun, ca frate-tău, a lăudat-o bătrâna. Pentru restul, e numai vina maică-tii, care-ți bagă în cap toate ideile astea. Dar să știi de la mine că nu-ți fac bine asemenea prostii. Nu trebuie să crezi în ele. Viața noastră e cea de aici, din casa asta.

– Mie îmi place aici, bunico. Însă și pe mama o cred pe cuvânt. Mamele nu spun niciodată minciuni.

– Și asta-i drept, a admis Vera, rămasă fără replică.

– Mie mama mi-a zis că tata e cel mai bogat om din lume. Într-o zi o să-mi dăruiască un carusel mare, cu cai albi, așa cum sunt cei din iarmaroc.

– Acum taci și culcă-te.

Ochii Verei s-au umezit de emoție ascultând vocea inocentă a copilei.

– Am înțeles, bunico. Însă mama nu minte, așa să știi.

Liniștea nopții a fost întreruptă de zumzetul unui motor. Era Pippo, un avion solitar care trecea în fiecare noapte pe deasupra orașului, arunca o singură bombă și apoi pleca mai departe.

– Bunico, îl auzi pe Pippo?

Copila era încântată de obișnuitul vizitator nocturn, care pentru ea nu avea nici o conotație tragică. Războiul însuși nu era o dramă, ci făcea parte din viața copiilor din Milano.

– Îl aud, îl aud, a suspinat bunica, mângâind-o pe creștet. Acum dormi.

Vera a stins lumina și a continuat să se roage în gând. Se ruga pentru Maria, chiar dacă era – așa cum îi reproșa mereu – nenorocirea vieții ei, și pentru copiii ei inocenți. Nu fusese de ajuns întâmplarea cu saltimbancul, ci a apărut și încurcătura cu patronul. Când aflase că Maria era însărcinată, nu crezuse nici o clipă în povestea paternității lui Boldrani, presimțind că tot Nemesio era tatăl copilului. Refuzase să creadă că propria fiică decăzuse moral până într-acolo încât să profite de Boldrani.

Mai târziu, când stătuse prima dată față în față cu Anna, iar aceasta o fixase cu minunații ei ochi verzi, presimțirea i se confirmase. Și ceva se schimbase în felul ei de a gândi. Fără îndoială că Nemesio avea toate defectele din lume, însă era soțul legitim al Mariei. De vreme ce în balanță erau onoarea familiei și viitorul

copiilor, simpatiile și antipatiile personale trebuiau să dispară. Așa gândea Vera.

În consecință, fusese îngrozită de planul diabolic pe care Maria îl pusese la cale în dauna lui Cesare Boldrani. În opinia ei, era un păcat de moarte să profiți de dragostea unui bărbat bogat ca să-i atribui paternitatea unei creaturi care nu este a lui. Din fericire însă, planul nu funcționase, iar Maria și Vera s-au regăsit sub același acoperiș, în sărăcia lor onestă, căznindu-se să încropească o masă de prânz sau o cină onorabilă din rațiile săptămânale de pâine, paste și carne (douăzeci și unu de grame de persoană) îngăduite de regimul fascist. Ea și Maria câștigau destul de bine, însă prețurile creșteau vertiginos. Ziarele sugerau populației să nu mai solicite mărirea continuă a salariilor, ci micșorarea prețurilor. Toți jurnaliștii scriau cuvinte frumoase, îndemnau la luptă contra inflației, pentru salvarea pâinii celei de toate zilele și a locurilor de muncă. Pentru Vera și Maria însă, care cheltuiau și ultima centimă pe mâncare, inflația nu era decât un cuvânt greu de pronunțat, o noțiune abstractă împotriva căreia nimeni nu putea face nimic.

Era adevărat că domnul Cesare Boldrani trimisese de mai multe ori pachete și sume importante de bani, dar la fel de adevărat era că de fiecare dată fusese nevoită să restituie totul, la cererea imperioasă a Mariei.

Oare unde voia să ajungă smintita aceea de fiică-sa? Oare chiar își închipuia că bărbatul acela sus-pus avea să recunoască vreodată un copil care nu era al lui? Nu reușise niciodată să discute cu Maria, pentru că evita subiectul cu îndărătnicie. Vera se resemnase, luând lucrurile așa cum erau, cu bune și cu rele. Nu-i rămânea altceva de făcut decât să se roage ca Dumnezeu să arunce un ochi milostiv asupra păcătoasei sale fiice și copiilor ei inocenți, ferindu-i de toate ispitele „sufletului şi ale trupului“. Și a continuat să se roage în gând până când, în cele din urmă, somnul a biruit-o.

2

Maria a sărit pe șaua bicicletei și a început să pedaleze cu putere, îndreptându-se spre centru pentru că voia să ajungă în corso Indipendenza înainte de ora opt. Gerul aspru îi biciuia obrajii și părea să-i sfâșie mâinile. Își înfășurase pieptul cu ziare, peste care își trăsese puloverul, ghidonul metalic îl învelise cu hârtie de împachetat, ca să-i protejeze mâinile de frig. În orașul distrus de bombardamente, însângerat de represalii și paralizat de razii, moartea devenise o obișnuință cotidiană. Marile magazine erau închise de câteva luni bune, piața neagră cucerind tot mai mult teren, alimentându-i pe canale oculte numai pe cei care-și permiteau să plătească prețuri exorbitante.

Tramvaiele treceau rar, scrâșnind lugubru, iar călătorii în haine ponosite călătoreau și agățați de scări precum ciorchinii. Un afiș mare înfățișa un tren plin

de bărbați și femei din Italia de Nord plecați de la Verona spre Germania. Sub fotografie, textul afișului spunea că a lucra în Germania însemna bunăstare, adică bani pentru întreținerea onorabilă a celor dragi rămași în patrie. Unele afișe, în ale căror slogane nu mai credea nimeni, anunțau victoria finală; altele cereau denunțarea celor ce dețineau găini ouătoare sau publicau lista cantinelor colective și a popotelor de război, unde costul unei rații de hrană varia între patru și șaptesprezece lire; la localul Puccini era un spectacol cu Wanda Osiris și Ugo Tognazzi.

Maria cerceta cu privirea zidurile caselor, în care din loc în loc se deschidea câte o spărtură sinistră provocată de bombe, asemenea unui ochi de geam brăzdat de șiroirea ploii; lacrimile provocate de frig deveneau dureroase.

În corso Indipendenza, chiar în fața casei Vergani, staționa un automobil de lux, un Alfa Romeo 2500. Văzând-o sosind, domnul de la volan a lăsat geamul și a strigat-o:

– Maria!

I s-a părut că percepe o notă prietenească în vocea limpede a bărbatului. A coborât de pe bicicletă și s-a oprit în dreptul automobilului, în vreme ce omul de la volan se grăbea să iasă din habitaclu.

– Maria! a repetat el. Așa îți saluți prietenii?

– Mimmo! a exclamat femeia, recunoscând chipul surâzător, cu trăsături maure, al lui Pazienza.

S-a uitat lung la bărbatul elegant de lângă automobilul de lux și nu s-a putut abține să nu-i compare înfățișarea cu propria ținută.

– Sunt o zdrențăroasă, nu-i așa?

Făcea aluzie la aspectul ei, încercând să-și ascundă cu un zâmbet stânjeneala care o cuprinsese brusc.

– Nu, nu e chiar atât de rău pe cât crezi, a încercat Pazienza s-o încurajeze. Cu excepția câtorva privilegiați ai sorții – puțini la număr –, toți ceilalți plutesc în derivă pe o mare de nenorociri. Asta e, Maria, suntem încă în război.

Femeia ținea ghidonul bicicletei cu o mână, în timp ce cu cealaltă a scos o batistă din buzunarul paltonului său ponosit, și-a șters ochii care îi lăcrimau abundent din cauza frigului, apoi și-a suflat zgomotos nasul.

– Îmi închipui că nu ai venit aici ca să-mi vorbești despre război și nenorocirile oamenilor, nu-i așa? a remarcat ea.

– Totuși, nu vrei nici măcar să-mi strângi mâna? s-a lamentat Pazienza, întinzându-i-o pe-a sa.

Simțindu-i mâna moale și caldă, Maria i-a strâns-o cu prietenie, apoi s-a apropiat de el și l-a îmbrățișat sincer.

– Sunt obosită, Mimmo, a spus. Nu mai rezist.

Percepea mirosul lui fin și sofisticat, un amestec de lavandă, de haine noi şi parfum scump, la fel cum simțea în nări aromele de lemn scump, piele şi tutun care irumpeau prin portiera deschisă a automobilului. Toate acestea îi aminteau de un trecut pe care nu reușise niciodată să-l uite și simțea din nou atracția irezistibilă a unui cerc magic.

– S-a terminat, Maria.

Pazienza a clipit des, iar ochii săi negri sclipeau de emoție.

– Ce s-a terminat?

Mâinile și picioarele aproape degerate o dureau, însă brusc parcă nu mai simțea frigul.

– S-a terminat totul, Maria, s-a înveselit brusc Pazienza. Mizeria, privațiunile, osteneala.

– Fă-mă să înțeleg, Mimmo, a spus Maria, apoi a reflectat câteva secunde, ducându-şi mâna la frunte. Vrei să spui că?...

– Cesare e gata s-o recunoască pe copilă.

Avocatul a părut că ascultă ecoul propriilor cuvinte, aşteptând apoi răspunsul.

– Păi, cum aşa dintr-odată? Hodoronc-tronc? De ce acum și nu în urmă cu cinci ani?

A bătut mărunt cu picioarele în asfalt, asigurându-se că încă le mai avea, apoi a privit de jur împrejur, ca și cum ar fi vrut să se convingă că nu visa.

– Are certitudinea că Anna e fiica lui, i-a mărturisit bărbatul.

– De unde? I-a sugerat-o vreo ghicitoare? a replicat Maria, nehotărâtă între a face haz de necaz, suspiciune și deznădejde.

– Acum cinci ani o clarvăzătoare chiar i-a spus că fetița este a lui, însă n-a vrut să creadă, a spus avocatul, cu o mină serioasă. Avea nevoie de o confirmare pe care acum o are.

Alte lacrimi se prelinseră pe obrajii Mariei, dar de data aceasta nu din cauza frigului.

– Și eu ce trebuie să fac? a întrebat, cu glas rugător.

– Actele sunt pregătite, a informat-o Pazienza. Nu trebuie decât să le semnezi.

– Când?

Era încă suspicioasă și confuză.

– Când vrei tu. Chiar și azi. Chiar și în dimineața asta.

– Trebuie să-i informez pe domnii la care lucrez că voi pleca de la ei, însă nu-i pot lăsa de izbeliște așa, de pe o zi pe alta. Trebuie să le dau măcar răgazul necesar ca să-și găsească altă servitoare.

Rostise intenționat cuvântul „servitoare“, ca să sublinieze abisul care încă îi despărțea și ca să-l rănească și mai mult pe Cesare, chiar dacă el n-o putea auzi în clipa aceea.

– A suferit și el mult, să știi, l-a apărat Pazienza. Mai mult decât îți imaginezi. Totuşi, își dă foarte bine seama că nu e suficient să-ţi ceară iertare pentru a şterge cu buretele tot ce ai pătimit tu în acești ani.

– El nu a acceptat niciodată adevărul meu. Eu de ce ar trebui să-l accept acum pe al său? a ripostat ea.

Pazienza s-a gândit că un ton profesional ar fi fost mult mai potrivit pentru rezolvarea definitivă a chestiunii.

– Nimeni nu vrea să-ți influențeze deciziile. Poţi accepta sau poți refuza. Însă trebuie să dai un răspuns imediat.

Maria își simțea inima gata să-i plesnească de emoție. S-a gândit la micuța Anna, la promisiunea pe care i-o făcuse cu o zi înainte, la neîncrederea jignitoare a mamei sale, la sacrificiile pe care le făcuse în toţi acei ani, însuflețită numai și numai de credința ei intimă, de neclintit.

– Accept pentru că așa e drept: ca Anna să poarte numele tatălui său.

Erau cuvinte pe care le rostea pentru prima dată, însă credea cu sfințenie în ele.

– El nu a uitat răul pe care ți l-a făcut. Și se va dovedi bun cu tine. Însă și tu, la rândul tău, va trebui să fii înțelegătoare.

Maria i-a zâmbit, trecându-și mâna înroșită și crăpată de muncă și frig peste obrazul lui fin, proaspăt ras și parfumat.

– Voi fi, a spus.

Simțea nevoia să râdă, să plângă, să sară de bucurie, în ciuda faptului că era război, iar aerul mirosea a moarte.

Un soare palid, hibernal, dezmorțea aerul rece al dimineții, făcându-l să pară mai puțin tăios. Bunica deschisese larg fereastra dormitorului, iar Anna picotea sub păturile călduroase, lăsându-și doar ochii și nasul să se bucure de prospețimea aerului rece de afară. Giulio plecase de câteva minute, la școală, ducând cu el și o sobiță portabilă, ca să nu înghețe în sala de clasă neîncălzită.

Deodată, Anna l-a zărit pe Musetto, un motan mare de casă, cu ochi cenușii și bot surâzător, apărând în ochiul de fereastră care dădea spre curtea interioară. Din bucătărie venea un miros îmbietor de lapte și mămăligă coaptă pe plită, deci bunica îi prepara micul dejun.

– Musetto, vino aici, l-a chemat Anna, bătând ușor pătura cu mâna.

Dintr-un salt, motanul a fost lângă ea. Sub cearșaf era cald, și Musetto a început să toarcă mulțumit. Apoi s-a întins și, într-o demonstrație de afecțiune,

a început să frământe cu labele cearșaful și cămașa de noapte din flanel cu imprimeuri florale a Annei. Copila a observat cu atenție amprentele întunecate, roșietice, pe care motanul le lăsa pe lenjerie și s-a mirat să constate că acestea aveau și urme de rumeguș.

– Bunico, bunico, a strigat. Vino să vezi.

Când Vera a apărut în pragul camerei, copila a arătat spre petele de pe cămașa sa de noapte și cearșaf.

– Uite ce-a făcut. Ce-i asta? a întrebat ea.

Vera a cercetat urmele lăsate de motan, s-a uitat lung la Musetto, apoi a scos un răcnet sfâșietor. Speriat, pisoiul a zbughit-o pe fereastră, iar femeia a dezbrăcat-o de îndată pe Anna de cămașa de noapte.

– Anna, a avertizat-o, să nu duci mâna la gură pentru nimic în lume, indiferent ce s-ar întâmpla.

A dus-o în bucătărie, a luat o găleată de apă caldă de pe plită și a spălat-o cu o minuțiozitate care copilei i se părea exagerată, continuând să spună întruna:

– Oh, Doamne, oh, Doamne! Asta ne mai lipsea! Ce mă fac eu acum, biata de mine, femeie singură? Oh, Doamne, oh, Doamne, ajută-ne tu, Doamne! Of, de-ar fi fost maică-ta acasă...

Anna nu pricepea motivul unei asemenea stări de agitație, însă intuia că se întâmplase ceva grav, poate chiar mai periculos decât bombele.

– Bunico, de ce ești așa de speriată? a întrebat.

Între timp, Vera o spălase, o frecase cu un ștergar aspru și o îmbrăcase din cap până-n picioare de plecare.

– Ceea ce ai văzut tu pe cămașă erau pete de sânge, i-a explicat, cu toate că fetița nu era în măsură să înțeleagă.

Însă dacă vorbea, Vera se simțea mai puțin singură și deznădăjduită.

– Oh, bietul Musetto! Era rănit? s-a îngrijorat brusc Anna.

– Nu, nu el, ci domnul Leone, vecinul nostru.

Vera o scruta cu atenție, încercând să-și amintească exact desfășurarea faptelor din ultimele minute. Într-adevăr – și-a spus –, cearșaful era murdar, cămașa de noapte la fel, însă fetița nu fusese atinsă și nu-și dusese mâinile la gură.

– Domnul Leone a pățit ceva? a insistat Anna.

– Azi-noapte a avut o criză de hemoptizie și a scuipat mult sânge. Acum o oră l-au dus la spital. L-au pus pe targă și l-au luat. Motanul era pe acolo, prin casă, apoi, cu labele murdare a sărit în patul tău. Acum hai, mănâncă repede, a grăbit-o Vera, punându-i în față un castron cu lapte fierbinte, aburind, și o felie mare de mămăligă coaptă. Apoi a adăugat: Când mă întorc, trebuie să pun la fiert și cearșafurile, și cămașa ta de noapte, tot...

– Trebuie să mă fierbi și pe mine? s-a interesat Anna, cu un umor involuntar.

– Anna, te rog, nu mă face să-mi pierd cumpătul, a exclamat Vera, punându-și mâinile în cap. Ia și mănâncă odată, ca să mergem apoi la brutar și să-i dăm telefon maică-tii.

Ținându-și nepoata în brațe, ca și cum ar fi vrut să înfrunte odată cu ea pericolul contagiunii, Vera a coborât la prăvălia brutarului, telefonând acasă la familia Vergani, unde Maria tocmai termina curățenia, înainte de a părăsi pentru totdeauna serviciul în casa aceea.

– Adu-o aici, i-a spus Maria, fără să-și piardă calmul. De restul mă ocup eu.

Băiatul de prăvălie al brutarului s-a oferit să le ducă pe femeie și pe nepoata sa în corso Indipendenza cu triciclul cu care transporta sacii de făină.

– Dumnezeu să te aibă în pază și să te răsplătească pentru binele pe care ni-l faci, i-a mulțumit Vera tânărului, bucuros că se putuse face util.

Maria le aștepta la poarta casei din corso Indipendenza și, în timp ce Vera îi povestea de-a fir a păr ce se întâmplase, lângă ele s-a oprit un automobil uriaș, luxos. Din mașină a coborât un șofer în uniformă, care a declarat că se afla la dispoziția Mariei.

– Bine, mamă, a spus Maria. Îți mulțumesc.

A împins-o ușor pe Anna spre mașină, iar copila, asemenea Cenușăresei trezindu-se în fața trăsurii fermecate, a urcat fără să ceară explicații.

– Al cui e automobilul ăsta? a întrebat-o Vera.

– Al lui Cesare Boldrani. De azi încolo, viața noastră se va schimba, mamă. Gata cu mizeria, gata cu sacrificiile. Copiii au suferit destul, la fel și noi. Astăzi, Anna își va cunoaște tatăl. El a dorit asta.

– Tu vezi de sănătatea fiicei tale acum, i-a răspuns Vera pe un ton dur. Îngrijește-te de ea. Iar dacă e bolnavă, fă totul ca s-o vindeci. După aceea n-ai decât să faci ce-ți trece prin căpățâna aceea blestemată.

Din dialogul exaltat al celor două femei, Anna înțelesese doar câteva cuvinte: „Astăzi, Anna își va cunoaște tatăl." Astfel, în mintea ei s-a făcut o legătură misterioasă între domnul Leone, vecinul, urmele de sânge lăsate de labele lui Musetto și perspectiva unui tată bogat, mai bogat decât *sor* Pampurio: era începutul unui basm care parcă prindea contur în fața ochilor săi din razele palide al soarelui de iarnă.

Femeia și copila sa au urcat cu pași lenți scările largi de marmură ale palatului din forul Bonaparte. Anna era mută de uimire în fața maiestuozității clădirii: izvorul ei de cuvinte pur și simplu secase. Prea multe lucruri se întâmplaseră în dimineața aceea: mai întâi motanul, apoi spaima bunicii, cursa cu triciclul până în corso Indipendenza și, în cele din urmă, automobilul, care era mult mai frumos și mai distractiv decât caruselul cu cai albi în care se urcase odată.

În mașină, Maria îi vorbise pe un ton ferm, dar blând.

– Astăzi îl vei cunoaște pe tatăl tău, o anunțase, intenționând s-o atenționeze să se comporte cuviincios. Apoi s-a răzgândit și i-a spus: O să mergem într-o casă uriașă, cu o baie mare de tot și multă, multă apă caldă.

– Am voie să mă joc acolo? a întrebat ea îngrijorată. Dar pe Giulio pot să-l aduc?

– O să ai voie să te joci și vei putea să-l aduci și pe Giulio. Iar dacă va dori, chiar și bunica ar putea veni.

Anna era bucuroasă pentru că mergea într-o casă mare și frumoasă, la tatăl său care era mai bogat ca *sor* Pampurio, unde putea să-i cheme și pe Giulio și pe bunica, dar mai presus de orice era mândră că avea o mamă care nu spunea minciuni.

Maria nu a trebuit să sune la intrare. Ambrogio o aștepta în prag cu brațele larg desfăcute.

– *Signora* Maria, a exclamat el făcând o grimasă stranie și cu ochii umezi de emoția revederii. Cecchina – a strigat apoi –, vino să vezi! S-a întors *signora* Maria. Și a adus-o și pe cea mică cu ea!

– Sunteți frumoasă ca întotdeauna, *signora* Maria! a comentat Cecchina cu lacrimi în ochii inteligenți, dar afectați de strabism.

– Sunteți voi buni și vă place să mă complimentați, le-a mulțumit cu modestie Maria. Nu v-ați schimbat deloc. Eu însă m-am cam hârbuit.

Într-adevăr, era diferită de fetișcana elegantă și înfloritoare care părăsise casa Boldrani cu cinci ani în urmă. Slăbise mult, avea obrajii scofâlciți, însă paloarea nefirească îi înmuia trăsăturile. Purta părul strâns sub o broboadă de lână brută, paltonul îi era uzat în mai multe locuri, în vreme ce picioarele sale grațioase îi erau ascunse sub ciorapii negri, groși, de dimie.

– Ea e copila? a întrebat Ambrogino, ridicând-o în brațe pe Anna. Ehe, câți ani, *signora* Maria! a adăugat, privind-o cu admirație. Și ce domnișorică frumoasă ne-ai adus!

– Da, o domnișorică tare frumoasă, i-a întărit spusele Cecchina, dezmierdând obrazul Annei.

– Haideți, intrați, *signora* Maria, a invitat-o Ambrogino, deschizând larg ușa. Veniți înăuntru, faceți-vă comodă.

Era neschimbat, poate ceva mai puțin flecar. Și parcă ceva mai trist.

– Să te ții ce bucurie pe domnul Cesare când o să afle că ați venit! a intervenit Cecchina. Ambrogino, du-te repede și cheamă-l!

– Nu, l-a oprit Maria, așteaptă o clipă. Lăsați-mi puțin timp să-mi scot paltonul și s-o fac pe Anna cât de cât prezentabilă.

- Sunteți amândouă foarte frumoase și așa, s-a auzit vocea lui Cesare, apărut brusc în pragul vestibulului. Anna și Maria, le-a rostit el numele cu voce stinsă.

Era înalt, poate ceva mai corpolent și impozant decât ultima dată când îl văzuse și elegant ca întotdeauna. În expresia chipului său, pentru alții impenetrabilă, Maria a descoperit un aer mai sever, menit să-i ascundă tulburarea, deconspirată însă de albastrul mai intens și aproape lucios al ochilor. Chiar și cicatricea de pe obraz i s-a părut Mariei mai pronunțată decât în mod normal, semn al unei profunde stări de agitație interioară. Firele de argint din păr i se înmulțiseră. Haina cu doar doi nasturi – gen principe de Wales – a costumului era descheiată, lăsând să se vadă lănțișorul de aur care se pierdea în buzunarul vestei.

Maria și Anna au înțepenit, amuțind brusc. Ambrogino și Cecchina s-au tras deoparte, observând emoționați scena; femeia își ștergea ochii cu batista. Cu un gest lent, aproape ritualic, Cesare Boldrani a tras din buzunarul vestei un orologiu de argint, cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. Apoi s-a aplecat spre copilă, până a ajuns cu fața în dreptul obrazului ei.

– Îți place? a întrebat-o.

Anna a cercetat cu atenție carcasa orologiului, pe care era incrustată în relief figura unei femei înfășurate

într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi.

– Da, îmi place, a răspuns. Apoi a fost rândul ei să întrebe: E mama?

– Nu, a răspuns Cesare, nu e mama. Deși ai dreptate, îi seamănă. E zeița Fortuna.

Bărbatul a apăsat un buton, iar carcasa s-a deschis, acționând o cutie muzicală miniaturală care a început să execute notele vesele ale *Marșului alla turca* de Mozart.

Entuziasmată, Anna și-a ridicat ochii spre Maria.

– Auzi, mamă? a întrebat. Apoi, întorcându-se spre Cesare: Mi-l faci cadou, tată?

Bărbatul s-a ridicat, îndreptându-se de spate.

– Într-o zi, i-a răspuns străduindu-se să-și ascundă emoția, într-o zi și orologiul acesta îți va aparține.

A privit ochii verzi ai Annei, apoi în cei cafenii ai Mariei, s-a gândit că ai lui erau albaștri și a hotărât că fiica sa reușise să amestece cele două culori ale ochilor părinților, dând la iveală acea splendidă nuanță verde-smarald. Sărutându-le pe obraz, Cesare a spus:

– Anna, Maria, bun venit în casa voastră.

Maria se simțea stânjenită.

– Annei i s-a întâmplat azi-dimineață un necaz, a reușit ea să spargă gheața, începând să-i povestească întâmplarea cu motanul cu labele murdare de sânge.

Cesare a încercat s-o liniștească.

Puține sunt necazurile cu adevărat ireparabile, a rostit el, aluziv.

Probabil că – și-a spus el –, dacă i-ar fi simțit respirația ușoară și caldă, mirosul suav de copilă, dacă i-ar fi văzut privirea inocentă, s-ar fi convins mult mai devreme că Anna era fiica sa și nu ar mai fi avut nevoie de dovezile hotărâtoare pe care le căutase în toți anii aceia. Nu a rezistat tentației de a o cuprinde în brațe, strângând-o cu putere la piept. Simțind îmbrățișarea puternică a acelui bărbat, la care visase demult, dar pe care și-l închipuise cu totul altfel – poate mai puțin auster, nu chiar atât de bătrân și impozant –, a izbucnit în plâns. S-a desprins din strânsoare și s-a prins de fusta Mariei, ascunzându-se instinctiv în spatele ei.

– Iartă-mă... îmi pare rău, a bâiguit Cesare, jenat.

Maria i-a zâmbit încurajator.

– Trebuie să-i dai timp, a spus. Și mai trebuie să-i dăruiești multă iubire. Anna nu are nevoie de altceva.

– Avem suficient timp la dispoziție, a asigurat-o Cesare. Acum însă, mergem la profesorul Gandini. Ne va aștepta.

Cesare a deschis ușa cabinetului doctorului, lăsându-le pe Maria și Anna să treacă înaintea lui. Au intrat într-o încăpere largă, umbroasă, cu mobilier întunecat și o mulțime de animale împăiate. Annei i-a atras atenția un câine uriaș care avea blana înfoiată, cu peri

lungi, ochii larg deschiși și sticloși, iar prin gura întredeschisă se distingeau dinții deși și ascuțiți. Dintr-un colț, o bufniță cocoțată pe o policioară o privea fix, iar din înaltul tavanului, un erete cu aripile desfăcute și ghearele încovoiate amenințător părea că se năpustește în picaj asupra ei.

Maria a simțit că Annei începuse să-i bată inima nebunește.

– Nu-ți fie teamă, i-a spus, sunt animale împăiate. Sunt false.

– Ca păpușile?

– Exact, ca păpușile. Vezi că ai înțeles?

Maria îl cunoștea bine pe profesorul Enrico Gandini, un bărbat dedicat trup și suflet științei, dar foarte omenos. El o supraveghease pe durata sarcinii, fiind medicul de încredere al lui Cesare. Convingerile sale antifasciste îl costaseră catedra universitară, însă îi interzisese lui Cesare Boldrani să intervină în favoarea sa.

Medicul i-a întâmpinat cu căldură, ascultând cu atenție relatarea Mariei, apoi i-a cerut s-o dezbrace pe Anna pentru consultație.

Copila și-a spus că și profesorul Gandini era bătrân și, în plus, nu zâmbea aproape niciodată, însă în prezența lui se simțea liniștită. Mâinile lui mari, calde, care parcă îi atingeau pielea protector, îi dădeau un sentiment de siguranță.

– Așadar? a vrut Maria să afle pe loc verdictul.

– Aşadar, a răspuns medicul, trebuie să aşteptăm. Nu putem şti în clipa aceasta dacă fetiţa s-a molipsit sau nu. Dacă da, probabil că vom afla peste un an, peste doi sau peste zece. Dacă însă lucrurile s-au desfăşurat după cum mi-aţi povestit dumneavoastră, atunci cu siguranţă nu va păţi nimic. Şi, după consultaţia de adineauri, vă pot spune că Anna este cât se poate de sănătoasă. Şi inima, şi bronhiile, şi organele interne – totul mi se pare a fi în regulă. Aş zice că ceea ce-i lipseşte momentan este o alimentaţie bogată în proteine. E cam palidă. În plus, lăsând războiul deoparte, Milano, iarna, nu e tocmai locul ideal pentru un copil.

– Litoralul ar fi o soluţie potrivită? a sugerat Cesare.

– Aş zice că ar fi perfect, a încuviinţat medicul.

O săptămână mai târziu, Anna, însoţită de Maria şi Giulio, se instala la Sanremo, în vila pe care Cesare Boldrani o cumpărase cu mulţi ani în urmă pentru sora sa, Giuseppina, când aceasta se îmbolnăvise de inimă.

La Vila de Azur, la câţiva metri de întinderea magică a mării, învăluită de parfumul pinilor şi oleandrilor, începea noua viaţă a Annei Boldrani. Casa colonială, mizeria, războiul aparţineau acum unui trecut care trebuia uitat cât mai repede.

3

– *Miss Anna, please! You cannot stay here!*

Vocea acută a domnișoarei Angela Dickson a smuls-o brusc din reverie. Anna izbutise din nou să înșele vigilența bonei și, sărind gardul grădinii terasate ce se deschidea spre mare, se refugiase pe faleza stâncoasă, abruptă. Ghemuită la adăpostul unei stânci, urmărea visătoare mișcarea ritmică a valurilor, care se umflau și se retrăgeau la câteva zeci de metri sub picioarele ei.

– *Oh, my God! It's terrible!*

Mergând de-a bușilea, domnișoara Dickson a ajuns pe marginea prăpastiei, lângă Anna, pe care acum o ținea cu putere de braț, încredințându-și soarta în mâinile divinității.

– *Oh, my God! My gracious God!*

Ai văzut dacă te ții după mine? Acum ai dat de bucluc, i-a reproșat Anna.

Văzând însă că se balansa amenințător, Annei i s-a făcut milă de ea și i-a dat mâna, ajutând-o să coboare de pe stâncă și să ajungă la treptele de piatră care urcau spre grădina vilei și, de acolo, spre o poiană largă în care Cesare Boldrani construise o piscină.

În clipa în care au fost în siguranță, domnișoara Angela a început să tremure convulsiv, oftând adânc.

– O să mă băgați în mormânt, Miss Anna, i-a reproșat ea copilei, cu o amabilitate rece.

Eu vreau să știu de ce-mi vorbești cu „dumneavoastră“, ca oamenilor mari, a ripostat Anna. Și aș mai vrea să știu de ce ții neapărat să folosești toate cuvintele acelea pe care eu nu le înțeleg. Vorbește pe înțelesul meu și poate că așa te voi asculta.

Spunând acestea, și-a îndreptat umerii și a plecat țanțoșă spre casă. Anna nu simțea nici un tip de aversiune față de cineva anume și probabil că s-ar fi înțeles bine și cu personajul acela, un fel de câine de pază în taior gri, rotunjoară ca o păpușă de porțelan și moale ca pandișpanul. Domnișoara Dickson era înaltă, avea părul roșu, fața plină de pistrui și ochii deschiși la culoare și limpezi; probabil că n-ar fi fost deloc antipatică dacă în ochii Annei nu ar fi reprezentat întruchiparea tiraniei.

– Chiar de azi, Miss Anna, a început ea să-i explice cu meticulozitate profesională, vă voi exemplifica și vom exersa împreună comportamentul pe care legile conviveței îl impun celor din înalta societate. Toate aceste lucruri – a continuat femeia, în timp ce Anna o privea cu neîncredere –, care acum vi se par plictisitoare și greu de înțeles, vor deveni un exercițiu plăcut ca un basm, chiar și așa cum vi le predau eu, în cuvintele străine pe care le detestați, refuzând să le înțelegeți.

Domnișoara Dickson era o irlandeză de aproximativ treizeci și cinci de ani, catolică ferventă, care rămăsese blocată în Italia odată cu izbucnirea războiului și scăpase de deportarea într-un lagăr de muncă datorită faptului că se afla sub protecția unui important armator genovez, care a angajat-o pe post de doamnă de companie pentru soția sa, englezoaică. Mai târziu, soția murise de inimă, iar armatorul i-a recomandat-o pe domnișoara Dickson lui Cesare Boldrani, care a angajat-o ca bonă pentru Anna.

– Începem de mâine, nu vrei? s-a prefăcut Anna cooperantă, sperând că astfel va reuși să amâne studierea unei discipline care n-o atrăgea deloc. Unde mai pui că acum vine și mama încoace! a strigat ea bucuroasă, alergând s-o întâmpine pe Maria, care venea spre ele pe o potecă pietruită, scăldată de soare.

Purta aceeași rochie azurie ca în ziua în care se născuse Anna, pe câmpul de narcise, iar după ce fusese modificată pentru silueta sa zveltă de acum, o prindea de minune. Părul negru și înfoiat îi flutura în vânt, iar în ochii săi mari, de culoarea cafelei, se ghicea o seninătate neobișnuită. Adesea visa zilele petrecute în mizerie, patimile sărăciei și incertitudinea viitorului care-i marcaseră viața până în urmă cu câteva luni. Atunci se trezea și verifica din nou certificatele de paternitate, semnate și ștampilate: încă nu-i venea să creadă că Anna era moștenitoarea cu drepturi depline a lui Cesare Boldrani.

Războiul s-a terminat, a anunțat Maria, zâmbind larg, dar foarte agitată.

Domnișoara Dickson a făcut deodată ochii mari și a rămas cu gura căscată, însă în clipa următoare a căzut în genunchi, nu înainte de a face un pas în dreapta, pe iarbă, ca să nu se rănească în pietrele ascuțite ale potecii.

- *Oh, my God! My gracious God!* a mulțumit ea Cerului, împreunându-și mâinile și începând să se roage.

- S-a terminat războiul? a întrebat Anna, cu un aer trist.

Avea expresia cuiva care a primit o veste proastă.

– Totul s-a sfârșit, a repetat Maria îmbrățișând-o. Astăzi, 25 aprilie, războiul s-a terminat. Să ții minte ziua asta.

– Adică nu voi mai vedea trecând avioane? s-a informat Anna. Nu vor mai exploda bombe? Nu vom mai fugi noaptea în adăposturile de sub pământ? Și Pippo? Nici Pippo nu ne va mai vizita?

– Nu, draga mea, totul s-a sfârșit. Ești fericită?

– Nu, a răspuns sec copila, întristându-se brusc.

– Cum adică nu? s-a mirat mama.

În depărtare se auzea un cor melodios, iar o orchestră executa o partitură veselă.

– Adică nu știu, s-a corectat Anna. Eu nu știu cum e lumea fără război. N-am cunoscut-o niciodată.

– Cu lucrurile frumoase te obișnuiești ușor, a spus Maria luând-o de mână și îndreptându-se spre casă, în timp ce domnișoara Dickson își continua rugăciunea de mulțumire.

Maria înțelesese că Anna, cu aparentul său comportament extravagant, îi transmitea de fapt niște semnale, iar ea trebuia să se străduiască să le interpreteze. În scurta ei viață se petrecuseră prea multe evenimente răscolitoare. Vera refuzase să li se alăture la vila din Sanremo, preferând să se închidă într-o schimnicie îndurerată. În consecință, Giulio, deși încântat de toate întâmplările noi și fericite din viața sa, devenea din ce în ce mai trist, tânjind după bunica lui, care practic îi ținuse loc de mamă. Sub ochii copiilor, Maria suferise o metamorfoză radicală. Devenise o mamă elegantă, coafată, încărcată de bijuterii,

mirosind a trandafiri și lăcrămioare, însă nu mai avea parfumul subtil și unic de altădată, care le oferea amândurora siguranță.

Anna se trezise peste noapte într-o casă de basm, unde putea să se schimbe de haine chiar și de două ori pe zi, dacă voia. Acum locuia într-o vilă demnă de o familie princiară și avea un tată cu un statut important, care sosea în fiecare sâmbătă încărcat de cadouri și plin de afecțiune. Toate acestea erau lucruri minunate, însă răscolitoare pentru un copil care abia împlinise cinci ani.

Pe de altă parte, în noul ei mod de viață apăruseră și aspecte neplăcute. De exemplu, domnișoara Dickson (de oamenii cu părul roșu trebuia să se ferească, așa cum o învățase bunica!), care îi pretindea să se spele în fiecare zi (și ceea ce o enerva cel mai tare pe Anna era că spălatul nu se referea doar la mâini și față, ci trebuia, pur și simplu, să facă baie!) și să doarmă singură într-o cameră amenajată numai pentru ea, dar în care întunericul nu avea moliciunea catifelată a întunericului din casa de pe corso Vercelli, unde vocea liniștitoare a bunicii depăna povești sau murmura rugăciuni. Bezna adâncă a noii sale camere din vila de la Sanremo îi amintea istoriile cu morți și strigoi povestite de bunica, fără însă ca vocea și căldura ei să fie acolo, lângă ea, pentru a le exorciza. Prima impresie despre bogăție a Annei era asociată

instinctiv cu singurătatea. Iar celelalte două lucruri care o marcaseră și pe care nu avea să le uite niciodată erau sunetul și mirosul mării.

Își închipuia că marea era, de fapt, inima albastră a lumii, în timp ce mirosul valurilor era respirația ei. Astfel, când talazurile se loveau de țărmul stâncos, Anna era fericită, mai ales dacă între timp reușise să adoarmă vigilența bonei și să se ghemuiască pe o stâncă de pe buza prăpastiei.

Miss Dickson nu era o femeie rea și nici nu avea apucături mai răutăcioase decât media, însă nota de aparentă falsitate pe care o strecura în metodele de educație a Annei deriva din convingerea sa intimă că, în realitate, împlinea o misiune aproape divină. De când ajunsese în vila de pe rivieră, Anna nu apucase să mănânce niciodată liniștită, ci fusese torturată de fiecare dată, obsesiv, cu atotputernicia codului bunelor maniere; asta după cinci ani de viață în care se obișnuise cu maniere total diferite, dar care i se păreau la fel de bune ca oricare altele.

O altă cauză a stării ei de confuzie din ce în ce mai accentuate erau discuțiile părinților referitoare la Nemesio, tatăl lui Giulio. Într-una din zile, acest Nemesio sosise la vila din Sanremo la volanul unui jeep. Era îmbrăcat în uniformă americană și semăna leit cu soldații aceia înalți, blonzi și bine îmbrăcați care mișunau peste tot, oferind bomboane, ciocolată

și gumă de mestecat. Și el, Nemesio, le adusese copiilor ciocolată, bomboane și gumă, după care promisese că se va întoarce s-o ia cu el pe Maria, în cazul în care ea ar fi fost de acord să se mute în America. Așadar – raționase atunci Anna –, mama era soția lui Nemesio, care însă îi era tată doar lui Giulio, întrucât ea era fiica lui Cesare Boldrani.

– Mamă, de ce Giulio și cu mine avem tați diferiți? a întrebat ea într-o zi. Toți frații pe care îi cunosc cu au același tată.

– Într-o zi o să-ți explic de ce, i-a promis Maria.

Vara a sosit înainte ca Anna să se obișnuiască pe deplin cu noua sa condiție. Vila de Azur, pe care Cesare o cumpărase cu mult timp în urmă pentru sora sa Giuseppina, fusese prompt adaptată exigențelor noii familii. Amenajaseră o cameră de joacă, o sală de sport și piscina în care Anna și Giulio învățau să înoate sub îndrumarea unui instructor profesionist.

De la colegiul congregației ursulinelor aflat în apropiere se prezenta în fiecare zi *mademoiselle* Joséphine, pentru lecția de franceză. Giulio avea un caracter docil, acceptând ușor situațiile noi, pe când Anna era refractară la orice formă de disciplină și reacționa vehement atunci cineva încerca să-i impună o anumită metodologie. *Mademoiselle* Joséphine o considera pe Anna o *petite sauvage* de la care nu avea să

se obțină în vecii vecilor *absolument rien*. Anna refuza cu îndărătnicie jocurile și exercițiile, preferând să-și petreacă vremea ajutându-i pe grădinari, frământând lut, făcând tumbe prin iarbă, culegând flori, adulmecând mirosul mării și simțind cum bate inima albastră a Pământului. Uneori, noaptea, se trezea înfricoșată de fantasme și singurătate, se strecura afară din patul său și se refugia în cel al mamei, care, după câteva reproșuri formale, o primea în brațele sale.

Îngrijorată de comportamentul fiicei sale, Maria a fost încântată de propunerea lui Cesare ca Anna să frecventeze din toamnă, ca externă, colegiul congregației ursulinelor.

– Trebuie cu orice preț să înceapă să socializeze, și-a motivat propunerea Cesare. Să fie pregătită pentru o viață în care relațiile cu cei din jur sunt foarte importante. Și eu cred că numai prin exemplul celorlalți poate învăța acest lucru. Va intra în contact cu celelalte colege, va descoperi că are afinități comune cu ele și, încetul cu încetul, va asimila regulile de viață ale clasei sale sociale.

S-a dovedit o experiență dezastruoasă. După spusele Annei, călugărițele erau pline de răutate, colegele de clasă arogante și institutoarele perfide. O luau peste picior pentru că-și ștergea nasul cu mâneca și pentru că-și înfuleca gustarea din pachet ca și cum ar fi fost ultima masă din viață, în loc s-o mănânce

alene, cu înghițituri mici și mestecând îndelung, așa cum făceau colegele sale. Și toată lumea îi reproșa că nu reușea să-și păstreze curate mai mult de o oră hăinuțele de catifea, brodate cu talent. În plus, nu știa încă să țină tacâmurile în mână, iar din italiana pitorească pe care o vorbea transpăreau expresii dialectale hilare. Tot ceea ce până atunci constituise felul său natural de a fi devenise acum motiv de nemulțumire pentru cei din jur. Fără îndoială că nu era nici superioară, dar nici mai prejos decât colegele sale, ci doar diferită de ele; dar pentru asta a fost respinsă. Însă piaza-rea a Annei s-a dovedit a fi Silvia De Carolis, o elevă de unsprezece ani din clasa a cincea primară. În timpul orei de jocuri desfășurate în parcul colegiului, elevele mai mari aveau sarcina să le supravegheze pe cele din clasele mici; printre fetițele din grupa Silviei De Carolis, unica fiică a unui editor milanez, se afla și Anna.

Silvia era o fetișcană suplă și grațioasă, vorbea cu dezinvoltură italiana, engleza și franceza, excela în toate sporturile, însă specializarea sa principală era perfidia, un sentiment cu care făcuse cunoștință și-l asimilase în salonul casei părintești, adesea frecventat de prietenele mamei sale. Cu timpul, perfidia devenise trăsătura predominantă a caracterului său. Mama Silviei, de origine genoveză, se lăuda cu un arbore genealogic remarcabil, având afinități cu nobilele familii Fieschi și Doria. Aflând că în același colegiu frecventat de fiica

sa studia și fiica nelegitimă pe care Cesare Boldrani o făcuse cu o servitoare, evenimentul a devenit de îndată subiect de discuții aprinse în salonul casei De Carolis. Pe seama originilor plebee, radiografiate la milimetru de câteva profesioniste într-ale cancanului, Silvia a pus la punct planul de persecuție cu atenție minuțioasă.

– Nu te mai ține *pe după mine,* o atenționa Anna, stâlcind cuvintele.

– Hei, ia te uită ce corect vorbești, replica Silvia. Cine te-a învățat italiana? Mămicuța ta?

– Nu! răspundea furioasă copila. M-a învățat bunica Vera. *Și pentru tine ți-ar fi cel mai bine dacă te-ai ostoi* să mă mai necăjești.

Silvia râdea pe înfundate, apoi își chema colegele, care se adunau ca la urs în jurul Annei.

– Fetelor, le invita ea la spectacol, ascultați-o pe Anna Boldrani cum vorbește. Apoi se întorcea spre copilă și, cu o voce mieroasă, o provoca: Hai, curaj, arată-le tuturor de ce ești în stare.

Iritată la culme, Anna cădea în capcană și începea să arunce cu imprecații:

– Când o să fiu mare, *pentru tine ți-ar fi cel mai bine să te pitulezi* de mine. Proasta naibii! Dacă *te prinz să vezi ce șuturi în cur îți iei.*

Fetele izbucneau în râs, apoi continuau s-o provoace:

– Silvia ne-a spus că maică-ta e servitoare. Chiar așa? Ești fata unei servitoare?

Vreme de câteva luni, Anna a suportat jignirile și sarcasmul colegelor reacționând în stilul său propriu, împărțind pumni și picioare în dreapta și-n stânga sau plângând în pumni de ciudă.

– Mamă, a întrebat-o într-o zi pe Maria, de ce spun toți că sunt fiica unei servitoare?

– Pentru că vor să te necăjească.

Chipul frumos al Mariei s-a schimonosit de furie.

– Dar, mamă, e adevărat că sunt fata unei servitoare?

Maria a înțeles că fiica sa solicita un răspuns limpede.

– Tu ești fiica lui Cesare Boldrani. A marelui Cesare Boldrani, a rostit răspicat femeia.

– Dar tu, mamă? Tu ce ești?

– Eu sunt mama ta, iar tu ești regina mea.

Annei i s-a părut un răspuns suficient de convingător.

Din întâmplarea aceea, Maria a înțeles că ștampilele și semnăturile de pe documentele de paternitate nu erau de ajuns pentru a garanta trecerea Annei de la lumea cu care era obișnuită pe o treaptă socială superioară. Acea Silvia De Carolis reușise să-i distrugă Annei seninătatea din priviri și să amplifice ponegrelile la adresa familiei lor. Pe de altă parte, își dădea seama că nu putea reduce la tăcere toate persoanele care vorbeau urât despre ea, mai ales că nici teama de război sau de regim nu mai exista. Aveau nevoie de răbdare, de timp, iar după ce s-ar fi întors la Milano și Anna ar mai fi crescut puteau să-i explice situația.

Și tot singură avea să hotărască, în deplină cunoștință de cauză, dacă era sau nu rușinos că mama sa fusese guvernantă. Întâi de toate, Maria l-a convins pe Cesare să grăbească întoarcerea familiei la casa din Milano. Fata se simțea bine, se înzdrăvenise și nu mai aveau motive să-și petreacă tot anul pe litoral.

Cu câteva zile înainte de plecare – Crăciunul trecuse de mult și se apropia primăvara –, Silvia și complicele ei și-au reluat tiradele împotriva „fiicei servitoarei".

Anna le-a înfruntat cu seriozitate, punându-și mâinile-n șold, ca bunica Vera.

– Eu n-am zis niciodată nimic despre mama ta, i-a spus Silviei. Și nici măcar nu știu cine este tatăl tău. Însă știu cine-i tatăl meu, iar într-o zi o să mi-o plătești scump.

– Sigur că da, i-a replicat Silvia, acum fugi în brațe la tăticu' și toarnă-ne. De la cine ai învățat să fii turnătoare? De la maică-ta?

– Tu ești turnătoare, nu eu, a contraatacat Anna. Ascultă-mă bine: acum sunt mică, însă într-o zi o să te fac să plângi cu lacrimi de sânge, Silvia De Carolis. Într-o zi, poate că te voi ucide.

Celelalte copile au amuțit brusc, iar pe Silvia au trecut-o fiorii căci în ochii verzi ai Annei a citit semnele unei cumplite răzbunări.

ANNA, 1953

Americanul vorbea mereu despre războiul din Coreea, unde luptase înrolându-se voluntar.

– După negocierile de la Panmunjon se va semna în sfârșit armistițiul, spunea.

Avea expresia hotărâtă și simpatică a cowboy-ilor, părul tuns periuță și privirea sinceră a tinerilor americani de familie bună, pe care puteai pune bază. Numele lui era Hilary, venea din Atlanta, Georgia, și juca tenis cu măiestrie. Însă războiul era un sfredel ce-i chinuia mintea.

– A fost îngrozitor, repeta din când în când.

– Desigur, i-a răspuns prietenul său, oarecum absent. Orice război e îngrozitor.

– Arrigo, tu nu ai cum să înțelegi, a insistat americanul.

Se aflau în cel mai exclusivist club de tenis din Monza, discutau în engleză și beau Chivas Regal cu gheață la umbra unui stejar secular, care îi proteja de căldura dogoritoare de iunie.

– Am avut și noi pe-aici micul nostru război, a observat cu un surâs contele Arrigo Valli di Tavernengo. Avea cu câțiva ani mai mult decât invitatul său din Georgia și era descendentul vechii familii bologneze înrudite cu dinastia napoleoniană.

– Nici măcar nu mă asculți, a exclamat americanul, iritat.

– Cum așa? Păi, ți-am și răspuns.

Discuta cu amicul din Georgia, însă ochii săi mari, întunecați, calzi și adumbriți de gene lungi păreau atrași ca un magnet de grația încântătoare a unei fetișcane de pe terenul alăturat care, cu un stil impecabil, agresiv, juca un tenis exemplar, de manual. Însă nu măiestria ei sportivă îi atrăsese atenția lui Arrigo, nici coapsele zvelte sau talia subțire și moliciunea bustului. Era captivat de scânteierea ochilor ei verzi care păreau să-i întoarcă privirea în momentul în care, ca să servească, era nevoită să se uite spre el.

– Acum am înțeles, a exclamat din nou americanul, bătându-se cu palma peste frunte. Și eu, naivul de mine, continuam să-ți vorbesc despre chestii serioase!...

– Dacă vrei, putem discuta despre moartea lui Stalin sau despre asasinarea șefului serviciilor lui secrete, a glumit Arrigo.

– Ești neserios, ce mai la deal, la vale, s-a resemnat Hilary. Apoi a adăugat: Mai degrabă ai grijă să nu

uiți că săptămâna viitoare suntem invitați la Roma, la Clara Boothe.

– Am incrustat data în agenda mea aurie, l-a asigurat Arrigo, ducându-și mâna la piept, asemenea președinților americani când ascultă imnul național.

În realitate, nu-i era deloc indiferent că avea s-o cunoască pe Clara Boothe Luce, convertită la catolicism de episcopul Fulton Sheen, căruia președintele Eisenhower îi încredințase postul de ambasador al Statelor Unite în Italia.

– Înțeleg, însă observ că până una-alta, te bucuri de nurii minorei de colo, l-a surprins din nou Hilary.

– Fără doar și poate că prezența ei e o încântare pentru ochi, a admis Arrigo, însă e ca și cum aș mângâia umbra unui vis.

– Shakespeare? a întrebat celălalt pe un ton admirativ.

– Nu. Arrigo Valli di Tavernengo, a punctat el, continuând să privească în direcția fetișcanei, în căutarea minunaților ei ochi verzi. Shakespeare – omul, nu artistul – avea multă poezie, dar puține scrupule. Să nu uităm că Julieta și Ofelia nu erau mai vârstnice decât fata de colo când au murit din dragoste.

– Dacă și-ar da mai mult silința, ar putea avea un viitor strălucit în tenis, a observat americanul, urmărind jocul tinerei cu ochi de profesionist.

– Eu cred însă că există cineva care i-a trasat deja un viitor diferit, a fost de părere Arrigo, afișând un aer misterios.

Americanul a luat o înghițitură de whisky.

– În cazul în care ții neapărat să-mi spui cine e această regină incognito, dă-i bătaie! Simt că arzi de nerăbdare.

– E Anna Boldrani.

– Fiica industriașului-fantomă? a întrebat Hilary.

– Chiar ea.

– O să ajungă o târfuliță oarecare, la fel ca toate fetișcanele de bani gata.

Anna juca mai mult din obișnuință, încercând să nu-i piardă din ochi pe cei doi tineri care discutau între ei bând whisky la umbra stejarului uriaș. Chiar și atunci când dinamica jocului o obliga să-și întoarcă privirea de la ei, intuia că bărbatul brunet, cu ochi mari și întunecați, calzi și adumbriți de gene lungi o fixa cu privirea. Semăna cu Tyron Power, actorul, și-a zis.

După terminarea partidei, când Anna s-a văzut nevoită să treacă prin fața lui Hilary și Arrigo ca să ajungă la dușuri, a adoptat o ținută rigidă – prea țea-pănă ca să poată fi naturală –, continuând să se simtă prizoniera acelor priviri languroase care îi provocau o neliniște dulce, necunoscută până atunci. Sub jetul de apă, un fior plăcut i-a străbătut trupul zvelt, elastic,

provocându-i o tulburare tainică. Îmbrăcându-se, și-a amintit din nou acea privire agresivă și învăluitoare în același timp, de atenția lui încordată care o atrăgea în aceeași măsură în care o și irita.

Și totuși, Anna Boldrani era obișnuită cu privirile sfredelitoare și curioase ale oamenilor de același nivel social cu ea și își putea imagina foarte ușor comentariile însuflețite care se făceau la trecerea ei. Originea sa plebee nu mai era un secret pentru membrii înaltei societăți, însă nimeni nu ar fi făcut și în public comentariile răutăcioase șoptite pe la colțuri. Pe de altă parte, fiica lui Cesare Boldrani avea o poziție prea privilegiată pentru a da importanță zumzetului iritant al clevetitorilor. De câteva luni împlinise treisprezece ani, însă părea mult mai matură. Era răsfățată și curtată de persoane cu notorietate și, cu toate că își dădea seama că reprezenta o stea de primă mărime în cercurile exclusiviste din Milano, nu-și renega originile și se mândrea cu propria mamă. Maria continua să trăiască la fel de modest, departe de luminile rampei, mulțumită să asiste de la distanță la ascensiunea lentă, dar sigură a fiicei sale.

Câteva clipe mai târziu, l-a revăzut pe „Ochi-Întunecați“, la braț cu o tânără superbă, îmbrăcată și fardată ireproșabil, de o eleganță atent studiată. A recunoscut-o după voce, deși nu mai avea aceleași

inflexiuni stridente și arogante care o terorizau în recreațiile de la colegiul ursulinelor din Sanremo.

– Ciupește-mă, Arrigo, să fiu sigură că nu visez, i-a spus tânăra bărbatului de lângă ea. Să nu-mi spui că fătuca de colo e Anna Boldrani, fosta mea colegă!

Anna i-a zâmbit, întinzându-i mâna.

– Iar tu ești, desigur, Silvia De Carolis, a replicat ea cu o dezinvoltură aristocratică.

Se schimbase mult. Avusese parte de cei mai buni institutori și de o companie atent selecționată, care făcuseră din ea o așa-numită fată de clasă, căreia nu-i lipsea însă o tușă de agresivitate populară, de un farmec aparte. În timpul vacanțelor de vară obișnuia să frecventeze colegii exclusiviste din Franța și Marea Britanie.

– Cine-ar fi crezut, a spus Silvia, lungind cuvintele, că din micuța crisalidă de altădată avea să răsară un fluture atât de arătos!

Anna a ținut pentru ea comentariul aspru asupra unei observații atât de banale.

– Tu, în schimb, ai rămas aceeași, a replicat. De altfel, există persoane care nu se schimbă niciodată, deși par diferite odată cu trecerea anilor.

Vorbea cu Silvia și simțea cum o învăluie privirea fermecată a bărbatului cu ochi întunecați și calzi care semăna cu Tyrone Power, de brațul căruia se prinsese persecutoarea ei de altădată.

– Pari într-o formă extraordinară, a complimentat-o Silvia, trecând cu vederea provocarea.

– În plus, nu mai fac nici greşeli de exprimare, nu-i aşa? i-a amintit Anna.

Silvia s-a grăbit să-și deschidă geanta și să răscolească înăuntru ca și cum ar fi căutat ceva, încercând de fapt să-și ascundă tulburarea.

– Mi-ar plăcea să ne mai vedem, i-a spus ea în cele din urmă, dar nu așa. Asta nu înseamnă că nu-mi face plăcere și atunci când ne întâlnim ocazional.

– Plăcerea amicițiilor rezidă în reciprocitatea sentimentelor, a ripostat Anna spontan. Probabil că te vei mira să afli că zilele mele sunt, din nefericire, foarte încărcate.

Dacă ar fi vrut s-o refuze, Anna ar fi făcut-o cu naturalețea ce o caracteriza, căci nu mințea aproape niciodată. Avea într-adevăr foarte puţin timp liber, din moment ce orele îi erau strict împărțite între școală și lecțiile de pian, de echitație, înot sau tenis.

– Aveţi un ritm de viață infernal, a intervenit „Ochi-Întunecați". Apoi s-a prezentat, cu o simplitate pe care Anna a considerat-o încântătoare: Eu sunt Arrigo.

– Oh, scuză-mă, Anna, a exclamat Silvia. Eram atât de surprinsă și de bucuroasă de întâlnire, încât am uitat să ți-l prezint pe logodnicul meu, contele Arrigo Valli di Tavernengo.

Ca să-și impresioneze interlocutoarea recitase cu lentoare studiată titlul nobiliar, prenumele și cele două nume de familie.

– Pare un personaj de roman de capă și spadă, a comentat ironic Anna, dar probabil cu intenția de a abate atenția celorlalți de la roșeața apărută brusc în obraji în clipa în care „Ochi-Întunecați" i-a strâns mâna.

– Da' de unde! Decadența și însuflețirea republicană a vremurilor de astăzi au anulat strălucirea străvechilor blazoane, a remarcat bărbatul, cu un fin simț al umorului subliniat de un zâmbet amabil. Apoi a adăugat: Anna Boldrani, în schimb, este un nume mult mai plin de semnificații. Nobilimea, draga mea, e o categorie depășită.

– Totuși, coroanele și blazoanele încă mai exercită o anumită fascinație.

Între cei doi se înfiripa o conversație plăcută, lipsită de preocuparea mondenă a interlocutorilor de a epata.

– Ai devenit foarte îndrăzneață, a intervenit Silvia, simțindu-se exclusă de schimbul de replici al celorlalți doi. Nu mi-ai spus nimic despre tatăl tău, a schimbat ea subiectul.

– Nu m-ai întrebat nimic despre el. (Un atac, o contră!) În orice caz, e bine sănătos. Dacă vrei – a aruncat o nouă săgeată, îngăduindu-i să intre în posesia unui supliment de informații familiale –, îți pot spune și ce mai face fratele meu. Ah, da, de fapt nu

l-ai cunoscut... Sunt sigură însă că ai auzit vorbindu-se despre el, chiar dacă nu e fiul lui Cesare Boldrani, ci se numește Milcovich. Giulio Milkovich. Istoria familiei noastre, dragă conte – a continuat ea, întorcându-se spre Arrigo – e mai captivantă decât un roman de aventuri. S-o rugați pe Silvia să v-o povestească, în caz că n-a făcut-o deja. De altfel, sunt încredințată că Silviei i-ar surâde ideea să scrie chiar ea romanul cu pricina.

– Oare încă mai ești supărată pe mine pentru șicanele pe care ți le făceam pe vremea când eram colege?

Silvia a revăzut ochii verzi ai Annei care, copilă fiind, jurase răzbunare.

– Ți-am lăsat, oare, impresia unei fetițe capabile să cultive o ranchiună vreme de atâția ani? a întrebat Anna exact cu expresia întunecată a unei fetițe capabile să cultive o ranchiună vreme de mulți ani.

În clipa aceea, Silvia a fost sigură că, dacă ar fi avut puteri magice, Anna ar fi ucis-o cu o privire sau cu un simplu gând, însă nu a avut curajul să-și exprime convingerea.

– Putem fi prietene, dacă vrei, i-a propus.

– Silvia, tu de-acum ești femeie, a descurajat-o ea, în vreme ce eu sunt încă o fetișcană.

– Îți pot telefona?

Silvia nu se dădea bătută.

– De fapt, mă pregătesc să plec în Austria. Vacanță de studiu, bineînțeles.

Era adevărat. Tatăl său angajase pentru ea o institutoare austriacă și cumpărase la Lech, în regiunea Seekopf, un *chalet* superb, decorat cu piese de mobilier antic tirolez.

– Atunci, dacă vrei, sună-mă tu, s-a resemnat cealaltă. Când poți.

Când și-au dat mâna în semn de rămas-bun, Anna a simțit din nou tulburarea subtilă de mai devreme, intensificată de senzația de forță și căldură a palmei mari și puternice a tânărului.

S-a îndreptat spre ieșirea din clubul de tenis, în fața căruia o aștepta șoferul, cu ușa automobilului larg deschisă. Brusc, s-a întors și a văzut-o pe Silvia, pe chipul căreia apăruse între timp o expresie dură, discutând aprins cu logodnicul său. Nu a avut nici o îndoială că îi povestea deja primul episod din saga familiei Boldrani.

L-a salutat cordial pe bărbatul în uniformă și s-a așezat pe scaunul din față, lângă el. Pentru mulți dintre cei ce frecventau clubul, fetișcana aceea nu reprezenta nimic, dar pentru persoanele care contau numele său suscita întotdeauna o reacție: admirație, invidie, ură, dragoste, însă niciodată indiferență. Cu toate acestea, nu era genul de adolescentă capabilă de orice ca să iasă în evidență. Caracterul său reticent combinat cu

sfaturile spre prudență ale tatălui făceau din ea o persoană foarte rezervată. Avea puține cunoștințe și, practic, nici o prietenă. Colegele de școală o respectau pentru rezultatele strălucite la învățătură, însă o considerau antipatică pentru atitudinea ei rece, pe care o atribuiau aroganței.

– Mergem acasă, Giovanni, i-a spus ea șoferului.

În spațiul dintre scaune era o carte poștală color, reprezentându-l pe Christus Redemptor de pe muntele Corcovado, statuia Mântuitorului care pare să îmbrățișeze întreg golful Rio. O primise de la Giulio, care, din păcate, începuse să scrie din ce în ce mai rar de când își urmase tatăl peste Ocean. Nemesio, romanticul vântură-lume, își făcuse între timp o poziție de invidiat și izbutise să-și găsească o meserie bănoasă: confecționa la scară industrială mobilier italian cu lemn din Brazilia.

Maria hotărâse să stea în continuare la Milano, cu ea, rămânând în umbră, ca și cum prin ascensiunea socială a Annei se realiza propriul său vis de putere. Anna încerca să se gândească la fratele și mama sa, însă nu reușea să treacă peste imaginea ochilor întunecați, calzi și fermecători ai unui necunoscut pe care, probabil, nu avea să-l mai vadă niciodată. Însă era bărbatul care-i provocase primul fior intens din viață.

Anna a privit fără nici un interes tava de argint pe care servitorul cu livrea și mănuși albe o întindea spre ea: feliile mari de *roast-beef* erau aliniate ca în vitrina măcelăriei. A refuzat invitația cu un zâmbet, clătinând din cap, iar omul a trecut mai departe.

Maria – care, conform vechii sale obișnuințe, era într-un continuu du-te-vino între sala în care mâncau și bucătărie chiar și atunci când trebuia să stea la masă alături de familie – s-a alarmat imediat.

– Ce se întâmplă, draga mea? Nu te simți bine?

Aparținea unei generații pentru care lipsa de poftă de mâncare era echivalentă cu primele semne ale unei maladii.

– Nimic, mamă, a răspuns fata.

– Vrei să-ți pregătesc altceva? s-a grăbit Maria să-i propună.

Anna a fixat-o cu o privire senină.

– Nu mă pot transforma brusc într-un sac fără fund numai ca să-ți fac ție pe plac, mamă.

– Așa o fi, cum zici tu, a murmurat maică-sa, deloc convinsă. La cei treizeci și trei de ani ai săi, Maria era la fel de frumoasă, însă pielea parcă-și pierduse luminozitatea de altădată, ca și cum și-ar fi consumat cea mai mare parte a energiei vitale în vremurile grele de război.

– Îmi pari palidă, a insistat.

– Da' de unde, mamă. Sunt într-o formă strălucitoare.

Era o frază neobişnuită pentru ea.

– Cine ţi-a zis asta? a intervenit Cesare, intuind că nu era o replică din repertoriul ei.

– O veche prietenă.

A sorbit o înghiţitură de apă minerală, apoi s-a privit cu un gest ştrengăresc în scobitura strălucitoare a lingurii de argint, amuzând-o reflexia deformată. Se lăsase seara, ferestrele erau deschise, iar dinspre forul Bonaparte străbătea până la ei zgomotul surd al traficului rutier, care în ultimii ani se intensificase.

– Îmi imaginez că la vârsta ta, a observat Cesare uşor ironic, întâlnirile cu vechi prietene sunt frecvente.

– Prietene vechi e un fel de-a spune, a răspuns Anna, intuind substratul ironic al observaţiei şi care avea replica pregătită chiar şi în conversaţiile cu tatăl său. E adevărat că nu am făcut războiul împreună, însă aş putea spune că am activat, timp de câteva luni, într-o mişcare de rezistenţă. Una împotriva celeilalte, evident.

– Eu o cunosc?

Cesare a făcut un gest abia perceptibil, oprindu-l pe servitor să-i mai toarne vin. Detesta să lase mâncare în farfurie şi vin în pahar.

– De Silvia De Carolis vorbeam.

A rostit numele cu indiferenţă, ca şi cum ar fi aruncat pe masă un atu la jocul de cărţi.

– Ticăloasa aceea care te făcea să plângi? (Ochii lui albaștri au scăpărat o fracțiune de secundă, apoi un zâmbet binevoitor i-a înlocuit expresia contrariată de pe chip.) Îmi închipui totuși că, după opt ani, aceasta e o poveste uitată, nu-i așa?

– Prostia și perfidia sunt ca diamantele, tată: nu se alterează niciodată. Dimpotrivă, valoarea lor crește odată cu trecerea timpului.

Propria sentință i-a plăcut.

– Asta eu te-am învățat.

În tonul vocii sale, reproșul de plagiat se împletea cu o doză consistentă de automulțumire.

– Așa cum îi citez pe clasici, am voie să-l citez și pe tatăl meu.

– Pe scurt, a întrerupt-o el cu un pragmatism tipic lombard, ce vrei să-mi spui de fapt?

Ochii verzi ai Annei au scăpărat de curiozitate.

– Tată, ce reprezintă în Milano familia De Carolis?

De la o anumită treaptă socială în sus, existau doar două criterii de măsurare a lucrurilor și persoanelor: prestigiul și puterea. Iar unul îl influența pe celălalt.

Cesare a studiat în lumină culoarea vinului din paharul de cristal, apoi l-a dat peste cap.

– Tatăl Silviei e un excelent editor, însă un manager deplorabil.

– În ce sens?

Subiectul o interesa din ce în ce mai mult.

– În ce sens, în ce sens, a repetat Cesare, ușor iritat. În sensul că se întinde mai mult decât îi e plapuma. Muncește mai mult pentru posteritate și de dragul artei, două elemente care nu se împacă deloc cu succesul economic.

– Totuși cărțile scoase de editura lui sunt foarte frumoase.

Anna își amintea cu plăcere de publicațiile de artă cu adevărat valoroase. Ținea la mare preț în bibliotecă o colecție de albume dedicate unor maeștri ai penelului.

– Oamenii nu cumpără un anumit lucru pentru că e frumos, ci pentru că îl plac. Acest principiu e valabil pentru case și pentru mobilă, vacanțe, automobile sau cărți: ori intuiești gustul clienților într-un anumit moment, ori îți închizi afacerea.

– Au și un ziar? a întrebat, deși cunoștea răspunsul.

– Da, o revistă pentru femei. *Personalità* cred că se numește. Nu cumva ți-a trecut prin minte să te faci ziaristă? a descusut-o el pe un ton alarmat.

– Nu, tată. Totuși tu de ce nu cumperi ziare niciodată?

Anna a cules o firimitură de pâine și a dus-o la gură.

– Costă mai puțin să-i cumperi pe ziariști, dacă nu faci parte din breasla lor. Găsești întotdeauna pe vreunul care se scoate la mezat. În ceea ce privește munca de editor, în schimb, e o meserie care cere

talent, dar mai ales competență și bun-simț. Și noroc, evident. Altminteri, te înglodezi în datorii fără șansă de scăpare.

– Așa, ca De Carolis?

Anna a luat un fir de narcisă din vaza din mijlocul mesei și a mirosit-o cu voluptate.

– Mda, ca el.

Curiozitatea fiicei sale începea să-i dea de bănuit.

– Ești tu sigur că au datorii mari?

– E pe minus la banca noastră, însă până acum s-a comportat mereu corect. E o familie de vază. Soția lui De Carolis e o Siniscalchi. Și au o superbă proprietate în regiunea Vercelli. Mulțumită? a întrebat-o Cesare, ridicându-se de la masă.

– În totalitate, excelența voastră, a răspuns ea pe un ton glumeț. (Între timp, Maria dispăruse în bucătărie, lăsând luminile rampei ațintite asupra celorlalți doi protagoniști.) Încercam doar să înțeleg de ce își dă Silvia atâtea aere.

Așadar, tatăl Silviei era un debitor al băncii propriului tată, care ar fi avut posibilitatea să-l pună cu spatele la zid.

– Tată, l-a oprit ea din drumul spre sufrageria în care Maria servise cafeaua.

– Ce mai e? a întrebat-o, prefăcându-se că-și pierde răbdarea.

– Ai auzit vreodată de conții Valli de Nu-știu-ce?

– Valli cum?

– Nu-mi mai amintesc.

– Dacă te referi la Valli di Tavernengo, a ajutat-o Cesare, sunt prezenți în industria băuturilor. O familie ilustră. O avere solidă.

– Ah.

A simțit o invidie acută pentru Silvia, care, perfidă cum era, avea să se căsătorească cu un bărbat ilustru și bogat, cu ochi mari, întunecați și calzi, a cărui prezență o tulburase atât de mult.

– Ah în ce sens?

– Arrigo Valli di Tavernengo este logodnicul Silviei, a mărturisit.

– Felicitări, a spus Cesare fixând-o cu o privire pe jumătate ironică, pe jumătate confuză. Sau nu?

– Felicitări mie? De unde și până unde? s-a eschivat Anna, luându-l afectuos de braț și îndreptându-se spre sufragerie. O singură curiozitate mai am.

– Întreabă-l pe Pazienza, i-a sugerat Cesare. Nu există intrigă sentimentală – ocultă sau la lumina zilei, oficială sau clandestină – despre care el să nu știe. Cum de reușește să se ocupe în același timp atât de poveștile de dragoste ale altora, cât și de afaceri, ei bine, asta va rămâne întotdeauna un mister pentru mine.

ANNA, 1959

1

– Comportamentul tău este intolerabil, a adăugat.
Stawis, ça suffit, a zis Anna întorcându-se rapid ca un arc spre bărbat și înghețându-l cu privirea ei ucigătoare.

La nouăsprezece ani, era de o frumusețe desăvârșită, un fel de vulcan învelit într-o mantie de gheață.

Bărbatul i-a zâmbit. Avea expresia melancolică a unui animal în călduri resemnat, dar care nu se dă niciodată bătut în fața frustrărilor continue la care Anna îl supunea cu cruzime.

– Ah, cât de frumoasă ești, draga mea, atunci când te înfurii.

Și vocea lui aspră, răgușită, îi era încărcată de dorință.

Erau amândoi încălziți după o cursă lungă de galop peste pajiștile castelului Thomasin, pe valea Loarei. Arbuștii erau plini de flori multicolore, iar în depărtare se zărea elegantul edificiu care aparținea, din

secolul al XVII-lea, familiei baronului Stanis de La Rochefoucauld.

– N-am ce face, Stanis, i-a murmurat ea cu dulceață în glas, mângâindu-i obrazul.

Purta o pereche de pantaloni mulați de stofă verde și o cămașă de mătase albă cu croială bărbătească care îi punea în evidență silueta. În picioare avea o pereche de cizme maro de piele.

– N-o să mă las chiar atât de ușor, a spus bărbatul.

În pasul de trap al cailor, au urcat pieptiș o colină, ajungând la castel. Un rândaș a ținut caii de căpăstru până au descălecat.

Când au ajuns într-un colț mai ferit al grajdurilor, Stanis a cuprins-o din nou în brațe. Tânăra aceea frumoasă ca o zână din povești, dar cu temperament vulcanic îl scotea din minți.

– Oprește-te! a exclamat Anna.

Cuvintele și privirea ei tăioasă însă nu erau suficiente pentru a-l face pe tânărul baron să renunțe. Strângând-o la piept, și-a apăsat buzele pe gura ei, căutându-i febril limba, în timp ce mâna i se strecura pe sub cămașă.

Opintindu-se, Anna l-a îmbrâncit brusc și, orbită de furie, l-a lovit cu cravașa peste obraz. Ofensa fusese prea mare și se simțea umilită. Pe fața bărbatului a apărut instantaneu o urmă adâncă, violacee, iar Stanis și-a dus mâna la rană.

– Să nu mai îndrăzneşti niciodată să faci asta, l-a avertizat ea dispreţuitoare. Dacă vrei să-ţi faci de cap, sunt încredinţată că nu duci lipsă de femeiuşti uşuratice.

De când se logodise cu Stanis de La Rochefoucauld, era prima dată când Anna reacţiona într-o manieră atât de radicală, însă niciodată până atunci nu se întâmplase ca bărbatul să năvălească asupra ei cu asemenea vehemenţă.

– Nu uita cine sunt, i-a şuierat.

– *Une sale puttain!* a răbufnit el când Anna s-a îndepărtat suficient de mult încât să nu-l mai audă.

Dacă ar fi ucis-o cu sălbăticie sau dacă ar fi iubit-o cu infinită tandreţe ar fi fost încercat de aceeaşi voluptate. Ajunsese să trăiască prin ea, să respire cu gândul la ea, subjugat în mod intolerabil de ea, sub vraja unor sentimente contradictorii care îl aduseseră în pragul deznădejdii. Era mistuit de dorinţa de a-i mângâia pielea elastică şi luminoasă, să-i atingă carnea apetisantă şi caldă, emanând o feminitate ce părea să-l îmbie, în ciuda atitudinii ei reci, formale.

Stanis de La Rochefoucauld era un tânăr drăguţ în vârstă de treizeci de ani, cu un chip plăcut, ţinută aristocratică şi o inteligenţă ascuţită. Descindea din François al VI-lea, duce de La Rochefoucauld, cu care avea în comun *Cugetările morale*, înclinaţia spre frondă şi sexualitatea precoce, pe care însă Anna nu o aprecia deloc. Fiica lui Cesare Boldrani găsea pur şi simplu

imoral faptul că strămoșul logodnicului său fusese obligat să se căsătorească la vârsta de cincisprezece ani.

Anna și Stanis se cunoscuseră cu o iarnă în urmă, la Gstaad, pe pista de schi Vidmanet, acolo unde tânăra, care nu reușise să devină o schioare extraordinară, își încheia uneori coborârile în mod dramatic, dar din fericire fără consecințe grave. Ultima dată, Stanis fusese cel ce-i dăduse primul ajutor după o rostogolire spectaculoasă, încheiată însă fără vătămări fizice. De altfel, bărbatul a intervenit abia după ce Anna s-a ridicat – cu propriile puteri – din zăpadă. Tânărul care-i oferea cavalerește ajutorul nu avea un farmec ieșit din comun, însă în ansamblu era plăcut, avea privirea surâzătoare și vorbea engleza cu un delicios accent franțuzesc.

– Mă numesc Stanis, s-a prezentat el, scoțându-și mănușa.

– Și atât? a întrebat ea netezindu-și costumul cumpărat la o lichidare de stoc de la Rinascente.

– Am un nume lung și dificil de pronunțat, i-a mărturisit bărbatul, fermecat de ochii verzi ai Annei, de ținuta ei tinerească, și totodată uimit de modestia echipamentului ei sportiv, unic pe toate pârtiile de schi rezervate miliardarilor.

– Acum chiar m-ați făcut curioasă, a observat Anna, amestecându-se în costumașul său lucrat parcă de o croitoreasă de la țară în mulțimea de combinezoane de schi de ultima modă.

– Atunci nu-mi rămâne decât să vă satisfac curiozitatea, s-a hotărât el. Sunt Stanislas de La Rochefocauld.

–*Cugetările* au vreo legătură cu dumneavoastră? s-a împăunat ea cu reminiscențele studiilor sale recente. Câți ani? – l-a întrebat.

– Douăzeci și nouă.

Tânărul nu părea deranjat de bruschețea dezarmantă a întrebării.

– Nu mă refeream la vârsta dumneavoastră, a replicat Anna râzând cu poftă, ci la cea a familiei.

– Patru sute de ani sunt suficienți?

Răspunsul impresiona, iar el știa foarte bine acest lucru.

– Cred că m-aș topi de plăcere dacă un bărbat cu o obârșie atât de îndepărtată în timp mi-ar face curte.

Răspândea bună dispoziție prin toți porii. A intrat din nou pe pârtie și și-a continuat coborârea, împrăștiind nori fini de zăpadă.

Conversația a fost reluată mai târziu la barul hotelului Palace, în fața unei căni de grog fierbinte. Astfel, Anna a descoperit că Stanis, în afara faptului că era un gentilom desăvârșit, era un bărbat cu mult bun gust și foarte discret, exact opusul leilor tineri și neîmblânziți din înalta societate milaneză, atinși iremediabil de microbul parvenitismului de provincie.

La Gstaad, Anna împărțea un *chalet* elegant cu o prietenă din Boston, Meredith Stanley, fiica unui

bancher, partener de afaceri cu Cesare Boldrani. Meredith îl admira pe Fidel Castro, susținea cu fervoare drepturile minorității indiene din America și era strâns legată – în toate sensurile – de un profesor de la Harvard. Oricât de mult s-ar fi străduit să facă impresia unei intelectuale militante, Meredith nu reușea – cu buzele cărnoase și privirea ei melancolică – să fie apreciată și pentru altceva decât ce era în realitate: o atracție voluptuoasă pentru toți bărbații. Se lamenta că americanii cheltuiesc pentru ambalarea produselor pe care le cumpără mai mult decât cheltuiesc indienii pentru hrană; mergea unduindu-și șoldurile ca Mae West, punându-și în evidență coapsele generoase în pantaloni mulați de mătase. Îl cita pe Herbert Marcuse chiar și în cercuri formate din persoane care-l credeau un scenarist oarecare de la Hollywood, iar în mintea ei exista loc pentru orice informație referitoare la eventualele partide masculine interesante din Europa și America. Îl cunoștea pe Stanis mai mult din vedere – îi fusese prezentat odată și nimic mai mult –, însă știa totul despre el și familia sa de rang nobiliar străvechi și ilustru, dar cu un patrimoniu irelevant. Existau câteva domenii în Normandia care aduceau o rentă modestă și vreo două castele pe valea Loarei, pe cale însă de a fi pierdute. Mama lui Stanis deținea o colecție semnificativă de bijuterii, însă exigențele familiei păreau să o

împuțineze într-un ritm alarmant. Stanis, un cuceritor asiduu de inimi, consuma în acele zile la Gstaad ultimele resurse financiare ale familiei.

– Aseară mi-a făcut curte cu o insistență ieșită din comun, îi povestea Anna. Azi-dimineață mi-a trimis atât de multe flori, încât am împodobit toată camera. Încearcă din răsputeri să mă convingă că e îndrăgostit de mine.

Anna părea să fi căzut pradă unei profunde stări de excitație, dăruind un zâmbet enigmatic ceștii de porțelan pline cu cafea pe care o ducea la buze.

– În realitate, cred că e îndrăgostit de carieră, a informat-o Meredith, ai cărei sâni generoși se ghiceau în toată splendoarea lor pe sub cămașa subțire și albă. Probabil că e o calitate nativă, incrustată în codul genetic al familiei sale. Dar tu... a testat-o americanca pe un ton insinuant.

– Îl găsesc simpatic, a admis Anna, continuându-și jocul cu ceașca aburindă. E și spiritual, dar ca să fiu sinceră, nu știu, zău...

Ajunsese la optsprezece ani convingându-se pe zi ce trecea că iubirea și pasiunea nu erau decât stări de spirit născocite de poeți sau, în cel mai bun caz, pretexte pentru a scăpa de plictiseală. Nu se îndrăgostise niciodată serios, deși ocaziile nu-i lipsiseră. Nici unul dintre băieții care îi făcuseră curte în adolescență nu avusese darul să-i trezească senzații excitante remarcabile.

Începuse chiar să creadă că era ceva în neregulă cu propria persoană. Și dintr-odată iată că apăruse acel Stanis, cu un trecut glorios marcat de *Cugetările* unui străbun, care părea să fi ațâțat un foc mocnit.

Meredith a zâmbit malițios.

– Fecioria ta e în pericol, a comentat.

Anna a roșit. Se fâstâcea de fiecare dată când se discuta acest subiect. Era una dintre puținele fete din înalta societate ajunse la majorat care l-ar fi dezamăgit pe doctorul Kinsey[1] și acoliții săi în cazul în care ar fi fost testată în privința comportamentului sexual al femeii. Nu practicase niciodată *petting*-ul, nu se masturbase, nu fusese tentată de nici un fel de perversități și nici de alt fel de ispite ieșite din comun; nici măcar nu-și amintea să fi avut vise erotice care, eventual, i-ar fi putut oferi o explicație asupra singularității atitudinii sale. Era pur și simplu terorizată de ideea că un bărbat ar fi putut abuza de ea.

Meredith, care practica psihanaliza ca pe un sport oarecare, îi servea adesea cocteiluri pe bază de

---

[1] Alfred Charles Kinsey (1894–1956), biolog și sexolog american devenit celebru odată cu publicarea așa-numitului *Raport Kinsey* (1953) despre comportamentul sexual al bărbatului și al femeii. Studiile sale, bazate pe un sondaj efectuat pe aproximativ 18 000 de subiecți, au influențat profund sistemul de valori sociale al Occidentului, stând la baza așa-numitei revoluții sexuale din anii șaizeci (n. tr.).

complex al Electrei, al lui Oedip, de monștri care zac în subconștient, de eu și supraeu, de transfer emoțional și comunicare fluctuantă sau de dorințe reprimate.

– Ești îndrăgostită lulea, nu-i așa? a întrebat-o ea, interpretând în felul său senzația de abandon căreia părea să-i fi căzut pradă prietena sa.

– Poftim? a tresărit Anna. A, nu, chiar nu cred.

– Totuși, poate ești pe calea cea bună, a încurajat-o Meredith.

În seara aceea, când Stanis a condus-o acasă cu mașina, l-a lăsat s-o sărute. Era primul sărut din viața sa. Cu toate acestea, nu se aprinseseră mii de lumini scânteietoare și nici harpe de aur nu se auziseră cântând, însă nici nu putea spune că fusese o senzație dezgustătoare. Poate că se afla într-adevăr pe calea cea bună, însă curând a avut surpriza să constate că bărbatul a uitat de *fairplay* și de promisiuni, pornind la asalt cu din ce în ce mai mult avânt. Până la episodul sângeros cu cravașa.

Participaseră împreună, la Bruxelles, la nunta Paolei Ruffo de Calabria cu prințul Albert al Belgiei și erau invitați în luna decembrie la Teheran, la căsătoria șahului Iranului cu Farah Diba.

Relația fiicei sale și evenimentele mondene la care era invitată îl încântau pe Cesare Boldrani, deși nu-i simpatiza deloc pe francezi – „niște fanfaroni care se cred buricul pământului“, cum îi caracteriza el. Stanis

era de viță nobilă, într-adevăr, însă oare nu curgea și prin venele sale și ale Annei sângele conților Casati din Caravaggio? Nepoata lui Angelo Boldrani și a Elvirei Columbo ajunsese departe. Iar Maria nu-și mai încăpea în piele de fericire.

În ziua aceea, la castelul Thomasin de pe valea Loarei, Anna luase în considerare toate aceste aspecte în clipa în care, schimbându-se într-o ținută protocolară, a bătut la ușa camerei logodnicului său pe care îl ofensase profund cu câteva minute mai devreme.

– Iartă-mă, dacă poți, i-a spus cu voce smerită.

– Bineînțeles că te iert, a răspuns el zâmbind, dar în expresia lui se citea multă amabilitate, dar foarte puțină convingere.

– Nu, nu la asta mă refeream, Stanis, a încercat ea să-i explice. Realitatea este că nu simt nici un fel de atracție fizică pentru tine. De fapt, cred că nu sunt atrasă de nici un bărbat.

În clipa următoare și-a dat seama că mințise. Cu șase ani în urmă, pe vremea când era doar o fetișcană, fusese încercată de un fior minunat în fața unui necunoscut cu ochi întunecați și dulci.

– Probabil că nu te iubesc, a continuat pe un ton fratern. Hai să luăm o pauză de reflecție, ești de acord?

– Mai bine o prietenie frumoasă decât o pasiune ucigătoare, a comentat Stanis, încasând lovitura cu atitudinea unui gentilom autentic.

Era un bărbat care obişnuia să joace tare, dar care ştia şi să piardă.

– Vei rămâne una dintre cele mai frumoase amintiri din viaţa mea, au fost ultimele cuvinte pe care Anna i le-a adresat bărbatului cu care ar fi trebuit să se căsătorească imediat după împlinirea vârstei de douăzeci de ani.

În aceeaşi zi, Anna Boldrani a părăsit castelul Thomasin de pe valea Loarei, cu gândul să ia avionul spre Brazilia. Voia să stea o vreme cu Giulio şi Nemesio pentru că era convinsă că ei nu aveau să-i pună întrebări stânjenitoare, pe când părinţii săi i-ar fi pretins cu siguranţă explicaţii.

2

Avionul DC-6 al companiei Alitalia din direcția Rio de Janeiro a efectuat un viraj amplu, încadrându-se pe direcția pistei, iar zece minute mai târziu, după o manevră perfectă a pilotului, a aterizat pe aeroportul din Espargo, pe insula Sării din arhipelagul Capului Verde, în largul coastelor Africii. Pasagerii au început să aplaude.

– E totul OK? a întrebat preocupat secundul, făcându-și apariția în ușa cabinei piloților.

Era un tânăr brunet, nu foarte înalt, cu ochii rotunzi și obrazul puhav al unui parvenit plesnind de bunăstare.

Anna și-a desfăcut centura de siguranță și și-a ridicat spre el splendizii săi ochi verzi, încărcați de mister.

– O manevră perfectă, l-a felicitat ea.

Avionul continua să ruleze pe pistă.

– Mă întorc la locul meu, a spus bărbatul, considerând îndeplinit ritualul de curtoazie.

– Ne vedem mai târziu la Hotel do Atlantico, împreună cu comandantul.

Puținii pasageri ai compartimentului de clasa întâi au fost uimiți de neobișnuitul ceremonial.

Anna se afla încă sub impresia priveliștii pe care o admirase prin hublou cu câteva minute mai devreme: puncte minuscule – invizibile pe hărțile geografice – pe suprafața de azur a oceanului, stânci cu un trecut glorios pe care omenirea le uitase. Când papa Borgia a împărțit Lumea Nouă între Spania și Portugalia, granița trasată pe harta lumii din cabinetul papal trecea la o sută de leghe vest de insulele Azore și de arhipelagul Capului Verde. După sute de ani în care geografia politică fusese trasată definitiv de istorie, la o sută de leghe de acea graniță imaginară se afla refugiul sălbatic, rupt de lume, al Annei Boldrani. Era misterioasa Mompracem, insula Comorii.

În clipa în care zărise farul verde al turnului de control simțise că renăscuse. De fiecare dată când pleca sau se întorcea din Brazilia aștepta cu o bucurie infantilă escala pe insula Sării, singurul loc din lume în care era considerată pur și simplu o femeie și nu un pachet de miliarde bun de privit cu admirație sau invidie. Se întâmpla adesea să piardă cu bună știință cursa de legătură, ca să zăbovească mai multe zile pe

insulă și să plece cu avionul următor. Pe linia aeriană Milano–Rio de Janeiro, escalele obligatorii erau Roma, Dakar și insula Sării.

Acolo, pe stânca aceea uriașă măturată de vânturile Atlanticului, invadată de capre și câini sălbăticiți, Anna avea câțiva prieteni adorabili, cu care seara juca interminabile partide de cărți, în timp ce ziua îi provoca la aventuroase partide de pescuit crabi, caracatițe și murene. Golfurile pitorești ale insulei nu aveau secrete pentru ea și întotdeauna se găsea cineva care s-o însoțească cu un jeep vechi la Burracona, Joachim Petinha, Ramo de Junto, Palmeira sau Caletinha. Prietenii săi erau directorul aeroportului – al cărui nume real Anna îl uitase întrucât se obișnuise cu porecla Filozoful –, Manolo și Ribeira, chelnerii de la Hotel do Atlantico, și părintele Antonio, călugărul misionar care-și hrănea capra cu ziarele și revistele primite în dar de la echipajele avioanelor, animalul răsplătindu-i strădania cu un lapte de cea mai bună calitate.

Era noiembrie și ploua. Pentru prima dată Anna vedea insula pe o vreme ploioasă. Însoțită de ceilalți pasageri, s-a îndreptat pe jos spre Hotel do Atlantico, o construcție austeră în stil colonial, care nu reflecta nici pe departe grandoarea numelui pe care-l purta; era un popas obligatoriu pentru echipajele și pasagerii avioanelor care făceau escală tehnică pe rutele spre America de Sud. Directorul hotelului, un portughez

înalt cu mișcări dezinvolte, cu o expresie blândă pe fața ascuțită ca a unui ogar afgan, i-a sărutat mâna cu un gest protocolar executat ca la carte.

– *Benvinda seja! Como vae?*

Era mai mult decât o frază convențională de bun venit.

– Sper să fiu în cea mai bună formă, Pedro, i-a răspuns Anna, care părea să aibă starea de spirit febrilă a celui ce se întoarce după mult timp acasă.

– Ați vrut să ne faceți o surpriză, nu-i așa?

Pedro părea preocupat. Când sosea Anna, avea obiceiul să-i orneze camera cu un aranjament de flori exotice pe care le cultiva el însuși într-o grădiniță de lângă hotel, ferită de vânt. Era un omagiu de prețuire provenit din acel pământ arid, un omagiu plin de gentilețe și totodată de patetism, la care atașa întotdeauna o carte de vizită ușor demodată, cu unul din colțuri tăiat.

Manolo, echipat în sacou alb și pantaloni negri, a întâmpinat-o cu efuziune în sala de mese, conducând-o apoi la o masă retrasă. Anna a privit de jur împrejur cu un aer plin de mulțumire. Echipajul avionului intra în restaurant chiar în acel moment. Comandantul și directorul aeroportului s-au apropiat de masa ei.

Anna i-a invitat să se așeze. Comandantul, care semăna mai degrabă a lup de mare decât a cavaler al

văzduhului, și-a încruntat cu un aer glumeț sprâncenele înfoiate și a bătut din călcâie.

– La porunca dumneavoastră! a exclamat el, în timp ce sub mustățile sale de pirat i se ghiceau buzele lățite într-un zâmbet larg.

În schimb, directorul aeroportului afișa o indiferență supremă, de filozof, dovedind că-și merita din plin supranumele pe care i-l dăduse Anna.

Manolo și Ribeira le-au servit homar proaspăt pescuit și vin portughez rece: era ținut la beci de o lună și era sec ca vântul din Atlantic. Pentru directorul aeroportului, pentru echipajele avioanelor, pentru oamenii de pe insulă sau pentru rarii turiști pasionați de pescuitul subacvatic, Anna nu era altceva decât o tânără vântură-lume plină de bani, extravagantă și foarte simpatică. Pe insula Sării nu avea cum să vorbească nimeni despre ruperea logodnei sale cu Stanis, care ținea capul de afiș al rubricilor mondene, făcând înconjurul lumii.

– Rămâneți la noi câteva zile? a întrebat-o Filozoful.

– Plec cu următorul avion, i-a răspuns ea. Au trecut deja patru luni de când lipsesc de acasă. Trebuie să mă întorc.

În voce i se ghicea o undă de amărăciune.

– De data aceasta însă nu mi-a revenit mie onoarea de a vă purta în Brazilia, a intervenit comandantul avionului DC-6.

Accentul genovez îi evidenția înfățișarea de bătrân lup de mare. Totuși, bărbatul era îndrăgostit de avioane, de motoare, de zbor și de aer; știa să interpreteze mișcarea imperceptibilă a stelelor și vorbea cu vântul. În opinia Annei, dacă nu poseda aripi, acest lucru se datora numai și numai unei nedreptăți biologice.

– Așa e. În august am plecat de la Paris la New York. Am făcut un salt la Boston, acasă la niște prieteni. Apoi am plecat spre Rio. Să știți însă că ruta de deasupra Atlanticului de Nord e mult mai plictisitoare, a adăugat Anna, conștientă că astfel îi gâdila orgoliul comandantului.

Mânca homar proaspăt pescuit, bea vin portughez rece, participa la o conversație plăcută, însă în realitate se gândea la scrisoarea pe care i-o trimisese tatălui său când plecase spre Statele Unite. Încercase să-i explice sfârșitul poveștii de iubire cu Stanis sugerându-i care erau adevăratele motive.

Imediat după ce se cazase la hotelul Pierre din New York, primise un telefon de la Pazienza. Bineînțeles că Cesare nu avea starea de spirit necesară unei conversații raționale. Avea propriile principii: la urma urmelor, crescuse într-o casă colonială, era fiul unui muncitor necalificat și al unei spălătorese cu mentalități de secol XIX, iar pentru el libertatea sentimentală a femeii – expresia „libertate sexuală“ nici măcar nu exista în vocabularul său – avea limite clar stabilite,

de netrecut. În schimb, unchiul Mimmo, cu trecutul său de preot răspopit, era mai tolerant, astfel încât Annei îi fusese mai ușor să-i explice situația. Îl convinsese chiar să-i motiveze absența și să-l facă pe bătrân să fie de acord cu lunga sa vacanță în America de Sud. Însă, la fel cum se întâmplase și altădată, călătoria spre celălalt capăt al lumii nu-i folosise la nimic, căci și acolo se afla în companiei ei înseși, a propriilor neliniști și întrebări fără răspuns.

În tovărășia lui Giulio și Nemesio trăise zile senine și relaxante, se lăsase purtată pe aripile sambei și macumbei, îl cunoscuse pe Vinicius, cel mai negru dintre albii din America, îi ascultase fermecată cântecele și părăsise Ipanema, Gloria și Botafogo cu inima plină de *Canto de Osannha*, o chemare duioasă la iubire, chiar și cu suferința pe care dragostea o ascunde, o invitație la a-ți trăi viața chiar și atunci când chipul ți-e cernit de lacrimi.

În jurul ei, mesenii purtau conversații degajate și râdeau în hohote, vinul și cuvintele curgeau, însă Anna fusese cuprinsă brusc de *saudade*, nostalgia sfâșietoare când zâmbetul apare printre lacrimi, asemenea iubirii cântate de poeți. Răspundea cu spontaneitate glumelor vecinilor de masă, participa la discuții, însă simțea că o forță misterioasă o împingea spre un liman necunoscut.

Însă în suferința ei încrâncenată, în nostalgia sfâșietoare a propriei *saudade* apărea timid o rază de soare – un fior, o amintire care avea darul să-i înfierbânte sângele în vene, reflexia abia schițată a unei pasiuni. O pasiune dezlănțuită, misterioasă și imposibilă care se întâlnește o singură dată în viață.

Manolo dăduse drumul la pick-up și sala s-a umplut de notele și cuvintele unei melodii cântate de Elvis Presley: *Are you lonesome tonight?* Exact așa se simțea Anna: cuprinsă de o singurătate deznădăjduită, tocmai în noaptea în care focul viu al dorinței o cuprindea pentru prima dată, într-o spirală a simțurilor descătușate. Oare era din cauza vinului alb și sec al lui Manolo sau un eveniment neașteptat era pe cale să se întâmple? Dincolo de ferestre și de veranda care înconjura restaurantul ploaia continua să cadă, insistentă, dar plăcută. Însă nu acolo, în murmurul ploii, se afla forța obscură care o atrăgea ca un magnet. Privirea i s-a îndreptat instinctiv spre colțul îndepărtat al sălii, de unde o fixau doi ochi mari, întunecați și calzi, adumbriți de gene lungi. Oare când mai simțise acea dulce tulburare care o învăluia, atrăgând-o și neliniștind-o în același timp? Monza. Clubul de tenis. „Ochi-Întunecați". Arrigo Valli di Tavernengo. Silvia.

Anna s-a cutremurat și a început să-și frământe între degete colierul de aur masiv. Oare era chiar el sau imaginea din fața ochilor ei se năștea din amintirea

cântecelor braziliene, din vocea lui Elvis Presley şi vinul alb şi sec servit de Manolo? Dacă e chiar el, atunci arată mai bine ca data trecută, şi-a spus. Anna s-a uitat pieziş la chipul acela cu trăsături pătrate şi pomeţi înalţi, studiind ochii adânciţi în orbite ai bărbatului, nasul său uşor acvilin, buzele dulci şi gropiţa irezistibilă din bărbia lui rotunjită, abia pronunţată. Lângă el stătea o femeie splendidă, cu mişcări de felină, o panteră mlădioasă cu coama lungă, de un negru intens cu văpăi albăstrii, care îi ascundea parţial chipul minuscul, cu trăsături delicate, dar foarte pronunţate şi ferme.

– O să mă iertaţi, nu-i aşa – le-a zis Anna prietenilor săi de la masă –, dacă vă spun că în seara asta mă simt parcă mai obosită ca niciodată.

Apoi s-a ridicat, făcând pe plac privirii rugătoare a lui „Ochi-Întunecaţi", şi a traversat restaurantul urmărită de ocheadele pline de admiraţie ale bărbaţilor de la masă. Rochiţa ei simplă de bumbac alb cumpărată dintr-un bazar din Rio îi conferea eleganţa austeră a unei regine. Cu un al şaselea simţ, specific femeilor, Anna percepea toate acele priviri admirative fixate asupra ei, însă ştia că doar una dintre ele era vinovată pentru tulburarea ei.

A intrat în cameră – o putea numi camera ei –, singura cu un pat. Era aranjată simplu, doar cu piese de mobilier esenţiale: o noptieră, două scaune, un

sifonier. Baia cu duș era suficient de spațioasă și curată lună. Pe noptieră trona nelipsitul buchet de flori de la Pedro. A deschis ușa de sticlă dinspre veranda care înconjura hotelul, protejându-l mai bine de căldura tropicală. Ploaia scăzuse în intensitate. Manolo pusese din nou discul cu Elvis, iar cuvintele cântecelor și murmurul ploii mângâiau auzul Annei.

Așadar, *Canto de Osannha* o împingea, de fapt, spre un liman irezistibil, și-a zis. A ieșit pe verandă și a tras adânc în piept aerul umed și călduț al nopții. O stewardesă îi spusese că la Milano era frig și ceață. Detesta iernile milaneze geroase.

„Încă două-trei zile calde“, și-a spus, sorbind cu aviditate aerul mării și mirosul de pământ reavăn.

S-a sprijinit de una din coloanele de lemn ale verandei, cu mâinile la spate, pregătindu-se să-și plăsmuiască propriile vise la adăpostul întunericului.

Ciao, Minune, a auzit deodată o voce caldă, șoptită. Cuvinte asemenea unor dezmierdări catifelate pe pielea ei tresăltând de emoție. Ochii lui întunecați, cu gene lungi, parcă aveau mâini care s-o mângâie și buze care s-o sărute.

- *Ciao*, Ochi-Întunecați.

Un fior prelung a străbătut-o din cap până-n picioare.

Ai crescut, Minune.

Ploaia a început din nou să cadă cu intensitate.

– În schimb, tu pari mai tânăr.

Canto de Osannha era o chemare duioasă la iubire, ochii lui întunecați emanau iubire, înseși răsuflarea lui dogoritoare și mixtura de miros de tutun și lavandă erau iubire.

– A ta e pantera? a murmurat Anna.

– Nu, nu e a mea, a răspuns el calm, cu sinceritate. Frumusețea ta pur și simplu mă înspăimântă, a adăugat. Fotografiile publicate în acele ignobile rubrici mondene nu te înfățișează la adevărata ta valoare.

– Totuși, e cu tine, a insistat Anna, rămânând la prima parte a răspunsului primit.

Vântul Atlanticului arunca rafale de stropi în direcția lor, udându-le obrajii înflăcărați.

– Adoră pescuitul subacvatic. Aici sunt câteva golfuri superbe, care mustesc de pește. Nici o legătură între mine și panteră. O bună prietenă și atât. Sfârșitul transmisiei. Dar tu, Minune?

Buzele lor se apropiaseră până-ntr-atât încât privirile păreau să li se confunde.

– Ar trebui să fug, Arrigo.

Principiile și preocuparea se risipiseră ca un fum: acolo erau doar un bărbat și o femeie pe veranda unui vechi hotel, murmurul ploii, vântul Atlanticului care le dezmierda trupurile, răvășindu-le și apoi împreunându-le sentimentele.

– Iar eu ar trebui să te ajut să fugi.

Bărbatul era imobil, asemenea aerului dinaintea furtunii. Afară, ploaia se domolise, iar vântul se potolise. Un miros straniu se amesteca cu cel de pământ și mare: un miros primar emanat de trupurile lor încordate.

– De ce nu încerci să mă săruți?

Din sala de mese ajungeau până la ei vocile mesenilor și cuvintele cântecului lui Elvis, care acum aveau altă semnificație. După clipele pe care tocmai le trăia, în viața sa nu avea să mai existe singurătate, căci teama și rușinea fuseseră exorcizate.

Bărbatul i-a trecut o mână pe după umeri, cu cealaltă a cuprins-o de mijloc și apoi a sărutat-o; la început ușor, cu infinită delicatețe, buzele lor uscate și tari s-au atins în treacăt, și-au căutat limba, iar Anna a experimentat primul sărut pasional din viața sa și, parcă, al întregii umanități, auzind concertul harpelor de aur; nevoia sa naturală de iubire s-a transformat într-o energie pulsândă, care-i trecea din sânge în viscere și din viscere spre creier. Oare avea să supraviețuiască acelei furtuni care o răscolea până în cel mai întunecat colț al inimii? Ochii Annei s-au umplut de lacrimi.

– Sunt atât de fericită încât plâng, vezi?

Verdele privirii i s-a accentuat, iar zâmbetul părea mai dulce.

– Dragostea fără lacrimi e un simplu vodevil, i-a șoptit bărbatul, sărutându-i lobii urechilor și coborând apoi spre gât.

Rochița de bumbac alb a Annei a căzut moale lângă patul de lemn incrustat, iar în lumina palidă a unei mici veioze de pe noptieră lui Arrigo i-a apărut în fața ochilor cel mai frumos trup de femeie pe care îl văzuse vreodată.

– E dragoste? a întrebat Anna, minunându-se de propria capacitate de a participa la un ritual care până atunci i se păruse imposibil. Dragostea, *saudade*, *Canto de Osannha* – o combinație care o scotea din minți.

– Oh, Doamne Dumnezeule!

Limba bărbatului îi atingea suav sfârcurile sânilor și, pentru prima oară, se simțea cuprinsă de fierbințeala jilavă a fericirii carnale. Cu mâinile încă sigure în vâltoarea de senzații noi care o răscoleau până în adâncul ființei, a început să-i descheie nasturii cămășii. Voia să vadă bărbatul, masculul, chipul demonului care o făcea să roșească de stânjeneală și să înnebunească de dorință, și în voia căruia era pregătită, în sfârșit, să se abandoneze.

Arrigo, șarpele ispititor, se lăsa sedus de inocența tumultuoasă a femeii. Anna s-a lipit de el, simțindu-i virilitatea palpitândă pe pântecele său moale. Buzele calde și uscate îi căutau hulpave gura, inventând

sărutări extenuante, care dădeau și mai multă vigoare dorinței, prin noi valuri de sânge mereu proaspăt.

– Mă vrei? a întrebat el.

– Oh, Doamne, Dumnezeule! Dacă te vreau, mă întrebi?!

Îl cuprinsese cu brațele, simțindu-i mușchii vibrând sub degetele sale. L-a tras cu putere peste ea, iar bărbatul a susținut-o cu o mână, sprijinindu-se cu cealaltă în saltea. Oare cum de reușise lumea să supraviețuiască înainte ca ea, Anna, să fi descoperit dragostea? Sărutările lui Arrigo, adierea buzelor ce-i atingeau suav sânii îi aprindeau în fața ochilor explozii de lumină, stele strălucitoare, în mii de culori, care o înconjurau cu lentoare onirică. El și-a strecurat mâna caldă și puternică între coapsele Annei, atingând-o delicat și intensificându-i contracțiile care produceau umoarea caldă care o inundase.

L-a simțit insinuându-se înăuntru cu delicatețe, apoi o fulgerare dureroasă în clipa în care a penetrat-o cu hotărâre, dar plăcerea a revenit, odată cu mișcările ritmice, decise ale bărbatului care avea forța și stăruința valului mării care se retrage doar pentru a se revărsa cu și mai multă putere asupra țărmului. În clipa în care Anna a avut sentimentul că cerul și pământul explodau în ea ca un foc dumnezeiesc de artificii, Arrigo a început la rândul său să fie scuturat de spasme.

Istoviți și împăcați, bărbatul și femeia au fost învăluiți de acalmia molcomă de după furtună. Înainte ca soarele să răsară peste insula Sării, Anna și Arrigo contemplau vrăjiți propriile curcubee.

Anna a sărit din pat, speriată de duduitul motoarelor avionului DC-6 care părea că va intra drept în cameră prin ușa de sticlă a verandei. Toți câinii fără stăpân de pe insulă au început să latre. Se strânseseră în jurul hotelului, punctul lor de reper, singurul loc unde probabil că aveau să găsească ceva de mâncare.

Pista aeroportului din Espargo era orientată cu douăzeci de grade pe direcția N-NE–S-SV, obligând avioanele să treacă exact pe deasupra hotelului; bineînțeles că ar fi putut face trecerea la o înălțime mai rezonabilă, însă se părea că piloții găseau foarte amuzante haosul și corul de lătrături pe care le stârneau. Așa încât zburau la o cotă atât de joasă, încât personalul de la sol nutrea convingerea că mai devreme sau mai târziu aveau să decoperteze unicul hotel de pe insulă.

– Ticăloși blestemați ce sunteți! a exclamat Anna zâmbind, fără nici o urmă de supărare în voce. Odată și-odată tot o să spargeți timpanele cuiva de pe aici.

Arrigo s-a ridicat în capul oaselor sprijinindu-se în coate, apoi a sărutat-o moale pe buze, ca și cum

era cel mai natural lucru din lume s-o găsească lângă el la trezire.

– Te-ai odihnit bine? a întrebat-o.

– Cred că n-am dormit niciodată atât de puțin într-o noapte. Cu toate astea, trebuie să-ți spun că m-am simțit minunat.

S-a sculat din pat dezvăluindu-și goliciunea și s-a postat în fața oglinzii, analizându-se cu atenție.

– Îți par schimbată? l-a întrebat.

Apoi, cu un gest brusc din cap și-a aruncat părul pe spate, și-a torsionat ușor bustul și și-a reluat poziția verticală. Părea un model din atelierul unui pictor, care adoptă poziția dorită de artist.

– Bineînțeles că da.

Arrigo părea cât se poate de serios, intrând într-un joc a cărui finalitate nu o cunoștea.

– Așadar e adevărat! a exclamat Anna. E adevărat că se schimbă ceva atunci când o fată devine femeie.

Dinții săi albi ca perlele reflectau razele filtrate de obloane.

– Desigur, a confirmat Arrigo. Devine mai frumoasă. Și alungă ploaia. Se întâmplă ceva magic.

– Nu-i adevărat, s-a îmbufnat ea. Mă iei peste picior.

– Totuși avem din nou soare, nu-i așa?

I-a întins o floare pe care o luase din complicatul aranjament al lui Pedro. Era stacojie.

Anna l-a sărutat, apoi și-a prins floarea în păr.

– Sunt la fel ca ieri, a spus. Doar că am în plus bucuria infinită din suflet și floarea roșie din păr. Credeam că o femeie se transformă puțin după ce face dragoste pentru prima dată. În realitate, sunt puțin schimbată, numai că nu se vede.

Arrigo i-a aruncat un halat pe umeri și i-a zis:

– Vino să vezi.

A dus-o spre ușa de sticlă dinspre verandă și a deschis-o. Anna a rămas mută de uimire în fața priveliștii care i se deschidea în fața ochilor. Parcă nevenindu-i să creadă, a privit pe rând la bărbatul de lângă ea și la peisajul de dincolo de fereastră. Părea o copilă care călătorise până în lumea basmelor.

– Totuși, unde suntem? a întrebat ea în cele din urmă, refuzând încă să creadă că ceea ce vedea era real.

– Pe insula Sării, bineînțeles. Arhipelagul Capului Verde. Oceanul Atlantic.

Anna nu putea ști ce se întâmplase, din moment ce, de când făcea escală tehnică pe insula Sării, acolo nu plouase niciodată.

– E imposibil, a exclamat ea din nou, bătând fericită din palme. Parcă aș fi în Irlanda, sau în Scoția, sau în Tirol. Sau poate că încă visez. Iar atunci când mă voi trezi – a murmurat ea întristându-se –, te vei întoarce și tu în depozitul de amintiri interzise.

Era pe punctul de a izbucni în plâns.

Arrigo a prins-o în brațe și i-a căutat buzele din nou.

– Totul e adevărat, i-a șoptit continuând s-o îmbrățișeze. Eu, tu, iubirea noastră, ceea ce vezi prin fereastră.

Printr-unul din acele miracole pe care numai natura e în măsură să le împlinească, insula pe care Anna o cunoștea dintotdeauna aridă, pietroasă și sălbatică, fără copaci sau flori, devenise peste noapte o imensă întindere verde, un spectacol care împletea imaginea pe care tânăra și-o făcuse despre paradisul terestru cu aceea a unui câmp nesfârșit de golf. Briza din zori aducea pe aripile sale parfumul Atlanticului și pe cel al ierbii proaspăt încolțite.

– Se pare că azi-noapte cineva a avut grijă să pună covorul de culoarea ochilor tăi, Minune.

Un câine a sărit pe verandă și, ajungând în dreptul lor, a început să dea din coadă și să scheaune, cerând de mâncare. Arrigo l-a alungat cu un gest brusc. Dacă n-ar fi procedat așa, ceilalți câini din jurul hotelului l-ar fi imitat pe curajos.

– Totuși cum s-a putut întâmpla una ca asta?

Era greu de crezut că o stâncă sălbatică se înveșmântase în verde în decurs de numai câteva ore.

– Ieri-seară a plouat. În noaptea asta a dat firul ierbii, dar până la asfințit soarele o să pârjolească totul, i-a explicat Arrigo privind-o și zâmbind.

Chipul frumos al Annei s-a înnegurat brusc.

– Pare o metaforă a vieții înseși, a spus ea cu tristețe. O poezie despre om. Plouă, crește iarba, ai timp

doar să-i adulmeci parfumul, apoi praful pune din nou stăpânire peste tot. Praf și pietre biciuite de vântul Atlanticului.

– Până una-alta însă toată insula este a noastră astăzi! a replicat Arrigo, optimist, îmbrățișând-o. Viața e a noastră, Anna – a continuat privind-o în ochi –, să nu crezi niciodată că fericirea e veșnică. (Erau doi îndrăgostiți: un bărbat și o femeie încercați de fericire și de tristețe în același timp, ca toți îndrăgostiții. Căci atunci când stăpânești o comoară ești terorizat de teama de a nu o pierde.) Fericirea – a adăugat Arrigo – e freamăt, dorință, abandon, este un loc ca acesta care te îmbie să spui „Te iubesc". Când două persoane își spun „Te iubesc" cu buzele, cu inima sau făcând dragoste, o stea nouă se aprinde pe cer. Când o iubire moare, o stea se stinge. Din această alternanță a vieții și a morții se nasc pulsația vitală a Universului și strălucirea bolții cerești. Atât timp cât stelele vor străluci pe cer, e semn că dragostea și viața înving.

– Tu ai născocit asta? a întrebat Anna, zâmbind emoționată.

– Nu, a glumit Arrigo, acesta este rezultatul unui recent studiu efectuat de o echipă de cercetători de la Massachusetts Institute of Technology. Cu drăcoveniile pe care le-au inventat în ultima vreme, americanii sunt capabili să afle orice.

– Eu zic că-i o minune, a fost de părere Anna, dezvăluindu-și natura romantică, ușor ingenuă. Eu cred în minuni. Tu?

– Adică vin pe o insulă din capătul celălalt al lumii ca să fac pescuit subacvatic între două zboruri, te întâlnesc pe tine, Minune, și să nu cred în minuni?

Au petrecut zile de neuitat pe insulița aceea lungă de șase kilometri și lată de o mie cinci sute de metri, o stâncă golașă pe care prinseseră rădăcini numai doi palmieri, în golful Joachim Petinha, și cele câteva flori din jurul casei directorului de hotel, sădite pe un petic de pământ ferit de vânt. Locuitorii insulei erau de o urâțenie înspăimântătoare ca o consecință a încrucișărilor succesive între africani, portughezi și metiși, însă se dovedeau a fi foarte simpatici și primitori. Cu toate acestea, echipajele avioanelor așteptau cu sufletul la gură escala tehnică de pe insula Sării. Odată cu ei, Anna învățase să iubească acel deșert minuscul, mulțumită lor îl întâlnise pe Arrigo și fusese martora miracolului pajiștii verzi apărute într-o singură noapte, după ploaie.

Golfurile erau de o frumusețe greu de exprimat în cuvinte, iar Anna prefera Burracona, unde valurile oceanului irumpeau cu un muget terifiant, ridicându-se asemenea unor dragoni înspumați la înălțimi amețitoare pentru a se izbi apoi de țărm cu o forță nimicitoare. Într-un cotlon ascuns al golfului, printre

rocile de origine vulcanică, oceanul săpase o piscină naturală, lungă de treizeci de metri și largă de șase, unde Anna obișnuia să se scalde pe durata scurtelor ei sejururi. Când apele oceanului se retrăgeau, în urmă rămâneau bălți mustind de crabi roșii care, agitându-și cleștii în căutarea unei posibilități de evadare, păreau să dea un concert de castaniete.

– Să știi că, a spus Anna, dacă amicii tăi de la Massachusetts Institute of Technology ar încerca să mă convingă că în locul acesta a început viața pe Pământ, aș fi dispusă să-i cred.

– Iar de atunci, din ziua creației, a precizat Arrigo, totul trebuie să fi rămas intact.

Toate golfurile insulei o delectau cu peisaje încântătoare, însă Burracona rămânea locul preferat al Annei, iar în dimineața aceea în care albastrul cerului se contopea la orizont cu verdele crud al ierbii, s-a urcat la volanul unui jeep preistoric, ducându-l acolo și pe Arrigo. S-au plimbat goi prin paradisul pământesc, s-au alintat la sânul călduț și protector al Terrei, iar siluetele lor zvelte s-au lăsat în voia apelor transparente de la originea lumii.

Măsurau timpul cu intensitatea propriilor sentimente, motiv pentru care pierduseră noțiunea lui exactă. Astfel, într-una din zile, întorcându-se din golf, au fost surprinși să afle că rămăseseră singurii clienți ai hotelului. Avionul DC-6 pentru Dakar

plecase, iar altul era așteptat să sosească din direcția Rio de Janeiro.

Masa pentru micul dejun, aranjată într-un separeu al sălii de mese, fusese decorată cu margarete albe și galbene, culese de Pedro din grădinița casei sale. Probabil că Manolo și Ribeiro, îmboldiți de înclinația spre romantism a sufletelor lor simple, ar fi vrut să dispună florile sub forma unei inimi, însă intenția lor nu se materializase. Comportamentul lor evidenția devoțiunea străveche a chelnerilor pentru clienții de vază, împletită, desigur, cu perspectiva unor bacșișuri regești. O noțiune n-o excludea pe cealaltă; dimpotrivă, prima depindea de consistența celei de-a doua. Cineva – și era ușor de ghicit cine – a pus o melodie la pick-up. *Are you lonesome tonight?* se auzea vocea lui Elvis Presley printre păcăniturile discului.

– Așadar, au aflat totul! a exclamat Anna cu un aer încurcat.

– Pe o insulă lată de o mie cinci sute de metri unde locuitorii viețuiesc ca într-o comunitate de mormoni, este foarte dificil ca unele lucruri să nu se afle. (Anna a fost de acord că raționamentul era cât se putea de corect.) În concluzie, a continuat Arrigo, având în vedere că echipajul a părăsit insula...

În clipa aceea cuvintele au rămas suspendate în aer, iar realitatea a făcut-o pe Anna să se încrunte brusc.

– Te temi ca nu cumva să se afle ceva despre noi în Italia? a întrebat Arrigo.

Un fir de praf se insinuase în angrenajul perfect al relației lor, iar fundalul sonor al scurtei lor vacanțe de dragoste părea să se fi oprit cu un scrâșnet iritant.

– Mi-ar părea rău ca tata să afle despre noi doi din rubricile de scandal din ziare. Nu adevărații ziariști o iritau, ci aceia care sub această titulatură își camuflau caracterul slugarnic și defăimător. Era sincer îngrijorată pentru Cesare. Poate că nu se va întâmpla nimic, de fapt, a adăugat, umezindu-și buzele cu vârful limbii.

– Am îndoieli serioase în acest sens, a replicat Arrigo înveselit. Cred că în aceste câteva nopți petrecute împreună, toată lumea a ascultat gemetele și suspinele noastre. Nu m-aș mira să aflu că au fost unii care le-au și înregistrat.

– Să nu mai spui așa ceva nici măcar în glumă! a exclamat ea alarmată.

Stăteau încă la masă, dar se sorbeau din ochi respirând tot mai agitat din cauza dorinței crescânde.

– Ți-e rușine? a întrebat-o.

Anna a aruncat câteva priviri furișate în stânga și-n dreapta, apoi s-a aplecat spre el.

– Vrei să știi adevărul?

Ochii ei verzi sclipeau ironic.

– Adevărul și numai adevărul, a pretins Arrigo pe același ton glumeț de până atunci, aplecându-se și el în față.

Fețele lor erau atât de apropiate, încât buzele aproape că li se atingeau.

– Sunt fericită, a murmurat ea.

Bărbatul a sărutat-o.

– Cine știe ce crezi tu despre mine, a spus, uitându-se la ea și prefăcându-se dezolat.

– Oh, Doamne Dumnezeule, ce rușine! a intrat ea în joc. Mi-ai furat replica.

Jocul le-a fost întrerupt de Manolo și Ribeiro, care și-au făcut apariția aducând o sticlă de Taittinger într-o frapieră din metal ordinar despre care pretindeau în mod rușinos că ar fi argint. Erau doi chelneri de excepție, având în priviri condescendența amuzantă a maeștrilor de clasă internațională. De nicăieri au apărut două cupe de cristal cu siluetă clasică, în care, un minut mai târziu, spumega șampania. La cererea clientelei, erau dispuși să intoneze imnul național sau să fredoneze „La mulți ani". Ca să preîntâmpine un dezastru mai mare, Arrigo i-a îndepărtat folosindu-se de un bacșiș consistent în dolari americani, în vreme ce Anna, stânjenită, se juca cu un nasture de la bluză.

Au fumat, au băut șampanie și s-au privit îndelung în ochi, ascultând iar și iar *Are you lonesome*

tonight?, ca și cum acea melodie ar fi fost esența culturii muzicale din perioada respectivă și nu un cântecel plăcut auzului, care însă după două audiții consecutive îți produce un gol în stomac. Probabil că dacă la începutul idilei lor ar fi auzit un indigen fredonând *La vispa Teresa* efectul ar fi fost același.

– Șampania la micul dejun ți se pare o alegere corectă? i-a reproșat pe un ton glumeț, ducând paharul la gură.

– Mi se pare o alegere recomandabilă, a răspuns el. Apoi, privind circumspect de jur împrejur, a adăugat: Recomandabilă, dacă avem în vedere că am reușit să te fac să-ți pierzi capul din cauza mea.

– Ești nesuferit, nu mă iei deloc în serios.

O cuprinsese o lâncezeală dulce, resemnată, iar cuvintele începeau să devină obositoare.

– Bei șampania într-o manieră de-a dreptul excitantă, a observat el cu un aer lingușitor.

– Dacă l-ai cunoaște pe tatăl meu, n-ai mai fi la fel de dezinvolt, a încercat ea să-l înfricoșeze.

– De ce? Ce are tatăl tău? a întrebat-o Arrigo fără s-o ia prea mult în serios.

– E în stare de orice.

– A, păi și eu sunt în stare de orice, a replicat el. Iar tu ești cel mai bun martor în acest sens.

– Te rog, Arrigo... (Anna se străduia să-i dezvăluie cealaltă față a realității, care din când în când i se

înfiripa în fața ochilor.) Imaginează-ți ce-o să fie în sufletul lui când o să afle că unica lui fiică, lumina ochilor săi, a rupt logodna cu cineva care are unul dintre cele mai titrate nume de familie din Franța pentru a se arunca în brațele unui bărbat însurat.

– Da, însă și ăsta tot cu un nume frumos de familie, să nu uităm, a replicat el cu un optimism înmuiat de faptul că se vedea nevoit să-și apere prezentul. Arrigo Valli di Tavernengo. Nu-i așa că sună bine? Pe urmă, spre deosebire de celălalt, eu am strămoși din neamul lui Napoleon.

– Te tragi din familia împăratului? a întrebat Anna surescitată.

– Nu, a mărturisit el, readucând-o cu picioarele pe pământ. Mă trag din familia furnizorului lui de coniac. Unul care a emigrat în Italia, a luat de nevastă o stră-străbunică de-a mea sau așa ceva și a avut o fiică pe care a măritat-o cu un nobil. Doar știi cum aranjează lucrurile astea, nu-i așa?

– Nu, a răspuns pe un ton ferm Anna.

Ascultase o poveste de familie diferită de a sa, cu personaje diverse.

– Atunci, află că exact așa merg lucrurile. (Au râs, strângându-și mâinile peste masă.) Fără să mai pomenesc – a reluat Arrigo – de faptul că așa-zisul tău nume titrat din Franța era un nobil scăpătat. Eu, în

schimb, nu. Iar dacă ceea ce se spune despre tatăl tău este adevărat, acest aspect ar trebui să fie irelevant.

– Scăpătat, dar neînsurat. Tu, în schimb, ești căsătorit.

Era mai degrabă o acuzație decât o simplă afirmație.

– Divorțez și mă căsătoresc cu tine, a hotărât el pe loc.

– Arrigo, încetează, l-a admonestat ea. Nu există divorț.

– Cer anularea căsătoriei, a replicat el cu promptitudine. Cer anularea și o obțin. Apoi te iau de soție la biserică, cu orgă, marș nupțial și dangăt de clopote. Apoi te iau din nou de soție, iar și iar, cu toate ritualurile posibile, ale tuturor religiilor din lume. Organizăm și ceremonii păgâne, dacă vrei. Mergem printre pigmei, piei-roșii sau eschimoși și ne căsătorim și după datina lor.

Brusc, desfătarea și tandrețea de pe chipul Annei au fost înlocuite de furie. A sărit în picioare și a îndreptat spre Arrigo un deget acuzator.

– Cum a putut un bărbat ca tine să se căsătorească cu o femeie perfidă ca Silvia? i-a cerut socoteală pe un ton tăios. De ce ai făcut-o?

– Pentru că e frumoasă și pentru că-mi plăcea la nebunie de ea, a răspuns Arrigo cu sinceritate.

– E perfidă și infamă, a insistat Anna.

– Asta am aflat-o după nuntă.

– Cu toate acestea, ai continuat să trăiești cu ea, l-a repezit Anna pe același ton implacabil. Nu puteai să termini cu mariajul ăsta mai devreme?

– Până ieri nu exista nici un motiv care să justifice o separare, un divorț sau anularea căsătoriei. Pe urmă, repet – a adăugat, accentuând intenționat cuvintele –, îmi plăcea de ea.

– La fel se poate întâmpla și cu mine: astăzi îți place de mine, însă mâine s-ar putea să nu mai fie la fel.

– Și tu țineai la baronul acela francez, iar astăzi probabil că nici măcar nu-ți mai amintești cum îl cheamă.

Când era furioasă, Anna semăna cu Maria. A scuturat orgolioasă din cap, aruncându-și părul bogat peste umeri.

– Eu nu m-am culcat niciodată cu baronul, a șuierat.

– Nici eu. Jur pe onoarea mea, a replicat el, încrucișându-și degetele și ducându-le la buze, într-un gest copilăresc.

– N-o mai face pe bufonul, Arrigo, l-a rugat ea, pretinzându-i seriozitate. Bineînțeles că nu te-ai culcat cu Stanis. Eu vorbeam de Silvia.

– În sensul la care te referi tu, relația dintre mine și Silvia e un subiect demult închis.

Spunea adevărul. Căsnicia lor naufragiase la numai câteva luni după nuntă. Silvia trecea acum de la o aventură la alta, complăcându-se în rolul de vedetă mondenă internațională. Poveștile ei de dragoste cu

armatorul Elias Karasalis și cu miliardarul american James C. Morris nu erau pentru nimeni un secret, alimentându-i mitul de femeie irezistibilă. Luând-o de soție, Arrigo îi oferise de fapt un permis de liberă trecere spre un tărâm altădată prohibit, dar unde acum devenise protagonistă.

– Știu, a spus Anna pe un ton melancolic. Între voi există ceea ce se cheamă un *gentlemen's agreement*. (Pe o treaptă socială inferioară, s-ar fi vorbit despre un soț încornorat care îndură rușinea de dragul unei vieți liniștite.) Află însă că tatăl meu n-o să vrea niciodată pentru fiica lui un bărbat care a fost deja al alteia – a continuat ea, întunecându-se. Când o să afle – și sunt sigură că așa o să se întâmple –, vor fi vremuri grele pentru noi. Acum însă n-are rost să ne mai gândim la asta. (I-a prins mâinile mari între palmele ei fragile, sărutându-i-le cu devoțiune.) Mi-ar fi de ajuns să te văd din când în când, poate chiar aici, pe insula aceasta, după o noapte ploioasă, când pământul se înveșmântează în verde. (Dincolo de fereastră, peisajul redevenise arid, pârjolit de soare și de vântul sec al Atlanticului.) Hai să facem în așa fel încât acesta să rămână secretul nostru. Vrei?

Era dulce, supusă, gata de orice compromis numai ca să nu-l piardă.

– Vreau ceea ce vrei și tu.

Arrigo s-a aplecat spre ea, căutându-i buzele.

Zilele au trecut una după alta, iar pe pista din Espargo avioanele aterizau și decolau cu regularitate, însă niciodată cu Anna sau Arrigo la bord. De fiecare dată, sărbătoreau plecarea și stabileau să se despartă. Își hotărau destinele bând șampanie la micul dejun în separeul ornat cu flori din grădinița lui Pedro, extorcați de Manolo și Ribeiro. Avionul Piper-Apache al lui Arrigo fusese pregătit de plecare de cel puțin cinci ori, iar Anna își anulase tot de atâtea ori rezervarea la zborul de Milano. Își propusese să rămână patru zile, însă trecuseră două săptămâni de când se găsea pe insula Sării.

Erau amețiți de iubire, de soare, apă și vânt. Trăiau din plin efemerul anotimp al nemuririi, un intermezzo lipsit de îndoieli, griji, temeri sau suspiciuni. Dimensiunea lor era una singură: infinitul, un spațiu fără limite.

– Vremea este splendidă astăzi, spuneau Manolo și Ribeiro când intrau în separeu aducând micul dejun.

O voce prietenoasă, un zâmbet, aroma cafelei și a brioșelor calde, clinchetul molcom al ceștilor, dulceața din privirile Annei, vitalitatea voioasă a lui Arrigo. Apoi din nou iubire, soare, apă și vânt, pe fundalul sonor al unui cântecel de pe un disc uzat: *Are you lonesome tonight?* Acolo, pe minuscula insulă

din Atlantic, mai mult născociseră decât descoperiseră un mod ireal de a-și trăi viața.

– Mompracem a mea, se surprindea uneori Anna spunând.

Era o dimineață la fel ca toate celelalte de până atunci: înotaseră, pescuiseră, discutaseră și apoi tăcuseră căzuți pe gânduri, dar, mai presus de orice, continuaseră să viseze. Spre seară, Anna a oprit străvechiul jeep în fața hotelului. Arrigo a coborât și a luat de pe bancheta din spate recipientul mare de plastic plin cu crabi roșii, în timp ce ea urca cele câteva trepte de la intrare. Deodată, l-a zărit materializându-se din penumbra verandei.

– *How are you?*

Bărbatul o salutase în engleză, însă trăsăturile lui ferme, îndulcite de zâmbetul subțire și de privirea mieroasă păreau mai degrabă de arab. Avea un chip plăcut.

– *Hallo!* a răspuns Anna tot în engleză, făcându-i pe plac.

– Ce dandana ai mai făcut de data asta?

Purta nelipsitul costum albastru la două rânduri, trăgea din obișnuita țigară americană și afișa aceeași expresie de neuitat, marcată de afecțiunea pe care i-o purta Annei.

– Pazienza, i-a mărturisit ea, m-am îndrăgostit lulea, ca o școlăriță.

– Se pare că jumătate de mapamond a aflat deja acest lucru.

Domenico Scaglia împlinise cincizeci de ani, iar peste părul său negru părea să fi nins. Firele grizonante îi confereau parcă un aer solemn.

– Am făcut-o lată, nu-i așa? a recunoscut Anna. Hei, nici nu-ți imaginezi ce mult mă bucur să te văd, a exclamat ea apoi, refugiindu-se în brațele sale.

– Ba da, îmi imaginez, a contrazis-o el. Doar sunt un specialist în lovituri de teatru, nu-ți mai amintești? Pe mine însă – a adăugat –, nu mă cheamă Anna Boldrani.

Arrigo se oprise și, cu recipentul plin cu crabi în brațe, privea stingherit scena.

– Îl cunoști pe Arrigo Valli? l-a întrebat Anna pe Pazienza.

În clipa aceea, Arrigo i se părea schimbat, cu chipul său frumos trădând nesiguranță, cu privirea încurcată și oarecum stângaci din cauza recipientului din brațe.

– Îl cunosc pe tatăl său, a precizat Pazienza, salutându-l pe celălalt cu o ușoară înclinare din cap.

– În cazul acesta, a intervenit Arrigo regăsindu-și stăpânirea de sine, n-aș dori să vă produc neplăcerea de a conversa cu o imitație mediocră a tatălui meu. Cât timp stați de vorbă, a adăugat el, îndepărtându-se

discret, mă duc să depozitez undeva peștele nostru cel de toate zilele.

– Îți place? a întrebat Anna după ce Arrigo s-a făcut nevăzut, convinsă că Pazienza îi va aproba alegerea cu entuziasm.

– E o întrebare stânjenitoare, draga mea.

În mod evident, nu dorea să se implice cu propria lui apreciere într-o situație și așa dificilă.

Anna s-a încruntat, sprijinindu-se de balustrada de lemn a verandei.

– El te-a trimis, nu-i așa? a întrebat, făcând aluzie la bătrânul său tată, pe care și-l închipuia spumegând de furie.

Pazienza a tras cu poftă un fum din țigara americană și l-a suflat în sus.

– Mă cunoști suficient de bine ca să știi cât de mult țin la tine, a început el să vorbească, trecând peste un preambul inutil. Îmi era dor de tine și voiam să te văd, însă n-aș fi venit pe această stâncă detestabilă, locuită de oameni urâți și lipsită de cel mai elementar confort doar ca să anticipez întâlnirea noastră cu câteva zile.

Privirea Annei a devenit brusc tristă.

– Îți mulțumesc că ai fost sincer.

Soarele ardea cu putere și deși briza oceanului domolea vipia, nu-i anula efectele.

Urmat de Anna, Pazienza a coborât treptele hotelului, a luat din jeep două pălării de paie împletite, și-a pus una pe cap, iar pe cealaltă i-a întins-o fetei.

– Hai să facem câțiva pași, i-a propus. Între timp, stăm de vorbă.

S-au îndreptat spre pista micului aeroport din Espargo. De la distanță, păreau doi necunoscuți cu mintea rătăcită: o fetișcană în pantaloni și cămașă cadrilată și un distins domn în costum albastru, la două rânduri, cu croială impecabilă, amândoi purtând pe cap pălării țărănești.

– Ce vrea bătrânul? a întrebat Anna.

– Să te întorci acasă.

Era ferm, hotărât și din felul în care vorbea a înțeles că nu avea să plece de pe insulă fără ea.

– Iar tu o faci pe câinele de aport, nu-i așa?

În clipa următoare și-a mușcat buza de jos, însă și-ar fi dorit să-și fi mușcat limba înainte de a rosti acele cuvinte.

– O fac și pe câinele de aport, a răspuns el fără să clipească.

A privit-o cu aceeași expresie înțelegătoare pe care o avea când Anna, de-o șchioapă fiind, făcea câte o poznă copilărească.

– Știi bine că n-am vrut să te jignesc, s-a scuzat ea.

Pazienza nu i-a răspuns direct.

– Mai fac și multe alte lucruri, a admis el. Ideea e că nu mi-e deloc rușine. Una peste alta, nu sunt cel mai rău om din lume, chiar dacă nu mă consider un model demn de urmat.

– N-am vrut să te jignesc, a repetat Anna cu amărăciune. Sunt o ticăloasă.

– Trebuie să te duc acasă, i-a precizat bărbatul fără s-o ia în seamă.

– Când?

Știa că era inutil să opună rezistență, însă ar fi vrut să mai câștige timp.

– Imediat.

Când era în exercițiul funcțiunii, Pazienza nu rostea niciodată două cuvinte dacă pentru ce avea de spus ajungea unul singur.

– E bolnav?

Era primul lucru care o îngrijora atunci când era vorba de tatăl său.

– Da' de unde. E sănătos tun. Și maică-ta se simte bine, a adăugat. Ca noi toți, de altfel. Însă ne va fi și mai bine când toată povestea asta se va rezolva într-un fel sau altul.

Soarele și vântul le biciuiau obrajii.

– Cum a reușit să afle?

Beția iubirii, a soarelui și a apei începea să se risipească. Anotimpul efemer al nemuririi se terminase. Se întorseseră îndoielile, angoasele, suspiciunile.

– Cred că vrea să-ți spună asta chiar el, i-a răspuns Pazienza.

– S-a înfuriat? a întrebat ea pe un ton aparent neutru.

– Un pic cred că da, dacă-l cunosc bine.

Ajunseseră în dreptul pistei, care reflecta razele soarelui. În zonă mirosea a asfalt încins și kerosen, iar Annei îi plăcea.

– Aș fi vrut ca povestea asta să fi rămas un secret pentru toată lumea. Inclusiv pentru tata.

A privit în direcția hotelului, sperând să-l zărească pe Arrigo.

– Știi bine că pentru Cesare Boldrani nu există secrete.

Ochii verzi ai Annei au scânteiat în soare.

– Îl iubesc! a strigat ea, răbufnind fără nici o reținere. Îl iubesc cu disperare, Mimmo.

Și s-a cuibărit din nou în brațele bărbatului la care ținea ca la propriul său tată.

– Plângi, dacă crezi că-ți face bine, a consolat-o el, dar trebuie să iei o hotărâre. Cunoști foarte bine felul de a gândi al tatălui tău în privința anumitor subiecte. N-ar avea nimic împotriva prietenului tău dacă nu ar fi însurat. (Subiectul era, fără îndoială, o mină de aur pentru vânătorii de scandaluri: UN SOȚ SECOND-HAND PENTRU ANNA BOLDRANI, ar fi titrat ziarele.) Nevastă-sa se preface

deznădăjduită – a continuat Pazienza –, amenință că se va răzbuna și profită de întreaga situație cu o perfidie subtilă. Ia privește aici.

A scos din buzunar un articol decupat dintr-un ziar și i l-a întins. La începutul articolului trona o fotografie în care ea și Arrigo se sărutau pe o plajă de pe insulă.

Anna și-a trecut mâna peste obraz, apoi și-a atins buzele, iar în priviri i s-a aprins din nou văpaia unei uri vechi.

– Bătrânul a văzut-o? a întrebat.

– Da. Și a mai văzut și auzit și altele. Acum însă vrea să te vadă și să te audă pe tine.

Anna s-a ghemuit din nou la pieptul lui.

– Să mergem, s-a hotărât ea brusc.

– Nu vrei să-ți iei rămas-bun? s-a mirat el, referindu-se la Arrigo.

– Nu. Dacă n-o să înțeleagă înseamnă că m-am înșelat în privința lui.

Oare cum era cu putință ca în numai câteva minute sau câteva ore să redimensioneze într-o asemenea manieră tumultul de sentimente și gânduri care îi frământau întreaga ființă? Brusc, legile sociale și perfidia Silviei îi risipiseră cel mai dulce vis pe care-l trăise până atunci.

Avionul particular al lui Cesare Boldrani era pregătit de plecare în apropierea clădirii aeroportului. Comandantul și secundul erau la bord.

– Atunci putem urca chiar acum, i-a propus Pazienza.

La semnul său, comandantul a pornit motoarele.

– Știai că insula aceasta se poate acoperi într-o singură noapte cu un covor de iarbă? a spus Anna, în timp ce mugetul motoarelor îi risipea gândurile și cuvintele în cele patru vânturi.

– Ce spui? a strigat Pazienza, aplecându-se spre ea ca s-o ajute să urce treptele până la ușa avionului.

– Nimic, a răspuns Anna. Nimic important.

Vântul Atlanticului a uscat ultimele lacrimi de pe chipul ei melancolic.

Arrigo Valli s-a așezat la aceeași masă, pe care tronau obișnuitele flori ale lui Pedro și în jurul căreia dădeau târcoale Manolo și Ribeiro, afișând aceeași complicitate încărcată de servilism, care acum însă i se părea artificială și grotescă.

– Vă servesc șampania? l-a întrebat Manolo, ezitând.

– De ce nu?

Arrigo mima la perfecție indiferența.

– Șampanie la micul dejun, a rostit chelnerul cu o veselie forțată, făcându-și apariția un minut mai târziu cu sticla și frapiera.

– Toarnă-i și doamnei o cupă, i-a cerut Arrigo.

Doamna însă nu era acolo. La ora aceea ajunsese la Dakar și plecase mai departe spre Roma. Cu toate acestea, portughezul s-a grăbit să mai aducă o cupă la masă.

– Mai doriți și altceva, domnule?

– Nu.

Arrigo i-a zâmbit stins, iar Manolo s-a îndepărtat în tăcere. A turnat șampanie în cele două cupe, a privit-o câteva clipe pe cea a Annei, în care bulele se zbenguiau vesele, apoi a dat paharul său peste cap.

– *Felicidad*, a spus.

De undeva se auzea încet vechiul disc cu Elvis Presley.

A ieșit din hotel, s-a urcat la volanul jeepului preistoric și a condus pe același drum pe care îl parcursese de atâtea ori cu Anna. A ajuns la golf. Fluxul ștersese toate urmele de pe plajă. Nu mai rămăsese nici un semn care să amintească de trecerea lor pe acolo; doar marea limpede, nisipul intact, cu reflexii aurii, bălți în care forfoteau deznădăjduiți crabi roșii. S-a întins pe nisip cu mâinile încrucișate sub cap și s-a lăsat în seama razelor soarelui și a vântului dinspre ocean. În singurătatea copleșitoare din jurul său încă mai simțea prezența vie a Annei. La urma urmei, faima lui de play-boy se dovedise nemeritată, și-a spus. Împlinise de puțină vreme treizeci de ani și era

unicul moștenitor al unei familii de prestigiu, ale cărei origini coborau până în perioada Evului Mediu târziu. Pe atunci, senioria familiei Valli cuprindea aproape întreaga regiune a Emiliei, posesiunile lor întinzându-se chiar și dincolo de hotarele Romagnei. Latifundiari cu o inteligență rafinată și iluminiști în felul lor, strămoșii lui Arrigo se înrudiseră, pe rând, cu familiile della Scalla și d'Este, creându-și astfel premisele politice și economice pentru a înfrunta așa cum se cuvenea atât cutremurele sociale, cât și mutațiile politice care aduseseră în pragul crizei numeroase familii ilustre bazate exclusiv pe proprietăți funciare. În primele decenii ale secolului al XIX-lea, familia Valli se înrudea și cu familia franceză Tavernier, originară din Charente și bine cunoscută în domeniul distilării băuturilor.

Jean Baptiste Tavernier devenise furnizorul casei imperiale, însuși Napoleon onorându-l cu prietenia sa. Când Marele Corsican a fost făcut una cu pământul, întreprinzătorul Tavernier s-a temut că viața sa era în pericol și a hotărât să schimbe aerul Franței cu cel al Italiei. A traversat Alpii și a ajuns în peninsulă cu soția și frumoasa lor fiică Josette.

Alegerea lui Jean Baptiste nu a fost întâmplătoare. Spera să găsească – și a reușit – terenul ideal pe care să cultive butașii de viță-de-vie aduși din ținutul natal

Charente pentru distilatele sale. Terenul ideal era în proprietatea familiei Valli.

Pe vremea aceea Gondrano Valli era un tânăr latifundiar ce se dedica trup şi suflet administrării pământurilor familiei, fără să piardă din vedere situația economică și politică, deosebit de complexă și dificilă în jurul anilor 1820. În timpul negocierilor cu fabricantul de lichioruri francez care îi solicitase în arendă o suprafață mare de teren, Gondrano a cunoscut-o pe Josette, pe care mai târziu a luat-o de soție. Nici Gondrano însuși n-ar fi știut să spună cu exactitate dacă se îndrăgostise de nurii și farmecul ei parizian sau dacă fusese influențat de perspectiva unei interesante înrudiri cu faimosul viticultor, o colaborare care ar fi putut aduce beneficii – cum de altfel s-a și întâmplat – vistieriei familiei Valli. Probabil că fiecare aspect fusese important în alegerea lui Gondrano, cert este însă că, în decurs de numai câțiva ani, vinurile și lichiorurile marca Valli-Tavernier erau foarte căutate la curțile princiare din întreaga Europă. Mai târziu, numele Tavernier a dispărut, băuturile purtând eticheta cu numele conților Valli di Tavernengo.

Arrigo era ultimul moștenitor al impresionantei averi a familiei și al imperiului răspândit în toată Italia: zeci de distilerii, cinci mii de angajați, exporturi masive pe tot mapamondul, profituri colosale.

În clipa aceea însă, când o pierduse pe Anna cea cu ochii verzi, rangul nobiliar și profiturile uriașe ale fabricilor nu-i foloseau la nimic.

3

Anna, doar prin prezența ei, reușea să-i alunge îngrijorarea tatălui său, să-l facă să uite hotărârea că de data asta va fi sever și inflexibil.

Bătrânul pur și simplu se topea în fața ei, poate pentru că reprezenta continuitatea imperiului său ori pentru că îi stârnea sentimente inexplicabile, stări sufletești de neînțeles, care aparțineau celeilalte fațete a personalității lui – iraționalului, poate chiar absurdului. Oare atașamentul acela tenace, pasiunea aceea intensă pe care i-o transmiteau ochii verzi ai Annei să se fi datorat pur și simplu fricii de singurătate?

– În sfârșit, a spus Cesare, ridicându-și spre ea ochii albaștri în care scânteia bucuria revederii.

– *Ciao,* dragule, a rostit Anna, traversând cu pași mici uriașul studio al palatului din forul Bonaparte,

ținându-și mâinile la spate și adoptând o privire hâtră. Deranjez?

– Sunt luni de zile de când mă deranjezi cu isprăvile tale cu ecou mondial.

Ar fi vrut s-o întâmpine cu duritatea cuvenită faptelor pe care le comisese, însă în vocea lui Cesare nu era nici o urmă de asprime.

– *Papâ!* a exclamat Anna, prefăcându-se ofensată.

Era nespus de frumoasă și, preț de o clipă, Cesare s-a întors în timp, revăzând-o pe maiestuoasa Maria în toată splendoarea tinereții sale. Anna era leit maică-sa, cu trăsăturile mai îndulcite și, de aceea, mai rară, mai prețioasă.

– *Papà, papà,* a repetat el prefăcându-se iritat. Altceva nu știi să spui?

Și-a aprins una din țigările cu filtru aurit care acum se mai fabricau doar pentru el, la comandă.

– *Papà,* te rog, dăruieşte-mi unul din fermecătoarele tale zâmbete, a insistat Anna, lăsându-se să cadă pe uriașa canapea de catifea.

Fusta scoțiană cu pliuri s-a înălțat o secundă ca un nor, desfășurându-se apoi în jurul ei sub formă de cerc, făcând-o să semene cu o păpușă.

Inflexibilitatea bărbatului era pe punctul de a se înmuia, însă Cesare a încercat să nu cedeze.

– Buna ta dispoziție nu se justifică, dacă avem în vedere pocinoagele pe care le-ai creat prin

comportamentul tău. Sunt patru luni de când vânturi prin lume ca țiganii. Mai întâi îți lași baltă logodnicul și pleci în America, apoi, la întoarcere, te implici într-o poveste rușinoasă.

Oare ce rost avea o asemenea predică? s-a întrebat el. La șaizeci de ani, Cesare Boldrani era un bărbat de o frumusețe demnă de un star de cinema, drept ca bradul și atletic. Expresia sa deschisă, nasul ferm și ridurile subțiri care-i răsăriseră la colțul ochilor îi accentuau farmecul, confirmându-i parcă faima de amant nesățios. Pe Anna nu o mira deloc faptul că, în prezența lui, femei tinere și atrăgătoare erau cuprinse de fiorul instinctual al aventurii.

– M-am gândit mereu la tine, a spus Anna.

În privința determinării, îi semăna leit Mariei, iar ca să-și atingă scopul, știa să fie lingușitoare, dar și să se transforme într-o mașinărie care distruge totul în calea sa.

Cesare s-a ridicat de la birou și s-a îndreptat cu pași elastici spre canapea.

– Ai generat un scandal monstruos, a acuzat-o. Măcar ești conștientă de asta?

– Cum se simte mama? l-a întrebat, amânând momentan confruntarea directă. De ce nu te așezi aici, lângă mine? i-a propus apoi, pe un ton amical.

– Mama se simte bine, a răspuns el, urmărind parcă cu ochii minții o amintire îndepărtată, un sentiment stins pentru totdeauna.

De mai bine de un an, Maria, maiestuoasa Maria locuia la ultimul etaj al unui bloc din corso Matteotti, cu terasă, piscină și grădini suspendate, aflat în proprietatea lui Cesare. Într-o zi, îi închisese pur și simplu în nas ușa dormitorului. Simțea șerpuindu-i în adâncul ființei o melancolie nedefinită, care se așternea ca o patină a timpului peste coardele propriei sexualități, demult amuțite. Ceva se rupsese în delicatul ei echilibru psihosomatic, iar Maria își dăduse seama că se apropia vremea declinului. Noua realitate nu o întrista prea mult, întrucât prin Anna toate visele ei din tinerețe se împliniseră, iar cei douăzeci de ani trăiți în tensiunea evenimentelor îi justificau oboseala, nevoia fiziologică de a se abandona în brațele mângâietoare ale somnului. O îngrozea gândul că Cesare ar fi putut asista la decăderea sa fizică. Mai bine să venerezi o amintire decât să te prefaci că iubești umbra respingătoare a unei frumuseți apuse, obișnuia ea să spună. Ascunzându-și suferința în ironie, îi zisese că pentru exercițiile sale de gimnastică avea nevoie de femei tinere. Îi ceruse doar, ca favoare, să le aleagă pe acelea care nu aveau nici o șansă să le eclipseze pe ea și pe Anna.

– Mama se simte bine, a repetat Cesare, zâmbind melancolic. Uneori stăm de vorbă ca doi prieteni vechi.

Din când în când, în *penthouse*-ul din corso Matteotti li se alătura şi Pazienza, reconstituindu-se astfel vechiul ritual din vremurile în care Maria, însărcinată, se foia de colo-colo prin sufrageria casei din forul Bonaparte, în timp ce Cesare și Pazienza discutau politică și afaceri. Acum însă, atmosfera era diferită: pasiunea și incertitudinile de atunci fuseseră înlocuite de o seninătate supremă, împăcată. Douăzeci de ani. Trecuseră douăzeci de ani de când o cunoscuse pe Maria. Se scurseseră patruzeci de când norocul şi bogăţia îi surâseseră pentru prima dată. Jumătate de secol zburase ca vântul din vremea când, băieţandru fiind, locuia cu părinţii într-o casă colonială de la periferie. Oare aşa îşi imaginase atunci viitorul? Oare ce cuvinte ar fi trebuit să născocească pentru a le povesti uriaşului blând de taică-su și bietei Elvira reţeta propriului succes? Ce semnificaţie ar fi putut avea pentru ei faptul că era proprietarul unor cartiere întregi, al nenumărate pachete de acţiuni și cote de participaţie la marile bănci, că guverna instituţii financiare cu puteri uriaşe? Ce semnificaţie ar fi putut avea toate acele bogăţii pentru două suflete simple pentru care fericirea era sinonimă cu mireasma pâinii calde? Îşi conducea imperiul cunoscându-l până în cele mai îndepărtate cotloane ale sale, posedat de dorinţa neostoită

de a învinge, de nevoia de a depăşi cu orice preţ toate obstacolele. Totuşi ce anume trebuia să învingă, dacă nu propria teamă? Trăise mereu menţinând un echilibru perfect între pofta de viaţă şi teama de moarte, însă acum simţea pentru prima dată că marele val era pe cale să-l târască în neant. Să se oprească ar fi însemnat pentru el însăşi moartea, pentru că un om – oricare, de altfel – simte nevoia să treacă mereu peste piedici şi să învingă, însă se aşteaptă ca dincolo să găsească un premiu, un surâs, o mângâiere, o satisfacţie. Până în clipa aceea, în fiecare acţiune pe care o întreprinsese regăsise motivaţia care-l făcea să nu-şi regrete faptele, reîncărcându-l cu energie. Acum însă se simţea încercat de teama şi neliniştea unui copil aflat în faţa unei uşi închise. Trebuia s-o deschidă cu orice preţ.

– Ţi-am trimis mai multe scrisori, a spus Anna. Le-ai primit?

Bătrânul şi-a trecut degetele prin părul sur, ca şi cum ar fi vrut să-şi şteargă din minte gândurile care-i tulburau liniştea.

– Le-am primit, a răspuns.

– Înseamnă că ştii totul, a răsuflat uşurată tânăra.

Credea că punctul culminant al furiei paterne trecuse. Sau poate că de-abia o stârnise? Ori, de ce nu, poate că fusese doar o închipuire de-a sa, datorată sentimentului de vinovăţie.

– De ce l-ai părăsit pe tânărul acela, nobilul francez? a întrebat-o Cesare calm.

– Chiar așa, de ce? a repetat Anna. Nu eram pe aceeași lungime de undă: ce altceva aș putea să-ți spun? Cu siguranță că nu mă puteam căsători cu el de vreme ce de fiecare dată când se apropia de mine simțeam un fel de dezgust, nu-i așa?

– Și pe insula Sării?

Ochii bătrânului s-au aprins de gelozie. Ideea că un bărbat îi posedase fiica îi provoca o indispoziție imposibil de tolerat.

– Pe insula Sării s-a petrecut ceva miraculos, a răspuns Anna zâmbind.

– Tocmai acest „ceva miraculos“ nu-mi place, a replicat Cesare, stingându-și țigara în scrumiera de cristal.

Cu un gest studiat, cochet, Anna s-a ghemuit într-un colț al canapelei.

– *Papà*, îl iubesc!

– Îl iubesc, îl iubesc, a imitat-o iritat bătrânul. Vede pe unul care-i face ochi dulci și s-a hotărât brusc că-l iubește. Cesare a sărit în picioare, exclamând: E însurat! Asta reușești să înțelegi?

Vocea îi coborâse cu un ton, devenind amenințătoare.

Anna s-a hotărât să contraatace.

– Și tu, la vremea ta, te-ai îndrăgostit de o femeie măritată. Și nimeni și nimic nu te-a putut împiedica s-o iubești.

Cicatricea de pe obrazul lui Cesare a ieșit și mai mult în evidență.

– Ai rostit o prostie de neiertat.

Privirea albastră a bărbatului a devenit agresivă, ca de oțel. Fusese rănit de două ori: în propria gelozie și în orgoliu.

– Suntem în 1960, *papà*, a protestat Anna pe un ton cuviincios.

Lumea trecuse prin două războaie și se îndrepta spre bunăstarea generală, toate problemele politice erau pe cale de a fi rezolvate, oamenii de știință dădeau asigurări că în maximum douăzeci de ani cele mai vechi plăgi ale omenirii aveau să fie vindecate și spectrul foametei exorcizat, sexualitatea forța noi frontiere, valul prosperității era de neoprit și, iată, tatăl său o punea la stâlpul infamiei pentru că se îndrăgostise de un bărbat însurat.

– Prostia nu are niciodată un timp al ei, a insistat Cesare, cu o stăruință pe care Anna, cu entuziasmul vârstei, nu reușea s-o înțeleagă („O femeie trebuie să se comporte ca o femeie“, și-a zis el în gând.) Principiile trebuie respectate – a spus apoi cu voce tare –, fie că vrei să răstorni lumea sau că te rezumi la a-ți schimba propria viață. Fără principii, toate din jurul tău își pierd semnificația, căci singurul lucru care are valoare sunt propriile tale pofte.

– Știam eu, s-a înfuriat brusc Anna. Știam eu. Trăiești într-o lume perfidă și nemiloasă, însă atunci când e vorba de propria ta fiică, visezi la un Făt-Frumos pe cal alb, flori de portocal și alaiuri fastuoase.

Cesare a clătinat din cap.

– Florile de portocal nu constituie o problemă. Căsătoriile se fac și se desfac. Însă trebuie să existe o rațiune precisă. O motivație întemeiată. Dintr-un capriciu oarecare nu se face și se desface nimic.

– Ascultă, tată, a ripostat curajoasă Anna, hotărâtă să lupte până la capăt. Într-adevăr, m-am îndrăgostit de un bărbat însurat, dar n-am făcut-o dinadins. Așa a fost să fie, iar acum nu mai pot face nimic.

– Lucrurile nu sunt chiar atât de simple cum crezi tu. (Anna n-avea să afle niciodată cu câte eforturi părea natural în clipele acelea; știa doar că era uimitor de calm și că insistențele ei nu-l puteau determina să-și schimbe hotărârea.) Eu nu-ți spun: ia-ți gândul de la bărbatul acela, ci doar să nu te mai gândești la el o vreme. Trebuie să vedem dacă a fost un simplu capriciu sau nu.

– *Papà*, eu îl iubesc pe Arrigo. Nu-mi poți cere una ca asta.

O copleșea amintirea unei pajiști de un verde crud apărute peste noapte.

– Iar eu te iubesc pe tine, a proclamat Cesare.

– Și principiile tale, l-a acuzat Anna.

– Şi principiile mele, a admis bătrânul.

Anna s-a ridicat și a străbătut încăperea, oprindu-se în fața ferestrei luminate de soare.

– Dacă Silvia n-ar fi făcut tot tam-tamul acesta, nimeni n-ar fi ştiut nimic.

Plângea în tăcere, cu demnitate: primele ei lacrimi de iubire.

Voia să se ducă lângă ea, s-o îmbrățişeze şi să-i ofere protecția de care avea nevoie, însă nu reuşea să uite de drepturile celeilalte.

– Și cum ai vrea să se comporte o soție? a încercat el din nou s-o convingă că avea dreptate. Ai vrea să vină la tine şi să-ți spună: „Te rog, nu te formaliza, și ce dacă el e soțul meu?"

S-a apropiat de Anna cu intenția s-o calmeze.

– Nu-i pasă nici cât negru sub unghie de Arrigo, a zis Anna. N-o interesează decât numele și poziția lui. Pe urmă, e o târfă şi nimic mai mult, a acuzat-o ea pe cealaltă, fără să se mai ferească de cuvintele tari.

În circumstanțele date, lui Cesare nu i s-a părut o justificare suficientă, nici un subiect care trebuia aprofundat. A spus:

– Asta nu schimbă cu nimic lucrurile.

– Silvia De Carolis e un șarpe veninos, a insistat Anna.

– Silvia De Carolis este, până la proba contrarie, contesa Valli di Tavernegno, i-a amintit bătrânul, rămânând ferm pe poziție.

– Silvia mă urăște. M-a urât dintotdeauna. Mereu mi-a aruncat în față originile mele plebee. Ea și nepre-țuitele sale prietene, a mărturisit Anna, roșie de furie. Iar acum, tu îți faci o mulțime de scrupule când e vorba de ea.

– Nu-mi fac scrupule pentru ea, a precizat Cesare, ci sunt îngrijorat pentru tine. Pentru mine, tu ești cea care nu trebuie să facă pași greșiți.

– Așa că îi lași pe toți să mă facă albie de porci, nu-i așa?

În disperare de cauză, Anna se hotărâse să joace cartea fiicei cu onoarea călcată în picioare.

– Singurul mod în care poți deosebi lupii de câinii corciți este să-i lași să latre, a observat el. Singurul mod în care poți deosebi acvilele de vulturii ce se hrănesc cu leșuri este să-i vezi zburând. Periculoși sunt cei care tac, nu cei ce denigrează. Iar în ceea ce te privește, nu poți pretinde să ai succes fără să stârnești invidii.

Cesare era de neclintit.

– Așadar, tu chiar nu vrei să mă ajuți, a murmurat Anna, resemnată.

Cesare a îmbrățișat-o.

– Să nu mai spui niciodată una ca asta, a aten-ționat-o el. Știi bine că nu-i adevărat. Eu te voi apăra

întotdeauna. Dar asta nu-mi poate schimba hotărârea. Vreau să nu-l mai vezi pe bărbatul acela fără consimțământul meu.

Orice replică era inutilă. Anna și-a șters lacrimile, și-a sărutat tatăl pe obraz și a ieșit.

4

Silvia avea o frumusețe trufașă și oarecum perversă, iar pe Cesare l-au izbit privirea languroasă și promisiunea tacită de senzualitate care scăpăra în ochii ei negri, catifelați și profunzi. Dezbăteau – în termeni contradictorii și din puncte de vedere diferite – același subiect, însă fiecare se gândea la altceva. Tânăra femeie contempla farmecul misterios al personajului matur din fața sa despre care vorbea toată lumea, în timp ce bătrânul era curios s-o descopere pe protagonista legendelor erotice pe care specialiștii în domeniu le țesuseră în jurul acelei tinere cu chip statuar, sculptat parcă în camee, cu buzele splendid desenate, nasul mic și grațios, toate puse în evidență de părul strâns într-un conci la ceafă. Coafura, atent studiată, fusese aleasă și ca să pună în valoare gâtul

subțire și mlădios, urechile mici, străvezii, și bijuteriile Faraone pe care femeia le purta ostentativ.

– Sper să fi venit cu o propunere de pace, a spus Cesare, întinzându-i un *flûte* de șampanie.

I-a zâmbit încercând să se facă plăcut, uitând parcă motivul întâlnirii pe care chiar el o solicitase.

– Eu îmi apăr familia și numele, a replicat ea cu o seriozitate exagerată, făcând câțiva pași în direcția terasei, unde majordomul aranjase masa pentru o cină de două persoane.

Avea un mers de manechin, atrăgând atenția asupra picioarelor sale lungi, a șoldurilor, taliei subțiri și sânilor provocatori. Purta o rochie *jersey* azurie, care răspândea un parfum mult prea intens de la Dior. Pe cerul de aprilie, luna strălucea limpede, iar stelele pâlpâiau vioaie.

– Înțeleg, a spus bătrânul, lăsând paharul pe capacul lustruit al pianului cu coadă. Eu, în schimb – a adăugat –, caut o cale convenabilă pentru toată lumea. Pentru dumneavoastră, Silvia, pentru fiica mea și soțul dumitale.

A făcut un semn protocolar spre canapea, iar Silvia s-a așezat cu dezinvoltură picior peste picior.

– Cred totuși că nu există decât o singură cale pentru atingerea obiectivului meu, a afirmat ea hotărâtă.

Și-a dus cu delicatețe paharul la buze, aruncând o privire furișată în direcția bărbatului.

Jocul devenise de-a dreptul excitant: o partidă periculoasă între doi pariori, fiecare din ei convins că are în mână combinația câștigătoare.

– Am așteptat trei luni înainte de a vă adresa această invitație, a rostit Cesare, alegând să continue pe un ton diplomatic. În plus, trebuie să vă destăinui faptul că am făcut tot ce mi-a stat în putință ca s-o conving pe Anna să renunțe. Însă nu am posibilitatea – a adăugat – să-l împiedic pe soțul dumneavoastră să continue procedurile de anulare a căsătoriei.

– Vă subestimați, domnule Boldrani, l-a periat Silvia. Nu cred că există ceva în lumea asta care să nu-i stea în puteri marelui Cesare Boldrani.

Îl privea cu ochi vicleni, conducând o discuție în care replicile sale aveau două sensuri, iar cel al seducției părea să câștige importanță pe măsură ce dialogul continua. Chiar și dacă ar fi fost vorba de o aventură gen „mușcă și fugi", tot i-ar fi plăcut să-l aibă în așternut pe bărbatul acela de fier, măcar pentru a verifica adevărul despre virilitatea lui ieșită din comun, care nu mai constituia un secret și din cauza căreia multe femei se lăsaseră seduse.

– Mă tem, dragă prietenă, că într-un fel sau altul va trebui să ne resemnăm, a spus Cesare, comunicându-i parcă un adevăr ineluctabil.

– Adică îmi voi pierde numele? a întrebat ea adoptând o expresie pierdută, consternată.

– Nu însă și rolul de primadonă. Saloanele și sălile de recepție din lumea întreagă se luminează la apariția dumneavoastră, a adăugat el pe un ton lingușitor, încercând el s-o consoleze. Veți continua să vă faceți noi și noi amici. Cel puțin pe prietenia mea puteți conta încă de pe acum.

Și i-a zâmbit.

Silvia și-a schimbat expresia imediat: buzele i-au devenit rigide, nasul mic a început să-i freamăte, iar privirea i s-a golit brusc, fixându-l rece, asemenea unei păpuși.

– Se pare că nu ne-am înțeles, a rostit ea, pe tonul celui ce se simte trădat. Eu credeam că dumneavoastră... Credeam că sunteți de partea mea.

Vocea subțirică, dar plină de prospețime, căpătase inflexiuni metalice, stridente, dezvăluind o ostilitate iritantă.

– Să spunem lucrurilor pe nume, fetițo, a început Cesare, tutuind-o pe neașteptate și lăsând deoparte orice protocol. Eu am fost de partea ta. Am fost de partea ta cu toate că nu-ți pasă nici cât negru sub unghie de soțul tău. Am fost de partea ta pentru că nu voiam un soț de mâna a doua pentru fiica mea. Am fost de partea ta în ciuda denigrărilor la care ne-ai supus familia. Am fost de partea ta deși știam că de ani buni îți pui curul la bătaie prin dormitoarele, iahturile și

casele de vacanță ale amicilor tăi de ocazie. Am fost de partea ta pentru că eu am propriile mele principii.

Văpăi roșii au incendiat chipul sculptat în camee al Silviei.

– Nimeni n-a îndrăznit să mă jignească în felul acesta, s-a lamentat ea, cuprinzându-și fața între palme.

– Era timpul ca cineva s-o facă, a ripostat Cesare cu brutalitate.

– Totuși eu n-am de gând să cedez.

S-a ridicat, încercând să-și oblojască orgoliul rănit. Era frumoasă și atât de falsă încât părea reală. „Atât de tulburată și totuși atât de perfidă chiar și când se emoționează“, a remarcat în gând Cesare.

– E dreptul tău să încerci să reziști, a admis el. Și e alegerea ta. Eu pot doar să-ți dau o sugestie. Ia lucrurile așa cum sunt.

– Adică? a întrebat ea, refuzând să izbucnească în lacrimi.

– Predă armele. Când nu mai ai nici o șansă să obții victoria, capitularea poate echivala cu un succes. Înainte de a te mărita cu Arrigo aveai mult mai puțin decât ai acum. Pe urmă – a repetat el –, eu sunt aici și-ți ofer prietenia mea.

Silvia nu-l mai asculta.

– Nu voi permite niciodată să mă învingă o femeie, a replicat. Nici chiar fiica lui Cesare Boldrani.

– Voința Annei s-ar împlini oricum, a încercat bărbatul să-i ofere argumente logice. S-ar împlini și dacă n-aș fi eu. A făcut ce a vrut chiar și atunci când eu m-am opus.

– Nu aveți cum să înțelegeți, a murmurat Silvia, începând în sfârșit să plângă.

– De ce nu?

Cesare a cuprins-o de umeri, căutând o modalitate de a o încuraja.

– Pentru că sunteți bărbat, a răspuns ea printre suspine.

– Hai, șterge-ți lacrimile de pe obrajii ăștia frumoși, i-a spus, întinzându-i o batistă albă de bumbac fin.

– Anularea căsătoriei ar fi o ofensă intolerabilă pentru mine.

Părea sinceră.

– Nu există cale de mijloc, fata mea, e mai bine să te resemnezi, a zis el, mângâind-o pe obraz. Anna și Arrigo se iubesc sau, mă rog, așa cred ei. Ceea ce, la urma urmelor, e același lucru. În schimb, pentru tine, Arrigo e un simplu piedestal. Pierzi un podium, însă eu sunt aici și-ți ofer altul.

– Ar fi trebuit să-mi închipui că nu mă veți înțelege. Iată că, după ce ați fost de partea mea, ați întors armele. Într-adevăr, nu-l iubesc pe Arrigo. Și știu că nici el nu mă iubește. Dar asta se întâmplă în toate căsniciile pe care le știu, la fel ca în cele pe care le

cunoașteți dumneavoastră. Cred că dacă dragostea ar trebui să fie elementul principal pe care să se bazeze o căsnicie, atunci n-ar mai exista familii. Eu nu renunț la drepturile ce mi se cuvin. Voi lupta până la capăt cu toate armele de care dispun.

Brusc, expresia de pe chipul lui Cesare a devenit indiferentă, ștergând orice alt sentiment.

– Speram să fi venit cu gânduri împăciuitoare, a observat.

A scos o țigară din tabachera de argint, a aprins-o și a suflat fumul în direcția Silviei.

Femeia l-a privit sfidător.

– Îmi pare rău că trebuie s-o spun, a început ea, sperând să atenueze o eventuală reacție violentă la vorbele sale, însă dacă va fi necesar, voi recurge la scandal.

– Îmi închipui că te referi la ziarele tale, a răspuns el pe un ton din ce în ce mai impersonal.

– Da, mă refer și la ziarele mele, a confirmat ea hotărâtă.

– În ziua de astăzi, nici măcar vestea căsătoriei prințesei Margareth a Marii Britanii cu fotograful Tony Armstrong Jones nu mai face valuri, a replicat Cesare, sceptic. Pe cine mai interesează un adulter oarecare?

Era mirat de propria capacitate de înțelegere a unor realități cu care nu avusese niciodată de-a face.

– Dacă nu vă împiedicați fiica să se căsătorească cu Arrigo, a amenințat Silvia, voi da publicității câteva scrisori pe care dumneavoastră le știți foarte bine.

– Scrisori? Ce scrisori?

Cesare își închipuia deja răspunsul, care îl ducea cu gândul în abisurile trecutului, răscolindu-i amintirile despre unul dintre cele mai tulburi momente din viața sa.

– Scrisorile lui Nemesio Milcovich către Maria...

– De ajuns! i-a poruncit, iar cicatricea de pe obraz i-a ieșit brusc în evidență. Starea de descumpănire nu a durat însă mai mult de o secundă, după care a spus: Ai curaj, fetițo.

Zâmbetul înghețat de pe chipul său contrazicea violent tonul afabil cu care i se adresase.

– Practic, nu-mi lăsați alternative.

Silvia își simțea palmele transpirate.

– Ești mult mai disperată decât mi-am închipuit, a remarcat Cesare, pe un ton apreciativ. Și probabil că la gazeta ta murdară ai câțiva dulăi iscusiți, din moment ce i-a dus mintea să scotocească prin arhivele fostei poliții fasciste și să pescuiască de acolo două-trei hârtiuțe fără importanță.

– Eu însă cred că sunt documente ce ar putea stârni un scandal uriaș pe seama genezei familiei dumneavoastră, și așa destul de obscură și complexă, a insistat ea, cu un aer trufaș.

– Așadar, ești dispusă să faci orice, a comentat Cesare.

Simțea o dorință de neînfrânat să o lovească, dar și să o posede. Creatura aceea fără scrupule, capabilă să se unduiască asemenea unui șarpe veninos în călduri, îl excita.

– Orice, i-a suflat ea în față, cu o voce devenită brusc aspră, răgușită, observându-i scăpărările surescitate din priviri.

– Atunci dezbracă-te.

Silvia i-a zâmbit și a început să-și scoată calmă articolele de îmbrăcăminte, unul câte unul, ca și cum abia așteptase ordinul bărbatului. Se dezbrăca acolo, chiar sub ochii lui, devenind din ce în ce mai lipsită de apărare pe măsură ce hainele de pe ea se împuținau, până la vulnerabilitatea totală pe care o reflecta trupul său complet gol.

– Așa? a întrebat după ce și-a aruncat cât colo pantofii cu toc cui.

Bijuteriile fuseseră așezate pe o măsuță de fildeș, formând o movilită scânteietoare. Era mărunțică, vulnerabilă și de-a dreptul vulgară fără protecția veșmintelor. Nuditatea ei îi inspira un sentiment de rușine și milă, Cesare mai văzuse așa ceva odată, demult, la Udine, într-un bordel de război. Ca într-un flashback halucinant, a revăzut-o pe fetișcana cu ten măsliniu și părul negru, tuns scurt și ondulat, care-i spunea: „Vino, frumosul meu soldățel." Regăsea ceva din ea

în sânul abundent al Silviei, în fesele ei rotunde și în picioarele ei suple.

– Poți să te îmbraci, dacă vrei, i-a spus pe un ton indiferent.

Chipul atrăgător al Silviei s-a înroșit de furie.

– Este intolerabil ce mi-ai făcut, a exclamat ea, izbucnind în plâns și repezindu-se confuză spre veșminte, pe care apoi, cu mișcări caraghioase, a încercat să le îmbrace în grabă, iar rezultatul a fost grotesc. Ai vrut să mă umilești, l-a acuzat.

– Nu, a răspuns el. Pur și simplu m-am răzgândit.

– Sau, poate, nu mai ești în stare s-o faci, a ripostat ea cu o voce șuierătoare, sperând să-l rănească.

– Dacă gândul acesta îți aduce vreo consolare, n-ai decât să crezi asta, a spus el pe un ton conciliant. Adevărul e însă altul. Cu mulți ani în urmă, într-un bordel, am avut singurul raport sexual plătit din viața mea. Nu am nimic împotriva prostituatelor. Atunci am întâlnit una care mi-a stârnit compasiunea. Astăzi am întâlnit alta care, iată, știe să fie simpatică. Realitatea este că îmi repugnă ideea de a mă masturba folosindu-mă de corpul unei alte persoane.

– Mă faci să vomit! i-a strigat ea.

– E un drept al tău pe care ți-l poți exercita în mod liber.

I-a întors spatele și a luat o altă țigară din tabachera de argint.

– Voi publica scrisorile chiar și cu prețul vieții, a jurat ea, încercând să-și aranjeze cât mai decent rochia. Judecând după cum te-ai comportat adineauri, nu m-aș mira ca micuța ta Anna să fie fiica altcuiva.

– Există unele lucruri, contesă Valli, a replicat Cesare zâmbind, pe care un tată trebuie să și le dovedească doar lui însuși. (Își reluase tonul sobru, folosit în raporturile oficiale.) Ceea ce aveam nevoie să știu știu deja. Nu-mi mai este necesară nici o confirmare și nu mă tem de revelații scandaloase, dezmințiri și tot restul. Nu-mi sunteți antipatică. Dimpotrivă, trebuie să vă spun că, până la un anumit punct, am găsit determinarea de care dați dovadă demnă de admirație. Însă îi detest pe șantajiști. Și, mai ales, urăsc scrisorile acelea, însă din rațiuni diferite decât cele la care vă gândiți dumneavoastră. (Brusc, s-a simțit bătrân și obosit, revăzând cu ochii minții anii întunecați ai vieții fără Maria.) Nu le veți publica pentru că în clipa în care veți ieși pe ușa aceea nu veți mai avea nici o putere asupra ziarelor. Nu vor mai fi în proprietatea dumneavoastră.

Se hotărâse în numai câteva secunde. S-a apropiat ca să-și ia rămas-bun, semn că întâlnirea se încheiase.

– Vreți să mă intimidați, nu-i așa? a întrebat femeia, cu buzele tremurând.

– Nu, contesă Valli, a răspuns Cesare vorbindu-i rar. Nu fac altceva decât să vă prezic prezentul și viitorul. Trecutul vi-l cunoașteți și singură. Noi doi

nu ne vom mai vedea niciodată. Veți fi liberă să bateți lumea în lung și-n lat. Și veți primi atât cât va fi nevoie ca să vă puteți continua viața strălucitoare sub luminile rampei. Însă aici, la Milano, orașul meu, nu vă veți mai întoarce decât după moartea mea. Și numai cu permisiunea Annei.

– Dacă e vorba de scrisori, a murmurat Silvia realizând schimbarea bruscă a situației, atunci sunt dispusă să vi le ofer.

Oare ce fusese în mintea ei când a subevaluat puterea bătrânului? și-a spus în gând.

– Nu, a răspuns el. Scrisorile nu au nici o valoare. Nu au nici o valoare pentru că nu demonstrează nimic, însă și dacă ar face-o tot n-ar fi importante, pentru că n-ați găsi pe nimeni dispus să le publice.

– Și jurnalele tatălui meu?

– Cotidienele tatălui dumneavoastră nu mai sunt ale lui. Începând de mâine vor fi în proprietatea unui consorțiu financiar. Să citiți ziarele de mâine. Veți găsi știrea fără doar și poate.

Silvia a realizat că arma secretă pe care i-o rezervase lui Cesare Boldrani se întorsese împotriva ei. Era mult prea târziu ca să retracteze totul. Comisese păcatul trufiei, al orgoliului. Ca Lucifer. Iar infernul său avea să fie exilul pe viață.

Un an mai târziu, Anna Boldrani devenea contesa Valli di Tavernengo.

ANNA, 1980

1

Anna s-a trezit după o noapte tumultuoasă, agitată de coșmaruri pe care nu și le mai amintea, dar care aveau să rămână îngropate în adâncul subconștientului chiar dacă primele raze de lumină le îndepărtau. O rază străbătea timid în cameră printre două stinghii de lemn ale oblonului; la lumina palidă a acesteia, a luat de pe noptieră orologiul de argint al tatălui său, cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane. Era ora opt.

A apăsat pe butonul unei sonerii, iar ușa s-a deschis imediat și Ausonia a intrat în dormitor, plină de solicitudine și afabilă. Anna a crezut pentru o clipă că bătrâna dormise în fața ușii sale, ca un câine credincios care așteaptă să i se trezească stăpânul.

– Bună dimineața, copila mea, a răspuns afectuos bătrâna salutului Annei, care se lăsa dezmierdată de

toropeala caldă a începutului de zi, mai plăcută parcă datorită prezenței familiare a Ausoniei.

– Cum e vremea?

Era o întrebare ritualică, la care probabil că n-avea să renunțe niciodată. Femeia aceea, care îmbătrânise sub ochii săi, rămăsese ultimul punct de referință concret din trecutul care păstra adevărul propriilor sale origini.

– Senină și geroasă, a răspuns. Gheață și multă zăpadă. Și peste toate, un soare splendid.

În aer s-au răspândit mireasma învăluitoare a micului dejun, parfumul laptelui și al mierii, aroma cafelei și a pâinii calde, proaspăt prăjite. Când Ausonia a pus tava pe măsuța de lângă pat, tacâmurile de argint și porțelanurile au emis clinchete ușoare, melodioase. Anna s-a gândit că acelea erau, de fapt, o parte din imaginea bunăstării care, mai mult decât orice altceva, dădeau sens propriei intimități.

Guvernanta s-a îndreptat cu hotărâre spre ferestre, deschizând larg obloanele. Detesta butoanele și drăciile glisante; adora să dea în lături ferestrele și să aerisească încăperile. Un val de aer rece a împrospătat atmosfera, în vreme ce reflexiile strălucitoare ale soarelui pe zăpadă au inundat dormitorul. Anna s-a apărat mijindu-și ochii și trăgându-și păturile până sub bărbie. În clipe ca acelea redevenea fetița de altădată, iar inima îi râdea de bucurie. Câteva momente mai

târziu, Ausonia a închis ferestrele și s-a îndreptat în tăcere spre baie. Știa pe de rost tabieturile „dragii ei copile", chiar dacă Anna nu venea la Caravaggio atât de des pe cât ar fi dorit ea. A turnat într-un pahar o infuzie de nalbă pentru gargară, a dat drumul la apă caldă în cadă, a aruncat înăuntru un pumn de amidon de orez, a așezat ordonat pe bara cromată halatul de baie, iar lângă scărița căzii, în mijlocul încăperii, a pus o pereche de botoși din burete.

Ora micului dejun era încântătoare nu numai datorită miresmelor și aromelor delicate, ci și culorilor sale magice: transparența porțelanului, scânteierea argintului, galbenul de topaz al marmeladei. Anna savura ritualul tabieturilor sale matinale pentru că într-un mod plăcut alunga urmele coșmarurilor de peste noapte, deși știa că mai devreme sau mai târziu acestea aveau să revină.

S-a ridicat și s-a apropiat de fereastră, privind afară. Îmbrăcați în trening, Kurt și Herman, gărzile ei de corp, alergau prin parc, urmați de ferocii câini doberman, care în preajma lor se comportau ca niște mielușei umili și jucăuși. Kurt și Herman erau adevărați profesioniști, a recunoscut Anna. Atunci când n-o escortau, se antrenau intens: gimnastică, lupte, alergări, trageri cu arma. Își meritau salariul uriaș pe care li-l plătea Arrigo.

Arrigo, s-a gândit ea cu duioșie. Oare ce reprezenta pentru ea? Un bărbat afectuos și gentil, atent și gata să-i împlinească orice dorință. Și? Reflexiile razelor de soare pe zăpada imaculată au scânteiat în ochii verzi ai Annei, și din acea lumină albă intensă a prins contur pista de aterizare de la Espargo, arsă de soare și măturată de vântul Atlanticului. A revăzut întinderea de iarbă încolțită pe tot întinsul insulei Sării după o noapte ploioasă și și-a amintit de un bărbat și de o femeie fericiți. Misterioasa ei insulă Mompracem. Anna și Arrigo. Fiorii iubirii. Vorbe dulci despre fericire: vibrații, dorință, abandon, un loc în care poți spune „Te iubesc". Unde erau pasiunea și tandrețea de odinioară, cuvintele înfocate în care numai îndrăgostiții cred? Anii trecuseră, apăruseră copiii, noile avioane nu mai efectuau escale tehnice pe insula Sării, oamenii zburau în spațiu, pășiseră pe Lună, îl aleseseră președinte pe John Kennedy, apoi îl uciseseră, lumea trecuse prin miracolul economic, apoi prin recesiune, contestații și terorism. Maiestuoasa Maria și bătrânul plecaseră dintre cei vii și, deodată, simțea o suferință surdă, ca și cum o crevasă i se deschisese în inimă. Avea senzația că începuse să moară puțin câte puțin, iar gândul că avea să îmbătrânească i se înfipsese ca un piron în minte. O invadase marea frică de întuneric, de neant, de decăderea fizică și, din când în când, o asalta nostalgia

pentru *Canto de Osannha*, cu semnificațiile sale de iubire și lacrimi.

Îmbătrânea odată cu cântecele ei: Vinicisu murise. La fel și Elvis. *Are you lonesome tonight?* deveniseră cuvinte banale, vorbe prăfuite în vânt, atât de vechi, încât erau demult depășite. Teama de bătrânețe o împinsese în brațele unui tânăr cu veleități de gigolo, un armăsar obedient care pentru o scurtă perioadă îi dăduse iluzia că timpul poate fi oprit. Frica de moarte o determinase la început să pornească în căutarea unei emoții vitale, în tentativa de a umple un vid sau de a masca teroarea timpului care se scurge, pentru ca apoi să elaboreze un fel de litanie a situațiilor negative din viața sa. Faptul că fusese amanta unui bărbat căsătorit, contribuind oarecum la destrămarea unei familii – deja șubredă, într-adevăr – îi provoca și acum o stare de anxietate. Apoi, mai erau toate acele pierderi irecuperabile: a mamei, a tatălui, iubirea, tinerețea, pofta de viață sau fragilul sentiment al onoarei, pe care îl ironiza într-un mod stupid pe vremuri. Avea senzația că propria sa cameră se scufundase în întuneric și parcă n-o mai recunoștea întrucât nu mai era capabilă să găsească acolo obișnuitele sale puncte de referință. Trecuseră câțiva ani de când se refugiase într-un spațiu absurd, într-o dimensiune fără sens. Oare bătrânul știuse că micuța lui Anna plătea generos ca să aibă parte de o distracție extraconjugală?

Bineînțeles că știa, și-a zis ea. Dar Arrigo? Probabil că știa și el, însă prefera să tacă. Și așteptau cu toții ca aventura să se termine. În clipa următoare, ecoul vechilor melodii s-a stins, vântul Atlanticului s-a potolit, iar asfaltul încins al pistei din Espargo și pășunea de smarald de pe insula Sării s-au făcut nevăzute.

– Baia e pregătită, i-a spus Ausonia, afectuoasă și duioasă, privind-o cu admirație.

– E o zi frumoasă, într-adevăr, a observat Anna, îndemnând-o să privească pe fereastră.

– Să sperăm c-o să țină, a răspuns guvernanta cu realismul specific oamenilor de la țară.

Când a ieșit din baie, Anna era proaspătă și senină: părea să fi pus un plasture peste rănile recente și acum privea cu mai puțină teamă agenda încărcată a zilei: trebuia să-i facă o vizită lui Pazienza, să-i telefoneze lui Arrigo, să reintre în rolul de mamă înțelegătoare și severă. Însă gândul cel mai întunecat era altul, plutea undeva între conștiința vie a lucrurilor ce trebuie rezolvate cu orice preț și instinctul tenebros al celor ce trebuie abandonate, fără a le minimaliza latura amenințătoare – șantajul ministrului. Cum era oare cu putință – s-a întrebat – ca de la înălțimea poziției sale atotputernice să se teamă de ceva care în realitate nici nu exista, care nu depindea de ea și care, în orice caz, nu i-ar fi afectat viața decât în mod superficial? Și-a pus un *kilt* în tonuri de verde și albastru, o

cămașă albastră și un jerseu de cașmir verde. A ales un colier generos de la Bulgari confecționat dintr-o mulțime de monede de aur prinse între ele cu zale. Pe degetul mic și-a pus un inel cu diamant tăiat în formă de semilună: era preferatul său. A vrut să-și mai pună și un ceas de aur pe care-l primise de Crăciun, dar s-a răzgândit și l-a lăsat pe măsuță. A luat orologiul bătrânului, l-a examinat cu atenție pe toate părțile și l-a simțit prețios ca un talisman, cald ca un lucru pulsând de viață. A privit cadranul smălțuit și orele însemnate cu cifre romane, a analizat carcasa, pe care era incrustată în relief figura unei femei înfășurate într-o robă, cu părul bogat curgându-i pe umeri și legată la ochi. Niciodată nu simțise atât de intens ca atunci nevoia ca zeița Fortuna să-i fie alături. A apăsat un buton și carcasa s-a deschis acționând cutia muzicală miniaturală care executa notele vesele ale *Marșului alla turca* de Mozart și care revela inscripția „Geneve–1880". Sub dată, Anna a observat câteva semne pe care nu le remarcase până atunci, un cuvânt incrustat stângaci, un nume care se distingea cu multă greutate: Dolores. Și alături, un număr: 1914. Numai bătrânul ei tată le-ar fi putut scrijeli acolo. Dar de ce nu le observase ea niciodată? Dacă își cunoștea bine tatăl – și avea pretenția că-l cunoștea –, adnotarea pe totemul familiei trebuia să aibă o semnificație foarte importantă. Așadar, un secret. Dar care? Oare câte

taine o fi sigilat bătrânul în adâncul inimii? s-a întrebat Anna. A închis capacul și a strecurat orologiul în buzunarul jerseului. Anna credea că anticul obiect era mai mult decât o amuletă, era o relicvă sfântă, o parte din marele Cesare Boldrani. Și nu s-ar fi mirat foarte tare dacă ar fi aflat că angrenajele lui misterioase cunoșteau adevăruri tainice care ar fi putut schimba lumea. Cu un gest pe care și tatăl său îl făcea adesea, a pipăit discret buzunarul cu orologiul și a avut brusc sentimentul că bătrânul îi era alături. Și nu s-a mai simțit singură.

2

– Ai spus bine, Anna, a recunoscut Pazienza. Ministrul simte că are ștreangul atârnat de gât. Cineva i-a tras scaunul de sub picioare, iar acum lovește agitat în toate părțile, la întâmplare, așa cum fac toți spânzurații.

– Nu chiar la întâmplare, a precizat Anna. Mie mi-a tras una drept în moalele capului cu povestea asta blestemată a paternității mele.

Așa cum se întâmplă adesea cu bărbații care n-au fost niciodată prea arătoși, Pazienza adoptase la șaptezeci de ani înfățișarea solemnă a unui patriarh. Avea părul moale și alb ca zăpada, sprâncenele înfoiate și colilii care confereau o prestanță aparte fizionomiei sale orientale.

– Se va termina totul cu bine, ai să vezi, a spus, sigur pe el.

– Pentru noi sau pentru el? a glumit Anna.

– Te văd îngrijorată, Anna.

Ținea în colțul buzelor o țigară stinsă; se lăsase de fumat. Teama de maladii îl transformase într-un ipohondru simpatic. Urma cu meticulozitate principiile dietei macrobiotice, practica yoga și de la o vreme forma un cuplu cu o vindecătoare indiană, abilă manipulatoare de ierburi și suflete.

– Probabil că resimt încă șocul loviturii, s-a justificat Anna, referindu-se la moartea neașteptată a tatălui său. Poate că am nevoie de timp ca să mă obișnuiesc cu noua situație.

– Cu toții avem nevoie de timp, a recunoscut bătrânul avocat. Chiar și eu, cu toată tinerețea mea, simt nevoia să mă odihnesc.

– În schimb, iată-te nevoit să suporți o pisăloagă ca mine, nu-i așa? a concluzionat ea.

– Știi foarte bine că sunt plătit pentru asta, a încercat Pazienza să minimalizeze situația. Ca să nu mai pun la socoteală faptul că am obligația morală de a te îndruma, înștiințându-te care sunt lupii cei mai flămânzi din haita de prădători ce-ți dă târcoale.

De câțiva ani, pe lângă obișnuitul rol de administrator al afacerilor familiei, avocatul Domenico Scaglia își asumase și obligația de a o ține pe Anna la curent cu situația patrimonială a lui Boldrani. O făcuse la cererea lui Cesare, dar și fiind convins că, dacă Anna n-ar fi fost pregătită așa cum se cuvenea, patrimoniul

bătrânului ar fi devenit o pradă ușoară pentru speculanți, risipindu-se în mai puțin de două generații.

– Realitatea este, a mărturisit ea, că nu mă simt suficient de bine înzestrată pentru toate sarcinile pe care le am. Consorțiile financiare, politica, copiii... Asta îmi mai lipsea acum, povestea paternității, care, iată, mă urmărește ca o damnațiune.

Deplângea viața senină de la Rio și apartamentul de pe Fifth Avenue din New York.

– Când deții puterea ești obligat să faci sacrificii supraomenești, Anna, a avertizat-o bătrânul cu un aer sever. Dacă nu te consolezi cu emoțiile pe care puterea ți le oferă în schimbul sacrificiilor ești pierdut. Puterea e un drog, o boală. Fericirea și puterea nu au fost niciodată sinonime. Pe seama acestui subiect s-au scris tomuri întregi, totuși nici până în ziua de azi nu s-a stabilit nimic definitiv. În societățile primitive căpeteniile de trib plăteau cu viața propriile greșeli. Astăzi, odată căzut la pământ, ești marginalizat. Sau, în caz contrar, cei puternici riscă să devină prizonierii propriului succes. Dincolo de o anumită limită, nu este visul de omnipotență imposibil de transpus în realitate. Un vis care naște monștri.

– Vrei să mă sperii cumva? l-a întrebat Anna.

– Nu. Pur și simplu am încercat să-ți explic un lucru pe care nici eu nu l-am înțeles complet.

– Mi-ai lăsat impresia că încerci să mă convingi să renunț la continuarea operei începute de tata, a mărturisit Anna.

L-a privit întrebător, în timp ce-și turna apă dintr-o sticlă de cristal pe care a luat-o de pe o tavă de argint.

– Nu. Datoria mea este să nu te mint asupra realității. Ceea ce nu înseamnă că îți voi spune tot adevărul.

Sosise ora pentru picăturile miraculoase prescrise de ilustra reprezentantă a medicinei tradiționale orientale. Pazienza a numărat treisprezece picături cu o scrupulozitate care a uimit-o pe Anna, apoi le-a înghițit cu nespusă voluptate.

– Bune, nu-i așa? a întrebat Anna cu o grimasă de dezgust.

– Mai bune ca ambrozia, crede-mă, a explicat Pazienza, schițând un zâmbet cu inflexiuni mistice. Restabilesc echilibrul psihofizic. Hipotalamusul, care e aici, în creier – a continuat el atingându-și tâmpla –, înregistrează senzațiile individuale de bucurie sau depresie, transmițându-le apoi către hipofiză, ce reglează hormonii asemenea unui computer. Dacă avem o viață echilibrată, ceea ce distribuim celulelor noastre este bucurie, dar dacă nu avem un asemenea echilibru, le administrăm emoții negative. Atunci când suntem nefericiți sau frustrați riscăm să ne prăbușim în orice moment.

– Bine, dar tu nu ești frustrat, a remarcat Anna, uluită de argumentațiile lui Pazienza.

– Nu, însă am fost foarte nefericit, a replicat el. Chiar dacă am avut o meserie care, una peste alta, mi-a plăcut. Trebuie să-ți placă ceea ce faci. Poate că ar fi trebuit să-ți spun asta mai demult. Un simplu grădinar poate fi la fel de fericit ca un mare industriaș. Dacă faci lucrurile împotriva voinței tale, viața devine un calvar și apar teama, bolile și moartea.

Anna îl privea surprinsă, cu afecțiune și admirație.

– Mai am încă multe de aflat despre tine, i-a spus.

Dincolo de fereastra mare a încăperii, razele soarelui alb, de iarnă, luminau palid, filtrate prin ceață.

– Da' de unde! a făcut el, cu modestie. Conform filozofiei indiene, energiile ni le tragem mai ales din starea noastră de bună dispoziție. După cum vezi, încerc să ușurez munca naturii. Tu, în schimb, ești îngrijorată.

Anna era extraordinar de uimită.

– Eu urmez un sens unic, a răspuns. Adică vreau să am certitudinea că manevra ministrului poate fi neutralizată din start.

– Ministrul e un nătărău. Lasă-l să latre.

Pazienza părea să nu dea nici cea mai mică importanță întâmplării.

– Adică să-l las să șteargă pe jos cu mine? s-a mirat Anna, depășind limitele bunei cuviințe. Cum poți spune una ca asta?

– Ministrul joacă la cacealma.

A făcut un gest de lehamite cu mâna, lăsând să se înțeleagă că subiectul era închis pentru el.

– Și dacă ți-aș spune că are dreptate? a insistat Anna.

– Tu ești fiica lui Cesare și cu asta basta, a ripostat bătrânul, pierzându-și pentru o clipă calmul proverbial. Eștii unica fiică a lui Cesare Boldrani. Nimeni nu poate dovedi contrariul. De altfel, e cam dificil să poți dovedi ceva ce nu există, nu-i așa?

Anna era pe punctul să-i facă vechiului ei prieten marea mărturisire.

– Nu minte, Pazienza, a zis. Mi-a confirmat-o mama înainte de a muri: tatăl meu e Nemesio.

– Maria, a comentat el surâzând afectuos. Când Maria își punea ceva în minte... Ea a avut două țeluri, pe care și le-a atins și era foarte mândră de asta: să te așeze în vârful unei averi colosale și să-l pună cu botul pe labe pe artizanul acestei averi. Dacă chiar vrei să știi, Maria a fost singura persoană din lume care l-a făcut pe bătrân să plângă.

– Nu, mama nu mințea, a insistat Maria. Atunci, pe patul de moarte, era lucidă, își amintea totul. Iată, sunt zece ani de când port în inimă această taină. Și, ca să fiu sinceră, nu m-a apăsat prea mult. M-am

autoconvins că paternitatea nu e o chestiune biologică. Cesare Boldrani era tatăl meu și l-am iubit ca atare. El a fost cel dintâi pe care l-am văzut, el m-a crescut și știam că-i voi purta numele încă înainte de a-l cunoaște. Mama m-a educat în spiritul familiei Boldrani. Mi-a fost întotdeauna aproape. Am nutrit pentru el dragostea și devoțiunea unei fiice adevărate. Nemesio era doar un bărbat simpatic care fusese pentru o perioadă soțul mamei mele. Și tatăl lui Giulio, bineînțeles. Este foarte adevărat că, atunci când mama mi-a dezvăluit marele ei secret, nu am fost prea afectată. În nici un caz nu pot spune că am simțit vocea sângelui. Acum însă, când toată povestea ar putea deveni publică, ei bine, acum situația se schimbă.

Pazienza s-a încruntat, trăsăturile sale orientale s-au rigidizat într-o expresie dură.

– Eu nu știu ce ți-a spus și ce nu ți-a spus Maria, a replicat el cu voce fermă. Un lucru știu cu certitudine: tu eștii fiica lui Cesare Boldrani. Nemesio Milcovich n-are nici o legătură. Iar ministrul... În cel mai bun caz pentru el, ministrul se află în posesia a două sau trei scrisori care circulă de colo-colo de vreo patruzeci de ani, dar care nu dovedesc absolut nimic.

– Despre ce scrisori vorbești tu acolo?

Era, așadar, un secret pe care ea nu-l știa. Existau documente. Ar fi trebuit să se aștepte căci ministrul era mult prea viclean ca să se arunce din avion fără parașută.

– Scrisori ale lui Nemesio către mama ta. Provin din arhivele poliției secrete fasciste. Sunt de pe vremea când Nemesio era un fugar dat în urmărire.

– În situația asta, consider că trebuie să-mi dai niște explicații, a exclamat Anna, iritată.

– Dacă vrei să-mi reproșezi faptul că nu ți-am povestit mai demult despre ele, a spus bătrânul, desfăcându-și larg brațele într-un gest dezolat, atunci trebuie să recunosc că ai oarecum dreptate. Ca să fiu sincer însă, mi s-a părut nelalocul său să întărât, cum se spune, câinele care doarme.

– Nu vreau să-ți reproșez nimic, l-a liniștit Anna. Vreau doar să aflu adevărul.

– Atunci să ne așezăm comod și să ne punem centurile de siguranță, a glumit el. Pentru că povestea e lungă. Cred că astăzi – a adăugat el cu amărăciune în glas – va trebui să renunț la meditație și la masaj.

– Îmi pare rău, a mințit Anna.

În clipa aceea, ipohondria lui Pazienza îi era total indiferentă.

– Înainte de a-ți povesti despre tatăl tău și despre ministru, a început el, cu un aer resemnat, va trebui să-ți spun câte ceva și despre mine.

– Ce legătură ai tu cu paternitatea mea? l-a întrerupt Anna curioasă.

– Nici una, mi se pare evident, nu-i așa? Dar, măcar o dată, cred ar fi bine să o luăm de la început.

Tu vrei să afli dacă ministrul are într-adevăr un as în mânecă, iar eu voi căuta să-ți explic cum stau lucrurile în realitate. Bineînțeles că nu știu chiar totul – a mărturisit bărbatul, lăsându-se pe spătarul fotoliului –, pentru că tatăl tău prefera să țină unele secrete numai pentru el. Nu-i mai puțin adevărat că și eu – care am fost întotdeauna ca o carte deschisă pentru el – am reușit, la rândul meu, să-l fac să sară câte o pagină din când în când. Atât în viața lui, cât și în a mea, au existat întâmplări despre care nici unul din noi n-a vrut să vorbească. Cred totuși că unele amănunte am reușit să le intuiesc, la fel cum sunt convins că și el a ghicit multe în privința mea.

S-ar putea să ți se pară ciudat – a continuat Pazienza –, însă șantajul ministrului are rădăcini foarte îndepărtate în timp. Trecutul, dragă Anna, e asemenea unei sălbăticiuni monstruoase care se trezește la viață cu fiecare generație nouă. Cea mai bună iertare, spunea tatăl tău, este răzbunarea. Însă răzbunarea nejustificată duce la reglări de conturi în stil mafiot, la represalii și șantaj.

Acum am șaptezeci de ani, însă când tatăl meu a fost asasinat aveam doar opt. Bătrânelul acesta din fața ta, terorizat de ideea morții, cu credință în Dumnezeu, în sfinți și în toate religiile din Univers, a așteptat șaizeci și doi de ani ca să se răzbune. Răzbunarea, spuneau anticii, este voluptatea zeilor.

Și Anna gustase din cupa dulce a răzbunării atunci când tatăl său o exilase pe Silvia De Carolis, însă cu cât aprofunda mai mult conceptul, cu atât realiza că acea formă arhaică de justiție devenise un instrument pe care puternicii zilei îl foloseau cu ajutorul bandelor nemiloase de teroriști. Cu câteva zile mai devreme, în catedrala San Babila, Anna o iertase pe Silvia, dar o făcuse pentru că aceasta nu mai avea cum s-o lovească.

– Omul care a pus arma în mâna asasinului tatălui meu – a reluat povestirea Pazienza – se numea Nicola Pennisi. Îmi amintesc bine, Anna, îmi amintesc fața tatălui meu desfigurată de *lupara*. Tata era un om tare bun și nu cerea decât să aibă certitudinea pâinii cea de toate zilele. Ce-ți spun e purul adevăr, crede-mă. Am văzut-o pe mama plângând până când i-au secat lacrimile. Ani și ani la rând am fost martorul tăcerii ei deznădăjduite. Nu știam cum, însă odată și-odată aveam să mă răzbun, iar când l-am cunoscut pe Cesare Boldrani am avut certitudinea că voi putea face dreptate.

– Așadar, tata a fost descoperitorul de talente în cazul tău, nu-i așa? a intervenit Anna. Dacă nu te descoperea el...

În privirea obosită a lui Pazienza a scăpărat un fulger viclean.

– Așa l-am lăsat eu să creadă, a precizat cu un zâmbet ironic. În realitate, eu am fost cel care l-a ales pe

el. Munceam în prăvălia de fructe și legume a mamei. Duceam comenzi la domiciliu și învățam. Mătușa ta Giuseppina, sora lui Cesare, pe care tu n-ai cunoscut-o, avea o predilecție pentru cei năpăstuiți de soartă, pentru oamenii onești sau pur și simplu pentru cei cu suflet curat. Eu, care aveam pretenția că eram năpăstuit de soartă și onest, însă nu chiar atât de ingenuu, am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să fiu observat. Nu aveam un plan precis în minte, însă țineam neapărat să-i cunosc fratele, voiam să atrag cu orice preț atenția bărbatului aceluia, care pe atunci avea douăzeci de ani, făcuse războiul și își începea ascensiunea.

La școală m-am făcut remarcat prin talentul meu nativ pentru învățătură, fapt pentru care învățătorul meu s-a făcut luntre și punte ca s-o convingă pe mama să mă lase să-mi continui studiile. În ziua de astăzi, fructele și legumele sunt cotate la bursă, însă pe vremea aceea, un vânzător de verdețuri cu greu câștiga cât să nu moară de foame. În concluzie, aveam două posibilități: fie să-i cer ajutorul lui don Nicola Pennisi – cel care ne trimisese să ne facem un rost la Milano și care, dacă mama ar fi fost de acord, l-ar fi sprijinit în continuare pe fiul omului asasinat de el –, fie să mă adresez lui Cesare Boldrani, care mă gratula deja cu bunăvoința sa.

Am refuzat ambele alternative. Pe de-o parte, nu voiam ca gestul de caritate al lui Pennisi să înmoaie umilința suferită în copilărie, privându-mă mai târziu de plăcerea barbară a răzbunării, iar pe de altă parte nu voiam să-i cer nimic lui Boldrani. Eventual, urma să fac în așa fel încât el să mă aleagă pe mine, însă nu din milă sau generozitate. Așa că am optat pentru o soluție care a lăsat pe toată lumea cu gura căscată, dar care mie mi se părea logică: seminarul. Chiar și în ziua de astăzi, Biserica oferă tinerilor capabili posibilitatea afirmării în mod gratuit.

– Dar nu și dezinteresat, a intervenit Anna.

– Să nu crezi cumva că alte instituții strălucesc prin actele lor filantropice, i-a amintit bătrânul avocat.

– Totuși mama credea sincer în vocația ta, s-a mirat Anna din nou.

– Mama ta, a răspuns Pazienza, credea în propriile idei.

– Și nu te-ai temut de mânia Celui de Sus?

Preț de câteva clipe, Anna și-a ațintit privirea asupra interlocutorului.

Pazienza a scuturat din cap.

– Nutresc convingerea că Dumnezeu are alte lucruri la care să ia aminte, însă chiar dacă unul din gândurile sale s-ar îndrepta spre umila mea creatură, nu cred că i-ar părea rău să constate că, datorită ajutorului și învățăturilor lui, eu mi-am căpătat demnitatea de om.

– Mai rămâne în discuție doar chestiunea răzbunării, l-a provocat ea.

– Sper că nu ți-ai pus în minte să polemizezi cu un preot răspopit, nu-i așa? a exclamat bătrânul. În Biblie zice așa: „Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte." Trebuie totuși să spun, fără ca prin asta să-l supăr prea tare pe bunul Dumnezeu, că nimeni nu mi-a înțeles mai bine alegerea ca Cesare Boldrani. Și fără îndoială că a și aprobat-o, de vreme ce m-a luat sub aripa lui protectoare, ținându-mă lângă el până la moarte. Tatăl tău a intervenit în momentul potrivit. Cred că nu mai are rost să-ți vorbesc despre toți anii petrecuți împreună, despre venerația pe care am nutrit-o față de persoana lui și despre stima lui plină de afecțiune pentru mine.

– Știu, a spus Anna.

– Lucram din greu la proiectele elaborate de tatăl tău, participam trup și suflet la dezvoltarea imperiului său, dar cu toate acestea nu reușeam să uit fața tatălui meu desfigurată de *lupara*. Simțeam că sufletul său nu-și va găsi liniștea până când eu nu-l voi fi răzbunat. La începutul anilor '50, Nicola Pennisi și-a extins afacerile din Sicilia la Roma. I-a mers bine și a început să prospere. La doi ani după asasinarea tatălui meu, Pennisi s-a căsătorit cu fiica unui politician din Palermo, care I-a dăruit un fiu: Vito. Mulți ani mai târziu, s-a întâmplat să mă duc la Roma ca să evaluez

câteva blocuri de locuințe aflate în construcție pe via Nomentana. La un moment dat, am observat o reclamă uriașă: SOCIETATEA DE CONSTRUCȚII NICOLA PENNISI ȘI FIUL. Băiatul nu-i făcea cinste părintelui său pentru că era un depravat, implicat în scandaluri amoroase de doi bani și un jucător împătimit. Cu toate că se apropia de șaptezeci de ani, tot don Nicola era cel care ținea frâiele-n mână.

– Și ministrul?

– Ministrul a intrat în scenă pe la sfârșitul anilor cincizeci. Pe vremea aceea era subsecretar de stat. În timpul uneia dintre acele întâlniri de taină ce se desfășoară la adăpostul denumirii neutre de prânz de afaceri, subsecretarul i-a propus tatălui tău să contribuie la salvarea de la faliment unei fabrici de hârtie din sud. Desigur, nu avea să fie un act de caritate: primea în schimb puteri discreționare asupra cotidianului *La Cronaca*. Boldrani a solicitat timp de gândire, apoi eu am perfectat întreaga operațiune. De fapt, politicianul voia ca bătrânul să aibă un ochi și pentru el.

În funcție de influența lor politică și de beneficiile pe care le putea obține de pe urma lor, tatăl tău hrănea toți politicienii. Însă viitorul ministru voia la acel moment pe cineva care să i se dedice. Era în perioada când își construia propriul drum. Intervenția lui Boldrani în cazul fabricii de hârtie îi permitea să câștige

și bani, și voturi, precum și recunoștința eternă a numeroșilor electori din regiunea sa.

Odată operațiunea încheiată, ministrul, cu complicitatea unui coleg din ministerul de finanțe, a ordonat o inspecție-fulger în punctul cel mai vulnerabil al organizației noastre. Manevra era limpede ca lumina zilei. Încerca să-l bage pe bătrân la apă, pentru ca apoi să facă gestul mărinimos de a-l scoate la liman. În felul acesta ar fi fost chit. Avantajul nostru însă a fost că aflam întotdeauna ce se întâmplă cu cinci minute mai devreme decât alții.

Astfel inspecția s-a încheiat cu bine, fără nici un fel de consecințe nefaste. „Ministrul acela e un idiot“, a comentat tatăl tău. „Iar idioții sunt de două ori mai periculoși. Trebuie să găsim o cale să-l punem cu spatele la zid și să dispunem de elemente suficiente care să ne permită să-l anihilăm în orice moment.“ Pentru mine îndemnul lui era, cum s-ar spune, mană cerească.

Anna asculta cu atenție relatarea acelui roman monumental, încercând să descopere cu fiecare episod nou o legătură cu propria sa poveste.

– Scuză-mă că te întrerup, Pazienza, e foarte interesant ce-mi spui tu, dar eu ce legătură am cu toate astea?

Știa că avocatul avea darul de a fi concis, iar acum era foarte mirată să-l audă povestind cu lux de amănunte întâmplări pierdute în negura vremurilor.

– Ai legătură, fata mea, și încă cum, a asigurat-o el. Însă dacă vrei o clarificare definitivă a lucrurilor, trebuie să ai bunătatea să mă asculți mai departe.

– Bine, Mimmo, a spus ea cu aerul că-și cere iertare pentru întrerupere.

– De când intrasem în marea horă, și-a reluat povestirea Pazienza, don Nicola Pennisi îmi dădea tot felul de semnale. Iar eu îl lăsam să înțeleagă, prin intermediul acelorași canale de comunicare, că nu excludeam posibilitatea unei întâlniri. Eram destul de căutat pe vremea aceea. Mulți ar fi fost dispuși să mă îmbrace în aur numai ca să lucrez pentru ei. Știi, nu e deloc adevărat că e suficient să ai bani ca să deschizi porțile puterii. Pe lângă bani, trebuie să mai dispui și de persoana potrivită care să o facă. Una dintre acele persoane eram eu. Pennisi, ai cărui amici politici nu erau peste nivelul posibilităților sale mărunte, și-ar fi vândut și sufletul numai ca să ajungă la politicianul nostru, care între timp a devenit ministru. Atunci, i-am trimis vorbă că eram dispus să-i dau o mână de ajutor.

– Și de ce ar fi trebuit, mă rog, să dea crezare unei oferte atât de neobișnuite? a întrebat Anna, sceptică. La urma urmelor, era conștient de răul pe care ți-l pricinuise, nu-i așa?

– Don Nicola nu era deloc naiv, însă se pare că l-am făcut să creadă că mama a dus cu ea în mormânt teribilul secret. De altfel, ipoteza e cât se poate de

verosimilă. Pune-te în situația bietei femei, încercând să vezi lucrurile din perspectiva ei. Conform logicii mafiote, tatăl meu comisese o impietate. Să ceri o favoare personală este admisibil, însă să ceri dreptate pentru toți e o dovadă de trufie și lipsă de respect. Drept pentru care a plătit cu viața. Totuși, aceeași mână care l-a ucis pe tată l-a salvat pe fiu. Îmi dau seama că pentru tine e greu de înțeles...

– Într-adevăr, a admis ea, nu e tocmai simplu.

Era îngrozită de realitatea crudă descrisă de Pazienza.

– Apoi, bătrânul și cu mine am răspândit informații false asupra raporturilor noastre.

– Aha, îmi amintesc, a intervenit Anna. A fost o perioadă în care se vorbea de dezacorduri, animozități și așa mai departe.

– S-au zis lucruri mult mai grele, a precizat Mimmo Scaglia. Când m-am întâlnit cu Pannisi la Roma, acesta era convins că îi făceam o favoare doar ca să-i fac un rău tatălui tău. Și mai credea că vreau să-mi arăt recunoștința pentru că o ajutase pe mama cu mulți ani în urmă. Pe atunci, don Nicola era aproape pregătit pentru marea călătorie căci era foarte bolnav. Și, cu toate că moartea îi bătea la ușă, lăcomia continua să prevaleze. Gândul că putea intra în circuitul girat de ministru avea asupra lui efectul unui elixir. În timp ce eu, implicându-l pe ministru în afacerile lui Pennisi, am decretat sfârșitul amândurora. Nici unul din ei

nu avea suficienți bani ca să se poată extinde, așa că am făcut-o pe intermediarul între băncile lui Boldrani și societățile de construcții. Apoi i-am sugerat ministrului să-și transfere cota-parte din afacerile cu Pennisi într-o mică bancă elvețiană, la o dobândă privilegiată. De azi în două zile, banca va da faliment. Iar fostul președinte de Consiliu de Miniștri va rămâne cu buzele umflate.

– Am înțeles bine? a întrebat Anna.

– Ai înțeles cât se poate de bine. E un plan pus la cale de tatăl tău și perfecționat de mine. Noi l-am împins să facă afaceri cu Pennisi, care a sfârșit prost, după cum bine știi. În realitate, am finanțat propria noastră răzbunare: familia Pennisi a plătit ministrului cotă-parte din afaceri, bani care poimâine se vor întoarce în băncile noastre, odată cu dovezile de corupție a ministrului.

Anna înmărmurise.

– Un plan țesut cu genialitate, a recunoscut ea, dar când va afla că, pe lângă dovezile de corupție, și-a mai pierdut și averea, ministrul se va dezlănțui ca o bestie încolțită, cu atât mai mult dacă are posibilitatea să demonstreze că bătrânul nu era tatăl meu.

– E foarte posibil să se dezlănțuie, nimeni nu-l poate împiedica, a spus Pazienza. Nu va face decât să ridice un nor inutil de praf.

– Și scrisorile acelea faimoase?

Era punctul nevralgic.

– Au fost trimise Mariei de Nemesio din Franța, în 1939. Cenzura vremii le-a interceptat și le-a direcționat către OVRA. O „cârtiță“ a făcut mai multe copii. Unele au ajuns în mâinile Silviei De Carolis, iar ea a încercat să-l șantajeze pe bătrân, care a exilat-o, a răspuns succint Pazienza.

Anna i-a mulțumit în gând tatălui său.

– Abia acum înțeleg motivele care l-au făcut să-și schimbe atât de brusc ideea asupra indisolubilității căsătoriei, a spus ea, plăcut surprinsă. Totuși ce scrie în blestematele acelea de scrisori pe care văd că toată lumea le-a citit, cu excepția mea.

Era una din rarele ocazii în care avocatul Mimmo Scaglia nu reușea să-și camufleze stânjeneala. S-a foit în fotoliu, a luat în mână sticluța cu picături miraculoase, a pus-o la loc pe măsuță, a luat o țigară din caseta de cristal și a adulmecat îndelung aroma tutunului.

– Fumatul, a spus în cele din urmă cu regret, era un mod excelent de a mă descărca nervos.

Anna i-a aruncat o privire veninoasă.

– Unchiule Mimmo, i-a reproșat ea pe un ton afectuos, nu mă lua peste picior.

Bărbatul s-a așezat picior peste picior, apoi și-a încrucișat mâinile peste genunchi, aplecându-se în față.

– Știi foarte bine că între noi doi nu există secrete, i-a zis, însă ceea ce îți voi povesti este de o delicatețe,

cum să spun, extremă. E vorba despre raporturi intime... despre mama ta.

– Au mai fost și alți bărbați în afara lui Nemesio și a bătrânului? s-a alarmat Anna.

– Nu, Doamne, iartă-mă, a protestat el. Ce-ți trece prin cap?

– Atunci te rog să fii explicit. Dacă tata și mama m-au conceput înseamnă că s-au aflat în situația de a se culca unul cu celălalt, nu-i așa? (A urmat o clipă lungă de tăcere.) Vrei să-mi spui odată ce mama naibii conțin scrisorile alea?

– Scrie, a murmurat avocatul făcându-și curaj, scrie că în iulie 1939, adică atunci când ai fost concepută tu, mama ta și Nemesio au avut... au avut un raport... cum să spun... intim.

– În concluzie, asta e dovada că nu sunt fiica lui Cesare Boldrani, s-a înfuriat Anna.

– Ei bine, nu, a replicat Pazienza.

– Și de ce nu, mă rog? a izbucnit Anna, incapabilă să mai suporte îndărătnicia cu care bărbatul din fața sa nega evidența.

– Pentru că în aceeași perioadă, mama ta...

– Mama mea?... l-a zorit Anna, care voia să afle adevărul chiar în clipa aceea.

– Mama ta a fost și cu Cesare. Na, că ți-am spus-o! În sfârșit, își luase o piatră de pe suflet.

O expresie de tristețe dezolată a înăsprit brusc trăsăturile Annei.

– Lucrurile stau mai rău decât mă așteptam, a concluzionat. Ministrul nu poate dovedi că sunt fiica lui Nemesio. Și nici că sunt fiica lui Cesare Boldrani. Poate dovedi în schimb, și asta fără tăgadă, că sunt fiica unei...

– Nu huli, a întrerupt-o tăios Pazienza, făcându-i semn să nu continue fraza.

– Ai dreptate, iartă-mă, a murmurat ea, dându-și seama că se lăsase copleșită de furie.

Se înroșise la față, apoi se albise, și își simțea inima pulsându-i în gâtlej.

– Unchiule Mimmo, a spus cu voce rugătoare, cine e tatăl meu?

– Tatăl tău este Cesare Boldrani, a răspuns el convins.

– Și cine poate dovedi asta? a întrebat ea nerăbdătoare.

– Trebuie să știi un lucru, Anna: atât timp cât bătrânul nu a avut dovada matematică a faptului că ești sânge din sângele lui a refuzat să te recunoască și să-ți dea numele lui.

– Sânge din sângele lui, a murmurat Anna, amintindu-și parcă ceva. Eu am grupa de sânge zero pozitiv. Așadar și el avea zero pozitiv?

Avea senzația că deschisese o breșă într-un zid imposibil de cucerit.

– Problema nu se rezolvă în felul ăsta, a replicat pe un ton neutru Mimmo Scaglia, înghețând-o. Cu toate că, recunosc, și mie mi-ar fi plăcut să găsim atât de ușor dovada hotărâtoare. Am făcut unele cercetări. Nemesio are tot grupa de sânge zero pozitiv, ca și alte milioane de oameni.

– Așadar ne-am întors de unde am plecat, s-a întristat din nou Anna.

– Sunt convins că aceste dovezi ale paternității bătrânului există undeva, a insistat Pazienza.

– În cazul ăsta, trebuie să le găsim, s-a îndârjit Anna împreunându-și mâinile.

– Pentru tine sau pentru ministru? s-a interesat el.

– Ministrul n-are decât să se spânzure, dacă are chef, a spus ea cu o răceală care amintea de bătrânul ei tată. Poate să ridice câți nori de praf vrea el. În clipa asta eu vreau să știu cine sunt. Altminteri simt că-mi pierd mințile.

Razele albe ale soarelui iernatic fuseseră ascunse de ceață, iar cerul devenise plumburiu.

3

În apartamentul duplex din corso Matteotti, Anna nu și-a găsit nici unul din cei doi copii ai săi. A traversat mai multe saloane dispuse unul după altul, asemenea celor din vechile palate siciliene, și a ieșit pe terasă. Santinelă extatică a unui oraș tumultuos, statuia Madonnei de pe turla cea mai înaltă a Domului strălucea sub razele soarelui palid de ianuarie. Brusc, a cuprins-o o nostalgie sfâșietoare pentru insula visurilor ei, pentru Mompracem a ei.

I se spusese că Hotel do Atlantico se dărăpănase cu timpul, după ce insula Sării încetase să mai fie escală obligatorie pe rutele spre America de Sud. Oare de atunci – s-a întrebat ea – s-o mai fi întâmplat vreodată să încolțească iarba pe tot întinsul insulei după o noapte de ploaie? Dar oare chiar ea vibrase în urmă cu douăzeci de ani asemenea coardelor unei viori sub

dezmierdările unui bărbat pe care îl vedea atunci a doua oară în viață? „Cine știe dacă Arrigo mă mai iubește!" și-a spus.

Avusese parte de vacanțe și călătorii superbe, cadouri de basm, născuse doi copii, însă miracolul acelei nopți din insula Sării nu se mai repetase. Apoi, imperceptibil, asemenea curgerii lente a timpului, prețiosul cristal al pasiunii își pierduse strălucirea și, fără să se fi întâmplat ceva precis, cuantificabil, dragostea eșuase în banalitatea unui ritual monoton.

Iubirea fizică devenise o obligație plictisitoare, o datorie de îndeplinit și-atât. Ajunsese la inapetență sexuală, o condiție ternă, lipsită de stimulente. „Nu mă mai iubești", îi spusese într-o zi Arrigo pe ton glumeț. „În schimb, eu sunt îndrăgostit de tine ca în prima zi. Dragostea în doi e un miracol, Anna, însă când focul se stinge pentru unul, celălalt se simte ca o relicvă abandonată." Atunci i se păruse o frază banală și chiar stupidă, însă acum cuvintele soțului ei îi dădeau de gândit.

După câțiva ani de conviețuire comodă, molatică, sărise pârleazul și se aruncase în brațele lui Gianfranco Masci, tipul de mascul exaltant, care o făcuse să simtă din nou fiorul amorului animalic. Aventura cu tânărul armăsar de o eficiență splendidă și o brutalitate rafinată era pur și simplu o poveste de alcov, fără nici un fel de implicații sentimentale. Era mai

degrabă o paranteză, un capitol din viața sa, pe care o putea închide când și cum voia.

Anna a deschis ușa pavilionului boltit de sticlă care adăpostea piscina încălzită. Instalația exista încă de pe vremea când casa era locuită de Maria. Arrigo fusese cel care o acoperise, și astfel o putea folosi și pe timpul iernii. S-a dezbrăcat complet, și-a pus pe cap o cască de plastic și a plonjat în apa limpede, menținută constant la temperatura de douăzeci și opt de grade. Trupul său mlădios și purtând încă urmele bronzului de Rio a alunecat prin bazin, ieșind la suprafață în dreptul scărilor de marmură albă.

– Ar trebui să te îmbraci întotdeauna așa, a spus o voce bărbătească în spatele său.

Surprinsă, Anna s-a întors destinzându-se ca un arc, dar în clipa următoare a fost cuprinsă de o stânjeneală copleșitoare, similară celei pe care o simți când te visezi gol-pușcă în mijlocul unei mulțimi. Doar că ea nu visa, ci chiar era aproape goală în fața unui străin.

– Cine sunteți?

A încercat să reacționeze, însă și-a dat seama că orice ar fi spus sau ar fi făcut i-ar fi accentuat sentimentul de ridicol și rușine.

– Un spectator entuziast, după cum bine vezi.

Era un individ cu chip grosolan, expresie vulgară și privire insolentă, purtând o pereche de pantaloni largi de vigonie. Nu părea să aibă mai mult de douăzeci

și patru de ani. Continua s-o privească cu ochi lacomi de pe marginea piscinei. Era odios.

– Cară-te de-aici! s-a răstit ea cu o voce ascuțită care avea darul să înrăutățească și mai mult ridicolul situației.

– La a doua tinerețe, splendidă și senzuală, a recitat individul, parafrazând un titlu stupid dintr-un săptămânal de opinie foarte răspândit în mediile radicalilor-șic. Îți duci foarte bine anii, a adăugat încet, dar la fel de insolent.

Anna și-a spus că unei asemenea creaturi nu te puteai adresa cu un limbaj nuanțat sau cu aluzii fine: o pușcă de vânătoare de calibru mare i s-ar fi potrivit perfect.

– Așadar, te-ai hotărât să dormi aici? a întrebat ea mimând un aer indiferent, dar încercând fără efect să își ascundă nuditatea sub apă.

Situația începea să semene din ce în ce mai mult a tentativă de viol.

– Ca să fiu sincer, așa aș fi intenționat, a mărturisit individul, însă fasoanele morale ale Mariei mă împiedică s-o fac.

Anna a înțeles: era tipul cu care fiica sa Maria se întâlnea de câteva luni. Constatarea a făcut-o să i se pară și mai odios.

– În concluzie, a schimbat ea tonul, stai aici și continui s-o faci pe viteazul sau te retragi și mă lași să ies din piscină?

– Dacă vrei, pot să mă prefac că mă întorc cu spatele, ca în filmele americane de pe vremea ta.

– Doresc să fiu lăsată singură, atât.

Avea două gărzi de corp care primeau salarii echivalente cu greutatea lor în aur, însă acum stăteau de pază în stradă; avea un majordom, doi servitori, o garderobieră și o bucătăreasă, dar cu toate acestea se vedea nevoită să facă față singură insolenței unui voyeur care saliva de plăcere la gândul că reușise să pună o femeie într-o situație stânjenitoare.

– Nu vrei să-ți dau o mână de ajutor? a întrebat-o pe un ton sarcastic, întinzându-i mâna.

– Ba da, a acceptat Anna, brusc disponibilă.

– Vezi că, folosind bunele maniere, sfârșim prin a ne înțelege? a remarcat creatura.

Anna s-a prins cu putere de mâna tânărului, și-a fixat tălpile de marginea piscinei și, încordându-se, l-a tras cu putere spre ea. Individul s-a dezechilibrat și, cu o săritură caraghioasă, a căzut în apă. Anna a ieșit cu agilitate din bazin, în timp ce individul, îmbrăcat cum era, se zbătea un gâscan prins la strâmtoare. Și-a tras pe ea un halat de baie și s-a dus imediat la radiotelefonul fixat pe un perete al pavilionului.

– Kurt, vino imediat aici, a ordonat.

Radiotelefonul era conectat automat la automobilul de escortă. Apoi a apăsat butonul unei sonerii și majordomul și-a făcut apariția imediat. Între timp, intrusul urca cu greu treptele piscinei, pufnind și vorbind murdar.

– Ar fi trebuit să mă aștept, a rostit el prima frază stupidă care i-a venit în minte.

– Asta n-a fost nimic, a spus ea, ironică. De-acum încolo să te ții.

A intrat Kurt, cu privirea incoloră și rece de ucigaș, mâinile la nivelul șoldurilor, gata să lovească.

– Ce vreți să fac? a întrebat în germană.

Părea un doberman gata de atac.

– Să-l arunci direct în piața Domului. Așa cum e, i-a ordonat Anna, în aceeași limbă.

– Și dacă se opune?

Conversația continua în germană.

– Facă-se după cum ți-e pofta, a răspuns ea zâmbind. Cu condiția să poată fi reparat după aceea. Și să nu rămână semne.

– Târfă nenorocită ce ești! a exclamat creatura, care nu înțelesese nimic din dialogul celor doi, însă îi intuise sensul.

Cu coada ochiului, Kurt a cerut încuviințarea Annei, care i-a răspuns cu o înclinare scurtă a capului. Intrusul a realizat faptul că fusese lovit cu dosul palmei în spațiul dintre gât și maxilar abia în clipa când

a plonjat din nou în piscină, de data aceasta pe spate, cu brațele larg desfăcute, ca un răstignit. Abia când a ajuns pe fundul piscinei a părut să se dezmeticească. A zărit mâna întinsă a lui Kurt, care îi oferea ajutor. Încă năuc din cauza loviturii, s-a agățat disperat de el.

– Adio, mitocanule, l-a salutat ea. Apoi, întorcându-se spre majordom, a adăugat: Să dai ordin să fie schimbată apa din piscină, dar nu înainte ca bazinul să fie dezinfectat.

După care s-a îndreptat, desculță, dar cu ținuta solemnă a unei matroane din Roma antică, spre coridorul care ducea la dormitorul său.

Spre deosebire de alte persoane de nivelul său – și chiar de altele mai puțin bogate ca ea –, Anna nu avea o cameristă personală. Avea un acut simț al măsurii, inoculat cel mai probabil de bătrânul ei tată. Exista o garderobieră care se îngrijea de haine, dar care avea și alte îndatoriri casnice. A chemat-o vorbind prin interfon.

– Vreau s-o văd pe fiica mea. Imediat.

– Domnișoara Maria nu e acasă, a răspuns femeia.

– Atunci trimite-l aici pe Giacomo.

Când majordomul și-a făcut apariția, Anna tocmai se îmbrăcase cu un pulover de tweed stacojiu și o fustă peste genunchi, gri.

– Ce făcea individul acela aici, în casa mea? l-a apostrofat ea cu severitate.

– Aștepta să se întoarcă domnișoara Maria. Știți, tânărul acela...

Giacomo era adeptul unei străvechi reguli de bună educație, conform căreia important nu este să nu verși sos pe fața de masă, ci să te prefaci că nu vezi când îl varsă alții.

În schimb, Anna, care nu aprecia anumite finețuri, era din ce în ce mai nervoasă și iritată. Avea sentimentul că fusese victima unui viol.

– Contele plătește gărzi de corp și o armată de personal domestic tocmai ca să am parte de puțină liniște. În schimb, mă trezesc cu un necunoscut în piscină. Ce facem, ne jucăm? Vă dau pe toți afară, a amenințat.

Majordomul, obișnuit probabil cu izbucniri mult mai furtunoase, și-a păstrat aerul imperturbabil.

– Dacă doamna îmi permite, aș dori să-i reamintesc că tânărul cu pricina...

– Nu mă interesează nici cât negru sub unghie cine e, l-a întrerupt ea din nou. Nu vreau oameni de teapa acelui individ în casa mea. Reușesc să mă fac înțeleasă sau nu?

– Doamna a fost cât se poate de limpede, a răspuns Giacomo.

În clipa aceea a intrat Maria. Era plăcută vederii, zveltă, grațioasă, îmbrăcată ca o amazoană, cu cravașa

încă în mână. Venea de la manej și răspândea în jur un parfum discret de piele tăbăcită și apă de colonie.

– Ciao, mama, a salutat-o tânăra. Te-am auzind strigând. Pot să te ajut cu ceva?

Văzând că furia Annei se putea îndrepta acum direct spre țintă, Giacomo s-a îndepărtat cu demnitatea unui bătrân câine de vânătoare.

– Cine e nemernicul acela cu față de violator dement care te aștepta aici? a întrebat pe un ton imperios, care cerea un răspuns imediat.

Maria a râs.

– Ești tare, mamă, a exclamat ea. Știi, uneori ești mai simpatică decât bunicul. Trebuie să recunosc că l-ai pedepsit aspru de tot, bietul de el. Să-l arunci îmbrăcat în piscină și nici măcar să nu-i dai posibilitatea să se schimbe!...

– Cine ți-a spus? El?

Dincolo de fereastră, cerul se înnegura. Se lăsa seara.

– Nu. Îi era rușine, bineînțeles. Mi-a spus Kurt, în timp ce-l ducea la mașină. Era atât de șifonat că mi s-a făcut milă de el. Vrei totuși să-mi explici și mie de ce l-ai împins în apă?

– O făcea pe voyeurul în timp ce înotam în piscină.

A încercat-o din nou senzația neplăcută de stânjeneală de mai devreme.

– Îmi pare rău, a murmurat Maria, cu un aer încruntat.

– Las-o baltă. Spune-mi, mai bine, cine e.

– Franco.

– Care Franco?

– Băiatul cel mic al ministrului, a informat-o tânăra pe un ton conspirativ.

Anna s-a lăsat să cadă într-un fotoliu, și-a desfăcut larg brațele și a izbucnit într-un hohot de râs eliberator.

– Băiatul ministrului! a exclamat. Bineînțeles că el e! Franco. L-am văzut de câteva ori când era de-o șchioapă. Prietenii tatei îl alintau cu afecțiune Gogo. Și într-adevăr, dacă țin eu bine minte, era un gogoman, un nătărău fără pereche. A privit de jur împrejur amuzată, surâzătoare, complet relaxată, apoi a adăugat: Și eu, care credeam că era tipul acela cu care tu... În sfârșit, cu care te vezi de câtva timp încoace.

– Păi, chiar este, mamă, a confirmat tânăra, fără să facă prea mult caz.

Distracția se terminase.

– De cât timp durează povestea asta? a întrebat Anna obosită dintr-odată.

– De câteva luni, a precizat Maria. Dar ce importanță are?

Fără să-i răspundă, Anna a intrat în biroul personal, o încăpere plăcută, de dimensiuni reduse, amenajat cu cochetărie, cu piese de mobilier Louis Philippe în

tonuri de roz și un mic tablou venețian de secol XVIII, atribuit lui Pietro Longhi, *Damă odihnindu-se*. Era un tablou care fusese furat înaintea Primului Război Mondial din colecția familiei conților Spada, dar găsit de poliție la Paris și scos apoi la licitație de Casa Sotheby, la Londra. Un funcționar însărcinat de Boldrani îl achiziționase pentru suma de trei sute de mii de lire sterline. Anna îl primise cadou pe vremea adolescenței și ținea la el în mod special. S-a așezat la birou fixând cu privirea tabloul său preferat. O operă uimitoare, care degaja o atmosferă calmă, de siguranță; cel mai mult o încântau seninătatea și limpezimea peisajului, desprinse parcă din basme.

Maria s-a așezat pe canapea, puțin neliniștită de perspectiva iminentului interogatoriu.

– Dintre toți nătărăii din lumea asta, tu l-ai ales pe cel mai rău, i-a reproșat maică-sa.

Fata a încercat să deturneze discuția spre un aspect mai puțin tensionat, străduindu-se să glumească.

– Știi și tu cum e, mamă. În familia noastră nu ne mulțumim cu jumătăți de măsură, a observat ea. Noi alegem întotdeauna pe cel dintâi. Mie asta mi-a fost soarta: să-l aleg pe cel dintâi dintre imbecili.

– Trebuie să recunosc că și-a depășit tatăl, a comentat Anna, mulțumită de propria remarcă. Apoi a adăugat: Am auzit că băiatul nu locuiește cu familia.

– Nu, nu stau împreună.

– Și, dacă memoria nu mă înșală, are unele afinități cu o mișcare extremistă. Greșesc?

– Când ne tăvălim în așternuturi nu discutăm politică, a răspuns Maria, încercând să domolească vulgaritatea răspunsului cu un zâmbet candid.

– Scutește-mă de amănunte, te rog, a exclamat Anna, iritată.

– Iar tu să mă scutești de interogatoriile astea demne de un agent al Siguranței, a ripostat tânăra.

– Interogatoriul a luat sfârșit, a hotărât Anna. Du-te să te schimbi. Am de lucru acum.

După plecarea Mariei, s-a îndreptat spre telefon și a format numărul direct al lui Gianfranco Masci.

– Cum te simți? a întrebat-o bărbatul.

– Rău.

– Eu sunt aici, s-a arătat disponibil ziaristul, cunoscând bine caracterul dificil al Annei.

– Pune doi dulăi de-ai tăi pe urmele lui Franco R.

– Fiul faimosului R.?

– Exact. Cred că are legături strânse cu una dintre rețelele de teroriști.

– O pistă?

– Ia legătura cu Pazienza. Cam peste o oră, să zicem. O să-l anunț eu. E expert la pescuitul în ape tulburi.

– Și dacă ies la iveală dovezi? Sau doar indicii?

– Bate toba cât mai tare și stârnește nori de praf. Vreau să-i distrug reputația ticălosului.

A pus receptorul în furcă fără să mai salute. Apoi s-a sprijinit mulțumită de spătarul fotoliului. Lansase o altă săgeată otrăvită: ministrul în funcțiune avea zilele numărate.

„Iar acum – și-a spus – dacă vrea să mă șantajeze cu scrisorile acela blestemate, n-are decât." Totuși, lucrurile nu erau atât de simple cum păreau la prima vedere. După îndelungata discuție cu Pazienza, nevoia de a descoperi marele mister al originilor sale se acutizase. Un șantaj în plus nu rezolva propria problemă.

– Așadar, ce program ai în seara asta? Sau, altfel spus, ce program aveai înainte de a sosi eu să-ți stric buna dispoziție?

Anna redevenise disponibilă și plină de afecțiune cu fiica sa, un pic cam sărită de pe fix, cum o definea ea, dar adorabilă.

– Ar fi trebuit să ies cu Franco și cu alți câțiva prieteni, a răspuns Maria cu gura plină.

Mânca o felie de tort: masa de prânz se apropia de sfârșit.

– Ei, atunci va trebui să te mulțumești cu prezența celorlalți „câțiva prieteni", a observat Anna.

Luau prânzul în „refectoriu". Așa numise arhitectul Mauro Sabeli Caretini sala de mese concepută

pentru Anna Boldrani: un ambient de un alb orbitor cu o masă lungă din lemn de nuc închis la culoare și scaune cu spătar înalt și rigid îmbrăcate în piele. Unicul ornament de pe pereți era o sculptură a lui Iisus Hristos răstignit, aparținând școlii umbre. Ansamblul degaja un ton auster, dar în același timp molcom. Mulți încercaseră să copieze ideea, însă nici unul nu atinsese armonia perfectă a volumelor și echilibrul tonalităților de culoare din „refectoriul" Annei Boldrani.

– A, nu ți-am spus! Și Lippy era printre „prieteni", a anunțat Maria, subliniind cu o scurtă pauză caracterul excepțional al evenimentului.

– Cum de-a fost posibil un asemenea miracol? s-a mirat Anna.

În rarele dăți când poposea la Milano, fiul său prefera să frecventeze propriile cercuri de prieteni, evitându-și sora pe care o considera superficială.

– Cred că e îndrăgostit, a mărturisit Maria.

– Ți-a mărturisit el? s-a interesat Anna, realizând că nu-l mai văzuse pe Filippo de la înmormântarea lui Cesare.

– Nu numai că mi-a spus, a început să povestească Maria, aplecându-se înainte cu un aer misterios și totodată malițios. Azi-dimineață a venit în camera mea în timp ce serveam micul dejun și mi-a arătat un superb scarabeu de aur și smalț. S-a uitat la mine și mi-a zis: „Crezi că o broșă ca asta i-ar plăcea unei

fete?“ Preț de o clipă, am crezut că era pentru mine, însă el m-a înghețat cu o privire și mi-a strigat: „Jos labele! Am descoperit-o la Buccelati, mi s-a părut frumoasă și nici nu costa o avere.“

– Și fata? a iscodit-o Anna, nerăbdătoare.

– Am început să glumim, a continuat Maria, el s-a mai înmuiat și a început să povestească. Ardea de nerăbdare să se destăinuie cuiva. Mi-a spus despre o prietenă cunoscută la colegiu. Eu, în schimb, i-am zis despre mine și Franco. Și uite-așa, pentru prima dată, copiii tăi au fraternizat. I-am propus să vină cu noi la *Primadonna*.

– Ce e?

– Un local nițel gay.

– Ar fi trebuit să-mi imaginez, a remarcat Anna, dezamăgită.

– Așa a zis și fiu-tău.

Între timp, unul din servitori a adus la masă un adevărat festin regal de fructe: cireșe, caise, piersici și struguri albi cu bobul mare cât nuca. De jur împrejurul coșului, mai multe cupe cu căpșune. Fructe de vară în mijlocul iernii.

Maria și-a afundat mâinile în compoziția atent elaborată, umplându-și farfuria.

– Fructele care nu erau de sezon îl făceau pe bunicul să-și iasă din minți, nu-i așa?

– Da, ai dreptate, a confirmat Anna, considerând că voracitatea fiicei sale putea fi simptomul unei stări de spirit precare, ce nu trebuia trecută cu vederea. Totuși, până la urmă – a revenit ea la subiect – fratele tău a hotărât să vină cu voi la localul cu pricina?

– A zis că n-ar intra acolo nici să-l pice cineva cu ceară. E leit maică-sa, a remarcat Maria, continuând să devoreze fructele. În schimb, ne-a propus să mergem cu el la o sărbătoare țigănească.

– Am auzit bine? a întrebat Anna, încruntându-și sprâncenele.

– Ai auzit perfect: o sărbătoare gitană. Mai exact, o serbare Manush. E vorba despre un trib nomad a cărui principală ocupație o constituie reprezentațiile de circ.

– Asta ai inventat-o tu? s-a înveselit brusc Anna.

– Nu, am spicuit din disertațiile lui Lippy, a răspuns Maria luând cu asalt o cupă cu căpșune. Cică la fiecare zece ani se organizează o serbare, de fiecare dată în altă localitate. Anul acesta se face la Fino Mornasco, lângă Como. Interesantă este festivitatea de inițiere a unei tinere țigănci în dansul cu ursul. Înțeleptul tău fiu susține că ar fi vorba despre o tradiție străveche și încărcată de semnificații.

– De unde și până unde îl interesează pe Lippy asemenea chestii?

– După părerea mea, e influențat de prietena lui, americanca. Dacă am înțeles eu bine, tipa studiază etnologia sau ceva de genul ăsta și, în prezent, pregătește o teză despre obiceiurile și costumele Gitanos, Manush și Kalderash, care cică ar fi denumirile arealelor de migrație a trei grupuri de nomazi.

– Bine, dar e de-a dreptul entuziasmant, s-a înfierbântat brusc Anna.

– Atunci de ce nu vii și tu cu noi?

– Mi se pare o idee excelentă. Și uite-așa, măcar o dată vom merge undeva toți trei împreună.

4

Uriașele vâlvătăi ale focului de tabără se înălțau spre cerul senin de deasupra vilei părăsite din Fino Mornasco, mângâind cu sclipiri roșii și aurii zidul de incintă și fațada străvechii construcții. La adăpostul unui cort ce amintea de spectacolele de circ, dar și de somptuoasele așezări mobile ale tătarilor, într-un jilț decorat din abundență cu pietre multicolore, trona regina țiganilor, o figură hieratică și fără vârstă, aproape sufocată sub greutatea veșmintelor de brocart și a salbelor de aur. Viorile răsunau, în timp ce mai mulți gitani, ghemuiți pe covoare persane groase, intonau o baladă tristă, ale cărei cuvinte erau de neînțeles. Reflexiile focului de tabără ajungeau uneori în interiorul cortului, evidențiind trăsăturile solemne ale bătrânei regine.

Anna, care la început se temuse că va avea parte de unul din obișnuitele simulacre concepute pentru turiștii de lux, contempla înmărmurită și încordată ritualul din fața sa, impresionată de semnificațiile profunde și solemnitatea aproape religioasă a scenografiei. La rândul lor, Maria, Lippy și cei câțiva prieteni care-i însoțeau urmăreau încremeniți spectacolul.

Notele melancolice ale cântecului s-au stins în clipa în care cercul de oameni din jurul reginei s-a deschis, lăsând să treacă o fetișcană ce ducea în lesă un uriaș urs brun. Anna a admirat în tăcere chipul splendid al țigăncușei, ochii ei negri, nasul mic și bine proporționat, obrajii catifelați și urechile de copilandră, străvezii, de care atârnau doi ciorchini fini de monede subțiri de aur. În imediata ei apropiere, sălbăticiunea se mișca greoaie, cu mișcări dezarticulate. Din când în când, își scutura capul uriaș, făcând să răsune clopoțeii de argint prinși de zgardă. Urmată îndeaproape de animal, frumoasa țigăncușă s-a apropiat de tron, iar regina i-a întins mâna diafană, încărcate de inele, să i-o sărute. La un semn al fetișcanei, ursul s-a închinat și el în fața tronului. Apoi au început un dans magic, mișcându-se extatic în interiorul și în afara cortului, lângă tron și în apropierea focului de tabără. Frumoasa și bestia au executat o sarabandă dezlănțuită, întreruptă pe alocuri de pasaje languroase: un spectacol agil și totodată unul în care forța

brută se împletea cu grația încântătoare. Ghearele uriașe ale monstruoasei creaturi, capabile să sfâșie un armăsar, atingeau cu gingășie obrazul catifelat al fetișcanei, care executa volute acrobatice, acompaniată de clinchetul zurgălăilor de argint ai unei tamburine ornate cu panglici multicolore.

Anna se simțea privită, știa și cine o privea. S-a întors spre tron și a fost izbită de semeția care se citea în privirea aparent stinsă a reginei. Ca să-și ascundă tulburarea, sau poate doar din instinct, a recurs la gestul pe care Cesare Boldrani îl făcea adesea, mai ales în momentele cele mai importante ale vieții. A scos din buzunar orologiul cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane și i-a pipăit conturul rotund. Fără să-și dea seama, a acționat butonul cutiei muzicale miniaturale. Notele vesele ale *Marșului alla turca* s-au răspândit cu o rezonanță amplificată surprinzător de cercul acela magic. Anna a tresărit și a închis cu un gest brusc carcasa orologiului, strângându-l cu putere în pumn. Însă semnalul fusese auzit. S-a uitat de jur împrejur cu expresia unei fetișcane care tocmai a spart cel mai prețios serviciu de porțelan al părinților, dar și-a dat seama că nimeni nu fusese deranjat: țigăncușa și ursul își continuau sarabanda dezlănțuită, în timp ce spectatorii urmăreau spectacolul transpuși. Doar regina părea să fi perceput semnalul: și-a ridicat mâna descărnată și, arătând spre Anna, i-a șoptit ceva

bărbatului de lângă ea. Dansul s-a întrerupt brusc. Cercul de oameni s-a deschis din nou, de data aceasta pentru a o lăsa să treacă pe Anna. Ghidată de privirea hipnotică a reginei, s-a desprins de grup și s-a îndreptat cu pași lenți, dar siguri, spre tron.

Supunându-se unui gest al bătrânei, Anna s-a așezat pe o canapea de satin stacojiu. În cortul tătăresc împodobit cu damascuri prețioase și icoane de valoare inestimabilă plutea un miros intens de tămâie și smirnă. Bătrâna a coborât de pe tron, așezându-se în fața musafirei, pe un fotoliu comod de catifea; le despărțea o măsuță arăbească octogonală, înaltă și îngustă, cu incrustații întunecate combinate cu unele deschise la culoare și decorată cu frunze de sidef. Țigăncușa balerină s-a ghemuit la picioarele reginei.

– Pune-mi să mai ascult o dată muzica orologiului tău, i-a poruncit Annei regina țiganilor.

Era un ordin sec, peremptoriu, care nu admitea replică.

Anna, femeia obișnuită să dea dispoziții în dreapta și-n stânga, s-a supus cu docilitate, ca și cum ar fi fost deposedată de propria voință. În clipa în care în aerul îngreunat de mirosuri din cort s-au răspândit notele vesele ale cutiei muzicale miniaturale, pe chipul hieratic al reginei țiganilor a răsărit un zâmbet enigmatic. Cu o sclipire lacomă în priviri, bătrâna a întins mâna spre vechiul orologiu, pe care Anna i l-a oferit,

citind cu voce tare numele inscripționat pe carcasă cu litere stângace: Dolores.

– Da, eu sunt Dolores, a recunoscut regina, părând că-și privește propriul trecut pe fața argintată a orologiului. Aveam doisprezece ani când l-am cunoscut pe tatăl tău. Chiar așa: 1914. Pentru că tu eștii fiica lui Cesare. Apoi a continuat fără să aștepte ca femeia din fața sa să-i confirme spusele: Oare te-ai întrebat, sau el ți-a spus vreodată cum a intrat în posesia acestui orologiu? Nu, nu te-ai întrebat niciodată și nici el nu ți-a spus. Iar acum e mort, de vreme ce orologiul e al tău.

Strângea prețiosul obiect între degetele descărnate și zâmbea.

– Cine ești tu, Dolores? a întrebat Anna.

– Sunt o regină, a răspuns. O regină, ca și tine. Sunt mai bătrână și, probabil - zic probabil și nu cu siguranță –, mai înțeleaptă.

– Cum de ești atât de sigură că bărbatul care a posedat acest orologiu era tatăl meu?

– Puține sunt lucrurile de care sunt absolut sigură, a explicat bătrâna țigancă, dar acesta e unul dintre ele. M-ai întrebat cine sunt? Eu pot să-ți spun doar cine nu sunt – a intonat ea cu o voce solemnă. Nu sunt aer, nu sunt trup, nici carne și oase. Nu sunt rațiune, nici sentiment. Sunt ceea ce se află în spatele aerului pe care-l respiri, a trupului, a minții și a sentimentului. În curând, în fața mea se vor aprinde aurore

de lumină și ceruri de beatitudine eternă. Și-a trecut mâna prin cârlionții înfoiați ai copilei ghemuite la picioarele sale și a continuat, fără nici o urmă de regret în voce: Eu am fost această micuță dansatoare, ce are atât de mult curaj și atât de multă gingășie, încât e capabilă să joace pe degete o sălbăticiune feroce, care ascultă de ea și numai de ea. Când sufletul meu va ajunge pe întinderile nemărginite ale fericirii veșnice, ea va duce mai departe moștenirea mea. Așa cum tu duci mai departe moștenirea tatălui tău. Eu eram ca ea atunci când, într-o vară pierdută în negura vremurilor, l-am cunoscut pe Cesare.

– Și m-ai chemat la tine doar ca să-mi spui asta? a întrerupt-o Anna.

– Nu eu te-am chemat, a răspuns regina, clipind misterios. Tatăl tău e cel care a vrut să ne întâlnim.

Deși erau de o absurditate strigătoare la cer, Anna continua să creadă în spusele țigăncii.

– Eu nu înțeleg nimic din toate astea, a mărturisit.

– Pentru că n-ai învățat încă lecția izbăvirii, a atenționat-o bătrâna.

Anna se simțea epuizată de oboseala de peste zi și de emoțiile intense ale acelor clipe.

– Așadar, nu ai nimic să-mi spui? a întrebat ea, cu o tentă de reproș.

– Spiritul tău nu-și găsește liniștea, a replicat regina, așa că nu poți înțelege încă. Îndoielile te apasă, iar eu

nu le pot risipi în locul tău, cu toate că am darul să-ți citesc în suflet. Eu sunt dincolo de orice materie, sunt inima lumii care râde, sunt pacea sufletelor și parfumul florilor.

Trebuia să se elibereze cu orice preț de descântecul acela iritant, care părea c-o paralizase. Existau încă multe secrete legate de Cesare pe care nu le cunoștea. Oare de unde venise bărbatul acela și ce magie îl legase atât de strâns de regina țiganilor?

– Ce s-a întâmplat între Cesare și Dolores? a întrebat ezitând.

Bătrâna a zâmbit din nou.

– Nu ceea ce-ți închipui tu, a răspuns. Chiar dacă eram tineri și preț de o clipă – dar numai din priviri – ne-am iubit.

– Atunci de ce această legătură învăluită în mister? a insistat Anna cu voce rugătoare.

Bătrâna a revăzut cu ochii minții seara aceea caldă, înăbușitoare de august. Bazilica San Lorenzo. Străduțele strâmte din cartierul rău famat. Fusta galbenă de mătase lungă până la picioarele desculțe și cingătoarea maronie înnodată pe talie. Apoi furtuna, splendida sa bestie orbită de furie, notele vesele ale cutiei muzicale miniaturale, ale acelei cutii muzicale din mâinile sale, fuga în noapte cu căruța cu coviltir, spre noi orizonturi. Și propriii săi ochi, o copilă pe vremea aceea, încețoșați de lacrimi, oglindind chipul frumos și mândru

al flăcăului aceluia care apăruse doar ca să-i ațâțe în suflet focul latent al nemuririi.

– Ceea ce s-a întâmplat între noi, a reluat ea foarte serioasă, este o taină pe care eu însămi am uitat-o. Însă și sufletul tău e frământat de o îndoială sfâșietoare.

Îi luase mâna într-a sa și îi citea în palmă.

– Despre ce vorbești? a întrebat-o Anna, surprinsă.

– Asta numai tu știi, a rostit regina fără să se întrerupă din examinarea desenului din palma Annei. Ceea ce știu eu este că între tine și îndoielile tale se află oceanul. Mai știu că dincolo de acest ocean se află adevărul pe care vrei să-l afli tu. De aceea tatăl tău a vrut să vii aici și să-mi dai acel semnal. De-a lungul vieții ai traversat de multe ori întinderea aceasta de apă, dar multe călătorii n-au avut nici un scop. Acum însă, vei face un drum care îți va deschide mintea, limpezindu-ți îndoielile. Altceva nu-ți mai pot spune, pentru că nu știu.

Țiganca a închis ochii ca și cum ar fi adormit brusc, iar Anna a înțeles că întâlnirea lor luase sfârșit. Unul dintre lăutari a executat câteva acorduri de jale din vioară. Țigăncușa cea tânără își lăsase capul pe genunchii reginei și părea să fi adormit și ea.

Anna a vrut să ia orologiul din palma bătrânei. Brusc, regina și-a strâns degetele.

– Ăsta e al meu, a spus deschizând larg ochii. Tu nu mai ai nevoie de el. A fost al tău doar până ni s-au intersectat destinele. Acum îmi aparține.

Auzind spusele bătrânei, Anna a simțit că, într-adevăr, orologiul de argint cu cadran smălțuit și orele însemnate cu cifre romane, cu zeița Fortuna și cutia muzicală miniaturală, îi era destinat lui Dolores. Era ca un sigiliu pus peste o taină pierdută în negura vremurilor pe care doar bătrânul și regina țiganilor o cunoșteau.

Anna s-a îndepărtat încet, meditativ, ca și cum s-ar fi trezit la realitate după un vis revelator.

Maria și Lippy o așteptau lângă focul de tabără.

– Ți-e rău? s-a îngrijorat Maria, văzându-i chipul palid și răvășit.

– Nu. Sunt doar obosită. Hai acasă. Mâine plec la Rio.

5

Era o dimineață calmă și însorită când avionul DC-10 al companiei Alitalia a aterizat lin pe pista aeroportului internațional Guanabara din Rio de Janeiro. Era 31 ianuarie. Anna și-a făcut apariția în cadrul ușii rezervate pasagerilor de la clasa întâi. La picioarele scării mobile o așteptau Nemesio, Giulio și un funcționar din conducerea aeroportului. Purta o rochie lucioasă de mătase de culoarea ochilor săi. Giulio și Nemesio au îmbrățișat-o cu efuziune, iar funcționarul i-a sărutat mâna cu deferență.

– Ce bucurie să te revăd, surioară! a întâmpinat-o Giulio.

Devenise un bărbat foarte prezentabil, cu păr castaniu și cu o expresie sinceră și amabilă pe chip.

– Când dincoace, când dincolo de Ecuator, numai mare să fie, nu-i așa? a glumit Nemesio, pe care Anna îl anunțase că va sosi pentru câteva zile de vacanță.

– Adevărul este că voi doi sunteți de-a dreptul irezistibili, le-a spus.

– Pari foarte obosită, i-a zis îngrijorat Nemesio.

Vagabondul de altădată, saltimbancul de la Guadalajara și Guernica se rotunjise binișor, iar părul i se rărise. Ursus, cel ce sfida publicul în ringul magic al circarilor de bâlci, bărbatul crescut pe crestele munților Serbiei, tinerelul de o frumusețe ieșită din comun, cu un fizic mai degrabă de gimnast decât de halterofil, băiatul blond și zvelt ca un prinț din povești devenise acum un domn corpolent, cu chip blând și lent în mișcări, dar elegant și amabil. În ochii bărbatului din fața ei, revoluțiile se stinseseră demult.

– Călătoria, probabil, a mințit Anna. Și anii care trec, a adăugat apoi melancolică.

Au scurtat formalitățile vamale îndreptându-se spre sectorul rezervat VIP-urilor, apoi s-au urcat toți trei în Mercedesul alb cu șase locuri, mergând spre Marica, reședința lui Nemesio.

– Aș vrea să trecem mai întâi pe la Ipamena, l-a rugat Anna. Te deranjează?

– *Saudade?* a murmurat Nemesio.

– Mai degrabă amintirile de care sunt cuprinse femeile trecute de treizeci de ani, a precizat Ana.

La Ipamena se află un bar în care Vinicius și Antonio Carlos Jobim o zăriseră odată, frumoasă și grațioasă, pe fata din cântecele lor și unde Baden Powell a compus *Tempo de amor*. Cu mulți ani în urmă, Anna venise aici cu Arrigo și ascultaseră poeziile lui Vinicius, traduse de Ungaretti și recitate de vocea caldă, inteligentă și surâzătoare a lui Leone. Melodiile nu mai erau cele de odată: *Que pena*, cum cânta Gal Costa. *Favelas*-urile, în schimb, erau neclintite, asemenea unei cicatrice mizere pe obrazul planetei. Dinspre jungla fetidă de cocioabe, dinspre *favela* din Catacumba se scurgeau spre zonele bogate din Rio torente luminoase de muzică, alimentând magica, deznădăjduita și suferinda nebunie a carnavalului.

– Îmi pare rău pentru tatăl tău, a spus Nemesio.

Anna s-ar fi așteptat la ceva mai mult din partea celui care, conform spuselor mamei sale, reprezenta o epocă. S-a consolat însă spunându-și că în fața morții, chiar și cuvintele cele mai solemne par banale.

Giulio a sărutat-o afectuos pe obraz.

– De ce nu i-ai adus și pe copii? a întrebat-o.

Era foarte atașat de nepoții săi.

Ajunseseră la vila lui Nemesio după ce făcuseră o scurtă escală la barul din Ipamena pe unde trecuse odată fata din poeziile lui Vinicius și Carlos Jobim. Servitorii au întâmpinat-o pe Anna cu bucurie neprefăcută. Pentru ea fusese pregătită, ca întotdeauna,

aripa vestică a edificiului, aflată la jumătatea distanței dintre colină și mare. Se vedeau de acolo statuia lui Christus Redemptor de pe muntele Corcovado și stânca Pão de Açúcar. De jur împrejur, vegetația luxuriantă răspândea parfumuri dense. De la înălțimea lui Sao Corrado, vântul aducea pe aripile sale sunete de tamburine și acorduri de macumba.

În timp ce servitorii se grăbeau să desfacă valizele Annei, iar Giulio ducea la bun sfârșit câteva chestiuni de afaceri, Anna l-a luat pe Nemesio deoparte.

– Te-am mințit, i-a spus ea direct.

– Referitor la ce? s-a mirat el.

– Referitor la vacanță, a precizat Anna, fără să se mai străduiască să-și ascundă tulburarea. Nu am venit aici ca să mă odihnesc.

– Vrei cumva să ne furi meseria de fabricanți de mobilă?

– Nu, Nemesio. De ce nu mi-ai spus că ești tatăl meu?

Un zâmbet incredul s-a așternut pe chipul bărbatului.

– Oh, asta chiar că-i bună! a exclamat. Eu, tatăl tău?! Și acum ți-ai găsit să mă întrebi?

– Înainte nu mă interesa în mod deosebit.

Apoi i-a relatat pe scurt povestea cu șantajul ministrului.

– Nu, a rostit Nemesio cu o mină serioasă. Individul acela minte. Eu nu sunt tatăl tău.

– Ascultă, Nemesio, s-a înfierbântat Anna, nu intenționez să te pun să-ți dai cuvântul de onoare. Nu vreau ca un bărbat de șaizeci și cinci de ani să jure în fața mea cu mâna pe Biblie sau pe mormântul strămoșilor săi că este sau nu tatăl meu. Eu am fost concepută în iulie 1939. Scrisorile tale dovedesc că exact în acea lună, tu și mama... în sfârșit, ați avut un raport sexual.

– Dacă nu chiar două.

Pe fața lui Nemesio s-a lățit un zâmbet larg. Și-a amintit de pășunile din Chiaravalle. Trecuseră patruzeci de ani, însă imaginea pe care o vedea în fața ochilor era mai limpede ca niciodată: vechea tavernă cu umbrar și trunchiul secular de glicină, zumzetele câmpiei sub soarele cald al verii, umbra plopilor, apa curgătoare și limpede a canalelor și profilul medieval al abației care se înălța cu maiestuozitate spre cer.

– Nu mi se pare cel mai potrivit moment pentru glume de acest gen, s-a înfuriat Anna. Am nevoie de o dovadă de necontestat, Nemesio – a continuat pe un ton rugător –, nu de un răspuns care să lase în continuare loc de îndoieli. În toată povestea aceasta, bazată aproape în întregime pe incertitudini, singura mărturie concretă este cea a mamei. În vreme ce toată lumea, inclusiv eu, era convinsă că sunt fiica lui Cesare Boldrani, ea mi-a destăinuit faptul că, în realitate, tatăl meu natural ești tu.

– Maria, a murmurat Nemesio, cu privirea pierdută. Ehe, ce femeie extraordinară! Habar n-am avut că nutrea o asemenea convingere.

– Asta nu schimbă cu nimic lucrurile, s-a agitat din nou Anna, având din ce în ce mai mult sentimentul că și această ultimă călătorie se dovedea inutilă.

La urma urmei – și-a spus –, vina era a sa, pentru că fusese atât de naivă încât crezuse în profețiile unei țigănci.

– Pentru mine personal, a observat Nemesio, această credință a ei este măgulitoare, după cum probabil îți imaginezi.

– Dacă ai certitudini în acest sens, i-a retezat-o scurt Anna, aș prefera să mi le comunici. Nemesio, să fie clar, eu țin la tine și te stimez foarte mult, însă am bătut tot drumul până aici ca să obțin un răspuns, pe cât posibil cel de care am nevoie. În orice caz, vreau să închid o dată pentru totdeauna capitolul acesta, oricare ar fi deznodământul.

Razele soarelui de vară braziliană păreau să se fi împotmolit în desișul vegetației tropicale din parcul vilei. Nu se auzeau decât cântecul păsărilor și susurul fântânilor arteziene.

– Ascultă-mă bine, femeie, a spus deodată Nemesio, privind-o drept în ochi. Îți închipui că dacă ai fi fost fiica mea, eu aș fi acceptat vreodată să trăiesc departe de tine? Chiar crezi că – fie că e vorba de

milioane, fie de trei arginți – unul ca mine și-ar vinde sângele din sângele său unui bancher putred de bogat, ca în romanele din secolul al XIX-lea?

– Dacă ți-ar fi cerut-o Maria, ai fi făcut-o, pentru că erai capabil de orice pentru ea. (Anna rostise acele cuvinte crude cu o răceală maiestuoasă.) Tu și Cesare ați fost niște simple obiecte în mâinile ei. V-ați irosit viața iubind-o la nebunie.

– N-ai fi altceva decât o puștoaică răsfățată, a ripostat el nemilos, dacă uneori n-ai fi o femeie proastă și trufașă.

Anna și-a dus mâna la obraz ca și cum ar fi primit o palmă.

– N-am vrut să te jignesc, a spus.

– Eu, în schimb, da, a replicat Nemesio. Nu-mi place să fiu judecat de persoanele care nu mă cunosc. Înțeleg prin ce treci, dar nu-ți permit să mă judeci, nici dacă te-ai panicat. Pentru că tu nu știi cine sunt eu. Așa cum nu știi nici cine a fost Cesare.

– Mama mi-a destăinuit secretul pe patul de moarte, i-a amintit Anna.

– Mama ta ți-a destăinuit ce credea ea că știe. (Brusc, i s-a părut că o revede, moartă, pe femeia pe care o iubise atât de mult, singura femeie de care fusese îndrăgostit cu adevărat.) În orice caz, află că te-a mințit. Și fiindcă m-ai prins mișelește la înghesuială, mă văd nevoit să-ți demonstrez că, deși m-am iubit cu mama

ta în acea splendidă zi de iulie din urmă cu patruzeci de ani, nu puteam, din punct de vedere tehnic, s-o fecundez. În urma unui eveniment de o banalitate strigătoare la cer, virilitatea mea a reușit să supraviețuiască, în vreme ce capacitatea biologică de a procrea s-a stins pentru totdeauna. Mama ta – a reluat Nemesio firul povestirii – mi-a propus să ne despărțim în data de 31 ianuarie. Ca să vezi ce ciclicitate stranie au recursurile istorice: și astăzi este tot 31 ianuarie. Așadar, astăzi se împlinesc patruzeci și unu de ani, nu patruzeci. Era serbarea de San Geminiano.

I-au revenit în memorie ninsoarea cu fulgi mari și lini, ochii ca două albăstrele ai mamei, zarva voioasă de fluiere, trompete și ocarine, stolurile de porumbei din jurul hulubăriilor, chipul blând al lui Perfédia.

– Cum s-au mai schimbat vremurile! a murmurat el, nostalgic.

Anna n-ar fi vrut să-l tulbure pe Nemesio, însă în același timp nu putea renunța în fața ultimei uși închise care ar fi purtat-o afară din labirint.

– Scuză-mă, Nemesio, a spus, totuși cum poate un bărbat să-și piardă capacitatea de procreare?

– După cum îți ziceam, a continuat bărbatul, Maria mi-a propus să ne despărțim în data de 31 ianuarie. Eu mă întorsesem acasă târziu, în noapte. Mama, care ca întotdeauna ne adusese de mâncare, plecase de mult. Purtam pe cap o pălărie țărănească de paie despre care

pretindeam că era un sombrero de revoluționar mexican. Pe mijlocul feței îmi lipisem un nas fals de clovn și suflam de zor într-o „limba soacrei“ – care se derula iute ca un proiectil, retrăgându-se apoi la fel de rapid.

S-a oprit, amintindu-și scena cu un zâmbet trist.

– Și mama s-a înfuriat?

– S-a înfuriat, dar nu din cauza asta, ci pentru că aveam un ochi vânăt și buza umflată.

– Te bătusei cu cineva?

Îi cunoștea temperamentul coleric.

– M-am amestecat cu voioșie într-o încăierare, a recunoscut el, clătinând din cap, deși îi promisesem mamei tale că n-o voi mai face. Și tocmai îi juram că nu aveam să-i mai dau motive să se plângă de mine, când am realizat că bebelușul, fratele tău Giulio, avea fața umflată. Am alergat după medic, care a venit, l-a consultat și ne-a dat asigurări că totul era în regulă: copilul avea un banal oreion. A doua zi am constatat că și capul meu se umflase disproporționat de mult. Fără îndoială că boala se cuibărise în mine de ceva vreme și am avut nenorocul să nu se manifeste când trebuia, în copilărie. Trebuie să știi – a continuat regăsindu-și aplombul – că această banală maladie infecțioasă și contagioasă se caracterizează printr-o tumefiere, simultană sau succesivă, a unor glande, cu preponderență a glandelor salivare. În puține cazuri se întâmplă ca infecția să afecteze glandele mamare,

ovarele, pancreasul sau tiroida. Şi doar în cazuri extrem de rare este posibilă afectarea testiculelor. Iată însă că eu am câştigat la loteria negativă a vieții și m-am pricopsit exact cu acest tip de oreion. Şi am pierdut în mod iremediabil posibilitatea de a deveni din nou tată, însă am avut certitudinea că nici o boală nu poate fi considerată banală. Astfel – a concluzionat, adoptând o poză caraghioasă de orator emfatic – sunt astăzi în măsură să afirm, fără putință de tăgadă, că eu nu pot fi nici tatăl tău, nici al oricăror copii concepuți după data de 31 ianuarie 1939. Iar tu ai fost concepută în iulie.

Anna a izbucnit în râs, apoi în plâns și l-a îmbrățișat cu putere.

– Nemesio, te ador! a exclamat, sărutându-l întruna pe obraji.

– Știi ceva? N-am mai văzut niciodată o persoană atât de fericită că nu mi-e fiică, a remarcat Nemesio. Apoi a prins-o de umeri, a îndepărtat-o puțin de el ca s-o privească atent și i-a spus, cu vocea tremurând de emoție: Ești frumoasă, Anna, iar mama ta era o splendoare. Îi semeni mult.

6

– Ce ne rămâne când iluziile tinereții și ale copilăriei s-au risipit? a zis Anna.

– Nevoia de a fi împreună, i-a răspuns Arrigo. Împreună într-un loc în care dragostea se cucerește zi după zi.

Anna l-a privit sceptică.

– Și frământările pasiunii? a glumit, prefăcându-se serioasă.

Arrigo își purta foarte bine cei cincizeci ai săi, iar romantismul nu-l mai tentase de pe vremea insulei Sării; Anna, în schimb, încă mai credea în basmul frumoasei adormite pe care sărutul prințului o readuce la viață.

– Pasiunea reprezintă punctul de plecare, a observat el, dragostea însă se caută. Se tinde spre iubire la fel cum se tinde spre fericire: nu se ajunge la extaz

de la prima întâlnire, nu se cucerește absolutul, însă faptul că ai posibilitatea să încerci dă sens vieții și lasă loc imaginației.

– Vrei să spui că ai descoperit formula fericirii? s-a mirat Anna.

– Nu știu, a răspuns el cu un aer îndoielnic, dar ar putea fi o formulă prin care dragostea să dureze.

– Nu cumva îmi faci curte? a întrebat ea pe un ton insinuant.

I-a mângâiat obrazul cu trăsături virile, peste care anii trecuseră frumos.

– Întotdeauna ți-am făcut curte.

În vocea lui se ghicea un vag reproș.

– Și eu nu mi-am dat seama?

– Cine știe, poate că nu am fost suficient de convingător, s-a justificat el. Sau poate că ai fost distrasă de alte gânduri.

Privirea lui magnifică nu trăda pasiunea copleșitoare, ci conștientizarea matură a unei iubiri intense, profunde.

– Da, alte gânduri, a admis Anna. Energii negative.

Se aflau pe terasa dormitorului albastru al vilei din Caravaggio. Soarele se revărsa în toată splendoarea peste câmpul de narcise, florile pe care, cu patruzeci și unu de ani în urmă, bătrânul său tată le adusese să fie sădite în grădina din spatele casei pentru că erau albe, galbene și parfumate, și îi plăceau Mariei.

– Îți mulțumesc că ai venit până aici astăzi, de ziua mea.

– Aș fi rămas la distanță dacă ți-ai fi manifestat dorința de a rămâne singură, i-a mărturisit bărbatul.

– Ești tare bun, Arrigo, a murmurat ea, emoționată.

– Nu, a refuzat el cu amabilitate complimentul. Pur și simplu te iubesc.

De la moartea lui Cesare Boldrani trecuseră trei luni: după zăpadă venise ploaia, apoi soarele primăverii se întorsese ca să mângâie narcisele abia încolțite. Maria și Filippo plecaseră din nou în străinătate, la școală. Ministrul își dăduse demisia înainte ca judecătorii curții de onoare să-și dea verdictul în cazul acuzațiilor de corupție; apoi fusese achitat din lipsă de probe. Fusese sincer într-o singură privință: din activitatea politică nu câștigase nici o centimă. Era adevărat, pentru că miliardele de lire reprezentând cota-parte din afacerile clanului Pennisi se întorseseră în seifurile societății Finmida conduse de Domenico Scaglia, ultimul mare iluzionist al finanțelor internaționale. Franco, fiul ministrului, după acuzațiile privind apartenența la o grupare teroristă publicate de revista condusă de Gianfranco Masci, se refugiase în străinătate, în așteptarea unor vremuri favorabile.

Din Statele Unite, unde risipea ultimele rămășițe ale averii tatălui său, Vito Pennisi, fiul lui Nicola, trimitea mesaje către ziarele de scandal, aruncând

acuzații veninoase asupra politicienilor care îi ruinaseră familia.

Reintrând în posesia casei din Milano, Silvia De Carolis încerca cu disperare să reintre în circuitul saloanelor din înalta societate, cu foarte puțin succes însă întrucât pe durata absenței sale se schimbaseră multe cutume.

Pe terasa dormitorului albastru al vilei din Caravaggio, privind câmpul de narcise, Anna și Arrigo încercau să reconstruiască trecutul și prezentul.

– Crezi că ar mai fi cu putință ca noi doi?... a întrebat Anna.

– Știu bine că sunt banal, s-a scuzat Arrigo, însă depinde numai de noi. Oamenii au nevoie de iubire, iar iubirea nu e o prerogativă a adolescenților sau a celor tineri.

– Vrei să spui că mai este valabilă teoria cu floarea fără vârstă? a întrebat Anna cu un aer mai degrabă sceptic.

– Dacă te aștepți să încolțească din nou pășuni cu iarbă crudă într-o singură noapte, atunci ți-ai ales greșit obiectivul, a admonestat-o el. Înseamnă că nu ai depășit stadiul romantismului, al utopiei. Fericirea e mai degrabă un punct de referință decât o realitate cotidiană. În realitatea cotidiană însă există dragostea. Și nu mă refer la acel gen de dragoste care apare odată cu schimbarea partenerului, ci la cea care se împlinește

zi după zi, experimentând împreună anumite stări și întâmplări de viață.

– Să știi că-mi place să te ascult, deși îmi negi dreptul la marea ispită, l-a măgulit Anna, prefăcându-se că-i face un reproș.

– Nu există nimic revoluționar într-o relație pasională, a observat cu înțelepciune Arrigo. Revoluția adevărată constă în a ne descoperi pe noi înșine, într-o rutină cotidiană adesea apăsătoare, deși neluată în seamă.

În clipa aceea, în cameră a intrat Ausonia, ducând căruciorul cu micul dejun.

– Bună dimineața, a spus ea pe un ton afectuos. Și la mulți ani, copila mea.

Anna a îmbrățișat-o, iar guvernanta și-a șters ochii umezi de emoție.

– Este și un cadou pentru tine, a anunțat-o arătându-i un pachet mic, învelit în hârtie aurie, lângă buchetul de narcise de pe tavă.

– Ce e acolo? a întrebat Anna cu o bucurie infantilă.

– Un dar din partea tatălui tău.

– De la tatăl meu? a exclamat ea.

– Mi l-a încredințat astă-iarnă, a explicat Ausonia. Mi l-a dat înainte de a se îmbolnăvi. Mi-a zis așa: „Poate că în ziua în care Anna va împlini patruzeci de ani eu nu voi mai fi. Acesta este cadoul meu. Să nu cumva să uiți de el.“ Iar eu, după cum vezi, n-am uitat.

Anna a simțit un fior ușor ca o adiere trecându-i de-a lungul șirei spinării, intuind prezența bătrânului. A deschis pachetul cu mâini tremurânde. Într-o cutioară de catifea căptușită cu mătase albastră se afla o mică tabacheră de aur, smalț și briliante. I-a ridicat capacul: în tabacheră, împăturit cu migală, se afla un articol decupat dintr-un ziar vechi, îngălbenit pe margini, pe care bătrânul scrisese cu caligrafia lui hotărâtă: Milano – 1914. Titlul era explicit: *Arsene Lupin la palatul Spada*. Cu un limbaj rafinat, jurnalistul descria o petrecere somptuoasă, profilele și averile participanților, oprindu-se îndelung asupra personalității hoțului, un răufăcător cu mănuși galbene, care în viziunea lui era cu certitudine un demn urmaș al lui Arsene Lupin. Se vorbea în articol despre dame răscolite de privirea magnetică a unui cavaler necunoscut care a apărut în toiul banchetului pentru o clipă și a dispărut misterios după aceea. „În orice caz", preciza autorul, „este neîndoielnic faptul că răufăcătorul cunoștea la perfecție palatul și știa exact ce căuta. De altfel, el a luat din cabinetul de lucru al nobilului milanez cele două obiecte care aveau cele mai mici dimensiuni, dar care erau și cele mai prețioase: un tablou venețian din secolul al XVIII-lea, atribuit lui Pietro Longhi – *Damă odihnindu-se* – și o neprețuită tabacheră din aur și smalț, ornată cu cele mai pure diamante, creație a renumitului bijutier

francez Charles Ouzille, care și-a și semnat capodopera, incrustând pe capac și anul: 1760. Tabachera era unicat și făcea parte din colecția de patruzeci de piese lăsate moștenire de Napoleon Bonaparte fiului său..."

Anna s-a uitat lung la Arrigo, răscolită de neașteptatul cadou. Oare ce semnificație putea avea? Iar tabloul lui Longhi din biroul său de la Milano ce legătură avea cu tabachera și cu furtul din palatul Spada?

– Vezi tu, i-a spus Arrigo, așa se întâmplă mereu. În clipa în care ești convins că ai răspuns la toate întrebările, iese la iveală un nou mister.

Annei i s-a părut că a revăzut chipul bătrânului.

– Mulțumesc, tată, a murmurat. Iată ce rămâne atunci când iluziile tinereții s-au risipit. Rămâne marea aventură de a-ți trăi viața.

– Și nevoia de a fi împreună, a concluzionat Arrigo îmbrățișând-o. Împreună într-un loc în care să poți spune: „Te iubesc."

– Și fără pasiuni fremătătoare, a completat Anna, sărutându-l. Și uite-așa – a adăugat privind lung câmpul de narcise scăldat de razele soarelui –, la vârsta noastră reîncepem să vorbim despre iubire.

– Dragostea este, probabil, singurul pariu cu adevărat important din viață, a murmurat Arrigo. Singura alternativă ca să poți supraviețui.

Anna a părut convinsă.

– Va trebui să dai dovadă de multă răbdare cu o ştrengăriţă ca mine care a vrut să se nască înainte de vreme, printre narcise.

Nu a auzit zurgălăi de argint, şi nici n-a văzut curcubee. Dar pentru prima oară a înţeles că nu era necesar să traverseze oceanul pentru a trăi emoţii noi. Şi tot pentru prima oară s-a simţit împăcată.

Cuprins

Sveva Casati Modignani

ROȘU-CORAL

traducere din limba italiană de Emanuel Botezatu

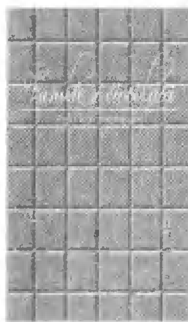

Roșu-coral: o culoare care stârnește pasiuni. Pasiuni asemenea celei care străbate această poveste intensă, dominată de o protagonistă hotărâta să-și împlinească visele fără să facă nici un compromis. Liliana, cu devotament și multe sacrificii, își consolidează o carieră strălucită, reușind chiar să-și întemeieze o familie frumoasă. Este tentată să se abandoneze în brațele altui bărbat și trăiește pe propria piele ferocitatea celor care visau să schimbe lumea prin focuri de pistol și bombe artizanale. Împletind biografiile personajelor cu evenimentele istorice recente, Sveva Casati Modignani construiește o saga pe o solidă bază narativă, capabilă să emoționeze, să îndemne la reflecție și la visare.

Sveva Casati Modignani

VANILIE ȘI CIOCOLATĂ

traducere din limba italiană de Emanuel Botezatu

O CĂSNICIE DIN DRAGOSTE,
TREI COPII ȘI MULTE COMPLICAȚII...
dar Pepe, obosită de trădările, de egoismul și de superficialitatea lui Andrea, îl părăsește...

„Privirea lui Andrea se opri pe un plic adresat doamnei Pepe Pennisi. Îl deschise: o carte de vizită. Citi mai întâi pe verso: Gentile Pepe, îți înapoiez mănușile pe care le-ai uitat în taxi. Îți doresc mult noroc. Mortimer. Pe fața cărții de vizită era tipărit un nume care parcă nu se mai termina: Raimondo Maria Teodoli di San Vitale."

Sveva Casati Modignani, *Vanilie și ciocolată*

„Odată se chema «literatură pentru doamne» și era un gen unisex, cu producții facile, pentru cititoare lipsite de ambiții. Astăzi, romanul soap, într-o gamă din ce în ce mai diversificată, este un gen alert și plastic ce se autodefinește drept *women's fiction,* împachetând universul într-o voioasă mixtură globalizatoare."